

**MEMÒRIA DEL CES
SOBRE L'ECONOMIA,
EL TREBALL I LA SOCIETAT
DE LES
ILLES BALEARS**

2001

Llibre I

Consell Econòmic i Social de les Illes Balears

MEMÒRIA DEL *CES*
SOBRE L'ECONOMIA,
EL TREBALL
I
LA SOCIETAT
DE
LES ILLES BALEARS
2001

Consell Econòmic i Social de les Illes Balears

Editat per:
Consell Econòmic i Social de les Illes Balears

Disseny gràfic, infografia i maquetació:
Eparrutx 971 42 09 66

ISBN: 84-607-6163-0
Dipòsit legal: PM-1.787-2002

*“És del somni, que eix la masia,
no és el peirer que la fa,
per bé que la puja sa mà:
qui la fa és qui la somia.”*
F. Català

Aquest és el primer any d'existència del CES de les Illes Balears, i aquí tenim la primera *Memòria sobre l'Economia, el Treball i la Societat de les Illes Balears 2001*, el començament d'una reflexió amb voluntat de continuïtat.

El mandat de l'article 1.e de la Llei 10/2000 del Consell Econòmic i Social de les Illes Balears de lliurar al Govern, dins del primer semestre de cada any, una memòria en la qual “podrà exposar els suggeriments i les observacions que consideri oportunes en relació amb la situació socioeconòmica i laboral de les Illes Balears” es complia el mes de juny passat quan el Ple del CES aprovà el document de “Suggeriments i observacions sobre la situació socioeconòmica i laboral de les Illes Balears”. Ambdós documents, el de la Memòria i el dels Suggeriments formen una unitat de causa i efecte, els suggeriments neixen de les propostes i treballs que han servit de base a la Memòria.

El document que teniu a les vostres mans és fruit del treball, la investigació i les propostes de molts de professionals de la universitat, del món de l'empresa, dels agents socials i de les administracions públiques, com es fa palès en la relació que acompanya el document. Treball i aportacions que des d'aquí volem agrair en nom de tots els membres que integram el CES, i també en nom de tota la societat de les Illes Balears que en gaudirà.

Però cal recalcar i afirmar que el document de la Memòria i dels Suggeriments no és sols un document tècnic. Representa el compromís d'una societat civil present al CES. El document és fruit d'una tasca col·lectiva, de tècnics i professionals, però sobretot de trenta-sis consellers que representen en les seves organitzacions la quasi totalitat de la societat civil organitzada de les Illes Balears, i també de cada una de les illes: les organitzacions empresarials i sindicals més representatives, les associacions de consumidors, de l'economia social, del sector agrícola i pesquer, de l'ecologisme, de la universitat, dels ajuntaments i dels consells insulars. Cal afegir que són organitzacions fortament representatives de cada una de les illes, és per això que el document ha intentat segregar el màxim possible les seves aportacions i suggeriments, per illes, a vegades tot superant estadístiques globals.

Aquesta institució s'ha compromès en un projecte, en un somni de futur, per a les nostres illes. Les hores d'anàlisi, debat i discussió, en definitiva, l'esforç de consens que aporta és el més important d'aquesta Memòria. Cada conseller i l'organització que representa ha concretat una visió comuna de la nostra societat, de les seves expectatives i dels reptes que l'acompanyen. El text s'ha aprovat per unanimitat, la qual cosa suposa haver deixat de banda visions i opinions particulars, legítimament defensables i defensades, per arribar a una aportació de tots pel bé de la societat illenca.

De manera conscient i directa, hem obert la participació a la resta d'entitats no representades en el CES: col·legis professionals, cambres de comerç, àrees de pastoral social de les esglésies de cada illa, organitzacions socials i econòmiques que per la seva conformació no tenen representació al CES, associacions veïnals, entitats bancàries... Hem procurat obrir el procés d'elaboració i crítica al conjunt de tota la societat, i hem aportat generositat i mitjans per fer-ho.

Es tracta d'una memòria que comprèn gairebé tots els temes que poden tenir una incidència en la construcció d'un futur de benestar per als ciutadans de la nostra comunitat. Cap problema que crèiem que tengués repercussió social, laboral o econòmica en la nostra realitat de convivència, no ha restat fora de la nostra intenció. Uns temes han pogut tenir un desenvolupament més ampli i profund per la capacitat de treball i consens obtingut, i d'altres, per la seva complexitat s'han apuntat com a temes a desenvolupar en el futur en estudis i informes específics i concrets de la nostra institució. Aquest document és per al CES, un punt de partida i de referència per aprofundir dia a dia en la resposta als problemes que es presenten al CES tant a l'hora d'emetre dictàmens, com en realitzar informes.

El CES de les Illes Balears és un més dels devuit que hi ha al conjunt d'Espanya, als quals s'ha d'afegir el del Regne d'Espanya, i aquest fet ens ha servit per aprofitar-nos de les seves aportacions més madures. Per això en aquesta primera *Memòria del CES sobre l'Economia, el Treball i la Societat de les Illes Balears*, que hem volgut desenvolupar de manera pròpia, hi hem integrat metodologies i problemes que els altres CES d'Espanya ja havien abordat. Igualment ens hem inserit de manera homogènia en el tractament de les matèries de cada una de les autonomies i de l'Estat, tot seguint els mateixos índexs i equiparant els indicadors, amb la finalitat de facilitar la contrastació i la comparació de les dades entre diverses comunitats autònomes.

Finalment hem volgut tractar els continguts de la Memòria amb “els peus al born i el cap al món”, com diu la dita de Ciutadella. Hem tractat els problemes d’aquí i per a aquí, hem intentat fer front als reptes petits i grans de les nostres illes, i de cada illa en particular, en tot allò que hem estat capaços, però ho hem fet amb la visió del món, del nostre entorn espanyol i europeu. Som illes inserides en un món canviant, en els temes econòmics, laborals, socials, mediambientals i culturals. Els nostres problemes són avui problemes que ens vénen del món que ens envolta, i sols si xontemplam les seves pròpies dinàmiques podrem resoldre els problemes d’aquí.

La memòria del nostre poble ens obliga a ser fidels als nostres somnis col·lectius; treballar per fer-los realitat és una tasca que ens imposa la realitat d’avui i ara. El dia a dia, fer el camí -sols el temps guanya al temps-, són els elements constitutius d’una institució com el CES, que per mandat legal i estatutari, té l’obligació de debatre, estudiar, analitzar i proposar, amb l’objectiu de contribuir a l’estructuració i la vertebració social de la nostra comunitat. Aquest deure l’ha de complir presentant un projecte de futur, i a més ho ha de fer tot integrant el compromís del conjunt de la societat.

Esperem que aquesta primera memòria del CES que vos presentam hagi aconseguit obrir el camí o almenys l’indret.

Francesc Obrador Moratinos

PRESIDENT DEL CES DE LES ILLES BALEARS

Direcció

Ferran Navinés Badal
Tècnic economista del CES

Serveis tècnics del CES

Serveis jurídics

Pere Aguiló Crespí
Núria García Canals

Serveis econòmics

Ferran Navinés Badal

Becaris

Marta Bustillo Aguiló
Gràcia Montserrat Mir

Documentalista i tractament de dades

Javier Franconetti Manchado

Col·laboradors

Pere Albertí Huguet
Lluís Ballester Brage
Antoni Barceló Veny
Pedro J. Barceló Obrador
Esteban Bardolet Jané
Antoni Bauça Sampol
Macià Blàzquez Salom
Elena Cabeza Irigoyen
Ma Antònia Carbonero Gamundí
Francisca Clar Salva
Bartomeu Colom Pastor

Magdalena Esteva Cantó
Francisco Feliu de Oleza
Antoni Fleixas Antón
Javier Franconetti Manchado
Pilar Gomila Sureda
Joan Llobera Cànaves
Sofia Lòpez Rodríguez
Jaume Mateu Lladó
Antoni Miquel Lucas Vidal
Josep Mallol Vicens
Rafel Miguel Oliver
Llorenç Mas Parera
Alejandro Nicolás Miquel Novajra
Felip Morell Rullan
Ivan Murray Mas
Josep Lluís Oliver Torelló
Mª Dolores Ordoñez Martíne
M^a del Carmen Orte Socias
Antònia Pascual Galmés
Belen Pascual Barrio
Antònia José Puigròs Rebassa
Àngels Pujol Buades
Maria Ramos Monserrat
Antonio Reinoso Pascual
Maria del Mar Ribas Mas
Josep Lluís Riera Moll
Carles Riera Vayreda
Bernat Riutort Serra
Ladislao Roig Bustos

José Antonio Roselló Rausell

Josep Rullan Palenzuela

Magdalena Seguí Galvan

Luis José Segura Ginard

Rafel Solivellas Jerez

Bàrbara Terrasa Pont

Vicenç de Paül Thomàs Mulet

Vicenç Tur Tur

Assessorament lingüístic

Magdalena Mulet Oliver

ÍNDEX GENERAL

LLIBRE I PRIMERA PART

1. INTRODUCCIÓ	3
<i>Serveis Tècnics del CES</i>	
TRANSCENDÈNCIA I RELACIONS INSTITUCIONALS	4
L'ORIGEN NORMATIU I LES FUNCIONS DEL CES	6
COMPOSICIÓ ORGÀNICA DEL CONSELL ECONÒMIC I SOCIAL	9
ÒRGANS COL·LECTIUS	10
EL PLE	10
LA COMISSIÓ PERMANENT	12
LES COMISSIONS DE TREBALL	15
LA COMPOSICIÓ DE LES COMISSIONS DE TREBALL PERMANENTS DEL CES	16
ÒRGANS UNIPERSONALS	17
EL PRESIDENT DEL CONSELL	17
ELS VICEPRESIDENTS	19
EL SECRETARI GENERAL	19
MARC REGLAMENTARI D'APLICACIÓ	21
FUNCIONAMENT DEL CES	21
EL PROCÉS D'ELABORACIÓ DE LA MEMÒRIA SOCIOECONÒMICA DEL CES	22

2. PREÀMBUL	27
<i>Serveis Tècnics del CES</i>	
2.1. INTRODUCCIÓ	27
2.2. EL MODEL SOCIAL EUROPEU COM A REFERENT	28
2.3. EL NOU MODEL REQUEREIX LA PARTICIPACIÓ I EL DEBAT CONSTANT AMB ELS AGENTS SOCIALS	30
2.4. LA DIFICULTAT DE MANTENIR LA COMPLICITAT SOCIAL EN EL CANVI DE MODEL ..	33
2.5. CAL SER CONSCIENTS QUE EL NOU MODEL ÉS UN MODEL COSTÓS DES DEL PUNT DE VISTA DEL SECTOR PÚBLIC	34
3. SUGGERIMENTS SOBRE LA SITUACIÓ SOCIOECONÒMICA I LABORAL A LES ILLES BALEARS	37
A.1. SECTOR PRIMARI	37
OBJECTIU 1	37
OBJECTIU 2	38
OBJECTIU 3	40
OBJECTIU 4	41
OBJECTIU 5	42
OBJECTIU 6	43
OBJECTIU 7	43
A.2. INDÚSTRIA	44
ESTADÍSTIQUES	44
POLÍTICA INDUSTRIAL	44
ENERGIA	46
A.4. TURISME	46
RELACIONS INSTITUCIONALS	46
ACTUACIONS SECTORIALS	47
FORMACIÓ PROFESSIONAL	49
INTRUSISME	49
A.5. COMERÇ	49
COOPERACIÓ COMERCIAL	51
ASSOCIACIÓ EMPRESARIAL	51
COOPERACIÓ TECNOLÒGICA	51
A.6. TRANSPORT	52
A.7. ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES: FINANÇAMENT AUTONÒMIC I BALANÇA FISCAL	53

B. SUGGERIMENTS SOBRE EL MERCAT DE TREBALL I L'ECONOMIA SOCIAL	54
B.1. MERCAT DE TREBALL	54
B.2. ECONOMIA SOCIAL	55
C. SUGGERIMENTS SOBRE QUALITAT DE VIDA, PROTECCIÓ SOCIAL I IMMIGRACIÓ	58
C.2. SALUT I SISTEMA SANITARI	58
C.3. EDUCACIÓ	61
C.4. HABITATGE	61
C.5. MEDI AMBIENT	62
C.7. SOCIETAT DE LA INFORMACIÓ	62
C.11. VOLUNTARIAT I ORGANITZACIONS	62
C.12. IMMIGRACIÓ	65
4. ANNEX LEGISLATIU	67
<i>Serveis Tècnics del CES</i>	
I.1. SECTOR PRIMARI	67
I.2. INDÚSTRIA	68
I.3. CONSTRUCCIÓ	68
I.4. TURISME	68
I.5. COMERÇ	69
I.6. TRANSPORT	70
I.7. ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES, FINANÇAMENT AUTONÒMIC I BALANÇA FISCAL	71
II.1. MERCAT DE TREBALL	73
II.2. ECONOMIA SOCIAL	74
III.1. DEMOGRAFIA, DONA, LLAR I EXCLUSIÓ SOCIAL	74
III.2. SALUT I SISTEMA SANITARI	74
III.3. EDUCACIÓ	76
III.4. HABITATGE	78
III.5. MEDI AMBIENT	79
III.6. CULTURA	81
III.7. SOCIETAT DE LA INFORMACIÓ	82
III.8. ADMINISTRACIÓ DE JUSTÍCIA	82
III.9. MARC NORMATIU SOBRE L'ÚS SOCIAL DE LA LLENGUA	82
III.10. SEGURETAT SOCIAL I PROTECCIÓ SOCIAL	83

III.11. VOLUNTARIAT I ORGANITZACIONS	83
III.12. IMMIGRACIÓ	83

SEGONA PART

CAPÍTOL I

PANORAMA ECONÒMIC

1. PANORAMA INTERNACIONAL	88
<i>Serveis Tècnics del CES</i>	
1.1. EVOLUCIÓ ECONÒMICA INTERNACIONAL I PER A GRANS REGIONS ECONÒMIQUES	88
1.2. ELS EUA	89
1.3. EUROPA	92
1.4. EL JAPÓ	93
1.5. RESTA DEL MÓN	94
2. UNIÓ EUROPEA	97
<i>Serveis Tècnics del CES</i>	
<i>Francisco Feliu de Oleza</i>	
<i>Pilar Gomila Sureda</i>	
<i>Ma Dolores Ordoñez Martínez</i>	
<i>Antonio Reinoso Pascual</i>	
2.1. QÜESTIONS INSTITUCIONALS	97
2.1.1. RATIFICACIÓ DEL TRACTAT DE NIÇA	97
2.1.2 . AMPLIACIÓ.....	98
2.1.3. LLIBRE BLANC SOBRE LA GOVERNANÇA.....	99
2.1.4. DEBAT SOBRE EL FUTUR DE LA UE	99
2.1.7. BALANÇ DEL SEMESTRE DE PRESIDÈNCIA ESPANYOLA	101
2.2. UNIÓ ECONÒMICA I MONETÀRIA	107
2.2.1.ACTIVITATS I OBJECTIUS PRIORITARIS	107
2.2.2. EVOLUCIÓ DE LA SITUACIÓ ECONÒMICA	108
2.2.3. PREVISIONS ECONÒMIQUES	109
2.2.4. LES ORIENTACIONS GENERALS DE POLÍTICA ECONÒMICA (OGPE) I LA CIMERA DE BARCELONA	115
2.3. OCUPACIÓ I POLÍTICA SOCIAL	121
2.4. POLÍTICA REGIONAL	125
2.4.1. ELS FONS ESTRUCTURALS, FONS DE COHESIÓ I LES INICIATIVES COMUNITÀRIES	125

2.4.2. ORGANISMES SUPRANACIONALS EN ELS QUALS PARTICIPEN LES ILLES BALEARS	129
2.4.3. LA UNIÓ EUROPEA AMPLIADA	130
3. ECONOMIA ESPANYOLA	131
<i>Serveis Tècnics del CES</i>	
3.1. EVOLUCIÓ ECONÒMICA	132
3.2. SECTORS PRODUCTIUS	134
3.2.1. SECTOR PRIMARI	134
3.2.2. INDÚSTRIA	136
3.2.3. CONSTRUCCIÓ	139
3.2.4. ELS SERVEIS	140
3.3. DEMANDA INTERNA I SECTOR EXTERIOR	141
3.3.1. DEMANDA INTERNA	141
3.3.2. EL SECTOR EXTERIOR	143
3.4. INFLACIÓ I POLÍTICA MONETÀRIA	149
3.4.1. INFLACIÓ	149
3.4.2. POLÍTICA MONETÀRIA	152
3.5. EL SECTOR PÚBLIC	156
4. BALEARS: FETS ESTILITZATS	160
<i>Serveis Tècnics del CES</i>	
<i>Javier Franconetti Manchado</i>	
4.1. INTRODUCCIÓ	160
4.2. L'ECONOMIA A BALEARS	161
4.3. ESTRUCTURA I COMPORTAMENT DELS PRINCIPALS SECTORS PRODUCTIUS	162
4.3.1. EL SECTOR PRIMARI	164
4.3.2. INDÚSTRIA	166
4.3.3. LA CONSTRUCCIÓ	167
4.3.4. SERVEIS	168
4.3.5. CREIXEMENT DIFERENCIAL SECTORIAL	170
4.4. PREUS, RENDA I CAPACITAT DE FINANÇAMENT	170
4.4.1. PREUS, EXCEDENTS I INVERSIÓ	171
4.4.2. EVOLUCIÓ DE LA RENDA FAMILIAR BRUTA DISPONIBLE	174
4.4.3. CONSUM, ESTALVI I CAPACITAT DE FINANÇAMENT	176

5. SECTOR PRIMARI	178
<i>Antoni Miquel Lucas Vidal</i>	
5.1. INTRODUCCIÓ	178
5.2. SUBSECTOR AGRORAMADER	186
5.2.1. LES ACTIVITATS AGRÍCOLES	197
5.2.2. LES ACTIVITATS RAMADERES	207
5. 3. SUBSECTOR PESQUER	212
5.4. SUBSECTOR FORESTAL	218
6. INDÚSTRIA	220
<i>Serveis Tècnics del CES</i>	
<i>Antoni Fleixas Antón</i>	
<i>Javier Franconetti Manchado</i>	
<i>Antoni Miquel Lucas Vidal</i>	
6.1. INTRODUCCIÓ	220
6.2. EVOLUCIÓ DE LES EMPRESES INDUSTRIALS	223
6.3. COMPORTAMENT DE LES BRANQUES INDUSTRIALS	225
6.3.1. ENERGIA	228
6.3.2. INDÚSTRIES LLIGADES AL SECTOR DE LA CONSTRUCCIÓ	232
6.3.3.INDÚSTRIES LLIGADES A L'EXPORTACIÓ	233
6.3.4. INDÚSTRIES LLIGADES A LA DEMANDA INTERIOR DE CONSUM	233
6.4. EXPECTATIVES I INVERSIÓ	240
7. CONSTRUCCIÓ	243
<i>Pere Albertí Huguet</i>	
<i>Antoni Barceló Veny</i>	
7.1. INTRODUCCIÓ	243
7.2. FACTORS DE PRODUCCIÓ	244
7.2.1. MATERIALS DE CONSTRUCCIÓ	244
7.2.2. MÀ D'OBRA	246
7.2.3. COSTS DELS FACTORS	247
7.3. LA PRODUCCIÓ	247
7.3.1. INVERSIONS PÚBLIQUES	247
7.3.2. EDIFICACIÓ D'HABITATGES	248
8. TURISME	253
<i>Esteban Bardolet Jané</i>	
<i>Vicenç Tur Tur</i>	

Serveis Tècnics del CES

8.1. INTRODUCCIÓ	253
8.2. L'ANY TURÍSTIC 2001	254
8.2.1. LA DEMANDA TURÍSTICA	255
8.2.2. L'OFERTA D'ALLOTJAMENT	272
8.2.3. ELS INGRESSOS PER TURISME	276
8.3. POLÍTICA TURÍSTICA	278
9. COMERÇ	279
<i>Josep Mallol Vicens</i>	
9.1. ESTRUCTURA EMPRESARIAL DEL SECTOR COMERÇ A BALEARS	279
9.2. ENQUESTA SOBRE EL COMERÇ	280
9.2.1. PRODUCCIÓ.....	280
9.2.2. VALORACIÓ DE L'ANY 2001 I PRIMER SEMESTRE 2002	281
9.2.3. VALORACIÓ DE LA MARXA DEL NEGOCI	282
9.2.4. EVOLUCIÓ VOLUM DE VENDES DE L'ESTABLIMENT	282
9.2.5. MITJANA DE VENDES	283
9.2.6. EVOLUCIÓ NOMBRE DE CLIENTS DE L'ESTABLIMENT	283
9.2.7. MITJANA NOMBRE DE CLIENTS	284
9.2.8. PODER DE COMPRA DELS TURISTES	284
10. TRANSPORTS I COMUNICACIONS	286
<i>Antoni Barceló Veny</i>	
10.1. TRANSPORTS	286
10.1.1. TRANSPORT MARÍTIM	286
10.1.2. TRANSPORT AERI	290
10.1.3. VARIACIÓ DE LA PRODUCCIÓ DEL TRANSPORT MARÍTIM I AERI	292
10.1.4. TRANSPORT INTERIOR DE VIATGERS	292
10.1.5. TRANSPORT DE MERCADERIES PER CARRETERA	294
10.1.6. VARIACIÓ DE LA PRODUCCIÓ DELS TRANSPORTS INTERIORS	294
10.1.7. ACTIVITATS ANNEXES ALS TRANSPORTS	295
10.2. COMUNICACIONS	295
10.2.1. SERVEIS POSTALS, TELEGRÀFICS I DE MISSATGERIA	296
10.2.2. SERVEIS DE TELECOMUNICACIONS	297
11. INSTITUCIONS FINANCERES	299
<i>Serveis Tècnics del CES</i>	
11.1. MERCATS MONETARIS	299

11.1.1. POLÍTICA MONETÀRIA	299
11.1.2. MERCATS BORSARIS I DIPÒSITS BANCARIS	300
11.1.3. ENTITATS DE DIPÒSIT I NOMBRE D'OFICINES	302
11.2. CRÈDITS	303
11.2.1. CRÈDIT PER COMUNITATS AUTÒNOMES I INSTITUCIONS FINANCERES ...	303
11.2.2. EVOLUCIÓ DEL CRÈDIT	303
11.3. DIPÒSITS	310
11.3.1. DIPÒSITS PER COMUNITATS AUTÒNOMES I INSTITUCIONS FINANCERES	311
11.3.2. ESTRUCTURA DELS DIPÒSITS	311
11.3.3. EVOLUCIÓ DELS DIPÒSITS	315
11.4. CRÈDITS I DIPÒSITS	316
11.5. ACTIVITAT AVALADORA DE LA SOCIETAT DE GARANTIA RECÍPROCA (SGR) DE LES ILLES BALEARS	318
12. ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES I FINANÇAMENT AUTONÒMIC	320
<i>Serveis Tècnics del CES</i>	
<i>José Antonio Roselló Rausell</i>	
12.1. ANÀLISI PRESSUPOSTÀRIA	320
12.1.1. COMUNITAT AUTÒNOMA	320
12.1.2. CONSELLS INSULARS	347
12.1.3. AJUNTAMENTS	351
12.1.4. DELEGACIÓ ESPECIAL D'HISENDA DE LES BALEARS	359
12.2. APORTACIONS DE LES ADMINISTRACIONS AUTONÒMICA I LOCALS A LA PRODUCCIÓ I A LA DEMANDA	360
12.3. FINANÇAMENT AUTONÒMIC	360

CAPÍTOL II

MERCAT DE TREBALL I ECONOMIA SOCIAL

1. MERCAT DE TREBALL	368
<i>Rafel Miguel Oliver</i>	
<i>Antònia José Puigrós Rebassa</i>	
<i>Maria del Mar Ribas Mas</i>	
<i>Carles Riera Vayreda</i>	
<i>Serveis Tècnics del CES</i>	
1.1. INTRODUCCIÓ	368
1.2. PANORAMA GENERAL DE L'OCUPACIÓ	372

1.3. L'OCUPACIÓ PER SITUACIÓ LABORAL	378
1.4. LA TEMPORALITAT	379
1.5. OCUPATS I ASSALARIATS PER TIPUS DE JORNADA, SEXE I SECTOR ECONÒMIC	382
1.6. ATUR REGISTRAT, DEMANDES D'OCUPACIÓ I COL·LOCACIONS REGISTRADES	384
1.7. FLUXOS D'ENTRADA I SORTIDA	386
1.7.1. LA CONTRACTACIÓ	386
1.7.2. CONTRACTES A TREBALLADORS ESTRANGERS	393
1.7.3. EXTINCIONS DEL CONTRACTE I ACOMIADAMENTS	394
1.8. PANORAMA NACIONAL I INTERNACIONAL: ANÀLISI COMPARADA DE LES TAXES D'ACTIVITAT, OCUPACIÓ, ATUR I TEMPORALITAT	396
1.9. NEGOCIACIÓ COL·LECTIVA	403
1.9.1. ANÀLISI COMPARADA DE BALEARS AMB RELACIÓ A ESPANYA	404
1.9.2. LA NEGOCIACIÓ COL·LECTIVA A BALEARS	408
1.10. SINISTRALITAT LABORAL	410
1.11. CONFLICTIVITAT LABORAL	414
1.12. POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ	415
1.12.1. ELS PACTES LOCALS COM A NOU INSTRUMENT DE CONCERTACIÓ	416
1.12.2. AJUTS PER AL FOMENT DE L'OCUPACIÓ	417
1.12.3. XARXA PÚBLICA SERVEIS D'ORIENTACIÓ DEL SOIB	421
1.13. FORMACIÓ	423
1.13.1. PLA ENLLAÇ	423
1.13.2. LA INICIATIVA EQUAL	427
1.14. TRIBUNAL D'ARBITRATGE I MEDIACIÓ DE LES ILLES BALEARS (TAMIB)	428
1.14.1. CONSTITUCIÓ I EXPANSIÓ DEL TAMIB	428
1.14.2. ASSUMPTES SOTMESOS AL TAMIB	429
2. ECONOMIA SOCIAL	433
<i>Pere Albertí Huguet</i>	
2.1. INTRODUCCIÓ	433
2.2. PRODUCTORS DE MERCAT	433
2.2.1. LES COOPERATIVES	433
2.2.2. SOCIETATS LABORALS	435
2.2.3. CONFRARIES DE PESCADORS	438
2.2.4. OCUPACIÓ GENERADA	440
2.2.5. INSTITUCIONS FINANCERES	441

2.3. PRODUCTORS DE NO-MERCAT	443
2.3.1. XARXES DE SOLIDARITAT	443
2.3.2. FONS DE COOPERACIÓ	447

CAPÍTOL III

QUALITAT DE VIDA, PROTECCIÓ SOCIAL I IMMIGRACIÓ

1. DEMOGRAFIA, DONA I LLAR, I EXCLUSIÓ SOCIAL	450
<i>Ma Antonia Carbonero Gamundi</i>	
<i>Serveis Tècnics del CES</i>	
1.1. DEMOGRAFIA	450
1.2. DONA I LLAR	457
1.2.1. LA FAMÍLIA A LES ILLES BALEARS	457
1.2.2. GENT GRAN I FAMÍLIA	458
1.2.3. DONA, FAMÍLIA I TREBALL	462
1.2.4. ELS JOVES I LA FORMACIÓ DE LA FAMÍLIA	462
1.2.5. DIVERSIFICACIÓ EN ELS TIPUS DE RELACIONS CONVIVENCIALS	463
1.3. POBRESA, EXCLUSIÓ I VULNERABILITAT A LES ILLES BALEARS	465
1.3.1. LES LLARS POBRES I SENSE RECURSOS	468
1.3.2. CARACTERITZACIÓ DE LES LLARS POBRES	469
1.3.3. LES MANCANCES A L'HABITATGE	471
1.3.4. LA VULNERABILITAT I EXCLUSIÓ DE L'OCUPACIÓ	473
1.3.5. DÈFICITS ESTRUCTURALS EN LA FORMACIÓ	474
1.3.6. PROBLEMÀTIQUES A LA LLAR	474
1.3.7. L'EMPRESONAMENT COM A FACTOR D'EXCLUSIÓ	475
1.3.8. MANCA DE SALUT I LIMITACIONS D'AUTONOMIA	476
1.3.9. DIFICULTATS D'ACCÉS ALS RECURSOS INSTITUCIONALS	477
1.3.10. L'INDICADOR SINTÈTIC DE VULNERABILITAT I LES ÀREES D'ATENCIÓ PREFERENT	478
2. SALUT I SERVEIS SANITARIS	484
<i>Elena Cabeza Irigoyen</i>	
<i>Magdalena Esteva Cantó</i>	
<i>Joan Llobera Cànaves</i>	
<i>Angels Pujol Buades</i>	
<i>Maria Ramos Monserrat</i>	
<i>Magdalena Seguí Galvan</i>	
<i>Vicenç de Paul Thomàs Mulet</i>	
2.1. PANORAMA DE SALUT	486

2.1.1. PERCEPCIÓ DE LA SALUT, QUALITAT DE VIDA, DISCAPACITAT	486
2.1.2. ESTILS DE VIDA	489
2.1.3. MORBIDITAT GENERAL	496
2.1.4. MORTALITAT GENERAL	501
2.1.5. MORBIMORTALITAT PER CAUSES	506
2.2. SERVEIS SANITARIS	522
2.2.1. ASSEGURANCES	522
2.2.2. FINANÇAMENT I DESPESA	524
2.2.3. INVERSIONS	525
2.2.4. RECURSOS FÍSICS ASSISTENCIALS I COBERTURES	526
2.2.5. RECURSOS HUMANS	531
2.2.6. ÚS DE SERVEIS	533
2.2.7. PERCEPCIÓ DE LA QUALITAT DE L'ATENCIÓ, SATISFACCIÓ	538
2.2.8. TRASPLANTAMENTS, DONACIONS SANG I ÒRGANS	539
3. EDUCACIÓ	541
<i>Lluís Ballester Brage</i>	
<i>Antoni Bauça Sampol</i>	
<i>Josep Lluís Oliver Torelló</i>	
<i>M^a del Carmen Orte Socias</i>	
<i>Belen Pascual Barrio</i>	
<i>Antònia Pascual Galmés</i>	
3.1. LES TRANSFERÈNCIES EDUCATIVES	543
3.1.1. UNA COMUNITAT AUTÒNOMA AMB COMPETÈNCIES EDUCATIVES TARDANES	543
3.1.2. UNES TRANSFERÈNCIES EDUCATIVES MAL DOTADES	544
3.1.3. EL TREBALL LEGISLATIU DE LA COMUNITAT AUTÒNOMA DE LES ILLES BALEARS	545
3.2. EL SISTEMA ESCOLAR DE LES ILLES BALEARS	547
3.2.1. L'EDUCACIÓ INFANTIL DE 0-3 ANYS	547
3.2.2. EVOLUCIÓ DE L'ALUMNAT MATRICULAT EN ENSENYAMENTS NO UNIVERSITARIS	551
3.2.3. LA FORMACIÓ PROFESSIONAL I ELS PROGRAMES DE GARANTIA SOCIAL	559
3.2.4. L'ESCOLARITZACIÓ DE L'ALUMNAT ESTRANGER NO UNIVERSITARI	567
3.3. EVOLUCIÓ DEL PROFESSORAT EN ENSENYAMENTS NO UNIVERSITARIS	571
3.4. EL RENDIMENT ESCOLAR	572
3.4.1. EL RENDIMENT ESCOLAR A L'ENSENYANÇA PRIMÀRIA	573
3.4.2. EL RENDIMENT ESCOLAR A L'ENSENYANÇA SECUNDÀRIA	574

3.4.3. EL RENDIMENT ESCOLAR A L'ENSENYANÇA DE BATXILLERAT	575
3.5. LA CONVIVÈNCIA ALS CENTRES EDUCATIUS DE LES ILLES BALEARS	576
3.6. L'EDUCACIÓ PER A PERSONES ADULTES	580
3.6.1. ENSENYAMENTS	581
3.6.2. ENSENYAMENTS D'EDUCACIÓ BÀSICA PER A PERSONES ADULTES	582
3.6.3. ENSENYAMENTS PER OBTENIR EL GRADUAT ESCOLAR	583
3.6.4. ENSENYAMENTS DE FORMACIÓ PROFESSIONAL PER A PERSONES ADULTES	584
3.6.5. CENTRES DOCENTS, PROFESSORAT I ALUMNES PER ILLES	584
3.6.6. DISTRIBUCIÓ TERRITORIAL DELS CENTRES	586
3.6.7. CONCLUSIONS EDUCACIÓ D'ADULTS	587
3.7. ELS ESTUDIS UNIVERSITARIS	588
3.7.1. LA SITUACIÓ A LES ILLES BALEARS. CARACTERÍSTIQUES I DIMENSIONS	588
3.7.2. OFERTA FORMATIVA I DESENVOLUPAMENT DE LA DOCÈNCIA	589
3.7.3. FORMACIÓ SEMIPRESENCIAL. PRESENCIA A MENORCA I EIVISSA	591
3.7.4. LA CAPACITAT DE RECERCA	592
3.7.5. DIMENSIÓ SOCIOCULTURAL	594
3.7.6. ADMINISTRACIÓ I SERVEIS	595
3.7.7. PRESSUPOST I FINANÇAMENT. DOTACIONS ACTUALS.	596
3.7.8. RELACIONS INTERNACIONALS	597
3.7.9. EVOLUCIÓ FUTURA DE LA DEMANDA I L'OFERTA UNIVERSITÀRIA A LES ILLES BALEARS	598
3.8. CONSIDERACIONS I SUGGERIMENTS SOBRE L'EDUCACIÓ, LA FORMACIÓ I L'ENSENYAMENT A LES ILLES BALEARS	600
4. HABITATGE	607
<i>Serveis Tècnics del CES</i>	
<i>Pere Albertí Huguet</i>	
<i>Antoni Barceló Veny</i>	
4.1. PANORAMA GENERAL: L'HABITATGE A ESPANYA	607
4.1.1. POLÍTIQUES DE SUPORT A L'HABITATGE	615
4.1.2. SÒL I HABITATGE	619
4.2. PROBLEMÀTICA SOCIAL DE L'HABITATGE A LES ILLES BALEARS	620
4.2.1. EVOLUCIÓ EXPANSIVA DE LA DEMANDA DE L'HABITATGE A BALEARS.	620
4.2.2. DESAJUST ENTRE OFERTA I DEMANDA	620
4.2.3. NECESSITAT D'IMPLEMENTAR UNA POLÍTICA D'HABITATGE	621
4.3. L'EVOLUCIÓ DE L'HABITATGE A LES ILLES BALEARS EL 2001	622

5. MEDI AMBIENT	625
<i>Macià Blàzquez Salom</i>	
<i>Sofia Lòpez Rodríguez</i>	
<i>Llorenç Mas Parera</i>	
<i>Jaume Mateu Lladó</i>	
<i>Felip Morell Rullan</i>	
<i>Ivan Murray Mas</i>	
<i>Josep Rullán Palenzuela</i>	
<i>Rafel Solivellas Jerez</i>	
<i>Serveis Tècnics del CES</i>	
5.1. ELS INDICADORS DE SOSTENIBILITAT.	625
5.1.1. SOBRE LA SOSTENIBILITAT	625
5.1.2. ELS INDICADORS DE SOSTENIBILITAT	627
5.2. LA PRESSIÓ HUMANA A LES ILLES BALEARS	630
5.3. EL TERRITORI: CONFLICTES I AMENACES	631
5.3.1. EL MEDI LITORAL	633
5.3.2. LA CAPACITAT D'ALLOTJAMENT I L'ORDENACIÓ DEL TERRITORI	635
5.3.3. ELS ECOSISTEMES URBANS	636
5.4. BIODIVERSITAT I ESPAIS NATURALS	639
5.5. GESTIÓ FORESTAL I INCENDIS FORESTALS.	643
5.6. RECURSOS HÍDRICS	646
5.6.1. LA DEPURACIÓ DE LES AIGÜES	649
5.7. ELS RESULTATS INDESITJATS: ELS RESIDUS I LA CONTAMINACIÓ	651
5.7.1. ORIGEN DELS RESIDUS	651
5.7.2. ELS RESIDUS DINS DEL MODEL ECONÒMIC BALEAR	651
5.7.4. LA PROBLEMÀTICA DELS RESIDUS A LES ILLES BALEARS	651
5.7.4. GESTIÓ DELS RESIDUS A LES ILLES BALEARS	653
5.7.5. CONTAMINACIÓ ATMOSFÈRICA	653
5.8. ENERGIA	655
5.9. TRANSPORT	658
5.10. LA PETJADA ECOLÒGICA DE LES BALEARS	660
6. CULTURA	660
<i>Bernat Riutort Serra</i>	
<i>Serveis Tècnics del CES</i>	
6.1. EL MARC	660
6.2. EL COLLAGE CULTURAL	661
6.2.1. LA CULTURA DE MASSES	662

6.2.2. LA CULTURA POPULAR	666
6.2.3. LES DUES CULTURES I LES ALTRES	667
6.2.4. L'ALTA CULTURA	669
6.2.5. LA CULTURA DEL TURISME	670
7. SOCIETAT DEL CONEIXEMENT I DE LA INFORMACIÓ	671
<i>Francisca Clar Salva</i>	
<i>Bàrbara Terrasa Pont</i>	
<i>Genma Jiménez Jiménez</i>	
<i>Iris Ontavilla Matschilles</i>	
7.1. ANTECEDENTS	671
7.1.1. RECERCA, DESENVOLUPAMENT TECNOLÒGIC I INNOVACIÓ	671
7.1.2. SOCIETAT DE LA INFORMACIÓ	676
7.2. POLÍTICA D'IMPLANTACIÓ I PROMOCIÓ	680
7.2.1. MARC LEGAL: LEGISLACIÓ PER AL FOMENT DE L'R+D I LA INNOVACIÓ	680
7.2.2. ESTRATÈGIA DE LES ADMINISTRACIONS	682
8. ADMINISTRACIÓ DE JUSTÍCIA	702
<i>Pedro J. Barceló Obrador</i>	
<i>Ladislao Roig Bustos</i>	
8.1. INTRODUCCIÓ	702
8.2. JUTJATS I TRIBUNALS	704
8.2.1. ESTADÍSTICA	704
8.2.2. AUDIÈNCIA PROVINCIAL	705
8.2.3. PARTIT JUDICIAL DE PALMA	706
8.2.4. PARTIT JUDICIAL D'INCA	716
8.2.5. PARTIT JUDICIAL DE MANACOR	717
8.2.6. PARTIT JUDICIAL D'EIVISSA	719
8.2.7. PARTIT JUDICIAL DE MAÓ	720
8.2.8. PARTIT JUDICIAL DE CIUTADELLA	721
8.3. FISCALIA	723
8.3.1. ÀMBIT PENAL	723
8.3.2. VIGILÀNCIA PENITENCIÀRIA	730
8.3.3. JURISDICCIO DE MENORS	730
8.3.4. COMISSIÓ D'ASSISTÈNCIA JURÍDICA GRATUÏTA	733
8.4. ACTIVITAT	734
8.4.1. TRIBUNALS I JUTJATS	734

8.4.2. ACTIVITAT DE LA FISCALIA	735
8.5. RECURSOS HUMANS	736
9. MARC NORMATIU SOBRE L'ÚS SOCIAL DE LA LLENGUA	737
<i>Bartomeu Colom Pastor</i>	
<i>Luis José Segura Ginard</i>	
9.1. ADMINISTRACIÓ PÚBLICA	738
9.2. ENSENYAMENT	738
9.3. COMERÇ	739
9.4. CULTURA	739
9.5. ALTRES CAMPS	739
10. SEGURETAT SOCIAL I PROTECCIÓ SOCIAL	740
<i>Serveis Tècnics del CES</i>	
10.1. AFILIACIÓ, COTITZACIÓ I RECAPTACIÓ	742
10.2. DESPESES DE LA SEGURETAT SOCIAL	745
10.3. PROTECCIÓ PER ATUR	752
10.4. ELS SERVEIS SOCIALS A LES ILLES BALEARS	756
10.4.1. COMUNITAT AUTÒNOMA	756
10.4.2. CONSELLS INSULARS	767
11. VOLUNTARIAT I ORGANITZACIONS	769
<i>Josep Lluís Riera Moll</i>	
11.1. L'ASSOCIACIONISME I EL VOLUNTARIAT	769
11.2. ELS VOLUNTARIS	771
11.2.1. NOMBRE	771
11.2.2. MITJANA D'EDAT, ANYS D'EXPERIÈNCIA I HORES DE DEDICACIÓ	772
11.3. LES ENTITATS	772
11.3.1. CARÀCTER JURÍDIC DE LES ENTITATS	772
11.3.2. INFORMACIÓ GENERAL SOBRE EL VOLUNTARIAT	773
11.4. ASPECTES D'INTERÈS ESPECIAL PER ESTUDIAR	776
11.4.1. MITJANS DE CAPTACIÓ DE VOLUNTARIS	776
11.4.2. FORMACIÓ	778

12. IMMIGRACIÓ	788
<i>Alejandro Nicolás Miquel Novajra</i>	
<i>Serveis Tècnics del CES</i>	
12.1. GLOBALITZACIÓ, IMMIGRACIÓ I HISTORICITAT	789
12.1.1. LA CONSTRUCCIÓ SOCIAL ACTUAL DEL CONCEPTE D'IMMIGRANT	789
12.1.2. MOVIMENTS POBLACIONALS A LES ILLES: SECTORS I SEGMENTS DE PRODUCCIÓ, MERCATS DE TREBALL I DIFERÈNCIES HISTÒRIQUES. ELS FORASTERS.	790
12.1.3. ELS ESTRANGERS: PRIMERA VERSIÓ.	792
12.1.4. ELS ESTRANGERS: VERSIÓ SEGONA. ELS IMMIGRANTS EXTRACOMUNITARIS.	793
12.1.5. LES ESPECIFICITATS DE LA IMMIGRACIÓ A ESPANYA.	795
12.1.6. LA QÜESTIÓ DE LA DISTRIBUCIÓ ESPACIAL EN EL CAS BALEAR.	796
12.2. EL MARC PRODUCTIU I LA IMMIGRACIÓ: ELS SEGMENTS DE LA PRODUCCIÓ DEFINEIXEN ELS SEGMENTS DEL MERCAT	797
12.2.1. LES POLÍTIQUES DE CONTINGENTS: DE CADA PAÍS A CADA REGIÓ I A CADA TREBALL.	797
12.2.2. ELS SECTORS, ELS CONTRACTES I ELS RÈGIMS DE LA SEGURETAT SOCIAL	800
12.3. ELS MARCS LEGALS	801
12.4. ELS MARCS CULTURALS	803
12.5. L'OPCIÓ DEL GOVERN DE LES ILLES BALEARS	804

1. INTRODUCCIÓ

La introducció en la lectura d'un llibre ha de tenir una vocació informativa. Essencialment ha de respondre a tres qüestions: ens ha de conduir a saber el perquè de l'obra que es presenta, ha d'identificar qui l'ha pensada i elaborada i, finalment, ha d'aclarir una cosa ben bàsica i necessària que tots volem saber quan ens arriba una obra nova sense antecedents, què és el que tenim en les nostres mans.

El primer que hem de dir és que aquesta Memòria és una obra col·lectiva, fruit del consens entre forces socials i econòmiques contraposades diverses que, tot i que té contingut tècnic, respon a una obligació que només pot cobrir una institució pública.

Roman ben enfora del simple informe de naturalesa tècnica amb vocació més o menys prospectiva.

Aquesta obra és la principal aportació que el Consell Econòmic i Social (CES) ha de fer en l'àmbit econòmic, social i laboral de les nostres illes. I deim que "ha de fer" perquè el CES té, quan desplega totes i cada una de les seves activitats, un fonament normatiu que abraça des de l'article 42 de l'Estatut d'autonomia, fins a la Llei 10/2000, de 30 de novembre, que el regula, i el Decret 128/2001, de 9 de novembre que aprova el seu reglament d'organització i funcionament.

Vet aquí la motivació -el perquè- de la *Memòria del CES sobre l'Economia, el Treball i la Societat de les Illes Balears*. És un mandat legal aprovat pel Parlament d'aquestes illes, a través de la Llei 10/2000, que a tots els membres d'aquesta institució estatutària ens honora complir. És funció del CES, segons l'article 2, núm. 1 lletra e) de la dita llei, *Elaborar i trametre anualment al Govern, dins del primer semestre de cada any, una memòria en la qual retrà compte de les activitats realitzades i podrà exposar els suggeriments i les observacions que consideri oportuns en relació amb la situació socioeconòmica i laboral de les Illes Balears*.

Hem dit que aquest volum és una obra col·lectiva. Ho és perquè el CES té una conformació basada en la distinció de tres grups, els quals representen la societat civil organitzada. Cada un dels consellers està legitimat per expressar la voluntat i representar aquesta societat, però el que compta no és l'opinió individual de cada conseller. El que realment és meritori i digne de destacar és l'opinió de la institució, producte d'un consens que reflecteix en moltes ocasions una tensió lògica i necessària per enriquir el valor i l'encert de la Memòria.

Darrere aquesta obra hi ha un esforç, hi ha un debat, hi ha guanys i renúncies, en definitiva, una pràctica de consens creatiu que només en l'àmbit de representació de la nostra institució és possible.

Però un llibre d'aquestes característiques no es pot qualificar només pels autors.

També compten els destinataris, perquè amb la Memòria feim públics una anàlisi i uns suggeriments que, per prescripció legal, tenen com a destinatari el Govern de les Illes Balears, al qual trametem una imatge molt completa d'un moment econòmic, social i laboral, de gran importància per al futur de la nostra comunitat autònoma.

El lector té a les seves mans -i amb això responem a la tercera qüestió que al principi ens plantejàvem- una obra que inclou allò que la societat civil organitzada opina i considera respecte del que té una transcendència capital en els aspectes econòmics, socials i laborals de la comunitat autònoma. I a més, amb la seva lectura, té l'oportunitat d'accedir a les observacions i suggeriments que el CES fa al Govern de les Illes Balears.

En els punts següents donam totes les dades i informacions per saber què és i com funciona el CES i hi descrivim el procés d'elaboració d'aquesta *Memòria sobre l'Economia, el Treball i la Societat de les Illes Balears*.

TRANSCENDÈNCIA I RELACIONS INSTITUCIONALS

Les institucions com el CES són l'encarnació d'una evolució del sistema polític i constitucional, dels canvis en l'articulació de l'activitat dels agents socials i econòmics i de les modificacions, en definitiva, tant de les relacions dels ciutadans amb l'Administració pública com del sistema de producció de les normes que tenen un contingut o una transcendència social, econòmica o laboral.

En el constitucionalisme nascut de la Revolució Francesa a finals del segle XVIII, el més transcendent, a efectes del que aquí ens interessa exposar, va ser la consideració que entre l'individu subjecte de drets polítics i l'Estat, concebut com un ens productor de les normes legals i òrgan vigilant de la seva aplicació, no hi havia d'haver cap més instància. Els ciutadans que tenien dret a vot, elegien una assemblea que representava la sobirania nacional i que actuava en virtut d'un mandat representatiu i no vinculat; representativa de tota la nació. L'individu, en virtut dels drets que la llei li reconeixia, exercia sempre de forma individual les facultats -com ésser lliure- que possibilitaven el seus interessos i que, al cap i a la fi, garantien el desenvolupament final de l'interès nacional o general. La posició de l'Estat era la d'un vigilant atent que aquest interès general fos real, a través de l'eliminació, mitjançant la llei, de tots els obstacles a l'autonomia individual. I això es feia així en contraposició a l'Antic Règim, quan l'exercici de les facultats jurídiques que garantien la satisfacció dels interessos individuals quedava mediatitzat per corporacions o instàncies intermèdies que ofegaven l'exercici de la llibertat individual, com eren, els gremis.

L'evolució econòmica i social va acompanyada de canvis molt substancials. I és durant tot el segle XIX que se substitueix la concepció de la representació desvinculada per la representació "responsable". Això implica la democratització del sufragi i -especialment- l'acceptació dels partits polítics com un fet consumat. En paraules de García

Ruiz J. L. "... els partits dividits en funció de les classes socials resulten un contrapunt de la idea de nació, que l'estat lliberal no pot evitar malgrat la seva insistència en els factors integradors, en el bé comú i en l'abstencionisme de l'Estat".

El segon gran pas històric és el de la transformació de l'estat lliberal democràtic en un estat de concepció constitucional social. L'estat social i democràtic de dret. I en aquest estadi evolutiu no interessa tant la idea de la representació com la de la participació.

Quan és ben entrat el segle XIX i a les primeries del segle XX el que més crida l'atenció és la progressiva agrupació dels subjectes privats entorn d'interessos particulars i comença a intuir-se la possibilitat que, a banda dels partits polítics i sens perjudici del seu protagonisme principal, existeixi una certa representació corporativa. No volem dir que es consideri que els partits no són institucions aglutinadores de voluntats i interessos, sinó que la seva capacitat representativa no assoleix tots els possibles anhels dels grups, si més no quan el que demanen els components dels grups als partits és un cert grau de profunditat representativa. I lògicament, aquestes insuficiències condueixen que, els subjectes que tenen problemes comuns, busquin, amb l'associació, solucions comunes.

La progressiva acceptació del fenomen social del sindicalisme, que passa d'una època de prohibició a la de tolerància, que deriva cap al seu foment -atesa la necessitat de crear un món de relacions laborals que s'autoreguli- i, finalment, integra el fet sindical com una llibertat constitucional, és una de les més clares senyes del canvi i evolució d'un sistema de caire democràtic, d'un sistema representatiu que monopolitza la política a través dels partits polítics, a un sistema d'estat social i democràtic de dret.

Els punts principals de base, definidors dels consells econòmics i socials, es troben en les fórmules negociades i de consulta.

Dins del marc constitucional de les democràcies representatives avançades, la contemplació que es fa de les organitzacions sindicals i empresarials queda emmarcada dins de les institucions bàsiques de l'Estat. Si el sistema es defineix com social i democràtic de dret, és ben lògic que sigui així. Aquest punt de vista correspon a la cristallització d'una evolució del sindicalisme i l'associacionisme empresarial, que es pot ubicar històricament en el període de la postguerra mundial i que té efectes, fins i tot, en la reconstrucció i/o creació de l'Europa actual i en l'estructura de les organitzacions internacionals (OIT). Les organitzacions sindicals i les empresarials són emplaçades a participar de la política i a influir en la producció de les normes, especialment d'aquelles que tenen un contingut socioeconòmic, ja que això garantirà la pau social.

Aquestes activitats de participació, articulades en clau de negociació, són anomenades pràctiques de diàleg social i/o de concertació social. Tendeixen a ser demostracions puntuals de la necessitat de pacte que pot tenir un govern per portar endavant una norma important en el món econòmic/social o de l'interès dels empresaris o dels sindi-

cats de saber el contingut de la norma i poder influir a priori de la seva tramitació parlamentària. Però això té transcendència quan es creen institucions de consulta permanent, que fan part de les organitzacions bàsiques de l'Estat.

Conseqüentment, veim que de les fórmules negociades i consultives de les quals parlàvem abans passam a les institucionals. I dins les institucionals és on se situen els consells econòmics i socials.

Les institucions de consulta socioeconòmica són un tret definidor de les actuals democràcies de l'Europa Occidental. Totes aquestes institucions tenen un caràcter comú i és que són òrgans consultius. I podem afegir que el seu caire institucional consultiu permet integrar, d'una banda la participació/cooperació dels principals actors socials – sindicats i patronals – i per altra banda fer palesa la presència d'altres instàncies representatives que –tradicionalment– s'han articulat fora de les fórmules clàssiques de l'associacionisme sindical i empresarial i que són representatives d'interessos encara més concrets (el món agrari, la gent del mar, les fórmules corporatives de representació professional i econòmica, l'ecologisme, etc.).

El CES de les Illes Balears respon a aquest esquema orgànic que existeix en l'àmbit europeu i que rep el nom de Comitè Econòmic i Social Europeu, que igualment s'encarna pel conjunt de l'Estat en el CES del Regne d'Espanya i que actua en totes les altres comunitats autònomes, inclosa la ciutat de Ceuta.

Des de la seva constitució, el CES s'ha implicat en una intensa tasca de relacions institucionals. Per part del president, vicepresidents i secretari general de la institució s'han visitat totes les autoritats públiques de la comunitat autònoma: president del Govern de les Illes Balears, presidents dels consells insulars, consellers del Govern de les Illes, delegada del Govern, president del Tribunal Superior de Justícia, grups parlamentaris, institucions de la Seguretat Social... i els representants de la societat civil organitzada: rector de la UIB, degans de col·legis professionals, organitzacions sindicals no representades en el CES, principals entitats financeres, associacions veïnals,... I tot això per tal de constituir una xarxa de relacions que consideram essencial perquè el CES sigui una institució útil a la societat de les nostres illes.

Aquestes relacions també s'han estès al CES de l'Estat, amb assistència a la presentació de la seva Memòria anual corresponent al 2000, els dies 18 a 20 de juliol a la UIMP, a Santander. I igualment als altres consells de les altres comunitats autònomes, amb assistència i participació en la segona sessió de treball de l'"Encuentro Anual de CC.EE.SS de ámbito autonómico y el CES de España", celebrat a Madrid el dia 27 de novembre del 2001.

L'ORIGEN NORMATIU I LES FUNCIONS DEL CES

L'antiga aspiració de les organitzacions socials i econòmiques de tenir un Consell

Econòmic i Social de la nostra comunitat autònoma començà a ser una realitat a partir de gener del 1999, quan es va fer la reforma del nostre Estatut d'autonomia, tot integrant en el seu si un nou article 42. Aquest article diu:

1. El Consell Econòmic i Social de les Illes Balears és l'òrgan col·legiat de participació, estudi, deliberació, assessorament i proposta en matèria econòmica i social.
2. Una llei del Parlament en regularà la composició, la designació dels seus membres, l'organització i les funcions.

Això significa que el CES és un òrgan estatutari de la totalitat de la nostra comunitat autònoma i que té com a àmbit territorial i funcional totes les Illes Balears.

La reforma de l'Estatut d'autonomia va fer que el març del 2000, el Consell de Govern presentàs al Parlament el Projecte de llei de creació del Consell el qual, després d'un debat parlamentari constructiu, presidit per una alta consciència del consens, fou aprovat com a Llei 10/2000, de 30 de novembre i publicada al BOIB núm. 150 de 9 de desembre.

Segons els seu marc normatiu de regulació, *El Consell Econòmic i Social de les Illes Balears és un òrgan col·legiat de caràcter consultiu, de participació, estudi, deliberació, assessorament i proposta en matèria econòmica i social de les Illes Balears.*

Es configura com a ens de dret públic, dotat de personalitat jurídica pròpia i plena capacitat d'actuar, que disposa d'autonomia orgànica i funcional per acomplir-ne les finalitats.

Les relacions entre el CES i el Govern i l'Administració de la comunitat autònoma s'articulen a través de la conselleria competent en matèria de treball.

La seu del Consell Econòmic i Social és a la ciutat de Palma, sense perjudici que pugui fer sessions en qualsevol altra localitat de les Illes Balears.

D'acord amb la seva naturalesa, corresponen al Consell Econòmic i Social de les Illes Balears les funcions que determina el núm. 1 de l'article 2 de la Llei 10/2000, de 30 de novembre, que el regula:

- a) Emetre dictamen amb caràcter preceptiu i no vinculant, amb relació a les matèries següents:

Primer. Avantprojectes de llei, projectes de decrets legislatius i projectes de decrets que regulin matèries socioeconòmiques, laborals i d'ocupació, tret de l'Avantprojecte de llei de pressuposts generals.

Segon. Avantprojectes de llei o projectes de disposicions administratives que afectin substancialment l'organització, les competències o el funcionament del Consell Econòmic i Social.

Tercer. Qualsevol altra matèria sobre la qual, d'acord amb l'establert en una llei, sigui obligatori consultar-lo.

- b) Emetre dictamen amb caràcter facultatiu i no vinculant, amb relació a les matèries següents:

Primer. Projectes de disposicions administratives que regulin matèries socioeconòmiques, laborals i d'ocupació.

Segon. Qualsevol altre assumpte, quan així ho sol·liciti el Govern o les entitats i les organitzacions que integren el Consell.

- c) Elaborar informes o estudis, a sol·licitud del Govern o per iniciativa pròpia, sobre qüestions socials, econòmiques i laborals d'interès per a les Illes Balears.
- d) Emetre un informe anual, amb caràcter previ a l'aprovació de l'Avantprojecte de llei de pressuposts generals, on s'inclouran propostes i recomanacions amb relació al seu contingut.

Aquest informe s'haurà de trametre al Govern de les Illes Balears abans de l'1 de setembre de cada any.

- e) Elaborar i trametre anualment al Govern, dins del primer semestre de cada any, una memòria, en la qual donarà compte de les activitats realitzades i podrà exposar els suggeriments i les observacions que consideri oportuns amb relació amb la situació socioeconòmica i laboral de les Illes Balears.
- f) Elaborar el seu Reglament d'organització i funcionament.
- g) Elaborar anualment la proposta de pressuposts del Consell Econòmic i Social.
- h) Promoure i dur a terme iniciatives relacionades amb l'estudi i la difusió de matèries socioeconòmiques, laborals i d'ocupació.

Com es pot veure, el CES té atribuïda, en primer lloc, una tasca institucional d'emissió de dictàmens preceptius o facultatius respecte de l'activitat legislativa i reglamentària iniciada pel Govern de les Illes Balears, en les matèries socioeconòmiques, laborals o d'ocupació i, en segon lloc, la de dur a terme una activitat d'informe, tant per orientar els pressuposts de la comunitat autònoma, com per posar èmfasi en determinades qüestions socioeconòmiques transcendents per a la nostra comunitat autònoma. Tot això a banda de les atribucions d'autoorganització funcional imprescindibles per la seva naturalesa d'òrgan consultiu.

COMPOSICIÓ ORGÀNICA DEL CONSELL ECONÒMIC I SOCIAL

El Consell Econòmic i Social està integrat per un total de trenta-set membres, els quals han de tenir la condició política de ciutadans de les Illes Balears, d'acord amb la distribució següent:

- a) El president
- b) El grup I està integrat per dotze membres en representació de les organitzacions empresarials més representatives.
- c) El grup II està integrat per dotze membres en representació de les organitzacions sindicals més representatives.
- d) El grup III està constituït per dotze membres distribuïts de la manera següent:
 - un representant del sector agrari
 - un representant del sector pesquer
 - un representant del sector d'economia social
 - un representant de les associacions de consumidors i usuaris
 - un representant de la Universitat de les Illes Balears
 - un representant de les organitzacions representatives dels interessos de les entitats locals
 - un representant de les associacions i organitzacions que tenguin com a finalitat principal la protecció del medi ambient
 - cinc experts en matèria econòmica i social o medioambiental, elegits entre persones amb especial preparació i de prestigi reconegut en l'àmbit corresponent. Tres a proposta dels consells insulars i dos a proposta del Govern de les Illes Balears.

Cada una de les organitzacions, sectors i administracions representades als diferents grups pot designar un nombre de suplents igual al de vocals titulars que tenguin en el Consell, els quals exerciran les funcions dels membres titulars en els supòsits i condicions prevists en el Reglament d'organització i funcionament del CES.

El CES funciona tot atenent un esquema orgànic que distingeix òrgans col·lectius i òrgans unipersonals.

Els òrgans col·lectius són: el Ple, la Comissió Permanent i les comissions de treball.

Els òrgans unipersonals estan constituïts pel president, vicepresidents i secretari general.

ÒRGANS COL·LECTIUS

EL PLE

El Ple és l'òrgan superior de decisió i formació de la voluntat del Consell Econòmic i Social i està integrat per la totalitat dels seus membres, sota la direcció del president i assistit pel secretari general.

El Consell de Govern després d'haver rebut les corresponents designacions nomenà, tal com diu la Llei 10/2000, els primers membres del Consell Econòmic i Social de les nostres illes, ordenats en els tres grups que hem vist. El Ple un cop fets certs ajusts, quedà conformat per les persones següents:

Composició del Ple del Consell Econòmic i Social de les Illes Balears

Nom	Organització o institució de procedència
GRUP I	Associacions empresarials
José Oliver Mari	CAEB
Isabel Guitart Feliubadaló	CAEB
Antoni Pons Ribas	CAEB
Miguel Vidal Fullana	CAEB
Manuel Gómez López	CAEB
Antonio Vilella Paredes	CAEB
Alfonso Ribas Prats	CAEB
Carlos Vidal Coll	CAEB
Jaume X. Rosselló Llabrés	PIMEB
Pablo Seguí Pons	PIMEB
Antoni Marqués Camps	PIMEB
Joan Serra Mayans	PIMEB
GRUP II	Organitzacions sindicals
Agustina Canosa Valdomar	CCOO
Ernest Surià Ruiz	CCOO
José Luis Reina Segura	CCOO
Ramon Carreras Torrent	CCOO
José A. Carmona Montalbàn	CCOO
José Navarro Campos	CCOO
Pedro Calvo Manteca	UGT
Carlos Moreno Gómez	UGT
Mateo Alorda Pascual	UGT
Andreu Ferrer Gomila	UGT
Manuel Pelarda Ferrando	UGT
Maite Silva Sánchez	UGT

GRUP III	Organitzacions sectorials/institucions
Rafel Dalmau i Maimó	Sector agrari
Antoni Riera Ribes	Sector pesquer
Juli Mascaró Pons	Economia social
Claudia de Haro Porres	Consumidors i usuaris
Carles Manera Erbina	Universitat de les Illes Balears
Lourdes Ramis Rebassa	Entitats locals
Joan Rita Larrucea	Protecció medi ambient
Bartomeu Bennàssar Vicens	Govern de les Illes Balears
Miquel Alenyà Fuster	Govern de les Illes Balears
Joan Mayol Serra	Consell Insular de Mallorca
María Dolores Romeo Pérez	Consell Insular de Menorca
Francisco Luelmo Granados	Consell Insular d'Eivissa i Formentera

El dia 9 de juliol del 2001 se celebrà a la capella del Consolat de la Mar, seu de la Presidència del Govern, la sessió constitutiva del Consell, en la qual, prengueren possessió tots els consellers. En aquesta sessió es donà suport al el candidat a la presidència del Consell Econòmic i Social, Francesc Obrador Moratinos. Conseqüentment el Consell de Govern a través de decret el nomenà primer president i membre del Ple del Consell.

Aquesta fou la primera sessió del Consell i atesa la importància d'aquest fet, l'acte tengué un caràcter solemne. Per això hi assistiren el Molt Hble. Sr. Francesc Antich i Oliver, President del Govern de les Illes Balears, que va copresidir la Mesa d'Edat, el Molt Hble. Sr. Maximilià Morales i Gómez, President del Parlament de les Illes Balears, la Molt Hble. Sra. Maria Antònia Munar i Riutort, Presidenta del Consell Insular de Mallorca, la Molt Hble. Sra. Pilar Costa i Serra, Presidenta del Consell Insular d'Eivissa i Formentera, l'Hble. Conseller de Treball i Formació Sr. Eberhard Grosske Fiol, que formà part de la presidència de l'acte, l'Hble. Conseller d'Hisenda i Pressuposts, Sr. Joan Mesquida Ferrando, l'Hble. Conseller d'Innovació i Energia Sr. Priam Villalonga Cerdà, l'Hble. Consellera de Medi Ambient Sra. Margarida Rosselló Pons, l'Hble. Consellera de Benestar Social Sra. Fernanda Caro Blanco, l'Hble. Conseller d'Interior Sr. Josep. M. Costa i Serra, l'Excm. Sr. Manuel Cámara Fernández, Senador designat per la comunitat autònoma de les Illes Balears i altres distingides autoritats del Govern de les Illes Balears i d'altres instàncies polítiques i administratives.

Les competències del Ple són molt importants:

- a) Establir les línies generals d'actuació del Consell.
- b) Elaborar i aprovar el reglament intern d'organització i funcionament per majoria de dos terços dels seus membres i trametre'l al Consell de Govern perquè l'aprovi i el publiqui.

- c) Elaborar i aprovar la proposta de pressuposts del Consell Econòmic i Social.
- d) Adoptar els acords que corresponguin respecte de l'exercici de les funcions que té atribuïdes el Consell Econòmic i Social.
- e) Pronunciar-se sobre la ratificació i la separació del president del Consell, d'acord amb el que disposen els articles 7.1 i 10.1 de la Llei 10/2000, de 30 de novembre.
- f) Aprovar la Memòria anual.
- g) Elegir els vicepresidents.
- h) Emetre els dictàmens i atendre les consultes que sol·licitin el Govern o les entitats i organitzacions que integren el Consell.
- i) Aprovar els estudis o informes elaborats a sol·licitud del Govern o per iniciativa pròpia, sobre qüestions socials, econòmiques i laborals d'interès per a les Illes Balears.
- j) Acordar l'elaboració d'estudis o informes per iniciativa pròpia i, si és procedent, aprovar-los.
- k) Decidir l'exercici d'accions administratives i la defensa del Consell davant altres administracions públiques en via administrativa.
- l) Exercir les atribucions en matèria de contractació que li venguin reconegudes en les lleis i reglaments que regulen la dita matèria, com a òrgan col·legiat superior de decisió i formació de la voluntat de la institució.
- m) Aquelles altres que no estiguin assignades de manera expressa a altres òrgans del Consell Econòmic i Social.

El Ple es reuneix en sessió ordinària, com a mínim, una vegada cada trimestre. Així mateix, per iniciativa del president, si ho acorda la Comissió Permanent o mitjançant sol·licitud d'un terç dels consellers adreçada al president, pot reunir-se en sessió extraordinària.

Durant l'any 2001 el Ple ha fet la seva sessió constitutiva i s'ha reunit en tres ocasions més, una d'elles amb caràcter extraordinari.

LA COMISSIÓ PERMANENT

La Comissió Permanent està integrada pel president i sis vocals, dos per cada grup.

Serà secretari de la Comissió Permanent amb veu i sense vot el secretari general del Consell.

El 26 de juliol del 2001 en el saló d'actes de la Conselleria de Treball i Formació se celebrà la primera sessió ordinària del CES i s'elegiren els membres de la Comissió Permanent del Consell, els quals són:

La composició de la Comissió Permanent del Consell Econòmic i Social de les Illes Balears

Titulars

Sra. Isabel Guitart Feliubadaló (Grup I CAEB)
Sr. Joan Serra Mayans (Grup I PIMEB)
Sr. Manuel Pelarda Ferrando (Grup II UGT)
Sr. José Navarro Campos (Grup II CCOO)
Sr. Juli Mascaró Pons (Grup III Economia social)
Sra. Lourdes Ramis Rebassa (Grup III Entitats locals)

Suplents

Sr. Miquel Vidal Fullana (Grup I CAEB)
Sr. Jaume X. Rosselló Llabrés (Grup I PIMEB)
Sr. Andreu Ferrer Gomila (Grup II UGT)
Sr. Ernest Surià Ruiz (Grup II CCOO)
Sr. Joan Rita Larrucea (Grup III Protecció medi ambient)
Sr. Joan Mayol Serra (Grup III Consell de Mallorca)

La Comissió Permanent, sota la direcció del president i assistida pel secretari general, tindrà les competències següents:

- a) Aquelles que li pertocin per delegació del Ple o que es determinin en altres preceptes del Reglament del CES o d'un altre reglament.
- b) Adoptar les mesures necessàries per a l'aplicació de les línies generals d'actuació del Consell, aprovades pel Ple.
- c) Col·laborar amb el president en la direcció de l'actuació del Consell.
- d) Decidir la tramitació i distribució de les consultes, sol·licituds i propostes formulades en el Consell, d'acord amb allò previst al Reglament.
- e) Atès el que preveu el paràgraf final del núm. 2, de l'article 2, de la Llei 10/2000 per la qual es regula el Consell, decidir la contractació de dictàmens o consultes externes, a iniciativa pròpia o a proposta del president, de les comissions de treball o dels grups de representació del Consell.

- f) Atès el que preveu el núm. 3, de l'article 2, de la Llei 10/2000, per la qual es regula el Consell, decidir l'obertura del tràmit d'audiència a organitzacions sindicals i/o empresarials que no formin part del Consell, tant a iniciativa pròpia com a proposta del president, de les comissions de treball o dels grups de representació del Consell. En queden exclosos aquells casos en què l'audiència és preceptiva.
- g) Elevar al president la proposta de fixació de l'ordre del dia de les sessions del Ple i la data de la seva celebració, tot tenint en compte les peticions que s'hagin formulat, atès l'article 31 del Reglament.
- h) Sol·licitar la convocatòria de sessions extraordinàries del Ple que han de convocar el president en el termini màxim de quinze dies, comptadors des de la data de la sol·licitud i conèixer les convocatòries d'aquest tipus que facin el president o dotze consellers.
- i) Conèixer, en tots aquells casos que ho trobi oportú, la preparació de la documentació, informes i estudis necessaris per al millor coneixement pels membres del Consell dels temes que s'hagin de tractar en el Ple.
- j) Emetre dictàmens que expressin el parer del Consell quan, en aplicació de l'article 15 núm. 1 de la Llei 10/2000, de 30 de novembre, el Ple li hagués delegat aquesta matèria.
- k) Fixar les directrius i disposar tot el que sigui necessari per elaborar l'Esborrany de la Memòria prevista en la lletra e) del núm. 1 de l'article 2 de la Llei 10/2000, de 30 de novembre.
- l) Efectuar el seguiment dels dictàmens i informes emesos pel Consell i informar-ne al Ple, almenys, un cop a l'any.
- m) Aprovar la proposta inicial de l'Avantprojecte del pressupost del Consell que li presenti el president com a tràmit previ per a la seva elevació al Ple i la seva aprovació i conèixer trimestralment la seva execució.
- n) Supervisar les activitats del Consell, fixar el seu calendari i coordinar els treballs dels diferents òrgans col·legiats i de les seves comissions.
- o) Exercir les atribucions en matèria de contractació que li venguin reconegudes en les lleis i reglaments que regulen la dita matèria, com a òrgan col·legiat del Consell i totes aquelles que en aquesta matèria li siguin delegades pel Ple.

La Comissió Permanent s'ha reunit durant l'any 2001, en quatre ocasions, una per cada mes des de la seva constitució efectiva el mes de setembre, totes elles sessions de caràcter ordinari, ha fet una intensa tasca de discussió de qüestions fonamentals per a la

direcció del Consell i ha preparat tots els temes que, posteriorment, són discutits pel Ple del CES.

LES COMISSIONS DE TREBALL

Les comissions de treball són grups d'estudi per elaborar informes, projectes o propostes per sotmetre'ls al Ple del Consell Econòmic i Social. Són la unitat bàsica del treball del CES.

El Ple pot constituir les comissions de treball que cregui oportunes i en determinarà la composició i la seva presidència. En tot cas tendran un mínim de tres membres i un màxim de nou membres del Consell.

En la composició de les comissions de treball que es creïn s'ha de respectar la proporcionalitat dels diferents grups que integren el Consell Econòmic i Social. Cada organització o grup pot substituir, en tot moment, qualsevol dels membres que el representin en les comissions de treball i designar en el mateix acte el substitut.

A instància de la comissió de treball respectiva o dels seus membres poden assistir a les seves reunions, amb veu però sense vot, tècnics assessors o especialistes.

El Ple pot determinar l'existència de comissions de treball permanents i específiques.

Són comissions permanents les següents:

- Economia, Desenvolupament Regional i Medi Ambient.
- Ocupació i Relacions Laborals.
- Àrea Social.

Seràn comissions permanents també totes aquelles que el Ple creï amb aquesta naturalesa.

Les comissions de treball específiques es dedicaran a l'elaboració dels estudis, informes i dictàmens que particularment se'ls encomani en l'acord del Ple per a la seva constitució i finalitzaran la seva funció un cop s'hagi confeccionat l'estudi, informe o dictamen corresponent.

L'acord de la seva creació determinarà el termini màxim en què han d'acomplir el seu objecte.

En la sessió del 25 de setembre del 2001 es va començar el procés de constitució de les comissions de treball del CES.

En la sessió ordinària del CES del 18 de desembre del 2001 es va determinar la composició i presidència de les comissions de treball permanents:

LA COMPOSICIÓ DE LES COMISSIONS DE TREBALL PERMANENTS DEL CES

Comissió d'Economia, Desenvolupament Regional i Medi Ambient:

Titulars	Suplents
José Oliver Marí	Miguel Vidal Fullana
Vicenç Tur Tur	Juan Matemalas Picó
José Luis Reina Segura	Alexandre Miquel Novajra
Pedro Calvo Manteca	Cecilio J.L. Serrano Montero
Carles Manera Erbina	Miquel Alenyà Fuster
Rafel Dalmau Maimó	Joan Mayol Serra

Comissió d'Ocupació i Relacions Laborals:

Titulars	Suplents
Isabel Guitart Feliubadaló	Ana Reguera Rodríguez
Manuel Gómez López	Miguel Perelló Cuat
José Navarro Campos	Raquel Martín Jaurieta
Manuel Pelarda Ferrando	Diego Ruiz Molina
Francisco Luelmo Granados	Dolores Romeo López
Juli Mascaró Pons	Lourdes Ramis Rebassa

Comissió d'Àrea Social:

Titulars	Suplents
Antonio Vilella Paredes	Alfonso Ribas Prats
Antonio Pons Ribas	Nicolás Ripoll Vallori
Ernest Surià Ruíz	Bernat Riutort Serra
Maite Silva Sánchez	José Reyes Bazalo
Bartomeu Bennàssar Vicens	Claudia de Haro Porres
Dolores Romeo Pérez	Francisco Luelmo Granados

Pel que fa als presidents de les comissions de treball permanents són les següents persones:

Comissió d'Economia, Desenvolupament Regional i Medi Ambient

President Sr. Vicenç Tur i Tur.

Comissió d'Ocupació i Relacions Laborals

President Sr. Josep Navarro Campos

Comissió d'Àrea Social

President Sr. Bartomeu Bennàssar Vicens

Òrgans unipersonals

ÒRGANS UNIPERSONALS

EL PRESIDENT DEL CONSELL

El president del Consell Econòmic i Social serà nomenat per decret del Consell de Govern, a proposta conjunta dels consellers competents en matèria econòmica i de treball, que ho hauran consultat prèviament amb els grups de representació que integren el Consell. En qualsevol cas, la proposta ha de tenir el suport, com a mínim, dels dos terços de les persones membres del Consell. Com hem dit, el primer president del CES és Francesc Obrador Moratinos.

El president pot ser destituït del seu càrrec per decret del Consell de Govern a proposta dels consellers en matèria d'economia i treball, sempre que es facin la sessió i votació específiques prèvies del Ple del Consell i que votin a favor de la destitució els dos terços dels membres del Ple.

El president tindrà el tractament d'Honorable Senyor i no pot percebre més d'un sou amb càrrec als pressuposts de cap Administració pública.

Correspon al president del Consell Econòmic i Social l'exercici de les funcions següents:

- a) La direcció i representació de la institució.
- b) Convocar les sessions dels òrgans col·legiats, presidir-les quan li correspongui i moderar-ne el desenvolupament.
- c) Fixar l'ordre del dia de les sessions del Ple i de les comissions.

- d) Exercir el vot de qualitat en el cas d'empat en les votacions.
- e) Visar les actes, ordenar la publicació dels acords i disposar-ne l'acompliment.
- f) Informar en el Ple, abans de l'inici dels debats, de les suplències i substitucions del Consell.
- g) Dictar, amb la consulta prèvia als vicepresidents i a la Comissió Permanent, les directrius generals per al funcionament intern i el bon govern de les sessions del Consell.
- h) Autoritzar i disposar les despeses dins els límits de la seva competència, reconèixer obligacions i ordenar-ne els pagaments, degudament intervinguts d'acord amb la normativa vigent.
- i) Elaborar amb l'assessorament del personal del Consell, especialment del secretari general, l'esborrany de la proposta anual de pressuposts del Consell que, un cop sotmesa a l'aprovació de la Comissió Permanent, ha de ser elevada al Ple, atès allò que disposa el núm. 2 de l'article 13 de la Llei 10/2000, de 30 de novembre.
- j) Exercir les atribucions en matèria de contractació que li venguin reconegudes en les lleis i reglaments que regulen la dita matèria, com a president i representant legal de la institució.
- k) Dirigir-se en nom del Consell a institucions, organismes, entitats, associacions, autoritats i particulars per demanar la seva col·laboració.
- l) Sol·licitar a l'òrgan demandant, amb la consulta prèvia al Ple o a la Comissió Permanent, si l'assumpte ho requereix, l'ampliació del termini fixat en l'ordre de remissió o en la sol·licitud de consulta per tal de poder atendre-la.
- m) Contractar i separar el personal al servei del Consell.
- n) Complir i fer acomplir aquest Reglament i proposar al Ple la seva interpretació en els casos de dubtes i la seva integració en els casos d'omissió.
- o) Qualsevol altra funció que li sigui assignada per delegació expressa del Ple i totes aquelles que, sense ser particularitzades, siguin inherents a la seva condició de president.

ELS VICEPRESIDENTS

El Consell Econòmic i Social tindrà dos vicepresidents elegits pel Ple, per majoria simple en votació secreta, a proposta, cadascun d'ells, dels membres representants de les organitzacions empresarials i dels representants de les organitzacions sindicals, respectivament. El 26 de juliol del 2001 en el saló d'actes de la Conselleria de Treball i Formació se celebrà la primera sessió ordinària del CES, presidida per l'actual president i s'elegiren vicepresidents els senyors consellers Josep Oliver Marí (vpr. 1r) i Mateu Alorda Pascual (vpr. 2n).

Per acord de la Comissió Permanent es determinarà el grau de dedicació de cada un dels vicepresidents i s'establirà el règim de retribucions econòmiques que poden correspondre'ls.

La substitució de qualsevol dels dos vicepresidents es farà tot atenent la proposta que facin cada un dels grups als quals pertanyen. Un cop s'hagi acceptat la proposta de substitució, el mandat del nou vicepresident s'estendrà fins a l'acabament del període de quatre anys que estigui en curs, a no ser que hi hagi una nova proposta de substitució.

Els vicepresidents poden assistir amb veu i sense vot a les reunions de la Comissió Permanent.

Els vicepresidents substituiran el president, per l'ordre de prelatió que fixi el Ple, en els supòsits de vacant, absència o malaltia i poden exercir, a més, les funcions que expressament els delegui el president.

L'ordre de prelatió fixat pel Ple per a la substitució del president, en cas de vacant, absència o malaltia, determinarà un torn anual entre els vicepresidents que començarà per aquell que la Comissió Permanent designi.

Els vicepresidents seran informats regularment pel president sobre la direcció de les activitats del Consell i li prestaran la seva col·laboració en tots aquells assumptes per als quals siguin requerits.

EL SECRETARI GENERAL

La Secretaria General és l'òrgan d'assistència tècnica i d'administració del Consell Econòmic i Social i la dipositària de la fe pública amb relació als seus acords.

El titular de la Secretaria General, que no té qualitat de membre del Consell Econòmic i Social, serà nomenat i separat del càrrec lliurement pel Consell de Govern, a proposta presentada, conjuntament, pels consellers amb competències en matèria d'economia i de treball. L'actual secretari general és el Sr. Pere Aguiló Crespi.

El secretari general pot ser substituït en cas d'absència o vacant pel membre del personal tècnic al servei del Consell que designi la Comissió Permanent a proposta del president.

Les funcions del secretari general són les següents:

- a) Assistir, amb veu i sense vot, a les sessions del Ple, de la Comissió Permanent i de les comissions de treball i, eventualment, realitzar funcions d'assessoria jurídica.
- b) Redactar les actes de les sessions, autoritzar-les amb la seva signatura i el vistiplau del president i cursar els acords que s'hi adoptin. La redacció de les actes pot ser encomanada quan el secretari no sigui present en una sessió a la persona que designi el president.
- c) Custodiar la documentació i establir l'arxiu documental del Consell.
- d) Expedir certificat de les actes, dels acords, dels dictàmens, dels vots particulars i altres documents confiats a la seva custòdia.
- e) Dirigir la gestió dels mitjans personals i materials. Especialment confeir la relació de llocs de feina i dels procediments de selecció i dotació de les places del personal del Consell.
- f) Despatxar els assumptes ordinaris i aquells altres que se li encomanin especialment.
- g) Notificar als membres del Consell Econòmic i Social les convocatòries corresponents per a les sessions dels òrgans col·legiats.
- h) Deixar constància, mitjançant diligència autenticada amb la seva firma i la del president, del fet que no es duguin a terme les sessions degudament convocades, així com de les causes que motiven aquesta situació.
- i) Ser el dipositari dels fons del Consell i lliurar els autoritzats pel president, intervinguts prèviament.
- j) Qualsevol altra funció que li sigui assignada per delegació expressa del Ple i totes aquelles que, sense ser particularitzades, siguin inherents a la condició de secretari.

El secretari general pot delegar les seves funcions assessores i de confecció de les actes al personal tècnic al servei del Consell, de forma permanent per a les comissions de treball. Totes les delegacions del secretari han de tenir el vistiplau del president, amb la consulta prèvia als òrgans que afectin.

El càrrec de secretari general del Consell serà acomplert en règim de dedicació exclusiva i estarà sotmès a les disposicions generals legals i reglamentàries en matèria d'incompatibilitats. El secretari no pot exercir un altre càrrec o activitat que impedeixi o menyscabi l'acompliment de les funcions que li són pròpies.

MARC REGLAMENTARI D'APLICACIÓ

Aquest primer Consell començà la seva primera tasca normativa: l'elaboració del seu reglament. El 25 de setembre del 2001 el Ple del Consell aprovà el Reglament d'organització i funcionament el qual, un cop aprovat pel Consell de Govern de les Illes Balears, fou publicat com a Decret 128/2001, de 9 de novembre, en el BOIB núm. 140, de 22 de novembre. Aquest és l'instrument normatiu que complementa la Llei 10/2000 i que tanca un cercle de fonamentació normativa del Consell i obre la porta de l'actuació de la institució.

Es pot establir que el CES està regulat per la Llei 10/2000, de 30 de novembre, pel Decret 128/2001, de 9 de novembre, per les disposicions complementàries que acaben de configurar el seu marc financer, com és la Llei de pressuposts generals del 2002 de la comunitat autònoma de les Illes Balears Llei 19/2001, de 31 de desembre i supletòriament, en tot allò que no és previst en la seva llei i reglament, per les disposicions de la Llei 30/92, de 26 de novembre de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú. Especialment el capítol II del títol II d'aquesta llei.

Existeix una aplicació directa de la Llei 30/92, quant als títols VII i VIII, respecte de la revisió en via administrativa dels actes del Consell i les reclamacions prèvies a les accions civils i laborals.

FUNCIONAMENT DEL CES

Les opinions del Consell s'expressen sota la denominació de Dictamen del Consell Econòmic i Social de les Illes Balears i no són vinculants. L'emissió dels dictàmens es realitza d'acord amb el que disposa la Llei 10/2000, de 30 de novembre, per la qual es regula el Consell i per les disposicions del seu Reglament.

Els dictàmens es documentaran per separat, i s'hi distingiran els antecedents, la valoració efectuada i les conclusions, amb la signatura del secretari general i el vistiplau del president del Consell. S'acompanyaran als dictàmens els vots particulars si n'hi hagués.

Un cop s'hagi emès el dictamen, serà comunicat al sol·licitant.

Els dictàmens preceptius i facultatius inclosos en les lletres a) i b) del núm. 1 de l'article 2 de la Llei 10/2000 del CES (en general quan l'objecte de consulta són avantprojectes de llei, projectes de decrets, projectes de disposicions reglamentàries o altres

assumptes que consulti el Govern o les entitats i organitzacions que integren el CES), s'hauran d'emetre en el termini d'un mes. Així doncs el termini ordinari d'emissió de dictàmens és d'un mes.

EL PROCÉS D'ELABORACIÓ DE LA MEMÒRIA SOCIOECONÒMICA DEL CES

En la sessió plenària del 26 de març del 2002 es va constituir una comissió de treball específica: la Comissió de Treball d'elaboració de la Memòria socioeconòmica. Aquesta comissió va dividir la seva tasca en l'elaboració d'una primera part titulada *Suggeriments i observacions sobre la situació socioeconòmica i laboral de les Illes Balears*, que fou aprovada pel ple del CES del dia 27 de juny del 2002 i lliurada al president del Govern de les Illes Balears el dia 11 de juliol del 2002 i una segona part, titulada *Memòria sobre l'Economia, el Treball i la Societat de les Illes Balears*, la confecció de la qual es va delegar a les tres comissions permanents de treball del CES, que varen elevar els seus treballs a aprovació del Ple del CES del 24 de setembre del 2002, el qual, en definitiva, és el que ha aprovat la totalitat d'aquesta obra.

La Comissió de Treball de la Memòria que va elaborar el document *Suggeriments i observacions sobre la situació socioeconòmica i laboral de les Illes Balears* està integrada per les següents persones:

President: Dr. Sr. Carles Manera Erbina (Grup III UIB)

Secretari de la Comissió: Sr. Pere Aguiló Crespi

Membres titulars:

Sr. Antoni Pons Ribes (Grup I CAEB)

Sr. Joan Serra Mayans (Grup I PIMEB)

Sr. Ernest Surià Ruiz (Grup II CCOO)

Sr. Mateu Alorda Pascual (Grup II UGT)

Sr. Joan Mayol Serra (Grup III Consell Insular de Mallorca)

Membres invitats:

Sr. Vicenç Tur i Tur (Grup I CAEB), president de la Comissió de Treball d'Economia, Desenvolupament Regional i Medi Ambient del CES

Sr. Josep Navarro Campos (Grup II CCOO), president de la Comissió de Treball d'Ocupació i Relacions Laborals

Sr. Bartomeu Bennàssar Vicens (Grup III Govern de les Illes Balears), president de la Comissió de Treball de l'Àrea Social.

Reunions per elaborar el document de *Suggeriments i observacions sobre la situació socioeconòmica i laboral de les Illes Balears*:

- 11 d'abril: constitució efectiva de la Comissió de Treball de la Memòria socioeconòmica
- 23 de maig: discussió de la proposta de Suggeriments i observacions sobre la situació socioeconòmica i laboral de les Illes Balears
- 10 de juny: discussió de la proposta de Suggeriments i observacions sobre la situació socioeconòmica i laboral de les Illes Balears.
- 17 de juny: aprovació de la proposta de Suggeriments i observacions sobre la situació socioeconòmica i laboral de les Illes Balears.

Assessors per elaborar el document de Suggeriments i observacions sobre la situació socioeconòmica i laboral de les Illes Balears:

Miquel Alenyà (Govern de les Illes Balears)
Carles Manera (UIB)
Pere Mascaró (SOIB)

Amb aquests assessors es varen fer reunions els dies 4 i 7 de juny.

Col·laboradors del document de Suggeriments i observacions sobre la situació socioeconòmica i laboral de les Illes Balears:

Preàmbul

Serveis tècnics del CES

A. 1. Sector primari

Antoni Miquel Lucas. Conselleria d'Agricultura i Pesca
Juan Dueñas. MERCAPALMA
Antònia Llitrà. Consellera CES, Grup III, sector pesquer
Serveis tècnics del CES

A. 2. Indústria

Antoni Fleixas. "SA NOSTRA"
Vicenç Tur. CAEB
Serveis tècnics del CES

A. 3. Construcció

Antoni Barceló. Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Balears
Pere Albertí. Economista

A. 4. Turisme

Carmel Bonnin. Institut Balear del Turisme (IBATUR)
Esteban Bardolet. Cambra de Comerç
Vicenç Tur. CAEB
Serveis tècnics del CES

A. 5. Comerç

Josep Mallol Vicens. AFEDECO
Serveis tècnics del CES

A. 6. Transports

Direcció General d'Obres Públiques i Transports. Conselleria d'Obres Públiques,
Habitatge i Transports
Federació de Transports i Comunicacions UGT
Federacions CAEB:
Miquel Soler. Transport de mercaderies
Guillem Mascaró. Agències de transport
Felipe Navío. Transport aeri
Serveis tècnics del CES

A. 7. Administracions públiques

Juan Antonio Roselló. Conselleria d'Hisenda i Pressuposts

B.1. Mercat de treball

Conselleria de Treball i Formació:
Direcció General de Treball i Salut Laboral
Direcció General de Formació
Direcció del Servei d'Ocupació de les Illes Balears
Antònia Puigrós i Maria del Mar Ribas. Observatori de l'Ocupació
Vicepresidència i Conselleria d'Economia, Comerç i Indústria:
Direcció General d'Economia
Gabinet tècnic UGT
Serveis tècnics del CES

B. 2. Economia social

Pere Albertí. Economista

C. 1. Demografia, dona, llars i exclusió social

Ma Antònia Carbonero. UIB

C. 2. Salut i sistema sanitari

Conselleria de Salut i Consum
Vicenç Thomàs
Joan Llobera

C. 3. Educació

Lluís Ballester. UIB
Carme Orte. UIB

C. 4. Habitatge

Antoni Barceló. Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Balears
Pere Albertí. Economista

C. 5. Medi ambient

Centre d'Investigacions i Tecnologies Turístiques de les Illes Balears (CITTIB):
Ivan Murray
Macià Blàzquez
Jaume Mateu
Josep Rullan
Felip Morell
Sofia López
Llorenç Mas
Rafel Solivellas

C. 6. Cultura

Bernat Riutort. UIB

C. 7. Societat de la informació

Bàrbara Terrasa. Direcció General de Recerca, Desenvolupament Tecnològic i Innovació (R+D+I). Conselleria d'Innovació i Energia

C. 8. Administració de Justícia

Ladislao Roig. Tinent fiscal
Pedro J. Barceló. Magistrat, jutge degà

C. 9. Marc normatiu sobre l'ús social de la llengua

Bartomeu Colom. UIB
Lluís Segura. Institut d'Estudis Autonòmics

C. 10. Seguretat Social i protecció social

Alfonso Ruiz. Director provincial l'INSS
Florencio Ingelmo. Secretari provincial l'INSS
Antonio Contestí. Director provincial l'INEM
José Mª González. Director provincial de l'ISM
Diana Borràs. Direcció General de Planificació i Ordenació Social.
Conselleria de Benestar Social
Serveis tècnics del CES

C. 11. Voluntariat i organitzacions

Josep Lluís Riera. Conselleria de Benestar Social

C.12. Immigració

Alexandre Miquel. UIB

Reunions de les comissions de treball permanent per elaborar la *Memòria sobre l'Economia, el Treball i la Societat de les Illes Balears*

Aquestes comissions es varen reunir:

Els dies 29 de juliol i 6 de setembre del 2002, la Comissió d'Economia, Desenvolupament Regional i Medi Ambient. Aquesta comissió va aprovar els documents tècnics del capítol I sobre Economia.

El dia 31 de juliol del 2002 la Comissió d'Ocupació i Relacions Laborals. Aquesta comissió es va ocupar de l'aprovació dels fonaments tècnics del capítol II sobre Mercat de treball i economia social.

Els dies 31 de juliol i 10 de setembre del 2002, la Comissió de l'Àrea Social, que va aprovar els documents tècnics que afecten el capítol III sobre Qualitat de vida, protecció social i immigració.

L'extensa relació de col·laboradors d'aquesta part de la Memòria es recull en l'índex de la segona part d'aquesta obra.

2. PREÀMBUL

2.1. INTRODUCCIÓ

El creixement econòmic que s'ha registrat a les Balears en els darrers cinquanta anys, que s'ha produït gràcies al desenvolupament de l'activitat turística, ha transformat completament l'estructura econòmica i social de les Illes. Fa tan sols cinquanta anys les Balears eren una regió amb una estructura productiva agrària i industrial on el pes d'aquests dos sectors representava més o menys a parts iguals el 70% del conjunt de l'activitat productiva, i la resta es generava en un 25% en el sector dels serveis i només en un 5% en el sector de la construcció. Avui, les Balears presenten una estructura productiva molt semblant a la de les economies més desenvolupades del món, com és el cas dels EUA, on el sector predominant és el terciari, que representa més del 80% del total de la producció, i on la construcció arrossegada pel turisme representa ja la segona activitat productiva, amb més d'un 10% de la producció. Les activitats agràries i industrials preponderants d'abans, avui no representen més del 10% de la producció, ja que la indústria no arriba al 8% i el sector primari no representa més de l'1%.

En l'actualitat, les Balears són la comunitat autònoma amb el major desenvolupament econòmic de l'Estat espanyol¹, se situen per damunt de la mitjana europea en termes de renda per càpita² i acullen un important nombre d'immigrants, no tan sols de països menys desenvolupats, sinó principalment ciutadans europeus que troben a les Illes un entorn i una qualitat de vida molt atractius tant per viure-hi com per desenvolupar-hi les seves activitats empresarials i professionals.

Aquest procés de creixement intens i de generació de riquesa ha originat també disfuncions i canvis estructurals, alguns dels quals irreversibles, en el sistema econòmic de les Illes, bàsicament associats a les característiques peculiars de l'activitat turística, centrada als mesos d'estiu, predominant a les Balears. Així podríem destacar com a principals costs del creixement econòmic l'abandonament del camp, la pèrdua progressiva del teixit industrial, una més poca presència de valors culturals autòctons, una dualització de les pautes de consum entre població resident i visitant, la degradació de valors del medi natural, una pressió urbanística molt forta que comporta una parcel·lació excessiva de sòl i un deteriorament paisatgístic, la manca de recursos hídrics de

¹ Si en lloc de mesurar l'índex de riquesa per càpita en termes de PIB, es calcula en termes de renda familiar bruta disponible corregida pel poder de compra (RFBPD), les Balears passen de ser la primera comunitat autònoma a ser la sisena. Aquest fet s'explica perquè la inflació a les Balears se situa per sobre de la mitjana de l'Estat. Vegeu: *Informe mensual de La Caixa*, núm. 248, juny 2002.

² En termes de la convergència real d'Espanya i les Balears amb la UE, les dades eren d'un 57,2% i d'un 64,4% respectivament el 1960, i el 1996 són d'un 76,2% i un 112,5% respectivament. Vegeu: *25 anys. Evolució econòmica de Balears*. Banca Catalana. Sa Nostra. Barcelona, 1998, pàg. 49. L'autor d'aquest estudi ha estat Guillem López Casanovas, catedràtic d'economia de la Universitat Pompeu Fabra, el qual ha tengut la col·laboració de Joan Roselló Villalonga, professor d'economia aplicada de la Universitat de les Illes Balears.

qualitat, la saturació de les infraestructures de transport terrestre, aeri i marítim, especialment els mesos d'estiu, l'increment important dels residus sòlids urbans generats, la contaminació acústica, etc.

Trobar fórmules que combinin de manera equilibrada les mesures per corregir i per reduir aquests impactes negatius amb un desenvolupament econòmic sostenible a llarg termini que permeti continuar generant riquesa i ocupació és la fita en la qual és imprescindible que se centrin els esforços d'institucions públiques i privades, d'agents econòmics i socials i dels ciutadans d'aquestes illes.

És general la creença que els models de desenvolupament econòmic del nou mil·lenni han d'incorporar mecanismes que n'assegurin la sostenibilitat a mitjan i a llarg termini. Aquest canvi de model s'imposa de manera creixent, especialment a partir de la Declaració de Río, adoptada per la Conferència de les Nacions Unides sobre el Medi Ambient i el Desenvolupament del 1992. La Unió Europea ha introduït el principi del desenvolupament sostenible en l'article 2 del Tractat de la Unió com a objectiu inspirador de les seves polítiques econòmiques i socials, i el Consell Europeu de Göteborg de juny del 2001 ha aprovat l'Estratègia de desenvolupament sostenible de la Unió Europea, a la qual el Govern espanyol ha donat impuls amb la proposta de l'Estratègia espanyola de desenvolupament sostenible (EEDS)³.

2.2. EL MODEL SOCIAL EUROPEU COM A REFERENT

Per la Unió Europea (UE), el nou model de creixement sostenible va associat amb el concepte de qualitat de vida i cohesió social, tal com exposa la introducció del *Resumen/La situación social en la Unión Europea 2001*, segon informe anual elaborat conjuntament per la Direcció General d'Ocupació i Afers Socials de la UE i Eurostat.

Aquest informe s'inspira en la Cimera de Lisboa, on es va fer esment de la política social com a element bàsic per aconseguir l'objectiu estratègic establert per la UE: "convertir-se en l'economia basada en el coneixement més competitiva i dinàmica del món, capaç de créixer econòmicament de manera sostenible amb més i millors llocs de feina i amb major cohesió social" (pàg. 2)⁴.

Per tant, la Cimera de Lisboa considera bàsics tant el creixement econòmic sostenible com l'ocupació i la cohesió social, peces clau de l'objectiu estratègic de la UE per als anys vinents.

Posteriorment, l'Agenda Social Europea, aprovada en el Consell de Niça, defineix la

³ Sobre l'EEDS podeu consultar l'*Informe sobre el Documento de consulta para la Estrategia española de desarrollo sostenible*. Colección Informes CES 1/2002. Madrid.

⁴ Traducció al català del CES.

cadena seqüencial que articula les tres peces i estableix les bases d'una estratègia global de polítiques econòmiques, laborals i socials que es reforcen mútuament.

Aquesta cadena seqüencial és la següent:

Creixement econòmic sostenible → Ocupació → Qualitat de vida i cohesió social

En paraules de la Comissió: “Hi ha un ampli consens entorn de la idea que les polítiques que fomenten les sinèrgies i la interacció positiva entre el creixement, l'ocupació i la cohesió social redundaran en la consolidació de l'economia europea i el seu model social” (pàg. 2)⁵.

L'Estratègia de Lisboa s'ha reafirmat a la Cimera de Barcelona, on s'ha tornat a apostar decididament per l'economia del coneixement com un dels principals objectius estratègics de la UE, si aquesta es vol convertir el 2010 en l'economia més competitiva i dinàmica del món. En aquest sentit, la Cimera de Barcelona ha instat a adoptar el juny del 2002 el VI Programa marc d'investigació (PM6)⁶ i ha fixat com a objectius prioritaris: augmentar la despesa en R+D al 3% del PIB el 2010, que el sector privat en financiï les dues tercers parts del total i millorar la innovació dins l'espai europeu del coneixement. També s'ha posat èmfasi en la importància del Programa de treball per al 2010, relatiu als sistemes d'educació i de formació, que fixa com a objectiu convertir els sistemes educatius europeus en una referència de qualitat mundial el 2010⁷.

El model social europeu es basa en bona part en una aposta decidida per l'economia del coneixement. A les Balears ens hem dotat d'una estructura productiva poc adequada per activar tasques d'innovació que exigeixen una formació contínua dels treballadors basada en l'estabilitat de l'activitat empresarial⁸. A la vegada, sense recerca i innova-

⁵ Traducció al català del CES.

⁶ El Ple del Parlament Europeu del dia 15 de maig de 2002 va votar en segona lectura a favor de la proposta de la Comissió Europea del VI Programa marc de recerca per al període 2002-2006. A continuació, el PM6 haurà de ser aprovat en el Consell de Ministres, i a partir d'aquest moment s'obrirà un període de sis mesos perquè la comunitat científica i la indústria puguin enviar propostes abans de l'entrada en vigor oficial. El pressupost finalment aprovat és el més important després del d'agricultura i els fons estructurals. El PM6 constitueix un instrument essencial per complir l'objectiu estratègic fixat al Consell Europeu de Lisboa. Entre les seves prioritats hi ha les ciències de la vida, la genòmica i biotecnologia per a la salut, les tecnologies de la informació, els materials intel·ligents, ciutadans i governança, desenvolupament sostenible, aeronàutica i espai, recerca i innovació, recursos humans i mobilitat i relacions ciència i societat, entre altres.

⁷ La comunicació de la Comissió al Consell i al Parlament Europeu *Productividad: la clave para la competitividad de las economías y empresas europeas*. COM (2002) 262 final, de 21.05.2002, té per objecte advertir els responsables polítics dels mals resultats de la UE en matèria de creixement de la productivitat, ja que aquests resultats ens allunyen dels objectius fixats per l'Estratègia de Lisboa. Cal introduir ràpidament reformes estructurals que facilitin la introducció de les noves tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) en la política industrial i de serveis, capital humà, política d'empresa, de defensa de la competència i de desenvolupament sostenible.

⁸ Som la comunitat autònoma que presenta l'índex més alt d'estacionalitat.

ció, l'economia s'allunya de la nova frontera de prosperitat que marquen les economies postindustrials basades en les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC).

A les Balears tenim dos indicadors preocupants en aquest sentit⁹:

1) En l'àmbit educatiu: som la comunitat autònoma de tot l'Estat que registra el percentatge més baix en el nombre d'alumnes matriculats a batxillerat, formació professional i ensenyament universitari.

2) En l'àmbit de les noves tecnologies de la informació i la comunicació (NTIC): ens situem 1,1 punts per sota de la mitjana de l'Estat quant al percentatge d'ocupació en el sector de les NTIC (1,8% a les Balears i 2,9% a l'Estat); també presentem una taxa menor de creixement de l'ocupació en les NTIC al llarg del període 1995-2001 (64,2% a les Balears i 66,5% a l'Estat) i som la comunitat autònoma de l'Estat on les empreses presenten la menor despesa en R+D, amb un percentatge del 8,7% del VAB l'any 1999¹⁰.

D'altra banda, no hi ha cap dubte que existeix una consciència generalitzada sobre la necessitat de no perdre el tren de les noves tecnologies. Bona prova d'això és la participació de les Balears en el programa Regional Innovation and Technology Transfer Strategies (RITTS)¹¹, i la posada en marxa del sistema de ciència/tecnologia/empresa, basat en el I Pla de recerca i desenvolupament tecnològic (2001-2004), el I Pla d'innovació de les Illes Balears i el Llibre Verd de la societat de la informació de les Illes Balears.¹²

2.3. EL NOU MODEL REQUEREIX LA PARTICIPACIÓ I EL DEBAT CONSTANT AMB ELS AGENTS SOCIALS

El nou model social europeu, que conjuga per una part creixement econòmic sostenible i per l'altra qualitat de vida i cohesió social, es basa en la complicitat i la participació dels agents socials. Aquesta idea ja ha estat defensada per Romano Prodi, president de la Comissió Europea¹³. Una clau interpretativa del discurs de Prodi podria ser la següent:

⁹ Vegeu l'*Informe España 2002, una interpretación de su realidad social*. Fundación Encuentro. Madrid, 2002.

¹⁰ Per la rellevància que planteja aquest tema per al futur de les Balears, el CES ha promogut conjuntament amb la Direcció General de Recerca, Desenvolupament Tecnològic i Innovació (R+D+I) del Govern de les Illes Balears un informe d'avaluació del I Pla de recerca i desenvolupament tecnològic de les Illes Balears dirigit pel professor Josep M. Bricall.

¹¹ Programa regional d'estratègies regionals d'innovació i transferència de tecnologia.

¹² Vegeu sobre aquesta qüestió l'apartat 7. Societat del coneixement de la informació al capítol III de la Segona part d'aquesta Memòria.

¹³ Discurs de Romano Prodi de 29.05.2001 a l'Institut d'Estudis Polítics.

a) En l'actual procés de globalització, Europa ha de tenir “massa crítica” i lideratge (Estratègia de Lisboa) per influir en el món, per poder defensar el “model social europeu”, contraposat al “model neoliberal” dels EUA i al “model corporativista” japonès. Al capdavant, és la defensa d'un model de democràcia basat en els principis de la prosperitat i la solidaritat¹⁴.

b) La defensa del model social europeu requereix la política de cohesió social,¹⁵ la qual se sustenta en la participació ciutadana en tots els seus àmbits representatius: local, regional, estatal i comunitari¹⁶.

c) La vigència del model social europeu requereix un debat continuat¹⁷, que avui passa per l'oportunitat d'aprofitar el debat sobre el futur d'Europa¹⁸.

Destaquen tres idees clau del discurs de Prodi: a) la defensa del model social europeu requereix el lideratge públic basat en els valors de la democràcia participativa, la prosperitat i la solidaritat; b) la participació ciutadana i la complicitat dels agents socials és la base de la cohesió social; c) el model social europeu és un model obert que evoluciona a partir d'un debat continuat.

¹⁴ En paraules de Romano Prodi: “Amb l'ampliació es tanquen cinquanta anys de divisió ideològica i es materialitza la victòria definitiva de la democràcia sobre el totalitarisme, gràcies a la derrota del nazisme i del feixisme i la caiguda del mur de Berlín. La Unió ampliada serà poderosa, però no tindrà ambicions de domini.” (pàg. 1 i 2) Traducció al català del CES.

¹⁵ Es pot consultar l'*Informe de la Comisión al Consejo, al Parlamento Europeo, al Comité Económico y Social y al Comité de las Regiones. Segundo informe sobre la cohesión económica y social*. COM (2001), 24 final. 31.01.2001.

¹⁶ En paraules de Prodi al Parlament Europeu: “Jo crec que hem de deixar de pensar en termes de poders jerarquizats, separats pel principi de subsidiarietat i començar a imaginar més aviat un sistema en xarxa en el qual els diversos nivells de govern treballen conjuntament en l'elaboració, la proposició, la posada en funcionament i el seguiment de les polítiques.” Vegeu: E. Roig. “El procés post-Niça i la Conferència intergovernamental del 2004”, *El Clip*, 13, pàg. 8. Institut d'Estudis Autònoms, Generalitat de Catalunya. En el mateix sentit, vegeu el *Primer informe intermedio sobre la cohesión económica y social*. COM (2002), 46 final. 30.01.2002, on es remarca “la creixent importància dels ajuts comunitaris per la via de la connexió en xarxa de les regions i l'assoliment d'un desenvolupament sostenible” (pàg.4). Traducció del CES.

¹⁷ Vegeu: “Conclusiones y recomendaciones” de l'*Informe de la Comisión al Consejo, al Parlamento Europeo, al Comité Económico y Social y al Comité de las Regiones. Segundo informe sobre la cohesión económica y social*. COM (2001), 24 final. 31.01.2001.

¹⁸ En aquesta línia la Comissió Europea ha presentat el *Llibre Blanc de la Comissió Europea sobre la Governança Europea*. COM (2001), 428 final 25.07.2001, que pretén col·laborar en el debat sobre el futur d'Europa en la perspectiva de la propera Conferència Intergovernamental, on la Comissió demana una acció concertada de totes les institucions europees, els estats membres actuals i futurs, les autoritats locals i regionals i la societat civil, amb vista a promoure una major participació dels ciutadans en els processos d'elaboració de les polítiques de la UE. Per la seva part, el CES conjuntament amb el Centre Balears Europa i la Direcció General de Relacions Europees i per a la Mediterrània de la Conselleria de Presidència del Govern de les Illes Balears participa en l'organització del debat transnacional EU.R.DEBAT (EUROPEAN REGIONAL DEBATE), dins la proposta C-339-49-ES-ES-15-05-2002 del programa PRINCE, que lideren les Balears i que té com a parelles organitzadores la Unione delle Camere di Commercio Industria e Agricoltura della Liguria/Regione Liguria i la Comissão de Coordenação da Região de Lisboa e Vale do Tejo; com a regions participants en les conferències, el Centre for Regional Development of the Czech Republic, el Conseil Economique et Social de la Wallonie, la Collectivité territoriale de Corse. Conseil Economique, Social et Culturel de Corse i The Ministry for Gozo; i com a invitats, representacions de Lituània i Hongria.

La idea subjacent en el debat sobre el futur d'Europa és que la revitalització d'Europa passa per dinamitzar-ne el model social, que, pel fet d'estar basat en la cohesió social, requereix més participació cívica, la qual cosa revalorarà cada cop més les polítiques socials europees implementades, especialment, per les institucions d'àmbit local i regional. En definitiva, complementar el binomi prosperitat/solidaritat amb el binomi ciutadania/territori¹⁹.

El *Segundo informe sobre la cohesión económica y social*²⁰ destaca, justament, el paper rellevant que té el territori en l'articulació del teixit productiu i la cohesió social i, molt especialment, l'articulació de les xarxes de ciutats europees, així com el paper dels poders regionals com a primer àmbit d'articulació d'aquestes xarxes de ciutats.

És obvi que el reconeixement del paper fonamental que tenen les ciutats i les regions en la mateixa defensa del model social europeu porta necessàriament a obrir el debat sobre el paper que aquests ens locals i regionals hauran de tenir en la nova arquitectura institucional de l'Europa postampliació²¹.

A les Balears igual que a Europa el primer repte que planteja el canvi de model és el de la responsabilitat de totes les administracions públiques i de totes les institucions representatives de la societat civil organitzada²² per vèncer les resistències al canvi, però també, pel mateix convenciment que es té sobre la bondat del nou model, cal no perdre la convicció que el millor mètode per assegurar el futur és mantenir de manera persistent el fil conductor de la participació dels agents socials en el debat constant i necessari que suscita tota situació de canvi de model econòmic i social.

És per això que en aquest preàmbul, el CES no pot deixar d'esmentar un element de preocupació: la feblesa que mostra el nostre sistema social i institucional, per la facilitat amb què a vegades es crispa el debat social.

¹⁹ La prosperitat es genera en territoris concrets (municipis o regions) que per la seva especialització productiva aconsegueixen uns determinats nivells de desenvolupament econòmic. Ara bé, aquesta especialització productiva és fruit d'un passat, d'una determinada articulació social local o regional que s'ha anat gestant al llarg de la història, que determina un tipus de ciutadania amb més o menys cohesió social, que comparteix amb major o menor grau els valors de confiança i solidaritat, els quals promouen més o menys l'esperit d'innovació i d'empresa i, en definitiva, el nivell de competitivitat dels seus respectius teixits productius. Vegeu el *Primer informe intermedio sobre la cohesión económica y social* COM (2002), 46 final. 30.01.2002, on s'afirma: "Una cooperación eficaz, que reúna al sector privado, institutos de investigación, autoridades públicas, interlocutores sociales y otros responsables de la vida local, es la clave de una estrategia de desarrollo regional acertada" (pàg. 18).

²⁰ COM (2001), 24 final. 31.01.2001.

²¹ Vegeu *Un proyecto para la Unión Europea*. COM (2002), 247 final. 22.05.2002.

²² Vegeu sobre aquest concepte el Dictamen del Comitè Econòmic i Social Europeu sobre el tema *La sociedad civil organizada y la gobernanza europea-Contribución del Comité a la elaboración del Libro Blanco*. Brussel·les, 25.04.2001.

2.4. LA DIFICULTAT DE MANTENIR LA COMPLICITAT SOCIAL EN EL CANVI DE MODEL

Els costs de la transició cap a l'aprofundiment i maduració del model social europeu, que es planteja democràticament la societat de les Illes Balears, incorpora tot un seguit d'efectes en termes de costs²³ i beneficis socials²⁴, que no es troben sincronitzats en el temps, que no són fàcils de percebre pels agents socials, i és aquí on trobam una bona part de la dificultat que es presenta a les Balears a l'hora de mantenir la complicitat social en el canvi de model.

Això es deu al fet que els costs a curt termini del canvi de model afloren tot d'una en determinats segments de la població, que es veuen directament afectats, com en el cas del sector de la construcció d'habitatges, que es veu afectat per la moratòria urbanística, la qual ha provocat la queixa del mateix sector de la construcció en el sentit que la norma cautelar del Consell Insular de Mallorca deixi de ser excepcional i es transformi en una norma urbanística amb vigència durant dos anys i mig, període al qual s'haurà d'afegir el procés d'adaptació que hauran de fer els ajuntaments per poder adaptar la seva legalitat urbanística al Pla territorial. Així, els efectes totals de suspensió de llicències poden ser de gairebé el 80% de l'activitat del sector de la construcció durant devers cinc anys.

Per altra banda és prou conegut que en les economies turístiques és freqüent que la indústria turística o la societat no percebin els errors com a tals en el moment en què es projecten o realitzen. Això comporta un problema de primera magnitud. Si no hi ha consciència precisa dels costs i sí, en canvi, dels beneficis a curt termini, la dificultat dels governants per impedir que els possibles errors -efectes externs negatius- es produïxin pot ser gran, i, en el supòsit que intentin evitar-los, probablement es veuran castigats electoralment²⁵.

En canvi, els beneficis socials que es desprenen del canvi de model no es visualitzaran fins a mitjan o a llarg termini. De fet, el balanç cost-benefici social del canvi de model no es podrà fer fins que realment no s'hagin esgotat totes les externalitats positives que es deriven a llarg termini d'un model basat en el creixement sostenible. Només a llarg termini és quan es pot fer la comparació que l'onada llarga de creixement s'esgota abans en un model de consum extensiu del territori en un medi limitat que en un model sostenible.

²³ Són els costs de transició de tot tipus: social, econòmic, cultural i polític.

²⁴ Per exemple, la reducció dels costs mediambientals o de millora de la qualitat de vida.

²⁵ Vegeu J. Cals, A. Matas, P. Riera. *Evaluación de proyectos. Análisis de la rentabilidad social desde la perspectiva del turismo y del ocio*. MYCIT. Madrid, 1993, pàg. 31.

2.5. CAL SER CONSCIENTS QUE EL NOU MODEL ÉS UN MODEL COSTÓS DES DEL PUNT DE VISTA DEL SECTOR PÚBLIC

Aquests costs de transició cap a l'aprofundiment i maduració del model social europeu poden significar tensar la hisenda pública de les Illes Balears, ja que és possible que la sol·licitud de les demandes des del vessant de la despesa pugui desbordar amb facilitat els ingressos i això bàsicament per tres raons:

1) Encara hi ha dèficits històrics en infraestructures²⁶ i capital social de tota mena²⁷, que tenen una incidència negativa palesa en la competitivitat de les empreses i en la vida quotidiana dels ciutadans²⁸.

2) Els reptes plantejats amb relació al medi ambient seran creixents durant els anys vinents. Encara que molts ja s'havien establert amb anterioritat, serà en el marc d'aquest inici del segle XXI quan afloraran amb més força²⁹.

3) El nou model social europeu vol fer compatible el creixement econòmic sostenible amb la qualitat de vida i la cohesió social. En aquest nou marc, es va prenent consciència de la necessitat d'afrontar els acusats dèficits socials³⁰, que en el cas de les Illes Balears són d'existència provada, malgrat els equívocs que provoca l'alta renda per habitant³¹. Aquests dèficits socials, a més a més, s'agreuaran en els anys venidors atesa la nova onada migratòria que reben les Balears en els darrers anys, la qual cosa genera un creixement important de la població resident i, consegüentment, de les demandes socials³².

Per totes aquestes raons és plausible pensar que, una volta tancat el sistema de finançament de la comunitat autònoma de les Illes Balears, els progressos que cal fer en

²⁶ Ens referim a infraestructures bàsiques d'aigua, energia, transport en tots els seus mòduls (aeroports, ports, carreteres i ferrocarril) i comunicacions.

²⁷ Especialment pel que fa al sistema de recerca i innovació, que ha de ser una de les línies estratègiques per poder diversificar el teixit productiu i reduir la dependència del monocultiu turístic.

²⁸ Desconeixem la quantia d'aquest dèficit històric, així com els seus costos socials en termes de minva del potencial de creixement econòmic, pèrdua de competitivitat del teixit productiu i deteriorament de la qualitat de vida dels ciutadans de les Illes Balears. Un estudi recent de J. Gual i S. Jódar de l'IESE ha posat de manifest com el dèficit d'inversions públiques en infraestructures a Catalunya provoca una pèrdua significativa de competitivitat de les empreses. En la mateixa línia vegeu C. Mazziotta. "Convergencia regional y dotación de capital público. El caso italiano", *Papeles de Economía Española*, 80, 1999.

²⁹ Pensem només per exemple en les polítiques de reconversió hotelera o de recuperació ambiental.

³⁰ És prou conegut que les desigualtats socials no sols condicionen els nivells de qualitat en educació, habitatge, estàndards de vida, etc., sinó també l'esperança de vida. A Espanya la diferència de l'esperança de vida entre els dos pols socials és de deu anys, a la Unió Europea, de set i als EUA, de quinze. Vegeu: V. Navarro, *Bienestar insuficiente, democracia incompleta*, XXX Premio Anagrama de Ensayo, Anagrama, 2002, pgs: 39 i 84.

³¹ Vegeu l'*Informe España 2002*. Fundación Encuentro. Madrid, 2002.

³² És per això que el CES, conjuntament amb la Fundació Bofill i la Conselleria d'Hisenda i Pressuposts del Govern de les Illes Balears, promou un estudi sobre la qualitat de vida a les Balears.

matèria de finances hagin de descansar en altres fonts i instruments, un dels quals pot ser una aplicació racional i efectiva de la Llei de règim especial balear, actualment molt inèdita o, en el millor dels casos, d'aplicació insuficient, que requerirà un necessari pacte polític per poder millorar el sistema de finançament³³.

En aquest sentit, cal tenir en compte que recentment la Fundació de les Caixes d'Estalvi Confederades (FUNCAS) ha presentat un estudi³⁴, que, sense entrar en consideracions sobre la metodologia emprada, ha registrat com a conclusió que la solidaritat de les Balears envers les regions de menor nivell de renda, l'any 2000, se situaria prop dels 1.925 milions d'euros, xifra òbviament de gran relleu. Concretament, de l'estudi de la FUNCAS es desprèn que la capacitat de finançament de les administracions públiques de les Balears se situa en l'11,3% de la RIRBpm, percentatge només superat per Madrid, amb el 12,3%. La resta de CA que també presenten una capacitat de finançament de les seves administracions públiques cap a l'Estat són: Catalunya (8,9%), País Basc (4,6%), Navarra (2,4%), País Valencià (0,6%) i La Rioja (0,3%)³⁵.

Un altre vessant del problema de la balança fiscal balear és el que es refereix a la situació creditora/deutora envers la Unió Europea. La qüestió és molt important, atès que en l'àmbit de l'Estat espanyol la majoria de les regions, i en especial les de menys nivell de renda per habitant (però no solament aquestes), poden finançar un gran ventall de les seves necessitats d'inversió i de formació amb els fons procedents de la Unió Europea per mitjà de les seves polítiques (agrària, pesquera, regional i altres de més específiques). No obstant això, aquesta no és exactament la situació de les Illes Balears. D'acord amb un estudi per al període 1993-1996, publicat per l'Institut d'Estudis Autonòmics de la Generalitat de Catalunya, es demostrà que les Illes Balears no són receptores netes de fons, sinó al contrari, són contribuents netes al pressupost de la Unió Europea (en concret en un 1,29% del PIB), a diferència del conjunt espanyol. En aquest àmbit, el problema fonamental de les Illes Balears és l'enfocament de la política regional de la Unió Europea, que afavoreix un concepte de cohesió vinculat a la renda i no als desequilibris econòmics territorials. Per tant, és important afegir que en la perspectiva de l'ampliació aquest desajust envers la Unió Europea no farà altra cosa que incrementar-se³⁶.

³³ Vegeu l'epígraf A.7. Administracions públiques: finançament autonòmic i balança fiscalde següent apartat de suggeriments.

³⁴ *Balance Económico Regional (Autonomías y provincias). Años 1995 a 2000*. FUNCAS. Desembre, 2001.

³⁵ A l'estudi d'A. Castells, R. Barberán, N. Bosch, M. Espasa, F. Rodrigo y J. Ruiz-Huerta, *Las balanzas fiscales de las Comunidades Autónomas (1991-1996). Análisis de los flujos fiscales de las Comunidades Autónomas con la Administración Central*. Ariel Economía/Fundació Pi i Sunyer d'Estudis Autonòmics i Locals. Barcelona, 2000, el saldo fiscal interregional total del sector públic en percentatge del VAB més negatiu de tot l'Estat en termes de flux monetari és el de les Balears, seguit de Catalunya, Navarra, Comunitat Valenciana, País Basc, La Rioja, Aragó i Madrid.

³⁶ De fet, els ingressos procedents de la UE minvaran per la part procedent dels fons europeus a conseqüència de l'ampliació. Sobre això poneu consultar, d'autors diversos, *L'ampliació de la Unió Europea. Efectes sobre l'economia espanyola*. Col·lecció Estudis Econòmics, 27. La Caixa, 2002.

3. SUGGERIMENTS SOBRE LA SITUACIÓ SOCIOECONÒMICA I LABORAL A LES ILLES BALEARS

A. Suggestiments sobre els sectors productius i les Administracions públiques

- A.1. Sector primari
- A.2. Indústria
- A.4. Turisme
- A.5. Comerç
- A.6. Transport
- A.7. Administracions públiques: Finançament autonòmic i balança fiscal

B. Suggestiments sobre el mercat de treball i l'economia social

- B.1. Mercat de treball
- B.2. Economia social

C. Suggestiments sobre qualitat de vida, protecció social i immigració

- C.2. Salut i sistema sanitari
- C.4. Habitatge
- C.5. Medi Ambient
- C.7. Societat de la informació
- C.11. Voluntariat i organitzacions
- C.12. Immigració

A. SUGGERIMENTS SOBRE ELS SECTORS PRODUCTIUS I LES ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES

A.1. SECTOR PRIMARI

Els trets fonamentals de les estructures agràries i pesqueres de les Illes Balears fan recomanable orientar les polítiques sectorials cap a l'assoliment de tot un seguit d'objectius que s'anunciaran a continuació. A més, es proposen una sèrie d'actuacions que cal dur a terme per aconseguir els objectius esmentats.

OBJECTIU 1

Conèixer amb exactitud tots els factors estructurals i conjunturals que afectin el sector primari de les Illes Balears, per poder planificar la política sectorial més convenient per a les comunitats insulars.

Acció 1.1

Incrementar la capacitat econòmica, de material i de personal de la Conselleria d'Agricultura i Pesca, per afrontar mitjançant l'estudi i la planificació l'actual situació de reestructuració i adaptació als reptes dels temps contemporanis del sector agrari i pesquer balear.

Acció 1.2

Fomentar la recerca, la planificació i la formació professional en matèria agropecuària i pesquera per desenvolupar polítiques coherents amb la realitat actual del sector.

Acció 1.3

Tot considerant la situació del sector, i per a la seva gestió a curt i a mitjan termini, resulta imprescindible una planificació estratègica sectorial de les Illes Balears, que mostri les grans directrius polítiques que s'han de seguir a mitjan i a llarg termini i que determini també les polítiques de comercialització.

Acció 1.4

Resulta especialment interessant la definició d'un model de producció agropecuària sostenible i alhora adaptat a les exigències de producció del sector.

OBJECTIU 2

Transformació, millora i modernització dels factors estructurals del sector agrari i pesquer de les Illes Balears per aconseguir una major competitivitat als mercats.

Acció 2.1

Afavorir la formació universitària i de tècnics superiors d'alta qualificació en aquelles branques del coneixement o activitats que guardin relació amb el sector primari. Així mateix, en matèria agropecuària i pesquera, és urgent una qualificació i adequació de la formació professional existent amb les exigències reals de les activitats agràries i pesqueres actuals. Resulta imprescindible la creació d'una escola de formació professional i capacitació agrària.

Acció 2.2

Afavorir la instal·lació o creació de centres d'investigació agropecuària i pesquera avançada, així com la seva connexió amb la Universitat de les Illes Balears, amb les empreses i col·lectius del sector i amb els parcs tecnològics i centres d'investigació locals i forans.

Acció 2.3

Desenvolupar polítiques sectorials encaminades a augmentar el VAB produït pel sector. En aquest sentit, les línies d'actuació més importants són aquelles que comporten la millora qualitativa del producte: denominacions d'origen, estàndards de qualitat, realització de plans de màrqueting i publicitat sectorials, foment de l'artesania agrària (sobretot a les zones turístiques), entre altres. Per la seva elevada rendibilitat i baixa extensió, resulta especialment interessant afavorir el cultiu de flors i plantes ornamentals, que, en una societat pròspera, presenta uns potencials notables a les Illes Balears. En matèria de comercialització de les produccions pesqueres, no hi ha cap distintiu de qualitat. Tot considerant l'efecte positiu que aquestes mesures han tengut en determinats productes agraris, és convenient estudiar accions futures en aquest sentit, com per exemple un distintiu per al peix fresc de les Illes Balears, així com plans de millora de qualitat i transformació (fumats, congelats i filetejats).

Acció 2.4

Afavorir el desenvolupament o creació de complexos agroindustrials. Atès el canvi en les pautes alimentàries dels consumidors de les Illes Balears, amb una clara tendència a reduir el consum de productes agraris no transformats i a decantar-se pels productes agroindustrials, resulta imprescindible adaptar les produccions a les demandes del mercat. En aquest sentit, resulten significatives les necessitats existents en matèria d'infraestructures: millora dels escorxadors, construcció de sales de desfer, d'empreses de comercialització de derivats làctics i carn participades pels productors, millora de la xarxa de camins rurals, construcció de digestors participats per ramaders i escorxadors, construcció d'*Unifeeds* comunitàries, construcció de centres de transformació cerealícoles adaptats a les produccions de Balears, etc. És especialment urgent la dotació a l'illa de Menorca d'un laboratori interprofessional per a l'anàlisi de la producció lletera.

Cal, també, promoure la concentració de l'oferta mitjançant unions de 1r grau (cooperatives d'agricultors), de 2n grau (unions de persones jurídiques) i de 3r grau (unions o col·laboracions amb les unions de 2n grau de la Península).

Acció 2.5

Donar suport a les iniciatives empresarials que desenvolupin la seva activitat utilitzant mà d'obra qualificada i tecnologia avançada, de manera que generin un producte d'alta qualitat i d'elevat valor afegit. Resulta convenient el desenvolupament d'un pla d'inversions que afavoreixi la producció associativa entre professionals de productes agroalimentaris de qualitat.

Acció 2.6

Afavorir les concentracions de terres d'explotació agropecuària per a millores d'es-

tractura de propietat o d'explotació en comú, escoles de formació bàsica en tècniques agràries, forestals, pesqueres i aquícoles; així com cooperatives de nous agricultors i ramaders tutelades per l'Administració autonòmica. Aquestes accions hauran de facilitar, en les fases inicials, la incorporació de joves treballadors i propietaris al sector primari de les Illes Balears.

Acció 2.7

Modernitzar i reestructurar els canals de comercialització de les produccions pesqueres amb mesures com la constitució d'organitzacions de productors i la implantació de sistemes de venda més transparents (subhastes a llotja).

Acció 2.8

Afavorir la creació dins el marc de les cooperatives i organitzacions de productors, d'empreses terciàries per dotar de determinats serveis el medi agropecuari balear: assistència tècnica, neteges, construcció d'infraestructures, gestió empresarial de l'explotació.

Acció 2.9

Promoure la implantació d'una política complementària a l'actual d'assegurances, que atengui les condicions climàtiques adverses i les malalties que pateixen les explotacions ramaderes.

OBJECTIU 3

Potenciar la connexió de les activitats primàries amb les terciàries, i en especial la connexió directa i real entre l'agroturisme i l'activitat agrària per augmentar les rendes agràries.

Acció 3.1

Afavorir modalitats d'oci en el si d'explotacions agropecuàries i turisme d'aprovisionament, el destinat a adquirir productes agraris i artesans a les agrotendes i directament a les explotacions. Crear una xarxa de botigues de productes agraris de qualitat.

Acció 3.2

Definir el marc legal en el qual les activitats pesqueres puguin complementar la seva activitat amb les terciàries (passejades per la costa, sortides a pescar amb turistes, etc.) a fi d'augmentar el VAB pesquer. El permís per realitzar activitats terciàries complementàries a la pesca és especialment interessant a les zones situades dins o en les proximitats

mitats de reserves marines i podria bescanviar-se per una reducció de la capacitat d'exploració de les embarcacions, amb la qual cosa es convertiria en un instrument més per a la gestió dels recursos pesquers del mar balear.

OBJECTIU 4

Aconseguir la sostenibilitat del sector primari de les Illes Balears, així com el de les seves activitats associades.

Acció 4.1

Potenciar i donar suport en les seves fases inicials (subvencions econòmiques, creació de viviers d'empreses agràries i pesqueres, oferir determinats serveis a les empreses, com el màrqueting, la publicitat o el disseny industrial, etc.) a tots aquells projectes empresarials que utilitzin modes de producció respectuosos o beneficiosos per al medi ambient i per als entorns socioculturals insulars. En aquest sentit han de prevaler els esforços de l'Administració cap a aquelles empreses agropecuàries i agroindustrials que es dediquin en part o en la seva totalitat a produccions ecològiques o integrades.

Acció 4.2

Tot considerant la fragilitat d'un medi ambient insular com el de les Illes Balears, l'Administració ha de controlar, el més directament possible, tots aquells mètodes de producció agrària que puguin perjudicar l'entorn natural insular (com per exemple l'ús de plaguicides i fertilitzants nitrogenats). També, i en relació amb allò que s'ha dit més amunt, s'han de fer controls estrictes sobre paràmetres d'interès ambiental com ara la taxa d'erosió, concentracions de components químics als sòls, a les aigües subterrànies i a les cadenes tròfiques, etc. per poder realitzar un seguiment precís dels efectes de les activitats sectorials sobre l'entorn natural.

Acció 4.3

Desenvolupar progressivament una normativa sobre els modes de producció i elaboració de productes agraris i agroindustrials.

Acció 4.4

Afavorir les pràctiques comercials o consumistes sostenibles, com per exemple l'ús d'envasos reciclables, reutilitzables o aquells que durant el procés d'elaboració, eliminació o reciclatge no perjudiquin el medi ambient. Així mateix resulta convenient adoptar exigències de sostenibilitat en els paràmetres de qualitat de les produccions agropecuàries a l'hora d'atorgar distintius de qualitat.

Acció 4.5

Creació d'una xarxa de distribució d'aigües depurades que permeti l'aprofitament agrari del cent per cent de cabal existent. En aquest sentit, resulta especialment important la recuperació de la zona de reguius de Campos-ses Salines, i reconsiderar la possibilitat d'aportar-hi aigües depurades.

Acció 4.6

Creació i gestió de noves reserves marines, així com desenvolupar estudis d'avaluació i de recuperació de les espècies sobreexplotades de la mar balear.

OBJECTIU 5

Potenciar el consum de productes agraris i pesquers locals així com el dels seus derivats industrials.

Acció 5.1

Desenvolupar campanyes publicitàries per sensibilitzar la població resident de la importància que té el sector primari de les Illes Balears, en camps tan diversos com l'ecologia, l'economia, el paisatge (recurs primer de la capacitat d'atracció turística de les Illes Balears), la cultura popular, etc., i implicar la població autòctona com a consumidora en el desenvolupament del sector agrari i pesquer de les Illes Balears. Així mateix, és urgent dignificar i millorar la imatge dels treballadors del camp i de la mar i recuperar la confiança dels consumidors tot basant-se en criteris de producció que garanteixin la seguretat alimentària.

Acció 5.2

Afavorir un pacte social i econòmic entre els sectors productius de les Illes Balears. Com ja s'ha comentat anteriorment, les connexions entre el sector primari i el terciari han de ser fluides i regulars. En aquest sentit, el sector agropecuari ha de connectar-se i adaptar-se (regularitat en la comercialització, homogeneïtzació de la qualitat dels productes, etc.) a les exigències del sector terciari, que actualment es proveeix en un 90% de productes alimentaris produïts fora de les Illes, a fi d'augmentar la demanda interna de productes autòctons. S'han d'aprofitar les infraestructures i el màrqueting del potent sector turístic de les Illes Balears per donar a conèixer els productes agraris i pesquers locals a un mercat molt més gran que l'actual.

Acció 5.3

Afavorir a les principals àrees turístiques i mostres culinàries (degustacions, infor-

mació, publicitat...) el consum i presència habitual de productes agroalimentaris i pesquers de les Illes Balears. Aquesta acció serà el pas previ a la introducció als mercats estrangers d'aquells segments de la producció agroindustrial de les Illes Balears de més qualitat i amb major valor afegit per unitat. Paral·lelament, seria beneficiosa la creació d'una marca balear d'alta qualitat, orientada a captar l'interès de les elits econòmiques europees i de la restauració especialitzada.

OBJECTIU 6

Desenvolupar el marc juridicoadministratiu de compensació d'insularitat de les Illes Balears. Per aconseguir que el sector primari de les Illes Balears pugui competir en igualtat de condicions amb la resta de regions continentals de la Unió Europea, és necessari rebre un tracte diferenciat de les institucions comunitàries i estatals. Es considera imprescindible per al desenvolupament del sector el desenvolupament del règim especial de les Balears (REB), i especialment que aquest compensi i consideri el desavantatge de la insularitat per a la importació d'entrades (*inputs*) i l'exportació de les produccions agropecuàries i pesqueres.

Acció 6.1

Les institucions polítiques de les Illes Balears hauran de sol·licitar a les institucions estatals que desenvolupin el REB i compensin econòmicament el franc desavantatge i la situació contrària al principi comunitari d'igualtat d'oportunitat i solidaritat interterritorial produïts per la insularitat, en especial pel que fa a les explotacions agropecuàries i pesqueres.

Acció 6.2

S'han d'agilitar vies de comunicació i informació entre el sector primari de les Illes Balears i les institucions europees corresponents, amb els organismes de representació de tots els agricultors europeus i, especialment, amb la resta de regions europees insulars. El Centre Balears Europa (CBE) i l'organisme Illes de la Mediterrània Occidental (IMEDOC) podrien ser uns bons canals de comunicació per fer sentir la veu del sector on veritablement es prenen les decisions en matèria agrària i pesquera.

OBJECTIU 7

Millorar les condicions sociolaborals dels treballadors del camp, que en la seva majoria avui són immigrants, perquè encara que tan sols representen un 1% de la població ocupada a les Balears, són imprescindibles per garantir el desenvolupament d'aquest sector.

A.2. INDÚSTRIA

Sense una política industrial activa la probabilitat que es produeixi un increment relatiu del producte secundari és molt baixa, ja que els condicionaments derivats de la situació actual poden frustrar moltes iniciatives.

Una política industrial activa hauria de considerar inexcusablement la realitat insular de la nostra regió i sobre la base de “fomentar les activitats ja existents i possibilitar la implantació de noves activitats” tractaria en primer lloc d’evitar i fins i tot de reduir l’actual impacte mediambiental de les activitats secundàries, amb l’establiment d’objectius mesurables i quantificats a curt i a mitjan termini (foment de l’ocupació, volum d’exportació, nombre d’instal·lacions, etc.), sobre la base de les línies d’actuació següents.

ESTADÍSTIQUES

Incorporar en la base d’informació estadística de l’IBAE dades relatives a l’activitat industrial tot agregant fonts de diferent procedència (Agència Tributària, registres mercantils, Administració local, INSS, comerç exterior, registres industrials, etc.), de manera que la informació estadística dispersa estigui disponible com a base per al coneixement de l’estructura del sector i com a informació conjuntural de la seva evolució. No es tracta tant de fer una anàlisi d’inventari com de disposar d’un esquema permanentment actualitzat que permeti estructurar els objectius a nivell d’illa i mesurar l’eficiència dels mitjans sobre una base de dades molt fiable.

POLÍTICA INDUSTRIAL

1. Potenciar la implantació de certificats de qualitat a les distintes empreses.
2. Possibilitar acords de col·laboració entre l’entorn de l’ensenyança i les empreses, tant a nivell de formació professional com d’UIB. Cal augmentar la capacitat gerencial amb programes específics de formació a aquest nivell als distintes subsectors industrials. També cal millorar la formació dels operaris especialitzats.
3. Posar a l’abast d’un major nombre d’empreses programes de millora d’imatge comercial.
4. Supervisar i facilitar el compliment de les mesures de seguretat i higiene laboral.
5. Fomentar les denominacions d’origen i la integració vertical així com les línies de productes ecològics.

6. Crear una oferta d'edificacions per a ús industrial a preu no especulatiu per a la implantació d'instal·lacions industrials en forma de niu o hotel d'empreses, i reduir les barreres d'entrada.
7. Fomentar i coordinar les accions comercials conjuntes tant als nivells tradicionals d'assistència a esdeveniments com de nous projectes que permetin una presència permanent dels productes industrials de les Balears junt amb la seva imatge turística en diferents ciutats d'Espanya i d'Europa.
8. Promoure la internacionalització de les empreses, tot coordinant esforços institucionals, consolidant canals i mercats, actuant sobre el canal minorista amb estratègies de fidelització i segmentant adequadament la demanda per optimitzar els recursos privats i públics existents.
9. Aprofitar el factor turístic, valorant els nostres productes, informant adequadament residents i turistes sobre la producció balear, realitzant accions promocionals multisectorials i arribant a acords amb el canal distribuïdor.
10. Possibilitar acords que permetin reduir el cost del transport marítim tant d'entrada com especialment de sortida en el marc del REB.
11. Supervisar el comportament de les entitats que ofereixen els seus serveis en règim de monopoli (com energia o aigua, sense cap tipus d'excepció) establint les mesures oportunes perquè no llevin valor afegit per falta de competència a la resta d'activitats industrials o renda disponible a la resta dels ciutadans.
12. Millorar la comunicació del Govern de les Illes Balears i la gestió del seu client: l'empresari industrial.
13. Promoure un paper més actiu de les associacions empresarials i millorar l'actuació conjunta dels distints agents: institucionals, empresarials, acadèmics.
14. Definir polítiques específiques sobre sectors concrets d'acord amb estratègies de potenciació de *clústers*.
15. Promoure la revaloració de la cultura industrial a les Balears.
16. Desenvolupar experiències per a la millora de la gestió logística (centre avançat de logística).
17. Potenciar el paper de la innovació a les nostres indústries a través de l'aprofitament dels actuals centres tecnològics, la integració UIB-indústria balear, l'anàlisi de viabilitat de nous centres i, sobretot, la millora de la informació i el disseny d'una estratègia de foment de la innovació a través de canals informals.

18. Fomentar la gestió mediambiental de les indústries i l'estructuració de la indústria del reciclatge.

ENERGIA

En relació amb el Pla director sectorial energètic de les Illes Balears seria convenient establir una comissió de seguiment del Pla.

A.4. TURISME

SUGGERIMENTS

En relació amb la política turística del Govern de les Illes Balears es fan constar els suggeriments següents.

RELACIONS INSTITUCIONALS

Pel que fa a l'Administració turística, cal una política de comunicació acurada i que no vagi a remolc dels esdeveniments.

Igualment és imprescindible replantejar les relacions amb el sector turístic de tal manera que l'esforç que feim sigui útil i no es condemni al fracàs des dels inicis.

És necessari obrir un debat social ampli, promogut des del Govern i l'Administració turística, en el qual els agents socials i el sector turístic participin, que arribi a tota la societat de les Illes Balears, per esbrinar, entre tots, quines sortides se'ns insinuen, per quin model de vida i quin nivell de benestar optam i, en conseqüència, quines actuacions hem de començar a promoure ara mateix per aconseguir un nou model turístic que no sols aportï riquesa al sector sinó que beneficiï la qualitat de vida i les aspiracions del poble de les Illes.

En aquest moment, per damunt de totes les consideracions formulades en aquest informe, sembla que només es podrà avançar en la senda de la sostenibilitat del turisme a les Balears si s'aconsegueix el consens entre empresaris i totes les institucions implicades en la política turística, per tal d'emprendre les grans inversions requerides i per afrontar els reptes esmentats.

ACTUACIONS SECTORIALS

Preservació del medi natural i agrari

La protecció i conservació del medi natural i agrari ha de mantenir-se com un objectiu prioritari per assegurar la viabilitat del negoci turístic, tot cercant sempre un equilibri a mitjan i a llarg termini entre el desenvolupament de l'activitat turística i la protecció de l'entorn. Els recursos generats per l'impost sobre estades turístiques (ecotaxa) haurien d'utilitzar-se de manera intel·ligent i finançar actuacions "estel·lars" en matèria de millora de l'entorn que poguessin transmetre's als mercats emissors com un factor clarament diferencial sobre altres destinacions turístiques que no cobren l'impost.

Reconversió i modernització

S'ha de continuar actuant en l'àmbit de la modernització i millora dels nivells de qualitat de l'oferta de l'allotjament turístic, tot mantenint i intensificant les inversions en reformes i modernització. És necessari també continuar actuant sobre l'oferta complementària per promoure i dirigir un procés de modernització imprescindible per assegurar els nivells de qualitat i serveis exigits pels turistes que ens visiten.

Infraestructures

Les Balears continuen necessitant fortes inversions en infraestructures, especialment en matèria de carreteres, per solucionar els problemes greus de congestió i seguretat que es registren en l'actualitat. Així mateix, s'han de fer esforços importants en altres camps com abastiment d'aigua potable, sanejament i depuració d'aigües residuals, ports, telecomunicacions, dotació de zones verdes i recreatives en els nuclis turístics, educació, serveis sanitaris, instal·lacions esportives, transports públics, etc. És imprescindible planificar actuacions en aquests camps a mitjan termini per mantenir un nivell alt de qualitat de l'entorn ambiental de les Illes i per garantir al mateix temps la prestació d'uns serveis de qualitat.

Control del trànsit aeri

És una assignatura pendent en l'espai aeri europeu que requereix accions coordinades entre els països membres de la UE. La implantació d'un controlador únic europeu (Eurocontrol) és de gran importància per al bon funcionament del sector.

Innovació tecnològica

Per poder competir en les millors condicions és absolutament imprescindible esforçar-se constantment per innovar i incorporar adequadament les noves tecnologies i els processos d'innovació turística que duguin a una millora de la qualitat del servei/pro-

ducte final. La incorporació a la denominada nova economia en tots els àmbits de l'empresa, l'adopció dels sistemes de gestió empresarial més avançats, l'aprofitament dels avenços en l'equipament convencional i electrònic, etc. són una condició indispensable per poder mantenir nivells òptims de competitivitat al futur i, en definitiva, per assegurar la viabilitat i supervivència de les empreses.

Marques de qualitat

Tant els empresaris com l'Administració han de continuar intensificant els seus esforços per millorar els nivells de qualitat del producte turístic de les Illes. L'impuls d'iniciatives tendents a ampliar la base d'establiments amb marques, etiquetes o distintius de qualitat ha de continuar sent una prioritat en tots els àmbits d'actuació, si bé és important no dispersar els esforços amb la promoció de marques noves sense un reconeixement a escala internacional en aquells casos en què ja existien distintius de qualitat amb implantació europea i mundial.

Comercialització

Un dels punts dèbils més importants del sector turístic balear és la dependència d'un sistema de comercialització controlat pels majoristes estrangers, en el qual els empresaris de les Illes estan en clara inferioritat de condicions per la fragmentació de la nostra indústria i per falta d'informació sobre la situació real dels mercats emissors.

La incorporació de noves tecnologies, principalment la informàtica i les telecomunicacions, en el sistema de distribució i comercialització ha d'utilitzar-se per millorar els fluxos d'informació entre majoristes de viatges i empresaris de les Illes i per introduir noves vies que contribueixin a diversificar els canals de comercialització. La comercialització directa a través de xarxes telemàtiques, com és el cas d'Internet, i l'ús de sistemes ja en funcionament en altres sectors com els portals B2B o B2C han de contemplar-se com alguna cosa més que una opció a l'abast de les grans multinacionals.

Diversificació de mercats

Les Balears presenten una dependència elevada de dos mercats emissors, el Regne Unit i Alemanya, els quals significaren el 65,3% del total dels turistes rebuts a les Illes l'any 2000. És necessari que les polítiques de promoció es dirigeixin cap a la millora en el flux de visitants d'altres països europeus (com els casos del suís, l'holandès, l'escandinau, el francès o l'italià, entre altres) per intentar diversificar la procedència dels nostres visitants i aprofitar el potencial emissor d'aquests països cap a les Balears.

Diversificació del producte turístic

Si bé el segment "sol i platja" és la base de la nostra activitat turística, la forta estacionalitat d'aquest, la despesa decreixent realitzada per persona i dia i els problemes que suposa de massificació i de consum de recursos naturals escassos fa que sigui necessari potenciar altres segments amb més capacitat de despesa per turista i amb

efectes compensatoris sobre l'estacionalitat. En aquest darrer apartat tenim segments en alça constant, com el cicloturisme, el turisme sènior, l'agroturisme i el turisme rural, el turisme de cap de setmana, el turisme cultural, el turisme de congressos i convencions, el turisme de salut, el turisme de naturalesa o el turisme de golf, que presenten un potencial important a les Balears i que haurien de desenvolupar-se d'acord amb aquest.

També haurien de potenciar-se alguns segments que poden contribuir a incrementar els ingressos per turista, encara que sense un impacte positiu en la reducció de l'estacionalitat, tals com el turisme nàutic o el turisme de creuers, i la captació de nous mercats com Rússia, països del sud-est asiàtic o els països d'Amèrica (del nord i del sud).

FORMACIÓ PROFESSIONAL

La formació tècnica i professional del personal és un dels pilars bàsics per oferir una millora en la relació qualitat-preu. Les empreses dins el sector turístic han de participar activament en aquest capítol i dotar d'una formació permanent i de reciclatge (centres de formació especialitzada, hotels escola, restaurants escola, etc.) i exigir-la que millori les condicions sociolaborals dels treballadors. Des del món acadèmic s'han d'intensificar els esforços per oferir una formació especialitzada en turisme de qualitat i amb un enfocament pràctic que tengui en compte la realitat i les necessitats de les empreses de les Illes.

També cal millorar la imatge laboral del sector turístic per als joves tot oferint-los millors condicions econòmiques i laborals i també d'estabilitat, ja que la millora de la formació i la qualificació dels professionals del sector és incompatible amb una política d'inestabilitat i rotació professional.

INTRUSISME

L'intrusisme i la competència deslleial constitueixen un problema comú dins la majoria de les activitats econòmiques, i a les turístiques en particular. L'Administració ha d'actuar de manera decidida, fent complir les normes i requisits legals a tots els proveïdors de serveis turístics per igual. La situació és especialment delicada al sector de l'allotjament turístic (pel problema de l'oferta no legalitzada), a la restauració i sales de festa (també per l'oferta il·legal), al comerç i a les agències de viatges (per la venda ambulat i els maners).

A.5. COMERÇ

Una de les possibles solucions que es pot implantar per intentar pal·liar el problema de la competència creixent de les grans superfícies comercials que experimenta el comerç tradicional és la creació de la figura del gerent de centre comercial obert. La seva

missió seria dur a terme, amb el suport de les institucions i dels mateixos empresaris de comerç de la zona, polítiques de promoció conjuntes, per evitar l'èxode massiu de clients cap als altres centres comercials. Creiem que és el moment idoni per implantar aquesta figura, atès que aquests darrers anys, com s'ha comentat, l'esforç econòmic tant privat com públic que s'ha fet per adequar els centres històrics i dotar-los de més infraestructures i d'aparcaments ha estat important.

Ara bé, la pregunta que tot el sector comercial es fa és quan finalitzaran les obres i si arribaran a veure aquest final, ja que una de les màximes preocupacions del petit sector comercial actualment és la quantitat d'obres públiques que a l'empara del Pla Mirall es realitzen, fet que provoca un canvi en els hàbits dels clients i els trasllada a comprar cap a altres zones, majoritàriament a les grans superfícies comercials.

Això comportarà que una vegada acabades aquestes obres, en conjunt i no parcialment, tant l'Ajuntament de la ciutat corresponent com el Govern i altres institucions hauran de contribuir amb fons públics al fet que el consumidor torni a gaudir, a passejar i a comprar als comerços de la ciutat.

Un darrer fet del qual cal deixar constància, perquè comporta un problema estructural en el comerç del centre de la ciutat, és la poca unió que hi ha, atès que carrers veïnats fan campanyes promocionals amb poc pressupost i disgregades, en comptes d'unir esforços i fer campanyes conjuntes, que tendrien molt més relleu i que sens dubte arribarien al públic. La solució al problema consisteix a poder programar una sèrie de campanyes promocionals durant tot l'any unificades per a tot el centre, i d'aquesta manera es podria lluitar contra l'èxode actual (sempre parlant en línies generals). Alhora, a més, caldria un canvi d'horaris comercials dels esmentats comerços.

També hem de palesar com un punt dèbil la falta de seguretat ciutadana que es dona en el centre, que perjudica la imatge del comerç i que afavoreix que el públic s'estimi més anar a comprar a altres llocs amb més seguretat.

Com s'ha dit, el sector del comerç en aquests darrers anys ha pres un fort dinamisme, provocat per les noves formes comercials i per aquelles empreses que sota una marca comercial actuen de dinamitzadores de la zona. Però aquest dinamisme i la mobilitat laboral fan que s'hagi de dotar de fons el component de la formació per intentar millorar en l'aspecte de la qualitat i la millora del servei al client.

Encara avui el nou personal que s'incorpora al sector, normalment, prové de la branca de la formació professional de secretariat i del fracàs escolar, per tant, es fa necessari realitzar accions complementàries formatives per a tot aquest personal. Ara bé, la realitat ens demostra la dificultat existent perquè aquest personal es formi, ja que l'empresari no accedeix a facilitar dins l'horari laboral el procés formatiu, i el treballador, condicionat moltes vegades per la dificultat mateixa de l'horari laboral que té, no pot assistir a les accions formatives de caràcter generalista que es duen a terme.

Creiem que la solució podria passar per informar els joves en la seva etapa escolar de la falta de personal especialitzat en el sector del comerç i de les possibilitats que tenen de trobar-hi un lloc de feina si estudien aquesta branca de la formació professional, així com per pal·liar la manca de formació amb accions formatives de curta durada, tipus seminari.

Aquestes accions formatives han de ser programades i desenvolupades pels agents econòmics i socials, que són els que coneixen la realitat del sector i saben com arribar a l'empresari perquè compagini l'aspecte formatiu i l'aspecte laboral dels treballadors de la seva empresa o sector. Cal tenir en compte que la formació ajuda a millorar l'estabilitat de l'ocupació i les condicions sociolaborals dels treballadors.

S'ha d'incrementar també la cooperació empresarial proposada pel mateix sector a través dels plans d'actuació següents.

COOPERACIÓ COMERCIAL

- Accés a mitjans publicitaris i desenvolupament de campanyes de publicitat, màrqueting i promocions conjuntes.
- Ús d'una imatge de marca o d'una ensenya comercial identificativa.
- Major promoció dels comerços dels carrers perifèrics.

ASSOCIACIÓ EMPRESARIAL

Plans de formació

- Seminaris.
- Seminaris fora de l'associació.
- Formació sobre l'associacionisme.

Informació, assessorament i col·laboració

- Comunicació.
- Informació.
- Evidenciar resultats positius per al sector del comerç.

Defensa de l'associat

- Millora de la defensa dels interessos dels associats.
- Major col·laboració i enteniment entre els comerciants.

COOPERACIÓ TECNOLÒGICA

- Cooperació a través d'Internet.

La prioritat d'actuació de cada àrea és la que tot seguit es presenta, tal com han manifestat els responsables i presidents de les associacions empresarials consultades

Àrea de cooperació	Programa	Ordre
Cooperació comercial	Imatge corporativa	**2
	Promoció i publicitat conjunta	*1
Cooperació compres	Concertació conjunta de productes i serveis	*1
Cooperació venda i postvenda	Programa d'entrega de serveis complementaris a la venda	1
	Servei d'informació al client	***3
	Programa de fidelització del client	**2
Cooperació espacial	Programa de millora de l'entorn urbanístic	2
	Programa d'animació i dinamització de la zona	*1
Cooperació tecnològica	Creació d'una web territorial	*1
	Creació d'una tenda virtual de la zona centre	**2

(*: prioritat 1; **: prioritat 2; ***: prioritat 3).

Finalment cal ser conscients que la situació del comerç és complexa. D'una banda les grans superfícies ofereixen serveis i preus competitius que fomenten la competència i una major eficiència en la distribució, però, a la vegada, la seva pressió competitiva pot significar un perill per a la supervivència del petit comerç si aquest no sap reaccionar i trobar el seu sector de mercat. Moltes vegades, és justament aquest petit comerç el que permet recuperar i rehabilitar la vida social als centres urbans, i és, a més a més, un sector bàsic de la nostra estructura socioeconòmica. És per això que es fa imprescindible trobar un punt d'equilibri en l'activitat comercial que requereix l'esforç de tothom: institucions públiques i agents socials.

A.6. TRANSPORT

En els anys vinents, la política de transports a les Balears vendrà determinada en bona part per l'aprovació del Pla director sectorial de transports de les Illes Balears, que actualment és en fase de redacció final pel que fa al document de coordinació i integració intermodal.

Aquest document haurà de definir les línies mestres del sistema integral de transport a les Balears, a partir dels plans, diagnòstics i estudis que s'han comentat anteriorment.

De l'anàlisi d'aquesta documentació se'n desprèn la falta d'un veritable diagnòstic sobre el dèficit d'infraestructures viàries. L'anàlisi sobre la xarxa de carreteres es fa en tot cas de manera indirecta. En aquest sentit caldria que aquesta mancança es tengués en compte a l'hora de redactar el Pla de coordinació i integració intermodal.

El mateix suggeriment es podria fer respecte de la xarxa de ports de les Balears, ja que de la documentació analitzada no se'n desprèn cap proposta integral que articuli la política de ports a les Illes.

Finalment, i pel que fa al transport marítim interinsular de passatgers, preocupa especialment millorar el servei de transport entre Eivissa i Formentera, per solucionar les diferències d'horaris entre l'estiu i l'hivern, així com per assegurar una freqüència d'horaris que respongui al criteri de línia regular de passatgers.

A.7. ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES: FINANÇAMENT AUTONÒMIC I BALANÇA FISCAL

Si bé el nou model o sistema de finançament constitueix una millora i una passa endavant, aquesta s'ha de concretar i ratificar a la pràctica. I a més, per si mateix és discutible que pugui resultar suficient en el context global de les finances que afecten les Illes Balears, bàsicament per tres raons:

Encara hi ha dèficits històrics en infraestructures i capital públic que tenen una incidència palesa en la vida quotidiana dels ciutadans.

Els reptes plantejats en relació amb el medi ambient seran creixents durant els anys venidors, i encara que molts ja eren incipients serà en el marc d'aquests inicis del segle XXI quan afloraran amb més força.

A poc a poc es pren consciència que hi ha uns dèficits socials d'existència provada, malgrat els equívocs que provoca l'alta renda per habitant. Concretament, l'índex de desenvolupament humà elaborat per la Conselleria d'Hisenda i Pressuposts³⁷, malgrat la necessitat que s'aprofundeixi seriosament en la seva millora metodològica, resulta, així i tot, al seu nivell actual, una guia provisional interessant per posar en relleu la diferent posició de les Illes Balears en relació amb la resta de comunitats autònomes en aquest aspecte, car baixen a la posició sisena, en contrast amb la seva posició en termes de renda per habitant.

³⁷ Aquest índex mesura l'expectativa de vida en el moment de néixer, la taxa d'alfabetització, les prestacions socials i sanitàries i la renda per càpita.

Per totes aquestes raons és plausible pensar que, una vegada tancat el sistema de finançament de la comunitat autònoma de les Illes Balears, els progressos que cal fer en matèria de finances de la regió han de descansar en altres fonts i instruments, un dels quals pot ser una aplicació racional i efectiva de la Llei de règim especial balear, actualment molt inèdita o, en el millor dels casos, aplicada insuficientment.

En resum, l'Administració pública autonòmica disposa d'uns mitjans molt limitats i insuficients per atendre i equilibrar les demandes dels ciutadans, els quals exigeixen un estàndard de serveis relativament elevat, en coherència amb la pressió fiscal que suporten. L'actual organització de l'Estat implica governs autònoms rics on hi ha ciutadans pobres, i a la inversa, especialment en el nostre cas: un govern pobre amb ciutadans relativament rics. A curt termini, el REB pot ser un pal·liatiu, però la solució requereix un nou redisseny de l'actual model de finançament³⁸.

B. SUGGERIMENTS SOBRE EL MERCAT DE TREBALL I L'ECONOMIA SOCIAL

B.1. MERCAT DE TREBALL

A l'hora de fer suggeriments en matèria laboral cal tenir en compte que com que és competència exclusiva de l'Estat queda descartada la via de fer propostes encaminades cap a la reforma legislativa laboral. Només resta la possibilitat de fer suggeriments que vagin per la via de fer ús de tres possibles camins: a) la competència d'execució de la legislació laboral, b) la competència en matèria de foment del desenvolupament econòmic dins el territori de la comunitat i c) que es fomentin i es creïn les condicions que afavoreixin la negociació col·lectiva.

a) En aquest punt, es tractaria de desenvolupar l'apartat 1.8 del Pacte per a l'ocupació, sobre "Control i seguiment de la contractació", i millorar-ne el contingut mitjançant l'elaboració d'informes denúncia que serien tramesos a la Inspecció de Treball en tots aquells casos que poguessin subsumir-se en l'article 7.2 del text refós de la Llei d'infraccions i sancions, en l'ordre social que castiga les infraccions en matèria de contractació. Per això caldria l'elaboració d'un pla contra el frau en la contractació. Un dels marcs pertinents per abordar aquesta qüestió seria la Comissió Territorial de la Inspecció de Treball.

³⁸ En relació amb aquest tema es pot consultar la documentació de la sessió quinzena "Les hisendes autonòmiques i locals i el nou marc de l'estabilitat pressupostària", presentada a les Jornades dels economistes 2001 organitzades pel Col·legi d'Economistes de Catalunya. En el mateix sentit vegeu A. Castells, "Algunos comentarios sobre la reforma de las haciendas locales", pàg. 8-26, *Papeles de Economía Española*, 92, 2002.

b) En aquest apartat, la prioritat continua fixada en el foment de l'economia productiva i les polítiques de desenvolupament sectorial, de les quals es parla en l'apartat 2.1 del Pacte per a l'ocupació.

c) Quant al foment de la negociació col·lectiva, el Govern hauria d'assolir el compromís de creació de totes les condicions necessàries per reforçar la negociació col·lectiva en tots els sectors i evitar les desregulacions provocadores d'inseguretat i d'indefinició dels costos del factor treball.

Igualment sembla oportú que el Govern reforci el paper institucional fonamental de les organitzacions empresarials i sindicals més representatives, previst a la nostra Constitució.

Aquestes mesures no són les úniques que cal prendre. El contingut del Pacte per a l'ocupació dona molt de si i molts dels seus objectius encara no han estat assolits. D'altra banda, la transferència recent de les competències en polítiques actives al SOIB, dependent de la Conselleria de Treball, també haurà de permetre treballar a fons en els apartats d'intermediació, formació i inserció laboral.

Sobre formació cal destacar la coordinació entre la Direcció General de Formació i el SOIB, d'una banda, per treballar les polítiques de formació dins els plans locals per a l'ocupació i, dins el Consell de Formació Professional, d'altra banda, entre la mateixa Direcció General de Formació i la Conselleria d'Educació, per poder adequar els plans de formació a les noves qualificacions i necessitats laborals. També s'ha de ressaltar l'ampliació dels ajuts dels Fons Socials Europeus sobre immigració, vida familiar i adaptabilitat, així com la possibilitat d'aconseguir per a les Balears un centre nacional de formació sobre oficis del mar. Tot aquest conjunt de tasques aconsellarien l'elaboració d'un Pla general de formació professional de les Illes Balears, que ja recull el Pacte per a l'ocupació de gener del 2000.

B.2. ECONOMIA SOCIAL

Els suggeriments que tot seguit s'exposen tenen l'objectiu d'ajudar a dotar d'elements que permetin construir i promoure l'economia social com un sector diferenciat.

Àmbit de les cooperatives

El Projecte de llei de cooperatives de les Illes Balears ja ha estat revisat per les organitzacions cooperatives, actualment els agents socials donen l'opinió sobre els seus continguts i a continuació passarà a la consideració dels grups parlamentaris, abans que es presenti al Parlament.

Seria desitjable que en qualsevol proposta de modificació que afectàs els continguts

més ideològics de la llei fos tenguda en consideració l'opinió de les organitzacions cooperatives.

També seria desitjable marcar un termini d'obligat compliment perquè la tramitació del Projecte de llei de cooperatives i la seva discussió en el Parlament es dugués a terme dins la present legislatura, ja que s'ha de tenir en compte l'important esforç realitzat i la peça clau que suposa una llei per al desenvolupament de les cooperatives a les Illes.

Complementàriament a l'aprovació de la Llei de cooperatives de les Illes, es fa necessària la dotació de recursos i mitjans al Registre de cooperatives per poder agilitar la posada en funcionament de les noves cooperatives que es constitueixin.

Igualment seria desitjable i sobretot urgent legislar la pròrroga de l'adaptació de les societats cooperatives a les previsions de l'actual Llei estatal 27/1999, de 16 de juliol, tal com indica la seva disposició transitòria segona, fins que s'aprovi la Llei de cooperatives de les Illes Balears, ja que moltes cooperatives esperen la llei autonòmica per adequar-hi els seus estatuts.

Àmbit de les societats laborals

La doble inscripció de les societats laborals, Registre de societats laborals i Registre mercantil, dificulta i allarga el procés de creació de noves societats laborals, per tant seria desitjable la dotació de recursos per agilitar la inscripció al Registre de societats laborals.

També s'haurien de concertar amb les associacions representatives les condicions per accedir als ajuts, de manera que suposi un incentiu el manteniment de la qualificació com a societat laboral, i evitar així que l'ús d'aquesta forma jurídica sigui únicament per aconseguir les subvencions de la Conselleria de Treball.

Àmbit solidari

La Xarxa d'Economia Alternativa i Solidària (REAS) ha fet pública la Carta per un món solidari, que es basa en quatre principis. Aquests són:

1. Igualtat: satisfer de manera equilibrada els interessos respectius de tots els protagonistes (treballadors, empresaris, clients, proveïdors, comunitat local, nacional i internacional, etc.) preocupats per les activitats de les empreses o organitzacions.
2. Feina: l'objectiu és crear feina estable i promoure-hi l'accés a persones desfavorides o poc qualificades. Assegurar a cada membre del personal condicions de feina i una remuneració digna, per poder estimular el seu desenvolupament personal i la seva presa de responsabilitats.

3. Medi ambient: afavorir accions, productes i mètodes de producció que no perjudiquin el medi ambient a curt i a llarg termini.
4. Cooperació: afavorir la cooperació i no la competència dins i fora de les organitzacions.

A les Balears entren dins l'àmbit solidari les empreses d'inserció, les empreses amb finalitat sostenible i la banca ètica, per a les quals feim els suggeriments següents.

Àmbit de les empreses d'inserció

Seria desitjable iniciar la creació d'un marc normatiu legal per a les empreses d'inserció de les Illes, ja que és urgent promocionar i fomentar la iniciativa privada que desenvolupi projectes empresarials que tenguin els objectius de creació de llocs de feina per a col·lectius en situació d'exclusió. La realitat migratòria actual justificaria els esforços en aquest sentit.

Seria igualment desitjable la creació d'un marc fiscal des de la nostra comunitat autònoma adequat a les empreses d'inserció i complementari al marc fiscal estatal amb l'objectiu d'aconseguir una sèrie d'avantatges i estímuls per potenciar aquestes empreses, tant per una qüestió de justícia social per l'esforç de les empreses actuals a renunciar a l'ànim de lucre, com també pel paper social de suplència que fan de les institucions públiques per aconseguir un benestar social per als ciutadans més marginats.

Àmbit de les empreses amb finalitats sostenibles

Seria desitjable arbitrar instruments que facin possible la constitució, la promoció i el foment d'empreses amb objectius sostenibles i que es guien pel tercer principi de la Carta per un món solidari. En el cas de les Balears tenim l'exemple de la Fundació Deixalles a Mallorca i de la Fundació Mestral a Menorca. Aquest tipus d'iniciatives són encara més necessàries en economies insulars com la nostra que presenten un ecosistema fràgil i amenaçat.

Àmbit financer de l'economia social

Seria igualment desitjable que les iniciatives empresarials de l'economia social disposessin també d'un marc de garanties que donassin suport i ampliassin les iniciatives financeres ètiques i solidàries que sorgeixen en l'actualitat, i que això fos un primer estadi per a una futura banca ètica. En el cas de les Balears tenim l'exemple de l'estalvi ètic de Colonya Caixa de Pollença, que a partir de l'any 2000 ha creat la Llibreta d'Estalvi Ètic, iniciativa pionera a tot l'Estat. Aquesta iniciativa consisteix a possibilitar que els impositors puguin conèixer la destinació dels seus estalvis, que necessàriament serviran, mitjançant les concessions de crèdits, per dur a terme projectes de tipus social i solidari. El saldo de dipòsits en estalvi ètic a finals de 2001 ha arribat als 2,1 milions d'€, amb un creixement del 133,3%.

Des de les institucions públiques, cal promoure tot aquest conjunt d'iniciatives econòmiques i socials amb finalitats de bé comú per sobre d'interessos particulars, si bé cal arbitrar també mecanismes per poder assegurar que els ajuts públics no puguin generar situacions de competència deslleial.

C. SUGGERIMENTS SOBRE QUALITAT DE VIDA, PROTECCIÓ SOCIAL I IMMIGRACIÓ

C.2. SALUT I SISTEMA SANITARI

Des de l'inici de l'autonomia de les Balears, la salut pública passà a ser una competència de la comunitat autònoma. Des de l'any 1987 l'ordenament sanitari era competència de Govern de les Illes. Certs hospitals dependents de l'antic AISNA o de les diputacions es transferiren al Consell Insular de Mallorca i des de l'any 1992 al Servei Balear de Salut. L'any 1993 es creà l'empresa que gestiona els recursos sanitaris del Govern (GESMA).

La major part de l'atenció sanitària pública, la que corresponia a l'INSALUD de les Balears, des de dia primer de gener de 2002 ha estat assumida pel Govern de les Illes Balears, en un procés de transferència de les competències després d'una negociació tal volta massa curta. L'INSALUD tenia el 90% del pressupost públic per a la sanitat de les Illes, el 52% de tots els llits hospitalaris, la totalitat dels serveis d'atenció primària de salut i el servei d'emergències del 061. A més, finançava els llits concertats, el transport i altres aspectes sanitaris.

Des d'enguany, el Govern de les Illes Balears i la Conselleria de Salut i Consum, a través del Servei de Salut de les Illes Balears (ib-salut), gestionen tots els serveis sanitaris públics. S'ha de tenir en compte que l'any 2001 el pressupost liquidat del Govern de les Illes Balears sols va ser 1,77 vegades més elevat que la despesa sanitària pública a les Illes. Els treballadors sanitaris del sector públic són gairebé vuit mil.

S'ha definit la missió dels serveis sanitaris públics com un compromís en l'assegurament únic, públic i de cobertura universal, per construir un servei de salut autònom plenament integrat en el Sistema Nacional de Salut. Els serveis s'han d'orientar cap a la millora de la salut dels ciutadans, per atendre les seves necessitats de manera equitativa i solidària. Es pretén que els serveis públics que es prestin siguin accessibles, moderns, flexibles, dotats de tecnologia avançada, però on el tracte sigui humanitzat. Els ciutadans han de percebre una atenció de qualitat.

El sistema sanitari públic necessita una gestió moderna. S'ha d'aconseguir que els professionals s'impliquin en els objectius del sistema de salut, que estiguin motivats i participin en la presa de decisions en un sistema de gestió descentralitzat.

La gestió també ha de vetllar perquè els costs siguin assumibles i no comprometin altres polítiques que també, com la de salut, es dirigeixen al benestar dels ciutadans de les Illes Balears. La important despesa en salut s'ha d'entendre com un sector generador de riquesa per a l'economia balear.

La docència, la formació continuada i la investigació són eines de motivació professional i per tant elements bàsics que s'han de potenciar per a una atenció de qualitat.

Per orientar les polítiques de salut, la Conselleria de Salut i Consum i els diversos organismes, a vegades amb la col·laboració d'altres conselleries, han elaborat una sèrie de documents que marquen les línies estratègiques que cal seguir: Pla estratègic de la Conselleria de Salut i Consum, Línies estratègiques del Servei de Salut de les Illes Balears (ib-salut), Pla de salut, Pla sociosanitari, Pla de salut mental, altres plans del Govern (Pla d'ancians, Pla jove, el de discapacitats, de drogodependències, contra la sida, contra el tabaquisme, etc.). A més, treballa per disposar de sistemes d'informació adients i d'eines com l'enquesta de salut, l'enquesta de satisfacció, etc.

Una primera tasca d'ordenament ha estat delimitar les institucions responsables de les diferents funcions: la Conselleria de Salut, com a autoritat sanitària i de finançament i responsable darrera de les polítiques de salut, de la salut pública, de la planificació estratègica i de l'acreditació, i l'ib-salut, com a responsable de les funcions de planificació tàctica i d'assegurament i compra de serveis. Mitjançant els contractes programa regulen l'atenció que presten els proveïdors públics (del mateix ib-salut, de fundacions o empreses públiques) i els proveïdors privats concertats.

Línies d'actuació prioritàries

Estan recollides en els principals documents estratègics de la Conselleria de Salut i Consum (Pla de salut 1999-2004, Línies estratègiques de la Conselleria de Salut o del Servei de Salut de les Illes Balears) o en programes i plans més específics, com el Pla contra el tabaquisme, contra la sida, etc., a més d'altres d'elaborats per la Conselleria de Benestar Social, de Treball i altres. D'aquests i de l'anàlisi de les consideracions anteriors cal destacar:

Promoció d'una vida més saludable, amb programes de promoció de l'esport a totes les edats i d'una alimentació més sana i equilibrada, atès que el sedentarisme i l'obesitat són problemes que afecten totes les edats.

Programes de prevenció de les drogodependències, amb èmfasi especial als joves perquè no s'incorporin als hàbits tòxics, sobretot a l'alcohol i al tabac, que són els més freqüents i que més afecten la salut. Reduir el consum de tabac és la manera més efectiva de reduir la mortalitat per malalties cardiovasculars, càncer i malalties respiratòries, que són les tres primeres causes de mort.

Programes d'educació sexual, especialment dirigits als escolars i als joves, per prevenir la sida, les malalties venèries i els embarassos no desitjats.

Pel que fa a les malalties infeccioses, cal continuar amb els programes de vacunació infantil i de l'adult, especialment contra el tètanus, i en ancians i malalts crònics de la grip, i ampliar la vacunació contra pneumococ.

Programes de prevenció de les malalties cardiovasculars, tot centrant l'actuació preventiva al nivell primari de salut, on dos objectius són ineludibles: millorar la detecció i tractament de la hipertensió i generalitzar la intervenció antitabàquica.

Respecte del càncer, a part dels beneficis a llarg termini que pot portar la promoció de la dieta equilibrada i contra el tabaquisme, s'ha de continuar el programa de prevenció de càncer de mama i de la detecció oportunística des d'atenció primària de càncer d'altres localitzacions, especialment els ginecològics, digestius i de l'aparell urinari. A més, cal potenciar les guies clíniques per reduir el retard diagnòstic i potenciar l'atenció pal·liativa domiciliària i hospitalària tant als serveis convencionals com als específics.

Respecte de les malalties infeccioses, s'han de seguir vigilant, per les repercussions que té en la salut, socials i econòmiques, en la prevenció de les infeccions per legionel·la, així com en els programes de seguretat alimentària. Igualment calen accions més enèrgiques per poder reduir l'endèmia tuberculosa i la infecció per VIH.

Pel que fa al consum de medicaments, s'ha de continuar amb els programes d'ús racional i contenció de la despesa, aspecte que pot arribar a comprometre el finançament d'altres accions més efectives per a la salut de la població.

Pel que fa als recursos d'atenció primària, cal ampliar de manera significativa en pocs anys el nombre de metges de família i infermeres, ja que difícilment poden seguir suportant la pressió assistencial a què estan sotmesos, i molt menys poden portar a terme objectius preventius, curatius o pal·liatius més ambiciosos. A més, l'increment ha de tenir en compte el ritme de creixement demogràfic de cada territori i l'envelliment. Pel que fa a les infraestructures a l'atenció primària, atès el creixement demogràfic de certes zones, hi ha prevista la creació de tres nous centres a Mallorca i d'un a Eivissa, que tancarien la reforma de l'atenció primària.

Quant als recursos hospitalaris, l'entrada en funcionament de l'Hospital Son Llàtzer ha de servir per ordenar l'atenció especialitzada, transformar els llits del complex en llits de subaguts i crònics, i igualment pel que fa als hospitals concertats, que es poden transformar en algun cas en residència assistida. S'ha d'accelerar la construcció de l'hospital d'Inca, ja que sols així es podrà fer una oferta territorial més equitativa i contribuir a absorbir la demanda pel creixement demogràfic de Mallorca. La reforma de l'Hospital Son Dureta s'ha d'iniciar sense demora perquè pugui desenvolupar el seu paper d'hospital d'alta tecnologia i de referència de les Balears. Igualment pel que fa a

la construcció d'un nou hospital a Maó, i deixar l'Hospital Verge del Toro com a residència assistida. A Eivissa hi ha previstes inversions en diverses reformes necessàries de l'hospital. També és prioritari completar la xarxa de salut mental, continuar la desinstitucionalització dels malalts crònics cap a uns serveis alternatius més humans i potenciar l'atenció mental ambulatoria.

Un altre aspecte que cal abordar és la millora del transport sanitari, ja que és un dels serveis que causen més insatisfacció als usuaris, a més dels riscos que suposa un servei deficient.

C.3. EDUCACIÓ

Vegeu l'apartat 3.8. del capítol III de la segona part d'aquesta Memòria.

C.4. HABITATGE

El desajust entre oferta i demanda es produeix sobretot en el segment d'habitatges de menor qualificació, on l'oferta és totalment insuficient.

La dificultat de conciliar objectius d'ordre econòmic, social i mediambiental en el desenvolupament de la política d'habitatge és notòria en una comunitat com les Balears on algunes disfuncions del mercat són molt agudes, la dimensió de carències socials va en augment i hi ha una nova sensibilitat social en relació amb el territori i el medi ambient.

En tot cas, l'oferta insuficient d'habitatge social tendirà a pal·liar-se, a mitjan termini, a través de la consideració, dins del Pla d'habitatge 2002-2005, de cinquanta-cinc municipis de les Balears com a municipis singulars, cosa que permet situar els preus dins nivells més coherents amb els actuals costos de construcció, així com a través dels mecanismes d'ajuda al comprador per a l'adquisició de l'habitatge³⁹. La disponibilitat de sòl a cost assumible per als promotors privats és imprescindible perquè l'oferta d'habitatge protegit s'acosti a la demanda. Per altra banda, l'ampliació de l'oferta d'habitatges de lloguer es considera necessària, tant des del punt de vista social (joves, mobilitat, famílies amb incapacitat d'adquirir habitatge) com econòmic (mecanisme d'ajust de preus de l'habitatge). En el mateix sentit operen els suports a l'adquisició d'habitatges de segona mà. Finalment, la rehabilitació, que és compatible amb un ús més sostenible del territori, és un instrument decisiu per a la requalificació urbana i

³⁹ En aquests cinquanta-cinc municipis singulars els preus de l'habitatge de protecció pública podran ser entre un 10% i un 40% superiors als valors bàsics fixats pel Pla estatal de l'habitatge.

comporta avantatges socials (persones grans, per exemple), requereix una política específica d'estímuls suficients per constituir-se en alternativa real a l'habitatge de nova construcció.

C.5. MEDI AMBIENT

Un element clau per poder gestionar correctament el medi ambient és disposar d'uns bons indicadors de sostenibilitat.

A les Balears han començat a treballar en aquesta línia l'OBSAM (Observatori Sociambiental de Menorca) i el CITTIB (Centre d'Investigacions i Tecnologies Turístiques de les Illes Balears), que desenvolupen indicadors de sostenibilitat. No obstant això, seria convenient crear un observatori socioambiental o de sostenibilitat de les Illes Balears. A l'hora de treballar amb aquests nous indicadors el gran problema que ens trobam és la manca d'informació ambiental i de moltes altres característiques. Per això s'hauria de fer un esforç molt important per establir els mecanismes de recollida sistemàtica de la informació ambiental.

D'altra banda, totes les polítiques, plans i projectes que es desenvolupin a les Balears haurien d'incloure els indicadors de sostenibilitat per veure si es compleixen o no els objectius fixats. Per això s'hi ha d'anar incorporant la cultura de l'autoavaluació i de la recollida sistemàtica d'informació ambiental.

En aquesta línia d'investigació seria bo que es tinguessin en compte les recomanacions recollides en l'*Informe sobre el Documento de consulta para la Estrategia española de desarrollo sostenible*, elaborat pel Consejo Económico y Social del Reino de España.

C.7. SOCIETAT DE LA INFORMACIÓ

El CES elaborarà al llarg d'enguany un informe d'avaluació del I Pla de recerca i desenvolupament tecnològic de les illes Balears. A partir d'aquest informe el CES elaborarà un dictamen sobre la política de recerca i desenvolupament del Govern de les Illes Balears.

C.11. VOLUNTARIAT I ORGANITZACIONS

Recollim ací les propostes d'actuació en matèria de voluntariat que estan consensuades amb les ONG, associacions i entitats de voluntariat i que la Comissió de Seguiment

del Congrés de Participació Social i Voluntariat va lliurar a la Presidència del Govern de les Illes Balears el passat dia 3 de maig.

SOLUCIONS PROPOSADES

1. Fomentar una consciència global de la participació i la solidaritat.
2. Fomentar la creació d'espais de formació contínua per als membres de les associacions.
3. Fomentar la creació d'espais de debat intern i extern que facilitin la comunicació entre entitats, d'espais d'intercanvi d'experiències i de propostes conjuntes que ens ajudin a tenir una visió més global de la societat.
4. Fomentar la creació de coordinadores, federacions, plataformes, fòrums i xarxes, per actuar conjuntament, rendibilitzar els recursos, optimitzar esforços, evitar duplicitats, complementar especificitats i ser més eficaços en l'assoliment dels objectius comuns.
5. Renovar periòdicament els càrrecs directius, tot fent un esforç per integrar nous membres, d'una manera especial els joves, com a garantia de futur.
6. Treballar per dur endavant una gestió clara, transparent i eficaç dels recursos propis i dels externs.
7. Facilitar l'accés a la informació externa i interna dels membres de les associacions.
8. Elaborar un codi ètic.
9. Fomentar una consciència global de la solidaritat i de la participació, tot treballant per a la democratització del conjunt de la societat i apostar per la creació de la democràcia participativa, per una política més solidària amb les entitats i per una pràctica de l'honestetat política com a exigència democràtica, per la qual cosa és necessari que l'escola incorpori una formació periòdica sobre el voluntariat i els valors humans.
10. Promoure el reconeixement mutu entre les institucions i les associacions, des d'una relació de coresponsabilitat i concertació d'acords, sense manipulació ni clientelisme, i, en el cas de les institucions, evitar competir amb les entitats ciutadanes en activitats i programes.
11. Respectar el dret de les organitzacions socials a participar en tot el procés d'ela-

boració de les lleis que les afecten abans que siguin promulgades, especialment en aquelles en les quals es reguli la seva participació.

12. Adaptar la legislació a la realitat de la participació i estimular la creació d'instruments facilitadors, com:

a. la creació per part del Govern de les Illes Balears:

- de la Direcció General d'Associacionisme
- de consells consultius per àmbits

b. la creació en els municipis:

- de reglaments de participació ciutadana
- del Consell Municipal de Participació.

13. Crear i promoure espais de debat sobre les polítiques que afecten els ciutadans i proposar alternatives, tot estimulant el diàleg i la comunicació amb les entitats i amb garantia que la informació que es dona sigui certa, a temps i completa.

14. Crear les condicions i els instruments perquè les entitats ciutadanes puguin participar en la presa de decisions, incloses les que afecten els pressuposts públics.

15. Promoure l'enfortiment de les associacions i la creació de consciència participativa en el seu si.

16. Consensuar amb les associacions els criteris de concessió de recursos econòmics, sobre la base de l'objectivitat i la transparència i exercir un major control sobre la seva utilització.

17. Estabilitzar l'aportació de recursos i materialitzar les relacions de les entitats sense ànim de lucre amb les institucions públiques a través de convenis.

18. Aportar recursos a les entitats, no només per a activitats finalistes, sinó també per reforçar les seves estructures organitzatives, el seu funcionament i la dotació d'infraestructures, tot destinant-hi un 0,5% del pressupost institucional en el cas de la comunitat autònoma.

19. Donar un suport especial a les coordinadores i federacions d'entitats, a les plataformes, als fòrums i a les xarxes.

20. Agilitar la transferència o abonament dels recursos concedits a les entitats, perquè puguin desenvolupar la seva tasca en condicions i en el temps real programat.

21. Legislar bonificacions socials i fiscals a favor de les entitats sense ànim de lucre i de les que les patrocini.

22. Facilitar espais en els mitjans de comunicació, incloses les noves tecnologies, i donar suport, si escau, als mitjans de comunicació propis de les entitats.
23. Facilitar la formació dels membres de les associacions.
24. Aportar els mitjans per crear un fòrum a Internet i un portal d'associacions que contengui informació de les entitats i serveixi de nexa d'unió amb les institucions.
25. Facilitar la utilització dels espais públics de forma lliure, democràtica, gratuïta i no condicionada a raons ideològiques ni de clientelisme polític.
26. Legislar el dret a hores de permís laboral per a hores cíviques.
27. Incloure a la normativa que el voluntariat de Protecció Civil, Creu Roja, etc. en casos d'emergència, pugui deixar, sense cap perjudici, el lloc de feina per atendre les necessitats col·lectives generades en aquests casos.
28. Promoure serveis gratuïts d'assessorament tècnic a les entitats.
29. Elaborar un directori d'associacions.
30. Crear un observatori permanent de l'associacionisme.

C.12. IMMIGRACIÓ

El fet que la competència en matèria migratòria sigui exclusiva de l'Estat, fins i tot que aquesta se'ns presenti obligada pels acords internacionals a aplicar majors restriccions, no implica que l'Administració autonòmica i local no puguin fer-hi res. En matèria d'inspecció de treball, per exemple, sens dubte s'han fet alguns progressos; però cal insistir-hi més, fins i tot amb els problemes que això podria produir amb relació a la sanció o el tancament provisional, per exemple, d'algunes obres de la construcció. L'Observatori del Mercat de Treball també comença a aportar dades força interessants sobre aquesta qüestió. Tal vegada sigui la Conselleria de Benestar Social, en principi la més incisiva en les seves intervencions, la que ha aportat més instruments d'intervenció. El Pla per a la integració cal que sigui desenvolupat i, sobretot, que impliqui altres conselleries de manera més explícita. La formació ocupacional i contínua, de vegades dificultada per les estrictes normatives excloents d'FSE, també hauria d'insistir a dotar els immigrants d'eines laborals més bones que els permetessin, si més no potencialment, defugir els segments més desqualificats del mercat. Els fòrums per a la immigració, tant el del Govern com els dels consells insulars, s'han de dotar de pressuposts econòmics i de planificació, intervenir més en la realitat sociolaboral i evitar la dispersió constant en els discursos de bona voluntat. Els programes de suport per aconseguir habitatges,

provisionalment acordats amb ONG o empreses particulars, haurien de tendir a la normalització i aplicar fins i tot el Codi penal quan la negativa al lloguer es basa explícitament en factors racistes i xenòfobs: no és gens estrany sentir l'acusació d'amuntegament, de males condicions d'habitabilitat de locals que han estat llogats sota corda, per cert com a única possibilitat d'habitatge a determinats col·lectius i a preus abusius.

Finalment no s'ha d'oblidar la importància que la informació i l'educació tenen per evitar les actituds i els comportaments discriminatoris, també en l'àmbit laboral. D'una i altra banda, cap als nadius i cap als immigrants. La idea de les OFIM (oficines d'immigració) pot ser interessant, sempre que s'especialitzin, tractin els temes específics de l'estrangeria, de les possibles discriminacions administratives i laborals, però tendeixin a la normalització dels col·lectius immigrants un cop l'especificitat (la submissió a la Llei d'estrangeria) estigui controlada.

4. ANNEX LEGISLATIU⁴⁰

I.1. SECTOR PRIMARI

Les normes més rellevants del 2001 i 2002 que regulen aquest sector són, a banda de les múltiples ordres de concessió d'ajudes i subvencions:

Pel que fa a l'any 2001:

- Decret 57/2001, de 6 d'abril, pel qual es modifica el Decret 116/2000, de 21 de juliol, d'autorització a l'empresa SEMILLA, SA per participar en la constitució de CARN ILLA, SA (BOIB núm. 48, de 21 d'abril).
- Decret 85/2001, de 22 de juny, pel qual es prorroga durant l'any 2001 el règim d'ajudes establert pel Decret 90/2000, de 23 de juny, destinat a compensar els titulars d'explotacions de bestiar boví lleter per pèrdues a causa de la sequera (BOIB núm. 78, de 30 de juny).
- Decret 124/2001, de 26 d'octubre, d'autorització a l'empresa pública SEMILLA, SA per participar en la constitució d'una societat agrària de transformació per a la comercialització de llet i els seus derivats (BOIB núm. 132, de 3 de novembre).
- Decret 131/2001, de 30 de novembre, de creació de l'Institut de Qualitat Agroalimentària de les Illes Balears (BOIB núm. 147, de 8 de desembre).

Pel que fa a l'any 2002:

- Llei 4/2002, de 4 de juny, de taxes per inspeccions i controls sanitaris dels productes pesquers destinats al consum humà (BOIB núm. 71, de 13 de juny).
- Decret 10/2002, de 25 de gener, pel qual es modifica el Decret 192/1999, de 27 d'agost, que aprova el Reglament de la denominació d'origen Pla i Llevant (BOIB núm. 15, de 2 de febrer).
- Decret 11/2002, de 25 de gener, d'autorització al conseller d'Agricultura i Pesca per a l'aprovació de normativa en determinades matèries vitivinícoles (BOIB núm. 15, de 2 de febrer).
- Decret 32/2002, de 8 de març, de creació de l'Institut de Recerca i Formació Agrària i Pesquera de les Illes Balears (IRFAP) (BOIB, núm. 33, de 16 de març).

⁴⁰ Actualitzat fins al 15 d'octubre del 2002.

- Decret 96/2002, de 12 de juliol, d'autorització a l'empresa pública IBAB, SA, per participar a la constitució d'una societat agrària de transformació destinada a la classificació i comercialització de xots (BOIB núm. 89, de 25 de juliol).

I.2. INDÚSTRIA

Durant l'any 2001 s'ha modificat el Decret 29/1997, que estableix el marc normatiu de les ajudes per als sectors comercial, industrial i de serveis, a través del Decret 17/2001, de 2 de febrer (BOIB núm. 18, de 10 de febrer), i s'ha aprovat, mitjançant el Decret 58/2001, de 6 d'abril (BOIB núm. 49, de 24 d'abril), el Pla director sectorial energètic de les Illes Balears.

El 21 de maig del 2002 el CES va emetre un dictamen sobre el Projecte de decret pel qual es crea la unitat d'informació i tràmit i s'implanta la liberalització industrial en l'àmbit de les Illes Balears.

L'empresa pública Institut Balear de Desenvolupament Industrial constituïda el 1997 mitjançant el Decret 110/1997, d'1 d'agost (BOIB núm. 103, de 16 d'agost), passà a denominar-se Institut d'Innovació Empresarial de les Illes Balears en virtut del Decret 143/2000, de 20 d'octubre (BOIB núm. 132, de 28 d'octubre).

I.3. CONSTRUCCIÓ

Vegeu: III.4. HABITATGE.

I.4. TURISME

Entre les normes dictades sobre la matèria durant el 2001 destaquen:

- Decret 145/2001, de 21 de desembre, de designació de l'organisme competent previst en el Reglament 761/2001, del Parlament Europeu i del Consell, de 19 de març, relatiu al sistema de gestió i auditories mediambientals a l'àmbit de les Illes Balears, i creació del Registre Balear de Centres Turístics i no Turístics Adherits al Sistema Comunitari de Gestió i Auditories Mediambientals (BOIB núm. 511 ext., de 31 de desembre).
- Decret 147/2001, de 21 de desembre, de creació i regulació del Consell Assessor de Turisme de les Illes Balears (BOIB núm. 511 ext., de 31 de desembre), modificat pel Decret 57/2002, de 12 d'abril (BOIB núm. 48, de 20 d'abril).

Cal esmentar, a més, que la disposició addicional quarta de la Llei 10/1987, de pressuposts generals de la comunitat autònoma per al 1988, fonamenta la creació de l'Insti-

tut Balear del Turisme, avui regulat pel Decret 13/2002, d'1 de febrer (BOIB núm. 16, de 5 de febrer), sota la denominació d'Entitat del Turisme de les Illes Balears (ENTURIB).

I.5. COMERÇ

L'any 2001 s'ha aprovat la Llei 11/2001, de 15 de juny, d'ordenació de l'activitat comercial de les Illes Balears (BOIB núm. 77, de 28 de juny). El Tribunal Constitucional, per provisió de 16 d'octubre del 2001 (BOIB núm. 137, de 15 de novembre), va admetre a tràmit el recurs d'inconstitucionalitat, promogut pel president del Govern, contra els articles 4.2; 14.1; 18; 20; 21.1.b); 22.1, incís final; 27 a); 28; 35.2, i 54.1 de la Llei. La invocació de l'article 161.2 de la Constitució va produir la suspensió automàtica dels preceptes impugnats, aixecada posteriorment per interlocutòria de 18 de febrer del 2002, excepte pel que fa als articles 27.a), 28 i 35.2, la suspensió dels quals es manté fins al pronunciament del Tribunal.

En matèria d'ajudes, el Decret 17/2001, de 2 de febrer modifica l'apartat b) de l'article 4 del Decret 29/1997, que estableix el marc normatiu de les ajudes per als sectors comercial, industrial i de serveis de les Illes Balears (BOIB núm. 18, de 10 de febrer). El CES va ser consultat sobre el projecte d'aquest decret i en va emetre un dictamen el 21 de desembre del 2001.

Pel que fa a l'activitat de les oficines de farmàcia el Decret 64/2001, de 27 d'abril (BOIB núm. 55, de 8 de maig) estableix els requisits tècnics sanitaris que han de reunir les oficines de farmàcia, i mitjançant el Decret 65/2001, de 27 d'abril (BOIB núm. 55, de 8 de maig), s'aprova el procediment d'autorització de trasllats, transmissions, obres de modificació i amidament de distàncies d'oficines de farmàcia a les Illes Balears.

Altres normes importants en matèria de comerç dictades el 2001 són:

- Decret 39/2001, de 16 de març, pel qual es fixen les dates de realització de les dues temporades anuals de venda en rebaixes a l'àmbit de la comunitat autònoma de les Illes Balears (BOIB núm. 36, de 24 març).

- Decret 89/2001, de 29 de juny, en virtut del qual es modifica l'article 3 del Decret 173/1996, de 14 de setembre, pel qual es modifica la composició de la Comissió de Preus de les Illes Balears i se'n regula el funcionament (BOIB núm. 82, de 10 de juliol).

- Decret 140/2001, de 14 de desembre, pel qual es regula l'adscripció, composició i règim de funcionament del Consell Assessor del Comerç. El CES va emetre, el 7 de desembre del 2001, un dictamen sobre aquesta norma.

El 2002 s'ha dictat el Decret 66/2002, de 10 de maig, pel qual es determina la com-

posició de la Comissió de Preus de les Illes Balears i se'n regula el funcionament (BOIB núm. 59, de 16 de maig), i el Decret 77/2002, de 24 de maig, pel qual es crea i s'estableixen la composició, les funcions i el règim d'actuació de la Comissió Interdepartamental d'Activitats Comercials Lligades a Excursions (BOIB núm. 66, d'1 de juny).

Pel que fa a la tasca consultiva del CES en matèria de comerç, el Consell ha emès el 2002 el Dictamen núm. 16/2002, sobre l'Avantprojecte de llei de cambres oficials de comerç, indústria i navegació de les Illes Balears.

I.6. TRANSPORT

De la producció normativa sobre aquesta matèria destaquen:

Pel que fa a l'any 2001:

- Llei 1/2001, de 5 de març, de cessió gratuïta a l'Ajuntament d'Alcúdia d'uns trams de les carreteres C-712, C-713 i PM-225 al seu pas pel nucli urbà (BOIB núm. 30, de 10 de març).
- Llei 5/2001 de 29 de març, de cessió gratuïta a l'Ajuntament de Palma del tram de l'enllaç de Cala Major-Illetes a la PM-1 i la C-719, carrer de Calvià, Cas Català, TM Palma (BOIB núm. 41, de 5 d'abril).
- Decret 5/2001, de 19 de gener, pel qual es crea un servei de guàrdia per a emergències en el Departament de Carreteres de la Conselleria d'Obres Públiques, Habitatge i Transports del Govern de les Illes Balears (BOIB núm. 12, de 27 de gener).
- Decret 59/2001, de 20 d'abril, pel qual s'aprova definitivament la modificació puntual del Pla director sectorial de carreteres de les Illes Balears (BOIB núm. 52, d'1 de maig).
- Decret 82/2001, de 15 de juny, pel qual es crea la societat anònima Serveis d'Informació Territorial de les Illes Balears (BOIB núm. 76, de 26 de juny).
- Decret 83/2001, de 15 de juny, mitjançant el qual es modifica el Decret 5/2001, de 19 de gener, pel qual es crea un servei de guàrdia per a emergències en el Departament de Carreteres de la Conselleria d'Obres Públiques, Habitatge i Transports del Govern de les Illes Balears (BOIB núm. 76, de 26 de juny).

Pel que fa a l'any 2002.

- Decret 44/2002, de 22 de març, de constitució de la societat anònima Infraestructures i Obres Portuàries, SA (BOIB núm. 39, de 30 de març).

Vegeu, a més, l'apartat I.4. pel que fa a l'atribució de competències als consells insulars en matèria de carreteres.

I.7. ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES, FINANÇAMENT AUTONÒMIC I BALANÇA FISCAL

L'any 2001 s'han aprovat les lleis següents:

- Llei 2/2001, de 7 de març, d'atribució de competències als consells insulars en matèria d'ordenació del territori (BOIB núm. 32, de 15 de març).
- Llei 6/2001, d'11 d'abril, de patrimoni de la comunitat autònoma de les Illes Balears (BOIB núm. 49, de 24 d'abril).
- Llei 7/2001, de 23 d'abril, de l'impost sobre les estades turístiques d'allotjament, destinat a la dotació dels fons per a la millora de l'activitat turística i la preservació del medi ambient (BOIB núm. 52, d'1 de maig).
- Llei 14/2001, de 29 d'octubre, d'atribució de competències als consells insulars en matèria de serveis socials i Seguretat Social (BOIB núm. 135, de 10 de novembre).
- Llei 16/2001, d'atribució de competències als consells insulars en matèria de carreteres i camins (BOIB núm. 153, de 22 de desembre).

I l'any 2002:

- Llei 2/2002, de 3 d'abril, de sistema de finançament definitiu dels consells insulars (BOIB núm. 47, de 18 d'abril).
- Llei 4/2002 de 4 de juny, de taxes per inspeccions i controls sanitaris dels productes pesquers destinats al consum humà (BOIB núm. 71, de 13 de juny).

En matèria pressupostària, s'han aprovat les lleis 19/2001, de 21 de desembre, de pressuposts generals de la comunitat autònoma per al 2002, i 20/2001, de 21 de desembre, de mesures tributàries, administratives i de funció pública (ambdues publicades al BOIB núm. 156 ext., de 31 de desembre).

La Llei 20/2001 aporta les novetats següents:

1. Estableix deduccions sobre la quota íntegra autonòmica de l'IRPF per despeses d'adquisició de llibres de text.
2. Estableix una deducció personal de 36 euros, aplicable a la quota íntegra autonò-

mica de l'IRPF respecte de cada subjecte passiu resident en el territori de les Illes Balears.

3. Modifica la disposició addicional tretzena de la Llei 6/1999, de Directrius d'ordenació territorial.
4. Regula els tipus de gravamen i les quotes fixes de la taxa fiscal sobre els jocs de sort, envit o atzar i apostes⁴¹.
5. Modifica la Llei 1/1998, sobre règim específic de taxes de la comunitat autònoma.
6. Crea les taxes següents:
 - a) Taxa per inscripcions en el Registre de Col·legis Professionals.
 - b) Taxa per la prestació de serveis de fotocòpies, còpies i certificats a la Conselleria de Medi Ambient.
 - c) Taxa per la prestació de determinats serveis relacionats amb el Laboratori de l'Aigua de la Direcció General de Recursos Hídrics de la Conselleria de Medi Ambient.
 - d) Taxa per reportatges publicitaris dins espais naturals protegits i finques de titularitat pública.
 - e) Taxa per sol·licitud de la realització d'assaigs clínics amb medicaments.
7. Modifica determinats aspectes de les taxes següents:
 - a) Taxa per la prestació de serveis d'acarament de documents i expedició de títols realitzats per l'Institut Balear de Seguretat Pública.
 - b) Taxa per la prestació de serveis derivats de l'activitat docent realitzada pels conservatoris professionals de música i dansa de les Illes Balears.
 - c) Taxa per la prestació de serveis docents de les escoles oficials d'idiomes.
 - d) Taxa per la prestació de serveis docents a l'Escola Superior de Disseny i de Conservació i Restauració de Béns Culturals.
 - e) Taxa d'avaluació d'impacte ambiental.
 - f) Taxa per autorització d'abocaments d'aigua.

8. Modifica els art. 26, 60.3, 74, 86 a) i c), 89, 90, 96.1, 97, 101 i la denominació del capítol II del títol IV de la Llei 1/1986, de finances de la comunitat autònoma.

9. Modifica determinats aspectes de la Llei 2/1989, de 22 de febrer, de la funció pública de la comunitat autònoma.

D'altra banda, el CES va emetre dictamen sobre el Projecte de decret pel qual es desplega la Llei 7/2001, de 23 d'abril, de l'impost sobre les estades a empreses turístiques d'allotjament, destinat a la dotació del fons per a la millora de l'activitat turística i la preservació del medi ambient, convertit finalment en el Decret 26/2002, de 22 de febrer, publicat en el BOIB núm. 25, de 26 de febrer.

II.1. MERCAT DE TREBALL

Les normes autonòmiques més importants sobre la matèria dictades el 2001 són:

- Decret 30/2001, de 23 de febrer, de constitució i règim jurídic del Servei d'Ocupació de les Illes Balears (BOIB núm. 28, de 6 de març), creat per la Llei 7/2000, de 15 de juny (BOIB núm. 80, de 29 de juny).
- Decret 38/2001, de 9 de març, de creació de l'Institut de Salut Laboral de les Illes Balears (BOIB núm. 33, de 17 de març).
- Decret 44/2001, de 23 de març, pel qual s'aprova la creació del Servei de Prevenció de Riscos Laborals per al personal al servei de l'Administració de les Illes Balears (BOIB núm. 40, de 3 d'abril).
- Decret 48/2001, de 30 de març, pel qual s'estableix l'obligació de registre i dipòsit de les actes de designació de delegats de prevenció i de constitució dels comitès de seguretat i salut (BOIB núm. 43, de 10 d'abril).
- Decret 103/2001, de 13 de juliol, pel qual es configura el Consell de Salut Laboral de les Illes Balears (BOIB núm. 88, de 24 de juliol del 2001).
- Decret 105/2001, de 20 de juliol, pel qual s'aprova la modificació de l'article 9 del Decret 44/2001, de 23 de març, pel qual es crea el Servei de Prevenció de Riscos Laborals per al personal al servei de l'Administració de les Illes Balears (BOIB núm. 91, de 31 de juliol).
- Decret 136/2001, de 14 de desembre, d'assumpció i distribució de les competències transferides en matèria de gestió del treball i la formació (BOIB núm. 155, de 27 de desembre).

Pel que fa al 2002 destaquem:

- Decret 90/2002, de 28 de juny, de modificació del Decret 44/2001, de 23 de març, pel qual s'aprova la creació del Servei de Prevenció de Riscs Laborals per al personal al servei de l'Administració de les Illes Balears (BOIB núm. 81, de 6 de juliol).
- Decret 103/2002, de 26 de juliol, de modificació del Decret 59/1997, de 25 d'abril, pel qual es crea la Mesa de Diàleg Social (BOIB núm. 98, de 15 d'agost).
- Ordre del conseller de Treball i Formació de dia 4 de març del 2002 per la qual s'aprova i es publica el Reglament intern de funcionament dels òrgans del Servei d'Ocupació de les Illes Balears (BOIB núm. 35, de 21 de març).

II.2. ECONOMIA SOCIAL

El CES ha emès el Dictamen núm. 12/2002, sobre el Projecte de decret pel qual es prorroga el termini d'adaptació de les societats cooperatives a la Llei 27/1999, de 16 de juliol, de cooperatives, convertit en el Decret 100/2002, de 19 de juliol (BOIB núm. 91, de 30 de juliol).

Igualment s'ha pronunciat sobre l'Avantprojecte de llei de cooperatives en el seu Dictamen núm. 13/2002.

Vegeu: II.1. MERCAT DE TREBALL.

III.1. DEMOGRAFIA, DONA, LLAR I EXCLUSIÓ SOCIAL

Pel que fa a l'any 2001 destaquen les normes següents:

- Decret 109/2001, de 3 d'agost, pel qual es regulen l'organització i el funcionament de l'Institut Balear de la Dona (BOIB núm. 96, d'11 d'agost), creat per la Llei 5/2000, de 20 d'abril (BOIB núm. 54, de 29 d'abril).
- Decret 53/2001, de 30 de març, pel qual es crea i regula el Consell de Persones amb Discapacitat de les Illes Balears (BOIB núm. 44, de 12 d'abril).

L'any 2002 ha estat aprovada la Llei, 8/2002 de 26 de setembre, de creació del Col·legi d'Educadores i Educadors Socials de les Illes Balears (BOIB núm. 121, de 8 d'octubre).

III.2. SALUT I SISTEMA SANITARI

El Govern ha iniciat la tramitació de l'Avantprojecte de llei de salut, que té per objectiu l'ordenació del sistema sanitari de les Illes Balears i també el reconeixement i protecció dels drets dels usuaris d'aquest sistema. El projecte preveu la derogació de la Llei 4/1992, de creació del Servei Balear de la Salut, per substituir-lo per l'ens Servei de Salut de les Illes Balears, regulat en el projecte. El CES ha emès dictamen sobre aquest Avantprojecte de la llei de salut en data 6 de juny del 2002.

Altres normes rellevants en la matèria que destaquem són:

El 2001:

- Decret 31/2001, de 23 de febrer, pel qual es modifica l'ordenació sanitària territorial de les Illes Balears (BOIB núm. 28, de 6 de març).
- Decret 37/2001, de 2 de març, de creació del Fòrum de la Salut Mental de les Illes Balears. (BOIB núm. 33, de 17 de març).
- Decret 63/2001, de 27 d'abril, pel qual es crea el Fòrum de la Sida de les Illes Balears (BOIB núm. 55, de 8 de maig).

El 2002:

- Decret 14/2002, d'1 de febrer, d'ordenació de les competències en matèria de sanitat i serveis de salut (BOIB núm. 17, de 7 de març), a conseqüència del Reial decret 1478/2001, de 27 de desembre, "sobre traspaso a la Comunidad Autónoma de las Illes Balears de las funciones y servicios del Instituto Nacional de la Salud", que dóna virtualitat pràctica a l'acord de 26 de desembre del 2001 de la Comissió Mixta de Transferències en relació amb el traspàs de funcions i serveis a la comunitat autònoma de les Illes Balears de l'Institut Nacional de la Salut (INSALUD). Aquest decret ha estat modificat pel Decret 88/2002, de 21 de juny, de modificació del Decret 14/2002, de dia 1 de febrer, d'ordenació de les competències en matèria de sanitat i serveis de salut (BOIB núm. 79, de 2 de juliol).
- Decret 29/2002, de 22 de febrer, d'estructura orgànica del Servei Balear de la Salut (BOIB núm. 27, de 2 de març).
- Decret 99/2002, de dia 19 de juliol, d'ordenació de l'atenció a la salut mental a la comunitat autònoma de les Illes Balears (BOIB núm. 91, de 30 de juliol).
- Decret 116/2002, de 13 de setembre, pel qual s'estableixen els requisits dels magatzems de distribució de medicaments i productes sanitaris i el procediment per a la

seva autorització, trasllat i tancament, i se'n regulen les existències mínimes, així com les de les oficines de farmàcia (BOIB núm. 115, de 24 de setembre).

- Decret 117/2002, de 20 setembre, que regula l'organització del personal funcionari no estatutari transferit per l'RD 1478/2001, de 27 de desembre, que ocupa llocs de treball en el Servei Balear de Salut (BOIB núm. 116, de 26 de setembre).
- Decret 122/2002, de 4 d'octubre, pel qual es modifica el Decret 122/1987, de 30 de desembre, d'ordenació sanitària territorial de les Illes Balears, modificat pel Decret 31/2001, de 23 de febrer (BOIB núm. 123, de 12 d'octubre).
- Ordre del conseller de Presidència de 8 de març del 2002, dictada a proposta de la consellera de Sanitat i Consum i de la consellera de Benestar Social, mitjançant la qual es crea la Comissió Sociosanitària de les Illes Balears (BOIB núm. 35, de 21 de març).

Finalment, el CES ha emès sobre aquesta matèria els dictàmens següents:

- Dictamen núm. 08/2002, relatiu a l'Avantprojecte de Llei de salut de les Illes Balears.
- Dictamen núm. 14/2002, relatiu a l'Avantprojecte de Llei sobre drogodependències i altres conductes addictives a les Illes Balears.

III.3. EDUCACIÓ

Entre les normes dictades en la matèria destaquen:

El 2001:

- Decret 33/2001, de 23 de febrer, pel qual s'estableix l'ordenació general dels ensenyaments de formació professional específica a les Illes Balears (BOIB núm. 28, de 6 de març).
- Decret 36/2001, de 9 de març, pel qual es regula la inspecció educativa en l'àmbit de l'ensenyament no universitari (BOIB núm. 33, de 17 de març).
- Decret 54/2001, de 6 d'abril, pel qual s'estableix el règim d'admissió d'alumnes en els centres docents sostinguts amb fons públics (BOIB núm. 44, de 12 d'abril).
- Decret 66/2001, de 4 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació infantil a les Illes Balears (BOIB núm. 57, de 12 de maig).

- Decret 67/2001, de 4 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears (BOIB núm. 57, de 12 de maig).
- Decret 68/2001, de 18 de maig, pel qual es regula l'estructura i l'organització de la formació permanent del professorat de la comunitat autònoma de les Illes Balears (BOIB núm. 63, de 26 de maig).
- Decret 84/2001, de 15 de juny, mitjançant el qual s'aprova el Reglament d'organització i funcionament del Consell Social de la Universitat de les Illes Balears (BOIB núm. 76, de 26 de juny).
- Decret 104/2001, de 20 de juliol, de creació de l'Institut de Qualificacions Professionals de les Illes Balears (BOIB núm. 91, de 31 de juliol).
- Decret legislatiu 112/2001, de 7 de setembre, pel qual s'aprova la Llei de consells escolars de les Illes Balears (BOIB núm. 112, de 18 de setembre). Decret 129/2001, de 16 de novembre, de modificació del Decret 203/1999, de 17 de setembre, de creació de l'Escola Politècnica Superior de la Universitat de les Illes Balears. (BOIB núm. 141, de 24 de novembre).

El 2002:

- Decret 41/2002, de 22 de març, pel qual s'autoritza a la Universitat de les Illes Balears la implantació i la posada en funcionament dels ensenyaments conduents a l'obtenció del títol oficial d'enginyeria tècnica agrícola, especialitat en hortofructicultura i jardineria (BOIB núm. 39, de 30 de març).
- Decret 42/2002, de 22 de març, pel qual s'autoritza a la Universitat de les Illes Balears la implantació i la posada en funcionament dels ensenyaments conduents a l'obtenció del títol oficial d'arquitectura tècnica (BOIB núm. 39, de 30 de març).
- Decret 43/2002, de 22 de març, pel qual s'autoritza a la Universitat de les Illes Balears la implantació i la posada en funcionament dels ensenyaments conduents a l'obtenció del títol oficial de mestre especialista en educació especial (BOIB núm. 39, de 30 de març).
- Decret 63/2002, de 26 d'abril, d'establiment dels mòduls econòmics dels concerts educatius per a l'any 2002 (BOIB núm. 54, de 4 de maig).
- Decret 72/2002, de 17 de maig, pel qual s'aprova la creació de l'Institut Universitari d'Investigacions en Ciències de la Salut de la Universitat de les Illes Balears (BOIB núm. 63, de 25 de maig).

- Decret 111/2002, de 2 d'agost del 2002, pel qual s'estableix l'estructura i l'ordenació dels ensenyaments del batxillerat a les Illes Balears (BOIB núm. 104, de 29 d'agost).
- Decret 119/2002, de 27 de setembre, pel qual s'aprova el reglament orgànic de les escoles públiques d'educació infantil, dels col·legis públics d'educació primària i dels col·legis públics d'educació infantil i primària (BOIB núm. 120, de 5 d'octubre).
- Decret 120/2002, de 27 de setembre, pel qual s'aprova el reglament orgànic dels instituts d'educació secundària (BOIB núm. 120, de 5 d'octubre).

El CES ha elaborat, a més, els dictàmens següents:

- Dictamen núm. 04/2002, sobre el Projecte de decret pel qual s'estableix el currículum de cicle formatiu de grau superior corresponent al títol de tècnic superior en animació turística.
- Dictamen núm. 05/2002, sobre el Projecte de decret pel qual s'estableix el currículum de cicle formatiu de grau mitjà corresponent al títol de tècnic en gestió administrativa.
- Dictamen núm. 10/2002, sobre el Projecte de decret pel qual s'estableix el currículum de cicle formatiu de grau mitjà corresponent al títol de tècnic en comerç.
- Dictamen núm. 11/2002, sobre el Projecte de decret pel qual s'estableix el currículum de cicle formatiu de grau superior corresponent al títol de tècnic superior en desenvolupament d'aplicacions informàtiques.

III.4. HABITATGE

Quant a la producció normativa del 2001 destaquen:

- Decret 11/2001, de 26 de gener, pel qual es modifiquen determinats articles del Decret 76/2000, de 5 de maig, d'ajudes a la rehabilitació d'habitatges i declaració d'àrees de rehabilitació integrada a les Illes Balears (BOIB núm. 16, de 6 de febrer).
- Decret 35/2001, de 9 de març, pel qual s'estableixen mesures reguladores de l'ús i manteniment dels edificis (BOIB núm. 33, de 17 de març). Decret 126/2001, de 2 de novembre, pel qual es regula el règim de constitució, acreditació i funcionament de les entitats de control de l'edificació en la comunitat autònoma de les Illes Balears (BOIB núm. 136, de 13 de novembre).

Pel que fa al 2002:

Decret 91/2002, de 5 de juliol, de regulació i desenvolupament del pla autonòmic balear d'ajuts a la promoció i accés a l'habitatge (BOIB núm. 83, d'11 de juliol).

Decret 114/2002 de declaració d'àrea de rehabilitació integrada del nucli urbà anomenat urbanització Galatzó (fase I) de Santa Ponça en el municipi de Calvià, a l'empara del decret autonòmic 76/2000, de 5 de maig, d'ajudes a la rehabilitació d'habitatges i declaració d'àrees de rehabilitació integrada en les Illes Balears (BOIB núm. 113, de 19 de setembre).

Decret 113/2002, de 13 de setembre, de declaració d'àrea de rehabilitació integrada del nucli antic de Sineu, a l'empara del decret autonòmic 76/2000, de 5 de maig, d'ajudes a la rehabilitació d'habitatges i declaració d'àrees de rehabilitació integrada en les Illes Balears (BOIB núm. 113, de 19 de setembre).

Decret 121/2002, de 4 d'octubre, de declaració d'àrea de rehabilitació integrada de Ferreries, a l'empara del decret autonòmic 76/2000, de 5 de maig del 2000 d'ajudes a la rehabilitació d'habitatges i declaració d'àrees de rehabilitació integrada en les Illes Balears (BOIB núm. 123, de 12 d'octubre).

Finalment, el CES ha emès els següents dictàmens relacionats amb aquesta matèria:

- Dictamen núm. 06/2002 del Consell Econòmic i Social de les Illes Balears relatiu al Projecte de decret sobre programació de l'edificació.
- Dictamen núm. 9/2002 del Consell Econòmic i Social de les Illes Balears relatiu a l'Avantprojecte de llei reguladora del creixement urbanístic de les Illes Balears.
- Dictamen núm. 17/2002 del Consell Econòmic i Social de les Illes Balears sobre el Projecte de decret mitjançant qual es regulen les ajudes complementàries al Pla d'habitatge estatal 2002/2005.
- Dictamen núm. 18/2002 del Consell Econòmic i Social de les Illes Balears sobre el Projecte de decret pel qual es regula el Reglament de supressió de barreres arquitectòniques.

III. 5. MEDI AMBIENT

El 2001 s'ha aprovat la Llei 17/2001, de 19 de desembre, de protecció ambiental de ses Salines d'Eivissa i Formentera (BOIB núm. 156, de 29 de desembre).

Altres normes importants sobre medi ambient són:

El 2001:

- Decret 13/2001, de 2 de febrer, d'organització i funcionament de la Comissió de Coordinació de Política Territorial (BOIB núm. 18, de 10 de febrer).
- Decret 46/2001, de 30 de març, d'aprovació definitiva del Pla director sectorial per a la gestió de residus urbans a Eivissa i Formentera (BOIB núm. 45, de 14 d'abril).
- Decret 61/2001, de 20 d'abril, sobre el procediment i el règim de les autoritzacions temporals per a embarcacions d'esplai no professionals en les instal·lacions portuàries gestionades directament per l'Administració de la comunitat autònoma de les Illes Balears (BOIB núm. 52, d'1 de maig).
- Decret 111/2001, de 31 d'agost, pel qual es declaren les Fonts Ufanes monument natural (BOIB núm. 109, d'11 de setembre).
- Decret 127/2001, de 9 de novembre, pel qual es declaren el Parc Natural de la península de Llevant i les reserves naturals del cap de Ferrutx i del cap des Freu (BOIB núm. 140, de 22 de novembre).
- Decret 145/2001, de 21 de desembre, de designació de l'organisme competent previst en el Reglament 761/2001, del Parlament Europeu i del Consell, de 19 de març, relatiu al sistema de gestió i auditories mediambientals a l'àmbit de les Illes Balears, i creació del Registre Balear de Centres Turístics i no Turístics Adherits al Sistema Comunitari de Gestió i Auditories Mediambientals (BOIB núm. 511 ext., de 31 de desembre).
- Acord del Consell de Govern de 21 de desembre del 2001, de mesures de promoció de les activitats econòmiques, les infraestructures i el teixit sociolaboral dels territoris situats dins els límits dels parcs i reserves de les Illes Balears (BOIB núm. 11, de 24 de gener).

El 2002:

- Decret 15/2002, d'1 de febrer, de creació del Fòrum d'Educació Ambiental de les Illes Balears (BOIB núm. 17, de 7 de febrer). Decret 24/2002, de 15 de febrer, pel qual es declaren el Parc Natural de Cala d'Hort, cap de Llentrisca i sa Talaia, i les reserves naturals des Vedrà i es Vedranell i dels illots de Ponent (BOIB núm. 23, de 21 de febrer).
- Decret 39/2002, de 15 de març, pel qual es modifica el Decret 85/1992, de 18 de novembre, de creació del Parc Natural de Mondragó (BOIB núm. 35, de 21 de març).

- Decret 40/2002, de 15 de març, pel qual es modifica el Decret 4/1988, de 28 de gener, de declaració del Parc Natural de s'Albufera de Mallorca (BOIB núm. 35, de 21 de març).
- Decret 52/2002, de 5 d'abril, pel qual es modifica el Decret 7/1995, de 26 de gener, de declaració del Parc Natural de sa Dragonera (BOIB núm. 44, d'11 d'abril).
- Decret 53/2002, de 5 d'abril, pel qual es modifica el Decret 50/1995, de 4 de maig, de declaració del Parc Natural de s'Albufera des Grau, illa d'en Colom i cap de Favàritx (BOIB núm. 44, d'11 d'abril).
- Decret 58/2002, de 12 d'abril, pel qual es modifiquen el Decret 121/2001, de 19 d'octubre, pel qual es declara s'Albufereta Reserva Natural. Decret 127/2001, de 9 de novembre, pel qual es declara el Parc Natural de la península de Llevant i les reserves naturals del cap de Ferrutx i del cap des Freu. Decret 24/2002, de 15 de febrer, pel qual es declara el Parc Natural de Cala d'Hort, cap de Llentrisca i sa Talaia i les reserves naturals des Vedrà i des Vedranell i dels illots de Ponent (BOIB núm. 48, de 20 d'abril).

Decret 95/2002, de dia 12 de juliol, pel qual es regulen el Consell Balear de Caça i els Consells Insulars de Caça (BOIB núm. 87, de 20 de juliol).

Decret 123/2002, de 4 d'octubre, sobre la implantació de l'Agenda Local 21 als municipis de les Illes Balears (BOIB núm. 123, de 12 d'octubre).

- Acord del Consell de Govern de 15 de febrer del 2002 sobre l'aprovació definitiva del Pla d'ordenació de recursos naturals de Cala d'Hort, cap de Llentrisca i sa Talaia (BOIB núm. 25, de 26 de febrer).

Vegeu, a més, apartat I.4. pel que fa a l'atribució de competències als consells insulars en matèria d'ordenació del territori.

III.6. CULTURA

En matèria de cultura cal fer esment de les normes següents:

- Llei 1/2002, de 19 de març, de cultura popular i tradicional (BOIB núm. 38, de 28 de març).
- Decret 60/2001, de 20 d'abril, de creació de la Comissió de Valoració del Patrimoni Històric (BOIB núm. 52, d'1 de maig).

- Decret 107/2001, de 3 d'agost, pel qual es crea l'Arxiu i Museu de l'Educació de les Illes Balears i se'n regula el funcionament (BOIB núm. 96, d'11 d'agost).

III.7. SOCIETAT DE LA INFORMACIÓ

En el 2001 s'ha autoritzat a l'empresa pública PARCBIT DESENVOLUPAMENT, SA per participar en la constitució de la societat cooperativa Parc BIT energia i altres serveis SCL, mitjançant el Decret 125/2001, de 26 d'octubre (BOIB núm. 133, de 6 de novembre). S'ha aprovat el I Pla de recerca i desenvolupament tecnològic.

III.8. ADMINISTRACIÓ DE JUSTÍCIA

S'ha aprovat la Llei 8/2001, de 27 d'abril, de designació de seu dels jutjats social i penal amb jurisdicció a l'illa de Menorca (BOIB núm. 54, de 5 de maig).

III.9. MARC NORMATIU SOBRE L'ÚS SOCIAL DE LA LLENGUA

Les normes més remarcables en aquesta matèria dictades el 2001 i el 2002 són:

- Decret 25/2001, de 16 de febrer, pel qual s'aprova el reglament que regula l'exigència de coneixements de llengua catalana en els procediments selectius d'accés a la funció pública de l'Administració del Govern de les Illes Balears (BOIB núm. 23, de 22 de febrer).
- Decret 26/2001, de 16 de febrer, de modificació del Decret 27/1994, d'11 de març, pel qual s'aprova el reglament d'ingrés del personal al servei de la comunitat autònoma de les Illes Balears (BOIB núm. 23, de 22 de febrer).
- Decret 115/2001, de 14 de setembre, pel qual es regula l'exigència de coneixement de les llengües oficials al personal docent (BOIB núm. 114, de 22 de setembre).
- Decret 49/2001, de 30 de març, pel qual es constitueix la Comissió Interdepartamental per a l'Any Europeu de les Llengües (BOIB núm. 43, de 10 d'abril). Decret 50/2001, de 30 de març, pel qual s'autoritza a la Universitat de les Illes Balears la implantació dels ensenyaments conduents a l'obtenció del títol de llicenciat en filologia anglesa (BOIB núm. 43, de 10 d'abril).
- Decret 51/2001, de 30 de març, pel qual s'autoritza a la Universitat de les Illes Balears la implantació dels ensenyaments conduents a l'obtenció del títol de diplomant en fisioteràpia, i el canvi simultani de la denominació de l'Escola Universitària d'Infermeria per Escola Universitària d'Infermeria i Fisioteràpia (BOIB núm. 43, de 10 d'abril).

- Decret 64/2002, de 3 de maig, de creació del Consell Social de la Llengua Catalana (BOIB núm. 56, de 9 de maig).

III.10. SEGURETAT SOCIAL I PROTECCIÓ SOCIAL

S'han elaborat durant el 2001 un seguit de normes sobre aquesta matèria, entre les quals destaquen:

- Decret 15/2001, de 2 de febrer, d'atribució de competències a l'Institut Balear d'Afers Socials (BOIB núm. 18, de 10 de febrer).
- Decret 53/2001, de 30 de març, pel qual es crea i regula el Consell de Persones amb Discapacitat de les Illes Balears (BOIB núm. 44, de 12 d'abril).
- Decret 117/2001, de 28 de setembre, pel qual es regula la renda mínima d'inserció (BOIB núm. 120, de 6 d'octubre).

El 2002 s'ha modificat novament el Decret 65/1998, de 26 de juny, d'organització i funcionament de l'Institut Balear d'Afers Socials, mitjançant el Decret 75/2002, de 17 de maig (BOIB núm. 63, de 25 de maig).

El CES ha emès, d'altra banda, el Dictamen núm. 15/2002 del Consell Econòmic i Social de les Illes Balears sobre l'Avantprojecte de llei de serveis socials.

Vegeu, a més, apartat I.4. pel que fa a l'atribució de competències als consells insulars en matèria de serveis socials i seguretat social.

III.11. VOLUNTARIAT I ORGANITZACIONS

No hi ha legislació el 2001 sobre aquesta matèria.

III.12. IMMIGRACIÓ

Mitjançant el Decret 106/2001, de 27 de juliol (BOIB núm. 93, de 4 d'agost), es modifiquen determinats articles del Decret 237/1999, de 5 de novembre, pel qual es crea el Fòrum de la Immigració de les Illes Balears.

1. PANORAMA INTERNACIONAL

L'anàlisi del panorama internacional es divideix en els següents apartats: evolució econòmica internacional i per a grans regions econòmiques, els EUA, Europa, el Japó i resta del món.

1.1. EVOLUCIÓ ECONÒMICA INTERNACIONAL I PER A GRANS REGIONS ECONÒMIQUES

L'economia mundial se sustenta sobre tres grans blocs econòmics: els EUA, la UE i el Japó. En termes de saldos de les balances per operacions corrents, el primer actua com a demandant o importador net, ja que presenta saldos negatius. Els altres dos presenten saldos positius i actuen com a ofertors o exportadors nets.

En el cas dels EUA, aquests saldos negatius són creixents: inferiors al 0,5% del PIB al llarg de l'onada llarga 1961-90, prop de l'1% al llarg del quinquenni 1991-95, i, amb un creixement espectacular al llarg del darrer quadrienni 1997-2000 en què s'ha passat d'un dèficit de l'1,5% al 4,4% del PIB.

En el cas de la UE, aquests saldos són positius i se situen entorn del 0,5% del PIB. En el cas del Japó, aquests saldos positius se situen per sobre del 2% del PIB. La bretxa que obre el dèficit creixent dels EUA és aprofitada cada cop més per les economies exportadores asiàtiques, especialment, per l'economia xinesa, que es configura com una de les zones de major potencial de creixement de l'economia mundial amb taxes de creixement que doblen les dels EUA¹.

Aquest panorama internacional explica que el creixement de la demanda internacional vagi associat en bona part al creixement del dèficit per operacions corrents dels EUA, i que la resta dels grans blocs econòmics passin a dependre del comportament cíclic d'aquest dèficit, ja que si aquest no creix, això els determina una pèrdua de demanda significativa, amb la conseqüent desacceleració del seu ritme de creixement.

Malauradament, aquest fet és el que s'ha produït al llarg de l'any 2001, ja que s'ha donat un any de ruptura en la tendència creixent del dèficit per operacions corrents dels EUA, que ha passat d'un màxim del 4,4% el 2000, al 3,9% del PIB el 2001.

Aquesta aturada en el ritme de creixement del dèficit exterior dels EUA ha comportat que el comerç internacional a nivell mundial no hagi augmentat per primera vegada en els darrers vint anys. Ans al contrari, el 2001 el comerç mundial ha caigut un 0,2%,

¹ "The Economist" preveu que per a l'any 2025 el PIB xinès superi el dels EUA.

després d'un creixement rècord del 12,4% el 2000 arrossegat pel creixement del comerç mundial del sector de les noves tecnologies².

L'alentiment del creixement de la demanda internacional que s'inicia als EUA ha tengut efectes desacceleradors en el creixement de l'economia mundial, i de l'economia europea i japonesa en particular. A més a més, la caiguda del comerç mundial s'ha agreujat en el quart trimestre de l'any, pels fets de l'11 de setembre als EUA. Per al 2002 els informes de primavera dels principals organismes internacionals (FMI, Banc Mundial, OCDE i Comissió Europea) estimaven una reactivació de l'economia dels EUA –i del comerç mundial- a partir del segon semestre de l'any³.

Finalment les previsions sobre la recuperació econòmica internacional s'han retardat al 2003, donada la creixent incertesa que provoca als mercats internacionals el conflicte amb l'Iraq i una possible alça descontrolada del preu del petroli si augmentàs la tensió internacional. De fet, les previsions de setembre i octubre de l'FMI, de l'OCDE i de la Comissió Europea per als EUA i la Unió Europea s'han revisat a la baixa per al 2002 i 2003 (vegeu quadre I-1).

1.2. ELS EUA

El motor del creixement del dèficit per operacions corrents dels EUA es troba en el creixement del seu PIB i en la fortalesa del dòlar en els mercats mundials. De fet, el creixement dels EUA en els darrers anys s'ha basat -en termes de demanda- en el creixement del consum privat de les famílies per sobre del creixement de la seva renda disponible, per la qual cosa, s'ha donat una caiguda de la taxa d'estalvi interna i la necessitat de recórrer al finançament extern per poder acabar de finançar el fort creixement de les inversions.

L'entrada massiva de capitals als EUA majoritàriament procedeix dels dos grans blocs econòmics que generen superàvit per operacions corrents, cas de la UE i del Japó, i és el que explica la fortalesa del dòlar en els mercats mundials i, amb relació a l'euro, la seva especial revaluació al llarg del trienni 1999-2001. Per tant a desacceleració del dèficit per operacions corrents dels EUA al llarg de l'any 2001 no obeeix a causes monetàries lligades a una devaluació del dòlar en els mercats internacionals, sinó a un afebliment del creixement econòmic que ha determinat uns menors creixements de les importacions.

² També les inversions internacionals han experimentat la caiguda més important dels darrers trenta anys amb una variació negativa superior al 51%. Significativament la Xina és una de les poques regions mundials que manté creixements de les inversions internacionals per sobre del 15%.

³ Informe de l'OMC de 2-5-02.

⁴ Estimacions fetes pel Departament de Comerç a finals de juliol i que no s'han modificat.

QUADRE I-1.

Balança per compte corrent, PIB i comerç mundial. Evolució i previsions per grans regions econòmiques, 2000-2003

	OCDE				FMI				CE			
	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003
Balança per compte corrent												
Unió Europea		0,1	0,4	0,6					-0,2	0,5	0,5	0,5
Estats Units		-4,1	-4,4	-4,9	-4,5	-4,1	-4,1	-4	-4,4	-3,9	-4,6	-5,2
Japó		2,2	3,3	4,3	2,5	2,1	2,9	3,4	2,7	1,9	2,4	2,8
Món		-1,1	-1,1	-1,2								
Creixement del PIB												
Unió Europea		1,7	1,5	2,8	3,4	1,7	1,5	2,9	3,3	1,5	1,0	2,0
Estats Units	4,1	1,2	2,5	3,5	4,1	1,2	2,3	3,4	4,2	0,3	2,3	2,3
Japó	2,4	-0,4	-0,7	0,3	2,2	-0,4	-1	0,8	2,4	-0,1	-0,6	1,2
Món		1	1,8	3	4,7	2,5	2,8	4				
Comerç mundial												
Unió Europea*					11,9	2,1	1,7	6,3				
Estats Units*					9,5	-4,6	-4,6	5,9				
Japó*					12,4	-6,5	1,7	7,4				
Món		0	2,5	9,5	12,4	-0,2	2,5	6,6				

* Exportacions de béns i serveis (volum).

Font: Informes de l'OCDE, FMI i CE.

Així, s'ha passat d'un creixement del PIB d'un 4,2% el 2000, a un creixement del 0,3% el 2001⁴. Aquesta forta desacceleració econòmica s'inicià el tercer trimestre del 2000⁵, després que, al llarg de la primavera, esclatàs la bombolla especulativa de la nova economia a Wall Street⁶.

La impossibilitat de complir amb els programes de creixement de vendes i beneficis plantejats per les empreses de la nova economia es troben a l'arrel de la crisi d'expectatives generades i de pèrdua de confiança dels inversors. Els plans d'expansió s'alenteixen ja al llarg de la primavera del 2000 i es comença a frenar el ritme de creixement de les inversions i de les ocupacions.

L'economia entra en recessió i crisi el 2001. Així, l'evolució trimestral del PIB és la següent: -0,6% el primer trimestre, -1,6% el segon trimestre i -0,3% el tercer trimestre, tot recordant el mateix perfil cíclic del 1990-1991⁷, i es reafirma així la hipòtesi explicativa segons la qual les economies industrialitzades travessen una ona cíclica decennal de creixement econòmic⁸.

Paradoxalment, els fets de l'11 de setembre facilitaren el redreçament de la situació, ja que a la política monetària de xoc de la Reserva Federal, amb retallades contínues dels tipus d'interès, s'hi afegí una política fiscal agressiva de despesa pública que va ajudar a sostenir la demanda final. Finalment, l'increment d'inventaris que es va donar a les empreses per la caiguda de la demanda al llarg del tercer trimestre i que es va agreujar pels fets de l'11 de setembre va induir les empreses a implementar campanyes

⁵ L'evolució trimestral del PIB el 2000 fou la següent: 2,6%, 4,8%, 0,6% i 1,1%.

⁶ Alan Greenspan ja va utilitzar el concepte de l'*exuberància irracional* per definir el comportament dels mercats borsaris de la segona meitat dels noranta en suposar que només una acció decidida dels tipus d'interès a l'alça pot aturar la bombolla especulativa dels mercats borsaris i provocar un aterratge suau de l'economia. Aquesta ha estat la principal preocupació de Greenspan després de la crisi de Long Term Capital Management el setembre del 1998, que va provocar una caiguda dels tipus d'interès fins a un 4,75% el 17 de novembre de 1998, els més baixos des del 1994. A partir del moment que es va superar la crisi borsària, la pujada dels tipus d'interès s'inicià de forma persistent el 30 de juny de 1999 i el Federal Open Market Committee (FOMC) no canvià l'orientació de la política monetària fins al 16 de maig del 2000 en fixar el tipus d'interès interbancari en un 6,5%, després que a començaments de la primavera, el Nasdaq ja s'hagués enfonsat un 30%, moltes "punto.com" ja haguessin caigut més d'un 80% i el Dow s'hagués estabilitzat entre els 10.000 i els 11.000 punts. A partir del tercer trimestre del 2000, l'economia comença a flexir a la baixa fins al tercer trimestre del 2001, i, la Fed canvia de nou l'orientació dels tipus d'interès fins a deixar-los en un mínim del 1,75% l'11 de desembre del 2001 i rebaixats de nou al 1,25% el 6 de novembre del 2002. Aquesta informació es pot ampliar a "U.S. Monetary Policy During the 1990s" N. Gregory Mankiw (pàg. 19-43) a *American Economy Policy in the 1990s* Jeffrey A. Fankel and Peter R. Orszag (editors) MIT Press, Cambridge, Massachusetts, 2002.

⁷ El tercer trimestre del 1990 el creixement del PIB fou negatiu (-0,7%) i els dos trimestres següents també: -3,2% i -2%.

⁸ En el cas dels EUA i per al període 1980-2001 el cicle econòmic definit entre els dos punts baixos del cicle és el següent: 1982-1991; i 1991-?. Segurament, el punt baix del cicle iniciat el 1991 ha estat 2001. Vegeu James Morsink, Thomas Helbling, Stephen Tokarick, Emily Conover, *Recessions and recoveries*, Capítol III, FMI, *Perspectives de la Economia Mundial*, abril del 2002, pàg. 104-137.

molt agressives de vendes a partir de l'octubre, amb descomptes importants que permeten reduir inventaris i reactivar el consum el quart trimestre del 2001. Tot plegat explica que contra totes les expectatives l'economia americana començàs a reactivar-se a partir del quart trimestre del 2001 i que registràs ja una taxa positiva de creixement del 2,7%, i que el manteniment del consum i la reposició d'inventaris al llarg del primer trimestre del 2002 hagin disparat de nou la taxa de creixement del PIB fins a un 5%.

A finals de juliol el Departament de Comerç dels EUA ha fet pública l'estimació del creixement del PIB al llarg del segon trimestre del 2002 d'un 1,1%, que representa de nou una forta contracció en el ritme de creixement econòmic. Aquesta nova desacceleració es deu a la feblesa del consum de les famílies, a la retallada de despeses per part de les administracions públiques estatals i en els municipis, i a les retallades dels plans d'inversió de les empreses donat el clima d'incertesa que existeix sobre la recuperació econòmica. Tampoc no afavoreix gens el clima que es respira a Wall Street per l'anomenat "efecte Enron" i la manca de confiança en la informació que donen les grans empreses que han provocat una caiguda significativa dels índexs borsaris a nivells del 1997.

Aquesta situació d'incertesa ha provocat que de nou es torni a parlar de la possibilitat que es doni un *double dip*, és a dir, una contracció que segueix una altra després d'una aparent recuperació. Fins i tot la Reserva Federal ha especulat sobre el risc de caure en una deflació *a la japonesa*⁹.

1.3. EUROPA¹⁰

La Unió Europea, després d'haver assolit l'any 2000 la taxa de creixement del producte més elevada dels darrers deu anys (3,4%), va registrar l'any 2001 un creixement anual del PIB de l'1,7% i, concretament, en el quart trimestre de l'any una caiguda del 0,2%. La caiguda de l'activitat que es va fer patent uns mesos després de la dels Estats Units, va seguir un patró similar al nord-americà, així, primer es va produir un deteriorament de la inversió i de la demanda externa i, posteriorment, un afebliment del consum privat.

Tot i que l'activitat comunitària va estar afectada fonamentalment per la contracció que va sofrir la formació bruta de capital fix al llarg de l'exercici, acompanyada a més per una notable reducció de les existències, aquesta fou notablement inferior a la caiguda de la inversió nord-americana. Les expectatives empresarials varen estar afectades tant per les escasses perspectives de benefici al llarg de l'any com per l'esclat de la bombolla financera dels sectors de les tecnologies de la informació i, en els darrers mesos de l'exercici, pel deteriorament del consum privat. De fet, la incertesa econòmica

⁹ Vegeu www.federalreserve.gov/pubs/ifdp/2002/729/ifdp729.pdf.

¹⁰ En aquest apartat i als dos següents hem seguit l'anàlisi feta per la Memòria 2001 del CES d'Espanya.

va arribar al consum de les llars, les quals davant l'atur i l'empitjorament general de l'economia varen respondre amb un increment de les seves taxes d'estalvi.

El deteriorament de l'activitat es va saldar, a més, amb un augment de les diferències de creixement entre països. El pitjor comportament va correspondre a Alemanya que va sofrir una recessió tècnica ja que mantengué durant dos trimestres consecutius taxes negatives de creixement. Les economies austríaca, belga, finesa i holandesa sofriren un alentiment superior a la mitjana de la Unió Europea. Espanya, França i el Regne Unit manifestaren una certa desacceleració, però el creixement dels seus PIB va estar per sobre de la mitjana comunitària. Finalment, destacaren els avanços d'Irlanda, Grècia i Luxemburg, amb taxes de creixement superiors al 4%.

Els països de l'Europa de l'Est, candidats a l'adhesió a la Unió Europea, varen registrar, igualment, un alentiment en les seves taxes de creixement pel deteriorament de la demanda externa. Aquest amortiment del creixement podria haver estat superior si no s'hagués comptat amb una demanda interna forta, gràcies als menors tipus d'interès, la fortalesa mostrada per la formació bruta de capital fix, més concretament per la inversió estrangera directa, i en alguns països gràcies a l'impuls fiscal. Polònia va mostrar un comportament molt pitjor que el de la mitjana, amb davallades del seu PIB.

1.4. EL JAPÓ

L'any 2001 l'economia japonesa pràcticament no va reaccionar al programa d'estímul fiscal que es va posar en marxa a la segona meitat del 2000 ni a la depreciaió del ien, de manera que el seu PIB va caure un 0,1%. La debilitat del consum privat, que va créixer a una taxa del 0,3%, va respondre a les desfavorables expectatives quant a futur de la seva riquesa que varen mantenir les economies domèstiques al llarg de l'any. Les pitjors perspectives en el mercat de treball (la taxa d'atur va arribar al 5,1% de la població activa i es varen destruir llocs de feina a un ritme del 0,5%), la caiguda de les cotitzacions borsàries i la deteriorada situació de les finances públiques varen limitar les possibilitats d'una recuperació de la demanda de consum. Per la seva part, la formació bruta de capital fix, que va disminuir després d'una breu recuperació l'any 2000, va estar afectada tant pels pitjors resultats empresarials del 2001, que es varen saldar amb el nombre de fallides empresarials més elevat des del 1984, com pels mals resultats borsaris que afecten, en definitiva, el recurs al finançament aliè per aquesta via. A aquests problemes interns, que d'alguna manera s'arrosseguen des del 1998, es va sumar l'any 2001 l'afebliment de la demanda externa, de manera que les exportacions netes, en concret les dels sectors d'alta tecnologia, disminuïren notablement al llarg de l'any. En conjunt, el creixement de les exportacions va passar d'un creixement del 12,4% el 2000 a una caiguda del 6,5% el 2001.

En definitiva, donada la persistència dels problemes econòmics al Japó i els escassos resultats de la política fiscal expansiva, que havia duit a registrar un dèficit del

6,9% del PIB, les autoritats nipones donaren a finals del 2001 un gir de 180 graus a la seva estratègia fiscal en el sentit d'adoptar la consolidació pressupostària com a objectiu a mitjan termini de política econòmica. L'altre objectiu per excel·lència, l'eradicació de la deflació, tampoc no va reaccionar a l'expansió monetària que va caracteritzar l'any 2001, per la qual cosa el febrer del 2002 el govern japonès va anunciar l'adopció d'un paquet de mesures antideflació.

1.5. RESTA DEL MÓN

Els països en desenvolupament de la zona asiàtica, tot i que creixeren a un ritme del 5,6% l'any 2001, varen sofrir una ruptura en el seu camí de recuperació que havien iniciat a finals del 1998 i que va marcar un màxim en l'exercici 2000. L'empitjorament del comerç internacional de productes d'alta tecnologia i, en concret, la debilitat mostrada pels Estats Units i el Japó, aquest darrer considerat el client per excel·lència per a molts d'aquests països, així com una de les principals fonts de capital sota la forma d'inversió directa, varen impedir, malgrat la reducció en el preu del petroli, que es consolidàs l'esmentada recuperació. L'èxit que durant el 2001 varen tenir alguns d'aquests governs per recuperar el control de les seves economies, concretament, amb l'absorció de l'impacte de la depreciació del ien enfront de les seves monedes o amb el retall dels tipus d'interès gràcies als baixos nivells d'inflació, podria contribuir, si es mantengués l'any 2002, a la consolidació de la recuperació. A aquest objectiu ajudaria, igualment, l'enfortiment dels vincles comercials amb altres països asiàtics, com l'Índia i la Xina, que, en estar menys exposats al context econòmic internacional, presentaren taxes de creixement del 4,3 i 7,3% respectivament.

Els països del continent africà varen resistir l'alentiment de l'activitat mundial i varen assolir un creixement mitjà del 3,7% del PIB, el més elevat del darrer quinquenni. En qualsevol cas, el comportament per països és molt dispar. Els països exportadors de petroli, com Nigèria, es beneficiaren durant l'exercici dels alts preus del petroli durant el 2000, però l'activitat es va amortir al llarg de l'exercici davant els menors preus del petroli i la debilitat de la demanda en els països importadors. Els baixos preus del cafè, del cotó o dels metalls varen afectar el creixement d'aquells països especialitzats en l'exportació de matèries primeres diferents del petroli, com Kenya, Etiòpia, Uganda i alguns de la zona subsahariana. La caiguda que a finals d'any va sofrir l'activitat turística mundial va afectar aquells països en els quals el turisme representa una part important del PIB, com Tunísia, el Marroc i Kenya. Alguns dels països de l'Àfrica subsahariana presentaven perspectives favorables per als propers exercicis per l'acabament dels seus conflictes armats. Una gran part d'aquests països africans es beneficiaran del programa 2001-2010 d'acció per als països més pobres, aprovat per la Tercera Conferència sobre els Països Menys Avançats celebrada a Brussel·les del 14 al 20 de maig del 2001, que va comptar, a més, amb l'adhesió dels caps d'estat i de govern reunits en la Conferència Internacional sobre el Finançament per al Desenvolupament que va tenir lloc a Monterrey el març del 2002.

El problema de l'Argentina i la possibilitat que es produís un contagi a la resta de la zona foren les màximes preocupacions durant l'exercici 2001 i els primers mesos del 2002 a les economies de l'àrea iberoamericana. En principi, el desbordament de la crisi només va afectar l'Uruguai. La resta de països de l'àrea sofriren les conseqüències del refredament econòmic general i, conseqüentment, la seva recuperació depengué, individualment, de les seves relacions comercials, vinculades tant a l'evolució dels preus de les matèries primeres o del petroli en els mercats internacionals com a la millora econòmica dels seus principals clients de l'àrea, concretament, els Estats Units, Europa i el Japó. Per descomptat, una recuperació dels fluxos financers i unes adequades polítiques macroeconòmiques internes coadjuvari en l'acompliment d'aquesta recuperació.

El deteriorament de l'economia internacional l'any 2001, juntament amb la fortalesa del dòlar i les greus deficiències estructurals de caràcter econòmic, polític i social, agreujades els darrers mesos de l'any, varen provocar que el desembre del 2001 es produís un esclat social a l'Argentina. L'esdeveniment més significatiu i que va posar en evidència la greu situació existent va ser l'abandó de la caixa de conversió (*currency board*) que contemplava una paritat completa entre el peso i el dòlar.

Des que l'any 1999 l'economia argentina entrà en recessió, les taxes negatives de creixement del PIB, que assoliren de mitjana una caiguda del 3,7% l'any 2001, varen estar acompanyades per un procés deflacionista que va accentuar els problemes econòmics i deteriorà els components de la demanda, com per exemple la formació bruta de capital fix que va disminuir un 15% l'any 2001. Tot això va conduir a un notable augment de l'atur a tots els sectors de l'economia, tan formals com submergits.

Els problemes de l'Argentina, però, no tenen un caràcter conjuntural i/o cíclic. Després de la famosa "dècada perduda dels vuitanta" en la qual el descens del PIB d'un 0,7% de mitjana anual es va acompanyar d'una hiperinflació (un 2.000% el 1990), el govern de Cavallo va aprovar a principis dels noranta la llei de convertibilitat¹¹, que tractava de rompre la trajectòria econòmica dels vuitanta i establia la caixa de conversió, és a dir, un tipus de canvi fix amb el dòlar. Es va instaurar, a més, una notable obertura financera que va generar una important entrada de capital estranger.

La inversió, en els seus dos vessants, directe i en cartera, va arribar a l'Argentina incentivada tant per l'obertura financera i comercial com per la privatització de nombroses empreses públiques en un entorn de submissió de la inflació, de més elevats tipus d'interès que els internacionals, de millora de les exportacions i de creixement del PIB. No obstant això, aquesta entrada de capitals va provocar, d'una banda, una pressió excessiva de la moneda, que, a més, des del 1995 es va aguditzar per estar ancorada a un dòlar cada cop més fort i, de l'altra, va generar un increment de l'endeutament extern,

¹¹ Aprobada pel govern de Cavallo el març del 1991. El Pla de convertibilitat suposava renunciar a l'ús tant de la política canviària com de la política monetària. Es va fixar la paritat del peso amb el dòlar i es va establir que tot peso en circulació havia de tenir el suport de les reserves internacionals en el Banc Central, de manera que s'asseguràs la conversió.

ja que la inversió en cartera es va traduir en una important adquisició de bons i títols de deute, tant públic com privat, denominats en moneda estrangera.

A partir de la segona meitat de la dècada dels noranta, la conjunció d'una sèrie d'esdeveniments va començar a generar expectatives d'una possible fallida de l'economia, entre d'altres: l'augment del dèficit comercial, per l'apreciació del peso, pel deteriorament de les exportacions de les matèries primeres i per l'encariment del petroli; l'increment del dèficit de la balança de serveis, per l'acumulació de pagaments pel servei de l'endeutament extern; la insostenibilitat del deute extern, ja que les inversions realitzades no generaven les divises suficients per reemborsar aquests compromisos; la lliure fluctuació del real brasiler a principis del 1999 que va suposar una depreciació superior al 50% respecte del dòlar i que va generar una crisi de confiança sobre la caixa de conversió; els continus paquets d'ajuda del FMI que, tot i evitar que se suspenguessin els pagaments del deute públic argentí en determinats moments, incentivaren el sector públic argentí a continuar l'endeutament davant la perspectiva que el recurs al FMI sempre estaria disponible (*moral hazard*), però, a més, aquests paquets d'ajuda eren supeditats a contraccions pressupostàries que resultaren clarament procíclicues a partir del 1999 i accentuaren la caiguda del PIB. Mentre que les inversions directes, menys líquides i volàtils que les de cartera, observaven impotents la caiguda de l'activitat econòmica general i de les rendibilitats esperades; les segones, davant el presagi, en els darrers anys, d'una possible fallida a l'Argentina, desferen les seves opcions i s'inicià d'aquesta manera una important sortida de capitals.

Aquesta tendència va culminar els darrers mesos del 2001 quan la substancial caiguda de la recaptació tributària juntament amb el pla de dèficit zero varen provocar un atac especulatiu contra el peso que va acabar amb la caixa de conversió i en la congelació dels dipòsits i dels moviments de capital. La substitució del govern de De la Rúa pel de Duhalde, el qual va anunciar un nou pla econòmic que reconeixia la fallida del sistema financer va dur que la crisi econòmica s'acompanyàs d'una greu crisi política.

Les crisis financera i política no poden fer oblidar la crisi social que afecta aquest país. Només durant els primers quatre anys de la dècada del noranta es va aconseguir reduir la pobresa a l'Argentina, que passà d'un 40% de la població el 1990 al 22% l'any 1994. De llavors ençà la situació s'ha deteriorat, s'ha incrementat l'atur i la temporalitat en el treball; els nivells d'educació bàsica són molt baixos i els serveis públics bàsics són escassos en les àrees rurals. El Banc Mundial estima que un creixement del PIB per càpita de l'1,8% durant una dècada permetria reduir la pobresa en un 35%. Per tant, és una premissa fonamental per a la reducció dels dèficits socials a l'Argentina assegurar un creixement sostingut no inflacionista i creador de treball.

2. UNIÓ EUROPEA¹²

L'anàlisi d'aquest apartat es desenvolupa en quatre blocs: qüestions institucionals, Unió Econòmica i Monetària, ocupació i política social i política regional.

2.1. QÜESTIONS INSTITUCIONALS

L'agenda europea presenta una certa continuïtat sobre els principals reptes que té plantejats a mitjan termini la UE: l'ampliació i el necessari procés constituent, centrat principalment en la propera Conferència Intergovernamental (CIG), el Llibre Blanc sobre la governança, el debat sobre el futur de la UE i el paper de la Convenció; l'euro i la necessària coordinació de les polítiques pressupostàries i l'adopció d'una estratègia de plena ocupació i desenvolupament sostenible; i, a remolc dels fets de l'11 de setembre, la remodelació de les agendes polítiques, per reforçar la política exterior i de seguretat (PESC) i de la política europea de seguretat i de defensa (PESD) per tal de lluitar contra el terrorisme a fi de configurar un espai de llibertat, seguretat i justícia.

Aquestes qüestions institucionals s'han discutit al llarg del 2001 als consells europeus sota la presidència de Suècia a Estocolm el 23 i 24 de març i a Göteborg el 15 i 16 de juny, i, sota la presidència de Bèlgica, el 19 d'octubre a Gant i a Laeken el 14 i 15 de desembre. En el primer semestre del 2002 la presidència ha correspost per tercera vegada a Espanya després de les tengudes el 1989 i el 1995. Les principals prioritats de la Presidència Espanyola relacionades amb l'agenda europea han estat la lluita contra el terrorisme, la introducció de l'euro i l'impuls del procés de Lisboa per tal d'aconseguir la plena ocupació, l'ampliació i el debat sobre el futur d'Europa. L'agenda del Consell Europeu de Barcelona dels 15 i 16 de març del 2002 es dedicà a l'impuls del procés de Lisboa per a la modernització i la liberalització de l'economia. El Consell Europeu de Sevilla dels dies 21 i 22 de juny del 2002 ha clos la resta de temes pendents de l'agenda de la Presidència Espanyola (vegeu apartat 2.1.7).

2.1.1. RATIFICACIÓ DEL TRACTAT DE NIÇA

El Tractat de Niça¹³, que es va firmar a Niça el 26 de febrer del 2001, com a codi fonamental, ha assentat les bases per poder fer front als nous reptes de la UE: l'ampliació fins a tretze nous estats membres a l'horitzó del 2004 i la possibilitat de redactar una constitució per a la UE, que decideixi definitivament el repartiment de poders entre les seves institucions. Per tirar endavant l'ambiciós programa polític de l'ampliació és requisit indispensable que els estats membres ratifiquin el Tractat de Niça, perquè pugui entrar en vigor l'1 de gener del 2003. La ratificació es va posar en marxa a tots els estats

¹² Com a documents de referència s'han consultat els informes sobre l'estat de la Unió Europea del Patronat Català Pro Europa de 6 de juliol del 2001 i de 15 de gener del 2002.

¹³ DO C 80 de 10.3.2001.

membres i en alguns, cas de Dinamarca, Luxemburg, França, Espanya, Holanda i Àustria, es va concloure el procés durant l'any i principis del 2002. Només a Irlanda el referèndum organitzat el passat 7 de juny va donar un resultat negatiu. Aquest mes d'octubre del 2002 s'hi va celebrar un nou referèndum que finalment ratificà el Tractat de Niça.

2.1.2 . AMPLIACIÓ

La planificació aprovada en el Consell Europeu de Niça *o full de ruta* s'ha revelat com un instrument de referència molt vàlid per gestionar el procés d'adhesió, donat que molts dels capítols de negociació oberts amb alguns dels països candidats varen poder ser tancats. Aquest avanç va permetre als consells europeus de Göteborg i Laeken afirmar la determinació de la Unió per concloure a finals del 2002 les negociacions amb els països candidats que estan preparats, amb la finalitat que puguin participar en les eleccions al Parlament Europeu que es duran a terme l'any 2004.

El diàleg econòmic amb els països candidats a l'adhesió va continuar en el marc dels acords europeus¹⁴. Les negociacions d'adhesió en l'àmbit de la Unió Econòmica i Monetària es va tancar temporalment amb deu països, però no varen començar amb Bulgària ni Romania. En l'àmbit de la liberalització dels moviments de capitals les negociacions es varen tancar temporalment amb vuit països.

La vigilància fiscal de preadhesió que té per objecte preparar la hisenda pública dels països candidats per participar en la Unió Econòmica i Monetària, va començar amb tots aquests països. Els tretze països candidats notificaren a la Comissió la seva situació fiscal i els seus programes econòmics de preadhesió. Aquests documents, amb la seva avaluació per part de la Comissió, varen servir de base per al diàleg econòmic reforçat entre els estats membres i els països candidats.

També s'ha prosseguit l'acció "Mecanisme de finançament PYME", amb l'objecte d'animar els intermediaris financers dels països en vies d'adhesió a la UE beneficiaris del programa Phare perquè desenvolupin les operacions de finançament en favor de les PYME. A finals del 2001 el compromís de recursos Phare en els projectes era de 78 milions d'euros. La Comissió va decidir estendre el mecanisme a Turquia, amb la utilització de 4 milions del pressupost MEDA. Per la seva part, el Banc Europeu d'Inversions (BEI)¹⁵ va concedir 2.700 milions d'euros per als països candidats a l'adhesió (Xipre, Malta i als països de l'Europa Central).

Segons l'Eurobaròmetre, núm. 56 de la tardor del 2001 el conjunt de ciutadans de la UE-15 en un 51% donen suport a l'ampliació. La forquilla d'adhesions va des de Grècia amb un 74% al Regne Unit amb un 41%. A Espanya el suport se situa en un 61%.

¹⁴ Bol. 12-2001.

¹⁵ Informe anual del BEI.

2.1.3. LLIBRE BLANC SOBRE LA GOVERNANÇA

El 25 de juliol del 2001 la Comissió va aprovar el Llibre Blanc¹⁶ sobre la governança europea que cerca un millor funcionament de les seves institucions a fi de poder fer front als grans reptes que obre el Tractat de Niça. Les propostes clau d'aquesta iniciativa són les següents:

- establir un diàleg i una major interacció amb les administracions regionals i locals, amb la utilització, per exemple, de la tècnica dels acords tripartits, que ja s'han endegat en l'àmbit mediambiental.
- reforçar la confiança dels ciutadans¹⁷, amb l'augment de la participació de tots els agents socials amb un sistema de consulta més eficaç i transparent a la societat civil i que informi més activament el públic sobre les qüestions europees.
- fixar objectius polítics més clars i millorar-ne l'eficàcia.
- definir les condicions de creació d'agències europees de reglamentació.
- redefinir els objectius i les responsabilitats de cada institució amb un repartiment clar de les competències entre les institucions comunitàries i els estats membres.

La Comissió Europea va obrir un període de consulta sobre aquesta iniciativa que ha finalitzat el 21 de març del 2002 i que resta oberta a la participació de totes les institucions estatals, regionals i locals, i, en general, a tota la societat civil.

2.1.4. DEBAT SOBRE EL FUTUR DE LA UE¹⁸

En el Consell Europeu de Niça dels dies 7 i 8 de desembre del 2000, els responsables polítics varen decidir iniciar una reflexió profunda sobre el futur de la Unió Europea amb l'objecte de fer-la més democràtica, transparent i eficaç. En el mes de març del 2001 es va iniciar un debat públic sobre el futur d'Europa, que pretén associar a aquest

¹⁶ COM(2001) 428 i Bol. 7/8-2001.

¹⁷ La preocupació per aconseguir una Unió més propera als ciutadans es va plasmar en diverses iniciatives a distints àmbits, com la millora de l'accés del públic als documents de les institucions comunitàries, la creació d'una xarxa judicial europea en matèria civil i mercantil per facilitar la informació del públic, i la publicació d'un Llibre Verd (COM (2001) 68, Bol. 1/2 –2001) sobre la protecció dels consumidors.

¹⁸ El Consell Econòmic i Social amb el Centre Balears Europa i la Direcció General de Relacions Europees i per a la Mediterrània de la Conselleria de Presidència del Govern de les Illes Balears participa en l'organització del debat transnacional EU.R.DEBAT (EUROPEAN REGIONAL DEBATE), dins la proposta C-339-49-ES-ES-15-05-2002 del programa PRINCE, que lideren les Balears i que té com a parelles organitzadores la Unione delle Camere di Commercio Industria e Agricoltura della Liguria/Regione Liguria i la Comissão de Coordenação da Região de Lisboa e Vale do Tejo; com a regions participants en les conferències, el Centre for Regional Development of the Czech Republic, el Conseil Economique et Social de la Wallonie, la Collectivité territoriale de Corse, Conseil Economique, Social et Culturel de Corse i The Ministry for Gozo; i com a invitats, representacions de Lituània i Hongria.

procés tant les entitats polítiques, econòmiques i acadèmiques com la societat i l'opinió pública, inclosos els països candidats a l'adhesió. A aquesta consulta, varen respondre les contribucions de les institucions i organismes de la Unió i el mes de desembre es va publicar una comunicació¹⁹ de la Comissió titulada "Renovar el mètode comunitari".

En aquesta línia, el Consell Europeu de Laeken va adoptar la Declaració de Laeken sobre el futur de la Unió, com a resposta als reptes fonamentals: les expectatives del ciutadà europeu amb relació a les competències de la UE, les dels estats i de les regions, l'apropament de les institucions europees als ciutadans, l'estructuració de la vida política i de l'espai polític europeu en el marc d'una Europa ampliada, i la posició de la Unió en el món tot destacant el seu paper de lideratge en la gestió de la globalització des d'una perspectiva ètica, de solidaritat i de desenvolupament sostenible.

La Declaració apunta idees sobre la definició i la distribució de les competències en la Unió, d'un augment de la legitimitat democràtica i la transparència de les institucions, sobre la simplificació i reordenació dels tractats, i obre una via cap una Constitució dels ciutadans europeus.

Sobre aquesta base, el Consell Europeu va decidir, amb la finalitat de preparar la Conferència Intergovernamental (CIG) prevista per a l'any 2004, confiar aquesta reflexió a una convenció que agrupi les principals parts implicades en el debat sobre el futur de la Unió. Aquest fòrum presidit pel Sr. Giscard d'Estaing va iniciar els seus treballs durant el mes de març del 2002 i ja va presentar un primer informe al Consell Europeu de Sevilla.

Entre els representants en el fòrum cal destacar la participació de tres representants per part del Comitè Econòmic i Social Europeu. Per la seva banda, les regions europees amb poders legislatius han adoptat la Resolució envers un reforçament del paper de les regions amb poder legislatiu en el si de la UE, on reclamen tenir un lloc en el marc de les instàncies comunitàries i poder participar activament i directament en el procés comunitari de presa de decisions. La possibilitat que les regions puguin participar al Consell de Ministres de la UE es troba recollida en el mateix article 203 del Tractat de la UE. Sobre la base d'aquest article, els representants de les regions i els *länders* de Bèlgica, Alemanya, Àustria i el Regne Unit estan facultats per assistir a les reunions del Consell de Ministres de la UE quan aquestes afectin les seves competències o els seus interessos. L'Estat espanyol és l'únic estat membre de la UE amb regions amb poder legislatiu que encara no ha resolt cap mecanisme de participació regional al si del Consell de Ministres.

La clausura de la Convenció es farà amb la presentació del seu document final al Consell Europeu de la primavera del 2003. El document final juntament amb el resultat

¹⁹ COM (2001) 727 i Bol. 12-2001.

dels debats estatals sobre el futur de la UE serà utilitzat per la CIG com a base per iniciar els treballs amb vista a la reforma dels tractats.

2.1.5. PRESSUPOST GENERAL DE LA UNIÓ EUROPEA

La principal partida del pressupost general de la UE continua sent el capítol destinat a la política agrícola comuna (PAC) que s'emporta més del 45% del total. La segona partida pressupostària pertany a les mesures estructurals que s'emporten més del 30% del total. Entre les dues totalitzen més del 75% del pressupost comunitari. Cal destacar que les despeses administratives no sobrepassen el 5%.

Entre les novetats pressupostàries per a l'any 2002 destaca un increment del pressupost en crèdits de pagament d'un 2% fins arribar als 95.655 MEUR, la qual cosa representa l'1,03% del PIB de la UE i el menor percentatge des dels inicis de la dècada dels noranta.

2.1.6. POLÍTICA EXTERIOR I DE SEGURETAT COMUNA (PESC) I LA POLÍTICA EUROPEA DE SEGURETAT I DE DEFENSA (PESD)

La PESC ha passat a ser una de les prioritats de l'agenda de la UE i de la Presidència Espanyola que ha focalitzat els centres d'atenció en l'Afganistan, els Balcans, l'Orient Mitjà, l'estratègia comuna per a la Mediterrània i les relacions amb Amèrica llatina.

Pel que fa a la PESD, les conseqüències dels atacs terroristes contra els Estats Units de l'11 de setembre, han tengut com a efecte l'acceleració en la instauració d'alguns aspectes de l'espai de llibertat, seguretat i justícia. La Comissió va adoptar propostes relatives a l'aplicació del Pla d'acció adoptat pel Consell Europeu de Brussel·les reunit en sessió extraordinària el 21 de setembre, per respondre als esdeveniments dels Estats Units en forma de mesures per combatre el terrorisme internacional i d'una decisió marc relativa a l'ordre europea de detenció. A principis de desembre el Consell va ratificar totes aquestes mesures, així com la relativa a la creació d'Eurojust, amb la finalitat de reforçar la lluita contra la delinqüència organitzada i la de donar una alta prioritat al tema de la seguretat a l'àmbit del transport aeri.

2.1.7. BALANÇ DEL SEMESTRE DE PRESIDÈNCIA ESPANYOLA

La Presidència Espanyola de la UE, sota el lema "Més Europa", ha volgut consolidar i impulsar l'actual projecte europeu, especialment el desafiament estratègic del terrorisme. Aquest balanç es resumeix en els següents apartats:

1. Un espai europeu de llibertat, seguretat i justícia

a) Lluita contra el terrorisme

Els esdeveniments de l'11 de setembre i les mesures del Pla d'acció acordat pels quinze, foren el punt de partida de tota una sèrie de mesures aprovades amb relació a aquest tema. Aquesta fou la principal prioritat i s'ha desenvolupat una estratègia en quatre grans línies:

- Reforçar els instruments de l'estat de dret en tota la UE: és imprescindible la convergència de tots els sistemes jurídics dels estats de la Unió i la cooperació entre les autoritats judicials. L'objectiu final és que a Europa no es puguin aduir delictes polítics o l'existència de democràcies "sospitoses".
- Enfortir la cooperació entre els cossos i forces de seguretat dels estats membres: el que es pretén és dificultar que el terrorisme pugui beneficiar-se de la diversitat dels cossos i forces de seguretat dels estats membres.
- Respondre a les dimensions actuals del terrorisme: es pretén que la lluita contra el terrorisme arribi a totes les seves manifestacions: la seguretat aèria, amenaces bacteriològiques, químiques, radiològiques i nuclears, i blanqueig de diners.
- Desenvolupar la cooperació internacional: en les relacions amb tercers països també s'ha d'arribar a acords de cooperació en la lluita contra el terrorisme.

b) Política d'immigració i asil

Aquesta matèria s'ha articulada entorn de quatre grans àrees:

- Pla global de lluita contra la immigració il·legal: algunes de les seves mesures s'han declarat prioritàries.
- Gestió coordinada i integrada de les fronteres exteriors de la Unió: és la millor forma de garantir l'eficàcia i el primer pas cap a una policia de fronteres de la UE, que permeti controlar millor els fluxos migratoris.
- Integració de la política migratòria en l'acció exterior de la Unió: es tracta de cercar la col·laboració de tots els països d'origen i trànsit de la immigració. Des d'ara, qualsevol acord amb altres països haurà d'incloure una clàusula sobre gestió de fluxos migratoris i readmissió en cas d'immigració il·legal.
- Política comuna d'asil i immigració: En aquest semestre s'ha dissenyat un calendari de mesures concretes per accelerar la realització d'aquesta política comuna.

2. L'euro

La Presidència Espanyola ha destacat la importància de consolidar el paper internacional de l'euro. L'euro s'ha convertit en la segona divisa internacional de reserva i representa el 13% de totes les reserves mundials. El pròxim repte serà convertir-lo en moneda de referència en mercats com l'energètic o el de matèries primeres.

3. Cap a una Europa més pròspera, dinàmica i al servei del ciutadà

A la Cimera de Lisboa de l'any 2000 ja es va fixar l'objectiu de convertir la UE en l'economia més competitiva i dinàmica del món amb més i millors ocupacions i més cohesió social. Per aconseguir aquest objectiu la Presidència Espanyola ha treballat sobre els següents eixos d'actuació:

- a) Impuls a l'obertura i connexió dels mercats

Un espai econòmic veritablement competitiu i integrat ha de construir-se a partir de la integració de sectors bàsics com l'energia, els transports i els serveis financers.

- b) Plena ocupació i educació

Són de gran importància els compromisos a què s'ha arribat quant a l'enfortiment de la cohesió social, a les polítiques actives orientades a la plena ocupació i a la promoció de les qualificacions professionals i la mobilitat dins la UE.

4. L'impuls al procés d'ampliació

La Presidència Espanyola ha complert amb el calendari establert i ha contribuït a les negociacions amb tots els estats candidats per tal que puguin concloure's abans de final d'any. També s'ha treballat en les adaptacions tècniques i en la concreció jurídica dels compromisos acordats. Una novetat que s'ha introduït ha estat la participació activa dels països candidats en el Consell Europeu de primavera celebrat a Barcelona.

Es preveu que a finals del 2002 es puguin concloure les negociacions amb Xipre, Malta, Hongria, Polònia, la República Eslovaca, Lituània, Letònia, Estònia, la República Txeca i Eslovènia.

5. Relacions exteriors

Durant aquest semestre s'ha treballat per consolidar el pes, la visibilitat i la credibilitat de la UE.

- a) Política exterior de seguretat i defensa

Es va incorporar la lluita contra el terrorisme com a prioritat en tots els aspectes de les relacions exteriors de la Unió, i en la política europea de seguretat i defensa.

- b) Relacions transatlàntiques

Constituïren una de les prioritats essencials. A la Cimera de Washington, la UE i els EUA es comprometeren a coordinar les seves polítiques per combatre el terrorisme, de

cooperació judicial en matèria penal i d'extradició en les polítiques amb relació a Orient Mitjà i finalment quant als actuals contenciosos comercials entre la UE i els EUA. A la Cimera de Toledo entre la UE i el Canadà es va acordar enfortir la cooperació judicial, combatre el trànsit il·lícit de persones i reduir els obstacles al comerç i a les inversions.

c) L'acció de la Presidència Espanyola a Orient Pròxim i Àsia

La Presidència Espanyola ha donat suport en tot moment a la celebració d'una conferència internacional de pau amb els objectius de tractar tant els problemes de seguretat com les dificultats econòmiques i humanitàries.

d) L'Associació Euromediterrània

A la Conferència Euromediterrània s'aprovà un pla d'acció per impulsar el diàleg polític, en què es concedí una especial importància a la lluita contra el terrorisme, a part d'intentar enfortir també l'associació econòmica i ampliar la integració comercial dels socis mediterranis. A més, es firmaren els acords d'Associació de la UE amb Algèria i el Líban.

e) Noves relacions amb Rússia

A la Cimera Rússia-UE es va consolidar la relació estratègica entre les dues parts. La UE es comprometé a modificar la seva legislació per concedir a Rússia l'estatut d'"economia de mercat" i va donar suport a la seva petició d'accés a l'Organització Mundial de Comerç.

f) Balcans occidentals

En aquest període es va continuar amb la gestió d'intentar encoratjar la participació de la República Federal de Iugoslàvia al Procés d'estabilització.

g) Consolidació d'una relació estratègica amb Amèrica llatina i el Carib

La Presidència Espanyola ha impulsat que la UE es comprometí a facilitar el desenvolupament de les relacions econòmiques i polítiques de la UE amb Amèrica llatina i el Carib en el marc de la globalització.

h) Cooperació al desenvolupament

La UE s'ha compromès a augmentar l'ajuda oficial per al desenvolupament fins almenys un 0,33% dels seus respectius PIB l'any 2006, i a més, ha reafirmat la seva voluntat de seguir en el lideratge com a principal donant als països més pobres. A part d'això, es va donar llum verda a l'inici de la negociació d'acords d'associació comercial amb els països d'Àfrica, el Carib i el Pacífic.

6. El futur d'Europa

Una altra de les prioritats en el semestre de la Presidència Espanyola va ser impulsar els grans aspectes del debat sobre el futur d'Europa:

- La Convenció sobre el futur d'Europa: la Presidència Espanyola ha intentat mantenir la necessària relació entre la Convenció i el Consell Europeu, i informar-lo dels treballs de la Convenció que podrien acabar en una Constitució europea.

- La reforma del Consell: la presidència ha presentat un informe sobre la millora del funcionament del Consell i sobre les reformes per augmentar la seva eficàcia i garantir una major transparència del procés legislatiu, amb propostes de mesures concretes per a la seva adopció.

7. Un avenç en les polítiques de la Unió

"Més Europa" ha suposat la continuïtat del desenvolupament del projecte europeu en conjunt, en el qual s'han de destacar els següents aspectes:

a) Ocupació i afers socials

S'arribà a compromisos relacionats amb la cohesió social i el compliment de l'Agenda social de Niça, es reforçà l'Estratègia europea d'ocupació i s'acordà actuar prioritàriament respecte de les polítiques actives orientades a la plena ocupació. També s'estudià la sostenibilitat dels sistemes de pensions, així com l'envelliment de la població. En darrer lloc s'arribà a un acord per a l'aplicació del principi d'igualtat de tracte en l'accés a l'ocupació, la formació i la promoció professionals.

b) Mercat interior

En el sector dels contractes públics s'ha arribat a un acord polític sobre els procediments d'adjudicació, i a una posició comuna sobre el vocabulari comú dels contractes. En l'àmbit de la propietat industrial i intel·lectual s'ha aconseguit un enfocament comú sobre la patent comunitària. Quant a protecció de consumidors, el tema més important és la presentació del Llibre Verd. En darrer lloc, s'han aprovat un reglament sobre legislació alimentària i una directiva sobre aproximació de legislacions dels estats membres.

c) Regions ultraperifèriques

S'ha impulsat el treball que desenvolupa les previsions del Tractat a favor de les regions ultraperifèriques per tenir en compte les seves necessitats específiques.

d) Telecomunicacions

S'aprovà la iniciativa "e-Europa: una societat de la informació per a tots", i l'anome-

nat "paquet Telecom", que constitueix un marc normatiu per a les comunicacions electròniques.

e) Transports

En aquest sector els majors esforços es dugueren a terme quant a seguretat i a aspectes de liberalització.

f) Indústria i energia

S'han de considerar els aspectes mediambientals, socials i econòmics per impulsar alhora la competitivitat i la sostenibilitat. Durant el semestre en qüestió es conclogueren els treballs per a la incorporació dels sectors de carbó i acer al Tractat CE. Es va avançar en la liberalització dels mercats energètics del gas i de l'electricitat. A part, s'ha aconseguit un avenç en les propostes per mitigar l'impacte mediambiental del sector energètic i reduir-ne la dependència exterior.

g) Investigació i desenvolupament

Es va adoptar el VI Programa marc d'investigació, desenvolupament tecnològic i innovació (2000-2006).

h) Medi ambient

A més d'acordar una posició comuna de cara a la Cimera de Johannesburg s'ha ratificat el protocol de Kyoto i el de Cartagena, sobre productes transgènics.

i) Agricultura i pesca

S'han desenvolupat diverses propostes sobre seguretat alimentària per reforçar la confiança dels consumidors i s'ha creat l'Autoritat Alimentària Europea. També s'ha impulsat el debat sobre el futur del desenvolupament rural i s'ha revisat la política comuna de pesca.

j) Sanitat

S'ha avançat en l'establiment d'uns requisits de qualitat i seguretat en trasplantaments, i a més s'ha aprovat el Programa d'acció comunitari en matèria de salut pública.

k) Educació

Es va atorgar a l'educació i a la formació la consideració d'element essencial en el procés de construcció europea. S'adoptà el Programa de treball sobre els objectius dels sistemes educatius europeus. S'establí que l'aprenentatge permanent sigui prioritat del

Consell d'Educació i que s'impulsi la transparència en els processos formatius així com l'avaluació de la qualitat en l'ensenyament.

l) Cultura i audiovisual

Es va avançar en la reflexió sobre el paper que la cultura ha de tenir dins la Unió i de cara a la seva ampliació, així com sobre els continguts culturals de l'era digital i l'aplicació de les tecnologies de la informació. En l'àmbit audiovisual, es concedí prioritat a totes les accions necessàries per a la implantació de la televisió digital terrestre.

2.2. UNIO ECONÒMICA I MONETÀRIA

En aquest apartat analitzam les principals prioritats de la Comissió Europea en matèria de política econòmica, l'evolució i les previsions de la situació econòmica de la Unió Europea i, finalment, les orientacions generals de política econòmica (OGPE).

2.2.1. ACTIVITATS I OBJECTIUS PRIORITARIS

Una de les principals activitats i objectiu prioritari de la Comissió al llarg de l'any 2001 ha estat coordinar els preparatius per a la introducció dels bitllets i monedes d'euro i per definir-ne les bones pràctiques, amb la creació d'una xarxa europea comuna d'informació sobre el canvi, amb la participació dels dotze estats membres²⁰, la Comissió Europea i el Banc Central Europeu per tal de facilitar la introducció de l'euro l'1 de gener del 2002. En aquest àmbit també es va avançar en aspectes com la protecció de l'euro contra la falsificació o la simplificació dels pagaments transfronterers. La posada en circulació dels bitllets i de les monedes d'euro les primeres setmanes de gener fou un èxit i, només es pot anotar com a efecte negatiu un cert increment de preus resultat dels arrodoniments a l'alça que la Comissió ha estimat en 0,16 punts percentuals (vegeu apartat 2.2.3).

Altres prioritats per a la Comissió han estat reforçar la coordinació de les polítiques nacionals a la Unió Econòmica i Monetària (UEM) per tal de fer més precisa i llegible la visió general de la situació econòmica de la zona i acordar unes polítiques econòmiques convenients. Aquesta posició respon també al dictamen del 28²¹ de febrer el Comitè Econòmic i Social Europeu que es va pronunciar a favor dels indicadors estructurals proposats per la Comissió en la seva comunicació de setembre del 2000²², encara que s'hi lamentava de la falta d'un indicador medi ambiental. En un altre dictamen²³ va suggerir la intensificació dels estudis econòmics per país mitjançant anàlisis comparati-

²⁰ El primer de gener del 2001, Grècia es va convertir en el dotzè estat membre de la zona euro.

²¹ DO C 139 de 11.5.2001 i Bol. 1/2-2001.

²² COM (2000) 594 i Informe general del 2000.

²³ DO C 139 de 11.5.2001 i Bol. 1/2-2001.

ves dels resultats macroeconòmics. Així, la Comissió a la primavera del 2001, ja va utilitzar una primera llista d'indicadors estructurals per a l'Informe de síntesis lliurat al Consell Europeu d'Estocolm²⁴ amb la finalitat de definir els àmbits en els quals es precisen accions i per mesurar els progressos realitzats amb relació als objectius fixats a la Cimera de Lisboa. Una segona comunicació²⁵ de la Comissió sobre els indicadors es va publicar el mes d'octubre, on es va introduir l'aspecte mediambiental d'acord amb la sol·licitud formulada pel Consell Europeu de Göteborg. També es varen afegir nous indicadors a la llista com "qualitat del treball" o "estructura de mercat en les indústries de xarxa". El Consell va confirmar la seva predilecció per una llista reduïda d'indicadors²⁶.

Per altra banda, la vigilància de les polítiques fiscals es va reforçar en el marc del Pacte d'estabilitat i creixement i, d'acord amb les modalitats del Reglament (CE) núm. 1466/97²⁷ sobre disciplina pressupostaria, el Consell va aprovar dictàmens sobre el primer Programa d'estabilitat de Grècia i sobre els programes actualitzats d'Irlanda, França, Itàlia, Àustria, Bèlgica, Espanya, Luxemburg i Portugal i els programes de convergència actualitzats de Suècia, Dinamarca i Regne Unit.

L'any 2001 ha estat marcat també per a l'aprovació d'un estatut de la societat europea. Més enllà del progrés que representa com a creació d'un instrument jurídic i d'un marc per a les relacions socials, aquesta consecució contribuirà en un futur a donar un major sentit a la dimensió europea de l'empresa.

2.2.2. EVOLUCIÓ DE LA SITUACIÓ ECONÒMICA

El creixement econòmic de la Unió Europea va experimentar una desacceleració el 2001 (vegeu apartat 1.3). També és important assenyalar que les exportacions comunitàries es varen enfrontar a una forta desacceleració amb relació al creixement mundial, a causa principalment del retrocés sofert per a l'economia dels Estats Units (vegeu apartat 1.2). Al mateix temps les inversions es varen veure afectades pel retall dels marges dels beneficis, la debilitat de la demanda, la crisi del sector de les tecnologies de la informació i per l'increment de la incertesa provocada pels atacs terroristes succeïts l'11 de setembre als Estats Units.

Els pressuposts nacionals varen registrar una mitjana de dèficit de l'ordre de l'1,1 %, on la política fiscal es pot considerar bastant neutra, a causa de les significatives reduccions d'imposts decidides a diversos estats membres a principis de l'any, així com de l'entrada en funcionament d'estabilitzadors automàtics en la majoria dels països.

²⁴ Bol. 3-2001, annex IV a les conclusions de la Presidència.

²⁵ COM (2001) 619 i Bol. 10-2001.

²⁶ Bol. 12-2001.

²⁷ DO L 209 de 2.8.1997 i Informe general del 1997.

2.2.3. PREVISIONS ECONÒMIQUES

L'any 2001 el creixement mitjà a la zona euro es va reduir entorn d'un 50% fins a quedar a l'1,6%. La previsió de creixement per al 2002 és de l'1,4%²⁸, inferior a la del 2001 i inferior a la taxa prevista per als EUA. Pel que fa als principals mercats emissors de turisme cap a les Balears (Alemanya i el Regne Unit) les previsions per al 2002 i el 2003 són d'un 0,8% i 2,7% per a Alemanya i del 2% i 3% per al Regne Unit (vegeu quadre I-2). Les previsions de tardor han revisat a la baixa el creixement d'Alemanya (0,4% i 1,4%), també les del Regne Unit (1,6% i 2,5%)

QUADRE I-2.

PIB a preus constants (variació anual en percentatge)

	Estimacions 2001	Previsions 2002	Escenari sense canvi de polítiques 2003
B	1,0	1,1	2,8
DK	0,9	1,7	2,5
D	0,6	0,8	2,7
EL	4,1	3,7	4,2
E	2,8	2,1	3,1
F	2,0	1,6	2,8
IRL	6,8	3,5	6,1
I	1,8	1,4	2,7
L	5,1	2,9	5,2
NL	1,1	1,5	2,7
A	1,0	1,2	2,5
P	1,8	1,5	2,2
FIN	0,7	1,6	3,3
S	1,2	1,7	2,8
UK	2,2	2,0	3,0
EU-15	1,7	1,5	2,9
ZONA EURO	1,6	1,4	2,9
EUA	1,2	2,7	3,1
JAP	-0,5	-0,8	0,6

Font: Previsions de primavera 2002, CE.

La recuperació serà moderada al llarg del 2002, perquè les exportacions estan frenades pel baix nivell de demanda exterior, la inversió ho està per la incertesa que regna als mercats i el consum privat pels temors a l'atur i als increments de preus. Tot i així, es preveu que la taxa mitjana de creixement del consum privat arribi al 2,5% l'any 2003 a la zona euro, enfront de l'1,2% del present any.

La inversió en equip encara es manté baixa, però es preveu un canvi a mesura que millorin les perspectives de la demanda i que l'any 2003 podria arribar a un 5,9% de

²⁸ Les previsions de tardor de la Comissió ha rebaixat la previsió de creixement a l'1% i les del 2003 al 2%.

mitjana a la zona euro. Aquest bon comportament de la inversió per al conjunt de la UE s'explica en bona part per la forta recuperació de la inversió a Alemanya, que pot arribar al 7,8% (vegeu quadre I-3).

QUADRE I-3.

Formació bruta de capital fix en equips (variació anual en percentatges)

	Estimacions 2001	Previsions 2002	Escenari sense canvi de polítiques 2003
B	1,2	1,9	4,3
DK	2,6	2,8	4,5
D	-5,0	-3,9	7,8
EL	5,2	8,1	8,1
E	-2,2	-1,4	4,9
F	3,4	-1,2	4,2
IRL	-4,8	2,5	3,5
I	1,1	3,1	6,5
L	10,0	-5,0	6,0
NL	-4,3	-2,3	3,5
A	-1,2	2,5	7,6
P	-1,2	0,5	2,7
FIN	4,5	-0,3	4,6
S	2,1	0,8	5,3
UK	-1,5	0,3	3,0
EU-15	-1,0	-0,4	5,3
Zona euro	-1,1	-0,7	5,9
USA	-3,4	0,9	7,0
JAP	-2,5	-8,5	1,0

Font: Previsions de primavera 2002, CE.

El 2001 es crearen aproximadament 1,7 milions de llocs de treball nets, que representen un augment de l'ocupació de l'1,3%, principalment a la primera meitat de l'any. El 2002 la creació d'ocupació serà molt limitada, entorn d'un 0,3%, però podria arribar a un 1% el 2003. En el conjunt de la zona euro es crearan 1,8 milions de llocs de treball els anys 2002 i 2003. Els països més expansius en termes d'ocupació seran Luxemburg, Espanya i Irlanda (vegeu quadre I-4).

QUADRE I-4.

Ocupació total (variació total en percentatge)

	Estimacions	Previsions	Escenari sense canvi de polítiques
	2001	2002	2003
B	1,1	0,1	0,9
DK	0,5	0,1	0,4
D	0,2	-0,3	0,8
EL	-0,1	0,3	0,5
E	2,4	1,2	2,1
F	1,9	0,5	1,2
IRL	2,9	1,0	2,1
I	1,6	0,8	1,2
L	5,7	2,0	3,0
NL	2,1	0,6	0,9
A	0,2	-0,4	0,5
P	1,6	0,2	0,3
FIN	1,2	-0,1	0,3
S	2,0	-0,4	0,3
UK	0,8	0,2	0,6
EU-15	1,2	0,3	1,0
Zona euro	1,3	0,3	1,1
USA	-0,1	-0,8	0,6
JAP	-0,5	-0,5	-0,3

Font: Previsions de primavera 2002, CE.

QUADRE I-5.

Nombre d'aturats (en percentatge de la població civil activa)

	Estimacions	Previsions	Escenari sense canvi de polítiques
	2001	2002	2003
B	6,6	6,8	6,6
DK	4,3	4,4	4,3
D	7,9	8,3	7,9
EL	10,2	9,9	9,3
E	13,0	12,8	11,8
F	8,6	8,8	8,4
IRL	3,8	4,5	4,4
I	9,5	9,5	8,9
L	2,4	2,6	2,7
NL	2,4	3,0	3,5
A	3,6	4,0	3,8
P	4,1	4,6	5,0
FIN	9,1	9,3	9,2
S	5,1	5,4	5,2
UK	5,1	5,3	5,3
EU-15	7,6	7,8	7,5
Zona euro	8,3	8,5	8,1
USA	4,8	5,7	5,6
JAP	5,1	6,2	7,1

Font: Previsions de primavera 2002, CE.

QUADRE I-6.

Inflació (variació anual en percentatge)

	Estimacions	Previsions	Escenari sense canvi de polítiques
	2001	2002	2003
B	2,4	1,7	1,7
DK	2,3	2,3	2,1
D	2,4	1,8	1,7
EL	3,7	3,6	3,2
E	3,2	3,0	2,5
F	1,8	1,7	1,6
IRL	4,0	4,5	3,3
I	2,3	2,2	2,0
L	2,4	2,0	2,2
NL	5,1	3,5	2,2
A	2,3	1,6	1,7
P	4,4	3,1	2,4
FIN	2,7	2,0	2,1
S	2,7	2,2	2,2
UK	1,2	1,6	1,8
EU-15	2,3	2,1	1,9
Zona euro	2,5	2,2	2,0
USA	1,8	1,4	2,3
JAP	-1,5	-0,9	0,1

Font: Previsions de primavera 2002, CE.

QUADRE I-7.

Necessitat (-) o capacitat de finançament de les administracions públiques (en percentatge del PIB)

	Estimacions	Previsions	Escenari sense canvi de polítiques
	2001	2002	2003
B	0,2	-0,2	0,2
DK	3,1	2,1	2,4
D	-2,7	-2,8	-2,1
EL	0,1	0,3	0,5
E	0,0	-0,2	0,0
F	-1,4	-1,9	-1,8
IRL	1,7	0,6	0,2
I	-1,4	-1,3	-1,3
L	5,0	2,0	2,5
NL	0,2	0,0	-0,4
A	0,1	-0,1	0,3
P	-2,7	-2,6	-2,5
FIN	4,9	3,3	2,7
S	4,8	1,7	1,9
UK	0,9	-0,2	-0,5
EU-15	-0,6	-1,1	-0,9
Zona euro	-1,3	-1,4	-1,2
USA	0,5	-0,7	-0,9
JAP	-6,9	-6,3	-6,1

Font: Previsions de primavera 2002, CE.

La taxa mitjana de desocupació a la zona euro fou del 8,3% el 2001. L'any 2002 podria registrar una alça fins el tercer trimestre, abans de tornar a la seva tendència a la baixa, de forma que la taxa mitjana de desocupació quedàs limitada al 8,5%. El 2003, amb un 8,1%, podria ser fins i tot lleugerament inferior a la del 2001. Cal destacar la reducció prevista de la taxa espanyola d'atur en un punt el 2003, així com que set països de la UE presenten millors taxes d'atur que la dels EUA, casos de Dinamarca, Irlanda, Luxemburg, Holanda, Àustria, Portugal i el Regne Unit (vegeu quadre I-5).

L'augment de la productivitat laboral a la zona euro fou del 0,5% l'any passat, però s'espera que els salaris augmentin un 3% anual els anys 2002 i 2003. Això significa un gran augment del cost laboral unitari l'any 2001, la qual cosa, suposa una minva de competitivitat internacional (vegeu apartat 2.2.4.).

La disminució de la inflació des de juny del 2001 s'interrompé a principis del 2002 per les modificacions dels impostos indirectes en alguns estats membres i per l'increment de preus de l'alimentació. A més, la introducció física de l'euro, pot haver fet que la inflació augmentàs fins a 0,16 punts percentuals.

En qualsevol cas, la tendència a la baixa de la inflació s'hauria de reprendre. Es preveu que la taxa d'inflació a la zona euro descendeixi fins a situar-se a l'objectiu a mitjan termini del BCE del 2%, però, la mitjana anual encara se situa prop del 2,2%, enfront del 2,5% del 2001. Les previsions per al 2003 es xifren entorn del 2% (vegeu quadre I-6).

L'empitjorament del dèficit públic real a la zona euro durant l'any passat del 0,8% a l'1,3% va ser causat per diverses situacions nacionals. El dèficit estructural subjacent va augmentar de l'1,3% del PIB a l'1,5% entre els anys 2000 i 2001. El deteriorament del dèficit públic real a la zona euro fins a un 1,4% del PIB l'any 2002 és marginal i de naturalesa cíclica, ja que el 2003 amb un major creixement econòmic es preveu una nova reducció del dèficit per assolir una necessitat de finançament de l'1,2% del PIB (vegeu quadre I-7).

Pel que fa referència al sector exterior es manté la incertesa internacional, donat que els desequilibris que pateix l'economia dels EUA segueixen sent motiu de preocupació.

Els riscos a la UE són menors i la recuperació podria ser major, ja que és possible que les forces globals d'interdependència operin en una direcció positiva, per la qual cosa, s'espera un balanç positiu de les operacions amb la resta del món de prop de l'1% del PIB el 2002 i el 2003. De fet, bona part de la recuperació europea té el suport en la bona marxa del seu sector exterior. Aquest és el cas d'Alemanya on s'espera un increment positiu del seu saldo net per operacions corrents superiors a un punt positiu el 2002 i el 2003 (vegeu quadre I-8).

QUADRE I-8.

Balanç de les operacions corrents amb la resta del món (en percentatge del PIB)

	Estimacions	Previsions	Escenari sense canvi de polítiques
	2001	2002	2003
B	5,2	4,7	5,0
DK	2,5	2,0	2,1
D	0,5	1,5	1,4
EL	-4,2	-4,7	-4,8
E	-3,0	-2,5	-2,3
F	1,9	2,2	2,0
IRL	-0,6	-1,4	-1,1
I	0,6	0,3	0,4
L	20,1	19,4	20,1
NL	5,3	4,8	4,6
A	-2,1	-1,6	-1,9
P	-9,6	-8,7	-8,6
FIN	6,5	6,4	7,1
S	3,3	3,2	3,1
UK	-1,8	-2,5	-2,6
EU-15	0,5	0,5	0,5
Zona euro	0,8	1,1	1,0
USA	-3,9	-4,6	-5,2
JAP	1,9	2,4	2,8

Font: Previsions de primavera 2002, CE.

La recuperació del creixement econòmic a Alemanya també pot representar per a aquest país complir de nou amb els criteris de Maastricht pel que fa a l'endeutament públic, que quedaria situat el 2003 en un percentatge situat prop del 60%. Clarament romanen fora del criteri de Maastricht Bèlgica, Grècia, i Itàlia (vegeu quadre I-9).

QUADRE I-9.

Deute públic brut (en percentatge del PIB)

	Estimacions	Previsions	Escenari sense canvi de polítiques
	2001	2002	2003
B	107,5	104,3	99,4
DK	44,7	43,2	39,8
D	59,8	60,8	60,1
EL	99,7	97,9	95,2
E	57,2	55,5	53,5
F	57,2	57,4	57,2
IRL	36,3	33,6	31,4
I	109,4	107,8	105,6
L	5,5	5,2	5,1
NL	52,9	50,1	47,4
A	61,8	60,2	57,6

P	55,4	56,5	57,2
FIN	43,6	43,1	42,9
S	55,9	52,6	49,9
UK	39,0	37,6	36,1
EU-15	62,8	61,9	60,5
Zona euro	69,1	68,6	67,2

Font: *Previsions de primavera 2002, CE.*

2.2.4. LES ORIENTACIONS GENERALS DE POLÍTICA ECONÒMICA (OGPE) I LA CIMERA DE BARCELONA

L'informe de la Comissió sobre les OGPE per a l'any 2001 analitza les principals línies estratègiques d'actuació de la política econòmica de la UE per a aquest any. Aquesta anàlisi es desenvolupa en vuit línies d'actuació que comentam tot seguit, i, incloem algunes orientacions per a l'any 2002 a la llum dels acords del Consell Europeu de Barcelona. En aquest apartat també es fa una breu presentació de la proposta de les OGPE per a l'any 2002.

a) Orientació de la política econòmica de la UE al llarg del 2001: ajust de la política econòmica al cicle

El nord de les OGPE del 2001 s'orienta cap al compliment de l'agenda de Lisboa i a la integració del creixement sostenible en les OGPE d'acord amb les recomanacions del Consell Europeu d'Estocolm de març del 2001 i de Göteborg de juny del 2001. Aquesta estratègia es complementa amb l'aplicació del Pacte d'estabilitat i creixement, que cerca l'equilibri o superàvit pressupostari per al 2004. També s'hi plantegen les reformes estructurals del mercat de treball, polítiques de defensa de la competència i foment de l'economia del coneixement per tal de consolidar la fase de recuperació econòmica.

b) Política fiscal

El 2001 s'han donat una reducció dels pagaments d'interessos i de les transferències socials, a la vegada que la inversió pública s'ha mantengut amb relació al PIB.

Pel que fa al control de la despesa pública, la Comissió ha posat l'accent en la necessitat de consolidar els mecanismes per controlar les despeses d'atenció sanitària i ha subratllat la necessitat de millorar la viabilitat de les finances públiques a llarg termini donat el problema que planteja l'envelliment de la població, ja que es preveu a la majoria de països de la UE un increment de la despesa pública en pensions, atenció sanitària i atenció a la gent gran d'entre el 4% i el 8% del PIB per l'any 2040. En el cas d'Espanya, la Comissió indica que les reformes previstes s'han de realitzar urgentment.

Les reformes del "paquet fiscal" estan constituïdes per tres grups de reforma sobre: la fiscalitat efectiva dels pagaments transfronterers d'interessos als ciutadans dins la UE (proposta de Directiva COM (2001) 400); la revisió *inter pares* de la congelació i el

desmantellament de les 66 mesures fiscals aplicables a les empreses que han estat definides com a potencialment perjudicials a l'informe de novembre del 1999 pel grup del codi de conducta; la proposta de directiva per eliminar la retenció fiscal sobre els pagaments d'interessos i cànons entre empreses associades. El termini per arribar a un acord sobre el paquet fiscal s'ha fixat al desembre del 2002.

c) Mercat de treball

Els augments salarials varen ser més acusats en el cas d'Espanya, Irlanda, Luxemburg, Països Baixos, Portugal i Finlàndia. Altrament, els costos laborals unitaris reals (CLUR)²⁹ es varen mantenir relativament sota control amb un creixement del 0,3% en la UE-15, per la qual cosa han resultat compatibles amb la creació d'ocupació, si bé aquesta ha crescut a un ritme inferior respecte del 2000 donat l'alentiment que s'ha produït en el creixement econòmic. Així, la taxa de creixement de l'ocupació fou només de l'1,2% i la mitjana de la taxa d'atur fou del 7,6% (0,5 punts inferior a la del 2000). La taxa d'activitat va millorar lleugerament en 0,7 punts i es va situar en el 63,9% (54,7% la de les dones i 38,3% la dels majors de 55 anys). Aquests creixements moderats no faciliten assolir els objectius d'ocupació fixats a la Cimera de Lisboa³⁰.

El 2001 la pressió fiscal mitjana sobre els sous més baixos en la UE-15 ha baixat 0,8 punts i s'ha situat en el 37,8%. Espanya és l'únic país on ha augmentat en 0,5 punts fins arribar al 33,3%. Per a la Comissió aquestes millores fiscals són insuficients per incentivar la contractació laboral no qualificada. En aquest sentit, la Cimera de Barcelona ha acordat donar prioritat a les rebaixes fiscals per als salaris més baixos.

La Comissió assenyala que cal millorar la mobilitat geogràfica. En aquest camp no s'ha produït cap avenç significatiu el 2001. Aquesta preocupació s'ha traslladat a la Cimera de Barcelona on s'ha decidit promoure la mobilitat professional d'acord amb el Pla d'acció de Niça, especialment, en els àmbits de l'educació, la investigació i la innovació o amb la creació d'una adreça única a Internet sobre la mobilitat laboral en el si de la UE o amb l'augment de la possibilitat de transferència dels drets de la seguretat social a través de la UE amb la creació d'una targeta europea d'assegurança de malaltia.

D'acord amb l'Informe anual sobre l'ocupació 2001, pocs països apliquen mesures d'avaluació per augmentar la motivació activa dels aturats i l'eficiència de les polítiques actives del mercat laboral a excepció de Finlàndia, Suècia, Regne Unit i, més recentment, Alemanya.

²⁹ Un menor creixement relatiu dels CLUR és un bon indicador de guanys de competitivitat. Els CLUR és la diferència entre el creixement dels salaris reals i el creixement de la productivitat del treball. En la zona EU-15 aquests creixements el 2001 foren del 0,8% i el 0,5% respectivament.

³⁰ La taxa d'activitat per al 2010 es fixa en el 70% de la població activa.

De cara a reduir l'atur estructural, la Comissió indica que només Espanya ha pres mesures significatives per tal d'augmentar la flexibilitat de la jornada laboral.

Segons els resultats del Panel de Llars de la Comunitat Europea 1997, els salaris horaris mitjans de les dones se situaven entorn del 86% del dels homes. S'espera que el 2002 la Comissió realitzi una avaluació general sobre aquesta qüestió.

d) Política de competència

El percentatge de directives del mercat interior encara no traslladades a la legislació nacional se situà l'any 2001 en una mitjana del 2%. En aquest sentit la Cimera de Barcelona s'ha proposat l'objectiu d'aconseguir –per al Consell Europeu de primavera del 2003- incorporar a la legislació nacional el cent per cent d'aquelles directives que acumulin una demora superior als dos anys.

Quant al total d'ajuts estatals amb relació al PIB, s'ha passat de l'1,4% en el període 1995-97 a l'1,2% per al que va entre 1997 i 1999. En el mateix període, els ajuts estatals sectorials i *ad hoc* baixaren d'un 1,1% al 0,9% del PIB. La Cimera de Barcelona ha fixat continuar reduint el nivell global d'ajuts estatals en termes del PIB, reconduir aquests ajuts cap a objectius horitzontals com la cohesió econòmica i social i reformar el marc jurídic sobre contractació pública.

S'han continuat reforçant els mecanismes de la competència en les indústries en xarxa i s'han produït efectes positius quant a la rebaixa de preus en els serveis de telecomunicacions i electricitat. En canvi s'ha avançat poc en el procés de liberalització dels ferrocarrils i dels serveis postals.

Cal destacar que a la Cimera de Barcelona s'han impulsat els acords d'Estocolm sobre l'obertura efectiva del mercat interior del gas i de l'electricitat amb l'objectiu d'aconseguir la llibertat d'elecció del proveïdor per a tots els consumidors europeus diferents dels domèstics per l'electricitat i gas, a partir del 2004, la qual cosa afectarà almenys el 60% del total del mercat, amb la salvaguarda de la definició que es farà al Consell Europeu de la primavera del 2003 de les obligacions del servei públic, la seguretat de l'abastament i en particular de la protecció de les zones apartades i dels grups de població més vulnerables. També s'hi estableix l'objectiu d'arribar a un nivell mínim d'interconnexions elèctriques del 10% de la seva capacitat de producció instal·lada entre els estats membres per al 2005.

Quant als objectius en matèria dels transports i comunicacions, cal destacar l'acord sobre el llançament del Programa GALILEO en cooperació amb l'Agència Espacial Europea; el de fer realitat la proposta de cel únic per al 2004, d'acord amb EUROCONTROL i el d'impulsar les directrius sobre les xarxes de transport transeuropees, especialment, els nous projectes prioritaris per reduir els colls de botella de les regions dels Alps, Pirineus i mar Bàltic.

e) Serveis financers

A començaments del 2001 el Comitè de Savis, presidit pel Sr. Lamfalussy, va presentar una sèrie de propostes per millorar la regulació dels mercats europeus de valors. Les propostes Lamfalussy d'integració dels mercats de capitals s'aprovaren al Parlament Europeu el febrer del 2002 i han tengut posteriorment suport a la Cimera de Barcelona.

Les OGPE del 2001 expressaven la preocupació sobre el ritme d'aplicació del Pla d'acció en matèria de serveis financers (PASF) i del Pla d'acció de capital risc (PACR). En aquest sentit la Cimera de Barcelona ha ratificat de nou l'aplicació del PASF l'any 2005 i del PACR l'any 2003.

Les OGPE del 2001 recomanen seguir millorant la cooperació tranfronterera i intersectorial entre autoritats supervisores, com és el cas de la integració de les borses de Brussel·les, París i Amsterdam en Euronext.

La Comissió Europea considera que el conjunt d'aquestes mesures de liberalització dels mercats financers pot suposar un increment del 0,5% del PIB de la UE.

f) Fomentar l'esperit empresarial

Les OGPE del 2001 recomanaven crear un entorn favorable a l'activitat empresarial i fomentar l'assumpció de riscos a través de la millora del finançament de les PIME en les fases inicials de creació. En correspondència a aquestes recomanacions, la Cimera de Barcelona ha posat l'èmfasi en la política de defensa de l'esperit emprenedor, en bona part representat per les PIME europees, i en el correcte funcionament del mercat interior com les peces claus per assegurar el creixement econòmic i la creació d'ocupació. Amb relació a les PIME s'hi destaca l'aplicació de la Carta Europea de les PIME i la necessitat de reduir la seva càrrega administrativa tal com ja ha recomanat el Grup Mandelkern sobre una millor regulació.

g) L'economia del coneixement

Les OGPE del 2001 recomanen estimular la inversió en R+D de la UE, ja que al llarg de la dècada dels noranta va situar-se 0,7 punts per sota de la registrada als EUA, que assolí el 2,6% del PIB. Aquest diferencial es deu, especialment, al fet que les empreses europees realitzen unes menors despeses en R+D, amb el finançament només del 55% de la despesa total en R+D de la UE. En aquest sentit la Cimera de Barcelona ha instat perquè s'adopti el juny del 2002 el Sisè Programa marc d'investigació (PM6) i ha fixat com a objectius prioritaris: augmentar la despesa en R+D fins al 3% del PIB el 2010; que el sector privat en financi les dues terceres parts del total, amb la millora de la innovació dins l'espai europeu del coneixement, on un dels seus referents ha de ser la patent comunitària, i donar prioritat a la biotecnologia com una de les tecnologies d'avantguarda.

La UE acumula també un retard relatiu respecte dels EUA quant a la penetració de les tecnologies de la informació i comunicació (TIC). És per això que la Cimera de Barcelona ha atorgat prioritat a la utilització generalitzada de la banda ampla en tota la UE per l'any 2005, al desenvolupament del protocol Internet Ipv6 i a l'elaboració del Pla d'acció e-Europa 2005. També ha fixat com a objectius prioritaris aconseguir l'any 2003 que la proporció entre el nombre d'alumnes i ordinadors personals connectats a Internet en tota la UE sigui d'un per cada quinze alumnes i impulsar la televisió digital i les comunicacions mòbils de tercera generació (3G).

A curt termini s'impulsa una economia competitiva basada en el coneixement, per la qual cosa cal consolidar l'educació i la formació. En aquest sentit la Cimera de Barcelona ha subratllat la importància del Programa de treball per al 2010 relatiu als sistemes d'educació i de formació, que fixa com a objectiu convertir els sistemes educatius europeus en una referència de qualitat mundial el 2010. Altres accions són: millorar l'homologació i transparència de les titulacions d'àmbit europeu i millorar el domini de competències bàsiques (domini d'almenys de dues llengües estrangeres i generalització d'un títol d'informàtica i Internet pels alumnes de secundària)

h) Desenvolupament sostenible

L'any 2001 ha significat el primer exercici d'integració del desenvolupament sostenible dins de les OGPE d'acord amb el compromís d'aplicar de manera efectiva l'Estratègia europea del desenvolupament sostenible (EEDS) aprovada en el Consell Europeu de Göteborg. Sobre aquesta qüestió la Comissió destaca la importància del Projecte de directiva sobre el comerç de drets d'emissió i un Llibre Blanc sobre la política europea de transports³¹.

Pel que fa a la Cimera de Barcelona es pot destacar la voluntat de ratificar el Protocol de Kyoto per part dels estats membres el més tard el juny del 2002 i la defensa d'aquest compromís a la Cimera de Johannesburg; de desplegar el Sisè Programa d'acció en matèria de medi ambient, i, de complir l'objectiu de les Nacions Unides de satisfer un 0,7% de la RNB en ajuts oficials al desenvolupament (AOD), per la qual cosa es presentà a la Conferència de Monterrey el compromís que tots els estats membres de la UE cobriran com a mínim el 0,33% d'AOD/RNB el 2006.

El recent alentiment econòmic ha posat a prova les polítiques macroeconòmiques, de manera que la Comissió ha fet una sèrie de recomanacions recollides a les OGPE 2002 sobre els següents punts:

- *Política pressupostària*: les OGPE 2002 defensen que s'han d'intensificar els esforços per arribar com més aviat millor a situacions pressupostàries pròximes a l'equi-

³¹ COM (2001) 370 final de 12.9.2001.

llibri o en superàvit a tots els estats membres abans del 2004³². La norma ha de ser deixar actuar els estabilitzadors automàtics lliurement, tot atenent-se al llindar màxim de dèficit del 3% del PIB. Les reformes fiscals han de finançar-se i adaptar-se correctament a les reduccions de la despesa pública.

- *Salaris*: els augments dels salaris nominals han de ser compatibles amb l'estabilitat de preus, la creació de llocs de treball i la situació del mercat de treball, d'acord amb les tendències de la productivitat i els diferencials de qualificacions.
- *Atur*: les OGPE 2002 recomanen mesures per reduir costos laborals i adaptar els règims d'imposts i prestacions per tal que compensi treballar. A part, també es recomana l'eliminació d'obstacles a la mobilitat laboral regional i professional.
- *Taxa de participació de la mà d'obra*: es pretén reforçar els incentius per a la incorporació de la dona al món laboral.
- *Reforma dels mercats de productes*: les OGPE 2002 consideren que els mercats europeus de productes encara no estan suficientment integrats, i per tant recomanen, entre d'altres coses, una major integració de les xarxes energètiques i de comunicacions a tota Europa.
- *Esperit empresarial i economia del coneixement*: es necessita una major inversió per poder augmentar el nivell de creixement potencial de l'economia europea. Són necessaris majors incentius per a la despesa en R+D, per a transferència de coneixements i per a l'accés a les TIC. També és important una normativa favorable a l'empresa, una contractació pública més eficient i una major inversió en educació i formació.
- *Integració dels mercats financers*: la UEM ja ha creat noves oportunitats d'incrementar l'eficiència, però queden pendents nombrosos punts (plans d'acció sobre serveis financers i sobre capital risc i supervisió financera transfronterera).
- *Sostenibilitat mediambiental*: les OGPE 2002 consideren que s'hauria de fer un major ús d'instruments econòmics, com són ara els règims fiscals i d'assegurances i responsabilitat civil, tot seguint el principi de "qui contamina paga", ja que permet que els preus reflecteixin els costos dels danys mediambientals i fomenta la innovació tecnològica.
- *Envel·liment demogràfic*: es recomana que es duguin a terme esforços per augmentar els seus índexs d'ocupació i per reformar els sistemes de pensions i sanitat per tal de dotar-los d'una base financera sana. També es contemplan mesures que augmentin l'edat de jubilació efectiva.

³² En el context de la feble recuperació econòmica internacional i de les inundacions d'Europa Central, l'estiu del 2002, aquest objectiu s'ha retardat fins al 2006.

2.3. OCUPACIÓ I POLÍTICA SOCIAL

El Consell Europeu de Niça va aprovar el desembre de l'any 2000 l'Agenda social en substitució al Programa d'acció social 1998-2000. L'Agenda social 2001-2005 té l'objectiu de modernitzar el model social europeu en els següents punts:

a) Crear més i millors llocs de treball

L'objectiu per aquesta línia d'actuació és crear més ocupació i millorar la qualitat, la salut i la seguretat del treball, per la qual cosa es proposa aprofundir en l'anàlisi comparada dels *indicadors de qualitat*, aprofundir en l'Estratègia europea sobre l'ocupació (EEO) i reforçar la dimensió local de l'EEO.

L'Estratègia europea d'ocupació forma part del Programa polític establert en el Consell Europeu de Lisboa celebrat la primavera del 2000, on s'acordà l'objectiu que la UE aconseguís una taxa d'ocupació global el més propera possible al 70% i una taxa mitjana d'ocupació femenina superior al 60% d'aquí al 2010. Es dissenyà una estratègia global per preparar la transició a una economia basada en el coneixement, per modernitzar el model social europeu i per mantenir bones perspectives econòmiques i de creixement. El Consell Europeu de Göteborg completà aquest compromís polític amb una estratègia de desenvolupament sostenible i afegí una dimensió mediambiental a l'Estratègia de Lisboa, reconeixent així la relació entre medi ambient, creixement econòmic i ocupació.

El Consell Europeu d'Estocolm, de març del 2001, confirmà el compromís de la Unió i dels estats membres d'arribar a la plena ocupació, fixà els objectius intermedis d'aconseguir una taxa d'ocupació global del 67% i una taxa d'ocupació femenina del 57% per al 2005 i establí l'objectiu d'aconseguir una taxa d'ocupació de les persones de més edat (entre 55 i 64 anys) del 50% per al 2010.

A partir de les lliçons extretes d'experiències anteriors i de mesures i iniciatives recents, inclòs el Llibre Blanc³³ sobre el governança i sobre la base dels resultats de la campanya "Actuació local en favor de l'ocupació"³⁴, llençada l'any 2000³⁵, la Comissió proposa vies que permetin ajudar els agents locals a desenvolupar plenament el seu paper en l'estratègia esmentada, en estreta cooperació amb les autoritats nacionals i les institucions comunitàries. Proposa d'aquesta manera la posada en comú dels recursos i l'elaboració, sempre que sigui possible, d'estratègies locals d'ocupació. Els països candidats a l'adhesió haurien de participar plenament en aquest procés amb vista a l'ampliació.

³³ COM (2001) 428 i Bol. 7/8-2001.

³⁴ COM (2000) 196 i Bol. 4-2000.

³⁵ Informe General del 2000.

Sobre aquesta qüestió cal recordar que el 6 de novembre, la Comissió va presentar una comunicació³⁶ relativa a l'enfortiment de la dimensió local de l'Estratègia europea de l'ocupació. Així, l'Estratègia europea d'ocupació ha introduït una nova dimensió en la promoció de llocs de treball més nombrosos i de major qualitat. A nivell comunitari es construeix un marc integrat per respondre als objectius de la Unió en l'àmbit de l'ocupació i de la reforma del mercat de treball. A nivell dels estats membres es possibilita que les directrius per a l'ocupació es tradueixin en una estratègia coherent en favor de l'ocupació. Als nivells regional i local se'ls hauria d'oferir la possibilitat d'actuar conjuntament amb les institucions nacionals i comunitàries, ja que la seva funció quant a igualtat entre homes i dones i a la inclusió social és important.

Tot i les millores del mercat de treball de la UE, encara persisteixen importants problemes estructurals. En primer lloc, la taxa d'atur continua sent elevada. L'elevat atur de la població juvenil segueix sent característic de la UE i afecta el 16,3% de la població activa juvenil. La baixa taxa d'ocupació de les persones de més edat és motiu d'una seriosa preocupació (la mitjana en actiu és d'un 37,7%). Per últim, continuen existint grans desequilibris entre homes i dones en matèria d'ocupació, atur i presència en determinades professions

b) Anticipar i gestionar el canvi i l'adaptació a un nou entorn de treball i promoure la mobilitat

En aquesta línia d'actuació es proposa un pla d'acció sobre qualificacions i mobilitat per desenvolupar i obrir els nous mercats de treball europeus l'any 2005, especialment, pel que fa al sector de les TIC, ja que es dona una forta creació d'ocupació en aquest sector. Així, els sectors econòmics d'alta tecnologia i del coneixement foren líders en la creació d'ocupació, amb més d'un 62% del total dels llocs de treball creats entre el 1995 i el 2000.

c) Promoure la inclusió social

La UE vol fomentar la lluita contra l'exclusió social mitjançant la implementació del nou programa comunitari de lluita contra l'exclusió social fins al 2006 i la preparació de l'Any Europeu de les Persones amb Discapacitat.

d) Reforçar els drets fonamentals i combatre la discriminació

L'objectiu per aquesta línia d'actuació és aconseguir la sostenibilitat del sistema de pensions, per la qual cosa es proposa l'elaboració dels informes d'estratègia estatal amb la participació de tots els sectors afectats: Administració pública, interlocutors socials i societat civil. També es pretén garantir l'assistència sanitària i l'atenció a la gent gran i

³⁶ COM (2001) 629 i Bol. 11-2001.

es promou la iniciativa comunitària Equal de lluita contra qualsevol tipus de discriminació en el mercat laboral.

El Consell Europeu de Göteborg dels dies 15 i 16 de juny³⁷ va assenyalar que es necessita un enfocament global per afrontar el repte de l'envelliment de la població i va donar suport als tres grans principis que s'han d'observar per assegurar la sostenibilitat dels sistemes de pensions: la salvaguarda de la capacitat dels sistemes per complir els seus objectius socials, el manteniment de la sostenibilitat financera i la satisfacció de les noves necessitats de la societat. La Comissió va evocar una altra vegada aquests tres aspectes en una comunicació del 3 de juliol relativa al suport a les estratègies nacionals per garantir pensions segures i viables mitjançant un plantejament integrador³⁸. Aquest enfocament es basa en objectius comuns i en un mètode obert de coordinació l'aplicació del qual en l'àmbit de les pensions va ser sol·licitat pel Consell Europeu. El 6 de novembre, el Consell es va pronunciar sobre l'impacte de l'envelliment de la població en les finances públiques. A petició d'aquest, el 5 de desembre³⁹ la Comissió va adoptar una comunicació en la qual s'exposen els grans reptes en matèria d'assistència sanitària i d'assistència a majors.

Altrament, la Unió Europea està interessada en la responsabilitat social de les empreses en la mesura que pot contribuir positivament a l'objectiu estratègic establert a Lisboa.

El Llibre Verd⁴⁰ sobre la responsabilitat social de les empreses té per objectiu d'iniciar un ampli debat sobre com podria fomentar la Unió Europea la responsabilitat social de les empreses a nivell europeu i internacional, en particular sobre com aprofitar al màxim les experiències existents, fomentar el desenvolupament de pràctiques innovadores, augmentar la transparència i incrementar la fiabilitat de l'avaluació i la validació. Proposa un enfocament basat en associacions més profundes en les quals tots els agents desenvolupin un paper actiu.

En aplicació de l'Estratègia marc comunitària sobre la igualtat entre homes i dones aprovada el juny del 2000⁴¹, la Comissió va aprovar el 2 de març⁴² el seu programa de treball per al 2001, que contempla els àmbits d'intervenció prioritaris següents: avaluació de l'impacte segons el sexe dels sectors polítics seleccionats, recollida de dades i estadístiques desglossades per sexe, incentiu de les dones a participar en els programes de finançament comunitari i millora de l'equilibri entre homes i dones en els comitès i

³⁷ Bol. 6-2001.

³⁸ COM (2001) 362 i Bol. 7/8-2001.

³⁹ COM (2001) 723 i Bol. 12-2001.

⁴⁰ COM (2001)366, juliol del 2001.

⁴¹ COM (2000) 335 i Informe General del 2000.

⁴² COM (2001) 119 i Bol. 3-2001.

grups d'experts de la Comissió. En una resolució del 3 de juliol⁴³, el Parlament Europeu va destacar el caràcter prioritari de l'Estratègia marc comunitària establerta i va sol·licitar la posada en pràctica d'una sèrie de propostes derivades de l'Agenda de política social aprovada en el Consell Europeu de Niça⁴⁴. El 17 de desembre⁴⁵, la Comissió va adoptar el seu programa de treball per l'any 2002, en el qual concentra essencialment els seus compromisos sobre l'avaluació de l'impacte, per sexe, dels sectors polítics seleccionats, la recopilació de les dades engendrades i de les estadístiques desglossades per sexe així com la millora de la formació i la integració de la dimensió de gènere.

e) Promoure la cooperació internacional en els àmbits social i laboral

La UE promou entre d'altres iniciatives la coordinació dels sistemes de seguretat social, la societat cooperativa europea, les empreses de treball temporal i la informació i consulta dels treballadors per les empreses de més de cinquanta treballadors.

Pel que fa referència als serveis d'ocupació en les directrius⁴⁶ per a les polítiques d'ocupació del 2001 es convidava els estats membres a prosseguir la modernització dels seus serveis públics d'ocupació, en concret els de la reintegració dels desocupats, la prevenció de l'atur de llarga durada i la identificació dels colls d'ampolla més importants en matèria de contractació. La Comissió, per altra banda, ha continuat donant suport a aquests serveis, inclosa la xarxa dels serveis europeus d'ocupació (EURES)⁴⁷, per facilitar sobretot l'intercanvi de bones pràctiques i la cooperació en projectes operatius.

El 18 de juliol, la Comissió va publicar una comunicació⁴⁸ "Promoure les normes fonamentals del treball i millorar la governança social en el context de la mundialització". A nivell internacional, proposa que s'afavoreixi la celebració de diversos debats a l'Organització Internacional de Treball (OIT), en concret per reforçar l'eficàcia del control que aquesta organització exerceix. A nivell europeu, proposa que s'utilitzin de manera més eficaç i coherent instruments com el sistema de preferències generalitzades, els acords de cooperació bilaterals i multilaterals, l'ajuda al desenvolupament o les avaluacions de l'impacte en matèria de desenvolupament sostenible.

Finalment, la Fundació Europea per a la Millora de les Condicions de Vida i de Treball⁴⁹ va prosseguir les seves activitats i proporcionà resultats, assessorament i anà-

⁴³ Bol. 7/8-2001.

⁴⁴ Informe General del 2000.

⁴⁵ COM (2001) 773 i Bol. 12-2001.

⁴⁶ Decisió 2001/63/CE, COM 2001/63/EC.

⁴⁷ http://europa.eu.int/comm/employment_social/elm/eures/fr/index.htm.

⁴⁸ COM (2001) 416 i Bol. 7/8-2001.

⁴⁹ <http://www.eurofound.ie>

lisi basats en investigacions comparatives duites a terme amb una perspectiva europea, amb una atenció particular als àmbits d'acció prioritaris indicats en el seu programa quadriennal "analitzar i anticipar els canvis per donar suport al progrés socioeconòmic (2001-2004)". En el marc de tres grans àmbits d'activitat (relacions laborals, condicions de treball i condicions de vida), el treball se centra en cinc temes transversals: promoure la millora de l'ocupació, reforçar la igualtat d'oportunitats d'homes i dones, gestionar la diversitat, donar suport a la inclusió social i examinar la utilització del temps.

2.4. POLÍTICA REGIONAL

La política regional europea es basa en una paraula clau: "solidaritat". A dia d'avui, quinze estats membres configuren Europa, tot i que presenten cada un d'ells disparitats que han de ser superades per aconseguir l'Europa cohesionada que es pretén. L'instrument per aconseguir aquest objectiu és la política regional europea que actua a través dels fons europeus, estructurals i de cohesió, així com altres instruments financers com són les iniciatives comunitàries o les accions innovadores.

Els estats que conformen la Unió transfereixen una quantitat de diners determinada a Europa i aquesta la reparteix entre les regions menys afavorides, aquesta quantitat arriba, per al període 2000-2006, a prop de 213.000 milions d'euros, dels quals 195.000 milions es reparteixen a través dels fons estructurals i 18.000 milions a través dels fons de cohesió.

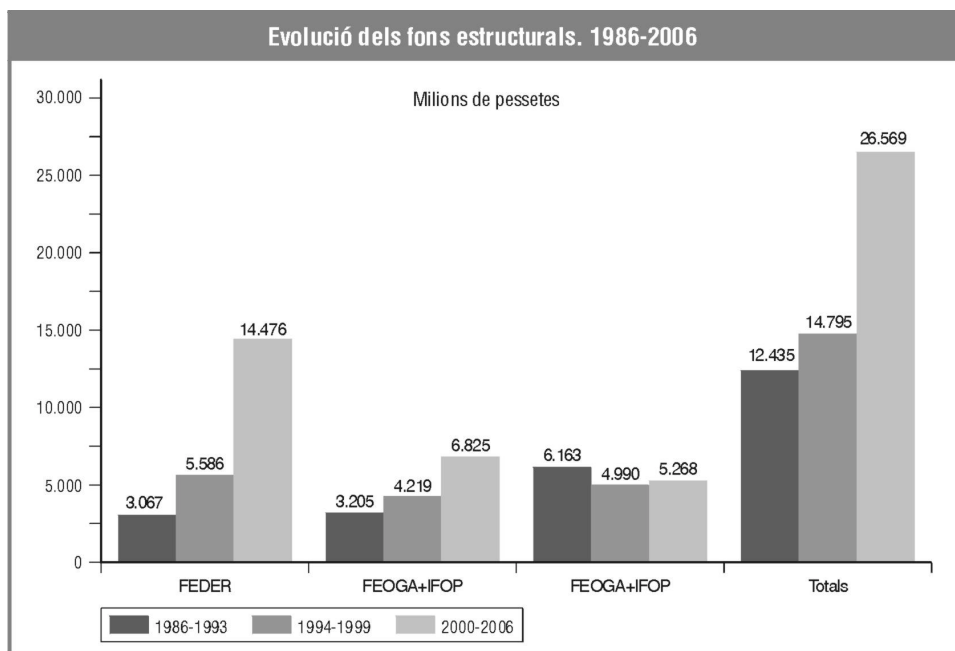
2.4.1. ELS FONS ESTRUCTURALS, FONS DE COHESIÓ I LES INICIATIVES COMUNITÀRIES

2.4.1.1. Els fons estructurals

Els fons estructurals es divideixen en quatre: Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER), Fons Social Europeu (FSE), Fons d'Orientació i Garantia Agrícola (FEOGA) i Instrument Financer d'Orientació de la Pesca (IFOP). Aquests fons s'apliquen a zones denominades "objectiu". Per al període en el qual ens trobam, 2000-2006, s'han delimitat 3 objectius, definits en l'article 1 del Reglament 1260/1999 del Consell, pel qual s'estableixen disposicions generals sobre els fons estructurals Objectiu 1, per promoure el desenvolupament i ajust estructural a les regions menys desenvolupades que presentin un PIB inferior al 75% de la mitjana comunitària; Objectiu 2, per donar suport a la reconversió econòmica de les zones amb deficiències estructurals que presentin un índex de població inferior al 18% de la població total de la comunitat; i, en darrer lloc, Objectiu 3, dedicat a ajudar per a l'adaptació i modernització de les polítiques i sistemes d'educació, formació i ocupació. Aquest objectiu actuarà financeraent fora de les regions incloses a l'Objectiu 1 i proporcionarà un marc de referència política per a totes les mesures que s'emprenguin a favor dels recursos humans en un determinat territori nacional, sense perjudici de les peculiaritats regionals.

Sobre cada zona "objectiu" tenen la seva aplicació els diferents fons. D'aquesta manera, el FEDER s'aplica a les zones Objectiu 1 i 2, la secció Orientació del FEOGA i IFOP en Objectiu 1, mentre que la secció Garantia actua a les zones Objectiu 2, i finalment, l'FSE pot actuar en totes les zones Objectiu.

GRÀFIC I-1.

Font: Direcció General d'Economia.

Les Illes Balears són Objectiu 2, amb algunes excepcions en el seu territori (a efectes d'aplicació del Fons Europeu de Desenvolupament Regional), les quals es presenten a l'illa de Mallorca, on, dels cinquanta-tres municipis que la integren, onze es troben exclosos de la zona objectiu (Palma, excepte la secció 33 del districte censal 04, corresponent a la Universitat de les Illes Balears i el Parc Bit, Lluçmajor, ses Salines, Santanyí, Felanitx, Sant Llorenç, Son Servera, Capdepera, Santa Margalida, Muro, Alcúdia, tot excloent també la secció 2 del districte censal 07 del municipi de Manacor) i tres en estat de transició (Calvià, Pollença i Marratxí, com ocorre en el cas de la capital d'Eivissa). Al gràfic I-1, elaborat per la Direcció General d'Economia, es pot observar clarament l'increment en la recepció de fons que s'ha produït a les Illes Balears per al període 2000-2006 amb relació als períodes anteriors..

2.4.1.2. Els fons de cohesió

Per altra banda ens trobam amb els fons de cohesió, aquest fons té la seva aplicació únicament a quatre països: Espanya, Portugal, Grècia i Irlanda. Els seus criteris d'aplicació són: que el producte nacional brut per càpita sigui inferior al 90% de la mitjana comunitària i, en segon lloc, que els països comptin amb un programa l'objectiu del qual

sigui el compliment de les condicions de convergència econòmica que s'especifiquen en l'article 104 C del Tractat. Aquest fons ha de complementar els fons estructurals, Banc Europeu i resta d'instruments financers en les seves accions en matèria de medi ambient i d'infraestructures de transport d'interès comú. Alguns exemples clars de la seva aplicació a les Illes Balears són, per citar els més destacats, la construcció de l'actual aeroport, així com de depuradores o el tancament d'abocadors, o la recollida pneumàtica de residus.

2.4.1.3. Les iniciatives comunitàries

Un altre instrument financer són les iniciatives comunitàries, en el període anterior n'hi havia tretze, que han passat a ser quatre per al període 2000-2006. El període de programació i gestió d'aquestes iniciatives és el mateix que el dels fons estructurals per un simple motiu, i és que les iniciatives comunitàries s'alimenten de fons, és a dir, dins del repartiment per regions dels fons estructurals, existeix una "borsa" destinada a aquestes iniciatives, igual que ocorre per a les accions innovadores. Aquestes quatre iniciatives són: Urban II, Leader+, Equal i Interreg III.

La iniciativa *Urban II* es destina a la revitalització econòmica i social de les ciutats i de les perifèries urbanes en crisi amb vista a promoure un desenvolupament urbà i sostenible. Aquesta iniciativa és finançada pel FEDER. En el període anterior, la ciutat de Palma va ser finançada per aquesta iniciativa concretament per actuar sobre la zona del casc antic. Per al període actual, tan sols s'aprovaren deu projectes Urban a tota Espanya, i les Balears quedaren fora de la seva aplicació.

La iniciativa *Leader+*, es destina al desenvolupament rural, i té com a finalitat reunir els agents socioeconòmics dels territoris rurals per reflexionar sobre noves estratègies locals de desenvolupament sostenible. El finançament d'aquesta iniciativa es produeix a través de la secció Orientació del FEOGA. Aquesta iniciativa complementa el FEOGA i subvenciona projectes l'aplicació dels quals només pot produir-se sobre el territori de les Illes Balears seleccionat amb afecta finalitat. El funcionament d'aquesta iniciativa es realitza a través dels grups d'acció local (més coneguts com GAL) en els quals tenen la seva representació diferents sectors socials relacionats amb el món rural.

La iniciativa *Equal* té com a objectiu la cooperació transnacional per promoure nous mètodes de lluita contra les discriminacions i desigualtats de tota casta amb relació al mercat de treball. El finançament d'aquesta iniciativa es realitza a través de l'FSE. Per a la gestió d'aquesta iniciativa es constitueixen agrupacions de desenvolupament (AD), les quals han de reunir els agents clau en una zona o sector que vulguin cooperar en el desenvolupament de solucions integrades per als problemes esmentats anteriorment.

La iniciativa comunitària *Interreg III*, l'objectiu general de la qual és "que les fronteres nacionals no siguin un obstacle al desenvolupament equilibrat i a la integració del territori europeu". El finançament d'aquesta iniciativa prové del FEDER, i té una especial importància en el moment actual, de cara a l'ampliació de nous estats. Aquesta

iniciativa es troba dividida en tres capítols: capítol A, cooperació transfronterera entre autoritats de països veïns per desenvolupar els centres econòmics i socials transfronterers mitjançant estratègies comunes per a un desenvolupament territorial durador. En aquest apartat les Illes Balears no hi poden participar ja que es va considerar que, paradoxalment, com a illes, no disposen de fronteres. Aquest capítol rep un 76% del total de fons destinats a Interreg per a Espanya. En segon lloc el capítol B, cooperació transnacional entre autoritats nacionals, regionals i locals, que té per objecte fomentar un major grau d'integració territorial en les grans agrupacions de regions europees, en un esforç per aconseguir un desenvolupament durador, harmoniós i equilibrat en la comunitat i una major integració territorial amb els països candidats i altres països veïns. A aquest capítol se li destina el 17% del total de pressupost d'Interreg per a Espanya. Es troba dividit en espais, dels quals les Illes Balears es troben incloses en dos: espai Mediterrani occidental (MEDOC) i Europa sudoccidental (SUDOE), la qual cosa vol dir que únicament poden plantejar-se projectes a les regions compreses dins d'un mateix espai. En darrer lloc el capítol C, de cooperació interregional per millorar polítiques i tècniques de desenvolupament regional i de cohesió. Aquest capítol tan sols rep un 7% del total del pressupost d'Interreg per a Espanya. Per a aquest capítol, Europa s'ha dividida en quatre zones, i les Illes Balears estan incloses a la zona SUD, encara que dins d'aquest capítol es poden realitzar projectes amb qualsevol de les regions dels quinze estats membres.

La iniciativa Interreg III B té un interès especial per a les Illes Balears, ja que no poden participar al capítol A, i el C té un pressupost mínim. Per a tota Espanya, aquesta iniciativa representa devers 900 milions d'euros repartits en els tres capítols esmentats anteriorment. Dins del capítol B, per a cada espai es destinen 27,5 milions d'euros de subvenció.

El període de programació d'aquesta iniciativa coincideix amb el del FEDER en el sentit d'haver-se hagut de redactar un programa operatiu i un complement de programa, amb els seus preceptius eixos i mesures, en els quals s'han d'emmarcar els diferents projectes que es vulguin presentar. Després de la seva aprovació per part de la Comissió Europea, es procedirà a l'obertura de la convocatòria de presentació de projectes per part de les autoritats de gestió designades dins de cada espai. Per a l'espai MEDOC i SUDOE aquesta obertura es va produir el maig i setembre del 2002. El 2004 es tornarà a obrir una segona convocatòria en la qual es destinarà el pressupost dels anys 2004, 2005 i 2006.

Els eixos dels dos espais en què poden participar les Illes Balears són molt similars, ja que ambdós inclouen temes mediambientals, com la prevenció i gestió de riscos naturals, la preservació i valoració patrimonial dels espais i els recursos naturals, especialment els recursos hídrics; el transport i la societat de la informació, com millora de l'accés als territoris, promoció del transport intermodal i conversió cap a altres mitjans de transport més respectuosos amb el medi ambient, tecnologies innovadores de comu-

nicació i informació per al desenvolupament del territori, millora de l'accés a la societat de la informació; desenvolupament territorial i urbà, com complementaritats territorials per dinamitzar les zones rurals i gestió sostenible del territori, desenvolupament de la cooperació, per posar en pràctica estratègies i accions pilot, etc.

Un aspecte important d'aquesta iniciativa és la necessitat de comptar amb socis estrangers dins del mateix espai, com a mínim un, segons indica la reglamentació d'Interreg, encara que sigui aconsellable tenir-ne dos, ja que es valorarà a l'hora de la selecció dels projectes. S'ha fixat que el pressupost màxim per projecte sigui de tres milions d'euros, la quantitat mínima és de tres-cents mil euros i els projectes no poden superar els tres anys de període de duració. En ser les Illes Balears Objectiu 2, el finançament europeu és del 50% del total de despeses elegibles, mentre que a les zones Objectiu 1 és del 75%.

Per part de les diferents administracions públiques que conformen les Illes Balears, autonòmica, insular i local, així com per part d'altres organitzacions que també poden participar en aquesta iniciativa, com és la Universitat de les Illes Balears, ONG com el GOB, associacions empresarials com la PIMEM, etc., s'han presentat a la convocatòria de maig en els dos espais aproximadament una trentena projectes, en els quals les Illes Balears participen com a líder i també com a soci dels diferents projectes.

2.4.2. ORGANISMES SUPRANACIONALS EN ELS QUALS PARTICIPEN LES ILLES BALEARS

Les Illes Balears participen en un acord anomenat IMEDOC, inicialment firmat amb Còrsega i Sardenya, i que l'any passat fou ampliat a Sicília. En el marc d'aquest acord es realitzen reunions periòdiques entre els presidents de les esmentades regions, en les quals s'acorden convenis de col·laboració entre diferents institucions, com poden ser les universitats, o es presenta conjuntament algun projecte europeu. Es tracta d'un fòrum important on es defensa la insularitat i es treballa per aconseguir el seu reconeixement.

Per altra banda, existeix la Conferència de Regions Perifèricomarítimes (CRPM), amb uns objectius similars a l'IMEDOC, però en un marc molt més ampli, dins del qual les regions que en formen part comparteixen experiències i coneixements, i que s'ha convertit en un grup de pressió important enfront de les diferents institucions de la Unió Europea.

Una altra organització, amb característiques similars a les anteriors és l'Assemblea de les Regions d'Europa (ARE), que es configura com un grup de pressió enfront de les institucions europees. L'ARE està estructurada en grups dels quals formen part experts de diferents països, cada un dels quals està especialitzat en una matèria concreta.

2.4.3. LA UNIÓ EUROPEA AMPLIADA

L'efecte immediat que per a les Illes Balears tendrà l'entrada de nous països, molt més pobres, és la possible pèrdua o reducció en la percepció de fons que havien rebut fins ara. És allò que es coneix com "efecte estadístic", pel qual les regions considerades en l'actualitat menys afavorides passaran de cop a ser "riques" i això sense haver aconseguit, en molts de casos, els nivells que s'havien previst. Actualment, aquest és el punt clau per a l'ampliació i sobre el qual més es discuteix, ja que els països que actualment contribueixen en major mesura a les arque de la Unió, Alemanya per exemple, no estan disposats a incrementar el seu nivell de participació financera i volen que aquests diners es destinin per complet als països de l'Est. Aquests països, a la vegada, i a causa de la seva proximitat, es convertiran en el principal mercat on es dirigiran les empreses alemanyes, alhora que, i aquest és un dels temors d'Alemanya, es produirà un transvasament humà entre les fronteres de l'Est cap a l'Oest, que fa témer a Alemanya un increment de les seves despeses i dels problemes socials.

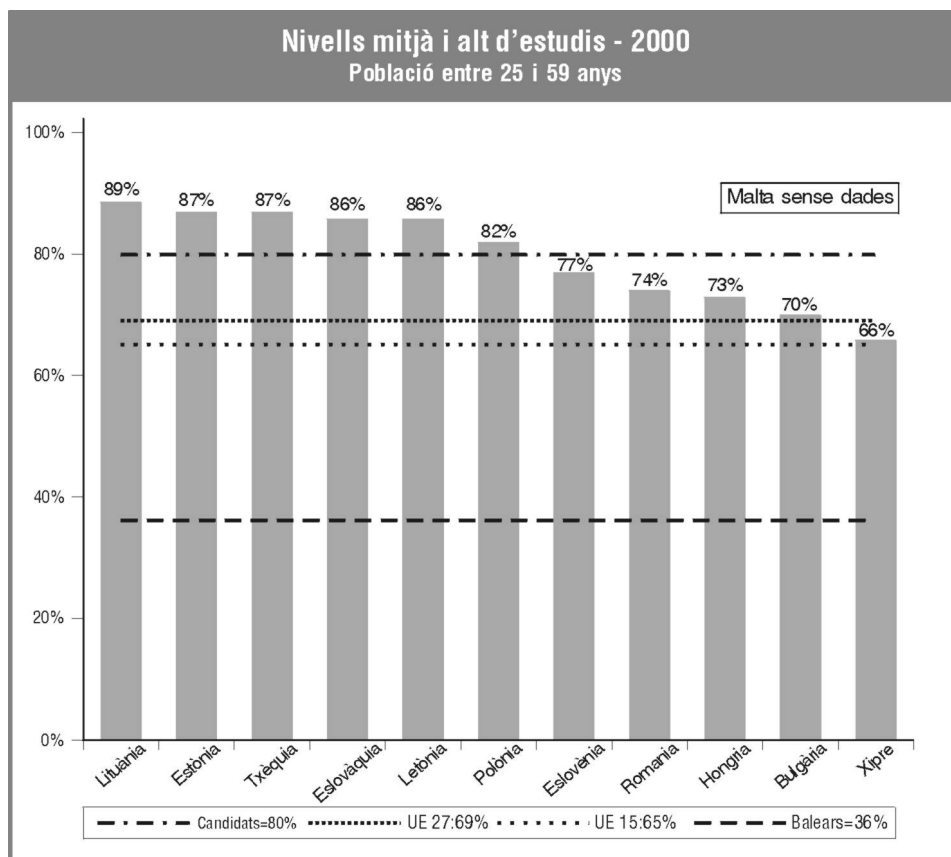
Un dels nous arguments esgrimits a favor de l'ampliació és el fet positiu que suposa l'obertura de nous mercats per a les empreses dels actuals quinze estats membres, argument que no acaba de convèncer els països receptors d'aquests ajuts, ja que en un principi no compensarà la pèrdua que suposarà en la recepció d'aquests fons.

Per altra banda, el fet de deixar de rebre fons, significa que ja s'han aconseguit els nivells de cohesió (riquesa tant econòmica com social) de la resta d'estats, cosa que deixa de ser certa a causa del ja esmentat efecte estadístic.

El gràfic G-I-2, elaborat per la Direcció General d'Economia, que té com a font la Comissió Europea, demostra que els països candidats, tot i ser més pobres que els quinze estats membres que actualment integren la Unió, tenen uns nivells de formació superiors, aspecte al qual no se li ha atorgat la rellevància que té, ja que en la societat dels nostres dies, basada en el coneixement i en les noves tecnologies, els recursos humans i la formació dels treballadors són aspectes fonamentals a l'hora de parlar de competitivitat als mercats i empreses, base de la nostra economia. Si volem una economia forta, capaç d'enfrontar-se a nous reptes, es necessita una mà d'obra preparada a tots els nivells, i aquesta és una aportació que trobam als països candidats que hem de tenir molt en compte.

Un aspecte molt important per a les nostres illes és el programa TWINNING aprovat per la Unió Europea, en el qual les Illes Balears, en representació de l'Estat espanyol, assessoraran durant el període d'un any Malta en la gestió de fons estructurals amb vista a la seva entrada a la Unió. És la primera vegada que en un projecte d'aquesta naturalesa és una regió que assessorarà tot un país i no de regió a regió com s'havia realitzat fins ara. Aquest projecte té una importància especial per a les nostres illes des del punt de vista que Malta serà el primer estat-illa que entri a la Unió, això significa

GRÀFIC I-2.

Font: Direcció General d'Economia.

que tindrà representants en totes i cada una de les institucions europees i que les seves polítiques, per pròpia naturalesa reivindicaran la insularitat. Tema que fins ara ha estat poc o gens reconegut per Europa, però que constitueix una problemàtica específica per a les illes.

2. UNIÓ EUROPEA¹²

L'anàlisi d'aquest apartat es desenvolupa en quatre blocs: qüestions institucionals, Unió Econòmica i Monetària, ocupació i política social i política regional.

2.1. QÜESTIONS INSTITUCIONALS

L'agenda europea presenta una certa continuïtat sobre els principals reptes que té plantejats a mitjan termini la UE: l'ampliació i el necessari procés constituent, centrat principalment en la propera Conferència Intergovernamental (CIG), el Llibre Blanc sobre la governança, el debat sobre el futur de la UE i el paper de la Convenció; l'euro i la necessària coordinació de les polítiques pressupostàries i l'adopció d'una estratègia de plena ocupació i desenvolupament sostenible; i, a remolc dels fets de l'11 de setembre, la remodelació de les agendes polítiques, per reforçar la política exterior i de seguretat (PESC) i de la política europea de seguretat i de defensa (PESD) per tal de lluitar contra el terrorisme a fi de configurar un espai de llibertat, seguretat i justícia.

Aquestes qüestions institucionals s'han discutit al llarg del 2001 als consells europeus sota la presidència de Suècia a Estocolm el 23 i 24 de març i a Göteborg el 15 i 16 de juny, i, sota la presidència de Bèlgica, el 19 d'octubre a Gant i a Laeken el 14 i 15 de desembre. En el primer semestre del 2002 la presidència ha correspost per tercera vegada a Espanya després de les tengudes el 1989 i el 1995. Les principals prioritats de la Presidència Espanyola relacionades amb l'agenda europea han estat la lluita contra el terrorisme, la introducció de l'euro i l'impuls del procés de Lisboa per tal d'aconseguir la plena ocupació, l'ampliació i el debat sobre el futur d'Europa. L'agenda del Consell Europeu de Barcelona dels 15 i 16 de març del 2002 es dedicà a l'impuls del procés de Lisboa per a la modernització i la liberalització de l'economia. El Consell Europeu de Sevilla dels dies 21 i 22 de juny del 2002 ha clos la resta de temes pendents de l'agenda de la Presidència Espanyola (vegeu apartat 2.1.7).

2.1.1. RATIFICACIÓ DEL TRACTAT DE NIÇA

El Tractat de Niça¹³, que es va firmar a Niça el 26 de febrer del 2001, com a codi fonamental, ha assentat les bases per poder fer front als nous reptes de la UE: l'ampliació fins a tretze nous estats membres a l'horitzó del 2004 i la possibilitat de redactar una constitució per a la UE, que decideixi definitivament el repartiment de poders entre les seves institucions. Per tirar endavant l'ambiciós programa polític de l'ampliació és requisit indispensable que els estats membres ratifiquin el Tractat de Niça, perquè pugui entrar en vigor l'1 de gener del 2003. La ratificació es va posar en marxa a tots els estats

¹² Com a documents de referència s'han consultat els informes sobre l'estat de la Unió Europea del Patronat Català Pro Europa de 6 de juliol del 2001 i de 15 de gener del 2002.

¹³ DO C 80 de 10.3.2001.

membres i en alguns, cas de Dinamarca, Luxemburg, França, Espanya, Holanda i Àustria, es va concloure el procés durant l'any i principis del 2002. Només a Irlanda el referèndum organitzat el passat 7 de juny va donar un resultat negatiu. Aquest mes d'octubre del 2002 s'hi va celebrar un nou referèndum que finalment ratificà el Tractat de Niça.

2.1.2 . AMPLIACIÓ

La planificació aprovada en el Consell Europeu de Niça *o full de ruta* s'ha revelat com un instrument de referència molt vàlid per gestionar el procés d'adhesió, donat que molts dels capítols de negociació oberts amb alguns dels països candidats varen poder ser tancats. Aquest avanç va permetre als consells europeus de Göteborg i Laeken afirmar la determinació de la Unió per concloure a finals del 2002 les negociacions amb els països candidats que estan preparats, amb la finalitat que puguin participar en les eleccions al Parlament Europeu que es duran a terme l'any 2004.

El diàleg econòmic amb els països candidats a l'adhesió va continuar en el marc dels acords europeus¹⁴. Les negociacions d'adhesió en l'àmbit de la Unió Econòmica i Monetària es va tancar temporalment amb deu països, però no varen començar amb Bulgària ni Romania. En l'àmbit de la liberalització dels moviments de capitals les negociacions es varen tancar temporalment amb vuit països.

La vigilància fiscal de preadhesió que té per objecte preparar la hisenda pública dels països candidats per participar en la Unió Econòmica i Monetària, va començar amb tots aquests països. Els tretze països candidats notificaren a la Comissió la seva situació fiscal i els seus programes econòmics de preadhesió. Aquests documents, amb la seva avaluació per part de la Comissió, varen servir de base per al diàleg econòmic reforçat entre els estats membres i els països candidats.

També s'ha prosseguit l'acció "Mecanisme de finançament PYME", amb l'objecte d'animar els intermediaris financers dels països en vies d'adhesió a la UE beneficiaris del programa Phare perquè desenvolupin les operacions de finançament en favor de les PYME. A finals del 2001 el compromís de recursos Phare en els projectes era de 78 milions d'euros. La Comissió va decidir estendre el mecanisme a Turquia, amb la utilització de 4 milions del pressupost MEDA. Per la seva part, el Banc Europeu d'Inversions (BEI)¹⁵ va concedir 2.700 milions d'euros per als països candidats a l'adhesió (Xipre, Malta i als països de l'Europa Central).

Segons l'Eurobaròmetre, núm. 56 de la tardor del 2001 el conjunt de ciutadans de la UE-15 en un 51% donen suport a l'ampliació. La forquilla d'adhesions va des de Grècia amb un 74% al Regne Unit amb un 41%. A Espanya el suport se situa en un 61%.

¹⁴ Bol. 12-2001.

¹⁵ Informe anual del BEI.

2.1.3. LLIBRE BLANC SOBRE LA GOVERNANÇA

El 25 de juliol del 2001 la Comissió va aprovar el Llibre Blanc¹⁶ sobre la governança europea que cerca un millor funcionament de les seves institucions a fi de poder fer front als grans reptes que obre el Tractat de Niça. Les propostes clau d'aquesta iniciativa són les següents:

- establir un diàleg i una major interacció amb les administracions regionals i locals, amb la utilització, per exemple, de la tècnica dels acords tripartits, que ja s'han endegat en l'àmbit mediambiental.
- reforçar la confiança dels ciutadans¹⁷, amb l'augment de la participació de tots els agents socials amb un sistema de consulta més eficaç i transparent a la societat civil i que informi més activament el públic sobre les qüestions europees.
- fixar objectius polítics més clars i millorar-ne l'eficàcia.
- definir les condicions de creació d'agències europees de reglamentació.
- redefinir els objectius i les responsabilitats de cada institució amb un repartiment clar de les competències entre les institucions comunitàries i els estats membres.

La Comissió Europea va obrir un període de consulta sobre aquesta iniciativa que ha finalitzat el 21 de març del 2002 i que resta oberta a la participació de totes les institucions estatals, regionals i locals, i, en general, a tota la societat civil.

2.1.4. DEBAT SOBRE EL FUTUR DE LA UE¹⁸

En el Consell Europeu de Niça dels dies 7 i 8 de desembre del 2000, els responsables polítics varen decidir iniciar una reflexió profunda sobre el futur de la Unió Europea amb l'objecte de fer-la més democràtica, transparent i eficaç. En el mes de març del 2001 es va iniciar un debat públic sobre el futur d'Europa, que pretén associar a aquest

¹⁶ COM(2001) 428 i Bol. 7/8-2001.

¹⁷ La preocupació per aconseguir una Unió més propera als ciutadans es va plasmar en diverses iniciatives a distints àmbits, com la millora de l'accés del públic als documents de les institucions comunitàries, la creació d'una xarxa judicial europea en matèria civil i mercantil per facilitar la informació del públic, i la publicació d'un Llibre Verd (COM (2001) 68, Bol. 1/2 –2001) sobre la protecció dels consumidors.

¹⁸ El Consell Econòmic i Social amb el Centre Balears Europa i la Direcció General de Relacions Europees i per a la Mediterrània de la Conselleria de Presidència del Govern de les Illes Balears participa en l'organització del debat transnacional EU.R.DEBAT (EUROPEAN REGIONAL DEBATE), dins la proposta C-339-49-ES-ES-15-05-2002 del programa PRINCE, que lideren les Balears i que té com a parelles organitzadores la Unione delle Camere di Commercio Industria e Agricoltura della Liguria/Regione Liguria i la Comissão de Coordenação da Região de Lisboa e Vale do Tejo; com a regions participants en les conferències, el Centre for Regional Development of the Czech Republic, el Conseil Economique et Social de la Wallonie, la Collectivité territoriale de Corse, Conseil Economique, Social et Culturel de Corse i The Ministry for Gozo; i com a invitats, representacions de Lituània i Hongria.

procés tant les entitats polítiques, econòmiques i acadèmiques com la societat i l'opinió pública, inclosos els països candidats a l'adhesió. A aquesta consulta, varen respondre les contribucions de les institucions i organismes de la Unió i el mes de desembre es va publicar una comunicació¹⁹ de la Comissió titulada "Renovar el mètode comunitari".

En aquesta línia, el Consell Europeu de Laeken va adoptar la Declaració de Laeken sobre el futur de la Unió, com a resposta als reptes fonamentals: les expectatives del ciutadà europeu amb relació a les competències de la UE, les dels estats i de les regions, l'apropament de les institucions europees als ciutadans, l'estructuració de la vida política i de l'espai polític europeu en el marc d'una Europa ampliada, i la posició de la Unió en el món tot destacant el seu paper de lideratge en la gestió de la globalització des d'una perspectiva ètica, de solidaritat i de desenvolupament sostenible.

La Declaració apunta idees sobre la definició i la distribució de les competències en la Unió, d'un augment de la legitimitat democràtica i la transparència de les institucions, sobre la simplificació i reordenació dels tractats, i obre una via cap una Constitució dels ciutadans europeus.

Sobre aquesta base, el Consell Europeu va decidir, amb la finalitat de preparar la Conferència Intergovernamental (CIG) prevista per a l'any 2004, confiar aquesta reflexió a una convenció que agrupi les principals parts implicades en el debat sobre el futur de la Unió. Aquest fòrum presidit pel Sr. Giscard d'Estaing va iniciar els seus treballs durant el mes de març del 2002 i ja va presentar un primer informe al Consell Europeu de Sevilla.

Entre els representants en el fòrum cal destacar la participació de tres representants per part del Comitè Econòmic i Social Europeu. Per la seva banda, les regions europees amb poders legislatius han adoptat la Resolució envers un reforçament del paper de les regions amb poder legislatiu en el si de la UE, on reclamen tenir un lloc en el marc de les instàncies comunitàries i poder participar activament i directament en el procés comunitari de presa de decisions. La possibilitat que les regions puguin participar al Consell de Ministres de la UE es troba recollida en el mateix article 203 del Tractat de la UE. Sobre la base d'aquest article, els representants de les regions i els *länders* de Bèlgica, Alemanya, Àustria i el Regne Unit estan facultats per assistir a les reunions del Consell de Ministres de la UE quan aquestes afectin les seves competències o els seus interessos. L'Estat espanyol és l'únic estat membre de la UE amb regions amb poder legislatiu que encara no ha resolt cap mecanisme de participació regional al si del Consell de Ministres.

La clausura de la Convenció es farà amb la presentació del seu document final al Consell Europeu de la primavera del 2003. El document final juntament amb el resultat

¹⁹ COM (2001) 727 i Bol. 12-2001.

dels debats estatals sobre el futur de la UE serà utilitzat per la CIG com a base per iniciar els treballs amb vista a la reforma dels tractats.

2.1.5. PRESSUPOST GENERAL DE LA UNIÓ EUROPEA

La principal partida del pressupost general de la UE continua sent el capítol destinat a la política agrícola comuna (PAC) que s'emporta més del 45% del total. La segona partida pressupostària pertany a les mesures estructurals que s'emporten més del 30% del total. Entre les dues totalitzen més del 75% del pressupost comunitari. Cal destacar que les despeses administratives no sobrepassen el 5%.

Entre les novetats pressupostàries per a l'any 2002 destaca un increment del pressupost en crèdits de pagament d'un 2% fins arribar als 95.655 MEUR, la qual cosa representa l'1,03% del PIB de la UE i el menor percentatge des dels inicis de la dècada dels noranta.

2.1.6. POLÍTICA EXTERIOR I DE SEGURETAT COMUNA (PESC) I LA POLÍTICA EUROPEA DE SEGURETAT I DE DEFENSA (PESD)

La PESC ha passat a ser una de les prioritats de l'agenda de la UE i de la Presidència Espanyola que ha focalitzat els centres d'atenció en l'Afganistan, els Balcans, l'Orient Mitjà, l'estratègia comuna per a la Mediterrània i les relacions amb Amèrica llatina.

Pel que fa a la PESD, les conseqüències dels atacs terroristes contra els Estats Units de l'11 de setembre, han tengut com a efecte l'acceleració en la instauració d'alguns aspectes de l'espai de llibertat, seguretat i justícia. La Comissió va adoptar propostes relatives a l'aplicació del Pla d'acció adoptat pel Consell Europeu de Brussel·les reunit en sessió extraordinària el 21 de setembre, per respondre als esdeveniments dels Estats Units en forma de mesures per combatre el terrorisme internacional i d'una decisió marc relativa a l'ordre europea de detenció. A principis de desembre el Consell va ratificar totes aquestes mesures, així com la relativa a la creació d'Eurojust, amb la finalitat de reforçar la lluita contra la delinqüència organitzada i la de donar una alta prioritat al tema de la seguretat a l'àmbit del transport aeri.

2.1.7. BALANÇ DEL SEMESTRE DE PRESIDÈNCIA ESPANYOLA

La Presidència Espanyola de la UE, sota el lema "Més Europa", ha volgut consolidar i impulsar l'actual projecte europeu, especialment el desafiament estratègic del terrorisme. Aquest balanç es resumeix en els següents apartats:

1. Un espai europeu de llibertat, seguretat i justícia

a) Lluita contra el terrorisme

Els esdeveniments de l'11 de setembre i les mesures del Pla d'acció acordat pels quinze, foren el punt de partida de tota una sèrie de mesures aprovades amb relació a aquest tema. Aquesta fou la principal prioritat i s'ha desenvolupat una estratègia en quatre grans línies:

- Reforçar els instruments de l'estat de dret en tota la UE: és imprescindible la convergència de tots els sistemes jurídics dels estats de la Unió i la cooperació entre les autoritats judicials. L'objectiu final és que a Europa no es puguin aduir delictes polítics o l'existència de democràcies "sospitoses".
- Enfortir la cooperació entre els cossos i forces de seguretat dels estats membres: el que es pretén és dificultar que el terrorisme pugui beneficiar-se de la diversitat dels cossos i forces de seguretat dels estats membres.
- Respondre a les dimensions actuals del terrorisme: es pretén que la lluita contra el terrorisme arribi a totes les seves manifestacions: la seguretat aèria, amenaces bacteriològiques, químiques, radiològiques i nuclears, i blanqueig de diners.
- Desenvolupar la cooperació internacional: en les relacions amb tercers països també s'ha d'arribar a acords de cooperació en la lluita contra el terrorisme.

b) Política d'immigració i asil

Aquesta matèria s'ha articulada entorn de quatre grans àrees:

- Pla global de lluita contra la immigració il·legal: algunes de les seves mesures s'han declarat prioritàries.
- Gestió coordinada i integrada de les fronteres exteriors de la Unió: és la millor forma de garantir l'eficàcia i el primer pas cap a una policia de fronteres de la UE, que permeti controlar millor els fluxos migratoris.
- Integració de la política migratòria en l'acció exterior de la Unió: es tracta de cercar la col·laboració de tots els països d'origen i trànsit de la immigració. Des d'ara, qualsevol acord amb altres països haurà d'incloure una clàusula sobre gestió de fluxos migratoris i readmissió en cas d'immigració il·legal.
- Política comuna d'asil i immigració: En aquest semestre s'ha dissenyat un calendari de mesures concretes per accelerar la realització d'aquesta política comuna.

2. L'euro

La Presidència Espanyola ha destacat la importància de consolidar el paper internacional de l'euro. L'euro s'ha convertit en la segona divisa internacional de reserva i representa el 13% de totes les reserves mundials. El pròxim repte serà convertir-lo en moneda de referència en mercats com l'energètic o el de matèries primeres.

3. Cap a una Europa més pròspera, dinàmica i al servei del ciutadà

A la Cimera de Lisboa de l'any 2000 ja es va fixar l'objectiu de convertir la UE en l'economia més competitiva i dinàmica del món amb més i millors ocupacions i més cohesió social. Per aconseguir aquest objectiu la Presidència Espanyola ha treballat sobre els següents eixos d'actuació:

- a) Impuls a l'obertura i connexió dels mercats

Un espai econòmic veritablement competitiu i integrat ha de construir-se a partir de la integració de sectors bàsics com l'energia, els transports i els serveis financers.

- b) Plena ocupació i educació

Són de gran importància els compromisos a què s'ha arribat quant a l'enfortiment de la cohesió social, a les polítiques actives orientades a la plena ocupació i a la promoció de les qualificacions professionals i la mobilitat dins la UE.

4. L'impuls al procés d'ampliació

La Presidència Espanyola ha complert amb el calendari establert i ha contribuït a les negociacions amb tots els estats candidats per tal que puguin concloure's abans de final d'any. També s'ha treballat en les adaptacions tècniques i en la concreció jurídica dels compromisos acordats. Una novetat que s'ha introduït ha estat la participació activa dels països candidats en el Consell Europeu de primavera celebrat a Barcelona.

Es preveu que a finals del 2002 es puguin concloure les negociacions amb Xipre, Malta, Hongria, Polònia, la República Eslovaca, Lituània, Letònia, Estònia, la República Txeca i Eslovènia.

5. Relacions exteriors

Durant aquest semestre s'ha treballat per consolidar el pes, la visibilitat i la credibilitat de la UE.

- a) Política exterior de seguretat i defensa

Es va incorporar la lluita contra el terrorisme com a prioritat en tots els aspectes de les relacions exteriors de la Unió, i en la política europea de seguretat i defensa.

- b) Relacions transatlàntiques

Constituïren una de les prioritats essencials. A la Cimera de Washington, la UE i els EUA es comprometeren a coordinar les seves polítiques per combatre el terrorisme, de

cooperació judicial en matèria penal i d'extradició en les polítiques amb relació a Orient Mitjà i finalment quant als actuals contenciosos comercials entre la UE i els EUA. A la Cimera de Toledo entre la UE i el Canadà es va acordar enfortir la cooperació judicial, combatre el trànsit il·lícit de persones i reduir els obstacles al comerç i a les inversions.

c) L'acció de la Presidència Espanyola a Orient Pròxim i Àsia

La Presidència Espanyola ha donat suport en tot moment a la celebració d'una conferència internacional de pau amb els objectius de tractar tant els problemes de seguretat com les dificultats econòmiques i humanitàries.

d) L'Associació Euromediterrània

A la Conferència Euromediterrània s'aprovà un pla d'acció per impulsar el diàleg polític, en què es concedí una especial importància a la lluita contra el terrorisme, a part d'intentar enfortir també l'associació econòmica i ampliar la integració comercial dels socis mediterranis. A més, es firmaren els acords d'Associació de la UE amb Algèria i el Líban.

e) Noves relacions amb Rússia

A la Cimera Rússia-UE es va consolidar la relació estratègica entre les dues parts. La UE es comprometé a modificar la seva legislació per concedir a Rússia l'estatut d'"economia de mercat" i va donar suport a la seva petició d'accés a l'Organització Mundial de Comerç.

f) Balcans occidentals

En aquest període es va continuar amb la gestió d'intentar encoratjar la participació de la República Federal de Iugoslàvia al Procés d'estabilització.

g) Consolidació d'una relació estratègica amb Amèrica llatina i el Carib

La Presidència Espanyola ha impulsat que la UE es comprometí a facilitar el desenvolupament de les relacions econòmiques i polítiques de la UE amb Amèrica llatina i el Carib en el marc de la globalització.

h) Cooperació al desenvolupament

La UE s'ha compromès a augmentar l'ajuda oficial per al desenvolupament fins almenys un 0,33% dels seus respectius PIB l'any 2006, i a més, ha reafirmat la seva voluntat de seguir en el lideratge com a principal donant als països més pobres. A part d'això, es va donar llum verda a l'inici de la negociació d'acords d'associació comercial amb els països d'Àfrica, el Carib i el Pacífic.

6. El futur d'Europa

Una altra de les prioritats en el semestre de la Presidència Espanyola va ser impulsar els grans aspectes del debat sobre el futur d'Europa:

- La Convenció sobre el futur d'Europa: la Presidència Espanyola ha intentat mantenir la necessària relació entre la Convenció i el Consell Europeu, i informar-lo dels treballs de la Convenció que podrien acabar en una Constitució europea.

- La reforma del Consell: la presidència ha presentat un informe sobre la millora del funcionament del Consell i sobre les reformes per augmentar la seva eficàcia i garantir una major transparència del procés legislatiu, amb propostes de mesures concretes per a la seva adopció.

7. Un avenç en les polítiques de la Unió

"Més Europa" ha suposat la continuïtat del desenvolupament del projecte europeu en conjunt, en el qual s'han de destacar els següents aspectes:

a) Ocupació i afers socials

S'arribà a compromisos relacionats amb la cohesió social i el compliment de l'Agenda social de Niça, es reforçà l'Estratègia europea d'ocupació i s'acordà actuar prioritàriament respecte de les polítiques actives orientades a la plena ocupació. També s'estudià la sostenibilitat dels sistemes de pensions, així com l'envelliment de la població. En darrer lloc s'arribà a un acord per a l'aplicació del principi d'igualtat de tracte en l'accés a l'ocupació, la formació i la promoció professionals.

b) Mercat interior

En el sector dels contractes públics s'ha arribat a un acord polític sobre els procediments d'adjudicació, i a una posició comuna sobre el vocabulari comú dels contractes. En l'àmbit de la propietat industrial i intel·lectual s'ha aconseguit un enfocament comú sobre la patent comunitària. Quant a protecció de consumidors, el tema més important és la presentació del Llibre Verd. En darrer lloc, s'han aprovat un reglament sobre legislació alimentària i una directiva sobre aproximació de legislacions dels estats membres.

c) Regions ultraperifèriques

S'ha impulsat el treball que desenvolupa les previsions del Tractat a favor de les regions ultraperifèriques per tenir en compte les seves necessitats específiques.

d) Telecomunicacions

S'aprovà la iniciativa "e-Europa: una societat de la informació per a tots", i l'anome-

nat "paquet Telecom", que constitueix un marc normatiu per a les comunicacions electròniques.

e) Transports

En aquest sector els majors esforços es dugueren a terme quant a seguretat i a aspectes de liberalització.

f) Indústria i energia

S'han de considerar els aspectes mediambientals, socials i econòmics per impulsar alhora la competitivitat i la sostenibilitat. Durant el semestre en qüestió es conclogueren els treballs per a la incorporació dels sectors de carbó i acer al Tractat CE. Es va avançar en la liberalització dels mercats energètics del gas i de l'electricitat. A part, s'ha aconseguit un avenç en les propostes per mitigar l'impacte mediambiental del sector energètic i reduir-ne la dependència exterior.

g) Investigació i desenvolupament

Es va adoptar el VI Programa marc d'investigació, desenvolupament tecnològic i innovació (2000-2006).

h) Medi ambient

A més d'acordar una posició comuna de cara a la Cimera de Johannesburg s'ha ratificat el protocol de Kyoto i el de Cartagena, sobre productes transgènics.

i) Agricultura i pesca

S'han desenvolupat diverses propostes sobre seguretat alimentària per reforçar la confiança dels consumidors i s'ha creat l'Autoritat Alimentària Europea. També s'ha impulsat el debat sobre el futur del desenvolupament rural i s'ha revisat la política comuna de pesca.

j) Sanitat

S'ha avançat en l'establiment d'uns requisits de qualitat i seguretat en trasplantaments, i a més s'ha aprovat el Programa d'acció comunitari en matèria de salut pública.

k) Educació

Es va atorgar a l'educació i a la formació la consideració d'element essencial en el procés de construcció europea. S'adoptà el Programa de treball sobre els objectius dels sistemes educatius europeus. S'establí que l'aprenentatge permanent sigui prioritat del

Consell d'Educació i que s'impulsi la transparència en els processos formatius així com l'avaluació de la qualitat en l'ensenyament.

l) Cultura i audiovisual

Es va avançar en la reflexió sobre el paper que la cultura ha de tenir dins la Unió i de cara a la seva ampliació, així com sobre els continguts culturals de l'era digital i l'aplicació de les tecnologies de la informació. En l'àmbit audiovisual, es concedí prioritat a totes les accions necessàries per a la implantació de la televisió digital terrestre.

2.2. UNIO ECONÒMICA I MONETÀRIA

En aquest apartat analitzam les principals prioritats de la Comissió Europea en matèria de política econòmica, l'evolució i les previsions de la situació econòmica de la Unió Europea i, finalment, les orientacions generals de política econòmica (OGPE).

2.2.1. ACTIVITATS I OBJECTIUS PRIORITARIS

Una de les principals activitats i objectiu prioritari de la Comissió al llarg de l'any 2001 ha estat coordinar els preparatius per a la introducció dels bitllets i monedes d'euro i per definir-ne les bones pràctiques, amb la creació d'una xarxa europea comuna d'informació sobre el canvi, amb la participació dels dotze estats membres²⁰, la Comissió Europea i el Banc Central Europeu per tal de facilitar la introducció de l'euro l'1 de gener del 2002. En aquest àmbit també es va avançar en aspectes com la protecció de l'euro contra la falsificació o la simplificació dels pagaments transfronterers. La posada en circulació dels bitllets i de les monedes d'euro les primeres setmanes de gener fou un èxit i, només es pot anotar com a efecte negatiu un cert increment de preus resultat dels arrodoniments a l'alça que la Comissió ha estimat en 0,16 punts percentuals (vegeu apartat 2.2.3).

Altres prioritats per a la Comissió han estat reforçar la coordinació de les polítiques nacionals a la Unió Econòmica i Monetària (UEM) per tal de fer més precisa i llegible la visió general de la situació econòmica de la zona i acordar unes polítiques econòmiques convenients. Aquesta posició respon també al dictamen del 28²¹ de febrer el Comitè Econòmic i Social Europeu que es va pronunciar a favor dels indicadors estructurals proposats per la Comissió en la seva comunicació de setembre del 2000²², encara que s'hi lamentava de la falta d'un indicador medi ambiental. En un altre dictamen²³ va suggerir la intensificació dels estudis econòmics per país mitjançant anàlisis comparati-

²⁰ El primer de gener del 2001, Grècia es va convertir en el dotzè estat membre de la zona euro.

²¹ DO C 139 de 11.5.2001 i Bol. 1/2-2001.

²² COM (2000) 594 i Informe general del 2000.

²³ DO C 139 de 11.5.2001 i Bol. 1/2-2001.

ves dels resultats macroeconòmics. Així, la Comissió a la primavera del 2001, ja va utilitzar una primera llista d'indicadors estructurals per a l'Informe de síntesis lliurat al Consell Europeu d'Estocolm²⁴ amb la finalitat de definir els àmbits en els quals es precisen accions i per mesurar els progressos realitzats amb relació als objectius fixats a la Cimera de Lisboa. Una segona comunicació²⁵ de la Comissió sobre els indicadors es va publicar el mes d'octubre, on es va introduir l'aspecte mediambiental d'acord amb la sol·licitud formulada pel Consell Europeu de Göteborg. També es varen afegir nous indicadors a la llista com "qualitat del treball" o "estructura de mercat en les indústries de xarxa". El Consell va confirmar la seva predilecció per una llista reduïda d'indicadors²⁶.

Per altra banda, la vigilància de les polítiques fiscals es va reforçar en el marc del Pacte d'estabilitat i creixement i, d'acord amb les modalitats del Reglament (CE) núm. 1466/97²⁷ sobre disciplina pressupostaria, el Consell va aprovar dictàmens sobre el primer Programa d'estabilitat de Grècia i sobre els programes actualitzats d'Irlanda, França, Itàlia, Àustria, Bèlgica, Espanya, Luxemburg i Portugal i els programes de convergència actualitzats de Suècia, Dinamarca i Regne Unit.

L'any 2001 ha estat marcat també per a l'aprovació d'un estatut de la societat europea. Més enllà del progrés que representa com a creació d'un instrument jurídic i d'un marc per a les relacions socials, aquesta consecució contribuirà en un futur a donar un major sentit a la dimensió europea de l'empresa.

2.2.2. EVOLUCIÓ DE LA SITUACIÓ ECONÒMICA

El creixement econòmic de la Unió Europea va experimentar una desacceleració el 2001 (vegeu apartat 1.3). També és important assenyalar que les exportacions comunitàries es varen enfrontar a una forta desacceleració amb relació al creixement mundial, a causa principalment del retrocés sofert per a l'economia dels Estats Units (vegeu apartat 1.2). Al mateix temps les inversions es varen veure afectades pel retall dels marges dels beneficis, la debilitat de la demanda, la crisi del sector de les tecnologies de la informació i per l'increment de la incertesa provocada pels atacs terroristes succeïts l'11 de setembre als Estats Units.

Els pressuposts nacionals varen registrar una mitjana de dèficit de l'ordre de l'1,1 %, on la política fiscal es pot considerar bastant neutra, a causa de les significatives reduccions d'imposts decidides a diversos estats membres a principis de l'any, així com de l'entrada en funcionament d'estabilitzadors automàtics en la majoria dels països.

²⁴ Bol. 3-2001, annex IV a les conclusions de la Presidència.

²⁵ COM (2001) 619 i Bol. 10-2001.

²⁶ Bol. 12-2001.

²⁷ DO L 209 de 2.8.1997 i Informe general del 1997.

2.2.3. PREVISIONS ECONÒMIQUES

L'any 2001 el creixement mitjà a la zona euro es va reduir entorn d'un 50% fins a quedar a l'1,6%. La previsió de creixement per al 2002 és de l'1,4%²⁸, inferior a la del 2001 i inferior a la taxa prevista per als EUA. Pel que fa als principals mercats emissors de turisme cap a les Balears (Alemanya i el Regne Unit) les previsions per al 2002 i el 2003 són d'un 0,8% i 2,7% per a Alemanya i del 2% i 3% per al Regne Unit (vegeu quadre I-2). Les previsions de tardor han revisat a la baixa el creixement d'Alemanya (0,4% i 1,4%), també les del Regne Unit (1,6% i 2,5%)

QUADRE I-2.

PIB a preus constants (variació anual en percentatge)

	Estimacions 2001	Previsions 2002	Escenari sense canvi de polítiques 2003
B	1,0	1,1	2,8
DK	0,9	1,7	2,5
D	0,6	0,8	2,7
EL	4,1	3,7	4,2
E	2,8	2,1	3,1
F	2,0	1,6	2,8
IRL	6,8	3,5	6,1
I	1,8	1,4	2,7
L	5,1	2,9	5,2
NL	1,1	1,5	2,7
A	1,0	1,2	2,5
P	1,8	1,5	2,2
FIN	0,7	1,6	3,3
S	1,2	1,7	2,8
UK	2,2	2,0	3,0
EU-15	1,7	1,5	2,9
ZONA EURO	1,6	1,4	2,9
EUA	1,2	2,7	3,1
JAP	-0,5	-0,8	0,6

Font: Previsions de primavera 2002, CE.

La recuperació serà moderada al llarg del 2002, perquè les exportacions estan frenades pel baix nivell de demanda exterior, la inversió ho està per la incertesa que regna als mercats i el consum privat pels temors a l'atur i als increments de preus. Tot i així, es preveu que la taxa mitjana de creixement del consum privat arribi al 2,5% l'any 2003 a la zona euro, enfront de l'1,2% del present any.

La inversió en equip encara es manté baixa, però es preveu un canvi a mesura que millorin les perspectives de la demanda i que l'any 2003 podria arribar a un 5,9% de

²⁸ Les previsions de tardor de la Comissió ha rebaixat la previsió de creixement a l'1% i les del 2003 al 2%.

mitjana a la zona euro. Aquest bon comportament de la inversió per al conjunt de la UE s'explica en bona part per la forta recuperació de la inversió a Alemanya, que pot arribar al 7,8% (vegeu quadre I-3).

QUADRE I-3.

Formació bruta de capital fix en equips (variació anual en percentatges)

	Estimacions 2001	Previsions 2002	Escenari sense canvi de polítiques 2003
B	1,2	1,9	4,3
DK	2,6	2,8	4,5
D	-5,0	-3,9	7,8
EL	5,2	8,1	8,1
E	-2,2	-1,4	4,9
F	3,4	-1,2	4,2
IRL	-4,8	2,5	3,5
I	1,1	3,1	6,5
L	10,0	-5,0	6,0
NL	-4,3	-2,3	3,5
A	-1,2	2,5	7,6
P	-1,2	0,5	2,7
FIN	4,5	-0,3	4,6
S	2,1	0,8	5,3
UK	-1,5	0,3	3,0
EU-15	-1,0	-0,4	5,3
Zona euro	-1,1	-0,7	5,9
USA	-3,4	0,9	7,0
JAP	-2,5	-8,5	1,0

Font: Previsions de primavera 2002, CE.

El 2001 es crearen aproximadament 1,7 milions de llocs de treball nets, que representen un augment de l'ocupació de l'1,3%, principalment a la primera meitat de l'any. El 2002 la creació d'ocupació serà molt limitada, entorn d'un 0,3%, però podria arribar a un 1% el 2003. En el conjunt de la zona euro es crearan 1,8 milions de llocs de treball els anys 2002 i 2003. Els països més expansius en termes d'ocupació seran Luxemburg, Espanya i Irlanda (vegeu quadre I-4).

QUADRE I-4.

Ocupació total (variació total en percentatge)

	Estimacions	Previsions	Escenari sense canvi de polítiques
	2001	2002	2003
B	1,1	0,1	0,9
DK	0,5	0,1	0,4
D	0,2	-0,3	0,8
EL	-0,1	0,3	0,5
E	2,4	1,2	2,1
F	1,9	0,5	1,2
IRL	2,9	1,0	2,1
I	1,6	0,8	1,2
L	5,7	2,0	3,0
NL	2,1	0,6	0,9
A	0,2	-0,4	0,5
P	1,6	0,2	0,3
FIN	1,2	-0,1	0,3
S	2,0	-0,4	0,3
UK	0,8	0,2	0,6
EU-15	1,2	0,3	1,0
Zona euro	1,3	0,3	1,1
USA	-0,1	-0,8	0,6
JAP	-0,5	-0,5	-0,3

Font: Previsions de primavera 2002, CE.

QUADRE I-5.

Nombre d'aturats (en percentatge de la població civil activa)

	Estimacions	Previsions	Escenari sense canvi de polítiques
	2001	2002	2003
B	6,6	6,8	6,6
DK	4,3	4,4	4,3
D	7,9	8,3	7,9
EL	10,2	9,9	9,3
E	13,0	12,8	11,8
F	8,6	8,8	8,4
IRL	3,8	4,5	4,4
I	9,5	9,5	8,9
L	2,4	2,6	2,7
NL	2,4	3,0	3,5
A	3,6	4,0	3,8
P	4,1	4,6	5,0
FIN	9,1	9,3	9,2
S	5,1	5,4	5,2
UK	5,1	5,3	5,3
EU-15	7,6	7,8	7,5
Zona euro	8,3	8,5	8,1
USA	4,8	5,7	5,6
JAP	5,1	6,2	7,1

Font: Previsions de primavera 2002, CE.

QUADRE I-6.

Inflació (variació anual en percentatge)

	Estimacions	Previsions	Escenari sense canvi de polítiques
	2001	2002	2003
B	2,4	1,7	1,7
DK	2,3	2,3	2,1
D	2,4	1,8	1,7
EL	3,7	3,6	3,2
E	3,2	3,0	2,5
F	1,8	1,7	1,6
IRL	4,0	4,5	3,3
I	2,3	2,2	2,0
L	2,4	2,0	2,2
NL	5,1	3,5	2,2
A	2,3	1,6	1,7
P	4,4	3,1	2,4
FIN	2,7	2,0	2,1
S	2,7	2,2	2,2
UK	1,2	1,6	1,8
EU-15	2,3	2,1	1,9
Zona euro	2,5	2,2	2,0
USA	1,8	1,4	2,3
JAP	-1,5	-0,9	0,1

Font: Previsions de primavera 2002, CE.

QUADRE I-7.

Necessitat (-) o capacitat de finançament de les administracions públiques (en percentatge del PIB)

	Estimacions	Previsions	Escenari sense canvi de polítiques
	2001	2002	2003
B	0,2	-0,2	0,2
DK	3,1	2,1	2,4
D	-2,7	-2,8	-2,1
EL	0,1	0,3	0,5
E	0,0	-0,2	0,0
F	-1,4	-1,9	-1,8
IRL	1,7	0,6	0,2
I	-1,4	-1,3	-1,3
L	5,0	2,0	2,5
NL	0,2	0,0	-0,4
A	0,1	-0,1	0,3
P	-2,7	-2,6	-2,5
FIN	4,9	3,3	2,7
S	4,8	1,7	1,9
UK	0,9	-0,2	-0,5
EU-15	-0,6	-1,1	-0,9
Zona euro	-1,3	-1,4	-1,2
USA	0,5	-0,7	-0,9
JAP	-6,9	-6,3	-6,1

Font: Previsions de primavera 2002, CE.

La taxa mitjana de desocupació a la zona euro fou del 8,3% el 2001. L'any 2002 podria registrar una alça fins el tercer trimestre, abans de tornar a la seva tendència a la baixa, de forma que la taxa mitjana de desocupació quedàs limitada al 8,5%. El 2003, amb un 8,1%, podria ser fins i tot lleugerament inferior a la del 2001. Cal destacar la reducció prevista de la taxa espanyola d'atur en un punt el 2003, així com que set països de la UE presenten millors taxes d'atur que la dels EUA, casos de Dinamarca, Irlanda, Luxemburg, Holanda, Àustria, Portugal i el Regne Unit (vegeu quadre I-5).

L'augment de la productivitat laboral a la zona euro fou del 0,5% l'any passat, però s'espera que els salaris augmentin un 3% anual els anys 2002 i 2003. Això significa un gran augment del cost laboral unitari l'any 2001, la qual cosa, suposa una minva de competitivitat internacional (vegeu apartat 2.2.4.).

La disminució de la inflació des de juny del 2001 s'interrompé a principis del 2002 per les modificacions dels impostos indirectes en alguns estats membres i per l'increment de preus de l'alimentació. A més, la introducció física de l'euro, pot haver fet que la inflació augmentàs fins a 0,16 punts percentuals.

En qualsevol cas, la tendència a la baixa de la inflació s'hauria de reprendre. Es preveu que la taxa d'inflació a la zona euro descendeixi fins a situar-se a l'objectiu a mitjan termini del BCE del 2%, però, la mitjana anual encara se situa prop del 2,2%, enfront del 2,5% del 2001. Les previsions per al 2003 es xifren entorn del 2% (vegeu quadre I-6).

L'empitjorament del dèficit públic real a la zona euro durant l'any passat del 0,8% a l'1,3% va ser causat per diverses situacions nacionals. El dèficit estructural subjacent va augmentar de l'1,3% del PIB a l'1,5% entre els anys 2000 i 2001. El deteriorament del dèficit públic real a la zona euro fins a un 1,4% del PIB l'any 2002 és marginal i de naturalesa cíclica, ja que el 2003 amb un major creixement econòmic es preveu una nova reducció del dèficit per assolir una necessitat de finançament de l'1,2% del PIB (vegeu quadre I-7).

Pel que fa referència al sector exterior es manté la incertesa internacional, donat que els desequilibris que pateix l'economia dels EUA segueixen sent motiu de preocupació.

Els riscos a la UE són menors i la recuperació podria ser major, ja que és possible que les forces globals d'interdependència operin en una direcció positiva, per la qual cosa, s'espera un balanç positiu de les operacions amb la resta del món de prop de l'1% del PIB el 2002 i el 2003. De fet, bona part de la recuperació europea té el suport en la bona marxa del seu sector exterior. Aquest és el cas d'Alemanya on s'espera un increment positiu del seu saldo net per operacions corrents superiors a un punt positiu el 2002 i el 2003 (vegeu quadre I-8).

QUADRE I-8.

**Balanç de les operacions corrents
amb la resta del món (en percentatge del PIB)**

	Estimacions	Previsions	Escenari sense canvi de polítiques
	2001	2002	2003
B	5,2	4,7	5,0
DK	2,5	2,0	2,1
D	0,5	1,5	1,4
EL	-4,2	-4,7	-4,8
E	-3,0	-2,5	-2,3
F	1,9	2,2	2,0
IRL	-0,6	-1,4	-1,1
I	0,6	0,3	0,4
L	20,1	19,4	20,1
NL	5,3	4,8	4,6
A	-2,1	-1,6	-1,9
P	-9,6	-8,7	-8,6
FIN	6,5	6,4	7,1
S	3,3	3,2	3,1
UK	-1,8	-2,5	-2,6
EU-15	0,5	0,5	0,5
Zona euro	0,8	1,1	1,0
USA	-3,9	-4,6	-5,2
JAP	1,9	2,4	2,8

Font: Previsions de primavera 2002, CE.

La recuperació del creixement econòmic a Alemanya també pot representar per a aquest país complir de nou amb els criteris de Maastricht pel que fa a l'endeutament públic, que quedaria situat el 2003 en un percentatge situat prop del 60%. Clarament romanen fora del criteri de Maastricht Bèlgica, Grècia, i Itàlia (vegeu quadre I-9).

QUADRE I-9.

Deute públic brut (en percentatge del PIB)

	Estimacions	Previsions	Escenari sense canvi de polítiques
	2001	2002	2003
B	107,5	104,3	99,4
DK	44,7	43,2	39,8
D	59,8	60,8	60,1
EL	99,7	97,9	95,2
E	57,2	55,5	53,5
F	57,2	57,4	57,2
IRL	36,3	33,6	31,4
I	109,4	107,8	105,6
L	5,5	5,2	5,1
NL	52,9	50,1	47,4
A	61,8	60,2	57,6

P	55,4	56,5	57,2
FIN	43,6	43,1	42,9
S	55,9	52,6	49,9
UK	39,0	37,6	36,1
EU-15	62,8	61,9	60,5
Zona euro	69,1	68,6	67,2

Font: *Previsions de primavera 2002, CE.*

2.2.4. LES ORIENTACIONS GENERALS DE POLÍTICA ECONÒMICA (OGPE) I LA CIMERA DE BARCELONA

L'informe de la Comissió sobre les OGPE per a l'any 2001 analitza les principals línies estratègiques d'actuació de la política econòmica de la UE per a aquest any. Aquesta anàlisi es desenvolupa en vuit línies d'actuació que comentam tot seguit, i, incloem algunes orientacions per a l'any 2002 a la llum dels acords del Consell Europeu de Barcelona. En aquest apartat també es fa una breu presentació de la proposta de les OGPE per a l'any 2002.

a) Orientació de la política econòmica de la UE al llarg del 2001: ajust de la política econòmica al cicle

El nord de les OGPE del 2001 s'orienta cap al compliment de l'agenda de Lisboa i a la integració del creixement sostenible en les OGPE d'acord amb les recomanacions del Consell Europeu d'Estocolm de març del 2001 i de Göteborg de juny del 2001. Aquesta estratègia es complementa amb l'aplicació del Pacte d'estabilitat i creixement, que cerca l'equilibri o superàvit pressupostari per al 2004. També s'hi plantegen les reformes estructurals del mercat de treball, polítiques de defensa de la competència i foment de l'economia del coneixement per tal de consolidar la fase de recuperació econòmica.

b) Política fiscal

El 2001 s'han donat una reducció dels pagaments d'interessos i de les transferències socials, a la vegada que la inversió pública s'ha mantengut amb relació al PIB.

Pel que fa al control de la despesa pública, la Comissió ha posat l'accent en la necessitat de consolidar els mecanismes per controlar les despeses d'atenció sanitària i ha subratllat la necessitat de millorar la viabilitat de les finances públiques a llarg termini donat el problema que planteja l'envelliment de la població, ja que es preveu a la majoria de països de la UE un increment de la despesa pública en pensions, atenció sanitària i atenció a la gent gran d'entre el 4% i el 8% del PIB per l'any 2040. En el cas d'Espanya, la Comissió indica que les reformes previstes s'han de realitzar urgentment.

Les reformes del "paquet fiscal" estan constituïdes per tres grups de reforma sobre: la fiscalitat efectiva dels pagaments transfronterers d'interessos als ciutadans dins la UE (proposta de Directiva COM (2001) 400); la revisió *inter pares* de la congelació i el

desmantellament de les 66 mesures fiscals aplicables a les empreses que han estat definides com a potencialment perjudicials a l'informe de novembre del 1999 pel grup del codi de conducta; la proposta de directiva per eliminar la retenció fiscal sobre els pagaments d'interessos i cànons entre empreses associades. El termini per arribar a un acord sobre el paquet fiscal s'ha fixat al desembre del 2002.

c) Mercat de treball

Els augmentos salarials varen ser més acusats en el cas d'Espanya, Irlanda, Luxemburg, Països Baixos, Portugal i Finlàndia. Altrament, els costos laborals unitaris reals (CLUR)²⁹ es varen mantenir relativament sota control amb un creixement del 0,3% en la UE-15, per la qual cosa han resultat compatibles amb la creació d'ocupació, si bé aquesta ha crescut a un ritme inferior respecte del 2000 donat l'alentiment que s'ha produït en el creixement econòmic. Així, la taxa de creixement de l'ocupació fou només de l'1,2% i la mitjana de la taxa d'atur fou del 7,6% (0,5 punts inferior a la del 2000). La taxa d'activitat va millorar lleugerament en 0,7 punts i es va situar en el 63,9% (54,7% la de les dones i 38,3% la dels majors de 55 anys). Aquests creixements moderats no faciliten assolir els objectius d'ocupació fixats a la Cimera de Lisboa³⁰.

El 2001 la pressió fiscal mitjana sobre els sous més baixos en la UE-15 ha baixat 0,8 punts i s'ha situat en el 37,8%. Espanya és l'únic país on ha augmentat en 0,5 punts fins arribar al 33,3%. Per a la Comissió aquestes millores fiscals són insuficients per incentivar la contractació laboral no qualificada. En aquest sentit, la Cimera de Barcelona ha acordat donar prioritat a les rebaixes fiscals per als salaris més baixos.

La Comissió assenyala que cal millorar la mobilitat geogràfica. En aquest camp no s'ha produït cap avenç significatiu el 2001. Aquesta preocupació s'ha traslladat a la Cimera de Barcelona on s'ha decidit promoure la mobilitat professional d'acord amb el Pla d'acció de Niça, especialment, en els àmbits de l'educació, la investigació i la innovació o amb la creació d'una adreça única a Internet sobre la mobilitat laboral en el si de la UE o amb l'augment de la possibilitat de transferència dels drets de la seguretat social a través de la UE amb la creació d'una targeta europea d'assegurança de malaltia.

D'acord amb l'Informe anual sobre l'ocupació 2001, pocs països apliquen mesures d'avaluació per augmentar la motivació activa dels aturats i l'eficiència de les polítiques actives del mercat laboral a excepció de Finlàndia, Suècia, Regne Unit i, més recentment, Alemanya.

²⁹ Un menor creixement relatiu dels CLUR és un bon indicador de guanys de competitivitat. Els CLUR és la diferència entre el creixement dels salaris reals i el creixement de la productivitat del treball. En la zona EU-15 aquests creixements el 2001 foren del 0,8% i el 0,5% respectivament.

³⁰ La taxa d'activitat per al 2010 es fixa en el 70% de la població activa.

De cara a reduir l'atur estructural, la Comissió indica que només Espanya ha pres mesures significatives per tal d'augmentar la flexibilitat de la jornada laboral.

Segons els resultats del Panel de Llars de la Comunitat Europea 1997, els salaris horaris mitjans de les dones se situaven entorn del 86% del dels homes. S'espera que el 2002 la Comissió realitzi una avaluació general sobre aquesta qüestió.

d) Política de competència

El percentatge de directives del mercat interior encara no traslladades a la legislació nacional se situà l'any 2001 en una mitjana del 2%. En aquest sentit la Cimera de Barcelona s'ha proposat l'objectiu d'aconseguir –per al Consell Europeu de primavera del 2003- incorporar a la legislació nacional el cent per cent d'aquelles directives que acumulin una demora superior als dos anys.

Quant al total d'ajuts estatals amb relació al PIB, s'ha passat de l'1,4% en el període 1995-97 a l'1,2% per al que va entre 1997 i 1999. En el mateix període, els ajuts estatals sectorials i *ad hoc* baixaren d'un 1,1% al 0,9% del PIB. La Cimera de Barcelona ha fixat continuar reduint el nivell global d'ajuts estatals en termes del PIB, reconduir aquests ajuts cap a objectius horitzontals com la cohesió econòmica i social i reformar el marc jurídic sobre contractació pública.

S'han continuat reforçant els mecanismes de la competència en les indústries en xarxa i s'han produït efectes positius quant a la rebaixa de preus en els serveis de telecomunicacions i electricitat. En canvi s'ha avançat poc en el procés de liberalització dels ferrocarrils i dels serveis postals.

Cal destacar que a la Cimera de Barcelona s'han impulsat els acords d'Estocolm sobre l'obertura efectiva del mercat interior del gas i de l'electricitat amb l'objectiu d'aconseguir la llibertat d'elecció del proveïdor per a tots els consumidors europeus diferents dels domèstics per l'electricitat i gas, a partir del 2004, la qual cosa afectarà almenys el 60% del total del mercat, amb la salvaguarda de la definició que es farà al Consell Europeu de la primavera del 2003 de les obligacions del servei públic, la seguretat de l'abastament i en particular de la protecció de les zones apartades i dels grups de població més vulnerables. També s'hi estableix l'objectiu d'arribar a un nivell mínim d'interconnexions elèctriques del 10% de la seva capacitat de producció instal·lada entre els estats membres per al 2005.

Quant als objectius en matèria dels transports i comunicacions, cal destacar l'acord sobre el llançament del Programa GALILEO en cooperació amb l'Agència Espacial Europea; el de fer realitat la proposta de cel únic per al 2004, d'acord amb EUROCONTROL i el d'impulsar les directrius sobre les xarxes de transport transeuropees, especialment, els nous projectes prioritaris per reduir els colls de botella de les regions dels Alps, Pirineus i mar Bàltic.

e) Serveis financers

A començaments del 2001 el Comitè de Savis, presidit pel Sr. Lamfalussy, va presentar una sèrie de propostes per millorar la regulació dels mercats europeus de valors. Les propostes Lamfalussy d'integració dels mercats de capitals s'aprovaren al Parlament Europeu el febrer del 2002 i han tengut posteriorment suport a la Cimera de Barcelona.

Les OGPE del 2001 expressaven la preocupació sobre el ritme d'aplicació del Pla d'acció en matèria de serveis financers (PASF) i del Pla d'acció de capital risc (PACR). En aquest sentit la Cimera de Barcelona ha ratificat de nou l'aplicació del PASF l'any 2005 i del PACR l'any 2003.

Les OGPE del 2001 recomanen seguir millorant la cooperació tranfronterera i intersectorial entre autoritats supervisores, com és el cas de la integració de les borses de Brussel·les, París i Amsterdam en Euronext.

La Comissió Europea considera que el conjunt d'aquestes mesures de liberalització dels mercats financers pot suposar un increment del 0,5% del PIB de la UE.

f) Fomentar l'esperit empresarial

Les OGPE del 2001 recomanaven crear un entorn favorable a l'activitat empresarial i fomentar l'assumpció de riscos a través de la millora del finançament de les PIME en les fases inicials de creació. En correspondència a aquestes recomanacions, la Cimera de Barcelona ha posat l'èmfasi en la política de defensa de l'esperit emprenedor, en bona part representat per les PIME europees, i en el correcte funcionament del mercat interior com les peces claus per assegurar el creixement econòmic i la creació d'ocupació. Amb relació a les PIME s'hi destaca l'aplicació de la Carta Europea de les PIME i la necessitat de reduir la seva càrrega administrativa tal com ja ha recomanat el Grup Mandelkern sobre una millor regulació.

g) L'economia del coneixement

Les OGPE del 2001 recomanen estimular la inversió en R+D de la UE, ja que al llarg de la dècada dels noranta va situar-se 0,7 punts per sota de la registrada als EUA, que assolí el 2,6% del PIB. Aquest diferencial es deu, especialment, al fet que les empreses europees realitzen unes menors despeses en R+D, amb el finançament només del 55% de la despesa total en R+D de la UE. En aquest sentit la Cimera de Barcelona ha instat perquè s'adopti el juny del 2002 el Sisè Programa marc d'investigació (PM6) i ha fixat com a objectius prioritaris: augmentar la despesa en R+D fins al 3% del PIB el 2010; que el sector privat en financi les dues terceres parts del total, amb la millora de la innovació dins l'espai europeu del coneixement, on un dels seus referents ha de ser la patent comunitària, i donar prioritat a la biotecnologia com una de les tecnologies d'avantguarda.

La UE acumula també un retard relatiu respecte dels EUA quant a la penetració de les tecnologies de la informació i comunicació (TIC). És per això que la Cimera de Barcelona ha atorgat prioritat a la utilització generalitzada de la banda ampla en tota la UE per l'any 2005, al desenvolupament del protocol Internet Ipv6 i a l'elaboració del Pla d'acció e-Europa 2005. També ha fixat com a objectius prioritaris aconseguir l'any 2003 que la proporció entre el nombre d'alumnes i ordinadors personals connectats a Internet en tota la UE sigui d'un per cada quinze alumnes i impulsar la televisió digital i les comunicacions mòbils de tercera generació (3G).

A curt termini s'impulsa una economia competitiva basada en el coneixement, per la qual cosa cal consolidar l'educació i la formació. En aquest sentit la Cimera de Barcelona ha subratllat la importància del Programa de treball per al 2010 relatiu als sistemes d'educació i de formació, que fixa com a objectiu convertir els sistemes educatius europeus en una referència de qualitat mundial el 2010. Altres accions són: millorar l'homologació i transparència de les titulacions d'àmbit europeu i millorar el domini de competències bàsiques (domini d'almenys de dues llengües estrangeres i generalització d'un títol d'informàtica i Internet pels alumnes de secundària)

h) Desenvolupament sostenible

L'any 2001 ha significat el primer exercici d'integració del desenvolupament sostenible dins de les OGPE d'acord amb el compromís d'aplicar de manera efectiva l'Estratègia europea del desenvolupament sostenible (EEDS) aprovada en el Consell Europeu de Göteborg. Sobre aquesta qüestió la Comissió destaca la importància del Projecte de directiva sobre el comerç de drets d'emissió i un Llibre Blanc sobre la política europea de transports³¹.

Pel que fa a la Cimera de Barcelona es pot destacar la voluntat de ratificar el Protocol de Kyoto per part dels estats membres el més tard el juny del 2002 i la defensa d'aquest compromís a la Cimera de Johannesburg; de desplegar el Sisè Programa d'acció en matèria de medi ambient, i, de complir l'objectiu de les Nacions Unides de satisfer un 0,7% de la RNB en ajuts oficials al desenvolupament (AOD), per la qual cosa es presentà a la Conferència de Monterrey el compromís que tots els estats membres de la UE cobriran com a mínim el 0,33% d'AOD/RNB el 2006.

El recent alentiment econòmic ha posat a prova les polítiques macroeconòmiques, de manera que la Comissió ha fet una sèrie de recomanacions recollides a les OGPE 2002 sobre els següents punts:

- *Política pressupostària*: les OGPE 2002 defensen que s'han d'intensificar els esforços per arribar com més aviat millor a situacions pressupostàries pròximes a l'equi-

³¹ COM (2001) 370 final de 12.9.2001.

llibri o en superàvit a tots els estats membres abans del 2004³². La norma ha de ser deixar actuar els estabilitzadors automàtics lliurement, tot atenent-se al llindar màxim de dèficit del 3% del PIB. Les reformes fiscals han de finançar-se i adaptar-se correctament a les reduccions de la despesa pública.

- *Salaris*: els augments dels salaris nominals han de ser compatibles amb l'estabilitat de preus, la creació de llocs de treball i la situació del mercat de treball, d'acord amb les tendències de la productivitat i els diferencials de qualificacions.
- *Atur*: les OGPE 2002 recomanen mesures per reduir costos laborals i adaptar els règims d'imposts i prestacions per tal que compensi treballar. A part, també es recomana l'eliminació d'obstacles a la mobilitat laboral regional i professional.
- *Taxa de participació de la mà d'obra*: es pretén reforçar els incentius per a la incorporació de la dona al món laboral.
- *Reforma dels mercats de productes*: les OGPE 2002 consideren que els mercats europeus de productes encara no estan suficientment integrats, i per tant recomanen, entre d'altres coses, una major integració de les xarxes energètiques i de comunicacions a tota Europa.
- *Esperit empresarial i economia del coneixement*: es necessita una major inversió per poder augmentar el nivell de creixement potencial de l'economia europea. Són necessaris majors incentius per a la despesa en R+D, per a transferència de coneixements i per a l'accés a les TIC. També és important una normativa favorable a l'empresa, una contractació pública més eficient i una major inversió en educació i formació.
- *Integració dels mercats financers*: la UEM ja ha creat noves oportunitats d'incrementar l'eficiència, però queden pendents nombrosos punts (plans d'acció sobre serveis financers i sobre capital risc i supervisió financera transfronterera).
- *Sostenibilitat mediambiental*: les OGPE 2002 consideren que s'hauria de fer un major ús d'instruments econòmics, com són ara els règims fiscals i d'assegurances i responsabilitat civil, tot seguint el principi de "qui contamina paga", ja que permet que els preus reflecteixin els costos dels danys mediambientals i fomenta la innovació tecnològica.
- *Envel·liment demogràfic*: es recomana que es duguin a terme esforços per augmentar els seus índexs d'ocupació i per reformar els sistemes de pensions i sanitat per tal de dotar-los d'una base financera sana. També es contemplan mesures que augmentin l'edat de jubilació efectiva.

³² En el context de la feble recuperació econòmica internacional i de les inundacions d'Europa Central, l'estiu del 2002, aquest objectiu s'ha retardat fins al 2006.

2.3. OCUPACIÓ I POLÍTICA SOCIAL

El Consell Europeu de Niça va aprovar el desembre de l'any 2000 l'Agenda social en substitució al Programa d'acció social 1998-2000. L'Agenda social 2001-2005 té l'objectiu de modernitzar el model social europeu en els següents punts:

a) Crear més i millors llocs de treball

L'objectiu per aquesta línia d'actuació és crear més ocupació i millorar la qualitat, la salut i la seguretat del treball, per la qual cosa es proposa aprofundir en l'anàlisi comparada dels *indicadors de qualitat*, aprofundir en l'Estratègia europea sobre l'ocupació (EEO) i reforçar la dimensió local de l'EEO.

L'Estratègia europea d'ocupació forma part del Programa polític establert en el Consell Europeu de Lisboa celebrat la primavera del 2000, on s'acordà l'objectiu que la UE aconseguís una taxa d'ocupació global el més propera possible al 70% i una taxa mitjana d'ocupació femenina superior al 60% d'aquí al 2010. Es dissenyà una estratègia global per preparar la transició a una economia basada en el coneixement, per modernitzar el model social europeu i per mantenir bones perspectives econòmiques i de creixement. El Consell Europeu de Göteborg completà aquest compromís polític amb una estratègia de desenvolupament sostenible i afegí una dimensió mediambiental a l'Estratègia de Lisboa, reconeixent així la relació entre medi ambient, creixement econòmic i ocupació.

El Consell Europeu d'Estocolm, de març del 2001, confirmà el compromís de la Unió i dels estats membres d'arribar a la plena ocupació, fixà els objectius intermedis d'aconseguir una taxa d'ocupació global del 67% i una taxa d'ocupació femenina del 57% per al 2005 i establí l'objectiu d'aconseguir una taxa d'ocupació de les persones de més edat (entre 55 i 64 anys) del 50% per al 2010.

A partir de les lliçons extretes d'experiències anteriors i de mesures i iniciatives recents, inclòs el Llibre Blanc³³ sobre el governança i sobre la base dels resultats de la campanya "Actuació local en favor de l'ocupació"³⁴, llençada l'any 2000³⁵, la Comissió proposa vies que permetin ajudar els agents locals a desenvolupar plenament el seu paper en l'estratègia esmentada, en estreta cooperació amb les autoritats nacionals i les institucions comunitàries. Proposa d'aquesta manera la posada en comú dels recursos i l'elaboració, sempre que sigui possible, d'estratègies locals d'ocupació. Els països candidats a l'adhesió haurien de participar plenament en aquest procés amb vista a l'ampliació.

³³ COM (2001) 428 i Bol. 7/8-2001.

³⁴ COM (2000) 196 i Bol. 4-2000.

³⁵ Informe General del 2000.

Sobre aquesta qüestió cal recordar que el 6 de novembre, la Comissió va presentar una comunicació³⁶ relativa a l'enfortiment de la dimensió local de l'Estratègia europea de l'ocupació. Així, l'Estratègia europea d'ocupació ha introduït una nova dimensió en la promoció de llocs de treball més nombrosos i de major qualitat. A nivell comunitari es construeix un marc integrat per respondre als objectius de la Unió en l'àmbit de l'ocupació i de la reforma del mercat de treball. A nivell dels estats membres es possibilita que les directrius per a l'ocupació es tradueixin en una estratègia coherent en favor de l'ocupació. Als nivells regional i local se'ls hauria d'oferir la possibilitat d'actuar conjuntament amb les institucions nacionals i comunitàries, ja que la seva funció quant a igualtat entre homes i dones i a la inclusió social és important.

Tot i les millores del mercat de treball de la UE, encara persisteixen importants problemes estructurals. En primer lloc, la taxa d'atur continua sent elevada. L'elevat atur de la població juvenil segueix sent característic de la UE i afecta el 16,3% de la població activa juvenil. La baixa taxa d'ocupació de les persones de més edat és motiu d'una seriosa preocupació (la mitjana en actiu és d'un 37,7%). Per últim, continuen existint grans desequilibris entre homes i dones en matèria d'ocupació, atur i presència en determinades professions

b) Anticipar i gestionar el canvi i l'adaptació a un nou entorn de treball i promoure la mobilitat

En aquesta línia d'actuació es proposa un pla d'acció sobre qualificacions i mobilitat per desenvolupar i obrir els nous mercats de treball europeus l'any 2005, especialment, pel que fa al sector de les TIC, ja que es dona una forta creació d'ocupació en aquest sector. Així, els sectors econòmics d'alta tecnologia i del coneixement foren líders en la creació d'ocupació, amb més d'un 62% del total dels llocs de treball creats entre el 1995 i el 2000.

c) Promoure la inclusió social

La UE vol fomentar la lluita contra l'exclusió social mitjançant la implementació del nou programa comunitari de lluita contra l'exclusió social fins al 2006 i la preparació de l'Any Europeu de les Persones amb Discapacitat.

d) Reforçar els drets fonamentals i combatre la discriminació

L'objectiu per aquesta línia d'actuació és aconseguir la sostenibilitat del sistema de pensions, per la qual cosa es proposa l'elaboració dels informes d'estratègia estatal amb la participació de tots els sectors afectats: Administració pública, interlocutors socials i societat civil. També es pretén garantir l'assistència sanitària i l'atenció a la gent gran i

³⁶ COM (2001) 629 i Bol. 11-2001.

es promou la iniciativa comunitària Equal de lluita contra qualsevol tipus de discriminació en el mercat laboral.

El Consell Europeu de Göteborg dels dies 15 i 16 de juny³⁷ va assenyalar que es necessita un enfocament global per afrontar el repte de l'envelliment de la població i va donar suport als tres grans principis que s'han d'observar per assegurar la sostenibilitat dels sistemes de pensions: la salvaguarda de la capacitat dels sistemes per complir els seus objectius socials, el manteniment de la sostenibilitat financera i la satisfacció de les noves necessitats de la societat. La Comissió va evocar una altra vegada aquests tres aspectes en una comunicació del 3 de juliol relativa al suport a les estratègies nacionals per garantir pensions segures i viables mitjançant un plantejament integrador³⁸. Aquest enfocament es basa en objectius comuns i en un mètode obert de coordinació l'aplicació del qual en l'àmbit de les pensions va ser sol·licitat pel Consell Europeu. El 6 de novembre, el Consell es va pronunciar sobre l'impacte de l'envelliment de la població en les finances públiques. A petició d'aquest, el 5 de desembre³⁹ la Comissió va adoptar una comunicació en la qual s'exposen els grans reptes en matèria d'assistència sanitària i d'assistència a majors.

Altrament, la Unió Europea està interessada en la responsabilitat social de les empreses en la mesura que pot contribuir positivament a l'objectiu estratègic establert a Lisboa.

El Llibre Verd⁴⁰ sobre la responsabilitat social de les empreses té per objectiu d'iniciar un ampli debat sobre com podria fomentar la Unió Europea la responsabilitat social de les empreses a nivell europeu i internacional, en particular sobre com aprofitar al màxim les experiències existents, fomentar el desenvolupament de pràctiques innovadores, augmentar la transparència i incrementar la fiabilitat de l'avaluació i la validació. Proposa un enfocament basat en associacions més profundes en les quals tots els agents desenvolupin un paper actiu.

En aplicació de l'Estratègia marc comunitària sobre la igualtat entre homes i dones aprovada el juny del 2000⁴¹, la Comissió va aprovar el 2 de març⁴² el seu programa de treball per al 2001, que contempla els àmbits d'intervenció prioritaris següents: avaluació de l'impacte segons el sexe dels sectors polítics seleccionats, recollida de dades i estadístiques desglossades per sexe, incentiu de les dones a participar en els programes de finançament comunitari i millora de l'equilibri entre homes i dones en els comitès i

³⁷ Bol. 6-2001.

³⁸ COM (2001) 362 i Bol. 7/8-2001.

³⁹ COM (2001) 723 i Bol. 12-2001.

⁴⁰ COM (2001)366, juliol del 2001.

⁴¹ COM (2000) 335 i Informe General del 2000.

⁴² COM (2001) 119 i Bol. 3-2001.

grups d'experts de la Comissió. En una resolució del 3 de juliol⁴³, el Parlament Europeu va destacar el caràcter prioritari de l'Estratègia marc comunitària establerta i va sol·licitar la posada en pràctica d'una sèrie de propostes derivades de l'Agenda de política social aprovada en el Consell Europeu de Niça⁴⁴. El 17 de desembre⁴⁵, la Comissió va adoptar el seu programa de treball per l'any 2002, en el qual concentra essencialment els seus compromisos sobre l'avaluació de l'impacte, per sexe, dels sectors polítics seleccionats, la recopilació de les dades engendrades i de les estadístiques desglossades per sexe així com la millora de la formació i la integració de la dimensió de gènere.

e) Promoure la cooperació internacional en els àmbits social i laboral

La UE promou entre d'altres iniciatives la coordinació dels sistemes de seguretat social, la societat cooperativa europea, les empreses de treball temporal i la informació i consulta dels treballadors per les empreses de més de cinquanta treballadors.

Pel que fa referència als serveis d'ocupació en les directrius⁴⁶ per a les polítiques d'ocupació del 2001 es convidava els estats membres a prosseguir la modernització dels seus serveis públics d'ocupació, en concret els de la reintegració dels desocupats, la prevenció de l'atur de llarga durada i la identificació dels colls d'ampolla més importants en matèria de contractació. La Comissió, per altra banda, ha continuat donant suport a aquests serveis, inclosa la xarxa dels serveis europeus d'ocupació (EURES)⁴⁷, per facilitar sobretot l'intercanvi de bones pràctiques i la cooperació en projectes operatius.

El 18 de juliol, la Comissió va publicar una comunicació⁴⁸ "Promoure les normes fonamentals del treball i millorar la governança social en el context de la mundialització". A nivell internacional, proposa que s'afavoreixi la celebració de diversos debats a l'Organització Internacional de Treball (OIT), en concret per reforçar l'eficàcia del control que aquesta organització exerceix. A nivell europeu, proposa que s'utilitzin de manera més eficaç i coherent instruments com el sistema de preferències generalitzades, els acords de cooperació bilaterals i multilaterals, l'ajuda al desenvolupament o les avaluacions de l'impacte en matèria de desenvolupament sostenible.

Finalment, la Fundació Europea per a la Millora de les Condicions de Vida i de Treball⁴⁹ va prosseguir les seves activitats i proporcionà resultats, assessorament i anà-

⁴³ Bol. 7/8-2001.

⁴⁴ Informe General del 2000.

⁴⁵ COM (2001) 773 i Bol. 12-2001.

⁴⁶ Decisió 2001/63/CE, COM 2001/63/EC.

⁴⁷ http://europa.eu.int/comm/employment_social/elm/eures/fr/index.htm.

⁴⁸ COM (2001) 416 i Bol. 7/8-2001.

⁴⁹ <http://www.eurofound.ie>

lisi basats en investigacions comparatives duites a terme amb una perspectiva europea, amb una atenció particular als àmbits d'acció prioritaris indicats en el seu programa quadriennal "analitzar i anticipar els canvis per donar suport al progrés socioeconòmic (2001-2004)". En el marc de tres grans àmbits d'activitat (relacions laborals, condicions de treball i condicions de vida), el treball se centra en cinc temes transversals: promoure la millora de l'ocupació, reforçar la igualtat d'oportunitats d'homes i dones, gestionar la diversitat, donar suport a la inclusió social i examinar la utilització del temps.

2.4. POLÍTICA REGIONAL

La política regional europea es basa en una paraula clau: "solidaritat". A dia d'avui, quinze estats membres configuren Europa, tot i que presenten cada un d'ells disparitats que han de ser superades per aconseguir l'Europa cohesionada que es pretén. L'instrument per aconseguir aquest objectiu és la política regional europea que actua a través dels fons europeus, estructurals i de cohesió, així com altres instruments financers com són les iniciatives comunitàries o les accions innovadores.

Els estats que conformen la Unió transfereixen una quantitat de diners determinada a Europa i aquesta la reparteix entre les regions menys afavorides, aquesta quantitat arriba, per al període 2000-2006, a prop de 213.000 milions d'euros, dels quals 195.000 milions es reparteixen a través dels fons estructurals i 18.000 milions a través dels fons de cohesió.

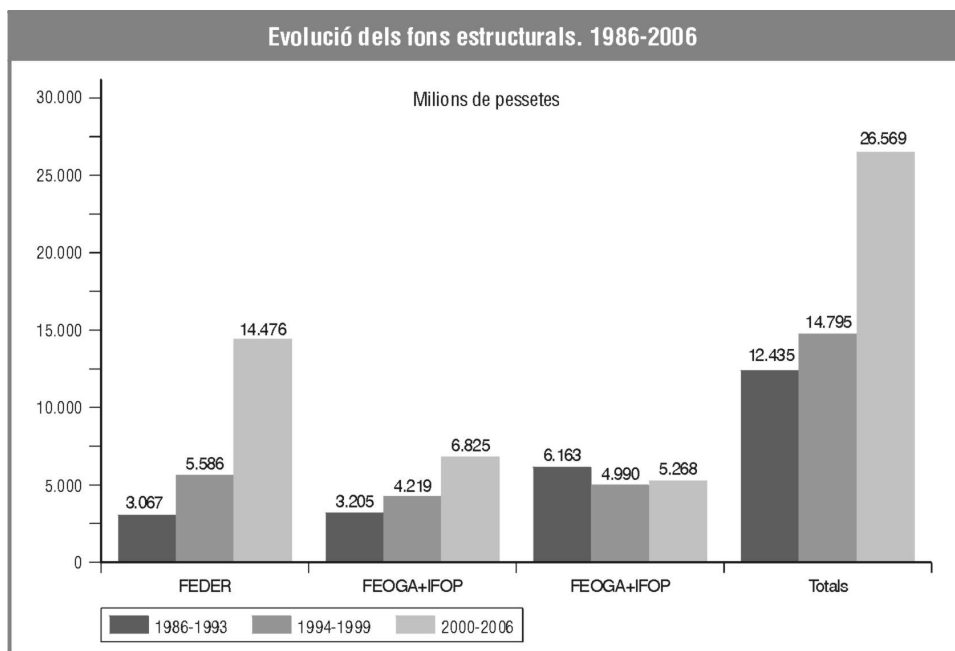
2.4.1. ELS FONS ESTRUCTURALS, FONS DE COHESIÓ I LES INICIATIVES COMUNITÀRIES

2.4.1.1. Els fons estructurals

Els fons estructurals es divideixen en quatre: Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER), Fons Social Europeu (FSE), Fons d'Orientació i Garantia Agrícola (FEOGA) i Instrument Financer d'Orientació de la Pesca (IFOP). Aquests fons s'apliquen a zones denominades "objectiu". Per al període en el qual ens trobam, 2000-2006, s'han delimitat 3 objectius, definits en l'article 1 del Reglament 1260/1999 del Consell, pel qual s'estableixen disposicions generals sobre els fons estructurals Objectiu 1, per promoure el desenvolupament i ajust estructural a les regions menys desenvolupades que presentin un PIB inferior al 75% de la mitjana comunitària; Objectiu 2, per donar suport a la reconversió econòmica de les zones amb deficiències estructurals que presentin un índex de població inferior al 18% de la població total de la comunitat; i, en darrer lloc, Objectiu 3, dedicat a ajudar per a l'adaptació i modernització de les polítiques i sistemes d'educació, formació i ocupació. Aquest objectiu actuarà financeraent fora de les regions incloses a l'Objectiu 1 i proporcionarà un marc de referència política per a totes les mesures que s'emprenguin a favor dels recursos humans en un determinat territori nacional, sense perjudici de les peculiaritats regionals.

Sobre cada zona "objectiu" tenen la seva aplicació els diferents fons. D'aquesta manera, el FEDER s'aplica a les zones Objectiu 1 i 2, la secció Orientació del FEOGA i IFOP en Objectiu 1, mentre que la secció Garantia actua a les zones Objectiu 2, i finalment, l'FSE pot actuar en totes les zones Objectiu.

GRÀFIC I-1.

Font: Direcció General d'Economia.

Les Illes Balears són Objectiu 2, amb algunes excepcions en el seu territori (a efectes d'aplicació del Fons Europeu de Desenvolupament Regional), les quals es presenten a l'illa de Mallorca, on, dels cinquanta-tres municipis que la integren, onze es troben exclosos de la zona objectiu (Palma, excepte la secció 33 del districte censal 04, corresponent a la Universitat de les Illes Balears i el Parc Bit, Lluçmajor, ses Salines, Santanyí, Felanitx, Sant Llorenç, Son Servera, Capdepera, Santa Margalida, Muro, Alcúdia, tot excloent també la secció 2 del districte censal 07 del municipi de Manacor) i tres en estat de transició (Calvià, Pollença i Marratxí, com ocorre en el cas de la capital d'Eivissa). Al gràfic I-1, elaborat per la Direcció General d'Economia, es pot observar clarament l'increment en la recepció de fons que s'ha produït a les Illes Balears per al període 2000-2006 amb relació als períodes anteriors..

2.4.1.2. Els fons de cohesió

Per altra banda ens trobam amb els fons de cohesió, aquest fons té la seva aplicació únicament a quatre països: Espanya, Portugal, Grècia i Irlanda. Els seus criteris d'aplicació són: que el producte nacional brut per càpita sigui inferior al 90% de la mitjana comunitària i, en segon lloc, que els països comptin amb un programa l'objectiu del qual

sigui el compliment de les condicions de convergència econòmica que s'especifiquen en l'article 104 C del Tractat. Aquest fons ha de complementar els fons estructurals, Banc Europeu i resta d'instruments financers en les seves accions en matèria de medi ambient i d'infraestructures de transport d'interès comú. Alguns exemples clars de la seva aplicació a les Illes Balears són, per citar els més destacats, la construcció de l'actual aeroport, així com de depuradores o el tancament d'abocadors, o la recollida pneumàtica de residus.

2.4.1.3. Les iniciatives comunitàries

Un altre instrument financer són les iniciatives comunitàries, en el període anterior n'hi havia tretze, que han passat a ser quatre per al període 2000-2006. El període de programació i gestió d'aquestes iniciatives és el mateix que el dels fons estructurals per un simple motiu, i és que les iniciatives comunitàries s'alimenten de fons, és a dir, dins del repartiment per regions dels fons estructurals, existeix una "borsa" destinada a aquestes iniciatives, igual que ocorre per a les accions innovadores. Aquestes quatre iniciatives són: Urban II, Leader+, Equal i Interreg III.

La iniciativa *Urban II* es destina a la revitalització econòmica i social de les ciutats i de les perifèries urbanes en crisi amb vista a promoure un desenvolupament urbà i sostenible. Aquesta iniciativa és finançada pel FEDER. En el període anterior, la ciutat de Palma va ser finançada per aquesta iniciativa concretament per actuar sobre la zona del casc antic. Per al període actual, tan sols s'aprovaren deu projectes Urban a tota Espanya, i les Balears quedaren fora de la seva aplicació.

La iniciativa *Leader+*, es destina al desenvolupament rural, i té com a finalitat reunir els agents socioeconòmics dels territoris rurals per reflexionar sobre noves estratègies locals de desenvolupament sostenible. El finançament d'aquesta iniciativa es produeix a través de la secció Orientació del FEOGA. Aquesta iniciativa complementa el FEOGA i subvenciona projectes l'aplicació dels quals només pot produir-se sobre el territori de les Illes Balears seleccionat amb afecta finalitat. El funcionament d'aquesta iniciativa es realitza a través dels grups d'acció local (més coneguts com GAL) en els quals tenen la seva representació diferents sectors socials relacionats amb el món rural.

La iniciativa *Equal* té com a objectiu la cooperació transnacional per promoure nous mètodes de lluita contra les discriminacions i desigualtats de tota casta amb relació al mercat de treball. El finançament d'aquesta iniciativa es realitza a través de l'FSE. Per a la gestió d'aquesta iniciativa es constitueixen agrupacions de desenvolupament (AD), les quals han de reunir els agents clau en una zona o sector que vulguin cooperar en el desenvolupament de solucions integrades per als problemes esmentats anteriorment.

La iniciativa comunitària *Interreg III*, l'objectiu general de la qual és "que les fronteres nacionals no siguin un obstacle al desenvolupament equilibrat i a la integració del territori europeu". El finançament d'aquesta iniciativa prové del FEDER, i té una especial importància en el moment actual, de cara a l'ampliació de nous estats. Aquesta

iniciativa es troba dividida en tres capítols: capítol A, cooperació transfronterera entre autoritats de països veïns per desenvolupar els centres econòmics i socials transfronterers mitjançant estratègies comunes per a un desenvolupament territorial durador. En aquest apartat les Illes Balears no hi poden participar ja que es va considerar que, paradoxalment, com a illes, no disposen de fronteres. Aquest capítol rep un 76% del total de fons destinats a Interreg per a Espanya. En segon lloc el capítol B, cooperació transnacional entre autoritats nacionals, regionals i locals, que té per objecte fomentar un major grau d'integració territorial en les grans agrupacions de regions europees, en un esforç per aconseguir un desenvolupament durador, harmoniós i equilibrat en la comunitat i una major integració territorial amb els països candidats i altres països veïns. A aquest capítol se li destina el 17% del total de pressupost d'Interreg per a Espanya. Es troba dividit en espais, dels quals les Illes Balears es troben incloses en dos: espai Mediterrani occidental (MEDOC) i Europa sudoccidental (SUDOE), la qual cosa vol dir que únicament poden plantejar-se projectes a les regions compreses dins d'un mateix espai. En darrer lloc el capítol C, de cooperació interregional per millorar polítiques i tècniques de desenvolupament regional i de cohesió. Aquest capítol tan sols rep un 7% del total del pressupost d'Interreg per a Espanya. Per a aquest capítol, Europa s'ha dividida en quatre zones, i les Illes Balears estan incloses a la zona SUD, encara que dins d'aquest capítol es poden realitzar projectes amb qualsevol de les regions dels quinze estats membres.

La iniciativa Interreg III B té un interès especial per a les Illes Balears, ja que no poden participar al capítol A, i el C té un pressupost mínim. Per a tota Espanya, aquesta iniciativa representa devers 900 milions d'euros repartits en els tres capítols esmentats anteriorment. Dins del capítol B, per a cada espai es destinen 27,5 milions d'euros de subvenció.

El període de programació d'aquesta iniciativa coincideix amb el del FEDER en el sentit d'haver-se hagut de redactar un programa operatiu i un complement de programa, amb els seus preceptius eixos i mesures, en els quals s'han d'emmarcar els diferents projectes que es vulguin presentar. Després de la seva aprovació per part de la Comissió Europea, es procedirà a l'obertura de la convocatòria de presentació de projectes per part de les autoritats de gestió designades dins de cada espai. Per a l'espai MEDOC i SUDOE aquesta obertura es va produir el maig i setembre del 2002. El 2004 es tornarà a obrir una segona convocatòria en la qual es destinarà el pressupost dels anys 2004, 2005 i 2006.

Els eixos dels dos espais en què poden participar les Illes Balears són molt similars, ja que ambdós inclouen temes mediambientals, com la prevenció i gestió de riscos naturals, la preservació i valoració patrimonial dels espais i els recursos naturals, especialment els recursos hídrics; el transport i la societat de la informació, com millora de l'accés als territoris, promoció del transport intermodal i conversió cap a altres mitjans de transport més respectuosos amb el medi ambient, tecnologies innovadores de comu-

nicació i informació per al desenvolupament del territori, millora de l'accés a la societat de la informació; desenvolupament territorial i urbà, com complementaritats territorials per dinamitzar les zones rurals i gestió sostenible del territori, desenvolupament de la cooperació, per posar en pràctica estratègies i accions pilot, etc.

Un aspecte important d'aquesta iniciativa és la necessitat de comptar amb socis estrangers dins del mateix espai, com a mínim un, segons indica la reglamentació d'Interreg, encara que sigui aconsellable tenir-ne dos, ja que es valorarà a l'hora de la selecció dels projectes. S'ha fixat que el pressupost màxim per projecte sigui de tres milions d'euros, la quantitat mínima és de tres-cents mil euros i els projectes no poden superar els tres anys de període de duració. En ser les Illes Balears Objectiu 2, el finançament europeu és del 50% del total de despeses elegibles, mentre que a les zones Objectiu 1 és del 75%.

Per part de les diferents administracions públiques que conformen les Illes Balears, autonòmica, insular i local, així com per part d'altres organitzacions que també poden participar en aquesta iniciativa, com és la Universitat de les Illes Balears, ONG com el GOB, associacions empresarials com la PIMEM, etc., s'han presentat a la convocatòria de maig en els dos espais aproximadament una trentena projectes, en els quals les Illes Balears participen com a líder i també com a soci dels diferents projectes.

2.4.2. ORGANISMES SUPRANACIONALS EN ELS QUALS PARTICIPEN LES ILLES BALEARS

Les Illes Balears participen en un acord anomenat IMEDOC, inicialment firmat amb Còrsega i Sardenya, i que l'any passat fou ampliat a Sicília. En el marc d'aquest acord es realitzen reunions periòdiques entre els presidents de les esmentades regions, en les quals s'acorden convenis de col·laboració entre diferents institucions, com poden ser les universitats, o es presenta conjuntament algun projecte europeu. Es tracta d'un fòrum important on es defensa la insularitat i es treballa per aconseguir el seu reconeixement.

Per altra banda, existeix la Conferència de Regions Perifèricomarítimes (CRPM), amb uns objectius similars a l'IMEDOC, però en un marc molt més ampli, dins del qual les regions que en formen part comparteixen experiències i coneixements, i que s'ha convertit en un grup de pressió important enfront de les diferents institucions de la Unió Europea.

Una altra organització, amb característiques similars a les anteriors és l'Assemblea de les Regions d'Europa (ARE), que es configura com un grup de pressió enfront de les institucions europees. L'ARE està estructurada en grups dels quals formen part experts de diferents països, cada un dels quals està especialitzat en una matèria concreta.

2.4.3. LA UNIÓ EUROPEA AMPLIADA

L'efecte immediat que per a les Illes Balears tendrà l'entrada de nous països, molt més pobres, és la possible pèrdua o reducció en la percepció de fons que havien rebut fins ara. És allò que es coneix com "efecte estadístic", pel qual les regions considerades en l'actualitat menys afavorides passaran de cop a ser "riques" i això sense haver aconseguit, en molts de casos, els nivells que s'havien previst. Actualment, aquest és el punt clau per a l'ampliació i sobre el qual més es discuteix, ja que els països que actualment contribueixen en major mesura a les arqueus de la Unió, Alemanya per exemple, no estan disposats a incrementar el seu nivell de participació financera i volen que aquests diners es destinin per complet als països de l'Est. Aquests països, a la vegada, i a causa de la seva proximitat, es convertiran en el principal mercat on es dirigiran les empreses alemanyes, alhora que, i aquest és un dels temors d'Alemanya, es produirà un transvasament humà entre les fronteres de l'Est cap a l'Oest, que fa témer a Alemanya un increment de les seves despeses i dels problemes socials.

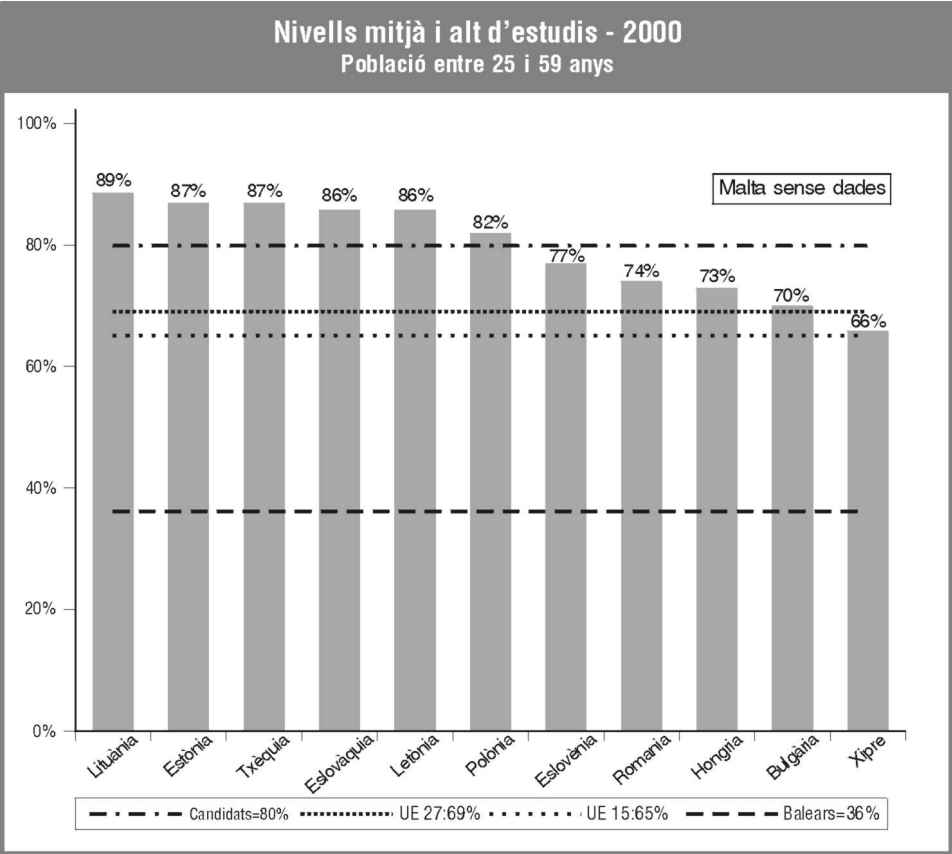
Un dels nous arguments esgrimits a favor de l'ampliació és el fet positiu que suposa l'obertura de nous mercats per a les empreses dels actuals quinze estats membres, argument que no acaba de convèncer els països receptors d'aquests ajuts, ja que en un principi no compensarà la pèrdua que suposarà en la recepció d'aquests fons.

Per altra banda, el fet de deixar de rebre fons, significa que ja s'han aconseguit els nivells de cohesió (riquesa tant econòmica com social) de la resta d'estats, cosa que deixa de ser certa a causa del ja esmentat efecte estadístic.

El gràfic G-I-2, elaborat per la Direcció General d'Economia, que té com a font la Comissió Europea, demostra que els països candidats, tot i ser més pobres que els quinze estats membres que actualment integren la Unió, tenen uns nivells de formació superiors, aspecte al qual no se li ha atorgat la rellevància que té, ja que en la societat dels nostres dies, basada en el coneixement i en les noves tecnologies, els recursos humans i la formació dels treballadors són aspectes fonamentals a l'hora de parlar de competitivitat als mercats i empreses, base de la nostra economia. Si volem una economia forta, capaç d'enfrontar-se a nous reptes, es necessita una mà d'obra preparada a tots els nivells, i aquesta és una aportació que trobam als països candidats que hem de tenir molt en compte.

Un aspecte molt important per a les nostres illes és el programa TWINNING aprovat per la Unió Europea, en el qual les Illes Balears, en representació de l'Estat espanyol, assessoraran durant el període d'un any Malta en la gestió de fons estructurals amb vista a la seva entrada a la Unió. És la primera vegada que en un projecte d'aquesta naturalesa és una regió que assessorarà tot un país i no de regió a regió com s'havia realitzat fins ara. Aquest projecte té una importància especial per a les nostres illes des del punt de vista que Malta serà el primer estat-illa que entri a la Unió, això significa

GRÀFIC I-2.

Font: Direcció General d'Economia.

que tindrà representants en totes i cada una de les institucions europees i que les seves polítiques, per pròpia naturalesa reivindicaran la insularitat. Tema que fins ara ha estat poc o gens reconegut per Europa, però que constitueix una problemàtica específica per a les illes.

4. BALEARS: FETS ESTILITZATS

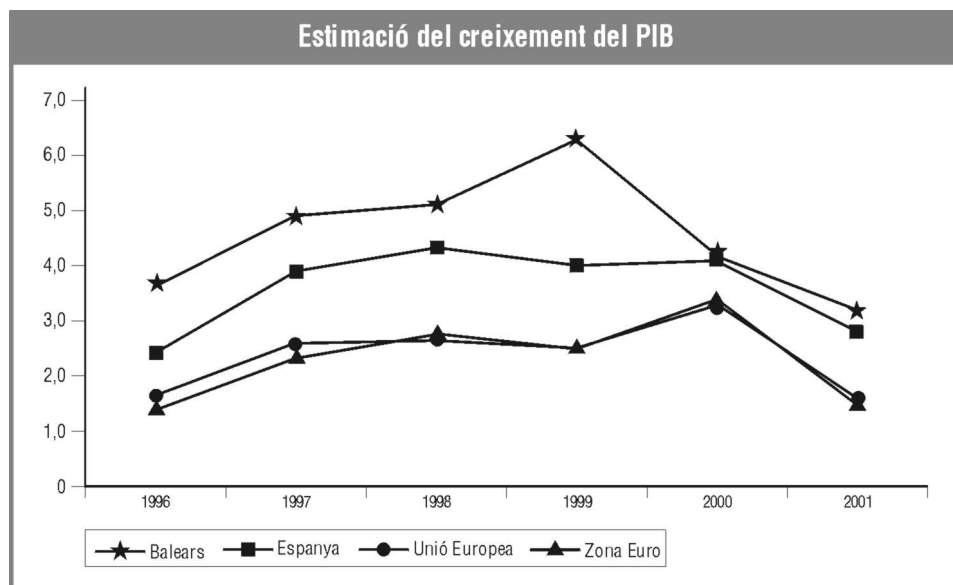
Estructuram l'anàlisi de l'economia balear en els següents apartats: introducció, l'evolució dels grans components de la demanda final, l'evolució sectorial amb relació a la resta de comunitats autònomes, i anàlisi dels preus, de la renda i de la capacitat de finançament.

4.1. INTRODUCCIÓ

Durant el transcurs de l'any 2001 s'ha confirmat una suau desacceleració econòmica que, si bé fins a la meitat del segon trimestre no es percebia amb claredat, al llarg del quart trimestre s'ha fet més evident. Si bé és cert que els dramàtics atemptats de l'11 de setembre als Estats Units han generat molta més incertesa, també ho és que la desacceleració ja venia d'abans. En tot cas, els esdeveniments de setembre no han fet sinó empitjorar l'evolució de l'economia internacional en general i de la de Balears en particular (vegeu apartat 1 d'aquest capítol).

Malgrat aquest panorama, s'han estimat per a l'any 2001 creixements del PIB per les Illes Balears a taxes superiors que les de la resta d'Europa i Espanya (vegeu gràfic I-3).

GRÀFIC I-3.

Font: Direcció General de Programació i Ordenació Econòmica (Conselleria d'Hisenda i Pressuposts).

En el cas de Balears ha tengut una especial importància l'aturada en el creixement de l'economia alemanya, que ha vist com el seu PIB va caure d'un 3% l'any 2000 a un 0,6% l'any 2001, amb els conseqüents efectes negatius quant a la reducció dels fluxos turístics alemanys cap a les Balears (vegeu apartat 8 d'aquest capítol).

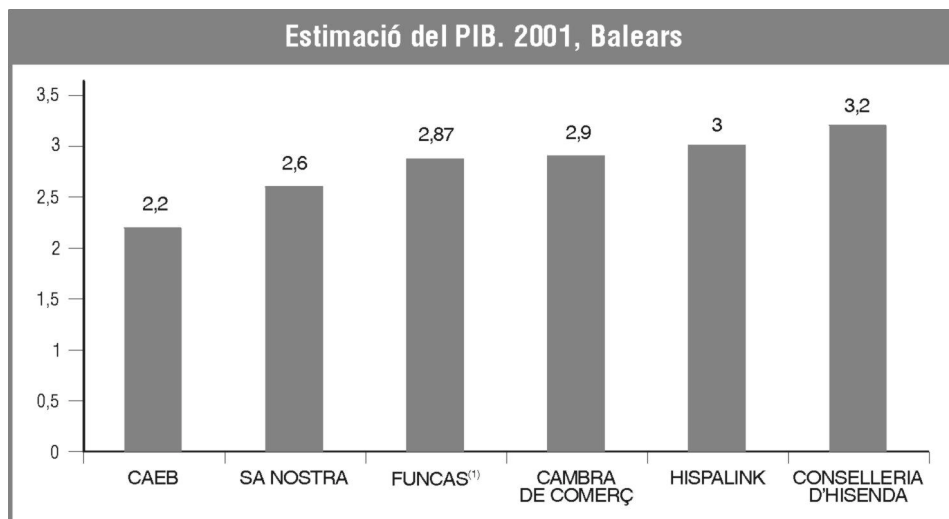
També cal remarcar que continua expandint-se el fenomen de la immigració, fet que, per una banda, ha permès abastar de mà d'obra determinats sectors, però per l'altra, ha provocat problemes de regularització de mà d'obra i de borses de treball il·legal (vegeu l'apartat 1.7.2. del capítol II i el 12 del capítol III).

Finalment, hem de destacar el comportament dels preus, que a Balears és una de les assignatures pendents ja que segueix taxes generalment per damunt d'Espanya amb l'efecte negatiu que representa per a la nostra competitivitat (vegeu apartat 3.4.1 d'aquest capítol), si bé cal destacar en aquest sentit, la recuperació de la productivitat (vegeu apartat 3.1 d'aquest capítol).

4.2. L'ECONOMIA A BALEARS

L'anàlisi de l'evolució de l'economia de Balears depèn de la font consultada. El resultat de l'any 2001 en termes del creixement de l'economia difereix dins d'una franja d'un punt (vegeu gràfic I-4).

GRÀFIC I-4.

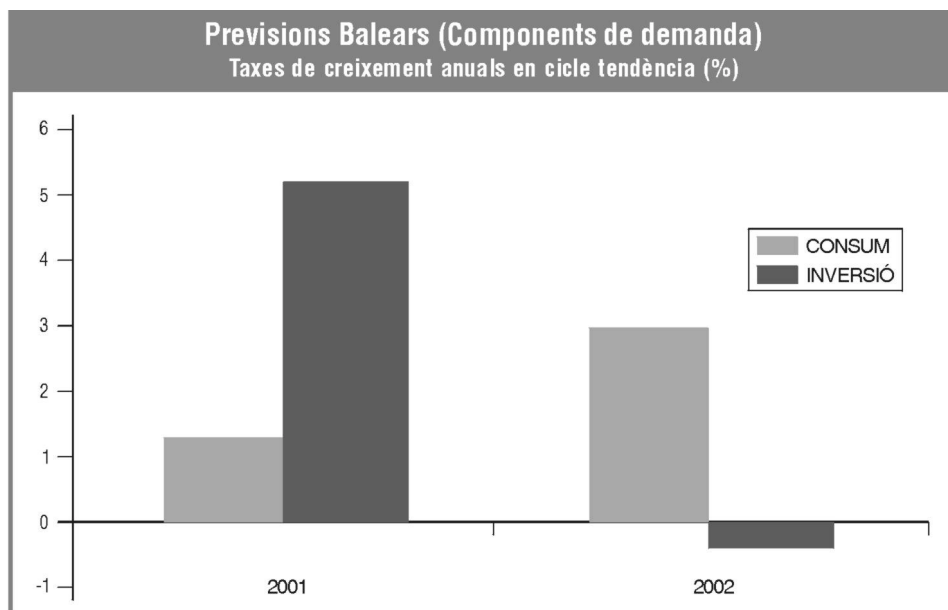

⁽¹⁾ VAB a preus bàsics (preus constants 1995)
 Font: Elaboració pròpia.

Així, podem apreciar com l'estimació més optimista és la realitzada per la Conselleria d'Hisenda i Pressuposts a través de la Direcció General de Programació i Ordenació Econòmica amb un 3,2% davant de la més pessimista realitzada per la CAEB amb un 2,2%.

S'estima que durant l'any 2001 el consum privat dels residents va créixer prop d'un 1,3%. S'espera que per l'any 2002 aquesta dada arribi al 3%. Els indicadors econòmics que integren aquest estimador de consum reflecteix diferents comportaments. La despesa en alimentació, begudes i tabac (euros) va caure un -6,4% en termes anuals, mentre

GRÀFIC I-5.

Font: Conselleria d'Hisenda i Pressuposts.

que en les hipoteques sobre habitatges construïts (milers d'euros) va pujar un 11,8%. Per altra banda, mentre les vendes de benzina (milers de litres) varen caure un 1%, la matriculació de vehicles va pujar un 7,8%.

La inversió ha augmentat a Balears un 5,2% principalment a causa de l'impuls del sector de la construcció encara que, com en el cas anterior, s'aprecien disparitats de resultats en els diferents indicadors; mentre que el capital de noves societats mercantils (milers d'euros) creix un 40,5% i les noves hipoteques sobre solars urbans (milers d'euros) augmenten un 18,8%, la creació neta de societats mercantils cau un -7,4% i la matriculació de camions baixa un -8,1%. Per l'any 2002 s'estima que caigui fins al -0,4% (vegeu gràfic I-5).

4.3. ESTRUCTURA I COMPORTAMENT DELS PRINCIPALS SECTORS PRODUCTIUS

El PIB de les Illes Balears s'ha situat l'any 2001, d'acord amb les dades de la Direcció de Programació i Ordenació Econòmica dependent de la Conselleria d'Hisenda i Pressuposts, en 2,9 bilions de pessetes corrents i en 1,9 bilions de pessetes en termes constants, dels quals el 81% correspon al sector serveis, el 9,12% a la indústria, el 8,45% a la construcció i l'1,46% al sector primari(vegeu quadre I-27).

QUADRE I-27.

Evolució de l'economia balear. Desagregació del PIB per sectors							
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
	(milions de pessetes corrents)						
Agricultura	31515	34000	33558	34197	33749	33468	33702
Indústria	176003	183000	190375	200191	216909	232246	240839
Construcció	119010	134000	146963	162006	185528	207749	221980
Serveis	1629640	1739000	1867757	1994421	2176561	2337199	2427181
Economia balear	1956169	2090000	2238653	2390815	2612747	2810661	2923702

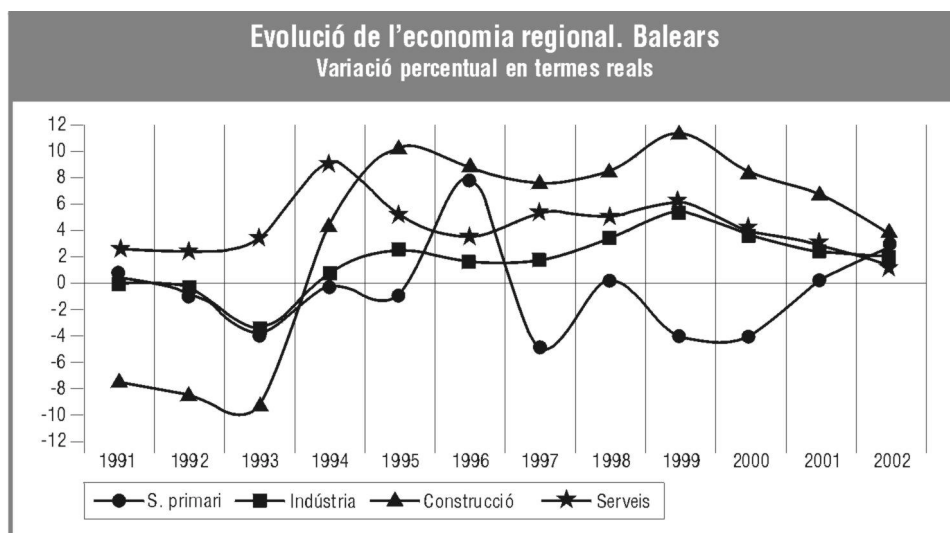
Font: Direcció General de Programació i Ordenació Econòmica (Conselleria d'Hisenda i Pressuposts).

Des del costat de l'oferta, l'alentiment en el creixement de l'economia és palpable en diferents sectors com la indústria, la construcció i els serveis, mentre que s'observa una certa recuperació del sector primari de cara al 2002 (vegeu gràfic I-6).

Quant al pes dels diferents sectors en el PIB observam que durant el període del 1990 al 1994 es produeix un augment de la importància del sector serveis que passa de representar el 76,77% a un 80,97% del total del producte interior brut. Per altra banda la indústria aprecia una suau caiguda des d'un 11,82% l'any 1990 a un 9,12% el 2001. El sector de la construcció des del 1990 cau fins al seu punt d'inflexió el 1994 amb un mínim del 6,44%, a partir del qual comença una fase d'alça fins al 2001 amb un pes del 8,45%. Finalment l'agricultura ha perdut a poc a poc el seu pes, des d'un 2,48% el 1990 a un 1,46% el 2001 (vegeu gràfic I-7).

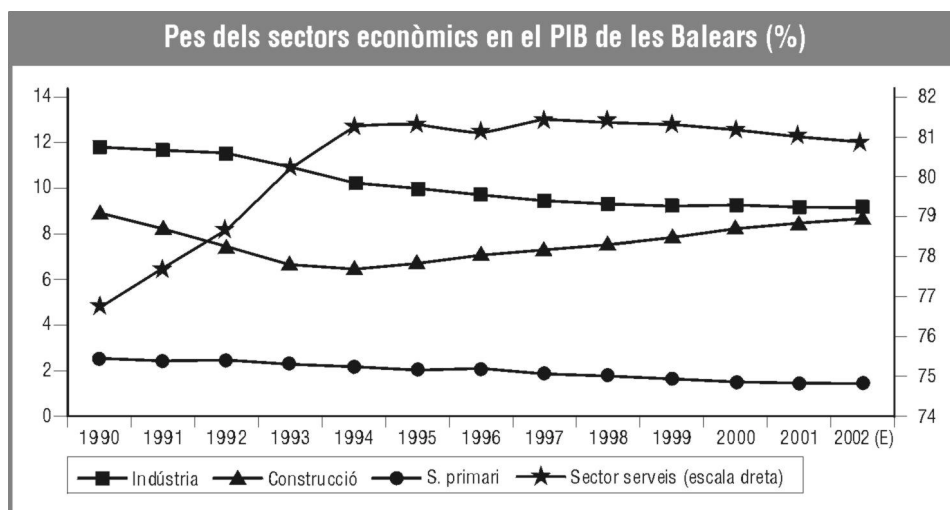
La pèrdua pausada de la importància del sector primari en l'estructura de les Illes és un element a tenir en compte ja que, a part de l'aportació econòmica, aquest sector té un

GRÀFIC I-6.

Font: Direcció General de Programació i Ordenació Econòmica. Conselleria d'Hisenda i Pressuposts.

GRÀFIC I-7.

Font: Direcció de Programació i Ordenació Econòmica. Conselleria d'Hisenda i Presuposts.

altre valor afegit, a saber, la seva relació amb l'entorn natural, la seva implicació en la conservació del medi ambient i del paisatge, així com, la seva importància en la vinculació amb les tradicions autòctones.

4.3.1. EL SECTOR PRIMARI

L'any 2001 no ha estat un bon any per al sector primari a causa, principalment, de la meteorologia adversa i de les epidèmies de la ramaderia bovina, porcina i ovina. Segons la Fundació de les Caixes d'Estalvis Confederades (FUNCAS), el VAB a preus bàsics del sector primari a Balears va caure un 1,63%. A l'arc mediterrani va oscil·lar entre el 2% de la Comunitat Valenciana i el -0,55% de Catalunya. A Espanya la taxa de creixement fou d'un 0,44%.

En termes d'ocupació a Balears el sector primari va disminuir un 1,13% que en ser menor que la caiguda de la producció dona com a resultat una pèrdua de productivitat del 0,53%, mentre que a Espanya la caiguda de la productivitat ha estat d'un 0,05%. A l'arc mediterrani la productivitat ha oscil·lat entre l'1,84% de la Comunitat Valenciana i el -0,59% de Catalunya. La comunitat autònoma on més ha crescut la producció i la productivitat ha estat el País Basc amb valors per sobre del 13%, bàsicament a causa de la recuperació de la pesca marítima després del retrocés de l'any 2000. On més ha crescut l'ocupació ha estat a Andalusia (1,51%) (vegeu quadre I-28 i gràfic I-8).

QUADRE I-28.

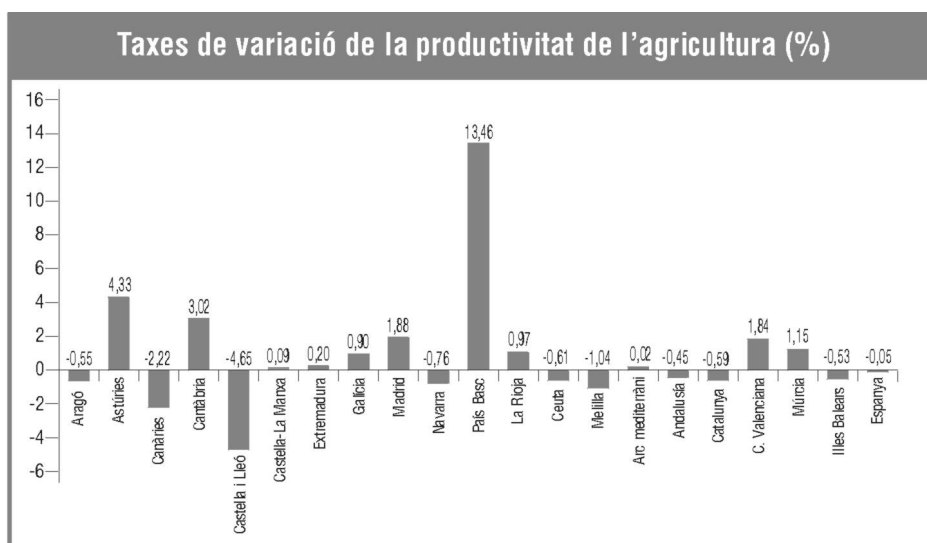
Agricultura i pesca. Valor afegit brut a preus bàsics (1)

	2000	2001	Variació	(%)
Milions d'euros				
Aragó	990,7	987,5	-3,2	-0,32
Astúries	332,6	346,6	14,0	4,21
Canàries	698,6	678,3	-20,3	-2,91
Cantàbria	312,8	315,0	2,2	0,70
Castella i Lleó	2.924,7	2.807,7	-117,0	-4,00
Castella-La Manxa	2.189,5	2.196,1	6,6	0,30
Extremadura	1.450,2	1.462,8	12,6	0,87
Galícia	1.968,7	1.988,4	19,7	1,00
Madrid	187,9	191,7	3,8	2,02
Navarra	387,4	383,3	-4,1	-1,06
País Basc	533,3	603,2	69,9	13,11
Rioja (La)	639,5	646,4	6,9	1,08
Ceuta	6,1	6,1	0,0	-0,30
Melilla	3,0	3,0	0,0	-0,38
Arc mediterrani				
Andalusia	7.710,7	7.791,7	81,0	1,05
Catalunya	1.863,1	1.852,9	-10,2	-0,55
Comunitat Valenciana	1.857,3	1.894,4	37,1	2,00
Múrcia	1.056,4	1.072,2	15,8	1,50
Total arc	12.487,5	12.611,2	123,7	0,99
Balears	245,2	241,2	-4,0	-1,63
Espanya	25.357,7	25.468,5	110,8	0,44

(1) a preus 1995

Font: FUNCAS. Quaderns d'informació econòmica núm. 167, març-abril 2002.

GRÀFIC I-8.

Font: FUNCAS. Quaderns d'informació econòmica número 167, març-abril 2002.

4.3.2. INDÚSTRIA

El creixement del valor afegit brut en termes constants (1995) de la indústria balear, per al 2001, fou d'un 1,45% respecte de l'any 2000. Fou una de les taxes més baixes juntament amb la d'Astúries (que presenta taxa negativa), Aragó, Navarra i Cantàbria. Per a tota Espanya la taxa va ser del 2,11% i a l'arc mediterrani les taxes oscil·laren entre el 3,10% de la Comunitat Valenciana i l'1,50% de Catalunya.

Mentre que l'ocupació creixia a Balears un 1,19% respecte de l'any 2000, a l'arc mediterrani va augmentar entre un 2,61% (Múrcia) i un 1,51% (Andalusia) i en terme mitjà Espanya se situà en un 1,71%.

La taxa de productivitat a Balears fou del 0,26%, percentatge inferior al d'Espanya on va créixer un 0,39%. A l'arc mediterrani la major productivitat va correspondre a la Comunitat Valenciana amb un 0,97% i la menor a Catalunya que va caure (un -0,48%) (vegeu quadre I-29 i gràfic I-9).

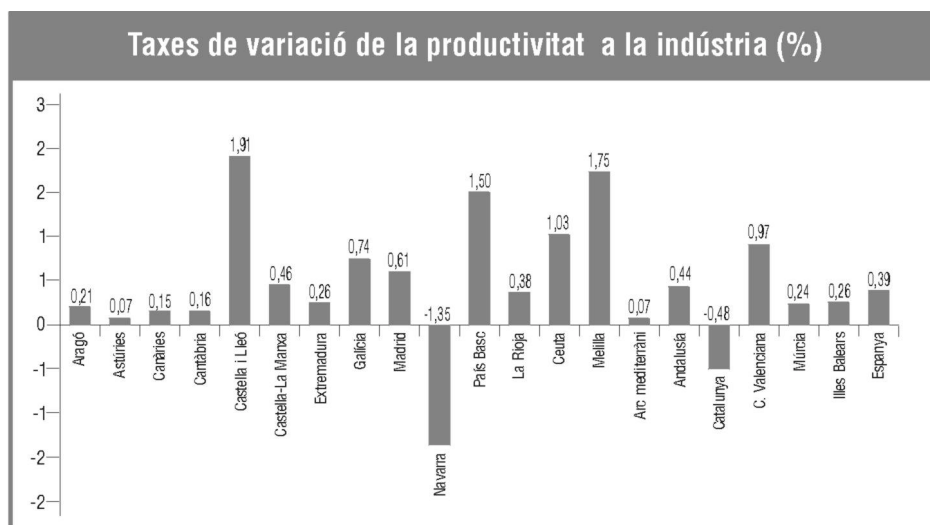
QUADRE I-29.

Indústria. Valor afegit brut a preus bàsics (1)				
	2000	2001	Variació	(%)
Milions d'euros				
Aragó	4.735,1	4.796,2	61,1	1,29
Astúries	3.189,2	3.170,1	- 19,1	-0,60
Canàries	1.906,4	1.938,4	32,0	1,68
Cantàbria	1.507,7	1.529,6	21,9	1,45
Castella i Lleó	7.352,9	7.610,3	257,4	3,50
Castella-La Manxa	4.172,8	4.280,9	108,1	2,59
Extremadura	1.562,2	1.599,4	37,2	2,38
Galícia	6.375,6	6.553,5	177,9	2,79
Madrid	14.841,7	15.123,7	282,0	1,90
Navarra	3.174,6	3.216,5	41,9	1,32
País Basc	10.539,3	10.844,9	305,6	2,90
Rioja (La)	1.204,5	1.227,1	22,6	1,88
Ceuta	39,8	40,8	1,0	2,62
Melilla	28,7	29,7	1,0	3,60
Arc mediterrani				
Andalusia	9.812,5	10.004,8	192,3	1,96
Catalunya	29.342,6	29.782,7	440,1	1,50
Comunitat Valenciana	13.693,0	14.117,5	424,5	3,10
Múrcia	2.468,4	2.539,0	70,6	2,86
Total arc	55.316,5	56.444,0	1.127,5	2,04
Balears	1.214,6	1.232,2	17,6	1,45
Espanya	117.161,6	119.637,3	2.475,7	2,11

(1) a preus de 1995.

Font: FUNCAS, Quaderns d'informació econòmica, núm. 167, març-abril 2002.

GRÀFIC I-9.

Font: FUNCAS. Quaderns d'informació econòmica número 167, març-abril 2002.

4.3.3. LA CONSTRUCCIÓ

La construcció ha estat el sector amb millor comportament durant els darrers anys. També l'any 2001, ja que és el sector que presenta una major taxa de creixement. Segons la FUNCAS, l'any 2001 a Balears el VAB de la construcció va créixer un 6,97%, per davall del d'Espanya on va augmentar un 7,68%. A l'arc mediterrani va situar-se

GRÀFIC I-10.

Font: FUNCAS. Quaderns d'informació econòmica número 167, març-abril 2002.

entre el 6,70% de Múrcia i el 10,50% de la Comunitat Valenciana (percentatge més alt de tota Espanya).

Aquests importants ritmes de creixement a Espanya es deuen, principalment, a les construccions de grans infraestructures d'obra civil. No obstant això, la construcció de segones residències ha tengut a l'arc mediterrani un paper fonamental en l'evolució d'aquest sector, que creix per sobre de la mitjana espanyola.

Quant a l'ocupació, Balears va créixer un 4,98%, per davall de la mitjana espanyola (5,50%), malgrat això la productivitat de Balears fou major que la d'Espanya (1,90% i 1,68% respectivament). A l'arc mediterrani la productivitat va oscil·lar entre el 2,10% d'Andalusia i l'1,42% de Múrcia (vegeu quadre I-30 i gràfic I-10).

QUADRE I-30.

Construcció. Valor afegit brut a preus bàsics (1)				
	2000	2001	Variació	(%)
Milions d'euros				
Aragó	1.274,9	1.319,5	44,6	3,50
Astúries	1.088,5	1.201,7	113,2	10,40
Canàries	2.181,1	2.327,2	146,1	6,70
Cantàbria	577,7	636,5	58,8	10,18
Castella i Lleó	2.737,8	2.902,1	164,3	6,00
Castella-La Manxa	2.210,6	2.326,9	116,3	5,26
Extremadura	1.095,2	1.113,4	18,2	1,66
Galícia	2.949,9	3.064,9	115,0	3,90
Madrid	6.941,6	7.441,4	499,8	7,20
Navarra	651,9	693,2	41,3	6,34
País Basc	2.128,3	2.283,7	155,4	7,30
Rioja (La)	288,4	312,1	23,7	8,22
Ceuta	37,1	39,4	2,3	2,62
Melilla	40,3	42,9	2,6	3,60
Arc mediterrani				
Andalusia	6.659,9	7.294,6	634,7	9,53
Catalunya	7.482,5	7.997,5	515,0	6,88
Comunitat Valenciana	4.587,3	5.069,0	481,7	10,50
Múrcia	1.144,1	1.220,8	76,7	6,70
Total arc	19.873,8	21.581,9	1.708,1	8,59
Balears	1.139,6	1.219,0	79,4	6,97
Espanya	65.090,5	70.087,7	4.997,2	7,68

(1) a preus del 1995

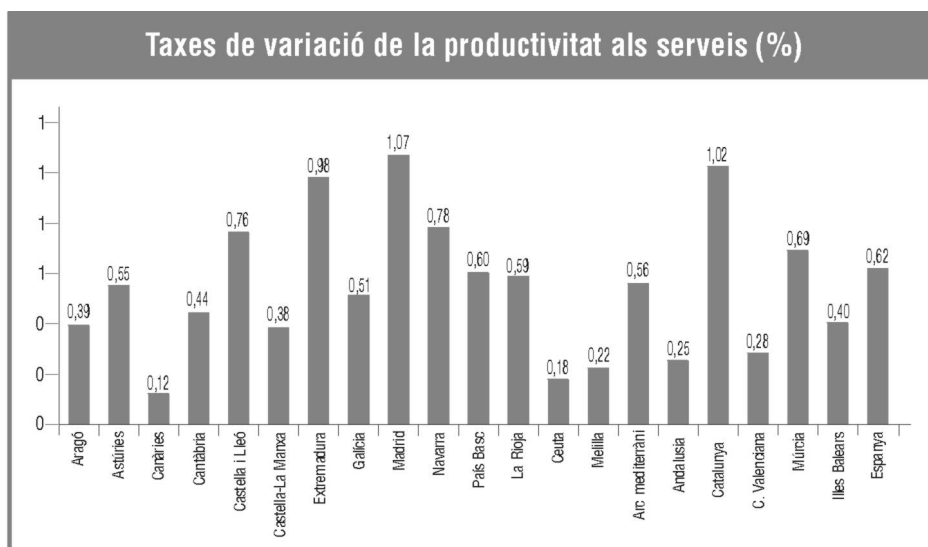
Font: FUNCAS, Quaderns d'informació econòmica, núm. 167

4.3.4. SERVEIS

Els serveis a Balears han crescut durant l'any 2001 un 2,7%, segons la FUNCAS, percentatge situat per davall del creixement d'Espanya (3,19%) i per davall també dels

de l'arc mediterrani que oscil·len entre el 3,79% d'Andalusia i el 2,8% de Múrcia. Els serveis a Balears també presenten un menor creixement de l'ocupació (1,3% enfront de l'1,6%) i de la productivitat tant respecte d'Espanya (0,4% enfront al 0,6%) com de l'arc mediterrani (0,56%) (vegeu quadre I-31 i gràfic I-11).

GRÀFIC I-11.

Font: FUNCAS. Quaderns d'informació econòmica número 167, març-abril 2002.

QUADRE I-31.

Serveis. Valor afegit brut a preus bàsics (1)

	2000	2001	Variació	(%)
	milions d'euros			
Aragó	9.833,1	10.098,6	265,5	2,70
Astúries	7.443,3	7.625,7	182,4	2,45
Canàries	16.841,8	17.313,4	471,6	2,80
Cantàbria	4.014,6	4.151,1	136,5	3,40
Castella i Lleó	17.283,5	17.784,7	501,2	2,90
Castella-La Manxa	10.364,0	10.654,2	290,2	2,80
Extremadura	5.867,7	6.040,8	173,1	2,95
Galícia	18.061,2	18.548,9	487,7	2,70
Madrid	67.468,4	69.694,9	2.226,5	3,30
Navarra	4.893,0	5.032,9	139,9	2,86
País Basc	18.351,2	18.800,8	449,6	2,45
Rioja (La)	2.088,0	2.145,4	57,4	2,75
Ceuta	660,8	676,3	15,5	2,62
Melilla	602,9	617,4	14,5	3,60

Arc mediterrani

Andalusia	46.518,9	48.282,0	1.763,1	3,79
Catalunya	60.849,5	62.614,1	1.764,6	2,90
Comunitat Valenciana	33.719,7	34.967,3	1.247,6	3,70
Múrcia	7.446,9	7.655,4	208,5	2,80

Total arc	148.535,0	153.518,8	4.983,8	3,36
------------------	------------------	------------------	----------------	-------------

Balears	10.661,5	10.949,4	287,9	2,70
----------------	-----------------	-----------------	--------------	-------------

Espanya	491.505,0	507.172,1	15.667,1	3,19
----------------	------------------	------------------	-----------------	-------------

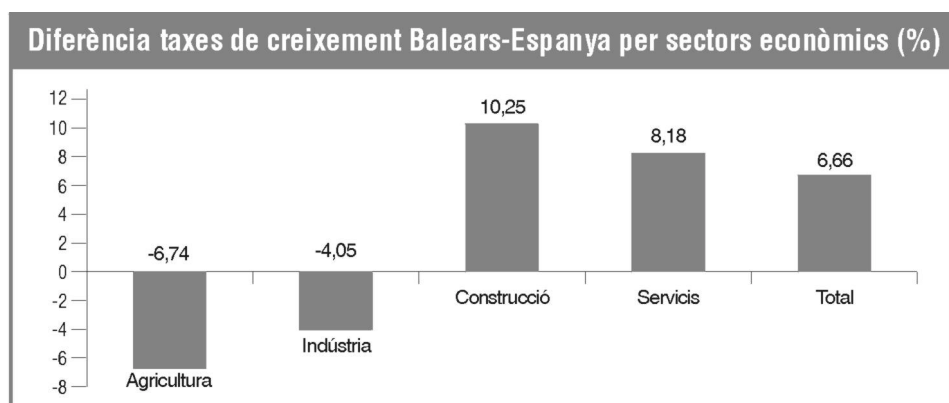
(1) a preus de 1995

Font: FUNCAS, Quaderns d'informació econòmica, núm.167, març-abril 2002.

4.3.5. CREIXEMENT DIFERENCIAL SECTORIAL

En el gràfic I-12 hem calculat la diferència per al període 1995-2001 de les taxes de creixement per a cada un dels sectors econòmics de Balears i d'Espanya.

GRÀFIC I-12.

Font: FUNCAS, Quaderns d'informació econòmica números 167, març-abril 2002.

A partir d'aquest gràfic es pot apreciar que el major creixement econòmic de Balears respecte d'Espanya s'explica pel major creixement diferencial que presenten a Balears els sectors de la construcció i dels serveis.

4.4. PREUS, RENDA I CAPACITAT DE FINANÇAMENT

Cal destacar tres fets estilitzats de l'economia balear, en primer lloc el de tenir un dels nivells d'inflació més alts d'Espanya, en segon el de ser una de les comunitats autònomes amb major nivell de renda i per últim, el fet de generar una gran capacitat de finançament. A continuació passam a analitzar cada un d'aquests trets característics del comportament de l'economia balear.

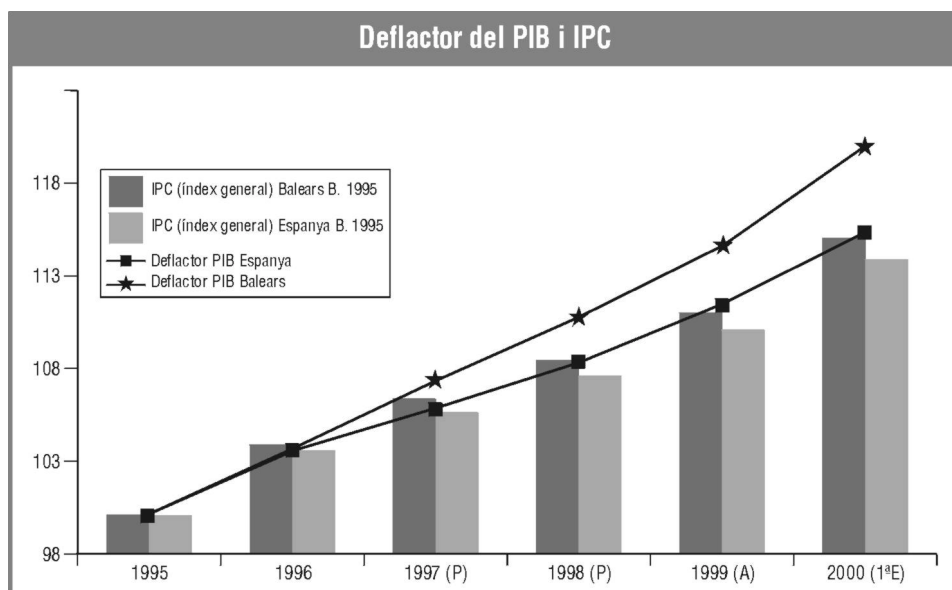
4.4.1. PREUS, EXCEDENTS I INVERSIÓ

Si observam la sèrie de l'IPC en els darrers anys, hi apreciam que la dada per a Balears sempre supera la d'Espanya (vegeu gràfic I-13).

Per una banda, la inflació diferencial de Balears es pot explicar via formació dels costos de producció, donada l'existència dels costos d'insularitat que representen un sobre-cost relatiu per a totes aquelles activitats que presenten una dependència amb relació a l'exterior.

Per altra banda, els preus també es formen a partir dels marges comercials i és prou conegut que a Balears aquests se situen per sobre de la mitjana espanyola⁵¹. Aquest biaix sobre els marges comercials que presenta Balears determina també un major creixement del deflactor dels excedents bruts d'explotació, del deflactor del PIB i, finalment, de la participació dels excedents bruts d'explotació sobre la renda regional⁵² (vegeu quadre I-32).

GRÀFIC I-13.

Font: INE, Contabilidad Regional de España y series IPC.

⁵¹ Vegeu *Estudio sobre la estructura del comercio minorista en España 1999*. Dirección General de Comercio Interior, Secretaría de Estado de Comercio, Turismo y Pymes, Ministerio de Economía y Hacienda. Consejo Superior de Cámaras Oficiales de Comercio, Industria y Navegación de España. Aquest estudi estableix que el marge brut mitjà més elevat de l'Estat és el de Balears, 5,4 punts per sobre del de Canàries i 16,4 punts per sobre de la mitjana de l'Estat (vegeu pàg. 253).

⁵² A Balears es dona conjuntament una major participació en la renda per part dels excedents bruts d'explotació amb relació a la mitjana de l'Estat i uns majors nivells d'equitat valorats tant per l'Índex de Gini com per la taxa de pobresa. En canvi, els indicadors de percepció de la pobresa per part de la població resident que la pateix són pitjors en el cas de Balears amb relació a la mitjana estatal (vegeu E. Reig i A. J. Picazo, *Capitalismo y crecimiento de la economía balear 1955-1996*, Fundación BBVA, 1998, pàg. 227-231).

QUADRE I-32.

Percentatges excedents brut explotació sobre total VAB preus bàsics (preus corrents)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Aragó	46,1	46,3	46,0	44,8	43,86	44,1
Astúries	45,5	46,7	43,6	44,4	43,72	44,6
Canàries	44,9	45,1	45,7	46,1	44,30	44,4
Cantàbria	47,0	47,1	46,3	44,7	44,30	45,4
Castella i Lleó	50,3	49,8	47,8	47,2	47,61	47,6
Castella-La Manxa	49,2	49,7	49,0	48,9	49,49	49,8
Extremadura	47,4	48,6	48,0	47,5	47,94	47,6
Galícia	49,3	49,2	48,0	47,3	47,51	47,1
Madrid	40,0	41,3	41,2	41,3	40,53	40,7
Navarra	45,3	45,8	45,5	44,6	44,88	45,4
País Basc	41,8	41,4	41,3	40,6	39,92	39,9
Rioja	49,1	50,2	49,0	48,8	48,19	48,1
Ceuta i Melilla	35,3	38,1	38,8	39,1	41,58	36,5
Arc mediterrani						
Andalusia	46,7	46,2	46,4	46,6	46,0	45,6
Catalunya	44,0	43,9	44,3	43,4	43,2	42,9
Comunitat Valenciana	44,7	44,1	43,8	43,5	43,6	43,7
Múrcia	49,0	49,1	47,6	46,8	46,4	46,5
Total arc	45,3	44,9	45,0	44,6	44,3	44,1
Balears	47,3	47,6	48,7	47,9	47,7	46,7
Espanya	44,9	45,0	44,8	44,4	44,0	44,0

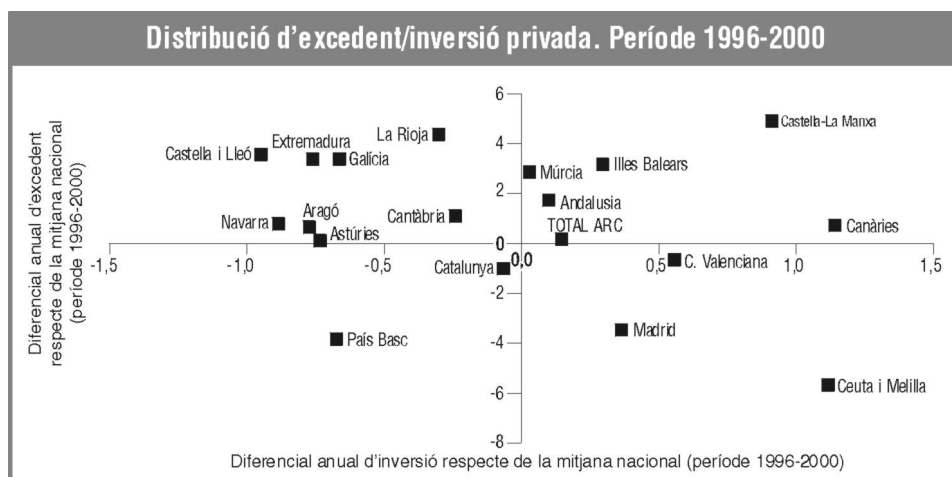
Font: INE, Contabilidad Regional de España (darreres dades disponibles).

Altrament, des d'un enfocament d'empresa no es discuteix la cadena seqüencial que lliga creixements diferencials dels beneficis o dels excedents empresarials a creixements diferencials d'inversió.

En els gràfics I-14 i I-15 s'aprecien els comportaments dels excedents bruts d'explotació i la seva relació amb la inversió privada. En el primer s'observa la situació de totes les comunitats autònomes per al període 1996-2000. La representació d'aquest gràfic situa cada una de les autonomies respecte de la seva distància de la mitjana nacional (ambdós eixos representen els valors mitjans a nivell d'Espanya). D'una banda amb relació a l'eix Y (nivell mitjà d'excedents bruts d'explotació) i de l'altra amb relació a l'eix X (taxa mitjana d'inversió en el període de referència), d'aquesta manera s'obté una aproximació al diferencial d'excedents empresarials respecte de l'eix Y, i al creixement diferencial de la inversió privada respecte de l'eix X.

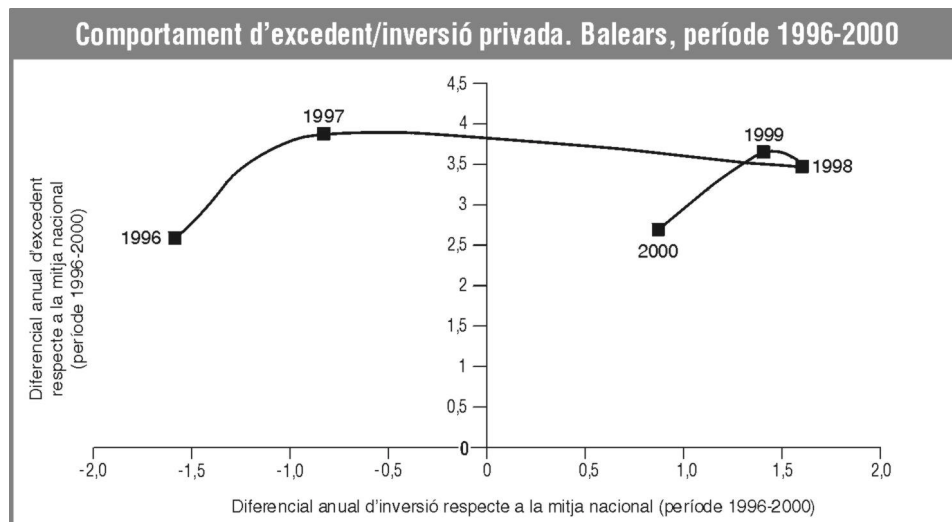
Hi apareixen quatre tipologies que relacionen els nivells mitjans d'excedents amb els nivells mitjans d'inversió. En el primer quadrant es troben aquelles comunitats autònomes on es produeixen a la vegada diferencials positius d'excedents i d'inversió, cas de Balears, Canàries, Andalusia, Múrcia i Castella- La Manxa. També és el cas pel conjunt de l'arc mediterrani.

GRÀFIC I-14.

Font: INE, Contabilidad Regional de España. FUNCAS, Balance Económico Regional.

GRÀFIC I-15.

Font: INE, Contabilidad Regional de España. FUNCAS, Balance Económico Regional.

El cas contrari es produeix –si seguim el sentit de les manetes d'un rellotge a partir del primer quadrant– en el tercer quadrant, cas de Catalunya i el País Basc, on es donen uns nivells d'excident i d'inversió per sota de la mitjana nacional.

En el segon quadrant apareixen aquelles comunitats on els diferencials positius d'inversió no es corresponen amb els diferencials positius dels excedents i que poden veure compromesos els seus processos d'acumulació de capital a mitjan termini si no milloren les seves expectatives de generació d'excedents. En aquest cas es troben la Comunitat Valenciana, Madrid, Ceuta i Melilla.

El quart quadrant representa la tipologia oposada al segon quadrant, és a dir, aquella en la qual es donen diferencials positius d'excedents però no d'inversió, i que per tant, es troben en posició de millorar les seves trajectòries de creixement a curt termini, tal i com ha passat a Balears a partir del 1998 (vegeu gràfic I-15). En aquest quart quadrant se situen Castella i Lleó, Extremadura, La Rioja, Galícia, Navarra, Cantàbria, Aragó i Astúries. En el gràfic I-15 s'ha representat l'evolució de les Illes Balears des del 1996 fins al 2000 en el seguiment dels diferencials que presenten els excedents bruts d'explo-tació i les taxes d'inversió privada. Es pot apreciar la fase alcista en els excedents del període 1996-1997, que generen *expost* a partir del 1998, el boom d'inversions privades durant el trienni 1998-2000.

4.4.2. EVOLUCIÓ DE LA RENDA FAMILIAR BRUTA DISPONIBLE

La segona característica de les Illes Balears és la de ser una de les comunitats autònomes on es genera major riquesa, com mostra el quadre I-33, on apreciam que en termes d'índex per habitant Espanya =100, el PIB regional per Balears se situa durant el 2001 en un 130,9, és a dir, el més alt d'Espanya.

QUADRE I-33.

Producte interior brut regional			
	Milions d'euros corrents	Índex per habitant Espanya=100 PIB regional	RFBD(*)
Aragó	22.113,1	107,1	115,3
Astúries	15.442,3	83,8	95,0
Canàries	27.751,2	90,6	86,3
Cantàbria	8.544,0	92,4	97,9
Castella i Lleó	39.564,5	92,8	106,4
Castella-La Manxa	24.820,9	82,0	95,4
Extremadura	13.059,3	70,6	88,5
Galícia	39.095,1	83,1	97,2
Madrid	118.796,3	128,4	115,1
Navarra	11.809,1	123,6	113,6
País Basc	41.771,8	115,4	107,1
La Rioja	5.407,0	116,0	113,3
Ceuta	982,1	75,3	95,1
Melilla	890,9	75,1	94,0
Arc mediterrani			
Andalusia	94.390,4	74,0	83,6
Catalunya	133.440,6	122,2	108,6
Comunitat Valenciana	73.823,0	102,1	99,5
Múrcia	16.187,8	79,0	83,2
Total arc	317.841,8		
Balears	19.719,3	130,9	108,6
Espanya	707.608,7	100,0	100,0

(*) Renda familiar bruta disponible corregida pel poder de compra.

Font: FUNCAS.

QUADRE I-34.

Renda familiar bruta disponible (poder de compra), per habitant									
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	1995 sobre2001	Taxa mitjana anual
	Milions d'euros corrents						Taxa del període		
Aragó	9861,2	10311,8	10704,7	11332,3	12178,5	13195,4	13923,9	41,20	5,93
Astúries	8187,6	8518,9	8805,2	9251,3	9993,1	10779,3	11478,6	40,19	5,81
Canàries	6998,4	7646,9	7844,8	8272,0	9138,9	9832,6	10426,6	48,99	6,90
Cantàbria	7994,1	8464,0	8914,7	9536,2	10286,3	11163,6	11826,1	47,94	6,75
Castella i Lleó	8983,1	9429,7	9859,3	10448,3	11256,6	12088,0	12855,8	43,11	6,16
Castella-La Manxa	8048,5	8398,7	8713,2	9223,9	9969,5	10735,7	11529,4	43,25	6,19
Extremadura	7074,9	7478,9	7894,1	8395,6	9130,7	10121,3	10696,9	51,20	7,15
Galícia	7948,9	8504,4	8891,8	9375,1	10109,5	11005,4	11739,0	47,68	6,72
Madrid	9400,7	10114,9	10684,5	11434,5	12457,8	13354,7	13910,3	47,97	6,76
Navarra (C. Foral de)	9655,6	10185,9	10605,9	11395,6	12160,1	13161,6	13718,8	42,08	6,04
País Basc	8840,1	9287,5	9860,1	10678,9	11296,8	12198,7	12941,8	46,40	6,57
Rioja (La)	9367,1	10019,2	10349,4	11298,2	12176,3	13125,3	13689,6	46,15	6,55
Ceuta	8913,7	9468,0	9448,5	9500,7	10164,1	10806,5	11494,5	28,95	4,37
Melilla	9347,6	9726,8	9908,6	10122,9	10794,8	11173,1	11362,9	21,56	3,32
Arc mediterrani									
Andalusia	6995,5	7291,4	7615,1	7971,2	8508,4	9398,9	10096,1	44,32	6,33
Catalunya	9172,5	9768,9	10148,6	10680,5	11548,4	12484,7	13115,9	42,99	6,15
Comunitat Valenciana	8154,4	8614,5	9032	9561,5	10401,7	11285,7	12024,9	47,47	6,70
Múrcia	7493,8	7932,4	8271,4	8553,5	9003,3	9744,1	10051,4	34,13	5,03
Balears	9214,6	9660,5	9915,3	10600,3	11794,1	12694,2	13120,4	42,39	6,11
Espanya	8338,7	8825,4	9220,8	9758,2	10535,2	11418,4	12081,14	44,88	6,38

Font: FUNCAS, Quaderns d'informació econòmica, núm. 167.

Si tenim en compte el concepte de renda familiar bruta disponible corregida pel poder de compra llavors la situació relativa de Balears descendeix a la sisena posició i, en termes d'RFBD per càpita corregida pel poder de compra, Balears se situa a la cinquena posició (vegeu quadres I-33 i I-34).

4.4.3. CONSUM, ESTALVI I CAPACITAT DE FINANÇAMENT

El consum a Balears per al quinquenni 1995-2000 presentà un comportament ascendent amb una taxa màxima del 12,61% l'any 1998. L'any 2000 el creixement respecte del 1999 va ser del 8,86% i se situà en 1,8 bilions de pessetes corrents, de les quals el 82% correspon a consum privat i la resta a consum públic (18%) (vegeu el quadre I-35).

QUADRE I-35.

Balanç econòmic a les Illes Balears						
	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Milions de pessetes corrents						
VAB a preus bàsics	1.732.858	1.838.593	1.967.437	2.141.424	2.370.010	2.583.364
Serveis d'intermediació financera	44.831	42.832	43.525	45.979	40.347	44.026
PIB a preus bàsics	1.688.027	1.795.761	1.923.912	2.095.445	2.329.663	2.539.338
Imposts indirectes nets	273.832	295.381	330.081	362.611	427.089	460.082
PIB a preus de mercat	1.961.859	2.091.142	2.253.993	2.458.056	2.756.752	2.999.420
Transferències de capital	111.865	124.441	132.761	144.413	147.650	155.418
Renda interior bruta a preus de mercat	1.849.994	1.966.701	2.121.232	2.313.643	2.609.102	2.844.002
Consum nacional	1.171.984	1.257.875	1.358.069	1.529.365	1.701.698	1.852.404
Consumo privat	922.976	998.791	1.081.713	1.240.469	1.393.358	1.524.326
Consumo públic	249.008	259.084	276.356	288.896	308.340	328.078
Estalvi nacional brut	678.010	708.826	763.163	784.278	907.404	991.598
Estalvi privat	540.190	550.100	555.814	531.145	569.949	607.552
Estalvi públic	137.820	158.726	207.349	253.133	337.455	384.046
Formació bruta de capital	436.884	438.017	462.216	488.360	597.144	685.227
Inversió privada	382.501	391.739	415.126	433.748	538.639	622.399
Inversió pública	54.383	46.278	47.090	54.612	58.505	62.828
Capacitat (+) / Necessitat de finançament (-)	241.126	270.809	300.947	295.918	310.260	306.371
Sector privat	157.689	158.361	140.688	97.397	31.310	-14.847
Sector públic	83.437	112.448	160.259	198.521	278.950	321.218

Font: FUNCAS, Balanç Econòmic Regional (autonomies i províncies) anys 1995 a 2000 i elaboració pròpia.

Quant a l'estalvi s'observa una suau pèrdua de pes del sector privat en benefici del sector públic ja que si l'any 1995 el 79,7% de l'estalvi total a Balears corresponia al sector privat, l'any 2000 aquest percentatge baixa al 61,3%.

Malgrat això, el percentatge de formació bruta de capital del sector privat sobre el total augmenta, d'un 87% l'any 1995 a un 90,8% l'any 2000, i arriba als 685.227 milions de pessetes.

Un motiu d'aquest important increment de la inversió privada a Balears pot estar causat pel gran creixement del sector immobiliari i de la construcció que durant aquest quinquenni han representat una seriosa alternativa a les inversions borsàries (vegeu apartat 3. 2. 3 d'aquest capítol).

Pel que fa al consum públic i d'acord amb les dades del quadre I-35 s'aprecia que ha crescut en el període 1995-2000 un 31,75%, en canvi l'estalvi ho ha fet en un 178,66%. Si a tot això sumam que el nivell d'inversió en el sector públic ha crescut molt per davall d'ambdues xifres, es justifica la capacitat positiva de finançament que ha augmentat en el mateix període 1995-2000 un 284,98% i s'ha situat l'any 2000 en 321.218 milions de pessetes corrents, enfront de la necessitat de finançament del sector privat en menys 14.847 milions de pessetes corrents, cosa que col·loca la comunitat autònoma de les Illes Balears en una capacitat de finançament de 306.371 milions de pessetes. Amb això les Balears se sumen a les altres sis comunitats autònomes que durant l'any 2000 varen tenir saldo positiu en les seves respectives balances fiscals.

QUADRE I-36.

Balança fiscal regional. Capacitat (+) / Necessitat (-) de finançament (milions de ptes.)						
	1995			2000		
	S. privat	S. públic	Total	S. privat	S. públic	Total
Balears	157.689	83.437	241.126	-14.847	321.218	306.371
Catalunya	1.244.642	514.455	1.759.097	237.988	1.872.544	2.110.532
C. Valenciana	478.473	-450.736	27.737	-200.411	67.945	-132.466
Madrid	487.627	1.342.818	1.830.445	-555.212	2.284.432	1.729.220
Navarra	111.878	-28.013	83.865	21.982	42.953	64.935
País Basc	466.174	-10.154	456.020	151.395	305.603	456.998
La Rioja	64.387	-27.911	36.476	28.619	2.804	31.423

Font: FUNCAS, Balanç Econòmic Regional (autonomies i províncies), anys 1995 a 2000.

QUADRE I-37.

Balança fiscal regional. Capacitat (+) / Necessitat (-) de finançament (en percentatges)						
	1995			2000		
	S. privat	S. públic	Total	S. privat	S. públic	Total
Balears	65	35	100	-5	105	100
Catalunya	71	29	100	11	89	100
C. Valenciana	1.725	-1.625	100	-151	51	100
Madrid	27	73	100	-32	132	100
Navarra	133	-33	100	34	66	100
País Basc	102	-2	100	33	67	100
La Rioja	177	-77	100	91	9	100

Font: FUNCAS, Balanç Econòmic Regional (autonomies i províncies), anys 1995 a 2000.

En el quadre I-36 es mostra el balanç econòmic pel quinquenni 1995-2000 de les comunitats autònomes que durant el 2000 han tengut capacitat de finançament i en el quadre I-37 s'han distribuït les dades anteriors en termes de percentatge, la qual cosa ens permet apreciar que en l'esmentat quinquenni es dona a totes les comunitats autònomes un traspàs de la capacitat de finançament del sector privat cap al sector públic. Aquest comportament sembla traduir una lògica de comportament de estabilitzador automàtic del sector públic a nivell regional en la fase de creixement del cicle econòmic.

5. SECTOR PRIMARI

A aquest apartat analitzam en primer lloc el marc estructural del sector primari, per considerar a continuació les anàlisis dels subsectors agroramader, pesquer i forestal.

5.1. INTRODUCCIÓ

A aquest apartat s'analitzaran les activitats primàries en el seu conjunt. L'estudi del sector primari es desenvoluparà fonamentalment a partir de les dades de la Conselleria d'Agricultura i Pesca, Conselleria de Medi Ambient, de Mercapalma SA., del Ministeri d'Agricultura Pesca i Alimentació i del cens agrari del 1999.

L'estimació de les macromagnituds agràries, pesqueres i forestals s'ha realitzat a partir de les dades disponibles de la Conselleria d'Agricultura i Pesca i de la Conselleria de Medi Ambient, així com d'estimacions i aproximacions de variables de les quals no es disposa d'informació. Així mateix, pel que fa al càlcul de les despeses fora del sector, els impostos lligats a la producció i les amortitzacions agràries s'han estimat a partir de les dades estructurals de les macromagnituds agràries del 1998.

Des de la perspectiva de la informació estadística agrària, l'any 2001 fou el de la presentació dels resultats del cens agrari del 1999 (vegeu quadre I-38).

QUADRE I-38.

Resultats generals del cens agrari del 1999 a les Illes Balears i a l'Estat espanyol

Macrovariables	BALEARS			ESPANYA		
	Cens 1989	Cens 1999	Var. %	Cens1989	Cens1999	Var. %
Nombre d'explotacions (NE)	28810	19788	-31,3	2284944	1790162	-21,7
Superfície total (ST) en ha	384209	374826	-2,4	42939193	42180950	-1,8
Superfície agrària Útil (SAU) en ha	220500	222118	0,7	24740506	26316787	6,4
Terres llaurades (TL) en ha	211374	199808	-5,5	16247747	16920360	4,1
Herbàcies i guarets (en ha)	139221	135980	-2,3	12094633	12399723	2,5
Fruiters (en ha)	50554	40444	-20	1210316	1151968	-4,8
Oliverar (en ha)	7864	8371	6,4	1789864	2273589	27
Vinya (en ha)	1532	1112	-27,4	1082238	1035347	-4,3

Altres terres llaurades (en ha)	12203	13899	13,9	70696	59733	-15,5
Pastures permanents (en ha)	9126	22310	144,5	8492759	9396427	10,6

Ramaderia (nombre de caps)

Vaccí	51152	46934	-8,2	4800129	6360827	32,5
Ovins	307195	334775	9	17576632	20989148	19,4
Porcins	70329	97806	39,1	11955303	22079591	84,7
Aviram	725714	1457534	100,8	118482	182446	54

Unitats de treball any (UTA)

Totals	13198	13176	-0,2	1262256	1188894	-5,8
Familiar	11056	9877	-10,7	958171	805260	-16
Assalariada	2142	3298	54	304085	383634	26,2
Indicadors estructurals						
ST/Explot.	13,3	19,9	49,2	18,8	23,6	25,3
SAU/Explot.	7,7	11,2	46,4	10,8	14,7	36,1
SAU/ST (%)	57,4	59,3	3,3	57,6	62,4	8,3
TL/SAU (%)	95,9	90	-6,1	65,7	64,3	-2,1
UTA/Explot	0,5	0,7	52,2	0,6	0,7	20,2

Font: Secció d'Estadística de la Conselleria d'Agricultura i Pesca.

Aquest quadre palesa la importància socioeconòmica creixent que el sector agrari té per a l'economia i el territori illencs, a més dels profunds canvis estructurals que s'han produït als camps balears durant la dècada dels noranta. Tot i que és cert que algunes de les principals magnituds agràries disminueixen en valors absoluts durant el període 1989-1999 (pèrdua del 31% de les explotacions agràries, disminució del 5,5% de les terres llaurades...), aquests fets són explicables si consideram el procés de reestructuració en el qual es troben immersos els sistemes agraris de producció de tota la Unió Europea. De fet, el cens agrari del 1999 és, sobretot, una mostra irrefutable de la millora, modernització i adaptació a l'economia contemporània que s'ha produït en les estructures empresarials agràries de les Illes Balears: concentració de les terres agràries i augment del 50% en la grandària de l'explotació mitjana, augment del 52,2% en el treball per explotació i any, increment en un 265% del nombre d'empreses de major capitalització i intensificació del sector ramader, per citar sols alguns indicadors estructurals que es manifesten amb la simple comparació dels censos del 1989 i del 1999. A la millora dels indicadors en els factors de producció, cal afegir la millora en tot un seguit d'altres aspectes d'interès per a tota l'economia regional: ocupació i manteniment del 75% de la superfície insular, modernització dels mètodes de reg i disminució de la superfície en regadiu, millora de la comercialització i de la industrialització de les produccions i increment de la multifuncionalitat del medi rural, entre altres factors.

Les activitats primàries de les Illes Balears produïren l'any 2001 un valor afegit brut de 46.495,277 milions de pessetes, amb la qual cosa representaren poc més de l'1,5% del PIB de les Illes Balears (vegeu quadre I-39).

QUADRE I-39.

Macromagnituds econòmiques de les activitats primàries de les Illes Balears l'any 2001

SUBSECTOR	VAB (MILIONS PTES)	VAR. REAL 2000-2001 (%)	% VAB S. PRIMARI	% PIB BALEAR
Agrari	42.649,594	3,23	91,73	1,42
Pesca	2.753,96	7,40	5,92	0,092
Forestal	1.091,722	-0,42	2,35	0,036
TOT. ACT. PRIMÀRIES	46.495,277	3,34	100,00	1,548

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la Conselleria d'Agricultura i Pesca.

Del total del VAB primari, 42.649,6 milions de pessetes (el 91,73%) corresponen a les activitats agràries; 2.753,9 milions de pessetes (5,92%) corresponen a les activitats pesqueres i aquícoles i 1.091,7 milions de pessetes (2,35%) a les activitats forestals. L'evolució sectorial interanual fou ben diferent per a cadascun dels subsectors. Així, les activitats pesqueres experimentaren un espectacular increment del 7,4%, respecte de l'any anterior, mentre que les activitats agràries cresqueren un 3,23% i les activitats forestals decreixeren un 0,42%.

L'any 2001 les activitats primàries continuaren ocupant prop de les 7.000-8.000 persones, la qual cosa representà, prop del 2,2% de l'ocupació illenca (vegeu quadre I-40).

QUADRE I-40.

Macromagnituds laborals de les activitats primàries de les Illes Balears a l'any 2001

OCUPACIÓ

2000	1T	2T	3T	4T
Act. primàries	6.800	7.200	6.900	7.800
Total Illes Balears	330.700	356.800	365.000	351.300
2001	1T	2T	3T	4T
Act. primàries	7.000	6.400	7.300	8.000
Total Illes Balears	331.900	370.600	384.300	361.900
Variació 2000-2001 (%)	1T	2T	3T	4T
Act. primàries	2,94	-11,11	5,80	2,56
Total Illes Balears	0,36	3,87	5,29	3,02

ATUR

2000	1T	2T	3T	4T
Act. primàries	200	0	0	300
Total Illes Balears	33.100	16.900	17.300	27.400
2001	1T	2T	3T	4T
Act. primàries	100	200	500	300
Total Illes Balears	36.800	25.400	18.900	21.700
Variació 2000-2001 (%)	1T	2T	3T	4T
Act. primàries	-50	100	100	0
Total Illes Balears	11,18	50,30	9,25	-20,80

Font: INE, Enquesta de població activa.

L'ocupació al sector primari evolucionà irregularment al llarg de l'any, amb sensibles creixements situats entre el 2,5% i el 6% respecte de l'any 2000 a tres dels quatre trimestres. Per la seva banda l'atur fou poc més que testimonial i no sobrepassà cap trimestre el mig miler de persones, i a finals d'any l'atur, al sector sols afectava el 3,6% de la població activa primària i suposava l'1,4% de l'atur balear.

Tot i així, segons les dades d'afiliació als diferents règims de la Seguretat Social, l'any 2001 eren poc més de 10.000 les persones ocupades en les activitats primàries (un 2,6% del total d'afiliats) amb un descens del 3,6% respecte de l'any anterior (vegeu quadre I-41).

QUADRE I-41.

**L'afiliació dels treballadors del sector primari balear
als diferents règims laborals de la Seguretat Social**

Treb. afiliats al règ. gen. de la SS	2000	2001	Variació 2001-2000	
			Absoluta	Relativa
Agricultura, ramaderia, caça, silvicultura i pesca	597	690	94	15,7
Producció agrícola	151	175	24	15,7
Producció ramadera	135	163	28	21,1
Serveis agrícoles i ramaders	259	341	82	31,6
Caça i repoblació cinegètica	1	2	1	0
Silvicultura	33	30	-3	-10,3
Pesca	13	10	-3	-25
Total	1.189	1.411	222	18,7

Treb. afiliats al règ. d'autònoms de la SS	2000	2001	Variació 2001-2000	
			Absoluta	Relativa
Agricultura, ramaderia, caça, silvicultura i pesca	954	854	-100	-10,5
Producció agrícola	572	558	-14	-2,5
Producció ramadera	55	51	-5	-8,2
Serveis agrícoles i ramaders	41	39	-2	-4,9
Caça i repoblació cinegètica	1	1	0	0
Silvicultura	8	8	0	-1
Pesca	5	5	0	0
Total	1.636	1.515	-121	-7,4

Treb. afiliats al règim especial agrari (per compte propi i compte d'altri)	2000	2001	Variació 2001-2000	
			Absoluta	Relativa
Total treballadors	6.029	5.546	-484	-8

Treballadors afiliats al Règim especial de la mar	2000	2001	Variació 2001-2000	
			Absoluta	Relativa
Total treballadors	2.303	2.303	0	0

Font: Servei d'Ocupació de les Illes Balears (SOIB).

El pressupost de la Conselleria d'Agricultura i Pesca l'any 2001 fou de 8.443,3 milions de pessetes, la qual cosa significa un increment del 13,7% respecte de l'any anterior. Per departaments destaquen els augments pressupostaris de la Direcció General de Pesca amb 727,4 milions de pessetes (un 264,8% més que l'any 2000), de la Direcció General d'Agricultura amb 5.278,9 milions de pessetes (un 22,1% més que l'any 2000) i de la Direcció General de Desenvolupament Rural amb 1.572 milions de pessetes (un 15% més que l'any 2000). Per altra banda, el pressupost de la Secretaria General Tècnica es reduí fins als 864,9 milions de pessetes (un 39,5% menys que l'any 2000) a causa d'una reestructuració d'organització de funcionament de la Conselleria d'Agricultura i Pesca (vegeu quadre I-42).

QUADRE I-42.

El pressupost de la Conselleria d'Agricultura i Pesca l'any 2001, per programes

PROGRAMA	MILIONS DE PTES	% DEL PRESSUPOST TOTAL
Infraestructures agràries de les zones rurals	277,224	3,28
Direcció i Serveis Generals d'Agricultura i Pesca	864,862	10,24
Millora de les estructures agràries, pla estatal	700,931	8,30
Agricultura, Fons FEOGA-Garantia	2626,400	31,11
Foment del sector agrari de les Illes Balears	2445,782	28,97
Pla de desenvolupament de les zones rurals	485,643	5,75
Mesures d'acompanyament CAIB-MAPA-UE	315	3,73
Millora de la productivitat i explotació dels recursos pesquers	187,969	2,23
Ordenació del sector pesquer	45	0,53
Programació IFOP 2000/2006	494,441	5,86
TOTAL CONSELLERIA	8443,252	100,00

Font: Pressuposts generals de la CAIB, 2001.

El quadre I-42 mostra la distribució en programes dels pressuposts de la Conselleria d'Agricultura i Pesca l'any 2001. Hi destaquen els programes del fons FEOGA-Garantia, amb 2.626,4 milions (un 31,1% dels pressuposts de la Conselleria); el Foment del sector agrari, amb 2.445,8 milions de pessetes (un 29% dels pressuposts de la Conselleria); la direcció i els serveis generals d'Agricultura i Pesca, amb 864,8 milions de pessetes (un 10,2% dels pressuposts de la Conselleria); el Pla estatal de millora de les estructures agràries, amb 700,9 milions de pessetes (un 8,3% dels pressuposts de la Conselleria d'Agricultura i Pesca) i el programa pesquer IFOP, amb 494,4 milions de pessetes (un 5,9% dels pressuposts de la Conselleria).

Les incidències sociopolítiques i d'ordenació sectorial que es produïren al sector primari balear l'any 2001 foren abundants i destacades. Sense cap dubte les més importants varen ser la posada en marxa del Pla de desenvolupament rural (figura que es desprèn del Reglament (CE) 1257/1999) i la millora econòmica de la línia d'ajuda IFOP al sector pesquer i aquícola per al període 2000-2006. El Pla de desenvolupament rural suposarà, entre els anys 2000 i 2006, una aportació econòmica pública (Govern de les Illes Balears, Estat espanyol i Unió Europea) de 153,6 milions d'euros i una inversió

induïda prevista de més de 360 milions d'euros que beneficiaran directament o indirectament un total de 325.000 hectàrees i prop de 230.000 habitants de les Illes Balears. Per la seva banda el programa IFOP 2000-2006 preveu a les Illes Balears unes ajudes de prop de 19 milions d'euros en matèria de pesca i aquicultura.

És digne de menció la repercussió social que tengué la celebració a Palma el novembre del 2001 del I Congrés Rural de les Illes Balears, on participaren i se sotmeteren a debat les posicions d'un total de 500 persones de tots els àmbits de la ruralia insular (pagesos, tècnics, científics, ecologistes,...) amb els objectius d'analitzar la situació actual del sector, establir estratègies de treball conjuntes i posar uns fonaments polítics consensuals per als propers anys. Altra mesura de gran importància per poder garantir la seguretat alimentària i afavorir la qualitat de les produccions a totes les fases de la cadena alimentària, fou la creació de l'Institut de Qualitat Agroalimentària.

En matèria agrícola destaca el naixement de la marca de garantia de qualitat "Ametla mallorquina", la creació dels primers reglaments de producció integrada de patata, pebre i tomàtiga i l'ajuda a la creació d'una línia de transformació de la taronja en suc per mantenir els preus percebuts pels productors i afavorir la industrialització de la producció cítrica. En matèria ramadera foren importants les actuacions d'ordenació sectorial desenvolupades. S'han de destacar les ajudes econòmiques per combatre les conseqüències de les malalties de l'encefalopatia espongiforme bovina (EEB) i la llengua blava (febre catarral ovina), les ajudes a les agrupacions de defensa ramadera, els programes de millora genètica de les races autòctones d'oví, el Pla de millora tècnica de les explotacions d'oví i la constitució de la Societat Agrària de Transformació Productors Illencs de Lactis (PRILAC) amb l'objectiu de transformar part de la producció làctia mallorquina en quallada i iogurts, i d'augmentar el preu mitjà del litre de llet percebut pels productors. En matèria pesquera destaca la implantació d'un sistema d'etiquetatge obligatori de tot el peix que es posa a la venda a Balears per millorar la comercialització de la producció i revalorar el peix fresc de les Balears.

La Conselleria d'Agricultura i Pesca desenvolupà l'any 2001 un total de 95 normatives (noves o modificacions d'anteriors) entre ordres (74), resolucions (15), decrets (4) i correccions d'errors (4). Bona part de la normativa desenvolupà les diferents línies del Pla de desenvolupament rural, les ajudes al sector pesquer del pla IFOP i les ajudes per pal·liar la crisi conjuntural del sector ramader (ajudes per a la importació d'aliments, per combatre l'EEB i la febre catarral ovina, entre altres). També cal destacar un bon grapat de normatives dirigides a desenvolupar accions d'ordenació de gran abast i d'importància per al sector, o bé que suposen una certa innovació: impuls a la investigació i formació superior, millora de les infraestructures del medi rural, regulació de les races ramaderes autòctones, regulació d'usos de la Reserva Marina del nord de Menorca, establiment de vedes en determinades espècies d'interès pesquer (raors, verderols, llampegues) i la regulació de la pesca de la llagosta, aplicació de mesures agroambientals com les ajudes econòmiques a la protecció del paisatge rural de l'illa de Menorca, millora de les condicions de vida dels treballadors immigrants del sector i la creació dels Premis del Camp Balear, per citar sols les més destacades.

Per la seva banda, la normativa estatal d'interès per a les Balears es dirigí, en bona part, a combatre la crisi ramadera dels darrers anys així com la sequera que afectà diferents regions mediterrànies de l'Estat. Una altra normativa d'interès fou la modificació de la normativa en agricultura ecològica, un decret de foment a la repoblació forestal, el règim d'ajudes als mètodes de producció respectuosos amb el medi, la ratificació del Reglament de denominació d'origen dels vins Pla i Llevant i del seu Consell Regulador, l'impuls al desenvolupament de projectes de recerca en matèria agroalimentària i la modificació del règim de protecció dels recursos de l'arxipèlag de Cabrera.

Els canvis polítics i econòmics produïts a Europa després de la simbòlica caiguda del mur de Berlín (1989) han tengut a Europa Occidental unes repercussions de gran abast, que han afectat de manera clara el sector agroalimentari. A la Unió Europea, amb l'aprovació de l'Agenda 2000 i dels pressuposts de la PAC per al període 2000-2006, s'ha evidenciat la confrontació d'interessos entre els estats del nord i del sud, entre agricultures continentals i mediterrànies, entre estructures agràries productivistes i estructures agràries postproductivistes. A més de la remodelació de l'estructura agrària europea pels recents canvis geopolítics del vell continent s'han de considerar -i potser amb major importància- factors de repercussió mundial com la firma el 1994 de l'Acta final de l'Acord general sobre aranzels i comerç (GATT) i l'Acord de Blair House entre la Unió Europea i els Estats Units. Així, per exemple, els acords agroalimentaris adoptats amb la firma, per part de la Unió Europea, de l'Acta final de la Ronda de l'Uruguai i en l'Organització Mundial del Comerç (OMC) obliguen a reduir un 20% els ajuts a l'agricultura comunitària, un 15% dels aranzels de productes agraris exteriors i un 21% a les exportacions subvencionades.

La política europea d'inicis del segle XXI té com a objectius primordials afrontar els excedents de producció i reduir els elevats costs de la PAC, amb la introducció d'un model d'economia agrària postproductivista que inclogui mesures de desenvolupament rural integrat, l'adaptació dels mètodes de producció a l'entorn natural i el foment de les activitats no agràries; tot això amb un pressupost que oscil·larà entre els 40.000 milions i 46.000 milions d'euros anuals durant el període 2000-2006 (43.600 milions d'euros el 2001).

Tal i com va advertir l'any 1999 el comissari europeu d'Agricultura, Desenvolupament Rural i Pesca, Franz Fischler, el període 2000-2006 és el del gran canvi de la PAC. El nou model d'agricultura europea tindrà les següents característiques:

- competitivitat de les explotacions, sense massa subvencions
- produccions ajustades a les demandes
- diversitat de produccions
- manteniment de la població rural

- sostenibilitat de les produccions
- simplificació administrativa i de les polítiques sectorials
- suport públic als serveis desenvolupats en el medi rural.

Les esmentades característiques, com a objectiu polític del sector agrari europeu, es duran a terme amb les següents mesures polítiques:

- reducció dels preus bàsics de mercat per fomentar la competitivitat dels agricultors europeus al mercat mundial
- augment dels pagaments directes per millorar la qualitat de vida dels agricultors
- estratègia i orientació del mercat agrari, per preparar la incorporació de nous països a la Unió.

Tanmateix la PAC ha d'entendre's com un fet dinàmic en constant evolució. Ja es qüestiona la seva validesa per satisfer els compromisos internacionals signats per la UE i no és agosarat pensar en canvis a les polítiques agràries europees abans del 2006; sobretot si consideram que a la conferència ministerial de l'Organització Mundial del Comerç celebrada a Doha del 9 al 14 de novembre del 2000, es llançà una nova ronda global en la qual es preveu un acord sobre els compromisos en agricultura abans del 31 de març del 2003. Els elements més importants per a la Unió Europea en la negociació de l'OMC seran la manera d'incorporar als acords les preocupacions no comercials (multifuncionalitat, model europeu d'agricultura postproductivista) així com els compromisos de reducció de les ajudes internes que produeixen distorsions als mercats internacionals.

Per la seva banda, les activitats pesqueres a l'àmbit europeu han començat a incorporar plantejaments postproductivistes i de sostenibilitat. Per pal·liar l'esgotament de les pesqueres tradicionals, la política pesquera comunitària (PPC) afavoreix diverses mesures com la reconversió de la flota, l'establiment de quotes de captura per espècies, la investigació de noves pesqueres i espècies i el desenvolupament de l'aqüicultura.

De fet, a mitjans de l'any 2002 les propostes de Franz Fischler, el comissari europeu d'Agricultura, Desenvolupament Rural i Pesca, per revisar la PAC i la PPC tenien com a aspectes més significatius la disminució de les ajudes directes, la reducció dels preus d'intervenció, l'ecocondicionalitat obligatòria, l'afavoriment de les mesures d'acompanyament i agroambientals pel que fa a matèria agrària; i la reducció de la capacitat d'extracció de la flota pesquera i la desaparició de les ajudes estructurals per a la modernització i construccions de vaixells, en matèria pesquera.

5.2. SUBSECTOR AGRORAMADER

L'any 2001 la producció agrària final a les Balears fou de 51.355,1 milions de pessetes i el valor afegit brut a preus de mercat fou de 35.650,7 milions de pessetes, la qual cosa significa un creixement del 2,27% respecte de l'any anterior. De la producció agrària final 39.821,7 milions de pessetes (el 77,54%) corresponen a la producció vegetal, mentre que 11.533,4 milions de pessetes (el 22,46%) corresponen a la producció animal. Aquest fet palesa una pèrdua de la importància relativa de la ramaderia dins del sector, que l'any 2000 significà un 25,4% del sector agrari. Per la seva banda les subvencions foren de 7.130,4 milions de pessetes (el 19% de la renda agrària), un 7,74% més que l'any anterior. El valor afegit brut a cost dels factors fou de 42.649,6 milions de pessetes (l'1,1% del VAB agrari estatal) la qual cosa significa un creixement real del 3,23% respecte de l'any anterior i un 1,42% del PIB de les Illes Balears. La renda agrària se situà en 37.565,4 milions de pessetes (l'1% de la renda agrària estatal) el que suposa un creixement real del 3,36% respecte de l'any 2000 (vegeu quadre I-43).

QUADRE I-43.

Valoració econòmica de la producció agrària de les Illes Balears a l'any 2001

	MILIONS PTA. CORRENTS	MILIONS PTA. DE 2000	VAR. 2000-2001
PRODUCCIÓ AGRÀRIA FINAL	51.355,065	46.093,605	2,27
DESPESES FORA DEL SECTOR*	15.704,379	14.095,424	2,27
VAB A PREUS DE MERCAT	35.650,686	31.998,181	2,27
SUBVENCIONS	7.130,377	7.130,377	7,74
IMPOSTS LLIGATS A LA PRODUCCIÓ*	131,469	118,000	2,27
VAB A COST DELS FACTORS	42.649,594	39.010,558	3,23
AMORTITZACIONS*	5.084,151	4.563,267	2,27
RENDA AGRÀRIA	37.565,443	34.447,291	3,36

*Estimació a partir de dades estructurals del 1998.

Font: Secció d'Estadística de la Conselleria d'Agricultura i Pesca.

El VAB agrari per ocupat així com la renda agrària per ocupat se situen, amb 5,9 i 5,2 milions de pessetes, en sols el 72% i 74% de la producció bruta i de la renda mitjana balear per ocupat; sensiblement per sobre de la producció agrària espanyola per ocupat, que sols fou del 57% i 62%, respectivament, de la producció bruta i de la renda mitjana espanyola per ocupat. No obstant això, el VAB agrari per ocupat i la renda agrària per ocupat cresqueren l'any 2001 per sobre del 12%, més de quatre vegades per sobre del creixement de la producció bruta i de la renda balear per ocupat, es pot afirmar, doncs, que les diferències de productivitat entre l'ocupat tipus balear i l'ocupat agrari illenc es reduïren notablement (vegeu quadre I-44).

QUADRE I-44.

Comparació de les produccions agràries per ocupat en les Illes Balears i l'Estat espanyol els anys 2000 i 2001

ANY 2000	RENDA BRUTA			RENDA NETA	
	Balears	Espanya		Balears	Espanya
VAB agrari/ocupat	5,267	3,719	Renda agrària/ocupat	4,645	3,423
PIB/ocupat	8,009	6,590	Renda neta/ocupat	6,895*	5,618
ANY 2001					
VAB agrari/ocupat	5,944	3,850	Renda agrària/ocupat	5,236	3,559
PIB/ocupat	8,265	6,785	Renda neta/ocupat	7,116*	5,768
VARIACIÓ 2000-2001					
VAB agrari/ocupat	12,85	3,52	Renda agrària/ocupat	12,72	3,97
PIB/ocupat	3,2	2,96	Renda neta/ocupat	3,21	2,67

Valors en milions de pta. corrents - *Estimació

Font: Elaboració pròpia amb dades de la Secció d'Estadística de la Conselleria d'Agricultura i Pesca, INE i MAPA.

L'increment de la vocació comercial del sector agrari de les Illes Balears, expressat per la relació producció final/producció total, palesa la creixent integració d'aquesta activitat en el seu entorn econòmic. La vocació comercial del sector agrícola fou del 79% (5 punts més que l'any anterior) mentre que al sector ramader es mantengué, tot i la crisi conjuntural, prop del 96%. Les despeses fora del sector agrari, que han de ser preses com a indicador del grau de tecnificació de les activitats agràries, foren estimades en 15.704,4 milions de pessetes (un 30,6% de la producció agrària final). Els costs més importants foren la compra de pinsos per al bestiar, que s'estimen en poc més de la meitat del total de despeses fora del sector, les reparacions de maquinària i els costs en energia i lubricants. En el mateix sentit es pot considerar la millora tècnica que s'ha produït en els darrers anys quant a maquinària agrària es refereix. Així, el parc de maquinària agrària cresqué sols l'any 2001 prop de 450 unitats i la potència mitjana de les màquines també s'incrementà notablement (vegeu quadre I-45).

QUADRE I-45.

La maquinària agrària a les Illes Balears

	Parc a 31/12/2000			Parc a 31/12/2001		
	Unitats	Potència (CV)	CV/unitat	Unitats	Potència (CV)	CV/unitat
TRACTORS						
amb cadenes	106	5172	48,79	106	5172	48,79
amb rodes	17.136	76.9847	44,93	17595	795377	45,2
total tractors	17.242	77.5019	44,95	17701	800549	45,23
MOTOCULTORS I MOTOMÀQUINES	7.459	10.5142	14,10	7458	105128	14,1
RECOL·LECCIÓ DE CEREALS	409	29.044	71,01	419	29986	71,57
EQUIPS DE CÀRREGA	63	2829	44,90	63	2829	44,9
TRACTOCARROS	1	16	16	2	23	11,5
ALTRES	-	-	-	-	-	-

	Altes a 2000			Altes a 2001		
	Unitats	Potència (CV)	CV/unitat	Unitats	Potència (CV)	CV/unitat
TRACTORS						
amb cadenes	-	-	-	-	-	-
amb rodes	397	21.587	54,38	459	25.530	55,62
total tractors	397	21.587	54,38	459	25.530	55,62
MOTOCULTORS I MOTOMÀQUINES	4	47	11,75	-	-	-
RECOL·LECCIÓ DE CEREALS	9	623	69,22	10	942	94,2
EQUIPS DE CÀRREGA	-	-	-	-	-	-
TRACTOCARROS	1	16	16	1	7	7
ALTRES	-	-	-	-	-	-

	Baixes a 2000			Baixes a 2001		
	Unitats	Potència (CV)	CV/unitat	Unitats	Potència (CV)	CV/unitat
TRACTORS						
amb cadenes	-	-	-	-	-	-
amb rodes	28	1337	47,75	29	1.305	45
total tractors	28	1337	47,75	29	1.305	45
MOTOCULTORS I MOTOMÀQUINES	1	7	7	1	14	14
RECOL·LECCIÓ DE CEREALS	-	-	-	2	177	88,5
EQUIPS DE CÀRREGA	-	-	-	-	-	-
TRACTOCARROS	-	-	-	-	-	-
ALTRES	-	-	-	-	-	-

Font: Secció d'Estadística de la Conselleria d'Agricultura i Pesca.

Es pot destacar el general augment dels preus percebut pels agricultors i ramaders illencs durant el 2001. En destaquen els increments produïts en el preu de les patates (prop del 30%), taronges (més del 40%), fruita, hortalisses, ramat per a carn (excepte vaca), llet de vaca (7%) i ous (vegeu quadre I-46).

QUADRE I-46.

Variació dels preus percebuts pels agricultors i ramaders. 2001

CEREALS	2000	2001	VAR. (%)
Blat flonjo	25,83	34,67	34,22
Blat dur	23,71	45,5	91,90
Arròs redó	450	459,09	2,02
Ordi 6 car.	26,58	27,74	4,36
Ordi 2 car.	26,46	27,58	4,23
Civada blanca i groga	37,98	35,71	-5,98
Civada negra i grisa	34,11	29,58	-13,28
Sègol	-	40	-
Blat de les Índies (gra)	30	28,67	-4,43
Sorgo (gra)	-	40	-
Mitjana cereals	25,3	32,2	27,27
LLEGUMS			
Mongetes seques	105	110	4,76
Llenties	220,56	254,38	15,33
Ciurons	126,94	222,17	75,02
Faves seques	53,2	51,43	-3,33
Veça per a gra	67,14	73,33	9,22
Mitjana llegums	45	76	68,89

PATATES

Desirée	48,96	60,96	24,51
Kennebec	56,6	79,17	39,88
Red pontiac	57,22	79,17	38,36
Arran Banner	51,36	64,07	24,75
Baraka	58,26	79,17	35,89
Jaerla	56,53	74,28	31,40
Royal Kidney	58,68	81	38,04
King Edwerd	55,76	77,5	38,99
Mitjana patates	55,42	74,42	34,27

CULTIUS INDUSTRIALS

Girasol	-	212,5	-
Pebre per a pebrebò	-	118,75	-
Tabac sec	-	300	-
Canya de sucre	-	300	-

OLIVES DE TAULA

<i>Manzanilla fina</i>	-	287,50	-
<i>Hojiblanca</i>	-	287,50	-
<i>Gordal</i>	-	300,00	-
Cacerenya	-	275,00	-
Carrasquenya	-	250,00	-

FARRATGES

Fenc d'alfals	28,06	28,74	2,42
Veça per a farratge	41,33	45,00	8,88
Mitjana farratges	28,31	29,00	2,44

CÍTRICS

Taronja navelina	52,64	83,52	58,66
Taronja Washington i Thompson Navel	39,88	56,08	40,62
Taronja Navelate	51,65	91,4	76,96
Taronja salustiana	32,5	93,75	188,46
Taronja verna	80	118	47,50
Taronja València late	65,83	118,33	79,75
Mandarina satsuma	83,33	90,42	8,51
Mandarina clementina	86,11	94,58	9,84
Llimona verna	68,45	74,31	8,56
Llimona fina	66,94	72,29	7,99
Mitjana cítrics	53,8	75,6	40,52

FRUITERS NO CÍTRICS

Poma starking	86,14	104,75	21,60
Poma golden	84,54	97,50	15,33
Poma reineta	80,31	106,67	32,82
Poma <i>verde doncella</i>	73,57	128,75	75,00
Pera llimonera	93,13	108,33	16,32
Pera ercolina	98,87	133,00	34,52
Pera blanquilla	103,10	117,27	13,74
Albercoc bulida	137,26	206,94	50,76
Albercoc canino	120,83	129,58	7,24
Albercoc moniquí	155,00	160,00	3,23
Albercoc paviot	111,11	129,17	16,25
Melicotó extraprimerenc	177,08	177,22	0,08
Melicotó primerenc-carn flonja	160,28	140,42	-12,39
Melicotó primerenc-carn dura	152,33	156,04	2,44

Melicotó de temporada	134,24	120,63	-10,14
Melicotó tardà groc	124,64	136,25	9,31
Melicotó roig	122,75	168,19	37,02
Melicotó paraguaia	108,67	126,00	15,95
Cirera ambrunesa	514,17	556,25	8,18
Cirera picota	474,17	520,00	9,67
Cirera garrafal-Napoleón	602,78	900,00	49,31
Pruna Clàudia	223,8	163,06	-27,14
Pruna Golden Japan	141,14	143,06	1,36
Pruna Santa Rosa	132,57	152,64	15,14
Raïm de taula ohanes	163,19	206,94	26,81
Raïm de taula moscatell	199,3	216,79	8,78
Raïm de taula rosetti	200,43	178,75	-10,82
Raïm de taula cardinal	200,63	176,50	-12,03
Raïm de taula aledo	171,07	176,00	2,88
Raïm de taula imperial	185,00	200,00	8,11
Fraulot	348,06	436,34	25,36
Mitjana fruiters no cítrics	163,47	214,34	31,12

FRUITS SECS

Ametla llargueta	88,39	83,80	-5,19
Ametla marcona	84,29	89,73	6,45
Ametla comuna	83,14	82,63	-0,61
Ametla mollar	71,29	80,00	12,22
Mitjana ametla	81,78	84,04	2,77

HORTALISSES

Lletuga romana	87,4	100,89	15,43
Lletuga d'ull	73,83	101,67	37,71
Colflori	94,68	135,13	42,72
Col de cabdell de fulla plana	71,13	92,09	29,47
Col de cabdell de fulla rissada	82,78	134,17	62,08
Tomàtiga marmande	142,66	116,28	-18,49
Tomàtiga muchamiel	130,95	117,08	-10,59
Tomàtiga plana	126,92	114,12	-10,09
Pastanaga	54,44	78,29	43,81
Pèsol per a consum en fresc	239,29	342,72	43,22
Pèsol per a indústria	50	-	-
Ceba boba	51,82	88,56	70,90
Ceba valenciana	53,57	62,84	17,30
Cogombre	76,83	77,06	0,30
Pebre vermell	224,88	230,42	2,46
Pebre verd	211,18	245,76	16,37
Carxofa verda	140,08	126,06	-10,01
Carxofa morada	142,96	234,72	64,19
Carxofa per a indústria	-	333,33	-
Espàrrecs per a consum en fresc	-	250,00	-
Meló	101,91	99,4	-2,46
Síndria	57,17	58,29	1,96
All	262,25	291,85	11,29
Fava tendra	172,17	215,72	25,29
Mongeta tendra plana	368,19	467,36	26,93
Mongeta tendra allargada	413,46	495,14	19,76
Espinacs	48,13	95,14	97,67
Xampinyó	331,25	334,72	1,05
Albergínia	149,47	168,01	12,40
Mitjana hortalisses	110,23	113,46	2,93

VINS	2000	2001	Var. (%)
Most per a consum en fresc (litre)	220,00	-	-
Vi blanc amb D.O. (hectograu)	210,63	215,83	2,47
Altres vins blancs (hectograu)	197,5	206,25	4,43
Vi negre amb D.O.	233,75	248,64	6,37
Altres vins negres (hectograu)	225,00	238,64	6,06
Vi rosat amb D.O. (hectograu)	188,75	216,00	14,44
Altres vins rosats (hectograu)	188,75	210,56	11,55
Vi claret amb D.O. (hectograu)	200	-	-
Altres vins clarets (hectograu)	200	-	-
Vins per destil·lació (hectograu)	265	-	-
Mitjana vins	207,4	222,65	7,35

OLIS

Oli d'oliva verge extra 1a (5º)	866,67	800	-7,69
Oli d'oliva verge extra 2a (5º a 1º)	852,38	800	-6,15
Oli d'oliva verge fi (1º a 1,5º)	842,86	787,5	-6,57
Oli d'oliva verge (1,5º a 3º)	790	1000	26,58
Mitjana olis	837,9775	846,875	1,06

FLORS I PLANTES ORNAMENTALS

Clavells (dotzena)	538,06	863,19	60,43
Roses (dotzena)	605,21	917,71	51,63
Estranys (dotzena)	-	1500	-
Cossiòl de begònies (unitat)	616,67	810	31,35
Cossiòl de petúnies (unitat)	800	-	-
Cossiòl de geranis (unitat)	1650	1433,33	-13,13
Falgueres (unitat)	533,33	447,5	-16,09
Roser (unitat)	358,33	408,33	13,95
Mimosa (unitat)	2383,33	2675	12,24
Coníferes (unitat)	1000	666,67	-33,33
Mitjana flors i plantes ornamentals	960,62	1174,53	22,27

MITJANA PREUS PRODUCCIÓ VEGETAL	109,20	121,34	11,12
--	---------------	---------------	--------------

RAMAT PER A CARN

Vedell (kg viu)	288,72	255,86	-11,38
Anoll	264,57	242,05	-8,51
Bravetell	291,11	261,88	-10,04
Vaccí major	115,56	95,49	-17,37
Anyell de llet	492,08	524,82	6,65
Mè recental	354,17	356,04	0,53
Mè	332,41	348,32	4,79
Oví major	74,79	75,63	1,12
Cabrit de llet	614,03	703,57	14,58
Segall	247,75	226,31	-8,65
Caprí major	127,29	192,83	51,49
Porcs d'engreix raça ibèrica	344,24	597,92	73,69
Porcs d'engreix d'altres races	247,09	296,74	20,09
Porcs de desvellament	104,58	106,67	2,00
Pollastres	191,67	226,04	17,93
Gallines	286,49	427,29	49,15
Conills	476,88	600,52	25,93
Mitjana ramat per a carn	213,71	248,84	16,44

LLET

De vaca (litre)	41,88	44,81	7,00
D'ovella (litre)	108,33	92,00	-15,07

De cabra (litre)	89,09	71,25	-20,02
Mitjana llet	42,08	44,93	6,77

OUS

De gallina >60 grams (1a, 2a i 3a) la dotzena	151,71	193,25	27,38
De gallina 55-60 grams (4a) la dotzena	132,21	165,75	25,37
De gallina 50-55 grams (5a) la dotzena	123,92	145,75	17,62
De gallina <50 grams (6a, 7a i 8a) la dotzena	102,64	120,92	17,81
Mitjana ous	127,62	156,42	22,57

LLANA

Llana blanca fina	59,33	40	-32,58
Llana blanca extrafina	54,67	37,73	-30,99
Altres llanes	60	38,89	-35,18
Mitjana llana	58	38,87	-32,98

BESTIAR VIU

Vaques per a llet (unitat)	65037,04	52569,44	-19,17
Vedelles per a llet (unitat)	81069,44	78541,67	-3,12
Vedelles descalostrades (1 a 3 setmanes) la unitat	20805,56	21333,33	2,54
Vedelles desmamades (3 a 7 mesos) (unitat)	27236,11	34444,44	26,47
Ovelles (unitat)	8362,5	8472,22	1,31
Primals (unitat)	7001,39	7541,67	7,72
Cabres (unitat)	4597,22	6020,83	30,97
Porcelles (unitat)	6272,11	6819,44	8,73
Pollets (1 dia) (unitat)	38,21	37,67	-1,41
Polletes (1 dia) (unitat)	69,49	62,29	-10,36
Mitjana bestiar viu	23448,9	22252,89	-5,10

MITJANA PREUS PRODUCCIÓ VEGETAL	311,97	326,49	4,65
--	---------------	---------------	-------------

MITJANA PREUS AGRARIS	154,74	167,41	8,19
------------------------------	---------------	---------------	-------------

Valors en pta./kg

Font: Secció d'Estadística de la Conselleria d'Agricultura i Pesca.

En el mateix sentit, els preus pagats pels productors agraris en el consum de productes intermedis foren sensiblement majors als de l'any 2000. Destaca l'increment dels preus produït als pinsos (4%-8%) i dels treballadors (sobretot els eventuais). En canvi es mantengueren o fins i tot disminuïren els preus de les llavors, els fertilitzants i la reparació de maquinària (vegeu quadre I-47)

QUADRE I-47.

Variació dels preus pagats pel productors agraris en el consum de productes intermedis. 2001

LLAVORS	2000	2001	VAR. (%)
Blat flonjo (R1)	72,54	71,13	-1,94
Ordi 6 car. (R1)	69,38	68,09	-1,86
Ordi 2 car. (R1)	73,17	73,92	1,03
Blat de les índies híbrid (Cat. Certificada)	495	475,87	-3,86
Mongetes seques	1562,5	1223,86	-21,67
Faves	463,75	454,55	-1,98

Patata tipus B (Cat. Certificada)	112	109,3	-2,41
Cotó (R2)	450	-	-
Girasol híbrid (Cat. Certificada)	584,44	450	-23,00
Mongeta tendra	1788,33	1780	-0,47
Alfals	937,5	893,29	-4,72
Margall	262,64	255	-2,91
Veça	61,56	62	0,71

FERTILITZANTS

Sulfat amònic (21%)	21,4	23,93	11,82
Nitrat amònic càlcic (26%)	44	37,35	-15,11
Nitrat amònic (33,5%)	38,29	44,17	15,36
Urea (46%)	34,56	39,83	15,25
Superfosfat de calç 18% (pols)	20,75	28	34,94
Superfosfat de calç 18% (gra)	24,48	26,02	6,29
Superfosfat de calç triple	39,04	40,89	4,74
Clorur potàssic (60%)	35	35	0,00
Sulfat potàssic (50%)	53,9	52,66	-2,30
MAP (fosfat monamònic)	95,21	89,96	-5,51
DAP (fosfat diamònic)	45,96	45,75	-0,46
8/15/15	34,51	33,53	-2,84
8/24/8	43,11	79,38	84,13
9/18/27	39,95	40,63	1,70
12/24/8	-	41,5	-
15/15/15	37,4	39,43	5,43
Fems de vaccí	2,5	-	-

ALIMENTS PER AL BETIAR

Blat flonjo	30,74	31,51	2,50
Ordi	31,03	30,23	-2,58
Civada	38,08	34,75	-8,74
Blat de les Índies	35,39	34,6	-2,23
Segó	32,8	32,52	-0,85
Palla	19,47	22,28	14,43
Farina de soja	46,24	50,76	9,78
Farina de peix	28	-	-
Farina de carn	32	-	-
Coca de girasol	31,27	34,6	10,65
Popa de blada-rave	31,95	33,47	4,76
Fenc d'alfals	26,74	28,47	6,47
Alfals sec	26,94	27,26	1,19

PINSOS COMPOSTS (per a vaccí)

Lactoreemplaçants	117,08	108,22	-7,57
Per a vedells de cria	41,02	42,9	4,58
Per a vedells de recría i engreix	39,11	41,73	6,70
Concentrat per a vaccí de llet	39,78	42,96	7,99
Concentrat per a vaccí de carn	39,18	41,71	6,46

PINSOS COMPOSTS (per a oví i caprí)

	2000	2001	VARIACIÓ (%)
Per a mens i segalls de cria	46,77	49,97	6,84
Per a mens i segalls de recría i engreix	43,91	47,71	8,65
Per a ovelles i cabres lactants	39,59	42,12	6,39

PINSOS COMPOSTS (per a porcí)

Per a porcelles	58,59	59,08	0,84
Per a porcs d'engreix	43,45	47,84	10,10
Per a trutges en gestació i lactació	40,92	-	-
Concentrats	49,8	49,8	0,00

PINSOS COMPOSTS (per a conills)

38,52	41,12	6,75
-------	-------	------

PINSOS COMPOSTS (per a aviram)

Per a polletes de cria i recria	53,51	57,49	7,44
Per a ponedores	44,15	46,84	6,09
Per a pollastres per carn	52,77	57,29	8,57

CONSERVACIÓ DE MAQUINÀRIA

Reparació bomba injectora (tractors) la unitat	95875	95250	-0,65
Reparació elevador hidràulic (tractors) la unitat	42500	41250	-2,94
Rectificat motors (tractors) la unitat	200000	186250	-6,88
Reparació motor recol·lectora (la unitat)	300000	278375	-7,21
Càvec (la unitat)	-	2000	-

TREBALLADORS FIXOS (Ptes/dia)

Encarregats i capatassos	6000,0	6514	8,57
Tractoristes i maquinistes	5972,3	6084	1,87
Pastors	5055,6	5070	0,28
Vaquers o porquers	4791,8	4803	0,23
Hortolans	4805,8	4903	2,02
Guardes o amos	4766,8	4805	0,80
Peons	5398,2	5526	2,37

TREBALLADORS EVENTUALS (Ptes/dia)

Preparació del terreny	5592,3	5805	3,80
Sembra i adobament	5625,2	5805	3,20
Feines complementàries	5486,1	5778	5,32
Regs	5312,6	5639	6,14
Tractaments de plagues	5486,1	6028	9,88
Recol·lecció d'herbàcees	5927,1	6190	4,44
Recol·lecció de fruiters	5166,6	5444	5,37
Collita d'olives	5756,6	6042	4,96
Vermada	5796,6	6174	6,51
Poda	7166,8	9250	29,07
Plantació i tala d'arbres	7305,6	9250	26,62
Pastoreig	6000,0	5521	-7,98

Valors en ptes/kg

Font: Secció d'Estadística de la Conselleria d'Agricultura i Pesca.

L'any 2001 la Conselleria d'Agricultura i Pesca abonà unes ajudes de 7.130,4 milions de pessetes dirigides al sector agrari balear. Del total de les ajudes, 3.330,1 milions de pessetes (el 46,7%) foren pagats per la comunitat autònoma, 3.192,4 milions de pessetes (44,8%) foren pagats pel Fons Europeu d'Orientació i Garantia Agrícola i 607,8 milions de pessetes (el 8,5%) pel programa conjunt MAPA-CAIB. Per partides destaquen les ajudes rebudes pels conreus herbacis, fruits secs, diverses mesures per pal·liar

els efectes de la sequera, les primes FEOGA al bestiar oví i cabrum, diverses mesures per pal·liar els efectes de l'encefalopatia espongiforme bovina i la llengua blava i el suport a la indústria làctia i hortofructícola.

A les Illes Balears l'associacionisme agrari s'ha desenvolupat mitjançant dues fórmules principals: la cooperativa agrària i les societats agràries de transformació (SAT). En els darrers anys la facturació en xifres absolutes de les cooperatives no ha deixat de créixer, ja que són un bon mètode per reduir els costos de les explotacions i per comercialitzar les seves produccions. L'any 2001 hi havia agrupats 4.839 productors en 42 cooperatives, que poden ser de primer grau (formades per persones físiques o jurídiques) o cooperatives de segon grau (formades per cooperatives de primer grau). El cooperativisme agrari té una distribució geogràfica singular i és molt important en la meitat nord i occidental de Menorca, a Palma, Sineu i Consell (Mallorca), mentre que té poca importància a les Pitiüses.

Segons dades de la Conselleria d'Agricultura i Pesca, l'any 2001 a les Illes Balears hi havia 125 societats agràries de transformació (SAT), amb prop de 3.000 associats. Del total, 113 SAT es localitzaven a Mallorca, 8 a Menorca, 3 a Eivissa i una Formentera. El 2001 es produïren 10 altes en el registre de SAT, mentre que només una es donà de baixa, fet que demostra la creixent importància d'aquesta figura jurídica en l'associacionisme agrari balear. Les SAT estaven estructurades heterogeniament, des de SAT de només 3 socis fins a SAT de diversos centenars de socis, i amb un capital social variable des de només algunes desenes de milers, fins a centenars de milions de pessetes. Malgrat la diversitat descrita, les SAT s'estructuren, en general, en societats amb un nombre reduït de socis i amb un capital social inferior als cinc milions de pessetes.

A més de cooperatives i societats agràries de transformació, a les Illes Balears existeixen altres tipus d'agrupacions agràries que cal considerar. És el cas de les associacions de defensa vegetal (ADV) i de les associacions de defensa sanitària (ADS), que són agrupacions de productors per als quals existeix una línia d'ajuda per a la utilització de millores tècniques en els seus mitjans de producció: vacunació, compra de llavors seleccionats... A les Illes Balears l'any 2000 hi havia 20 ADV que agrupaven un total de 6.442,6 ha i 782 socis. Vuit de les esmentades ADV es convertiren en associacions de tractaments integrats (ATRIAS).

Les agrupacions de defensa sanitària ramadera, tot seguint el Reial decret 1880/1996, són aquelles associacions constituïdes per ramaders per a la millora del nivell sanitariozootècnic de les seves explotacions, la qual cosa els permet millorar el nivell productiu i sanitari dels seus productes. L'any 2001 a les Illes Balears hi havia 22 ADS amb poc menys de 2.000 explotacions.

També són remarcables les organitzacions de productors de fruites i hortalisses (OPFH), les quals, tot seguint el Reglament (CE) 2200/96, són aquelles entitats la fór-

mula jurídica de les quals és la cooperativa, societat agrària de transformació, societat mercantil o una altra entitat amb personalitat jurídica, que estigui constituïda per productors de fruites i hortalisses. L'any 2001 hi havia 12 OPFH: 5 al sector dels fruits secs, 2 al sector lacti, una al sector oví i porcí i 4 OPFH al sector de les fruites i hortalisses. És remarcable el paper d'algunes d'aquestes organitzacions de productors com Agroevissa, Agroilla, s'Esplet, o Fruitabona, que exerceixen unes bones pràctiques agràries i han estat exemple per a la resta del sector per les seves tècniques de producció, gestió empresarial i comercialització que tendeixen a la millora i modernització del sector⁵³.

Una activitat que presenta un gran dinamisme en els darrers anys és l'agroturisme (vegeu quadre I-48).

QUADRE I-48.

Evolució de l'oferta d'agroturismes a les Illes Balears								
ESTABLIMENTS	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
AGROTURISMES	47	50	56	61	72	85	98	112
ALLOTJAMENTS								
TURÍSTICS	2347	2355	2370	2377	2423	2464	2485	2457
PLACES	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
AGROTURISMES	442	489	542	599	711	927	1094	1264
ALLOTJAMENTS								
TURÍSTICS	381078	384953	388510	393850	398687	405052	407336	405834
ESTABLIMENTS (increment %)	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	
AGROTURISMES	6,38	12	8,93	18,03	18,06	15,29	14,29	
ALLOTJAMENTS								
TURÍSTICS	0,34	0,63	0,29	1,93	1,69	0,85	-1,13	
PLACES (increment %)	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	
AGROTURISMES	10,63	10,84	10,52	18,7	30,38	18,01	15,54	
ALLOTJAMENTS								
TURÍSTICS	1,02	0,92	1,01	1,23	1,6	0,56	-0,37	

Font: Conselleria de Turisme.

El quadre I-48 mostra com l'activitat turística de les explotacions agràries no s'ha aturat de créixer durant la dècada dels noranta i com, fins i tot, s'ha incrementat (amb creixements superiors al 15% anual des del 1998) al canvi de segle. L'any 2001 l'oferta agroturística balear s'incrementà en 14 establiments i 170 places; que a finals d'any ja era de 112 establiments i 1.264 places.

⁵³ En aquest sentit el CES promou un estudi de bones pràctiques basat en el cas d'Agroilla.

5.2.1. LES ACTIVITATS AGRÍCOLES

De les 199.808 ha que el cens agrari del 1999 defineix com a terres de conreu de les Illes Balears, l'any 2001 es posaren en producció 173.545,35 ha, el 34,61% de la superfície de l'arxipèlag (vegeu quadre I-49).

Del total, 62.632 ha (el 36% del total de superfície en producció) foren dedicades a la producció d'ametles, 31.272 ha (18%) foren cultivades per cereals per a gra (bàsicament ordi, civada i blat), 27.799 ha (16%) foren cultivades per farratges (cereals d'hivern principalment) i 14.594 ha (8,4%) foren dedicades a la producció de garrova.

Amb una producció agrícola total de 50.187,499 milions de pessetes i uns autoconsums dins del sector agrari de 10.365,783 milions de pessetes, la producció agrícola final de les Illes Balears fou el 2001 de 39.821,714 milions de pessetes, el 77,54% de la producció agrària final. Per grups de cultius, els més productius foren les hortalisses, les quals amb el 4,3% de les terres en producció tengueren una producció final de 27.436,009 milions de pessetes (el 68,9 % de la producció agrícola final); les patates (1,8% de la superfície i 9% de la producció agrícola final), les fruites (8,6% de la superfície i 6,3% de la producció agrícola final) i els vins (0,7% de la superfície i 5,6% de la producció agrícola final). Dins de les hortalisses destaquen les grans produccions de tomàtiga (73.304 tones), melons (21.466 tones) i cols (20.883 tones).

QUADRE I-49.

Produccions agricols. 2001								
Cereals	Sup. en produc. (Ha)	preus (ptes/ kg)*	prod. (Tm)	prod. total (milions ptes.)	auto- con- sum (Tm)	auto- con- sum (milions ptes.)	prod. fin. (milions ptes.)	ren- diment (milions ptes.)
Blat	5525	39,98	15159	606,057	2306	92,194	513,863	0,110
Blat de les Índies (gra)	650	28,67	5200	149,084	1612	46,216	102,868	0,229
Civada	11002	32,64	27172	886,894	9764	318,697	568,197	0,081
Mestall	1580	23,92	3318	79,367	1185	28,345	51,021	0,050
Ordi	10301	27,66	27303	755,201	8310	229,855	525,346	0,073
Sorgo (gra)	0	40	0	0,000	0	0,000	0,000	0,000
Triticale	2214	21,56	5978	128,886	2989	64,443	64,443	0,058
TOTAL CEREALS	31272		84130	2605,488	26166	779,750	1825,739	0,083
LLEGUMS								
Ciurons	350	222,17	595	132,191	309	68,651	63,541	0,378
Faves seques	1365	51,43	3652	187,822	2169	111,552	76,271	0,138
Lenties	5	254,38	5	1,272	2	0,509	0,763	0,254
Mongetes seques	40	110	64	7,040	43	4,730	2,310	0,176
Pèsols secs	75	31,92	126	4,022	77	2,458	1,564	0,054
TOTAL LLEGUMS	1835		4442	332,347	2600	187,899	144,449	0,181
TUBERCLES								
Moniatos	60	89,75	1050	94,238	157	14,091	80,147	1,571
Patates	3100	56,8	76530	4346,904	13782	782,818	3564,086	1,402
TOTAL TUBERCLES	3160		77580	4441,142	13939	796,908	3644,233	1,405

CULTIUS INDUSTRIALS

Cacauet	16	160	32	5,120	2	0,320	4,800	0,320
Girasol	65	212,5	117	24,863	0	0,000	24,863	0,383
TOTAL CULTIUS INDUSTRIALS	81		149	29,983	2	0,320	29,663	0,370

OLIVES

Olives de taula	1306	99,12	148	14,670	0	0,000	14,670	0,011
Olives per a tafona	6867	66,04	275	18,161	275	18,161	0,000	0,003
TOTAL OLIVES	8173		423	32,831	275	18,161	14,670	0,004

RAÏM

Raïm de taula	66	213,01	264	56,235	0	0,000	56,235	0,852
Raïm per a vinificació	1278	89,44	5112	457,217	5112	457,217	0,000	0,358
TOTAL RAÏM	1344		5376	513,452	5112	457,217	56,235	0,382

ALTRES CULTIUS LLENYOSOS

Canya	8	6,25	40	0,250	2	0,013	0,238	0,031
Garroves	14594	36,17	14228	514,627	1423	51,470	463,157	0,035
Tàperes	50	387,5	8	3,100	0	0,000	3,100	0,062
TOTAL ALTRES CULTIUS LLENYOSOS	14652		14276	517,977	1425	51,482	466,494	0,035

FARRATGES

Alfals	1113	4	62280	249,120	62280	249,120	0,000	0,224
Blat de les Índies farratger	300	5,11	18000	91,980	18000	91,980	0,000	0,307
Cereals d'hivern per a farratge	21263	4,55	221130	1006,142	221130	1006,142	0,000	0,047
Enclova	2000	3,61	65000	234,650	65000	234,650	0,000	0,117
Margall	3000	4,51	105000	473,550	105000	473,550	0,000	0,158
Naps farratgers	2	3,35	34	0,114	34	0,114	0,000	0,057
Sorgo (gra)	78	4,31	3510	15,128	3510	15,128	0,000	0,194
Veça per a farratge	43	41,33	1204	49,761	1204	49,761	0,000	1,157
TOTAL FARRATGES	27799		476158	2120,445	476158	2120,445	0,000	0,076

CÍTRICS

Aranger	8	35,43	122	4,322	0	0,000	4,322	0,540
Llimona fina de taula	71	72,29	408	29,494	0	0,000	29,494	0,415
Llimones verna	105	74,31	631	46,890	0	0,000	46,890	0,447
Altres llimones	108	65,24	526	34,316	0	0,000	34,316	0,318
Mandarina clementina	205	94,58	1709	161,637	0	0,000	161,637	0,788
Mandarina satsuma	14	90,42	130	11,755	0	0,000	11,755	0,840
Altres mandarines	55	101,92	451	45,966	0	0,000	45,966	0,836
Taronja agra	0	39,75	3	0,119	0	0,000	0,119	-
Taronja blanca comuna	397	32,15	1954	62,821	0	0,000	62,821	0,158
Taronja navelate	212	91,4	765	69,921	0	0,000	69,921	0,330
Taronja navelina	397	83,52	1142	95,380	0	0,000	95,380	0,240
Taronja salustiana	53	93,75	242	22,688	0	0,000	22,688	0,428
Taronja València late	275	118,33	1308	154,776	0	0,000	154,776	0,563
Taronja verna	26	118	122	14,396	0	0,000	14,396	0,554
Taronja Washington i Thompson nàvel	1293	56,08	6067	340,237	0	0,000	340,237	0,263
TOTAL CÍTRICS	3219		15580	1094,718	0	0,000	1094,718	0,340

FRUITALS NO CÍTRICS

Albercocs	1397	156,42	5585	873,606	838	131,080	742,526	0,625
Alvocats	5	159,74	70	11,182	8	1,278	9,904	2,236

Atzeroles	0	350	8	2,800	5	1,750	1,050	-
Cireres	11	658,75	58	38,208	8	5,270	32,938	3,473
Codonys	5	44,04	75	3,303	7	0,308	2,995	0,661
Dàtils	67	450,02	9	4,050	9	4,050	0,000	0,060
Figues	9361	262,28	13599	3566,746	13327	3495,406	71,340	0,381
Figues de moro	68	105,53	167	17,624	167	17,624	0,000	0,259
Gínjols	0	305,65	21	6,419	2	0,611	5,807	-
Magranes	19	81,5	103	8,395	51	4,157	4,238	0,442
Melicotons	117	146,39	935	136,875	93	13,614	123,260	1,170
Nispros	50	129,48	512	66,294	77	9,970	56,324	1,326
Pera blanquilla	49	117,27	366	42,921	154	18,060	24,861	0,876
Pera ercolini	149	133	659	87,647	154	20,482	67,165	0,588
Altres peres	0	109,4	439	48,027	131	14,331	33,695	-
Poma Golden	51	97,5	621	60,548	186	18,135	42,413	1,187
Poma Starking	51	104,75	621	65,050	186	19,484	45,566	1,275
Altres pomes	44	80,31	535	42,966	161	12,930	30,036	0,976
Prunes	335	152,92	897	137,169	90	13,763	123,406	0,409
Xirimoies	2	159,63	4	0,639	4	0,639	0,000	0,319
TOTAL FRUITAL NO CÍTRICS	11781		25284	5220,464	15658	3802,940	1417,524	0,443

FRUITS SECS

Ametlla	62632	84,04	13287	1116,639	664	55,803	1060,837	0,018
Anous	79	318,78	41	13,070	41	13,070	0,000	0,165
TOTAL FRUITS SECS	62711		13328	1129,709	705	68,873	1060,837	0,018

HORTALISSES

Albergínia	465	168,01	12090	2031,241	967	162,466	1868,775	4,368
All	92	291,85	577	168,397	98	28,601	139,796	1,830
Api	10	48,71	170	8,281	34	1,656	6,625	0,828
Bleda-rave	10	28,85	190	5,482	19	0,548	4,933	0,548
Bledes	65	48,39	1495	72,343	225	10,888	61,455	1,113
Cabeces	20	94,69	750	71,018	150	14,204	56,814	3,551
Carabassa	5	48,78	95	4,634	10	0,488	4,146	0,927
Carabassó	129	261	1778	464,058	178	46,458	417,600	3,597
Carxofa	452	180,39	5850	1055,282	351	63,317	991,965	2,335
Ceba boba	260	88,56	7640	676,598	0	0,000	676,598	2,602
Ceba valenciana	486	62,84	14262	896,224	0	0,000	896,224	1,844
Altres cebes	121	39,96	3565	142,457	0	0,000	142,457	1,177
Cogombre	43	77,06	970	74,748	116	8,939	65,809	1,738
Cogombret	5	65,71	80	5,257	0	0,000	5,257	1,051
Col de cabdell de fulla plana	22	92,09	905	83,341	0	0,000	83,341	3,788
Col de cabdell de fulla rissada	43	134,17	1810	242,848	0	0,000	242,848	5,648
Altres cols	433	84,41	18168	1533,561	0	0,000	1533,561	3,542
Colflori	282	135,13	9141	1235,223	731	98,780	1136,443	4,380
Endívia	27	75,51	648	48,930	65	4,908	44,022	1,812
Espinacs	80	95,14	1560	148,418	234	22,263	126,156	1,855
Fava tendra	98	215,72	1026	221,329	154	33,221	188,108	2,258
Fraula i fraulot	79	436,34	2234	974,784	111	48,434	926,350	12,339
Lletuga d'ull	200	101,67	1789	181,888	0	0,000	181,888	0,909
Lletuga romana	368	100,89	16103	1624,632	0	0,000	1624,632	4,415
Meló	846	99,4	21466	2133,720	1288	128,027	2005,693	2,522
Mongeta tendra	322	481,25	3107	1495,244	621	298,856	1196,388	4,644
Naps	31	62,73	620	38,893	93	5,834	33,059	1,255
Pastanaga	117	78,29	3510	274,798	351	27,480	247,318	2,349

Pebre	456	238,09	12876	3065,647	1674	398,563	2667,084	6,723
Pebre de cirereta	10	159,3	150	23,895	21	3,345	20,550	2,390
Pèsols verds	27	342,72	144	49,352	21	7,197	42,155	1,828
Porros	23	79,38	520	41,278	104	8,256	33,022	1,795
Raves	17	66,21	374	24,763	56	3,708	21,055	1,457
Síndria	498	58,29	17460	1017,743	1047	61,030	956,714	2,044
Tomàtiga	1321	115,83	73304	8490,802	5131	594,324	7896,479	6,428
Xampinyó	17,74	334,72	2661	890,690	0	0,000	890,690	50,208
TOTAL HORTALISSES	7480,74		239088	29517,797	13850	2081,789274	36,009	3,946

VINS (en ptes/litre i hl)

Vins amb D.O.	-	650	25342	1647,230	0	0,000	1647,230	-
Altes vins	-	500	11780	589,000	0	0,000	589,000	-
TOTAL VINS	-		37122	2236,230	0	0,000	2236,230	-

OLIS

Oli d'oliva verge extra 1a (5°)	-	800	0	0,000	0	0,000	0,000	-
Oli d'oliva verge extra 2a (5° a 1°)	-	800	0	0,000	0	0,000	0,000	-
Oli d'oliva verge fi (1° a 1,5°)	-	787,5	74	58,275	0	0,000	58,275	-
Oli d'oliva verge (1,5° a 3°)	-	1000	0	0,000	0	0,000	0,000	-
TOTAL OLIS	-		74	58,275	0	0,000	58,275	-

FLORS(en ptes/dotzena i milers d'unitats)

Clavells	8,11	863,19	1611	115,883	0	0,000	115,883	14,289
Roses	9,91	917,71	1782	136,280	0	0,000	136,280	13,752
Altres flors	19,59	556,38	1822	84,477	0	0,000	84,477	4,312
TOTAL FLORS	37,61		5215	336,640	0	0,000	336,640	8,951

TOTAL

SECTOR

AGRÍCOLA	173545,35	-	- 50187,498	-10365,78339821,714	-
-----------------	------------------	----------	--------------------	----------------------------	----------

PRODUCCIÓ AGRÍCOLA FINAL

39.821,714 milions de pessetes

*Estimació.

Font: Avanç de les macromagnituds agràries i pesqueres de les Illes Balears a l'any 2001.

Pel que fa als rendiments econòmics per hectàrea en producció, destaca l'elevada productivitat dels xampinyons (més de 50 milions de pessetes per àrea), els clavells (14,289 milions de pessetes per hectàrea), les roses (13,752 milions de pessetes per hectàrea), les fraules i els fraulots (12,339 milions de pessetes per hectàrea), els pebres (6,723 milions de pessetes per hectàrea), les tomàtiques (6,428 milions de pessetes per hectàrea), les cols de cabdell de fulla arrissada (5,648 milions de pessetes per hectàrea), les mongetes tendres (4,644 milions de pessetes per hectàrea), les lletugues romanes (4,415 milions de pessetes per hectàrea), les colfloris (4,380 milions de pessetes per hectàrea) i les albergínies (4,368 milions de pessetes per hectàrea).

El 2001 destacà l'augment de les produccions dels cereals, les hortalisses i la vinya, que feren créixer la producció agrícola final un 5,3% (vegeu quadre I-50).

QUADRE I-50.

Variació de la producció vegetal. 2001

Cereals	Preus (ptes/ kg)	Produc. (Tm)	Produc. total (milions ptes.)	Auto- consum (Tm)	Auto- consum (milions ptes.)	Prod. fin. (milions ptes.)	Variació produc. fin. 2000-20001 (%)
Blat	24,77	15159	375,488	2306	57,120	318,369	9,32
Blat de les Índies (gra)	30	5200	156,000	1612	48,360	107,640	-0,39
Civada	36,04	27172	979,279	9764	351,895	627,384	107,86
Mestall	23,92	3318	79,367	1185	28,345	51,021	69,69
Ordi	26,52	27303	724,076	8310	220,381	503,694	47,78
Sorgo (gra)	23,47	0	0,000	0	0,000	0,000	-100
Triticale	21,56	5978	128,886	2989	64,443	64,443	59,67
TOTAL CEREALS		84130	2443,095	26166	770,543	1672,552	49,76
LLEGUMS							
Ciurons	126,94	595	75,529	309	39,224	36,305	-41,87
Faves seques	53,2	3652	194,286	2169	115,391	78,896	-8,06
Lenties	176,82	5	0,884	2	0,354	0,530	100
Mongetes seques	105	64	6,720	43	4,515	2,205	-64,41
Pèsols secs	31,92	126	4,022	77	2,458	1,564	714,63
TOTAL LLEGUMS		4442	281,442	2600	161,942	119,500	-22,73
TUBERCLES							
Moniatos	89,75	1050	94,238	157	14,091	80,147	0,11
Patates	56,8	76530	4346,904	13782	782,818	3564,086	-2,82
TOTAL TUBERCLES		77580	4441,142	13939	796,908	3644,233	-2,76
CULTIUS INDUSTRIALS							
Cacauet	160	32	5,120	2	0,320	4,800	-6,25
Girasol	29,05	117	3,399	0	0,000	3,399	0
TOTAL CULTIUS INDUSTRIALS		149	8,519	2	0,320	8,199	-3,76
OLIVES							
Olives de taula	99,12	148	14,670	0	0,000	14,670	-71,15
Olives per a tafona	66,04	275	18,161	275	18,161	0,000	-
TOTAL OLIVES		423	32,831	275	18,161	14,670	-71,15
RAÏM							
Raïm de taula	213,01	264	56,235	0	0,000	56,235	0
Raïm per a vinificació	89,44	5112	457,217	5112	457,217	0,000	-
TOTAL RAÏM			513,452	5112	457,217	56,235	0
ALTRES CULTIUS LLENYOSOS							
Canya	6,25	40	0,250	2	0,013	0,238	0
Garroves	36,17	14228	514,627	1423	51,470	463,157	0
Tàperes	387,5	8	3,100	0	0,000	3,100	0
TOTAL ALTRES CULTIUS LLENYOSOS		14276	517,977	1425	51,482	466,494	0
FARRATGES							
Alfals	4	62280	249,120	62280	249,120	0,000	-
Blat de les Índies farratger	5,11	18000	91,980	18000	91,980	0,000	-
Cereals d'hivern per a farratge	4,55	221130	1006,142	221130	1006,142	0,000	-
Enclova	3,61	65000	234,650	65000	234,650	0,000	-
Margall	4,51	105000	473,550	105000	473,550	0,000	-

Naps farratgers	3,35	34	0,114	34	0,114	0,000	-
Sorgo (gra)	4,31	3510	15,128	3510	15,128	0,000	-
Veça per a farratge	41,33	1204	49,761	1204	49,761	0,000	-
TOTAL FARRATGES		476158	2120,445	476158	2120,445	0,000	-

CÍTRICS

Aranger	35,43	122	4,322	0	0,000	4,322	0,01
Llimona fina de taula	66,94	408	27,312	0	0,000	27,312	-21,69
Llimones verna	68,45	631	43,192	0	0,000	43,192	-21,71
Altres llimones	65,24	526	34,316	0	0,000	34,316	-21,61
Mandarina clementina	86,11	1709	147,162	0	0,000	147,162	14,31
Mandarina satsuma	83,33	130	10,833	0	0,000	10,833	15,05
Altres mandarines	101,92	451	45,966	0	0,000	45,966	14,47
Taronja agra	39,75	3	0,119	0	0,000	0,119	0,21
Taronja blanca comuna	32,15	1954	62,821	0	0,000	62,821	-38,75
Taronja navelate	51,65	765	39,512	0	0,000	39,512	-38,75
Taronja navelina	52,64	1142	60,115	0	0,000	60,115	-62,51
Taronja salustiana	32,5	242	7,865	0	0,000	7,865	-38,74
Taronja València late	65,83	1308	86,106	0	0,000	86,106	-38,74
Taronja verna	80	122	9,760	0	0,000	9,760	-38,69
Taronja Washington i Thompson nàvel	39,88	6067	241,952	0	0,000	241,952	-38,77
TOTAL CÍTRICS		15580	821,353	0	0,000	821,353	-32,03

FRUITALS NO CÍTRICS

Albercocs	116	5585	647,860	838	97,208	550,652	37,28
Alvocats	159,74	70	11,182	8	1,278	9,904	0
Atzeroles	350	8	2,800	5	1,750	1,050	0
Cireres	224,57	58	13,025	8	1,797	11,229	-21,87
Codonys	44,04	75	3,303	7	0,308	2,995	-1,46
Dàtils	450,02	9	4,050	9	4,050	0,000	-
Figues	262,28	13599	3566,746	13327	3495,406	71,340	-16,05
Figues de moro	105,53	167	17,624	167	17,624	0,000	-
Gínjols	305,65	21	6,419	2	0,611	5,807	0,01
Magranes	81,5	103	8,395	51	4,157	4,238	-1,9
Melicotons	138,05	935	129,077	93	12,839	116,238	-21,16
Nispros	129,48	512	66,294	77	9,970	56,324	-12,65
Pera blanquilla	103,1	366	37,735	154	15,877	21,857	-34,57
Pera ercolini	98,87	659	65,155	154	15,226	49,929	-13,53
Altres peres	109,4	439	48,027	131	14,331	33,695	32,19
Poma Golden	84,54	621	52,499	186	15,724	36,775	-22,04
Poma Starking	86,14	621	53,493	186	16,022	37,471	-22,04
Altres pomes	80,31	535	42,966	161	12,930	30,036	-21,59
Prunes	137,73	897	123,544	90	12,396	111,148	-44,84
Xirimoies	159,63	4	0,639	4	0,639	0,000	-
TOTAL FRUITAL NO CÍTRICS		25284	4900,830	15658	3750,142	1150,688	-3,16

FRUITS SECS

Ametlla	91,16	13287	1211,243	664	60,530	1150,713	-19,79
Anous	318,78	41	13,070	41	13,070	0,000	-
TOTAL FRUITS SECS		13328	1224,313	705	73,600	1150,713	-19,79

HORTALISSES

Albergínia	149,47	12090	1807,092	967	144,537	1662,555	0
All	262,25	577	151,318	98	25,701	125,618	-14,16
Api	48,71	170	8,281	34	1,656	6,625	-0,01
Bleda-rave	28,85	190	5,482	19	0,548	4,933	0,01
Bledes	48,39	1495	72,343	225	10,888	61,455	0

Cabeces	94,69	750	71,018	150	14,204	56,814	0
Carabassa	48,78	95	4,634	10	0,488	4,146	0,01
Carabassó	261	1778	464,058	178	46,458	417,600	0
Carxofa	97,78	5850	572,013	351	34,321	537,692	0
Ceba boba	51,82	7640	395,905	0	0,000	395,905	14,01
Ceba valenciana	53,57	14262	764,015	0	0,000	764,015	14,92
Altres cebes	39,96	3565	142,457	0	0,000	142,457	2,62
Cogombre	76,83	970	74,525	116	8,912	65,613	0
Cogombret	65,71	80	5,257	0	0,000	5,257	0
Col de cabdell de fulla plana	71,13	905	64,373	0	0,000	64,373	-13,48
Col de cabdell de fulla rissada	82,78	1810	149,832	0	0,000	149,832	-13,48
Altres cols	84,41	18168	1533,561	0	0,000	1533,561	32,06
Colflori	94,68	9141	865,470	731	69,211	796,259	-1,09
Endívia	75,51	648	48,930	65	4,908	44,022	0
Espinacs	48,13	1560	75,083	234	11,262	63,820	0
Fava tendra	172,17	1026	176,646	154	26,514	150,132	0
Fraula i fraulot	237,67	2234	530,955	111	26,381	504,573	-16,09
Lletuga d'ull	73,83	1789	132,082	0	0,000	132,082	-0,61
Lletuga romana	87,4	16103	1407,402	0	0,000	1407,402	7,89
Meló	101,91	21466	2187,600	1288	131,260	2056,340	12,76
Mongeta tendra	348,07	3107	1081,453	621	216,151	865,302	11,28
Naps	62,73	620	38,893	93	5,834	33,059	0
Pastanaga	54,44	3510	191,084	351	19,108	171,976	-3,07
Pebre	206,02	12876	2652,714	1674	344,877	2307,836	9,34
Pebre de cirereta	159,3	150	23,895	21	3,345	20,550	0
Pèsols verds	239,29	144	34,458	21	5,025	29,433	-54,61
Porros	79,38	520	41,278	104	8,256	33,022	1,46
Raves	66,21	374	24,763	56	3,708	21,055	0
Síndria	57,17	17460	998,188	1047	59,857	938,331	13,9
Tomàtiga	107,21	73304	7858,922	5131	550,095	7308,827	10,96
Xampinyó	331,25	2661	881,456	0	0,000	881,456	0
TOTAL HORTALISSES		239088	25537,435	13850	1773,506	23763,929	8,09

VINS (en ptes/litre i hl)

Vins amb D.O.

Binissalem-Mallorca	650	25342	1647,230	0	0,000	1647,230	49,79
Altres vins	500	11780	589,000	0	0,000	589,000	-13,01
TOTAL VINS		37122	2236,230	0	0,000	2236,230	25,86

OLIS

Oli d'oliva verge extra 1ª (5º)	866,67	0	0,000	0	0,000	0,000	-
Oli d'oliva verge extra 2ª (5º a 1º)	852,38	0	0,000	0	0,000	0,000	-
Oli d'oliva verge fi (1º a 1,5º)	842,86	74	62,372	0	0,000	62,372	-75,33
Oli d'oliva verge (1,5º a 3º)	790	0	0,000	0	0,000	0,000	-
TOTAL OLIS		74	62,372	0	0,000	62,372	-75,33

FLORS(en ptes/dotzena i milers d'unitats)

Clavells	538,06	1611	72,235	0	0,000	72,235	-0,25
Roses	605,21	1782	89,874	0	0,000	89,874	0,73
Altres flors	556,38	1822	84,477	0	0,000	84,477	-4,41
TOTAL FLORS		5215	246,585	0	0,000	246,585	-1,37

TOTAL SECTOR AGRÍCOLA		45388,019		9974,267	35413,752	5,32	
------------------------------	--	------------------	--	-----------------	------------------	-------------	--

L'any 2001 continuà el període de sequera dels dos anys anteriors i les pluges de tardor del 2000 i dels primers mesos del 2001 foren insuficients per arribar a les capes profundes del sòl, a causa del dèficit hídric dels anys anteriors. Les tempestes del novembre clogueren un període de sequera de tres anys, que amb les pluges de l'hivern i primavera de l'any agrícola 2002 creen unes bones expectatives de recuperació de la producció de secà del 2002.

La producció de cereals s'incrementà considerablement el 2001 respecte de l'any anterior a causa de la pèssima producció cerealícola de l'any 2000. Tot i així, la producció fou irregular segons les zones i només remarcable al Pla de Mallorca occidental, on les pluges de maig i abril feren madurar algunes varietats i asseguraren la producció de palla. L'escassa rendibilitat dels farratges del 1999 i 2000 explica que la producció farratgera fos menor que l'any 2001 per mor de la posada en producció de menys hectàrees que els anys anteriors. Tot i així el rendiment per hectàrea es recuperà sensiblement.

Pel que fa a les llenyoses de secà, la producció del 2001 fou en general baixa, tot i que cal diferenciar cadascun dels cultius. La producció d'ametles fou, com els anys anteriors, inferior a la regular mentre que els preus, per la competència amb l'ametla turca i, sobretot, amb l'americana, descendiren notablement. En el mateix sentit la producció de garrova fou baixa (poc més de 14.000 tones) amb un fruit més prim del normal a causa de la sequera. Tot i la crisi conjuntural, la comercialització de la producció de garroves l'any 2001 fou millor que l'any anterior. És previsible que els plans de millora que en l'actualitat s'apliquen en el sector dels fruits secs permetin un augment de la qualitat i de la producció -i per tant dels preus- de les ametles i de les garroves que durant el període de sequera no s'ha pogut assolir.

La producció d'olivera de secà, localitzada majoritàriament a la serra de Tramuntana de Mallorca, fou molt baixa l'any 2001 a causa de la sequera i d'una plaga de caparreta globulosa (*Pollinia pollina*). Tot i l'entrada en producció d'algunes plantacions intensives de reguiu al Pla de Mallorca, la producció d'oliva i oli l'any 2001 fou molt baixa.

Per la seva banda, el manteniment d'uns preus elevats pel quilogram de raïm, fan que aquesta activitat torni a presentar un cert dinamisme. La producció vitivinícola mallorquina fou excel·lent, de més de 3,7 milions de litres (un 70% de la producció adscrita a les DO Binissalem-Mallorca o Pla i Llevant). El raïm vermat abans d'agost produí uns vins excel·lents, mentre que la resta de la collita es pot considerar de bona qualitat. Al llarg del 2001 es projectaren cinc noves iniciatives de creació de cellers i cinc més per ampliar cellers existents.

Pel que fa al reguiu, cal dir que fins al novembre fou un any sense gairebé incidències climàtiques (gelades, calabuixades, ventades,...) i amb molt poca presència de malalties, el que implicà unes produccions regulars que a més foren comercialitzades pel general a uns preus acceptables.

Encara que l'any 2000 la patata de segon esplet o tardana presentà rendiments normals i preus bons per a aquest tipus de patata (50-35 ptes./kg), es confirmà la tendència d'aquests darrers anys cap a una reducció de la superfície d'aquesta segona collita en benefici de la primerenca (d'exportació). L'exportació del 2001 va començar, com en els darrers tres anys, a mitjan març amb uns bons preus (100 ptes./kg) que al cap de devers quinze dies, a causa d'una forta minvada de la demanda, varen patir una baixada espectacular fins a arribar a les 30 ptes./kg. En canvi el mes d'abril, el temps advers al sud d'Espanya i la mala qualitat de la patata emmagatzemada als països consumidors del nord d'Europa provocà una gran demanda de patata que va fer allargar l'exportació fins a finals de juny, amb uns preus que varen arribar a les 60 ptes./kg. El fet que la patata que es cull a partir de mitjans d'abril presenti, generalment, produccions de més de 30 t/ha, que poden arribar a 40-50 t/ha a principis de juny, ha implicat que una campanya que a finals de març semblava que havia de ser més aviat dolenta (de fet la producció es reduí lleugerament respecte de l'any 2000) passà a ser regular per al pagès. La gran durada de la campanya d'exportació ha fet que la quantitat total de patata exportada, prop de 20.000 tones, hagi estat bastant superior a les 14.000 tones de l'any 2000. Dins el mercat interior, la tònica segueix la mateixa tendència de l'any passat: la gran demanda que hi ha hagut als mercats exteriors ha fet que els magatzems absorbeixin sense dificultats la patata de granar i que s'hagin pagat patates fins a 60 ptes./kg.

La collita cítrica de l'any 2001 fou inferior a la regular, especialment a les varietats de taronja blanca comuna, Washington i Thompson navel i València late. Aquest fet, conjuntament amb l'elevada cotització de preus a la resta de l'Estat i, sobretot, a la compra de taronges per part de la indústria elaboradora de sucres REMASA (productes Miret), produí un increment important dels preus. L'arrabassament d'algunes plantacions de fruita dolça explica el descens produït en aquest grup de cultius respecte de l'any 2000 (prop del 3%). El descens de la producció fou especialment intens en les prunes i les peres ercolines, mentre que fou una bona anyada d'albercocs; no tant per la dimensió de la producció sinó sobretot per les seves qualitats gustatives.

Les hortalisses continuaren sent l'any 2001 el grup de cultiu més dinàmic i important del sector agroramader de les Illes Balears. Es produí un petit increment de la superfície posada en producció amb hortalisses i un creixement del 8% de la seva producció final. Són remarcables els creixements de les produccions de cebes, cols, melons, síndries i tomàtiques, que juntament amb l'augment dels preus expliquen la bona anyada del sector hortícola. Per la seva banda el sector de les flors es mantengué estancat el 2001, amb una lleugera disminució de la producció, però amb un increment dels preus respecte dels darrers anys.

A continuació s'analitza la comercialització de la fruita i hortalissa del major majorista del sector, Mercapalma, que comercialitzà l'any 2001 una xifra equivalent al 97% de la fruita i hortalissa consumida pels residents de Balears i prop del 30% de la producció balear (vegeu quadres I-51 i I-52).

QUADRE I-51.

Origen de la fruta comercialitzada a Mercapalma

FRUITES	ANY 2000		ANY 2001		
ESTAT/REGIÓ	TONES	% COMERCIA- LITZACIÓ	TONES	% COMERCIA- LITZACIÓ	VAR. 2000-2001 %
ILLES BALEARS	21013,054	33,85	20597,061	31,515	-1,98
Albacete	10	0,02	0	0,000	-100,00
Alacant	51	0,08	40	0,061	-21,57
Almeria	2420,28	3,90	3136,415	4,799	29,59
Barcelona	5230,812	8,43	8545,206	13,075	63,36
Ciudad Real	236	0,38	429,3	0,657	81,91
Conca	16	0,03	0	0,000	-100,00
Girona	243,246	0,39	74	0,113	-69,58
Granada	28,3	0,05	168,9	0,258	496,82
Huelva	178	0,29	43	0,066	-75,84
Osca	109	0,18	90,2	0,138	-17,25
Lleida	6416,513	10,34	6603,65	10,104	2,92
Màlaga i Melilla	44	0,07	0	0,000	-100,00
Múrcia	1865,2	3,00	1759,725	2,692	-5,65
Las Palmas de Gran Canària	1382	2,23	1966	3,008	42,26
Santa Cruz de Tenerife	2620,5	4,22	1818	2,782	-30,62
Tarragona	0	0,00	132	0,202	100,00
València	20079,991	32,35	19649,582	30,065	-2,14
Saragossa	74,4	0,12	0	0,000	-100,00
TOTAL RESTA					
ESTAT ESPANYOL	41005,242	66,06	44455,978	68,020	8,42
Colòmbia	0	0,00	36	0,055	100,00
Sud-àfrica	17,4	0,03	0	0,000	-100,00
França	37,5	0,06	231	0,353	516,00
Itàlia	0	0,00	36,9	0,056	100,00
TOTAL ALTRES ESTATS	54,9	0,09	303,9	0,465	453,55
TOTAL FRUITA					
COMERCIALITZADA	62073,196	100,00	65356,939	100,000	5,29

Font: Mercapalma SA.

QUADRE I-52.

Origen de les hortalisses comercialitzades a Mercapalma (2000-2001)

HORTALISSES	ANY 2000		ANY 2001		
ESTAT/REGIÓ	TONES	% COMERCIA- LITZACIÓ	TONES	% COMERCIA- LITZACIÓ	VAR. 2000-2001 %
ILLES BALEARS	56376,139	72,40	54126,844	68,45	-3,99
Albacete	8	0,01	0	0,00	-100,00
Almeria	8028,66	10,31	8552,303	10,82	6,52
Barcelona	1385,487	1,78	3412,747	4,32	146,32
Ciudad Real	31	0,04	101,3	0,13	226,77
Conca	4	0,01	0	0,00	-100,00
Girona	0	0,00	1,3	0,00	100,00
Granada	168,3	0,22	490,565	0,62	191,48

Huelva	12	0,02	7,6	0,01	-36,67
Lleida	56,3	0,07	19,5	0,02	-65,36
Múrcia	2017,44	2,59	2714,33	3,43	34,54
Las Palmas	0,119	0,00	0	0,00	-100,00
Santa Cruz de Tenerife	0,5	0,00	0	0,00	-100,00
Sevilla	62,5	0,08	0	0,00	-100,00
Tarragona	0	0,00	11	0,01	100,00
València	9673,713	12,42	9612,41	12,16	-0,63

TOTAL RESTA

ESTAT ESPANYOL	21448,019	27,54	24923,055	31,52	16,20
França	24	0,03	0	0,00	-100,00
Països Baixos	23	0,03	20	0,03	-13,04
Itàlia	0	0,00	4,15	0,01	100,00

TOTAL ALTRES ESTATS	47	0,06	24,15	0,03	-48,62
----------------------------	-----------	-------------	--------------	-------------	---------------

TOTAL HORTALISSES

COMERCIALIZADES	77871,158	100,00	79074,049	100,00	1,54
------------------------	------------------	---------------	------------------	---------------	-------------

Font: Mercapalma SA.

Quant al subsector de la fruita, l'any 2001 es comercialitzaren a través de Mercapalma 65.356,9 tones de fruita (un 5,3% més que l'any 2000). Destaca el gran pes de la fruita peninsular comercialitzada, especialment de les regions mediterrànies: València, Barcelona i Lleida (amb més del 53% del total); mentre que la fruita balear sols representà un 31,5% i va decreïxer gairebé un 2% respecte de l'any 2000. Per la seva banda, les hortalisses comercialitzades a Mercapalma foren 79.074 tones (un 1,5% més que l'any 2000). El 68,5% de les hortalisses era d'origen balear, el 12,2% valencià i el 10,8% d'Almeria; per citar les més destacades. Tot i això, les hortalisses d'origen autòcton comercialitzades a Mercapalma decreïxeren un 4% respecte de l'any anterior. Significativament, tant la fruita com l'hortalissa procedents d'altres estats comercialitzada a Mercapalma no superà el 0,5% del total, pel que es pot afirmar que les Balears funcionen, de cada vegada més, com un gran mercat finalista de productes hortofructícoles d'origen ibèric.

Val a dir que la forta disparitat entre les dades de Mercapalma i la producció de les Illes Balears s'explica més per la diferència de metodologies que no per una disparitat real, ja que les dades de Mercapalma són un registre de vendes i les dades de producció agrària de la Conselleria d'Agricultura i Pesca són el resultat d'una anàlisi estadística d'un mostreig per àrees.

5.2.2. LES ACTIVITATS RAMADERES

S'analitzen a continuació les principals magnituds de la producció ramadera de l'any 2001. La producció ramadera final fou de 11.533,4 milions de pessetes, un 22,46% de la producció agrària, la qual cosa significa un creixement monetari del 0,77% però un decreixement real del 6,68% respecte de l'any 2000. Del total de la producció ramadera final, 5.972,6 milions de pessetes (el 51,8%) correspongueren a la producció de carn, 3.680,169 milions de pessetes (el 31,9%) a la producció làctia, 1.647,3 milions de pes-

setes (el 14,3%) a la producció d'ous i 233,3 milions de pessetes (el 2%) a altres activitats ramaderes (vegeu quadre I-53).

QUADRE I-53.

La producció ramadera de les Illes Balears. 2001

RAMAT SACRIFICAT	PTES/ KG. VIU	TM EN CANAL	RENDI- MENT %	TM VIUS	MILIONS DE PTES
Vedell	255,86	7,986	63	12,676	3,243
Anoll	242,05	120,502	56	215,182	52,085
Bravetell	261,88	722,681	50	1445,362	378,511
Vaccí major	95,49	2113,148	50	4226,296	403,569
Anyell de llet	524,82	93,359	55	169,744	89,085
Mè recental	356,04	400,457	44	910,130	324,043
Mè	348,32	784,949	44	1783,975	621,394
Oví major	75,63	168,903	40	422,258	31,935
Cabrit de llet	703,57	20,37	55	37,036	26,058
Segall	226,31	4,619	44	10,498	2,376
Caprí major	192,83	1,701	40	4,253	0,820
Porcí	296,74	4396,915	80	5496,144	1630,926
Cavalls	200	42,211	47	89,811	17,962
Mular i somerí	150	7,688	47	16,357	2,454
Pollastres	226,04	6515,823	70	9308,319	2104,052
Gallines	427,29	349,002	70	498,574	213,036
Estruços	850	27,543	70	39,347	33,445
Conills	600,52	31,326	50	62,652	37,624
TOTAL CARN		15809,183		24748,612	5972,617

	VENDES FORA DE BALEARS		COMPRES FORA DE BALEARS		SALDO NET	
MOVIMENT						
COMERCIAL	PTES/ UNITAT	UNITATS	MILIONS	UNITATS	MILIONS	MILIONS
PECUARI*	UNITAT		PTES.		PTES.	PTES.
Vaccí per a llet	65555,55	297	19,470	1	0,066	-296
Vaccí per a carn	27888,88	235	6,554	35	0,976	-200
Oví	8006,94	3355	26,863	1130	9,048	-2225
Porcí	6819,44	9235	62,978	3293	22,456	-5942
Caprí	6020,83	8	0,048	0	0,000	-8
TOTAL			115,913		32,546	83,367

*Estimació elaborada amb dades del Servei de Ramaderia i Secció d'Estadística

PRODUCTES RAMADERS

LLET	PTES/ LITRE	MILIONS DE L	PROD. TOTAL MILIONS PTES	AUTO- CONSUM MILIONS LITRES	AUTO- CONSUM MILIONS PTES	PROD. FIN. MILIONS PTES
De vaca	44,81	90,513	4055,888	8,992	402,93152	3652,956
D'ovella	92	0,065	5,980	0	0	5,980
De cabra	71,25	0,298	21,233	0	0	21,233
TOTAL LLET		90,876	4083,100	8,992	402,932	3680,169

OUS	PTES/ DOT- ZENA	MILERS DOT- ZENES	MILIONS DE PTES
De gallina de granja	145	10013	1451,885
De gallina de camp	175	1083	189,525
D'indiota	225	7,5	1,6875
D'ànnera	95	28	2,66
D'oca	235	6,5	1,5275
TOTAL OUS		11138	1647,285

LLANA	PTES/ KG	TM	MILIONS DE PTES
Llana blanca extrafina	45	671	30,195

MEL			
A caeres mobilistes	1100	105,5	116,05

FEMS	3,01	1152	3,54
------	------	------	------

TREBALL ANIMAL	-	-	0,128
----------------	---	---	-------

PRODUCCIÓ RAMADERA FINAL 11.533,351 milions de pessetes

Font: Avanç de les macromagnituds agràries i pesqueres de les Illes Balears a l'any 2001.

L'evolució del sector ramader durant el 2001 estigué marcada per l'agreujament de la crisi conjuntural que el sector ja patia des dels dos anys anteriors, ja que a la sequera que tant encari els costs de producció de les explotacions ramaderes durant els anys 1999 i 2000 s'afegí una successió de malalties dels remugants (des de finals de l'any 2000 i tot el 2001) que originaren grans pèrdues per la mort i sacrifici dels animals i per la limitació del moviment comercial pecuari. Els subsectors més afectats foren el comerç de bestiar i la producció de carn de vaccí, ovins i cabrum; mentre que el sector dels porcs i el de les aus es beneficiaren de la desconfiança dels consumidors en la carn de remugants i incrementaren els seus beneficis notablement. Per la seva banda el sector lacti tengué un creixement monetari del 2,6% a causa de l'important augment dels preus (en 3 ptes/l) però en canvi va decreïxer en termes reals un 3,8% per mor de la disminució de la producció làctia en més de 3 milions de litres. El sector dels ous fou el que presentà un major dinamisme i creixement durant el 2001, perquè a l'augment dels preus se li afegí un extraordinari increment de les produccions, per la qual cosa tengué un creixement real molt elevat, de més del 15% (vegeu quadre I-54).

QUADRE I-54.

La producció ramadera de les Illes Balears. 2001 (en ptes constants del 2000)

RAMAT SACRIFICAT	PTES/KG VIU	TM VIUS	MILIONS VAR. PROD. DE PTES FIN. 2000- 2001 (%)
Vedell	288,72	12,676	3,660 -78,27
Anoll	264,57	215,182	56,931 54,4
Bravetell	291,11	1445,362	420,759 -1,29
Vaccí major	115,56	4226,296	488,391 -16,9
Anyell de llet	492,08	169,744	83,528 -6,39
Mè recental	354,17	910,13	322,341 -38,18
Mè	332,41	1783,975	593,011 83,96
Oví major	74,79	422,258	31,581 4,2
Cabrit de llet	614,03	37,036	22,741 -23,51
Segall	247,75	10,498	2,601 -28,31
Caprí major	127,29	4,253	0,541 -38,80
Porcí	247,09	5496,144	1358,042 -13,55
Cavalls	200	89,811	17,962 41,12
Mular i somerí	150	16,357	2,454 -13,56
Pollastres	191,67	9308,319	1784,126 0,25
Gallines	286,49	498,574	142,836 46,78
Estruços	850	39,347	33,445 17,28
Conills	476,88	62,652	29,877 -94,73
TOTAL CARN	24748,612	5394,827	-11,91

	VENDES FORA DE BALEARS		COMPRES FORA DE BALEARS			SALDO NET		
MOVIMENT COMERCIAL	PTES/UNITAT	UNITATS	MILIONS PTES.	UNITATS	MILIONS PTES.	UNITATS	MILIONS PTES.	VAR. PROD. FIN. 2000- 2001 (%)
PECUARI*								
Vaccí per a llet	73053,24	297	21.697	1	0,073	-296	21,624	-69,17
Vaccí per a carn	24020,83	235	5,645	35	0,841	-200	4,804	100
Oví	7681,94	3355	25,773	1130	8,681	-2225	17,092	-86,13
Porcí	6272,11	9235	57,923	3293	20,654	-5942	37,269	100
Caprí	5799,11	8	0,046	0	0,000	-8	0,046	-90,21
TOTAL			111,084		30,248		80,836	-58,07

*Estimació elaborada amb dades del Sevei de Ramaderia i Secció d'Estadística

PRODUCTES RAMADERS

LLET	PTES/ LITRE	MILIONS LITRES	PROD. TOTAL	AUTO- CONSUM MILIONS LITRES	AUTO- CONSUM MILIONS PTES	PROD. FINAL MILIONS PTES	VARIA. PROD- FINAL 2000- 2001 (%)
De vaca	41,88	90,513	3790,684	8,992	376,585	3414,099	-3,36
D'ovella	108,33	0,065	7,041	0	0,000	7,041	-61,31
De cabra	89,09	0,298	26,549	0	0,000	26,549	-21,371
TOTAL LLET		90,876	3824,275	8,992	376,585	3447,690	-3,83

OUS	PTES/ DOTZENA	MILERS DOTZENES	MILIONS PTES	VARIA. PROD- FINAL 2000- 2001 (%)
De gallina de granja	140	10013	1401,820	17,04
De gallina de camp	170	1083	184,110	5,15
D'indiota	225	7,5	1,688	15,38
D'ànnera	92	28	2,576	4,89
D'oques	230	6,5	1,495	622,22
TOTAL OUS		11138	1591,689	15,6

LLANA	PTES/ KG	TM	MILIONS PTES	VARIA. PROD- FINAL 2000- 2001 (%)
Llana blanca extrafina	75	671	50,325	-5,23

MEL

A caeres mobilistes	1050	105,5	110,775	0,48
---------------------	------	-------	---------	------

FEMS	3,11	1152	3,583	59,6
-------------	-------------	-------------	--------------	-------------

TREBALL ANIMAL	-	-	0,128	-99,55
-----------------------	----------	----------	--------------	---------------

PRODUCCIÓ RAMADERA FINAL 10.679,853 milions de pessetes

Font: Avanç de les macromagnituds agràries i pesqueres de les Illes Balears a l'any 2001.

L'any 2001 serà recordat al sector ramader com una de les pitjors anyades de la seva història recent. A les nefastes conseqüències de les malalties de la febre catarral ovina i de l'encefalopatia espongiforme bovina o mal de les vaques boges, sobre els remugants, que varen provocar que els vedells nascuts a la tardor i a l'hivern del 2000-2001 no es poguessin vendre, cal afegir la crisi conjuntural encetada amb el període de sequera del 1999-2001 i el procés de reestructuració en el qual es troba immers el sector lacti des de fa alguns anys. A més a més, cal afegir també el greuge comparatiu que suposà per als ramaders illencs els preus que reberen per litre de llet, tant a Mallorca com a Menorca, que fou aproximadament d'un 20% menys que l'obtingut pels productors de la zona del Llevant peninsular.

Malgrat no tenir cap perill per a la salut humana, la llengua blava provocà gran alarma social entre els consumidors autòctons i motivà una recessió profunda en el consum de mens, amb l'inevitable caiguda de preus i la saturació de l'oferta. Va haver de ser una altra malaltia, l'encefalopatia espongiforme bovina, la que va fer que el consumidor deixàs de preocupar-se per la llengua blava i se centràs en la carn de vací, que patí una davallada del consum estimat en un 70% a principis del 2001.

El problema afegit de l'EEB fou l'obligatorietat d'eliminar de la cadena alimentària humana totes les parts dels remugants que eren susceptibles de transmetre la malaltia.

Aquests materials, anomenats materials específics de risc (MER), comporten un major cost de l'elaboració de la carn, derivat de la seva separació i eliminació fora de les Illes, donat que no existeix cap instal·lació preparada per fer la seva destrucció a les Balears. Totes aquestes circumstàncies obligaren la Conselleria d'Agricultura i Pesca a intervenir i a ajudar a gestionar l'emmagatzematge en cambra frigorífica de carn de vaccí, en col·laboració amb el sector. A més a més, es varen haver de fer importants modificacions en els escorxadors de Palma i Maó, per adaptar-los a les exigències comunitàries per tal de possibilitar l'acció d'intervenció de la UE amb vaccí de més de 30 mesos, i que consisteix en la compra d'aquest bestiar per part del FEOGA. Igualment la Conselleria d'Agricultura i Pesca, juntament amb el MAPA, sufragà el transport d'aquests materials de cap a la Península.

Per tal de restituir la confiança del consumidor en el consum de carn de boví, la Conselleria d'Agricultura i Pesca facultà l'etiquetatge opcional de carn de vaccí i autoritzà a indicar la procedència de les Illes Balears en el cas de carn d'animals nascuts i criats a l'arxipèlag.

5. 3. SUBSECTOR PESQUER

La producció de peix i marisc fresc de les Illes Balears s'incrementà un 16% respecte de l'any 2000 fins a situar-se en les 3.840,5 tones (un 0,3% de les captures estatals). Aquest fet és explicable per les grans captures de pops (348,5 t), morralla (337 t), gambes (266, 4 t.), molls (257,4 t) i llampugues (188,8 t); així com per una comercialització de les captures més ajustada a norma per mor de l'obligatorietat en l'etiquetatge del peix i del marisc de les Illes Balears (vegeu quadres I-55 i I-56).

QUADRE I-55.

Producció pesquera. 2001			
ESPÈCIES PESCADES	TM	MILIONS DE PTES.	PREU 1ª VENDA (PTES/KG)
Pop (<i>Octopus vulgaris</i> + <i>Eledone</i> Spp.)	348,549	148,304	425,5
Calamars (<i>Loligo vulgaris</i>)	25,813	74,521	2887
Sípia (<i>Sípia officinalis</i>)	61,925	78,914	1274,3
Rossellona (<i>Chamalea gallina</i>)	28,375	28,438	1002,2
Llagosta (<i>Palinurus elephas</i>)	30,145	202,016	6701,5
Llagosta blanca (<i>Palinurus mauritanicus</i>)	0,426	2,68	6291,1
Escamerlà (<i>Nephrops norvegicus</i>)	13,584	47,695	3511,1
Cranc (<i>Geryon longipes</i>)	20,952	13,978	667,1
Gamba rosada (<i>Aristeus antennatus</i>)	177,663	604,685	3403,6
Gamba panxuda (<i>Plesionika</i> sp.)	10,84	15,243	1406,2
Altres gambes	77,922	146,524	1880,4
Altres mol·luscos/crustacis	2,04	1,393	682,8
TOTAL MOL·LUSCOS/CRUSTACIS	798,234	1364,391	
Maira (<i>Micromesistius poutausou</i>)	25,441	53,544	2104,6
Lluç (<i>M. Meluccius</i>)	107,747	102,804	954,1
Moll (<i>Mullus surmuletus/barbatus</i>)	257,399	209,083	812,3

Rap (<i>Lophius</i> spp.)	50,896	61,017	1198,9
Gerret (<i>Spicara smaris</i>)	415,132	122,534	295,2
Sardina (<i>Sardina pilchardus</i>)	304,39	54,87	180,3
Alatxa (<i>Sardinella aurita</i>)	173,859	20,633	118,7
Sorell (<i>Trachurus</i> spp.)	127,105	16,953	133,4
Emperador (<i>Xiphias gladius</i>)	47,17	47,593	1009
Dèntol (<i>Dentex dentex</i>)	12,535	31,344	2500,5
Anfós (<i>Epinephelus marginatus</i>)	4,864	12,491	2568,1
Llampuga (<i>Coryphaena hippurus</i>)	188,822	71,612	379,3
Bruixa (<i>Lepidorhombus bosci</i>)	12,826	12,77	995,6
Cabotí (<i>Pseudophya ferrerii</i>)	16,74	21,419	1279,5
Cap Roig (<i>Scorpaena scrofa</i>)	24,545	56,895	2318
Gall (<i>Zeus faber</i>)	16,273	31,848	1957,1
Gató (<i>Scylliorhinus canicula</i>)	89,955	17,786	197,7
Mòllera de fang (<i>Phycis</i> Spp.)	93,922	27,899	297
Orada (<i>Sparus aurata</i>)	11,152	13,543	1214,4
Pagell (<i>Pagellus erythrinus</i>)	8,857	7,369	832
Pàguera (<i>Sparus pagrus</i>)	16,261	35,134	2160,6
Rajada (<i>Raja</i> Spp.)	76,074	26,416	347,2
Sirviola/verderol (<i>Seriola dumerilii</i>)	59,429	61,836	1040,5
Tonyina (<i>Thunnus thynnus</i>)	9,273	6,793	732,6
Morralla (<i>teleostis diversos</i>)	337,23	644,333	1910,7
Peix de sopa (<i>Trachinus, Scorpaena,...</i>)	50,457	22,446	444,9
Altres peixos	503,933	320	635
TOTAL PEIXOS	3042,287	2110,965	
TOTAL PEIX./MOLUSC./CRUSTAC.	3840,521	3475,356	

PESCA DESEMBARCADA PER ILLA	TM	%	MILIONS DE PTES.
Mallorca	2897,679	75,45	2064,594
Menorca	311,55	8,11	479,274
Eivissa	512,95	13,36	832,835
Formentera	118,342	3,08	98,653
TOTAL BALEARS	3840,521	100,00	3475,356

ESPÈCIES CRIADES EN AQÜICULTURA*	TM	MILIONS DE PTES	PREU 1ª VENDA (PTES./KG)
Orades (<i>Sparus aurata</i>)	220	198	900
Musclos (<i>Mytilus galloprovincialis</i>)	43,7	10,925	250
Escopinya gravada (<i>Venus verrucosa</i>)	0,8	2,24	2.800
TOTAL AQÜICULTURA	263,7	211,165	

PTES CORRENTS

PRODUCCIÓ PESQUERA FINAL (PESCA+AQÜICULTURA)	3686,521 milions de ptes
DESPESES FORA DEL SECTOR**	1031,599 milions de ptes
VAB A PREUS DE MERCAT	2654,922 milions de ptes
SUBVENCIONS	99,039 milions de ptes
VAB A COST DELS FACTORS	2753,961 milions de ptes

*Estimació feta per la D.G. de Pesca.

**Estimació a partir de dades de la D.G. de Pesca.

Font: Secció d'Estadística de la Conselleria d'Agricultura i Pesca ID.G. De Pesca.

QUADRE I-56.

Comercialització pesquera. 2001

ESPÈCIES PESCADES	TM	MILIONS DE PTES.	PREUS A L'ANY 2000 (PTES./KG)	VARIACIÓ PROD. FIN. 2000-2001 (%)
Pop (Octopus vulgaris+Eledone Spp.)	348,549	117,078	335,9	50,96
Calamars (Loligo vulgaris)	25,813	67,227	2604,4	-26,29
Sípia (Sípia officinalis)	61,925	106,239	1715,6	24,98
Rossellona (Chamalea gallina)	28,375	21,565	760	-7,72
Llagosta (Palinurus elephas)	30,145	161,993	5373,8	0,26
Llagosta blanca (Palinurus mauritanucus)	0,426	2,423	5688,1	-50,24
Escamerlà (Nephrops norvegicus)	13,584	47,189	3473,9	17,81
Cranc (Geryon longipes)	20,952	19,758	943	129,85
Gamba rosada (Aristeus antennatus)	177,663	521,299	2934,2	-16,72
Gamba panxuda (Plesionika sp.)	10,84	12,696	1171,2	52,6
Altres gambes	77,922	64,332	825,6	-6,37
Altres mol·luscos/crustacis	2,04	1,071	525	-94,92
TOTAL MOL·LUSCOS/CRUSTACIS	798,234	1142,870		-6,04
Maira (Micromesistius poutausou)	25,441	8,436	331,6	-80,98
Lluç (M. Meluccius)	107,747	119,513	1109,2	50,01
Moll (Mullus surmuletus/barbatus)	257,399	213,950	831,2	35,95
Rap (Lophius spp.)	50,896	54,769	1076,1	14,42
Gerret (Spicara smarís)	415,132	146,500	352,9	33,01
Sardina (Sardina pilchardus)	304,39	62,917	206,7	102,12
Alatxa (Sardinella aurita)	173,859	26,705	153,6	-29,11
Sorell (Trachurus spp.)	127,105	16,066	126,4	-13,04
Emperador (Xiphias gladius)	47,17	56,529	1198,4	93,27
Dèntol (Dentex dentex)	12,535	29,467	2350,8	-3,55
Anfós (Epinephelus marginatus)	4,864	10,482	2155,1	-3,63
Llampuga (Coryphaena hippurus)	188,822	87,292	462,3	58,76
Bruixa (Lepidorhombus bosci)	12,826	13,038	1016,5	7,45
Cabotí (Pseudophya ferrerí)	16,74	23,039	1376,3	-13,65
Cap Roig (Scorpaena scrofa)	24,545	63,414	2583,6	47,79
Gall (Zeus faber)	16,273	41,901	2574,9	133
Gató (Scyliorhinus canicula)	89,955	19,745	219,5	33,91
Mòllera de fang (Phycis Spp.)	93,922	28,073	298,9	32,27
Orada (Sparus aurata)	11,152	13,542	1214,3	176,25
Pagell (Pagellus erythrinus)	8,857	7,571	854,8	9,71
Pàguera (Sparus pagrus)	16,261	33,673	2070,8	44,74
Rajada (Raja Spp.)	76,074	24,800	326	16,99
Sirviola/verderol (Seriola dumerilii)	59,429	63,298	1065,1	45,48
Tonyina (Thunnus thynnus)	9,273	6,093	657,1	193,36
Morralla (teleostis diversos)	337,23	193,368	573,4	7,67
Peix de sopa (Trachinus, Scorpaena,...)	50,457	55,286	1095,7	-47,39
Altres peixos	503,933	156,219	310	1,02
TOTAL PEIXOS	3042,287	1575,688		18,55
TOTAL PEIX./MOLUSC./CRUSTAC.	3840,521	2718,558		6,8

ESPÈCIES CRIADES EN AQÜICULTURA*	TM	MILIONS DE PTES.	PREUS A L'ANY 2000 (PTES./KG)	VARIACIÓ PROD. FIN. 2000-2001 (%)
Orades (<i>Sparus aurata</i>)	220	198	900	0
Musclos (<i>Mytilus galloprovincialis</i>)	43,7	10,925	250	45,67
Escopinya gravada (<i>Venus verrucosa</i>)	0,8	2,24	2.800	0
TOTAL AQÜICULTURA	263,7	211,165		1,65

	PTES CONSTANTS	VARIACIÓ 2000-2001 (%)
PRODUCCIÓ PESQUERA FINAL (PESCA+AQÜICULTURA)	2929,723 milions de ptes	6,4
DESPESES FORA DEL SECTOR**	820,322 milions de ptes	6,4
VAB A PREUS DE MERCAT	2109,401 milions de ptes	6,4
SUBVENCIONS	99,039 milions de ptes	34
VAB A COST DELS FACTORS	2208,440 milions de ptes	7,4

*Estimació feta per la D.G. de Pesca

**Estimació a partir de dades de la D.G. de Pesca.

Font: Secció d'Estadística de la Conselleria d'Agricultura i Pesca i D.G. De Pesca.

El valor econòmic de la producció final de pesca i aqüicultura a Balears se situà l'any 2001 en els 3.686,5 milions de pessetes i el valor afegit brut (VAB) a cost dels factors fou de 2.753,9 milions de pessetes; mentre que la producció final a preus constants del 2000 fou de 2.929,7 milions de pessetes i el VAB a cost dels factors en pessetes constants del 2000 fou de 2.208,4 milions de pessetes, la qual cosa significa un creixement del 6,41% de la producció pesquera final i un 7,4% del VAB a costos dels factors respecte d l'any 2000. Les activitats pesqueres i aqüícoles suposaren el 2001 un 0,092% del PIB de les Illes Balears. S'ha d'assenyalar que, tot i que en la dècada dels noranta es produí una minva de la producció atribuïda al descens progressiu d'embarcacions i a l'estat de sobreexplotació dels fons de plataforma, en els darrers anys el manteniment de la producció combinat amb la retirada d'unitats ha fet pujar la rendibilitat de les embarcacions.

De la producció pesquera i aqüícola final el 57,26% correspon a la pesca de peixos, el 37% a la pesca i pesca mol·luscs i crustacis i el 5,74% restant a producció aqüícola, que a les Balears és un sector minoritari.

El pressupost gestionat per la Conselleria d'Agricultura i Pesca a través de la Direcció General de Pesca a les activitats pesqueres i aqüícoles de les Illes Balears fou l'any 2001 de 727,4 milions de pessetes. Aquest fet suposa un augment del 264,8% respecte de l'any 2000 per la forta entrada de recursos econòmics que provenen de l'Instrument Financer d'Orientació Pesquera (IFOP) de la Unió Europea. El pressupost de la Direcció General de Pesca per al 2001 es desglossà en tres programes: millora de la productivitat i explotació dels recursos pesquers (187,9 milions de ptes.), ordenació del sector pesquer (45 milions de ptes.) i el programa IFOP 2000/2006 (494,4 milions de ptes.). Per la seva banda les subvencions rebudes pel sector pesquer balear foren de 99,0 milions

de pessetes, la qual cosa suposà un increment del 34% respecte de l'any anterior. La majoria de les ajudes públiques se centraren a afavorir la retirada definitiva de les embarcacions més envellides, a modernitzar la flota i a gestionar els recursos pesquers de la mar balear.

La flota pesquera balear està formada per 618 embarcacions amb un total de 5.104 tones d'arqueig brut i 28.262 kW de potència, i una ocupació estimada prop dels 1.600 pescadors. La majoria de treballadors està afiliat al règim especial dels treballadors de la mar, tot i que el 2001 també hi havia 10 persones afiliades al règim general de la Seguretat Social i 5 al règim de treballadors autònoms.

L'empresa pesquera tipus de les Illes Balears és de caire familiar (>80%) i dedicada, en embarcacions petites tipus llaüt, a la pesca d'arts menors. La flota pesquera balear és molt vella (31,6 anys de mitjana) i està integrada principalment per embarcacions d'entre 7 i 9 metres. La flota d'arrossegament, la de majors dimensions, és la que presenta unes característiques més semblants a la peninsular.

Cal advertir que referir-se a les Illes Balears com a regió pesquera global, és una mera abstracció des del punt de vista estadístic, ja que aquesta activitat presenta realitats ben diferents a cada una de les illes de l'arxipèlag. La flota mallorquina té una potència mitjana, entre les Pitiüses i Menorca, però la seva major tecnificació li atorga els millors rendiments per unitats de pesca, per treballador i també en unitats econòmiques. Així, per zones de pesca, Mallorca destaca per sobre les altres illes amb 2.897,6 tones (el 75,45% de les captures balears) i una producció de 2.064,594 milions de pessetes (el 59,41% de la producció total) hi destaquen els ports de Palma, Andratx, Sóller, Cala Rajada, Alcúdia, Pollença, Portocolom, Manacor, Santanyí i la Colònia de Sant Jordi.

El fet que la major part de la flota balear d'encerclament i arrossegament tenguí el seu port a Palma, fa que la Confraria de Pescadors de Palma produeixi anualment prop de 2/3 de la producció pesquera mallorquina. A Eivissa es desembarcaren, als ports d'Eivissa i de Sant Antoni de Portmany, 512,95 tones de peix i marisc (el 13,36% de les de Balears) amb un valor de 832,8 milions de pessetes (el 23,96% de les de Balears); mentre que a Menorca foren 311,55 les tones de pesca desembarcades (8,11% del total de Balears) als ports de Ciutadella, Maó i Fornells, amb un valor de 479,3 milions de pessetes (13,79% de les de Balears). A Formentera foren 118,3 les tones de pesca desembarcades (3% de les de Balears) amb un valor de 98,6 milions de pessetes (2,84% de les de Balears). Un dels problemes més importants per a la flota pesquera pitiüsa és la competència de la flota d'arrossegament alacantina que pesca a les pesqueres de les Illes i desembarquen les captures als ports de la seva comunitat.

Per tipologies de pesca, la pesca d'arts menors (543 barques) es caracteritza per la seva gran diversitat de tècniques i espècies a explotar. Així, a Mallorca destaca per l'ús massiu del tremall, bé dedicat a la pesca de la llagosta a l'època càlida, o a la resta d'espècies durant tot l'any. Són característiques les pesques de temporada del jonquillo

(hivern) i de la llampuga (primavera d'hivern). A Eivissa i Formentera l'especialització és la pesca del gerret i d'espècies pelàgiques com la tonyina o la sirviola, per a la qual s'utilitza el curricà o arts fixos com la solta o l'almadrava. A Menorca la particularitat més important és la inexistència de llotges i la venda directa als consumidors, la qual cosa fa difícil el recompte estadístic. Menorca presenta una clara especialització de la llagosta, que es captura amb tremall i nanses. La pesca d'encerclament (13 barques) es troba poc desenvolupada a les Illes Balears, i es realitza principalment a la costa sud de Mallorca amb les espècies objectiu principals de la sardina, l'alatxa i el gerret. La principal problemàtica de la pesca d'encerclament de les Illes Balears és les inadequades dimensions d'algunes embarcacions d'aquesta flota i la difícil comercialització d'algunes de les espècies capturades, per la qual cosa urgeix la seva reconversió. La pesca d'arrossegament (60 embarcacions) té com a espècies objectiu el moll, el lluç, el gerret i el pop a plataforma continental i la gamba roja al talús. La situació general és de plena explotació. La sobredimensió de la capacitat d'extracció de la flota, a més de la fluctuació natural de la gamba, provoca problemes puntuals de rendibilitat.

El sistema de vendes i contractació majoritari en llotja difereix del que és habitual a la resta de l'Estat (subhasta a la baixa). La major part de la captura (80%) és venuda a través d'un primer mitjancer, que representa diverses embarcacions, concerta el preu amb els comerciants i cobra per la seva gestió entre un 2% i un 4%. L'esglaió de comerç a l'engròs existeix exclusivament per al peix refrigerat i congelat, i és freqüent que els comerciants a l'engròs compaginin la seva activitat amb la de detallista de peix fresc.

Tot i que de manera poc rellevant per a la producció pesquera final, a les Illes Balears es desenvolupen diverses tècniques de cultius marins. L'aqüicultura balear està formada per quatre iniciatives privades i una pública. La iniciativa privada està encapçalada per l'activitat que desenvolupa l'empresa Gedisa (lligada al grup elèctric Endesa), que a la central elèctrica d'es Murterar (Alcúdia) es dedica al ràpid engreixament (mitjançant l'aigua calenta utilitzada per a la refrigeració de la central) de diverses espècies de peixos de notable valor comercial (bàsicament orades) i en produeixen prop de 200 tones per any. Amb forts lligams amb l'esmentada Gedisa, es troba l'empresa Acuicultura Balear, que es dedica a la cria d'alevins a la central elèctrica de Sant Joan de Déu (Palma). Amb xifres sensiblement inferiors a Gedisa, l'empresa Cultius Marins Portocolom produeix anualment prop de 10 tones de peix, i juga un paper socioeconòmic interessant en estar aquesta empresa directament vinculada amb la Confraria de Pescadors de Portocolom. Al port de Maó hi ha una petita activitat musclera i de viviers d'escopinyes; mentre que a Formentera es desenvolupa l'activitat de l'empresa Zeltia que a l'estany del Peix cultiva el tunicat (*Egteinascidia turbinata*), productor d'un potent agent antitumoral.

Amb més de 30.000 llicències de pesca esportiva en superfície, aproximadament 1.200 de pesca submarina i 400 proves esportives per any, la pesca esportiva és una activitat d'especial importància en l'àmbit insular. A més amb, aproximadament, 24.000 amarraments per a embarcacions, les Illes Balears presenten una de les flotes d'embar-

cacions esportives més importants de la Mediterrània occidental; per la qual cosa és segur que l'esforç pesquer esportiu real és molt superior al dels esportistes amb llicències. Al període 2000-2003, la Direcció General de Pesca amb la col·laboració de l'Institut Menorquí d'Estudis-IME i l'Institut Mediterrani d'Estudis Avançats-IMEDEA, desenvolupa un estudi sobre la pesca esportiva en l'àmbit de les Illes Balears que permetrà conèixer realment quina és la pressió d'aquesta activitat sobre els recursos a les diverses zones de la mar balear.

A les Illes Balears hi ha 16 confraries de pescadors: 10 a Mallorca (Palma, Andratx, Sóller, Cala Rajada, Alcúdia, Pollença, Portocolom, Portocristo, Santanyí, Colònia de Sant Jordi), 3 a Menorca (Maó, Ciutadella, Fornells), 2 a Eivissa (Eivissa, Sant Antoni de Portmany) i la Confraria de Pescadors de Formentera. És digne de menció el paper històricopatrimonial que juga la Confraria de Pescadors de Palma amb més de 700 anys d'existència.

Són de destacar dues agrupacions d'àmbit superior al de la confraria: la Federació Insular de Confraries de Pescadors de Mallorca (FICOPEMA) i la Federació Balear de Confraries de Pescadors. Actualment a Mallorca es congria una organització de productors pesquers (seguint les directrius del Reglament (CE) 952/97) que permetrà una millor comercialització de les captures en benefici del mateix sector pesquer.

5.4. SUBSECTOR FORESTAL

La producció forestal balear se situà l'any 2001 prop dels 6.759 m³ en peu de fusta (un 33,4% menys que l'any 2000) i 12.709 esteris de llenya (un 29,2% menys que l'any anterior); mentre que es llogaren prop de 359.610 ha en caceres (el 71,7% de la superfície balear) corresponents a un total de 1.738 vedats amb un preu mitjà de devers 3.000 pessetes l'hectàrea (vegeu quadre I-57).

QAUDRE I-57.

La producció forestal de les Illes Balears l'any 2001

ANY 2001

PRODUCCIÓ DE FUSTA	PRODUCCIÓ (M ³ EN PEU)	PTES./M ³	PRODUCCIÓ (MILIONS DE PTES.)
Pi blanc (<i>Pinus halepensis</i>)	5651	3200	18,083
Alzina (<i>Quercus ilex</i>)	731	6000	4,386
Ullastre (<i>Olea europaea</i>)	377	6000	2,262
TOTAL FUSTA	6759	-	24,731

PRODUCCIÓ DE LLENYA	PRODUCCIÓ (EN ESTERIS)	PTES./ESTERI	PRODUCCIÓ (MILIONS DE PTES.)
Pi blanc (<i>Pinus halepensis</i>)	11344	300	3,403
Alzina (<i>Quercus ilex</i>)	853	3000	2,559
Ullastre (<i>Olea europaea</i>)	512	3000	1,536
TOTAL LLENYA	12709	-	7,498

PRODUCCIÓ CACERES*	SUPERFÍCIE (HA)	PTES./HA	PRODUCCIÓ (MILIONS DE PTES.)
Producció caceres	359.610	3000	1078,83
TOTAL CACERES	359.610	3000	1078,83

PRODUCCIÓ FORESTAL FINAL	1.111,059 milions de Ptes
DESPESES FORA DEL SECTOR	19,337 milions de Ptes
VAB	1.091,722 milions de Ptes

*Estimació feta per la Conselleria de Medi Ambient.

Font: Conselleria de Medi Ambient.

La valoració econòmica de la producció forestal de les Illes Balears fou l'any 2001 de 1.091,722 milions de pessetes (0,036% del PIB balear) el que significà un decreixement del 0,42% respecte de l'any anterior, a causa del descens de la producció de fusta (-30,4%) i de llenya (-15,85%). Del total de la producció final del sector, sols un 2,2% correspon a la producció de fusta i un 0,7% a la producció de llenya; mentre que el 97,1% restant correspon al lloguer de caceres. Els aprofitaments de la fusta de les Illes Balears es dediquen principalment a l'elaboració de palets i altres elements per a la construcció, encara que també s'ha de considerar l'elaboració de mobles a Manacor.

Per la seva banda, el valor econòmic total dels sistemes forestals de les Illes Balears (valor ecològic, de reposició i productiu) s'ha estimat en 384.878 milions de pessetes, que corresponen un 32% del valor econòmic total a la serra de Tramuntana, un 37% a la resta de Mallorca, un 18% a Menorca i un 13% a les Pitiüses.

Segurament la incidència més destacada de l'any per al sector forestal illenc fou el temporal de pluja i vent que afectà el novembre del 2001 tot l'arxipèlag i arrabassà més de 400.000 arbres (un 0,64% dels peus arboris de Balears). Aquest temporal va fer créixer durant el desembre la producció de fusta i llenya i permeté afrontar el 2002 amb perspectives d'increment en la producció fustera que pot arribar al 600%. A més a més, l'any 2001 es produí, afavorida per la situació de debilitament de les forests causada per l'acusada sequera dels anys anteriors, una plaga de perforadors de pins (*Tomicus destruens*) que afectà especialment les solanes de la zona meridional de la serra de Tramuntana de Mallorca i es Raiguer, ets Amuntseivissencs i Lluçmajor. El temporal de novembre pot afavorir el desenvolupament de la plaga per la seva facilitat de reproducció sobre els arbres esqueixats o tallats, per la qual cosa n'urgeix la retirada.

L'arrendament de vedats és, sens dubte, l'ús més rendible dels sistemes forestals de les Illes Balears. Els preus dels lloguers de vedats varien sensiblement a Mallorca entre les 3.000 i les 6.000 ptes/ha, i destaca la gran consideració que tenen els vedats de Lluçmajor i Artà. A Menorca els preus són inferiors als de Mallorca i a Eivissa predominen els vedats de gran grandària (12.000 ha) que pertanyen a societats de caçadors, per la qual cosa no hi ha arrendaments. Del global, 267.145 ha i 1.251 vedats són a Mallorca, 55.666 ha i 455 vedats a Menorca i 36.799 ha i 32 vedats a les Pitiüses. L'afició a la caça presenta a les Illes Balears unes notables dimensions, amb 24.745

llicències. Anualment es duen a terme una quarantena de repoblacions cinegètiques (més de 10.000 peces entre guàtleres, perdius, conills i faisans fonamentalment). A les Illes Balears es practica, de forma majoritària, la caça amb escopeta i cans de mostra. Es cacen tords, perdius, tudons, conills, guàtleres, i llebres, per citar les peces més comunes. Són de destacar altres tècniques cinegètiques de gran tradició etnològica a les Illes Balears. Ens referim a la caça del tord amb filats, que el 1999 va comptar amb 3.233 autoritzacions; a la caça del conill al forat/amb fura amb 78 permisos (45 comptabilitzats a Eivissa) i, encara que actualment de manera molt localitzada, a la caça de la cabra orada amb cans i llaçada. Apareixen modernament noves modalitats com la falconeria (38 autoritzacions) i a les muntanyes mallorquines la cacera de la cabra orada amb carrabina.

A les Illes Balears existeixen 45 empreses forestals repartides 28 a Mallorca, 13 a Menorca i 4 a Eivissa, de les quals només tres, localitzades a Mallorca, produeixen la majoria de la producció fustera insular. A les Illes Balears s'han organitzat formalment 3 associacions per a la defensa forestal (Calvià, Bunyola i Lloseta), a més de quatre agrupacions de Protecció Civil (Selva, Son Servera, Artà i Mancor de la Vall) amb una marcada vocació forestal. També cal destacar 2 consorcis de propietaris forestals (es Mercadal i Capdepera) a més de les associacions d'empreses forestals per a cada una de les illes.

A part dels treballadors forestals inclosos al règim especial agrari, l'any 2001, 34 i 9 treballadors estaven afiliats respectivament al règim general i al règim d'autònoms de la Seguretat Social als epígrafs de Caça i Repoblació Cinegètica i Silvicultura.

En l'actualitat l'erosió associada als incendis forestals, i, sobretot, la utilització del medi forestal com a espai de lleure (caça, recol·lecció, excursionisme...) s'han convertit en els factors més importants de les masses boscoses de les Illes Balears.

6. INDÚSTRIA

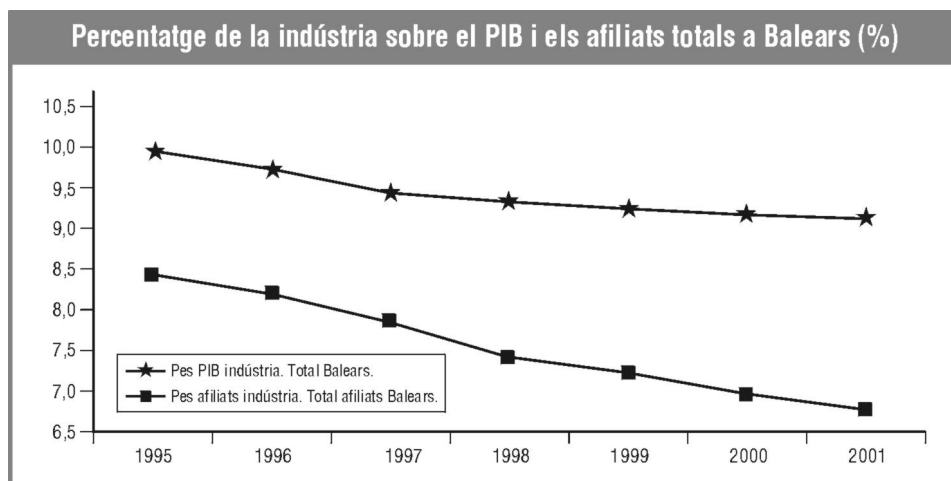
En aquest apartat analitzam l'evolució del sector industrial i el seu desglossament per estructures d'empresa i branques productives: energia, branques lligades al sector de la construcció, branques exportadores i branques de l'alimentació. Finalment, s'hi analitza l'evolució de les expectatives empresarials i la seva influència sobre la inversió.

6.1. INTRODUCCIÓ

El sector industrial representa un 9% de l'economia balear. Es tracta d'un sector important, malgrat la pèrdua any rere any del seu pes sobre el conjunt de l'economia, tal i com s'observa en el gràfic I-16.

Quant a la seva evolució, durant el 2001 s'aprecia que enfront d'una variació del PIB

GRÀFIC I-16.

Font: Tresoreria de la Seguretat Social i direcció de Programació i Ordenació Econòmica dependent de la Conselleria d'Hisenda i Pressuposts.

regional en l'exercici de l'ordre del 3,2%, la previsió de creixement per al sector industrial, segons la Direcció General de Programació i Ordenació Econòmica dependent de la Conselleria d'Hisenda i Pressuposts, és de 2,5% i per al 2002 aquestes previsions són del 2,4% i 2,1% respectivament. Així mateix, l'índex de producció industrial (IPI) relatiu a Balears es xifra prop de l'1% (vegeu quadre I-58).

L'ocupació d'assalariats per al conjunt regional es va incrementar en l'exercici 2001 un 4,69% de mitjana anual i un 3,63% si consideram la variació entre desembre del 2001 respecte del mateix mes del 2000. Enfront d'aquestes taxes, la variació de l'ocupació d'assalariats en el sector industrial de Balears en l'exercici 2001 es xifra en un 0,80% de mitjana anual i en un 0,03% entre desembre del 2001 i 2000 (vegeu quadre I-59).

També s'observa que, com a la producció, l'ocupació perd importància dins de l'ocupació total ja que per al 2001 el 6,78% dels afiliats a la Seguretat Social pertanyen a la indústria mentre que l'any 1995 aquest percentatge era del 8,45%.

QUADRE I-58.

Índex de producció industrial (IPI), base 1990

	Balears	Espanya	% variació anual	
			Balears	Espanya
1995	94,7	102,9	1,0	4,7
1996	92,5	102,2	-2,3	-0,7
1997	97,4	109,2	5,3	6,8
1998	100,7	115,1	3,4	5,4
1999	105,9	118,1	5,2	2,6
2000	109,7	122,8	3,6	4,0
2001	110,8	121,4	1,0	-1,1

Font: INE, Producció Industrial.

QUADRE I-59.

Ocupació assalariada i per compte propi a la indústria a Balears

milers de persones

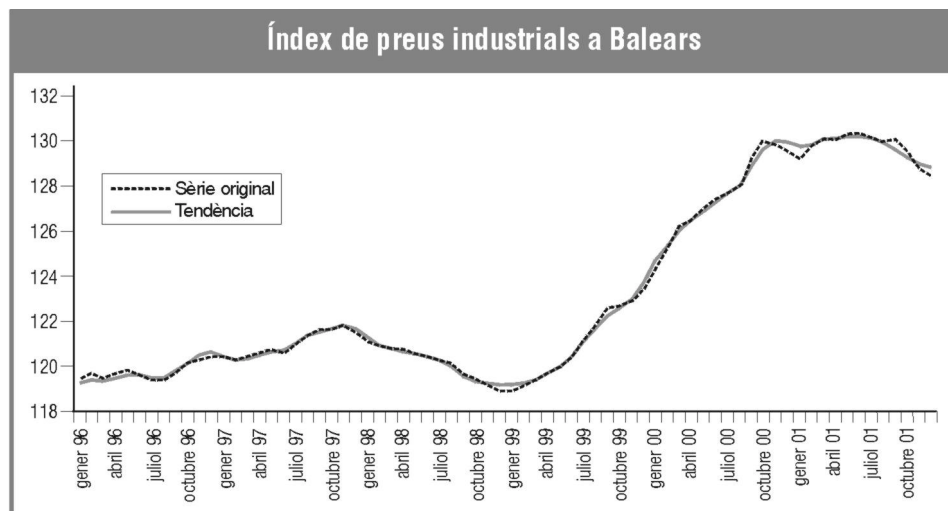
	mitjana anual
1995	23.863
1996	23.871
1997	23.887
1998	24.307
1999	25.260
2000	25.828
2001	26.036

Font: "La indústria a les Illes Balears, una anàlisi estructural i conjuntural" pàg. 82,. Elaboració IBAE a partir de les dades elaborades per A. Montserrat. Direcció General d'Economia.

Si retornam al gràfic I-16 podrem observar com des del 1995 el percentatge que el PIB industrial representa sobre el PIB total de Balears presenta una suau pèrdua mentre que el comportament de la mateixa sèrie relativa als afiliats cau amb més força. Una possible explicació seria l'ús de més capital a les empreses que, mantenen increments de producció, però redueixen la mà d'obra necessària la qual cosa produeix un increment de la productivitat. Aquest increment de productivitat es pot xifrar prop del 0,26%, i és superior al valor del conjunt de l'arc mediterrani, però se situa per sota d'Espanya (vegeu apartat 4.3.2.).

Quant a l'evolució de l'índex de preus industrials (IPRI) es pot observar el comportament ascendent dels preus industrials, principalment a partir de la segona meitat del 1999 fins a començaments de l'any 2001 (vegeu gràfic I-17).

GRÀFIC I-17.

Font: INE.

És evident que l'alça dels preus industrials repercuteix en una pèrdua de competitivitat, així com, la desacceleració econòmica que es produí al llarg del 2001 explica en bona part l'aturada en el ritme de creixement de l'IPRI.

6.2. EVOLUCIÓ DE LES EMPRESES INDUSTRIALS

Durant el 2001 el nombre d'empreses industrials a Balears va ascendir a 5.327, un 1,62% més que l'any anterior. Els grups de material i equips elèctrics, paper, edició i arts gràfiques i el d'energia foren els que tingueren un dels comportaments més positius en créixer un 8,21%, 7,99% i 7,59% respectivament. Els que no han tengut un bon comportament han estat les indústries del petroli (-4%), la química (-3,17%), la indústria tèxtil (-2,72%) i la fusta i suro (-2,31%) (vegeu quadre I-60).

QAUDRE I-60.

Nombre d'empreses industrials					
	1999	2000	2001	dif.01/00	(%)
Indústries extractores i del petroli	75	75	72	-3	-4,00
Alimentació, begudes i tabac	613	600	613	13	2,17
Indústries tèxtil, confecció, cuir i calçat	624	624	607	-17	-2,72
Fusta i suro	740	735	718	-17	-2,31
Paper, edició, arts gràfiques i reproducció suports gravats	437	463	500	37	7,99
Indústria química	65	63	61	-2	-3,17
Cautxú i matèries plàstiques	38	39	39	0	0,00
Productes minerals no metàl·lics	317	316	331	15	4,75
Metal·lúrgia i fabricació de productes metàl·lics	643	676	694	18	2,66
Maquinària i equip mecànic	167	180	185	5	2,78
Material i equip elèctric, electrònic i òptic	136	134	145	11	8,21
Material de transport	445	454	463	9	1,98
Indústries manufactureres diverses	714	725	729	4	0,55
Energia i aigua	156	158	170	12	7,59
Total indústria	5.170	5.242	5.327	85	1,62

Font: INE, Directori Central d'Empreses.

Quant a la grandària, l'empresa industrial a Balears es pot definir com a petita i mitjana, ja que el 49,89% d'empreses no té assalariats i el 44,15% en té entre 1 i 9, mentre que el 5,24% en té entre 10 i 50. La resta es distribueix en percentatges per sota de l'1% (vegeu quadre I-61).

QUADRE I-61.

Empreses per activitat principal (grups CNAE93) i estrat d'assalariats, Balears 2001

	Total	Sense assa- lariats	D'1 a 9 assa- lariats	De 10 a 49 assa- lariats	De 50 a 99 assa- lariats	De 100 a 199 assa- lariats	De 200 a 499 assa- lariats	Més de 500 assa- lariats
	Nombre d'empreses							
10 Extracció i aglomeració d'antracita, hulla, lignit i turba	1	1	-	-	-	-	-	-
11 Extracció de crus de petroli i gas natural; activitats dels serveis relacionats	1	1	-	-	-	-	-	-
13 Extracció de minerals metàl·lics	-	-	-	-	-	-	-	-
14 Extracció de minerals no metàl·lics ni energètics	69	16	38	13	1	1	-	-
15 Indústria de productes alimentaris i begudes	613	142	364	96	9	2	-	-
16 Indústria del tabac	-	-	-	-	-	-	-	-
17 Indústria tèxtil	54	68	79	7	-	-	-	-
18 Indústria de la confecció i de la pel·leteria	180	69	98	13	-	-	-	-
19 Preparació i acabat del cuir; fabricació d'articles de marroquineria i viatge	273	77	112	74	7	3	-	-
20 Indústria de la fusta i del suro, excepte mobles; cistelleria i esparteria	718	267	414	36	1	-	-	-
21 Indústria del paper	23	6	11	5	1	-	-	-
22 Edició, arts gràfiques i reproducció de suports gravats	477	214	223	33	4	2	1	-
23 Coqueries, refinament de petroli i tractament de combustibles nuclears	1	-	1	-	-	-	-	-
24 Indústria química	61	12	39	10	-	-	-	-
25 Fabricació de productes de cautxú i matèries plàstiques	39	14	12	13	-	-	-	-
26 Fabricació d'altres productes minerals no metàl·lics	331	76	191	62	2	-	-	-
27 Metal·lúrgia	10	-	9	1	-	-	-	-
28 Fabricació de productes metàl·lics, excepte maquinària i equip	684	208	415	60	1	-	-	-
29 Indústria de la construcció de maquinària i equipament mecànic	185	68	98	17	1	-	1	-
30 Fabricació de màquines d'oficina i equips informàtics	9	6	2	1	-	-	-	-
31 Fabricació de maquinària i material elèctric	29	4	20	5	-	-	-	-
32 Fabricació de material electrònic; fabricació d'equipaments i aparells de ràdio, televisió	4	2	2	-	-	-	-	-

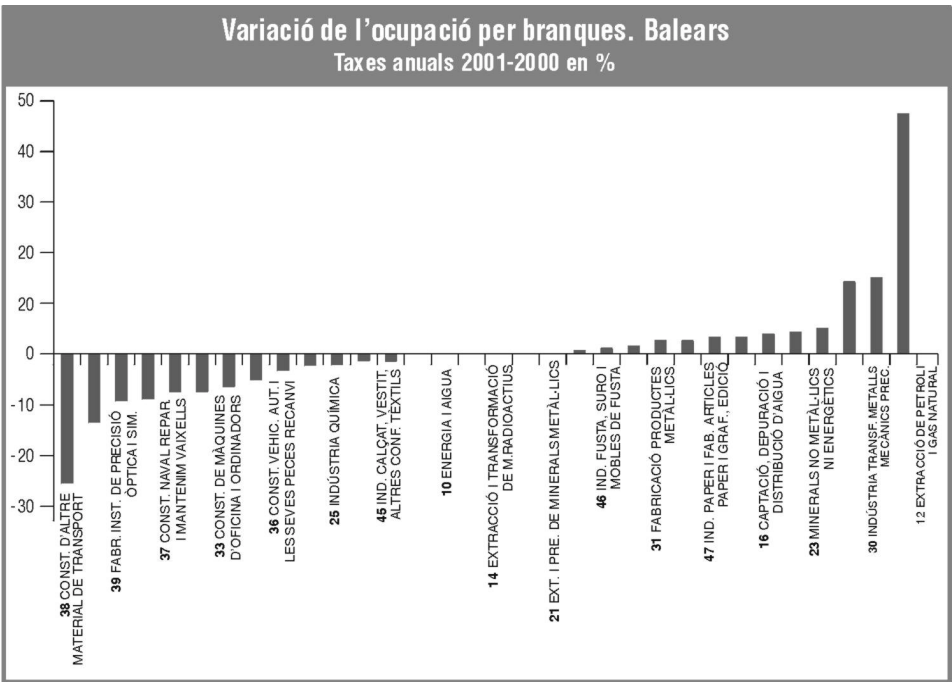
33	Fabricació d'equipaments i instruments medicoquirúrgics, de precisió, òptica i rellotgeria	103	50	51	2	-	-	-	-
34	Fabricació de vehicles de motor, remolques i semiremolcs	5	1	2	2	-	-	-	-
35	Fabricació d'altre material de transport	458	293	135	27	3	-	-	-
36	Fabricació de mobles; altres indústries manufactureres	727	297	369	59	1	-	1	-
37	Reciclatge	2	-	2	-	-	-	-	-
40	Producció i distribució d'energia elèctrica, gas, vapor i aigua calent	18	2	10	2	1	1	1	1
41	Captació, depuració i distribució d'aigua	152	92	55	4	-	-	-	1

Font: INE, Institut Nacional d'Estadística, DIRCE.

6.3. COMPORTAMENT DE LES BRANQUES INDUSTRIALS

Començarem per fer un repàs de les principals branques industrials en el seu comportament durant el 2001 a través de l'anàlisi de l'ocupació (vegeu quadre I-62 i gràfic I-18).

GRÀFIC I-18.

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

En termes agregats, el 2001 l'ocupació assalariada i per compte propi s'ha mantengut pràcticament constant respecte de l'any 2000 amb un creixement del 0,2%. Com a principals branques industrials per sobre dels 1.000 ocupats destaquen les taxes positives de creixement de l'ocupació a la construcció de maquinària i equipament mecànic (4,1%) amb 55 llocs de feina, a les indústries minerals no metàl·lics (3,2%) amb 83 nous llocs de feina, a la indústria del paper (3,1%) amb 77 llocs de feina i a la fabricació productes metàl·lics (2,5%) amb 170 nous llocs de feina.

Quant a taxes negatives entre els principals grups destaquen les caigudes de l'energia elèctrica, gas, vapor i aigua calent (-9,2%) amb 152 llocs de feina menys, altres indústries manufactureres (-5,2%) amb 73 llocs de feina menys, la indústria de productes alimentaris, begudes i tabac (-2,2%) amb 87 llocs de feina menys i el calçat i vestit (-1,4%) amb 45 llocs de feina menys.

QUADRE I-62.

Ocupació assalariada i per compte propi a les Illes Balears. Mitjana anual

	2000			2001			Var. % 01/00
	Assa- lariats	Autò- nomos	Total	Assa- lariats	Autò- nomos	Total	Sobre total
10 Energia i aigua	-	2	2	-	2	2	0,0
11 Preparació de combustibles	5	-	5		4	- 4	-13,6
12 Extracció de petroli i gas natural	1	1	2	1	2	3	50,0
13 Refinatge de petroli	-	1	1	-	1	1	0,0
14 Extracció i transformació de m.radioactius	-	-	-	-	-	-	-
15 Energia elèctrica, gas, vapor i aigua cal.	1.646	7	1.653	1.493	8	1.501	-9,2
16 Captació, depuració i distribució d'aigua	759	48	807	785	54	839	3,9
20 Minerals no energètics i indústria química	-	-	-	-	-	-	-
21 Ext. i pre. de minerals metàl·lics	-	-	-	-	-	-	-
22 Producció i prim. transf. de metalls	398	15	413	392	15	407	-1,5
23 Minerals no metàl·lics ni energètics	441	64	505	464	66	530	5,0
24 Indústries minerals no metàl·lics	2.089	507	2.596	2.170	509	2.679	3,2
25 Indústria química	692	73	765	677	72	749	-2,1
30 Indústria transf. metalls mecànics prec.	267	324	591	373	305	678	14,7
31 Fabricació productes metàl·lics	3.277	851	4.128	3.356	874	4.230	2,5
32 Const. de maquinària i equipament mecànic	300	26	326	332	41	373	14,3
33 Const. de màquines d'oficina i ordinadors	36	5	41	34	4	38	-6,6

34 Construcció maquinària i material elèctr.	1.021	326	1.347	1.081	321	1.402	4,1
35 Fabric. material electrònic (no ordin.)	31	20	51	29	23	52	2,6
36 Const. vehic. aut. i les seves peces recanvi	30	19	49	28	19	47	-3,2
37 Const. naval repar. i mantenim vaixells	537	222	759	508	194	702	-7,6
38 Const. d'altre material de transport	81	7	88	59	6	65	-25,6
39 Fabr. inst. de precisió òptica i sim.	98	73	171	89	66	155	-9,3
41 Ind. prod. alimentaris, begudes, tabac	3.335	521	3.856	3.278	491	3.769	-2,2
42 Indústria del sucre	1.307	136	1.443	1.310	131	1.441	-0,1
43 Indústria tèxtil	192	45	237	192	47	239	0,6
44 Indústria del cuir	291	139	430	302	134	436	1,5
45 Ind. calçat, vestit, altres conf. tèxtils	2.846	473	3.319	2.837	437	3.274	-1,4
46 Ind. fusta, suro i mobles de fusta	2.872	1.746	4.618	2.960	1.692	4.652	0,7
47 Ind. paper i fab. articles paper i graf., edició	2.005	469	2.474	2.075	476	2.551	3,1
48 Ind. transformació cautxú i matèries plàstics	101	36	137	104	23	127	-7,3
49 Altres indústries manufactureres	1.170	241	1.411	1.102	236	1.338	-5,2
Total	25.828	6.397	32.225	26.036	6.248	32.284	0,2

Font: Tresoreria General de la Seguretat Social.

Un element important que cal tenir en compte a l'hora de desagregar les branques industrials és si aquestes són indústries no manufactures o bé si són indústries manufactureres. En el primer cas, la seva demanda sol dependre del creixement del PIB regional ja que són branques que responen al subministrament d'infraestructures bàsiques, cas de l'energia. En canvi les branques manufactureres poden respondre a diferents demandes del mercat.

Concretament en el cas de Balears convé considerar que l'activitat dels establiments industrials manufacturers se centra principalment en la demanda interior, en particular la de consum que ocupa prop del 51% mentre que la inversió afecta un 25%, i la demanda exterior de béns de consum queda en un 24%. Com a conseqüència, l'obertura del sector industrial regional és relativament baixa. La insularitat i la fragmentació territorial entre les illes impliquen tant una protecció per a determinades activitats que atenen a la demanda local com una rèmor per a altres que atenen a la demanda exterior. La demanda interior de productes de consum el 2001 ha estat estable, amb tendència a la baixa com a conseqüència de la desacceleració de la activitat turística. La variació positiva de la activitat industrial regional es justifica per la demanda interior derivada de la inversió, bàsicament de la construcció, i per l'exportació que en algunes branques s'ha mostrat clarament expansiva. Aquesta composició de la demanda determina una estructura de l'oferta molt sensible al comportament de l'activitat de la construcció.

Per tant, feim la desagregació de les branques del sector industrial tot atenent els criteris anteriors. Així començarem per l'anàlisi de la principal branca no manufacturera, cas de l'energia, per estudiar a continuació el comportament de les principals branques manufactureres.

6.3.1. ENERGIA

A partir del quadre I-63 es pot veure com el creixement del consum energètic fou del 7,25%. Presenten creixements superiors a aquest percentatge el sector de la construcció amb un augment del consum en 5.409 MW/h (12,73%) i el sector serveis amb un augment de 178.666 MW/h (8,40%).

QUADRE I-63.

Consum energètic per branques							
	Mallorca	Menorca	Eivissa-Formentera	Total 2001	Total 2000	Variació	(%)
	MW/he						
Agricultura	49.063	7.059	14.161	70.283	70.361	-78	-0,11
Energia	7.918	648	420	8.986	9.187	-201	-2,19
Indústria més construcció	265.642	35.844	20.015	321.501	306.392	15.109	4,93
Indústria	230.009	30.848	12.737	273.594	263.894	9.700	3,68
Construcció	35.633	4.996	7.278	47.907	42.498	5.409	12,73
Serveis i aigües	1.831.372	184.855	290.081	2.306.308	2.127.642	178.666	8,40
Usos domèstics	1.101.377	150.206	177.691	1.429.274	1.335.185	94.089	7,05
Resta	37.097	-	-	37.097	35.824	1.273	3,55
Total	3.558.111	414.456	522.383	4.494.950	4.190.983	303.967	7,25

Font: GESA.

L'evolució de l'ocupació no ha estat positiva, tal com ja s'ha comentat a l'apartat 6.3., a causa possiblement del canvi de model de l'empresa líder en la branca industrial amb pèrdua d'autonomia per part de la direcció local. Aquesta reducció de l'ocupació no es correspon en absolut amb la variació de l'activitat de la branca, que presenta l'exercici 2001 en termes de facturació una variació positiva de 7,44%, per passar d'una producció de 3.884.591 MW/h l'any 2000 a 4.173.449 l'any 2001, cosa que representa un important increment de la productivitat (vegeu quadre I-64).

QUADRE I-64.

Energia facturada por branques (MWh) total				
ACTIVITAT PRINCIPAL (CNAE 1993)	2000	2001	Variació	(%)
Extrac. de carbons, cons. en centrals elèctr., fabric. de gas (2,3,4,5,6,7,8 i 9)	25.563	24.298	-1.265	-4,9
Agricultura i ramaderia (1)	70.361	70.283	-78	-0,1
Siderúrgia, foneria, metal·lúrgia (10 i 11)	10.150	11.165	1.015	10,0
Ciments, cales i guix (13)	71.751	75.957	4.206	5,9

Maó, teules, vidre, porcellana (12 i 14)	16.823	17.012	189	1,1
Química i petroquímica (15)	9.727	10.163	436	4,5
Màquines, aparells elèctr., construc. naval, cotxes etc. (16,17,18 i 19)	2.061	2.506	445	21,6
Alimentació, begudes i tabac (20)	83.298	84.383	1.085	1,3
Tèxtil, calçat, cuir (21)	12.130	13.696	1.566	12,9
Fusta, mobles, suro (22)	25	52	27	108,0
Paper i cartes, arts gràfiques (23 i 24)	8.761	10.452	1.691	19,3
Transformats cautxús i matèries plàstiques (25)	32.792	32.896	104	0,3
Construcció i obres públiques (26)	42.498	47.907	5.409	12,7
Comerç i serveis (29 i 30)	1.610.404	1.745.226	134.822	8,4
Transports (28)	79.385	84.185	4.800	6,0
Transport ferrocarril (27)	868	922	54	6,2
Administració i serveis públics/Captació i distr. d'aigües (31)	354.616	390.433	35.817	10,1
Enllumenat públic (32)	82.369	85.542	3.173	3,9
Domèstic (33)	1.335.185	1.429.274	94.089	7,0
Revenedor (34)	35.824	37.097	1.273	3,6
Total	3.884.591	4.173.449	288.858	7,4

Font: GESA.

Les branques industrials que justifiquen aquest increment de la facturació per ordre d'importància en el total d'energia facturada són la indústria de ciment amb un increment de 4.206 MW/h (5,9%), paper i arts gràfiques amb 1.691 MW/h (19,3%), calçat amb 1.566 MW/h (12,9%) i alimentació amb 1.085 MW/h (1,3%).

Un aspecte a tenir en compte en l'anàlisi energètica és la dada de puntes de potència elèctrica demandada en el cas de Balears en els seus dos sistemes, Mallorca-Menorca i Eivissa-Formentera. D'aquestes dades destaca el constant increment any rere any de la potència requerida, que se centra al mes d'agost, entre les vuit i les nou de la nit. Aquest increment es produeix amb major vigor en el sistema de Mallorca-Menorca que al d'Eivissa-Formentera. Com a conseqüència d'aquest comportament és obligat mantenir un augment de la producció i importació d'energia elèctrica a taxes similars per no caure en problemes d'abastament com va succeir l'estiu del 2001 (vegeu quadre I-65).

QUADRE I-65.

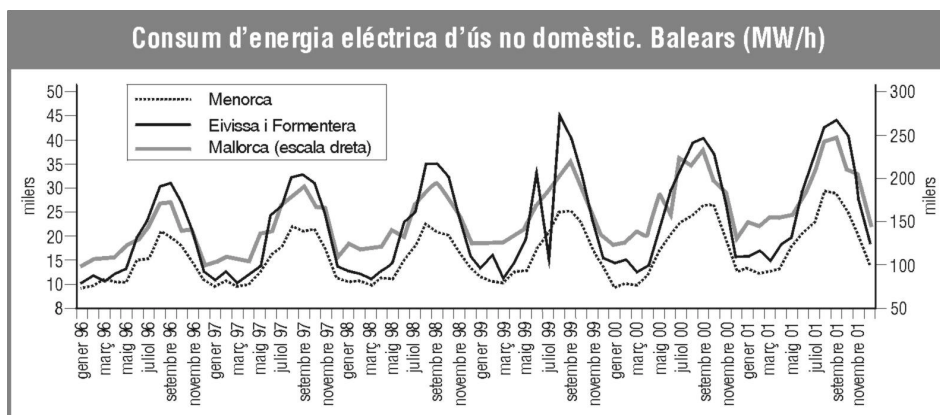
Puntes de potència elèctrica demandada					
	1998	1999	2000	2001	Var.% 01/00
Sistema Mallorca-Menorca					
Potència bruta (MW)	674,4	745,6	784,0	837,2	6,8
Potència neta(MW)	626,5	696,3	738,0	786,8	6,6
Data de la punta	1-st.	25-ag.	25-ag.	29-ag.	
Hora de la punta	8:42 p.m.	9:01 p.m.	9:08 p.m.	8:59 p.m.	
Sistema Eivissa-Formentera					
Potència bruta (MW)	-	125,2	134,0	141,4	5,5
Potència neta(MW)	-	121,8	130,0	137,7	5,9
Data de la punta	-	25-ag.	25-ag.	9-ag.	
Hora de la punta	-	9:07 p.m.	8:58 p.m.	9:38 p.m.	

Font: GESA.

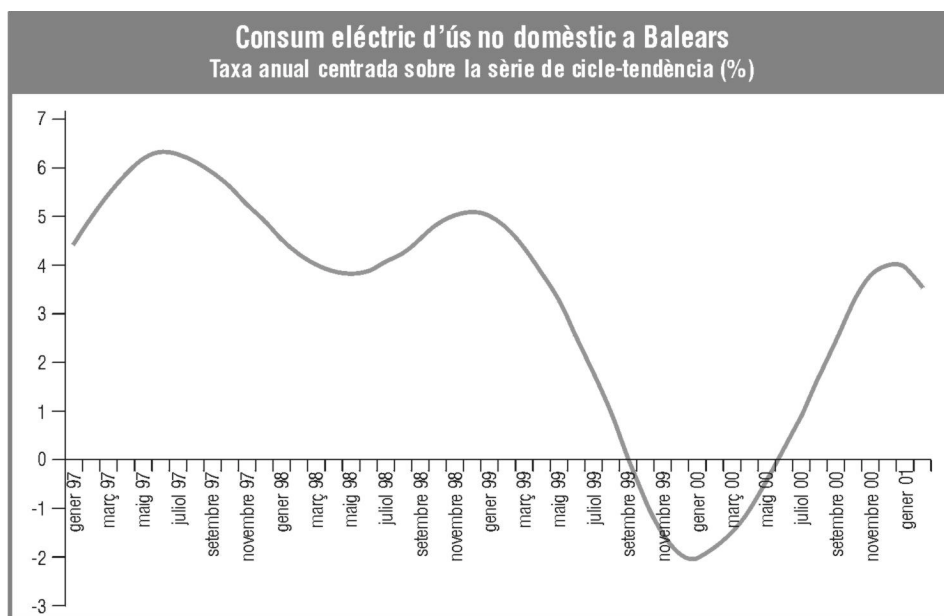
Quant al consum d'energia elèctrica d'ús no domèstic per illes s'aprecia una estacionalitat molt similar a les tres illes, tot i que lleugerament més volàtil en el cas d'Eivissa i Formentera (vegeu gràfic I-19).

En el gràfic I-20 presentam la taxa anual centrada t12-12 del consum elèctric d'ús no domèstic com a aproximació del consum industrial en el qual s'aprecien paral·lelismes importants amb el comportament de les sèries de clima industrial i de la utilització de la capacitat industrial (vegeu apartat 6.4.).

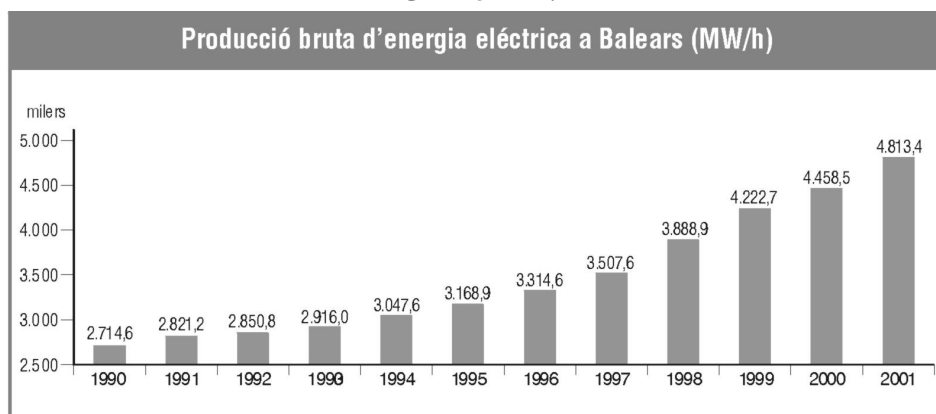
GRÀFIC I-19.

GRÀFIC I-20.

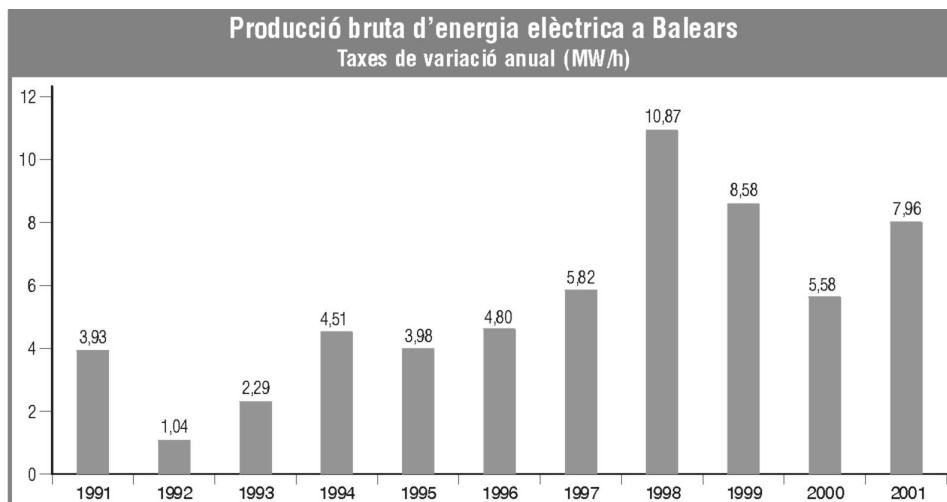

GRÀFIC I-21.

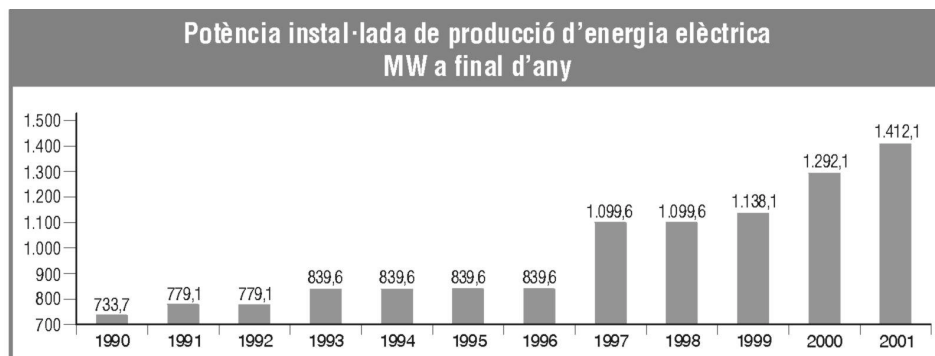
Font: GESA

GRÀFIC I-22.

Font: GESA.

GRÀFIC I-23.

Font: GESA.

Si s'analitza l'oferta, s'ha de tenir en compte que aquest important creixement de la demanda d'energia elèctrica s'ha de suplir amb un augment important de la producció, com es reflecteix en els gràfics I-21 i I-22.

En ambdós gràfics s'observa l'important increment de la producció bruta d'energia elèctrica durant el darrer quinquenni amb una taxa mitjana anual superior al 7,5%.

Aquest important creixement de la producció bruta de les Illes se sustenta en un creixement significatiu de la potència instal·lada (vegeu gràfic I-23).

6.3.2. INDÚSTRIES LLIGADES AL SECTOR DE LA CONSTRUCCIÓ

La variació registrada en l'ocupació es correspon bàsicament amb l'activitat de les empreses que atenen la demanda derivada del sector de la construcció i s'observa a les branques de materials de construcció, minerals no metàl·lics i indústries metal·lúrgiques les variacions positives més significatives, que representaren en conjunt una variació mitjana anual de l'ordre de 400 llocs de feina (vegeu quadre I-62).

La indústria del ciment és la principal branca lligada al sector de la construcció. La seva evolució l'any 2001 mostra signes d'esgotament (vegeu apartat 7.2.1.).

Quant a la resta de branques industrials lligades al sector de la construcció, tenim que a Balears durant el 2001 es registraren 103 canteres de les quals 78 es localitzaren a Mallorca, 18 a Menorca i 7 a Eivissa i Formentera. Les més nombroses són les de calcari i les de marès, 45 i 37 respectivament. Pel que fa a la producció, la principal és la de calcari amb 2.198.919 metres cúbics extrets durant el 2001, dels quals, 1.496.285 s'extragueren de Mallorca, 232.466 de Menorca i 470.168 d'Eivissa i Formentera (vegeu quadres I-66 i I-67).

QUADRE I-66.

Extracció de minerals no metàl·lics. Nombre de pedreres

	Calcari	Marès	Arena	Argila	Silicat	Margues	Guix	Total
Mallorca	33	31	2	7	1	2	2	78
Menorca	9	6	3					18
Eivissa i Formentera	3		3	1				7
Total	45	37	8	8	1	2	2	103

Font: Govern de les Illes Balears. Conselleria d'Economia, Comerç i Indústria, DG d'Indústria.

QUADRE I-67.

Extracció de minerals no metàl·lics (milers m³)

	Calcari	Marès	Arena	Argila	Silicat	Margues	Guix	Total
Mallorca	1.496,3	165,9	5,2	13,0	1,4	373,8	27,8	2.083,3
Menorca	232,5	7,6	36,1					276,1
Eivissa i Formentera	470,2		8,1	27,0				505,3
Total	2.198,9	173,4	49,4	40,0	1,4	373,8	27,8	2.864,7

Font: Govern de les Illes Balears. Conselleria d'Economia, Comerç i Indústria, DG d'Indústria.

En termes generals es produeix una disminució de les quantitats de minerals no metàl·lics extrets durant el 2001 respecte del 2000, en destaquen el -12,91% de calcari a Balears que representa 283.880 metres cúbics menys. A Mallorca, en termes agregats, s'han extret 1.145.320 metres cúbics de minerals no metàl·lics menys que el 2000. Mentre que a Menorca se n'han tret 17.880 més i a Eivissa i Formentera han estat 264.490 més. Tot això genera un resultat negatiu de 862.950 metres cúbics menys que els extrets durant el 2000 (vegeu quadre I-68).

QUADRE I-68.

Extracció de minerals no metàl·lics. Producció per illes. 1998-2001

	Mallorca		Menorca		Eivissa i Formentera		Balears	
	milers	dif.	milers	dif.	milers	dif.	milers	dif.
	m ³		m ³		m ³		m ³	
1998	2.629,19		226,51		248,88		3.104,58	
1999	3.057,63	428,44	232,91	6,40	227,40	-21,48	3.517,94	413,36
2000	3.228,69	171,06	258,24	25,33	240,78	13,38	3.727,71	209,77
2001	2.083,37	-1.145,32	276,12	17,88	505,27	264,49	2.864,76	-862,95

Font: Govern de les Illes Balears. Conselleria d'Economia, Comerç i Indústria, DG d'Indústria.

6.3.3. INDÚSTRIES LLIGADES A L'EXPORTACIÓ

De l'anàlisi dels volums d'exportació registrats a Balears i un cop reelaborades les xifres per evitar la distorsió d'exportacions no atribuïbles a l'activitat industrial regional (vehicles de lloguer, aeronaus i els seus elements, combustibles, etc.) es resol un comportament expansiu de la demanda exterior. El volum registrat en l'exercici es xifra en 292.916 milers d'euros, cosa que suposa una variació neta de 53.361 milers d'euros respecte de l'exercici anterior i una variació relativa positiva del 22,27%. La branca més expansiva és la indústria del calçat amb una variació de 36.030 milers d'euros que suposa un avanç de prop del 30% respecte de les exportacions del 2000, això implica, en termes absoluts que la branca ha assolit un volum de 156.431 milers d'euros, tot superant el 50% del total de les exportacions manufactureres atribuïbles al sector industrial regional el 2001. Això no obstant, s'ha de complementar aquesta informació amb el volum d'importacions registrat, 63.094 milers d'euros, que representen el 40% de l'exportació i que pot ser indicatiu que una part de l'exportació no sigui producció regional. Pel que fa referència a l'activitat exportadora bijutera, presenta també un comportament expansiu amb un creixement de les exportacions superior al 26% (vegeu quadre I-69).

6.3.4. INDÚSTRIES LLIGADES A LA DEMANDA INTERIOR DE CONSUM

Segons el Registre d'Indústries Primàries de la Conselleria d'Agricultura i Pesca, l'any 2001 hi havia a les Illes Balears 1.038 indústries directament relacionades amb les activitats primàries (vegeu quadre I-70).

QUADRE I-69.

Exportacions i importacions del sector industrial a Balears (milers d'euros)

	Exportacions		Imports		Saldo		Var. 01/00	
	2000	2001	2000	2001	2000	2001	Expor.	Impor.
Extracció i aglomeració d'antracita, hulla, lignit i torba	42.498	59.037		-42.498		-59.037		- 38,92
Extracció de minerals no metàl·lics ni energètics	1.004	793	1.064	1.298	-60	-505	-21,02	21,99
Indústries de productes alimentaris i begudes	22.808	19.545	68.726	72.019	-45.918	-52.474	-14,31	4,79
Indústries tèxtils	2.819	2.500	10.746	12.934	-7.927	-10.434	-11,32	20,36
Indústries de la confecció i de la pel·leteria	4.171	4.231	17.976	29.858	-13.805	-25.627	1,44	66,10
Preparació, adobament i acabament de cuir, fabricació d'articles marroquineria	120.401	156.431	66.983	63.094	53.418	93.337	29,93	-5,81
Indústria de la fusta i del suro; cistelleria, esparteria	391	331	34.967	29.161	-34.576	-28.830	-15,35	-16,60
Indústria del paper	571	781	6.990	7.993	-6.419	-7.212	36,78	14,35
Edició, arts gràfiques i reproducció de suports enregistrats	667	889	6.840	6.827	-6.173	-5.938	33,28	-0,19
Coqueries, refinament del petroli i tractament combustibles nuclears	115.112	77.278	23.830	18.842	91.282	58.436	-32,87	-20,93
Indústries químiques	18.685	26.613	18.169	22.153	516	4.460	42,43	21,93
Fabricació de productes de cautxú i matèries plàstiques	2.548	2.578	9.400	6.894	-6.852	-4.316	1,18	-26,66
Fabricació d'altres productes minerals no metàl·lics	3.263	3.197	11.503	12.381	-8.240	-9.184	-2,02	7,63
Metal·lúrgia	78	186	7.669	5.097	-7.591	-4.911	138,46	-33,54
Fabricació de productes metàl·lics (excepte maquinària i equip)	11.443	12.357	7.801	11.077	3.642	1.280	7,99	41,99
Indústria de la construcció de maquinària i equips mecànics	21.594	27.382	62.361	36.596	-40.767	-9.214	26,80	-41,32
Fabricació de màquines d'oficina i equips informàtics	264	126	1.262	505	-998	-379	-52,27	-59,98
Fabricació de maquinària i materials elèctrics	3.065	4.556	5.223	15.801	-2.158	-11.245	48,65	202,53
Fabricació de materials electrònics; aparells de ràdio, TV i comunicació	19.605	6.353	5.848	43.742	13.757	-37.389	-67,60	647,98
Fabricació d'instruments medicoquirúrgics de precisió, òptica i rellotgeria	2.542	2.741	10.037	10.277	-7.495	-7.536	7,83	2,39
Fabricació de vehicles de motor, remolcs i semiremolcs	76.082	115.749	7.999	6.653	68.083	109.096	52,14	-16,83
Fabricació d'altres materials de transports (*)	591.029	658.896	1.281.682	1.092.496	-690.653	-433.600	11,48	-14,76
Fabricació de mobles; altres indústries manufactureres	25.777	29.420	31.168	32.473	-5.391	-3.053	14,13	4,19
Total indústries	1.043.919	1.152.933	1.698.244	1.538.171	-654.325	-385.238	10,44	-9,43

(*) Inclou el moviment de motors d'aviació per part de les companyies aèries que operen a l'aeroport de Palma.

Font: Agència Estatal d'Administració Tributària. Dades elaborades per la Direcció General d'Economia a través de l'Institut Balear d'Estadística.

QUADRE I-70.

Activitat agroindustrial per illes. 2001

ACTIVITAT	BALEARS	MALLORCA	MENORCA	PITIÜSES
Salsitxeria	305	209	68	28
Elaboració de productes carnis	99	98	1	0
Adobatge de productes carnis	1	0	1	0
Escorxadors	42	33	5	4
Budelleries	5	5	0	0
Sala d'especejament	20	17	0	3
Embotits	28	7	14	7
Xarcuteria	10	5	5	0
Conservació i refrigeració de productes carnis	4	3	0	1
Conservació i congelació de productes carnis	6	4	1	1
TOTAL INDÚSTRIA CÀRNIA	520	381	95	44
Higienització làctia	2	2	0	0
Elaboració de lactis i derivats	30	13	13	4
Envasat de llet	2	0	2	0
Emmagatzematge lacti	2	1	0	1
TOTAL INDÚSTRIA LÀCTIA	36	16	15	5
Classificació d'ous	23	18	4	1
Mel	11	8	3	0
TOTAL ALTRES INDÚSTRIES RAMADERES	34	26	7	1
Serradores	41	36	3	2
Trossejat de llenya	20	12	3	5
TOTAL INDÚSTRIA FORESTAL	61	48	6	7
Elaboració de vi	83	76	1	6
Embotellament de vi	22	15	5	2
Elaboració i embotellament de vinagre	4	4	0	0
TOTAL INDÚSTRIA VITIVINÍCOLA	109	95	6	8
Trencament d'ametles	35	35	0	0
Envasat d'ametles i garroves	1	1	0	0
Trocejat de garroves	28	27	0	1
Elaboració de goma de garroví	1	1	0	0
Elaboració i envasat d'oli d'oliva	26	25	0	1
Adobatge d'olives	1	1	0	0
Envasat de fruits secs	3	3	0	0
Assecament d'albercocs	1	1	0	0
TOTAL ALTRES INDÚSTRIES DE CULTIUS DE SECÀ	96	94	0	2

Bollit de marisc	4	4	0	0
Manipulació de peix	4	3	0	1
Magatzems frigorífics per a peix	3	3	0	0
Fumats de peix	4	4	0	0
TOTAL INDÚSTRIA PESQUERA	15	14	0	1
Centrals i manipulació hortofrutícoles	74	57	4	13
Conserves vegetals	1	0	1	0
Forns de panificació	35	29	2	4
Elaboració de pinsos composts	12	11	1	0
Deshidratació d'alfals	1	1	0	0
Elaboració de cervesa	1	1	0	0
Elaboració de pebre per a pebrebò	4	4	0	0
Cambra frigorífica rural	3	3	0	0
Classificació de llavors	2	2	0	0
Adobats i confitats	1	0	0	1
Manipulació de flor tallada	1	1	0	0
Processat d'arròs	1	1	0	0
Pastes alimentàries	1	0	0	1
Emmagatzematge frigorífic per productes agraris	10	6	3	1
Emmagatzematge de pinsos	1	0	1	0
Sucs naturals	3	2	0	1
Destil·lació de vegetals	1	0	1	0
Licors	1	1	0	0
Farineres	1	1	0	0
Molturació de pinsos	5	4	0	1
Elaboració de begudes gasoses	2	2	0	0
Torrefacció de cafè	1	1	0	0
Elaboració de gelats	2	2	0	0
Elaboració de xocolata	1	0	1	0
Elaboració de torrons	2	1	1	0
TOTAL ALTRES INDÚSTRIES	167	130	15	22
TOTAL INDÚSTRIES PRIMÀRIES	1038	804	144	90

Font: Registre d'Indústries Primàries Conselleria d'Agricultura i Pesca.

Del conjunt, destaca la gran importància de les activitats industrials relacionades amb la ramaderia (56,8% del total) especialment les càrnies, tot i que també s'ha de destacar la notable importància de les activitats industrials relacionades amb la viticultura (10,5% del total), els cultius de secà (9,2%), la hortofructicultura (7%) i les forests (5,9%). Durant l'any 2001 sols 2 indústries es donaren de baixa del Registre, mentre que hi hagué 12 sol·licituds d'instal·lació de noves indústries i 5 sol·licituds d'ampliació, fet que demostra la creixent industrialització de la producció primària balear. Territorialment, 804 indústries primàries eren localitzades a Mallorca (77,4%), 145 a Menorca (14%) i 90 a les Pitiüses (8,6%). Mallorca defineix la tendència que és pròpia de les

Balears amb un 47% de les indústries primàries dedicades al subsector carni, un 12% dedicades a la viticultura i altre tant a la resta de cultius de secà; mentre que a Menorca proporcionalment té un major pes la indústria làctia (amb 15 indústries, el 41% de les indústries làcties i dels seus succedanis de les Balears), tot i que també les càrnies són amb diferència les indústries majoritàries en nombre (65%). A les Pitiüses les indústries majoritàries altra vegada són les càrnies (49%), emperò tenen gran importància relativa respecte de la mitjana balear les hortofructícoles (13,3%) i les forestals (7,7%).

Cal destacar l'indubtable pes socioeconòmic de les indústries alimentàries de les Balears respecte del conjunt del sector industrial illenc (vegeu quadre I-71).

Així, la indústria alimentària balear representà l'any 2000 el 19% de l'ocupació, el 23% de les vendes de producció, el 26% del consum de matèries primeres i el 12% de les inversions en béns materials, de tota la indústria illenca. En l'anàlisi subsectorial de les dades, destaca novament l'elevat pes que les indústries ramaderes (càrnia, làctia i d'alimentació animal) tenen per al conjunt de la indústria alimentària balear: 30,1% de l'ocupació industrial alimentària, 40,3% de les vendes, 42,9% del consum de matèries primeres i 58,3% de les inversions en béns materials. Una altra activitat industrial que destaca de la resta és la de la panificació i elaboració de galetes, amb el 45% de l'ocupació industrial alimentària, el 22,8% de les vendes de producció, el 12% del consum de matèries primeres i el 14,5% de les inversions en béns materials.

L'any 2000 la indústria primària (alimentació, begudes i tabac i fusta i suro) representà aproximadament el 30% del volum de negoci i dels ingressos d'explotació del total de la indústria balear (vegeu quadre I-72).

Si consideram uns ingressos d'explotació de 105.439,1 milions de pessetes i uns costos d'explotació de 95.598,9 milions de pessetes en indústria alimentària, de begudes i tabac, el resultat d'explotació o benefici brut fou de 9.840,2 milions de pessetes (un 9,3% dels ingressos d'explotació); mentre que a la indústria de fusta i suro els ingressos d'explotació foren de 19.078,5 milions de pessetes i els costos d'explotació de 16.870,2 milions de pessetes, la qual cosa significa un resultat d'explotació de 2.208,3 milions de pessetes (11,6% dels ingressos d'explotació). El subsector de l'alimentació, begudes i tabac experimentà un creixement situat prop del 8% (6 punts per davall de la mitjana industrial balear) respecte de l'any anterior, mentre que el sector de la fusta i el suro va experimentar una recessió de prop del -0,3%.

La distribució alimentària es fa a les Balears mitjançant prop de 14.000 establiments de restauració i d'hoteleria, 5.850 botigues d'alimentació, devers 170 supermercats, 16 mercats municipals, 15 hipermercats i gairebé 600 llicències de mercaders ambulants. El fort component urbà i turístic del territori balear explica l'elevat nombre de supermercats i hipermercats, que situa les Balears al novè lloc de l'Estat. La despesa mitjana en begudes i alimentació representà el 2001 poc menys d'una cinquena part sobre la despesa familiar insular.

QUADRE I-71.

Participació de les indústries alimentàries en el total de la indústria balear

PERSONES	VENDES DE OCUPADES		CONSUM DE PRODUCCIÓ		INVERSIONS MATÈRIES PRIMERES		EN ACTIUS MATERIALS	
SUBSECTORS	Persones	% sobre total	Milions de ptes	% sobre total	Milions de ptes	% sobre total	Milions de ptes	% sobre total
Indústria càrnia	696	13,7	10913	11,7	7087	14,8	1454	32,6
Indústries de peix	*	*	*	*	*	*	*	*
Conserves vegetals	*	*	*	*	*	*	*	*
Indústries làcties	741	14,6	20516	22,1	8562	17,9	1124	25,2
Molturació de cereals	62	1,2	2588	2,8	1821	3,8	-28	-0,63
Alimentació animal	93	1,8	6027	6,5	4889	10,2	22	0,5
Panificació i galetes	2263	44,68	21043	22,6	6018	12,6	647	14,5
Cacau-xocolata	68	1,34	729	0,8	331	0,7	9	0,2
Altres productes	252	4,98	3596		2253	0,7	75	1,7
Altres begudes alcohòliques	154	3,04	3776		2314		142	3,2
Vins	*	*	*	*	*	*	*	*
Cervesa	*	*	*	*	*	*	*	*
Aigua i begudes no alcohòliques	539	10,64	21649		13439	28,1	847	19
TOTAL INDÚSTRIA ALIMENTÀRIA	5065	100	92913	100	47740	100	4463	100
TOTAL INDÚSTRIA BALEAR	26831		408484		183615		36622	

* Secret estadístic per ser dades referides a menys de 5 empreses

Font: MAPA.

QUADRE I-72.

Participació de la indústria alimentària en els ingressos d'explotació del total industrial balear						
1999	Volum de negoci	Ingressos d'explotació	Variació d'existències	Total consums	Despeses de personal	Costs d'explotació
Total indústria	409438,01	416431,879	261,226	204455,616	82718,966	361347,298
Alimentació, begudes i tabac	103663,969	105439,141	-428,777	60536,218	17059,889	95598,907
Fusta i suro	19039,716	19078,484	15,807	10888,3	4203,077	16870,209
2000	Volum de negoci	Ingressos d'explotació	Variació d'existències	Total consums	Despeses de personal	Costs d'explotació
Total indústria	469284,8912	475251,6595	-38,767938	261832,497	83103,98349	429336,2781
Alimentació, begudes i tabac	112469,4486	114223,8226	-54,740994	68448,70461	15811,66158	104103,5606
Fusta i suro	18970,66618	19029,06766	-8,152914	10662,68042	5335,99902	17904,96385
Var 1999-2000 (%)	Volum de negoci	Ingressos d'explotació	Variació d'existències	Total consums	Despeses de personal	Costs d'explotació
Total indústria	14,62	14,12	-114,84	28,06	0,47	18,82
Alimentació, begudes i tabac	8,49	8,33	-87,23	13,07	-7,32	8,90
Fusta i suro	-0,36	-0,26	-151,58	-2,07	26,95	6,13

Font: Elaboració pròpia.

El quadre I-73 mostra el consum anual per habitant de productes alimentaris. Destaquen per sobre de la resta, els consums de fruites i hortalisses fresques (170 kg a l'any), llet i derivats (117 kg) i productes panificables i de pastisseria (62 kg). També s'ha de remarcar l'elevat consum relatiu d'arròs, pastes i llegums secs (17 kg), vins (19,3 l), altres begudes alcohòliques (1,5 l) i begudes no alcohòliques (144,3 l) en els quals Balears se situa a la primera posició entre les comunitats estatals; i en plats preparats (8,5 kg), a la segona posició. La darrera columna del quadre I-73 mostra com la producció del sector agrari balear sobrepassa el mercat potencial de residents en el consum de fruites i hortalisses fresques (168% del consum residencial) i ous (102,4%), però en canvi és deficitària en la resta de productes.

QUADRE I-73.

Quota de mercat potencial del sector agrari balear

PRODUCTES	Consum per càpita anual*	Consum total **	Producció balear**	Quota de mercat de potencial de residents (Prod./consum)
Ous	148,56	130528,827	133656	102,4%
Carn i transformats carnis	47,36	41611,775	15809,183	38,0%
Productes pesquers i aquícoles	19,14	16816,921	4104,221	24,4%
Llet i derivats	117,44	103185,955	91149	88,3%
Panificació i productes de pastisseria	61,88	54369,439	-	
Cacaus i xocolates	2,94	2583,163	-	
Cafè i infusions	2,02	1774,827	-	
Arròs, pastes i llegums seques	17,04	14971,804	-	
Sucre i mel	7,24	6361,259	105,5	1,7%
Olis	14,92	13109,115	74	0,6%
Fruites i hortalisses fresques	169,66	149067,857	250444	168,0%
Fruites i hortalisses transformades	16,32	14339,193	-	
Plats preparats	8,52	7485,902	-	
Vins	19,26	16922,356	3712,2	21,9%
Cervesa	10,3	9049,858	-	
Altres begudes alcohòliques	1,48	1300,368	-	
Begudes no alcohòliques	144,26	126750,731	-	

*kgs, litres i unitats.

**t, milers de litres i milers d'unitats

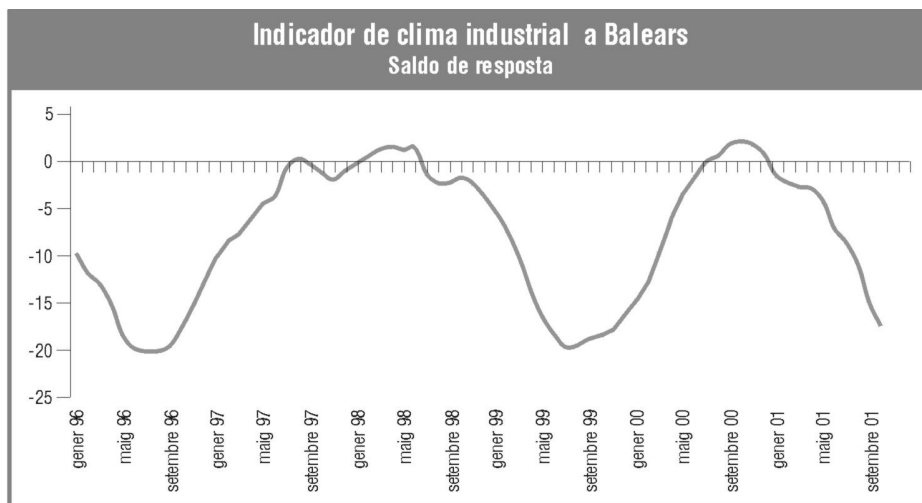
Font: MAPA i Secció d'Estadística de la Conselleria d'Agricultura i Pesca.

6.4. EXPECTATIVES I INVERSIÓ

Sembla important fer notar que els indicadors mostren una situació relativament estable per al conjunt de l'exercici, però a la vegada un deteriorament progressiu de les expectatives d'activitat a curt termini. Fins i tot les branques amb comportaments més expansius el 2001 albiraren més incertesa per la debilitat de la demanda a mesura que avançava l'exercici. Un exponent d'aquest clima es pot veure reflectit en l'evolució de l'indicador de clima industrial que es calcula com la mitjana aritmètica dels indicadors

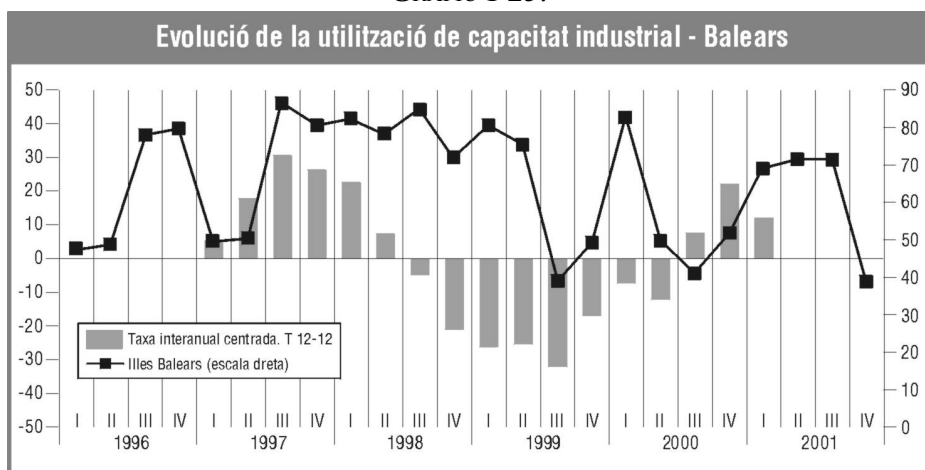
d'opinió empresarials sobre la cartera de comandes, les existències de productes acabats (canviat de signe) i la tendència de la producció corregida de variacions estacionals. Les magnituds que es presenten corresponen al saldo de les respostes. Tot entenent el caràcter subjectiu d'aquest indicador s'observa la seva pendent negativa, conseqüència del deteriorament de les expectatives per part dels empresaris del sector industrial (vegeu gràfic I-24).

GRÀFIC I-24.

Font: Ministeri de Ciència i Tecnologia. Enquesta d'opinions empresarials.

GRÀFIC I-25.

Font: Enquesta d'opinions empresarials. Ministeri de Ciència i Tecnologia.
Elaboració: Institut Balear d'Economia i elaboració pròpia.

El gràfic I-25 mostra l'evolució de la utilització de la capacitat industrial a les Illes Balears. Aquesta sèrie recull la diferència entre els percentatges que consideren que la capacitat productiva instal·lada és excessiva i aquells que consideren que és insuficient, tant en sèrie original com la taxa interanual t12-12 centrada. Són dades a destacar que la indústria s'ha mantengut en un interval 86-40 i que mostra des del tercer trimestre del 2001 una desacceleració. D'altra banda, la gràfica de taxes centrades ens mostra un cicle de tres anys de duració (III 1997- IV 2000), i reflecteix el canvi de tendència a partir de I 2001.

La inversió industrial a Balears ha presentat un vigorós comportament durant els últims anys que obté com a colofó un creixement d'un 145% el 2001 respecte del 2000, i ha passat de 747,5 milions d'euros en l'exercici anterior a 1.833,5 milions d'euros el 2001, encara que cal ressenyar que aquests resultats han estat possibles en bona part pel comportament de les branques lligades directament o indirectament a sector de la construcció (vegeu quadre I-74).

QUADRE I-74.

Inversió. Lloc de treball i potència elèctrica de les noves indústries

	Total inversió	Potència elèctrica	Personal
	en euros	en kW.	
Mallorca	1.724.270.861	183.225	6.471
Menorca	92.062.622	68.324	542
Eivissa	17.056.393	3.656	439
Formentera	60.717	124	20
Total 2001	1.833.450.593	255.329	7.472
Total 2000	747.524.292	68.692	7.241

Font: Govern de les Illes Balears. Conselleria d'Economia, Comerç i Indústria, DG d'Indústria.

Si comparam aquest creixement de la inversió amb els gràfics I-24 i I-25 observem la següent cadena seqüencial: podem estimar que l'existència d'expectatives reals positives per part dels empresaris fan augmentar el nivell d'inversions, però aquestes decisions estan preses segons situacions econòmiques anteriors al moment efectiu de la inversió, això pot provocar tal i com s'observa en la segona meitat del 2001, un excés de capacitat promogut per un augment de la inversió realitzat prèviament i que no ha estat acompanyat per un augment de la demanda, la qual cosa ha provocat una caiguda de la utilització de la capacitat industrial. D'altra banda, aquesta línia argumental és la justificant de l'existència del cicle econòmic i de la imperfecció del mercat a l'hora de generar "falses" expectatives autosostengudes al llarg del temps.

D'acord amb allò presentat, el model industrial de Balears, fonamentalment vinculat a la demanda interna, mostra debilitats estructurals, per dimensió, capitalització, especialització i entorn de competència que han dificultat la seva consolidació i autonomia. Una millora de la tendència sembla exigir un canvi de model i per això sembla inexcusable una decidida política industrial.

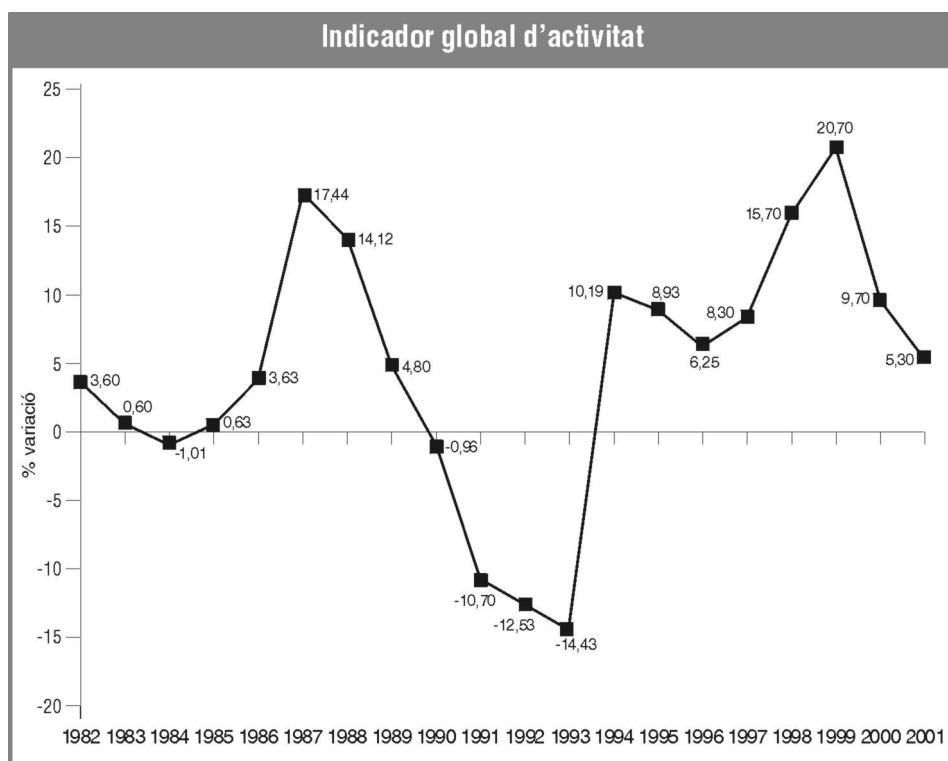
7. CONSTRUCCIÓ

En aquest apartat presentam les dades relatives al creixement del sector per analitzar seguidament el comportament dels factors de producció i la producció.

7.1. INTRODUCCIÓ

El VAB del sector de la construcció a les Illes a l'any 2001 ha tengut un creixement del 5,5%, valor que comparat amb el creixement de l'any anterior, un 13,6%, ha mostrat un notable alentiment amb el registre, enguany, de la taxa d'increment més baixa dels darrers quatre anys⁵⁴.

GRÀFIC I-26.

Font: Elaboració pròpia.

Una altra manera d'aproximar-nos al comportament del sector és amb l'anàlisi de l'evolució que han experimentat els indicadors d'activitat dels factors que intervenen d'una manera més destacada en la formació de la producció. Durant l'any 2001 han mostrat un comportament desaccelerat amb taxes de creixement més moderades que les

⁵⁴ FUNCAS. Conjuntura 2015, núm. 1 i 3. Sa Nostra.

de l'exercici anterior. L'indicador global d'activitat ha tengut un creixement del 5,3% l'any 2001, enfront del 9,7% de l'any anterior, la qual cosa contribueix a matisar i confirmar l'alentiment del sector de la construcció durant l'exercici (vegeu gràfic I-26).

Del gràfic I-26 cal destacar dos fets: l'anticipació del sector de la construcció al cicle econòmic i que, en el cas de Balears, aquest cicle s'ajusta prou a la durada decennal del cicle econòmic per al conjunt de les economies occidentals (vegeu apartat 1.2 i nota 8).

A continuació comentam d'una forma particularitzada els distints indicadors d'activitat.

7.2. FACTORS DE PRODUCCIÓ

En aquest apartat contemplarem el comportament dels indicadors següents: materials de construcció, l'ocupació del sector i els costos de producció.

7.2.1. MATERIALS DE CONSTRUCCIÓ

A aquest apartat es presenten les dades relatives al consum aparent i venda de ciment, així com dades relatives a les entrades de materials de construcció pels ports de Balears, exclòs el ciment.

7.2.1.1. Ciment

La producció interior de ciment del conjunt de l'Estat ha tengut un increment del 6,29%, taxa molt semblant al 6,43% de l'any 2000. Tot i no estar disponibles les dades per CA, s'observa una disminució en el consum de ciment d'un 3,6% a les Illes, superior a la del conjunt d'Espanya (1,35%), cosa que fa pensar en una moderació de la producció interior que es podria estimar prop d'un increment del 6% enfront del 9,35% de l'any anterior.

Les vendes registrades de ciment a les Illes s'han xifrat en 967.228 tones amb un moderat increment de l'1,24%, enfront del 7,6% de l'any 2000. Continua amb el ritme de desacceleració que ja s'havia iniciat l'any anterior. El consum aparent de ciment, indicador construït a partir d'afectar la producció interior amb les sortides/entrades dels distints ports, ha tengut un increment del 6,9% i si s'observa el que hi va haver l'any 2000, un 23,1%, es veu igual comportament d'alentiment (vegeu quadre I-75)

QUADRE I-75.

Consum aparent de ciment			
	ANY 2000	ANY 2001	VAR.2001/00
PRODUCCIÓ INTERIOR	795000	842700	6,00
PORT PALMA			
ENTRADES	129393	116892	-9,66
SORTIDES	24695	20909	-15,33

PORT ALCÚDIA

ENTRADES	62377	77301	23,93
SORTIDES	125	239	91,20

MENORCA

ENTRADES	92540	98138	6,05
SORTIDES	1	2	100,00

EIVISSA-FORMENTERA

ENTRADES	143384	166935	16,43
SORTIDES	13	166	1176,92

ABASTAMENT NET EXTERIOR	402860	437950	8,71
--------------------------------	---------------	---------------	-------------

CIMENT	ANY 2000	ANY 2001	VAR.2001/00
CONSUM APARENT BALEARIS	1197860	1280650	6,91
VENDES	955362	967228	1,24

VARIACIÓ APARENT ESTOCS	242498	313422	29,25
--------------------------------	---------------	---------------	--------------

Font: Autoritat Portuària de Balears, Servei de Ports, SEOPAN i elaboració pròpia.

Per illes, a Mallorca es registra un augment del 5,6% enfront d'un 25,1% del període anterior. A Menorca un 6,1% i l'any anterior un 8,7%. A les Pitiüses un 16,4% enfront del 20,1% de l'any precedent.

El proveïment net exterior, que es calcula per diferència entre les entrades i les sortides a través dels ports, va experimentar un augment del 8,7%. L'any anterior l'increment havia estat del 63,9%.

7.2.1.2. Resta de materials de construcció

Les entrades de materials de construcció, exclòs el ciment, varen suposar 495.483 tones, xifra que representa una disminució de 98.000 tones (16,5%) amb relació a l'any anterior, amb un creixement negatiu que no s'havia donat des de l'any 1996. Per illes, la disminució més significativa es detectà al port de Palma amb una reducció del 22,1% (vegeu quadres I-76 i I-77).

QUADRE I-76.**Entrades mat. construcció (en tones)**

	ANY 1999	ANY 2000	ANY 2001	% var. 01/00
EXCLÒS CIMENT (t)				
PORT PALMA	302845	333907	260013	-22,13
RESTA MALLORCA	140674	141229	118325	-16,22
MENORCA	44810	43363	46562	7,38
PITIÜSES	53454	74983	70583	-5,87
TOTAL BALEARIS	541783	593482	495483	-16,51

Font: Autoritat Portuària, Serveis de Ports i elaboració pròpia.

QUADRE I-77.

Entrades de materials de construcció (% variació interanual 1998-2001)

	% 99/98	% 00/99	% 01/00
PORT PALMA	34,74	10,26	-22,13
RESTA MALLORCA	109,59	0,39	-16,22
MENORCA	23,66	-3,23	7,38
PITIÜSES	60,60	40,28	-5,87
TOTAL BALEARIS	49,91	9,54	-16,51

Font: Autoritat Portuària de les Balears, Serveis de Ports i elaboració pròpia.

7.2.2. MÀ D'OBRA

El nombre de persones afiliades a la Seguretat Social (assalariats i autònoms) va créixer un 9,5%. L'any precedent havia crescut un 11,8%. La mitjana anual d'ocupació va passar de 50.892 treballadors a 55.733 i supera, cada any des del 1998, els màxims històrics d'ocupació en el sector que ha anat incorporant part de la mà d'obra immigrant arribada a les Illes. Hem de recordar la importància que a aquesta comunitat té la contractació temporal i per extensió al sector de la construcció (24%). Durant l'any 2001, el 90% de totes les contractacions realitzades varen ser de caràcter temporal.

El nivell d'atur registrat l'any 2001 s'ha elevat a 2.120 persones, xifra que suposa un increment del 15,4% enfront del registrat l'any 2000 que també va tenir un moderat 0,8% de creixement. Des de l'any 1993 les xifres de desocupació havien mostrat una tendència decreixent fins l'any 2000 que s'observà un canvi de tendència (vegeu quadre I-78).

QUADRE I-78.

Atur registrat construcció

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	%var. 2001/ 2000
mesures mensuales								
MALLORCA	2988	2526	2217	1779	1432	1488	1740	16,94
MENORCA	286	231	155	106	97	91	107	17,58
EIVISSA-FORMENTERA	514	487	453	361	293	258	273	5,81
BALEARIS	3788	3244	2825	2246	1822	1837	2120	15,41
variacions interanuals. %		-14,36	-12,92	-20,50	-18,88	0,82	15,41	

Font: INEM.

Per illes cal observar a Mallorca un destacat 17% (1.740 persones), a Menorca, creix la desocupació més que a Mallorca, concretament un 17,6%. A les Pitiüses creix gairebé un 6%.

7.2.3. COSTS DELS FACTORS

Si excloem el sòl, els costos directes de la construcció varen créixer un 3,8% amb un alentiment en el ritme de creixement amb relació a l'any precedent quan havia experimentat una taxa d'augment del 4,8%.

Per components, cal dir que el ciment augmenta un 3,34%, més d'un punt per sobre de l'any anterior que havia registrat un 2,1%. Però el comportament moderat de la resta de components com és ara, l'acer (0,9%), la fusta (0,3%), els lligants (0,2%) i l'alumini (2,2%), i la disminució de la ceràmica (-8%) i el coure (-10,6%) tot i que han incidit amb més intensitat en el segment de l'edificació que en el de l'obra civil, han ajudat a moderar la taxa conjunta.

Pel seu costat, la mà d'obra ha tengut una taxa de creixement (5,5%) mig punt per sobre de l'observada l'any precedent (5%), taxa superior a l'observada en el conjunt d'Espanya que ha tengut un increment del 4,6% l'any 2001. L'acceleració de finals d'obres ha contribuït, com a l'any anterior, a l'escassetat de mà d'obra especialitzada i d'encarregats d'obra.

El cost del sòl s'ha convertit, en els darrers anys, en el principal factor que causa l'increment dels costos i que dispara els preus de l'habitatge. L'estimació feta pel Banco de España per a l'any 2000 parlava d'un creixement del 35% del preu del sòl, creixement que s'ha vist augmentat l'any 2001 a causa de les limitacions imposades per les moratòries urbanístiques.

7.3. LA PRODUCCIÓ

En aquest apartat analitzam el comportament dels dos segments o components bàsics de l'activitat del sector: les inversions públiques i l'edificació d'habitatges.

7.3.1. INVERSIONS PÚBLIQUES

Les inversions públiques han experimentat un fort impuls causat pel volum de licitació oficial de l'any 2001 que ha arribat a 416,5 milions d'euros, magnitud que representa un creixement del 46,1% amb relació a l'any anterior que va ser de 285,16 milions d'euros. Per tant les inversions públiques han de continuar tenint una activitat destacada i generar producció en l'exercici 2002 (vegeu quadre I-79).

QUADRE I-79.

Licitació oficial any 2001(milions euros)					
Tipus d'obra	Adm.central i ajuntaments	Adm. autonòmica	2001 Total	2000 Total	var.%01/00
Habitatges	9,7	24,34	34,04	2,66	1181,40
Docents	42,28	0	42,28	37,86	11,66
Sanitàries	41,35	0,8	42,15	72,96	-42,23
Esportives	9,95	0	9,95	13,40	-25,73
Diverses	22,24	0,18	22,42	17,32	29,48
Resta edif. i reparacions	27,71	40,34	68,05	54,73	24,34
Total edificació	153,23	65,66	218,89	198,92	10,04
Carreteres	32,99	20,69	53,68	21,01	155,55
Ferrocarril	2,59	2,62	5,21	5,00	4,19
Ports	8,67	1,79	10,46	5,24	99,59
Hidràuliques	23,06	13,11	36,17	23,88	51,48
Urbanització	91,02	1,08	92,1	31,11	196,00
Total obra civil	158,33	39,29	197,62	86,24	129,15
TOTAL LICITACIÓ	311,56	104,95	416,51	285,16	46,06
% participació					
Edificació	70,0	30,0	100,0		
Obra civil	80,1	19,9	100,0		
Total	74,8	25,2	100,0		

Font: SEOPAN.

La participació de l'Administració autonòmica en el total de licitació pública en oferta a les Illes ha passat del 21,3% de l'any 2000 al 25,2% de l'exercici 2001.

L'edificació licitada creix un 10%, després de l'extraordinari increment de l'any anterior (223,9%). S'han licitat 218,9 milions d'euros. El 30% correspon a obra promoguda per la comunitat autònoma de les Illes. Les edificacions docents s'incrementen un 11,7% i les sanitàries mostren una sensible reducció en comparació a l'any 2000 (42,2%). Els habitatges han tengut un registre de licitació de 34,04 milions d'euros enfront dels 2,66 milions de l'any anterior, i són la partida de major creixement.

L'obra civil augmenta un 129,15%, per passar de 86,24 a 197,62 milions d'euros. L'any anterior havia disminuït un 56,1%. El 19,9% ha estat promogut per la comunitat autònoma de les Illes Balears. La inversió en carreteres ha representat, en valors absoluts, 53,68 milions d'euros, un 27,2% del total de l'obra civil, amb la qual cosa registra un intens creixement del 156%.

7.3.2. EDIFICACIÓ D'HABITATGES

El nombre d'obres visades pel Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears va

disminuir un -9.14%, la qual cosa suposa una xifra de 7.260 obres enfront de les 7.990 registrades l'any precedent (vegeu quadre I-80).

QUADRE I-80.

Projectes visats. Coab(*)				
Obres visades	Any 1999	Any 2000	Any 2001	%Var. 01/00
Mallorca	5995	6172	5579	-9,61
Menorca	1093	1125	1089	-3,20
Eivissa-Formentera	693	693	592	-14,57
Total	7781	7990	7260	-9,14
Habitatges visats	Any 1999	Any 2000	Any 2001	%Var. 01/00
Mallorca	12470	11862	10416	-12,19
Menorca	1495	1347	1358	0,82
Eivissa-Formentera	2283	2060	2245	8,98
Total	16248	15269	14019	-8,19

(*)exclosos expedients d'informes, valoracions, urbanisme, peritatges i similars.

Font: COAB.

El nombre d'habitatges visats també experimentà una reducció del 8,2%. La quantitat d'habitatges visats fou de 14.019 enfront dels 15.269 de l'any anterior.

L'evolució (1990-2001) presentada en el gràfic I-27 mostra un alentiment dels dos indicadors, que cal assenyalar d'avançats, tot i tenir en termes absoluts un registre molt important d'obra.

El coeficient habitatge/obra, indicador de la dimensió mitjana de les obres, 1,93, pràcticament se situa en valors semblants a l'any anterior 1,91. Per illes, les obres visades a les Pitiüses són més grans que les de Mallorca i de Menorca (vegeu quadre I-81).

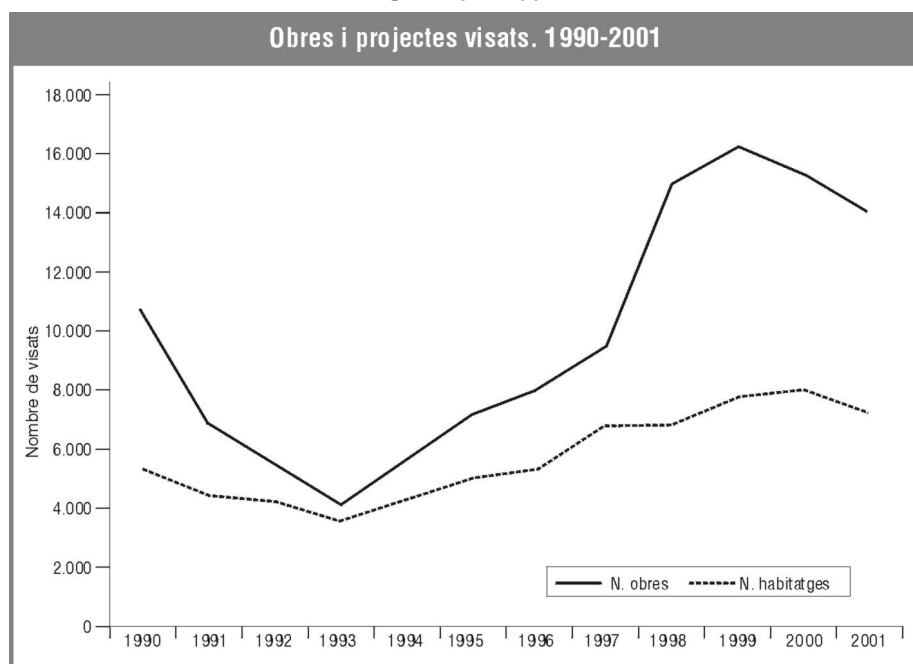
QUADRE I-81.

Projectes visats COAB. Relació habitatge/obra			
	1999	2000	2001
Mallorca	2,08	1,92	1,87
Menorca	1,37	1,20	1,25
Pitiüses	3,29	2,97	3,79
Total	2,09	1,91	1,93

Font: COAB i elaboració pròpia.

El nombre d'obres de reforma i ampliació en conjunt creix un escàs 0,4% que comparativament amb els darrers anys suposa una moderació destacada, l'any 2000 (9,3%), l'any 1999 (4,9%). Les obres de reforma i ampliació han suposat un 43,6% del total visat, enfront del 39,5% de l'exercici anterior (vegeu quadre I-82).

GRÀFIC I-27.

Font: Elaboració pròpia.

QUADRE I-82.

Obres visades de reforma i ampliació

	1998	1999	2000	2001	%Var.01/00
Mallorca					
Ampliació i reforma	2.129	2.192	2.409	2.425	0,66
Total obres visades	5.327	5.995	6.172	5.579	-9,61
% ampliacion i reforma/ total	40,0	36,6	39,0	43,5	
Menorca					
Ampliación y reforma	366	460	511	518	1,37
Total obres visades	871	1.093	1.125	1.089	-3,20
% ampliacion i reforma/ total	42,0	42,1	45,4	47,6	
Pitiüses					
Ampliació i reforma	255	233	234	225	-3,85
Total obres visades	604	693	693	592	-14,57
% ampliacion i reforma/ total	42,2	33,6	33,8	38,0	
Illes Balears					
Ampliació i reforma	2.750	2.885	3.154	3.168	0,44
Total obres visades	6.802	7.781	7.990	7.260	-9,14
% ampliacion i reforma/ total	40,4	37,1	39,5	43,6	

Font: COAIB.

Els habitatges iniciats no han tengut pràcticament creixement, 12.332 enfront dels 12.321 iniciats l'any anterior. El quadre I-83 mostra l'evolució des de l'any 1995; s'hi observen unes xifres, l'any 2001 i en valors absoluts, importants tot i haver-se moderat els creixements els darrers dos anys. Si ens fixam en els habitatges protegits, la seva participació en el total d'habitatges (3,8%) continua sent escassa.

QUADRE I-83.

Evolució dels habitatges iniciats i acabats. 1995-2001								
HABITATGES INICIATS	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	% inc. 01/00
Habitatges protegits	1005	526	891	711	964	480	464	-3,33
Habitatges lliures	5081	3658	5999	8382	12132	11841	11868	0,23
TOTAL	6086	4184	6890	9093	13096	12321	12332	0,09
% var.s/ anterior	53,51	-31,25	64,67	31,97	44,02	-5,92	0,09	
HABITATGES ACABATS	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	% inc. 01/00
Habitatges protegits	1337	1223	1205	1000	953	120	598	398,33
Habitatges lliures	2420	4145	5327	3663	5873	9706	12047	24,12
TOTAL	3757	5368	6532	4663	6826	9826	12645	28,69
% var.s/ anterior	-28,56	42,88	21,68	-28,61	46,39	43,95	28,69	
H. iniciat/H.acabat	1,62	0,78	1,05	1,95	1,92	1,25	0,98	

Font: Direc. Gral. habitatge. Ministeri de Foment.

Els habitatges acabats han continuat amb taxes de creixement molt destacades (28,7%), tot i que es moderà el creixement de l'any anterior que se situà al 44%. Si observam els valors absoluts, destaca la xifra d'habitatges acabats, 12.645, durant l'any actual enfront dels 9.826 de l'any 2000.

Els habitatges protegits acabats representen, el 2001, un 4,7% del total. I, tot i haver augmentat, mantenen quotes minses de participació. L'evolució que es mostra en el quadre I-83, des de l'any 1995, és de disminució, si exceptuam el repunt assenyalat de l'any 2001.

L'indicador habitatges iniciats/habitatges acabats, que ens manifesta l'impuls existent en la construcció d'habitatges, per l'any actual, registra un valor del 0,98 i mostra un canvi de sentit (h. iniciats < h. acabats) que no s'havia donat des de l'any 1996.

La distribució, per tipus d'edificacions, de la superfície visada pel Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears, aporta una descripció aproximada dels segments de la demanda privada del sector (vegeu quadre I-84).

QUADRE I-84.

Edificis visats per tipologies el 2001

	m ²	%	%Var.01/00
Mallorca			
Edificis, residencials i altres	2.143.759	77,7	-11,5
Industrials	58.177	2,1	-19,8
Oficines i comerç	216.120	7,8	109,2
Esportius	35.837	1,3	38,1
Turisme i espectacles	227.226	8,2	14,9
Sanitaris i benèfics	52.641	1,9	45,4
Culturals i religiosos	24.724	0,9	5,4
Diversos	72	0,0	-99,4
Total	2.758.556	100,0	-4,7
Menorca			
Edificis, residencials i altres	266.948	81,2	8,1
Industrials	18.976	5,8	-37,6
Oficines i comerç	12.649	3,8	14,4
Esportius	1.549	0,5	-35,5
Turisme i espectacles	22.428	6,8	-20,5
Sanitaris i benèfics	1.690	0,5	26,3
Culturals i religiosos	3.793	1,2	110,1
Diversos	763	0,2	18,9
Total	328.796	100,0	1,9
Pitiüses			
Edificis, residencials i altres	333.320	88,2	1,6
Industrials	9.722	2,6	-13,7
Oficines i comerç	11.058	2,9	-26,6
Esportius	106	0,0	-95,2
Turisme i espectacles	21.756	5,8	35,5
Sanitaris i benèfics	0	0,0	0,0
Culturals i religiosos	1.809	0,5	-62,3
Diversos	142	0,0	44,9
Total	377.913	100,0	0,0
Illes Balears			
Edificis, residencials i altres	2.744.027	79,2	-8,4
Industrials	86.875	2,5	-23,9
Oficines i comerç	239.827	6,9	85,3
Esportius	37.492	1,1	22,8
Turisme i espectacles	271.410	7,8	12,2
Sanitaris i benèfics	54.331	1,6	43,6
Culturals i religiosos	30.326	0,9	0,9
Diversos	977	0,0	-93,1
Total Illes Balears	3.465.265	100,0	-3,6

Font: COAIB.

La superfície residencial s'ha reduït un 8,44%, la qual cosa contrasta amb l'augment del 5,8% de l'any anterior. S'han visat 2,74 milions de metres quadrats. Aquest segment representa un 79,2% del total (l'any anterior suposà un 83,4%). Els edificis destinats a

usos turístics i espectacles, que representen un 7,8% del total, augmenten un 12,2%, se'n visaren 271.410 metres quadrats. Els usos comercials i locals d'oficines, que suposen el 6,9% del total, han augmentat un 85,3%.

8. TURISME

A aquest apartat analitzam en primer lloc els canvis metodològics que s'han produït en les estadístiques del turisme a les Balears, per passar seguidament a analitzar l'any turístic, tot començant per l'anàlisi de la demanda, l'oferta i els ingressos per turisme. Finalment es fan unes breus reflexions sobre la política turística.

8.1. INTRODUCCIÓ

Tradicionalment l'evolució anual de les arribades dels turistes a un destí com les Illes Balears ha estat la mesura per valorar la importància de l'activitat econòmica generada pel turisme arribat de l'exterior. D'altra banda, el nombre de residents a Balears viatgers com a turistes dins del mateix espai geogràfic balear, ha estat tradicionalment un tema no analitzat ni afegit al còmput turístic total. Balears, donada la seva condició insular, ha estat una regió pionera en l'obtenció d'informació estadística del turisme arribat de l'exterior, per la feina realitzada des del 1985 a la Universitat de les Illes Balears. A partir del 1985 va començar una nova metodologia d'estadístiques d'arribades de l'exterior per via aèria i marítima, que es va completar amb l'estudi anual de la despesa turística fins a l'any 2000. Balears fou pionera en aquest tipus d'estudis la qual cosa va permetre calibrar millor l'impacte del turisme en l'economia regional en prendre com a base de càlcul les estades produïdes i els ingressos rebuts.

A partir del 2001 nous equips d'experts s'han encarregat de l'elaboració de les estadístiques d'arribades així com del càlcul de la despesa turística. Això ha suposat una ruptura amb les anteriors series històriques, per introduir algunes petites millores en la metodologia tradicional. No obstant això, el canvi més important en la nova metodologia de les estadístiques de les arribades de l'exterior (encara no s'ha entrat en el tema del turisme interior) és la consideració de no-turistes dels usuaris o propietaris de primeres o segones residències a Balears, el cens d'allotjament estimat dels quals ja ronda les 100 mil persones, entre les quals es troben també persones que no fan vacances sinó que treballen a les Illes. Aquest canvi metodològic presenta alguna faceta discutible, però el més notable és que fa incomparables les xifres de turistes arribats a Balears amb les del conjunt de l'Estat espanyol, o amb les d'altres regions espanyoles.

D'altra banda s'ha de recordar que tant la nova metodologia com l'antiga prenen en consideració les següents hipòtesis de treball: que les arribades d'estrangers corresponen no sols a aquells que ho fan per via aèria directa sinó també en altres vols nacionals de cabotatge; que les arribades de residents en vols directes de l'estranger deuen deduir-

se de les xifres de passatgers d'aquests vols facilitades pels aeroports; que s'assumeix que tots els passatgers d'un vol directe d'un país estranger són de la mateixa nacionalitat; que en l'arribada de turistes alemanys de novembre a març per via aèria en règim d'aeroport de connexió (*hub*) (només a Palma) n'hi ha més de la meitat que no tenen com a destí final les Balears sinó altres aeroports del sud d'Espanya i de Portugal; i, finalment, que no s'inclouï encara el turisme nàutic esportiu arribat de l'exterior amb la seva pròpia embarcació (com tampoc no es consideren els viatgers de creuer ja que no tenen la consideració de "turista" sinó d"excursionista").

El canvi metodològic del 2001 es retrotreu a l'any 1999 per realitzar una transició suau (de no ser així la diferència entre les publicacions anuals de la Conselleria de Turisme de Balears del 2000 i 2001 seria de gairebé 1,2 milions de turistes menys, dels quals quasi 200 mil correspondrien a la baixa real del 2001 sobre el 2000). El resultat de la nova metodologia un cop completats els canvis el 2001, suposa, per a aquest any, prop de 700 mil turistes menys que amb la metodologia anterior. El seu desglossament per partides seria el següent per a una base 100% d'aquesta diferència: un -23% per la deducció d'aquells viatgers de creuer que arriben a Palma per via aèria des de l'estranger i embarquen en creuers marítims pel Mediterrani sent Palma el port base (d'embarcament i desembarcament), un -20% de persones que viatgen a Balears per motius laborals o no turístics i un -57% de persones arribades de l'estranger o d'una altra regió espanyola que tenen la seva segona (o primera) residència a Balears. Veim, doncs, la importància quantitativa del canvi metodològic basat en la interpretació que el turisme vacacional no allotjat en hotels o en apartaments de lloguer, no és turisme quan s'allotja en residència pròpia (si es tracta de la primera o de la segona, és un tema de difícil matís en la resposta a les enquestes de la mostra obtenguda). Balears obre, doncs, un nou i interessant debat sobre la distinció entre turisme vacacional i turisme residencial, a efectes del càlcul de les arribades de turistes.

Abans d'analitzar l'any 2001, és convenient recordar que el gran desenvolupament turístic de Balears del darrer decenni, que va començar el 1993 després de la Guerra del Golf, va tocar sostre el 1999. Mesurat en termes d'ingressos per turisme, s'inicia una fase decreixent a partir del 2000 (-1,2%), malgrat el gairebé nul augment de les arribades i un estancament del volum de les estades. Aquesta caiguda dels ingressos turístics del 2000 no s'havia produït des del 1991-1992, i és notable la contribució negativa de l'IPCT (índex de preus de consum turístic) a partir del 2000, que va augmentar més que el nivell de despesa nominal per persona i dia. L'any 2001 ha continuat la mateixa tendència, agreujada pel descens del nombre de turistes, amb el registre d'una baixada dels ingressos turístics superior a la del 2000 (-2%).

8.2. L'ANY TURÍSTIC 2001

A aquest apartat analitzam la demanda, l'oferta i els ingressos per turisme.

8.2.1. LA DEMANDA TURÍSTICA

Per a l'anàlisi de l'evolució del turisme a les Illes Balears s'ha de tenir en compte el gran creixement de la demanda turística que ha tengut lloc des de l'any 1991 a Balears, després de la Guerra del Golf. Part del turisme que visitava l'ex-Iugoslàvia i els països del Mediterrani no europeu, en especial els turistes alemanys, foren desviats a destins més segurs, i Balears foren el destí líder dels beneficiats. Així, els 6,43 milions de turistes que arribaven l'any 1990 s'han convertit en 10,41 milions l'any 2000, és a dir, en la dècada dels noranta el turisme arribat a les Illes Balears va créixer un 62%.

Sense cap dubte l'any 2001 marcà una inflexió en la fase evolutiva del turisme a Balears. Així, el nombre de turistes arribats a les Illes Balears al llarg de l'any 2001 va ascendir a un total de 10.281.772, i suposà la ruptura de la sèrie històrica de creixement des del 1990, amb un descens de l'1,2% cosa que, en termes absoluts, es tradueix en l'arribada de 129.415 turistes menys que l'any 2000.

Del total de turistes arribats a les Illes Balears, el 71,26% correspon als arribats a l'illa de Mallorca, el 18,08% a les Pitiüses i el 10,66% restant a Menorca, que com és habitual és l'illa que rep el menor nombre de turistes a l'any. Quant a l'illa de Mallorca, el nombre de turistes arribats al llarg de l'any 2001, un total de 7.326.590, es va reduir en un 2,2% (165.063 turistes) i va ser així l'illa que registrà l'únic descens en termes relatius. A les illes menors el registre de turistes arribats l'any 2001 es va incrementar respecte de la temporada anterior, encara que en el cas de les Pitiüses el creixement fos només del 0,7% (13.416 turistes més). El millor comportament en termes de nombre de turistes arribats va ser el de l'illa de Menorca ja que aquest nombre va créixer en un 2,1% (22.232 turistes més que l'any anterior).

En termes generals, les Illes Balears es caracteritzen per atreure majoritàriament turisme estranger. En concret el 85,3% del turisme arribat l'any 2001 correspon a turisme estranger (8,77 milions) i el 14,7% a turisme nacional (1,51 milions). Això no obstant, la tendència contractora de l'exercici 2001 ha afectat més el turisme estranger que s'ha vist reduït en un 1,53% (a causa, sobretot, de la caiguda del turisme alemany), mentre que el turisme nacional s'ha incrementat en un 0,43% (vegeu quadre I-85).

Pel que fa a la nacionalitat dels turistes que arriben a les nostres illes, cal destacar el pes que històricament han tengut els alemanys i britànics sobre el total, que de manera conjunta concentraren l'any 2001 el 65,2% del total. Tot i que la tendència general de la dècada 1990-2000 ha estat clarament ascendent per a ambdues nacionalitats, és remarcable l'acceleració que el turisme britànic ha experimentat en els darrers sis anys que, juntament amb la caiguda del 7,5% del turisme alemany, l'han duit a escalar posicions fins a guanyar el 2001 de nou en nombre a l'alemany, cosa que no passava des del 1994.

QUADRE I-85.

Arribades de turistes a les Balears. 1990-2001

ORIGEN	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	% sobre 2000/2001		
													Total	Turistas	%
ALEMANYA	1.897,6	2.054,3	2.062,9	2.231,2	2.682,2	2.868,3	3.130,7	3.339,4	3.048,3	3.451,2	3.445,8	3.187,5	32,1%	-258,3	-7,5%
REGNE UNIT	1.857,2	1.732,6	1.936,2	2.261,8	2.804,6	2.811,5	2.595,8	2.879,6	2.899,4	3.020,1	3.125,4	3.280,1	33,1%	154,8	5,0%
FRANÇA	307,2	347,3	284,4	303,6	340,1	334,5	338,8	315,7	323,7	353,3	339,2	312,3	3,1%	-26,9	-7,9%
SÜISSA	181,2	201,7	211,4	205,6	215,1	206,9	175,0	197,1	211,0	206,6	222,7	198,1	2,0%	-24,6	-11,0%
SUËCIA	156,6	168,3	155,4	110,9	122,2	124,1	131,7	163,6	217,7	237,1	199,0	223,4	2,3%	24,4	12,3%
ITÀLIA	147,0	186,6	226,2	248,7	254,8	229,8	201,9	219,3	242,1	270,6	294,8	321,3	3,2%	26,5	9,0%
HOLANDA	125,5	129,9	119,2	113,6	155,2	145,7	154,2	161,9	155,6	188,9	172,7	167,9	1,7%	-4,8	-2,8%
BÀLGICA	103,5	106,7	106,8	131,9	147,5	142,4	141,2	169,1	164,3	187,5	162,8	149,0	1,5%	-13,9	-8,5%
DINAMARCA	101,3	74,5	70,9	64,2	71,2	84,4	101,7	91,0	86,5	106,1	92,3	98,2	1,0%	5,9	6,4%
NORUEGA	81,4	71,5	68,0	61,2	58,5	62,9	66,1	79,7	87,7	99,3	90,3	92,4	0,9%	2,1	2,4%
AUSTRIA	62,0	79,5	79,5	84,1	95,8	103,8	107,3	111,1	109,1	114,9	103,6	100,4	1,0%	-3,2	-3,1%
IRLANDA	38,0	38,5	40,2	55,8	75,7	94,1	112,3	104,5	111,1	137,4	163,7	185,5	1,9%	21,8	13,3%
REP. TXECA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	57,5	63,1	55,8	48,1	0,5%	-7,7	-13,7%
LUXEMBURG	29,1	33,1	32,0	30,7	43,5	47,3	48,1	54,9	50,3	53,6	48,7	50,6	0,5%	1,9	3,8%
PORTUGAL	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	51,1	63,9	74,4	78,1	0,8%	3,7	5,0%
FINLÀNDIA	50,5	42,4	20,0	12,3	13,3	12,9	18,6	21,7	22,9	27,7	16,0	17,2	0,2%	1,2	7,8%
EUA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	24,8	26,9	37,5	22,5	0,2%	-15,0	-40,0%
IBEROAMÈRICA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	20,0	21,5	30,2	30,6	0,3%	0,4	1,2%
CANADÀ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	6,9	7,5	10,9	5,7	0,1%	-5,2	-47,4%
JAPÓ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,6	3,9	5,2	8,5	0,1%	3,3	62,9%
ALTRES	50,5	39,2	46,6	78,3	115,8	145,7	180,5	213,3	128,3	123,1	122,8	98,9	1,0%	-23,9	-19,5%
Estrangers	5.188,6	5.306,1	5.459,7	5.993,9	7.195,5	7.414,3	7.503,9	8.121,9	8.021,9	8.764,2	8.813,7	8.676,3	87,4%	(137,4)	-1,6%
Espanyols	870,1	963,0	944,3	886,4	781,4	774,7	808,8	865,5	1.114,9	1.175,2	1.251,5	1.247,4	12,6%	-4,1	-0,3%
Total Avió	6.058,7	6.269,1	6.404,0	6.880,3	7.976,9	8.189,0	8.312,7	8.987,4	9.136,7	9.939,5	10.065,2	9.923,7	96,5%	-141,5	-1,4%
Var. %		3,47%	2,15%	7,44%	15,94%	2,66%	1,51%	8,12%	1,66%	10,59%	1,26%	-1,41%			
Estrangers			103,0	93,0	91,0	84,0	84,0	108,0	74,9	87,8	93,4	95,0	0,9%	1,5	1,7%
Espanyols			132,0	127,0	114,0	120,0	141,0	147,0	202,8	234,7	252,6	263,1	2,6%	10,6	4,2%
Total vaixell	374,4	343,9	235,0	220,0	205,0	204,0	225,0	255,0	277,7	322,5	346,0	358,1	3,5%	12,1	3,5%
Total turistes	6.433,1	6.613,0	6.639,0	7.100,3	8.181,9	8.393,0	8.537,7	9.242,4	9.414,4	10.262,0	10.411,2	10.281,8	100,0%	-129,4	-1,2%
Variación (%)		2,80%	3,20%	6,95%	15,23%	2,58%	1,72%	8,25%	1,86%	11,03%	1,45%	-1,24%			

QUADRE I-85 (continuació).

Arribades de turistes a les Balears. 1990-2001

ORIGEN	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
TOTAL ESTRANGERS	5.188,6	5.306,1	5.562,7	6.086,9	7.286,5	7.498,3	7.587,9	8.229,9	8.096,7	8.852,0	8.907,2	8.771,3
		2,26%	4,84%	9,42%	19,71%	2,91%	1,19%	8,46%	-1,62%	7,56%	0,62%	-1,53%
TOTAL ESPANYOLS	870,1	963,0	1.076,3	1.013,4	895,4	894,7	949,8	1.012,5	1.317,7	1.410,0	1.504,0	1.510,5
		10,68%	11,77%	-5,84%	-11,64%	-0,08%	6,16%	6,60%	30,14%	39,26%	6,67%	0,43%
TURISTES PER VIA AÈRIA												
ALEMANYA	1.897,6	2.054,3	2.062,9	2.231,2	2.682,2	2.868,3	3.130,7	3.339,4	3.048,3	3.451,2	3.445,8	3.187,5
REGNE UNIT	1.857,2	1.732,6	1.936,2	2.261,8	2.804,6	2.811,5	2.595,8	2.879,6	2.899,4	3.020,1	3.125,4	3.280,1
ESPANYA	870,1	963,0	944,3	886,4	781,4	774,7	808,8	865,5	1.114,9	1.175,2	1.251,5	1.247,4
ALTRES	1.433,8	1.519,2	1.460,6	1.500,9	1.708,7	1.734,5	1.777,4	1.902,9	2.074,1	2.293,0	2.242,5	2.208,6
TOTAL	6.058,7	6.269,1	6.404,0	6.880,3	7.976,9	8.189,0	8.312,7	8.987,4	9.136,7	9.939,5	10.065,2	9.923,7
ALEMANYA	31,3%	32,8%	32,2%	32,4%	33,6%	35,0%	37,7%	37,2%	33,4%	34,7%	34,2%	32,1%
REGNE UNIT	30,7%	27,6%	30,2%	32,9%	35,2%	34,3%	31,2%	32,0%	31,7%	30,4%	31,1%	33,1%
ESPANYA	14,4%	15,4%	14,7%	12,9%	9,8%	9,5%	9,7%	9,6%	12,2%	11,8%	12,4%	12,6%
ALTRES	23,7%	24,2%	22,8%	21,8%	21,4%	21,2%	21,4%	21,2%	22,7%	23,1%	22,3%	22,3%
TOTAL	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Font: Conselleria de Turisme (IBATUR) i elaboració pròpia.

QUADRE I-86.

Arribades de turistes a Mallorca (milers). 1990-2001

ORIGEN	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	% sobre	2000/2001	
													Total	Turistes	%
ALEMANYA	1.542,3	1.697,2	1.715,8	1.886,7	2.264,9	2.425,7	2.655,7	2.859,7	2.572,2	2.888,3	2.834,3	2.628,5	35,9%	-205,8	-7,3%
REGEN UNIT	1.212,6	1.130,4	1.223,5	1.408,5	1.679,2	1.658,1	1.590,7	1.768,1	1.721,7	1.799,7	1.873,4	2.012,5	27,5%	139,1	7,4%
FRANÇA	292,9	322,0	251,4	267,8	281,2	273,0	270,4	240,4	238,4	260,9	237,8	213,2	2,9%	-24,6	-10,4%
SUÏSSA	160,1	172,7	180,6	172,0	181,3	170,2	144,3	158,6	158,2	155,5	169,7	160,2	2,2%	-9,5	-5,6%
SUÈCIA	150,2	162,9	148,2	110,9	122,2	124,1	131,7	163,6	208,6	231,8	194,1	211,6	2,9%	17,5	9,0%
ITÀLIA	85,7	96,1	113,5	125,2	115,1	103,2	84,7	84,9	93,2	98,0	103,4	102,4	1,4%	-1,0	-0,9%
HOLANDA	97,8	103,7	95,6	89,0	120,9	111,5	118,2	125,8	113,8	139,0	124,5	122,7	1,7%	-1,9	-1,5%
BÈLGICA	82,2	81,7	83,4	102,2	105,4	101,7	103,0	123,7	117,7	133,8	117,2	98,4	1,3%	-18,8	-16,1%
DINAMARCA	87,2	64,9	62,0	57,5	65,7	80,8	96,8	87,1	86,5	102,9	87,5	94,9	1,3%	7,4	8,4%
NORUEGA	78,7	69,0	65,4	61,2	58,5	62,9	66,1	79,7	87,7	94,2	82,9	87,4	1,2%	4,5	5,4%
ÀUSTRIA	48,3	62,7	60,5	63,8	76,1	82,1	83,6	89,8	86,3	89,9	80,4	77,4	1,1%	-3,0	-3,7%
IRLANDA	31,1	34,0	36,6	50,5	67,1	84,9	88,6	84,8	84,5	101,9	115,5	128,1	1,7%	12,7	11,0%
REP. TXECA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	44,6	45,5	42,0	35,1	0,5%	-7,0	-16,6%
LUXEMBURG	25,5	30,6	29,2	27,7	40,4	42,9	43,3	49,0	45,4	50,5	45,8	47,6	0,6%	1,7	3,7%
PORTUGAL	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	46,7	59,3	69,7	70,0	1,0%	0,3	0,4%
FINLÀNDIA	50,5	42,4	20,0	12,3	13,3	12,9	18,6	21,7	22,9	27,7	16,0	17,2	0,2%	1,2	7,8%
EUA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	20,4	21,9	29,2	19,9	0,3%	-9,2	-31,7%
IBEROAMÈRICA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	15,8	17,0	22,6	22,7	0,3%	0,1	0,3%
CANADÀ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4,6	4,9	6,6	5,7	0,1%	-0,8	-12,7%
JAPÓ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,6	3,9	5,2	8,5	0,1%	3,3	62,9%
ALTRES	36,0	32,0	41,3	71,6	103,4	129,7	157,7	183,6	117,6	111,4	106,0	87,1	1,2%	-19,0	-17,9%
Estrangers	3.981,1	4.102,3	4.127,0	4.506,9	5.294,7	5.463,7	5.653,4	6.120,5	5.890,5	6.437,7	6.363,8	6.251,1	85,3%	-112,8	-1,8%
Espanyols	672,2	749,9	751,9	684,8	579,8	567,3	584,7	619,2	848,2	886,3	931,0	885,5	12,1%	-45,4	-4,9%
Total avió	4.653,3	4.852,2	4.878,9	5.191,7	5.874,5	6.031,0	6.238,1	6.739,7	6.738,7	7.324,0	7.294,8	7.136,6	97,4%	-158,2	-2,2%
Var. %		4,27%	0,55%	6,41%	13,15%	2,66%	3,43%	8,04%	-0,01%	8,67%	-0,40%	-2,17%			
Estrangers			65,0	55,0	50,0	49,0	50,0	65,0	52,1	61,3	64,7	62,0	0,8%	-2,7	-4,2%
Espanyols			70,0	65,0	53,0	51,0	54,0	78,0	106,4	125,3	132,2	128,0	1,7%	-4,2	-3,2%
Total vaixell	232,1	208,8	135,0	120,0	103,0	100,0	104,0	143,0	158,5	186,6	196,9	190,0	2,6%	-6,9	-3,5%
TOTAL															
TURISTES	4.885,4	5.061,0	5.013,9	5.311,7	5.977,5	6.131,0	6.342,1	6.882,7	6.897,2	7.510,7	7.491,7	7.326,6	100,0%	-165,1	-2,2%
Variació (%)		3,6%	2,6%	5,9%	12,5%	2,6%	3,4%	8,5%	0,2%	9,1%	-0,3%	-2,2%			

QUADRE I-86 (continuació)

Arribades de turistes a Mallorca (milers). 1990-2001

ORIGEN	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
TOTAL ESTRANGERS	3.981,1	4.102,3	4.192,0	4.561,9	5.344,7	5.512,7	5.703,4	6.185,5	5.942,5	6.499,0	6.428,5	6.313,1
		3,04%	2,19%	8,82%	17,16%	3,14%	3,46%	8,45%	-3,93%	5,07%	-1,09%	-1,80%
TOTAL ESPANYOLS	672,2	749,9	821,9	749,8	632,8	618,3	638,7	697,2	954,6	1.011,6	1.063,2	1.013,5
		11,56%	9,60%	-8,77%	-15,60%	-2,29%	3,30%	9,16%	36,93%	45,10%	5,09%	-4,67%
TURISTES PER VIA AÈRIA												
ALEMANYA	1.542,3	1.697,2	1.715,8	1.886,7	2.264,9	2.425,7	2.655,7	2.859,7	2.572,2	2.888,3	2.834,3	2.628,5
REGNE UNIT	1.212,6	1.130,4	1.223,5	1.408,5	1.679,2	1.658,1	1.590,7	1.768,1	1.721,7	1.799,7	1.873,4	2.012,5
ESPANYA	672,2	749,9	751,9	684,8	579,8	567,3	584,7	619,2	848,2	886,3	931,0	885,5
ALTRES	1.226,2	1.274,7	1.187,7	1.211,7	1.350,6	1.379,9	1.407,0	1.492,7	1.596,5	1.749,7	1.656,1	1.610,0
Total	4.653,3	4.852,2	4.878,9	5.191,7	5.874,5	6.031,0	6.238,1	6.739,7	6.738,7	7.324,0	7.294,8	7.136,6
ALEMANYA	33,1%	35,0%	35,2%	36,3%	38,6%	40,2%	42,6%	42,4%	38,2%	39,4%	38,9%	36,8%
REGNE UNIT	26,1%	23,3%	25,1%	27,1%	28,6%	27,5%	25,5%	26,2%	25,5%	24,6%	25,7%	28,2%
ESPANYA	14,4%	15,5%	15,4%	13,2%	9,9%	9,4%	9,4%	9,2%	12,6%	12,1%	12,8%	12,4%
ALTRES	26,4%	26,3%	24,3%	23,3%	23,0%	22,9%	22,6%	22,1%	23,7%	23,9%	22,7%	22,6%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Font: Conselleria de Turisme (IBATUR) i Departament d'Economia (CAEB).

QUADRE I-87.

Arribades de turistes a Menorca (milers). 1990-2001

ORIGEN	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	% sobre 2000/2001		
													Total	Turistes	%
ALEMANYA	77,3	75,8	81,1	80,5	106,5	106,7	116,2	118,2	129,2	151,2	157,5	141,0	12,9%	-16,5	-10,5%
REGNE UNIT	289,6	269,6	344,2	397,7	531,9	530,4	466,3	521,8	554,0	569,8	601,2	616,3	56,2%	15,1	2,5%
FRANÇA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,3	3,8	5,1	4,5	0,4%	-0,6	-11,6%
SUÏSSA	5,9	11,4	11,5	11,9	13,2	16,4	11,8	15,5	18,3	17,7	14,0	7,7	0,7%	-6,3	-45,1%
SUÈCIA	3,8	3,1	2,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	8,5	0,8%	8,5	-
ITÀLIA	10,9	23,9	32,8	34,8	41,4	36,5	29,0	34,9	36,7	44,8	42,1	42,7	3,9%	0,6	1,4%
HOLANDA	5,9	5,3	5,1	4,1	6,1	7,7	9,1	10,8	15,1	17,8	18,1	15,9	1,5%	-2,1	-11,8%
BÈLGICA	2,2	3,5	3,8	2,4	2,5	1,4	1,3	3,1	2,4	7,8	8,7	7,6	0,7%	-1,1	-13,0%
DINAMARCA	1,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0%	0,0	-
NORUEGA	2,7	2,5	2,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,6	2,5	0,2%	0,0	-1,6%
ÀUSTRIA	3,0	3,8	4,8	5,6	6,6	6,1	4,8	3,2	5,8	3,9	3,2	2,3	0,2%	-0,9	-29,0%
IRLANDA	3,8	3,3	2,7	3,0	3,1	3,6	10,5	6,0	9,4	14,0	20,6	27,0	2,5%	6,4	31,3%
IBEROAMÈRICA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,9	3,1	5,3	1,1	0,1%	-4,2	-79,2%
EUA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	0,6	1,1	1,1	0,1%	0,0	4,0%
ALTRES	0,1	0,1	0,4	0,7	0,4	0,4	6,7	5,9	3,1	3,2	6,2	4,3	0,4%	-1,9	-30,9%
Estrangers	406,8	402,3	491,6	540,7	711,7	709,2	655,7	719,4	778,9	837,6	885,6	882,5	80,5%	-3	-0,4%
Espanyols	87,7	97,6	88,1	87,0	82,0	83,5	95,7	107,0	123,2	134,0	142,9	168,7	15,4%	25,8	18,0%
Total avió	494,5	499,9	579,7	627,7	793,7	792,7	751,4	826,4	902,2	971,6	1.028,5	1.051,2	95,9%	22,6	2,2%
Var. %		1,09%	15,96%	8,28%	26,45%	-0,13%	-5,21%	9,98%	9,17%	17,57%	5,86%	2,20%			
Estrangers			10,0	8,0	7,0	5,0	4,0	5,0	2,7	2,9	3,3	3,1	0,3%	-0,2	-5,4%
Espanyols			22,0	17,0	15,0	15,0	18,0	18,0	34,9	37,3	42,5	42,3	3,9%	-0,2	-0,5%
Total vaixell	48,7	47,1	32,0	25,0	22,0	20,0	22,0	23,0	37,6	40,2	45,8	45,4	4,1%	-0,4	-0,9%
TOTAL															
TURISTES	543,2	547,0	611,7	652,7	815,7	812,7	773,4	849,4	939,8	1.011,8	1.074,3	1.096,6	100,0%	22,2	2,1%
Variació (%)		0,7%	12,6%	6,7%	25,0%	-0,4%	-4,8%	9,8%	10,6%	19,1%	6,2%	2,1%			

QUADRE I-87 (continuació)

Arribades de turistes a Menorca (milers)

ORIGEN	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
TOTAL ESTRANGERS	406,8	402,3	501,6	548,7	718,7	714,2	659,7	724,4	781,6	840,5	888,9	885,6
		-1,11%	24,68%	9,39%	30,98%	-0,63%	-7,63%	9,81%	7,90%	16,03%	5,76%	-0,37%
TOTAL ESPANYOLS	87,7	97,6	110,1	104,0	97,0	98,5	113,7	125,0	158,1	171,3	185,4	211,0
		11,29%	12,81%	-5,54%	-6,73%	1,55%	15,43%	9,94%	26,50%	37,04%	8,26%	13,78%

TURISTES PER VIA AÈRIA

ALEMANYA	77,3	75,8	81,1	80,5	106,5	106,7	116,2	118,2	129,2	151,2	157,5	141,0
REGNE UNIT	289,6	269,6	344,2	397,7	531,9	530,4	466,3	521,8	554,0	569,8	601,2	616,3
ESPANYA	87,7	97,6	88,1	87,0	82,0	83,5	95,7	107,0	123,2	134,0	142,9	168,7
ALTRES	39,9	56,9	66,3	62,5	73,3	72,1	73,2	79,4	95,7	116,6	126,9	125,2
Total	494,5	499,9	579,7	627,7	793,7	792,7	751,4	826,4	902,2	971,6	1.028,5	1.051,2

ALEMANYA	15,6%	15,2%	14,0%	12,8%	13,4%	13,5%	15,5%	14,3%	14,3%	15,6%	15,3%	13,4%
REGNE UNIT	58,6%	53,9%	59,4%	63,4%	67,0%	66,9%	62,1%	63,1%	61,4%	58,6%	58,4%	58,6%
ESPANYA	17,7%	19,5%	15,2%	13,9%	10,3%	10,5%	12,7%	12,9%	13,7%	13,8%	13,9%	16,1%
ALTRES	8,1%	11,4%	11,4%	10,0%	9,2%	9,1%	9,7%	9,6%	10,6%	12,0%	12,3%	11,9%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Font: Conselleria de Turisme (IBATUR) i Departament d'Economia (CAEB).

QUADRE I-88.

Arribada de turistes a les Pitiüses (milers). 1990-2001

ORIGEN	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	% sobre 2000/2001		
													Total	Turistes	%
ALEMANYA	278,0	281,3	266,0	264,0	310,8	335,9	358,8	361,5	346,9	411,7	454,0	418,0	22,5%	-36,0	-7,9%
REGNE UNIT	355,0	332,6	368,5	455,6	593,5	623,0	538,8	589,7	623,7	650,5	650,8	651,4	35,0%	0,5	0,1%
FRANÇA	14,3	25,3	33,0	35,8	58,9	61,5	68,4	75,3	84,0	88,6	96,3	94,6	5,1%	-1,7	-1,8%
SUÏSSA	15,2	17,6	19,3	21,7	20,6	20,3	18,9	23,0	34,5	33,5	39,0	30,2	1,6%	-8,8	-22,5%
SUÈCIA	2,6	2,3	4,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	9,1	5,3	4,9	3,4	0,2%	-1,5	-31,1%
ITÀLIA	50,4	66,6	79,9	88,7	98,3	90,1	88,2	99,5	112,1	127,8	149,3	176,2	9,5%	26,9	18,0%
HOLANDA	21,8	20,9	18,5	20,5	28,2	26,5	26,9	25,3	26,7	32,2	30,1	29,3	1,6%	-0,8	-2,7%
BÈLGICA	19,1	21,5	19,6	27,3	39,6	39,3	36,9	42,3	44,2	45,9	36,9	43,0	2,3%	6,1	16,6%
DINAMARCA	12,5	9,6	8,9	6,7	5,5	3,6	4,9	3,9	0,0	3,2	4,8	3,3	0,2%	-1,4	-30,3%
NORUEGA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	5,1	4,8	2,5	0,1%	-2,3	-48,5%
ÀUSTRIA	10,7	13,0	14,2	14,7	13,1	15,6	18,9	18,1	16,9	21,1	20,1	20,7	1,1%	0,6	3,2%
IRLANDA	3,1	1,2	0,9	2,3	5,5	5,6	13,2	13,7	17,1	21,6	27,6	30,3	1,6%	2,7	9,7%
REP. TXECA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	12,9	17,6	13,8	13,1	0,7%	-0,7	-5,1%
LUXEMBURG	3,6	2,5	2,8	3,0	3,1	4,4	4,8	5,9	4,9	3,1	2,8	3,0	0,2%	0,2	5,7%
PORTUGAL	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4,5	4,6	4,7	8,1	0,4%	3,4	73,2%
USA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,9	4,4	7,2	1,5	0,1%	-5,8	-79,9%
CANADÀ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,3	2,6	4,3	0,0	0,0%	-4,3	-100,0%
IBEROAMÈRICA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,2	1,4	2,3	6,8	0,4%	4,5	195,1%
ALTRES	14,4	7,1	4,9	6,0	12,0	15,6	16,1	23,8	7,5	8,6	10,5	7,5	0,4%	-3,0	-28,8%
Estrangers	800,7	801,5	841,1	946,3	1.189,1	1.241,4	1.194,8	1.282,0	1.352,5	1.488,9	1.564,3	1.542,8	83,0%	-22	-1,4%
Espanyols	110,2	115,5	104,3	114,6	119,6	123,9	128,4	139,3	143,4	155,0	177,6	193,1	10,4%	15,5	8,7%
Total avió	910,9	917,0	945,4	1.060,9	1.308,7	1.365,3	1.323,2	1.421,3	1.495,8	1.643,9	1.741,9	1.735,9	93,4%	-6,0	-0,3%
Var. %		0,67%	3,10%	12,22%	23,36%	4,32%	-3,08%	7,41%	5,24%	15,66%	5,96%	-0,34%			
Estrangers			28,0	30,0	34,0	30,0	30,0	38,0	20,1	23,6	25,5	29,9	1,6%	4,4	17,3%
Espanyols			40,0	45,0	46,0	54,0	69,0	51,0	61,5	72,1	77,9	92,9	5,0%	15,0	19,2%
Total vaixell	93,6	88,0	68,0	75,0	80,0	84,0	99,0	89,0	81,7	95,7	103,3	122,7	6,6%	19,4	18,8%
Total turistes	1.004,5	1.005,0	1.013,4	1.135,9	1.388,7	1.449,3	1.422,2	1.510,3	1.577,5	1.739,5	1.845,2	1.858,6	100,0%	13,4	0,7%
Variació (%)		0,0%	0,9%	12,1%	22,3%	4,4%	-1,9%	6,2%	4,4%	15,2%	6,1%	0,7%			

QUADRE I-88 (continuació)

Arribada de turistes a les Pitiüses (milers). 1990-2001												
ORIGEN	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
TOTAL ESTRANGERS	800,7	801,5	869,1	976,3	1.223,1	1.271,4	1.224,8	1.320,0	1.372,6	1.512,5	1.589,8	1.572,7
		0,10	8,40	12,33	25,27	3,94	-3,67	7,77	3,98	10,19	5,11	-1,08
TOTAL ESPANYOLS	110,2	115,5	144,3	159,6	165,6	177,9	197,4	190,3	204,9	227,1	255,5	286,0
		4,80	24,93	10,60	3,76	7,43	10,96	-3,60	7,67	10,83	12,50	11,94
TURISTES PER VIA AÈRIA												
ALEMANYA	278,0	281,3	266,0	264,0	310,8	335,9	358,8	361,5	346,9	411,7	454,0	418,0
REGNE UNIT	355,0	332,6	368,5	455,6	593,5	623,0	538,8	589,7	623,7	650,5	650,8	651,4
ESPANYA	110,2	115,5	104,3	114,6	119,6	123,9	128,4	139,3	143,4	155,0	177,6	193,1
ALTRES	167,7	187,6	206,6	226,7	284,8	282,5	297,2	330,8	381,8	426,6	459,5	473,4
Total	910,9	917,0	945,4	1.060,9	1.308,7	1.365,3	1.323,2	1.421,3	1.495,8	1.643,9	1.741,9	1.735,9
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ALEMANYA	30,5%	30,7%	28,1%	24,9%	23,7%	24,6%	27,1%	25,4%	23,2%	25,0%	26,1%	24,1%
REGNE UNIT	39,0%	36,3%	39,0%	42,9%	45,4%	45,6%	40,7%	41,5%	41,7%	39,6%	37,4%	37,5%
ESPANYA	12,1%	12,6%	11,0%	10,8%	9,1%	9,1%	9,7%	9,8%	9,6%	9,4%	10,2%	11,1%
ALTRES	18,4%	20,5%	21,9%	21,4%	21,8%	20,7%	22,5%	23,3%	25,5%	26,0%	26,4%	27,3%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Font: Conselleria de Turisme (IBATUR) i Departament d'Economia (CAEB).

En aquest sentit, el quadre reflecteix com, d'acord amb les arribades per via aèria⁵⁵ a les Illes Balears, 9,9 milions l'any 2001 i una caiguda de l'1,4% respecte del 2000, els alemanys (32,1% del total) cedeixen als britànics el primer lloc del rànquing (33,1% del total), que ostentaven sense pausa des del 1995. Quant a xifres, el nombre de turistes procedents d'aquestes dues nacionalitats, per sobre dels 3 milions en ambdós casos, els situa a gran distància de la tercera de les nacionalitats en importància, l'espanyola, amb 1,25 milions de turistes i un pes relatiu del 12,6% sobre el total. D'aquestes tres nacionalitats només el turisme britànic va experimentar l'any 2001 una variació positiva (5%) respecte de l'any 2000, i no va ser suficient per compensar les caigudes del turisme alemany i espanyol, amb reduccions del 7,5% i del 0,3% respectivament. La resta de nacionalitats, amb un total de 2,21 milions de turistes arribats per via aèria, experimenta en conjunt un descens de l'1,51%. Els nòrdics representen una quota de mercat del 4,4%, cosa que els situa en el quart lloc del rànquing, seguits de prop pels italians (3,2%), irlandesos (1,9%), holandesos (1,7%) i belgues (1,5%). En el cas de les quatre nacionalitats nòrdiques, encara que l'any 2001 hagin registrat un lleuger increment, s'ha de destacar la forta pèrdua d'aquest mercat soferta per Balears en els dos darrers decennis, ja que majoritàriament s'ha desviat cap a les Illes Canàries.

Per tant, el descens del turisme de l'any 2001 té una causa clara: la menor afluència del turisme alemany, que havia estat fins llavors el majoritari a Balears i que es reduí un 7,5% i en més de 258 mil turistes.

Quant a l'evolució de les arribades de turistes de diferents nacionalitats es poden distingir comportaments diferenciats en funció de l'illa de destí, encara que es troben semblances quant a procedència estrangera o nacional, ja que a totes les illes el turisme de procedència estrangera supera el 80% del total.

Mallorca és l'illa on el turisme estranger té major pes relatiu (86,17% del total) mentre que Menorca és la que té major percentatge en termes de turisme nacional (19,24%). Això explica en part el fet que Mallorca sigui l'única que experimenta un descens en el total de turistes arribats l'any 2001 (-2,2%) i Menorca la que major creixement presenta (2,1%). A més, l'arribada de turisme estranger s'ha reduït a totes les illes, en canvi, el turisme nacional només ho ha fet en el cas de Mallorca (-4,67%), i presenta taxes de creixement significatives tant a Menorca (13,78%) com a les Pitiüses (11,94%), cosa que ha pogut compensar la caiguda del turisme estranger del 2001 (vegeu quadres I-86, I-87 i I-88).

Per nacionalitats, l'evolució d'arribades per via aèria a Mallorca presenta la cara més negativa dels resultats de la temporada turística del 2001, a causa bàsicament de la

⁵⁵ Les dades d'arribades per via aèria són les que permeten conèixer les diferents nacionalitats.

caiguda del turisme alemany⁵⁶ en aquesta illa en un 7,3%. El notable increment del turisme britànic, 7,4% (segon en importància amb un pes relatiu del 28,2%), però, va permetre suavitzar la caiguda, tot i que no va poder evitar que el resultat fos negatiu, ja que el turisme nacional també va disminuir (-4,67%). El turisme alemany també va caure a les illes menors (un 10,5% a Menorca i un 7,9% a les Pitiüses). Així doncs, la seva diferent evolució es degué al comportament positiu del turisme britànic, majoritari en ambdues, que presenta quotes de mercat del 58,6% a Menorca i del 37,5% a les Pitiüses. A més, el turisme espanyol també va incrementar-se en aquestes dues illes cosa que té especial rellevància en el cas de Menorca ja que és l'única illa on aquest ocupa el segon lloc del rànquing, amb una quota de mercat del 16,1%.

Amb relació al mode de transport del turisme balear, el 96,5% dels turistes que arriben a les Illes ho fan per via aèria, mentre que el 3,5% restant arriba en vaixell. Així i tot, és remarcable que a pesar de ser minoritari, el transport marítim ha experimentat un creixement del 3,5%, mentre que l'ús de l'avió s'ha vist reduït en un 1,4%. L'any 2001 només augmentaren les arribades aèries a l'illa de Menorca (2,2%) i les marítimes de les Pitiüses (18,8%).

El transport marítim representa tan sols l'1% per als estrangers (el 99% arriben per via aèria) i el 17,42% per als nacionals (el 82,58% arriben en avió). Es tracta del trànsit de cabotatge nacional, que no inclou les arribades en creuers turístics, ja que es considera aquest passatge com a "excursionista" i no com a "turista" a efectes estadístics (normes de l'OMT). És remarcable el gran trànsit marítim entre la costa del Llevant espanyol i l'illa d'Eivissa (sense tenir en compte el "trànsit de badia" entre Eivissa i Formentera), que representa el 30% del total de les arribades marítimes a Balears.

Quant a les estades o pernoctes turístiques de Balears, l'any 2001 se'n produïren 105 milions, cosa que suposa un descens del 3,08% respecte de l'any 2000. Aquest descens s'explica per la reducció tant del nombre de turistes (1,24%) com també de l'estada mitjana (1,86%), que passà de ser de 10,41 dies l'any 2000 a 10,21 dies l'any 2001. En les tres temporades, les estades registrades l'any 2001 foren inferiors a les de l'any precedent, però el retall més acusat es va produir en la temporada mitjana ja que la xifra va queda reduïda un 8,41% (vegeu quadre I-89).

⁵⁶ El sector turístic de Mallorca presenta una molt forta dependència del turisme alemany que ha representat en les darreres dècades més del 40%, tot i que l'any 2001 la seva quota de mercat s'ha reduït al 36,8%. Per tant, la xifra d'arribades a Mallorca és molt sensible al comportament del alemany.

QUADRE I-89.

Estades turístiques per temporades a Balears

ESTADES TURÍSTIQUES A BALEARS. Temp. alta

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes (milers)	6.000.590	6.246.191	6.356.668	1,77%
Estada mitjana (dies)	11,36	11,07	10,76	-2,85%
Nombre d'estades	68.138.376	69.165.859	68.385.622	-1,13%

ESTADES TURÍSTIQUES A BALEARS. Temp. mitjana

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes (milers)	3.005.395	2.947.376	2.722.042	-7,65%
Estades mitjanes (dies)	9,58	9,51	9,43	-0,83%
Nombre d'estades	28.791.553	28.029.169	25.670.927	-8,41%

ESTADES TURÍSTIQUES A BALEARS. Temp.baixa

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes (milers)	1.256.000	1.217.620	1.203.062	-1,20%
Estada mitjana (dies)	9,22	9,15	9,10	-0,58%
Nombre d'estades	11.576.395	11.145.197	10.947.864	-1,77%

ESTADES TURÍSTIQUES A BALEARS. TOTAL

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes (milers)	10.261.984	10.411.187	10.281.772	-1,24%
Estanda mitjana (dies)	10,57	10,41	10,21	-1,86%
Nombre d'estades	108.506.324	108.340.226	105.004.413	-3,08%

Font: Conselleria de Turisme (IBATUR) i Departament d'Economia (CAEB).

Del total d'estades turístiques, el 65,12% correspon a les realitzades en temporada alta, quan, tot i incrementar-se el nombre de turistes en aquesta temporada (1,77%), sofriren un descens de l'1,13% ja que l'estada mitjana es va reduir un 2,85%. Per la seva banda, la temporada mitjana va comptar amb el 24,45% del total mentre que el 10,43% restant d'estades foren en temporada baixa. En aquestes dues darreres temporades la reducció de les pernoctes turístiques es donà pel descens tant en el nombre de turistes com en la reducció de l'estada mitjana.

Cal destacar també l'augment de la estacionalitat ja que el percentatge d'estades corresponents a les temporades baixa i mitjana es reduí 1,22 punts percentuals respecte de l'any 2000.

Per illes, la distribució del total estades va ser del 69,87% a Mallorca (73,36 milions), 12,04% a Menorca (12,65 milions) i 18,9% a les Pitiüses (18,9 milions). En el cas de Mallorca, el total d'estades turístiques es va veure reduït en un 3,7% respecte del 2000, i es reduí tant el nombre de turistes (2,20%) com l'estada mitjana a l'illa (1,53%). La variació per a cada una de les temporades turístiques segueix la mateixa pauta de variació, és a dir, registraren creixements negatius i, tal i com passava per al conjunt de Balears, la caiguda més forta va ser la registrada en temporada mitjana (9,81%), a causa sobretot de la caiguda del nombre de turistes en aquesta època (8,46%), encara que també l'estada mitjana es reduí, però amb menor mesura (1,47%). La temporada

alta, en què es produeixen el 60,57% de les pernòctes a l'illa gran, va patir una reducció del nombre d'estades de l'1,52%, malgrat el petit increment en el nombre de turistes (0,99%). En temporada baixa, la reducció fou molt més suau (0,6%) gràcies a l'augment de l'estada mitjana (1,11%) (vegeu quadre I-90).

QUADRE I-90.

Estades turístiques per temporades a Mallorca**ESTADES TURÍSTIQUES A MALLORCA. Temp. alta**

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes	4.066.023	4.166.866	4.208.271	0,99%
Estada mitjana (dies)	11,07	10,83	10,56	-2,49%
Nombre d'estades	45.010.874	45.127.158	44.439.342	-1,52%

ESTADES TURÍSTIQUES A MALLORCA. Temp. mitjana

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes	2.305.194	2.219.980	2.032.177	-8,46%
Estada mitjana (dies)	9,58	9,51	9,37	-1,47%
Nombre d'estades	22.083.755	21.112.006	19.041.498	-9,81%

ESTADES TURÍSTIQUES A MALLORCA. Temp. baixa

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes	1.139.445	1.104.808	1.086.142	-1,69%
Estada mitjana (dies)	9,20	9,00	9,10	1,11%
Nombre d'estades	10.482.896	9.943.271	9.883.892	-0,60%

ESTADES TURÍSTIQUES A MALLORCA. TOTAL

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes	7.510.662	7.491.653	7.326.590	-2,20%
Estada mitjana (dies)	10,33	10,17	10,01	-1,53%
Nombre d'estades	77.577.524	76.182.435	73.364.732	-3,70%

Font: Conselleria de Turisme (IBATUR) i Departament d'Economia (CAEB).

Quant a Menorca la pauta general fou la mateixa que per a Mallorca, tot i que la reducció del total d'estades en aquesta illa no va ser tan acusada (1,26%). Fou l'illa que registrà el menor decreixement ja que a les Pitiüses la reducció fou de l'1,84%. Això s'explica pel fet que a Menorca el nombre de turistes va créixer bastant més (2,07%) que a les Pitiüses (0,73%). L'estada mitjana, en canvi, es veié reduïda a ambdues illes (3,26% a Menorca i 2,56% a les Pitiüses) (vegeu quadres I-91 i I-92).

QUADRE I-91.

Estades turístiques per temporades a Menorca**ESTADES TURÍSTIQUES A MENORCA. Temp. alta**

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes	709.559	760.019	787.005	3,55%
Estada mitjana (dies)	13,12	12,76	12,16	-4,70%
Nombre d'estades	9.309.409	9.697.845	9.569.981	-1,32%

ESTADES TURÍSTIQUES A MENORCA. Temp. mitjana

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes	265.375	276.503	266.515	-3,61%
Estada mitjana (dies)	9,94	9,90	10,07	1,72%
Nombre d'estades	2.637.829	2.737.376	2.683.806	-1,96%

ESTADES TURÍSTIQUES A MENORCA. Temp. baixa

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes	36.855	37.827	43.061	13,84%
Estada mitjana (dies)	9,84	9,83	9,10	-7,43%
Nombre d'estades	362.653	371.837	391.855	5,38%

ESTADES TURÍSTIQUES A MENORCA. TOTAL

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes	1.011.789	1.074.349	1.096.581	2,07%
Estada mitjana (dies)	12,15	11,92	11,53	-3,26%
Nombre d'estades	12.309.892	12.807.058	12.645.642	-1,26%

Font: Conselleria de Turisme (IBATUR) i Departament d'Economia (CAEB).

QUADRE I-92.
Estades turístiques per temporades a les Pitiüses
ESTADES TURÍSTIQUES A LES PITIÜSES. Temp. alta

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes	1.225.008	1.319.306	1.361.392	3,19%
Estada mitjana (dies)	11,28	10,87	10,56	-2,85%
Nombre d'estades	13.818.093	14.340.856	14.376.300	0,25%

ESTADES TURÍSTIQUES A LES PITIÜSES. Temp. mitjana

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes	434.826	450.894	423.350	-6,11%
Estada mitjana (dies)	9,36	9,27	9,32	0,54%
Nombre d'estades	4.069.969	4.179.787	3.945.622	-5,60%

ESTADES TURÍSTIQUES A LES PITIÜSES. Temp. baixa

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes	79.700	74.985	73.859	-1,50%
Estada mitjana (dies)	9,17	11,07	9,10	-17,80%
Nombre d'estades	730.846	830.089	672.117	-19,03%

ESTADES TURÍSTIQUES A LES PITIÜSES. TOTAL

	1999	2000	2001	Variac.
Nombre turistes	1.739.534	1.845.185	1.858.601	0,73%
Estada mitjana (dies)	10,69	10,49	10,22	-2,56%
Nombre d'estades	18.618.908	19.350.732	18.994.038	-1,84%

Font: Conselleria de Turisme (IBATUR) i Departament d'Economia (CAEB).

Tant en el cas de Menorca com en el de les Pitiüses l'estacionalitat és molt més elevada ja que la concentració d'estades durant la temporada alta és molt més gran que en el cas de Mallorca. Es produeixen el 75% de les pernòctes en aquesta època en detriment de les estades en temporada baixa que són poc més del 3%. Pel que fa al

comportament de les estades per a cada una de les temporades, en el cas de Menorca és de rellevància el fet que mentre les temporades alta i mitjana patiren un descens (1,32 i 1,96% respectivament), la temporada baixa registrà un increment significatiu respecte de l'any anterior (5,38%) impulsat pel gran creixement del turisme en termes relatius, la qual cosa va permetre que la xifra d'estades fos superior a la de l'any anterior tot i la variació negativa de l'estada mitjana que es reduí gairebé un dia. A les Pitiüses, les estades en temporada alta foren les úniques que creixeren (0,25%), mentre que en la resta de temporades es patiren descensos significatius, especialment el registrat en temporada baixa (19,03%) en la qual l'estada mitjana es va reduir significativament (17,8%).

Si ens fixam ara en l'evolució mensual del turisme el 2001 a les Illes Balears en conjunt, observam que si bé l'any va començar amb augments d'arribades del turisme respecte del 2000, a partir d'abril (després de Setmana Santa) es produí un descens continu fins a final de l'any, només interromput durant els mesos de juny i setembre. També podem observar que el mes de major afluència d'arribades és juliol (16,2% del total anual) mentre que els mesos de menor afluència a Balears són gener i desembre (només l'1,8%). Així, l'estacionalitat turística de les Illes està clarament definida per mesos ja que les diferències entre ells són ben evidents. Els mesos compresos entre maig i setembre (que coincideixen amb la temporada alta) són els únics mesos de l'any on l'afluència de turistes supera el milió i, en concret, en els mesos de juliol i agost se supera la xifra de 1,5 milions. Després d'aquests, la xifra de turistes cau fins a 779 mil (8,1% sobre el total) en el mes d'octubre i decreix per sota dels 200 mil turistes en els mesos de novembre i desembre (vegeu quadre I-93).

QUADRE I-93.

Evolució mensual del turisme arribat per via aèria directa a Balears. 2001

Mesos	2001	Var.01/ 00	Acumulat	01 / 00
	Milers	Dif. %	Milers	%
Gener	173,8	7,2	173,8	7,2
Febrer	239,6	7,2	413,4	6,7
Març	348,1	1,1	761,5	4,2
Abril	710,5	-6,3	1.472,0	-1,1
Maig	1.148,7	-1,4	2.620,7	-1,3
Juny	1.402,0	2,6	4.022,7	-
Juliol	1.565,4	-2,5	5.588,1	-0,7
Agost	1.528,6	2,6	7.116,7	-
Setembre	1.418,2	-0,4	8.534,9	-0,1
Octubre	779,3	-13,2 (*)	9.314,2	-1,3
Novembre	180,8	-9,5	9.495,0	-1,5
Desembre	170,7	-10,6	9.665,7	-1,7
TOTAL	9.665,7	-1,7		

(*) Efecte 11-S.

Font: Elaboració pròpia amb dades de la Conselleria de Turisme.

Encara que l'estacionalitat mensual és palesa a totes i cada una de les illes, el grau hi varia tal i com s'ha comentat anteriorment. La polarització de la concentració de turistes

(diferència entre els mesos de més aflluència i els de menys) és molt més clara a les illes menors, on l'activitat durant els mesos de novembre a febrer és escassa, que a Mallorca, encara que a aquesta darrera també és important. Això es fa evident pel fet que cap dels mesos compresos entre novembre i març, ambdós inclosos, no superen l'1% dels turistes rebuts ni a les Pitiüses ni a Menorca, mentre que a Mallorca el menor percentatge representa el 2,2% sobre el total (gener i desembre). Els mesos amb major percentatge de turistes (juliol i agost) coincideixen per a totes les illes, tot i que a Menorca el major pes cau sobre el mes d'agost (19%) i a Mallorca i a les Pitiüses sobre juliol (15,1% i 19,4% respectivament (vegeu quadre I-94).

Aquesta concentració de turistes, també és diferent si es pren com a referència el lloc d'origen dels turistes. En aquest sentit observam un comportament molt diferenciat entre els turistes estrangers i nacionals que arriben a les Illes Balears que podria trobar justificació, entre d'altres, en la diferència de les condicions climàtiques entre Espanya i la resta d'Europa. Així, mentre que el turisme estranger es concentra en els mesos de sol i platja (juny-setembre), i rebem entre el 15% i el 16% dels turistes en cada un d'aquests mesos, xifres que cauen de manera contundent en els mesos de fred (novembre-febrer), amb participacions de l'1,8% a l'1,1% sobre el total, el turisme espanyol es distribueix de manera més homogènia al llarg de l'any. S'ha de tenir en compte també l'efecte positiu sobre la desestacionalització dels programes de l'IMSESO, que varen suposar gairebé 140.000 turistes a la temporada 2000/01 i prop 130.000 a la temporada 2001/02. L'arribada d'espanyols també té el seu màxim en els mesos de juliol i agost (11,8% i 13,8%), i en el mes de març es registra l'arribada de l'11% de turisme nacional. Cap mes no se situa per sota del 5,9% (xifra registrada l'octubre).

QUADRE I-94.

Evolució mensual arribades per via aèria per illes. 2001

ESTACIONALITAT DEL TURISME ARRIBAT PER VIA AÈRIA DIRECTA A BALEARS. 2001												
	Mallorca			Eivissa Formentera (*)			Menorca (*)			BALEARS		
En %	Estrg.	Esp.	Total	Estrg.	Esp.	Total	Estrg.	Esp.	Total	Estrg.	Esp.	TOTAL
Gener	1,5	7,6	2,2	0,1	3,7	0,5	0,1	3,4	0,6	1,1	6,5	1,8
Febrer	2,5	7,4	3,1	0,2	5,0	0,7	0,1	3,4	0,6	1,8	6,5	2,4
Març	3,8	9,7	4,6	0,3	6,4	1,0	0,3	4,5	0,8	2,9	8,6	3,6
Abril	8,1	11,4	8,6	3,5	10,3	4,3	2,9	9,2	3,8	6,8	11,0	7,4
Maig	12,3	6,3	11,5	12,8	7,8	12,3	14,8	6,7	13,6	12,7	6,6	11,9
Juny	14,5	7,2	13,6	17,5	11,3	16,8	18,7	9,7	17,4	15,5	8,1	14,5
Juliol	15,8	10,6	15,1	20,1	13,9	19,4	19,0	17,1	18,7	16,8	11,8	16,2
Agosto	14,9	12,0	14,6	19,7	16,3	19,3	18,5	21,8	19,0	16,1	13,8	15,8
Setembre	14,9	7,3	13,9	18,0	11,5	17,2	17,2	10,4	16,2	15,6	8,3	14,6
Octubre	8,6	5,9	8,3	7,6	5,7	7,4	8,1	5,8	7,8	8,4	5,9	8,1
Novembre	1,6	7,5	2,3	0,1	4,6	0,6	0,2	4,2	0,8	1,2	6,7	1,9
Desembre	1,5	7,1	2,2	0,1	3,5	0,5	0,1	3,8	0,7	1,1	6,2	1,8
Total any	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

(*) Observau l'escassa activitat durant els mesos de gener, febrer, novembre i desembre, especialment a les illes menors.

Font: Elaboració pròpia amb dades de la Conselleria de Turisme.

Per illes, la tendència és la mateixa que hem comentat fins ara. Els estrangers arribats a Mallorca en els mesos de juny a setembre representen el 60% del total, mentre que els mesos de desembre i gener reben l'1,5% respectivament; en canvi, quant a turisme espanyol, les participacions mensuals es mouen entre el 5,9% del mes d'octubre i el 12% del mes d'agost, i són també rellevants els mesos d'abril (11,4%), juliol (10,6%) i març (9,7%). En el cas de les Pitiüses, només els mesos de juliol i agost concentren el 40% del total d'estrangers arribat a aquestes illes, amb participacions respectives encara per sobre de les de juny (17,5%) i setembre (18%) i, per tant, no és estrany veure com els mesos de novembre a març no aconsegueixen rebre més de mig punt percentual del total. Pel que fa als espanyols, les diferències són més clares que a Mallorca, ja que les menors participacions situen els mesos de desembre i gener en el 3,5% i 3,7% dels turistes nacionals i els màxims es registren l'agost i el juliol (16,3% i 13,9% respectivament). L'afluència de turistes espanyols i estrangers a Menorca té un comportament molt semblant a la de les Pitiüses, si bé cal destacar que els espanyols que van a Menorca el mes d'agost ho fan en major percentatge (21,8%) que els que decideixen anar a les Pitiüses aquest mateix mes.

El nivell de satisfacció del turista és una dada molt a tenir en compte en l'anàlisi d'un destí. A Balears gaudim d'un bon nivell que se situa en temporada alta del 2001 en el 84,2% ("molt bona" i "bona") enfront del 80,4% del 2000⁵⁷. Però hi ha motius de "queixes i suggeriments de millora" que es repeteixen des de l'any 1989: el 5,2% dels turistes critica els renous nocturns i la brutícia fora de l'allotjament, el 5,1% critica la falta d'atenció al medi ambient i l'escàs tipisme (amb repetides frases com "hi ha excessiva comercialització" i "s'ha de limitar el turisme massiu"), el 3,1% critica el nivell de preus fora de l'allotjament (en especial de les begudes no alcohòliques i de l'aigua mineral), l'1,9% critica l'entorn social i urbà (hospitalitat, excessiu predomini d'algunes nacionalitats), l'1,8% critica el sistema de transports urbà i el trànsit, i l'1,7% critica alguns serveis bàsics i l'allotjament turístic. Els temes més ben valorats foren: els aeroports/ports, la qualitat de l'allotjament, la qualitat dels restaurants, l'atenció i l'amabilitat de la gent, la seguretat ciutadana i la relació "qualitat/preu", tots ells amb puntuació superior al 70%. Per la part contrària, els pitjors foren: l'oferta cultural, l'oferta d'oci complementària, la senyalització turística, la neteja de l'entorn urbà i la protecció al medi ambient.

És important, en termes de màrqueting, posar atenció a aquests temes que afecten el nivell de satisfacció del client, en especial a l'hora de realitzar campanyes urgents de promoció, com les del 2001-2002 amb la col·laboració d'IBATUR, la Cambra de Comerç i la Secretaria General de Turisme.

⁵⁷ Vegeu, *La Despesa Turística*, UIB per al Govern de les Illes Balears, 2001-2000.

8.2.2. L'OFERTA D'ALLOTJAMENT

La capacitat d'allotjament turístic de Balears l'any 2001 se situa en 405.834 places regulades, de les quals 301.096 són hoteleres i 104.738 extrahoteleres regulades. Amb relació a l'any 2000 s'ha produït un lleuger descens del -1% d'aquesta capacitat, amb -4.236 places menys⁵⁸ (vegeu quadre I-95).

Val la pena recordar que l'evolució de l'oferta de l'allotjament regulat de Balears des de l'any 1991 fins al 2000 ha crescut només 20.390 places (5,3%). Si relacionam aquest magre augment amb el notable augment de les estades (57%) produïdes al mateix període, és evident que s'ha produït un fort augment de les estades turístiques en l'oferta no regulada. Així, l'oferta de places turístiques no regulades es pot estimar en prop de 115 mil, que sumades a les regulades faria un total estimat de 520 mil places d'ús turístic ocasional i continu (les no regulades representarien un 22% del total).

Detectar i eliminar aquesta oferta no regulada és un tema complex, ja que quan no s'efectua una pública promoció turística, la seva situació no és necessàriament il·legal. El percentatge del 22% d'aquesta oferta sobre l'allotjament total de Balears és una mitjana teòrica i estimativa, que en temporada alta pot augmentar fins per damunt del 25%, quan es registra la plena ocupació de tots els llits turístics disponibles.

Per illes, Mallorca té el 67,8% de l'oferta regulada d'allotjament de Balears, Eivissa el 19,4%, Menorca l'11% i Formentera l'1,8%. S'han produït descensos de capacitat a totes les illes, excepte a Formentera que manté la del 2000.

Destaca el 2001 el desplaçament de categories de la planta hotelera cap a més estrelles. Actualment el 58,8% del total correspon a 3 estrelles, el 19% a 4 estrelles, el 13,6% a 2 estrelles, el 6,8% a 1 estrella, l'1,3% a 5 estrelles i la resta del 0,5% a altres allotjaments de rang inferior a 1 estrella. El 2001 la planta hotelera sumava 301.096 places, amb un descens de -4.105 places (-1,3%). La planta d'apartaments no regulats sumava 98.860 places, amb un descens de -451 places (-0,5%). La planta d'agroturisme i similars sumava 2.060 places, amb un augment de 320 places (18,4%). I la planta de càmpings va seguir sense alteracions amb 3.818 places (vegeu quadre I-96).

Segons les dades oficials⁵⁹, l'ocupació efectiva hotelera sobre places obertes de Balears el 2001 fou del 78,6%, per davall del 79,5% del 2000. Per altra banda, la mitjana anual de les places obertes fou tan sols del 62,6%, també per davall del 66,1% de l'any 2000. El resultat d'ambdós coeficients, dona un nivell mitjà anual d'ocupació teòrica hotelera sobre places existents, amb un 49,2% el 2001 enfront del 52,5% del 2000. Els actuals reptes de l'empresari hotelier són preocupants, ja que per una banda ha de fer front a una creixent fiscalitat i augment de costos de producció, mentre que per altra banda la seva part contractant (majoristes de viatges) ha augmentat la seva dimensió i el seu poder negociador enfront de fundats augments de preus del servei hotelier. És impor-

⁵⁸ Vegeu, *El Turisme a les Illes Balears*, 2001. Conselleria de Turisme.

⁵⁹ Vegeu, *Dades Informatives 2001*. Conselleria de Turisme.

QUADRE I-95.

Capacitat de l'allotjament turístic de Balears 2001

A 31.12.01	Hotels	Var. 01/ 00		Apmts.	Var. 01/ 00		Agrotur	Var. 01/ 00		Càmping	Var. 01/ 00		Totales	Var. 01/ 00		Distri% Places
Illes	Places	Places	%	Places	Places	%	Places	Places	%	Places	Places	%	Places	Places	%	
Mallorca	219.869	-3.004	-1,3	52.542	1.254	2,4	1.769	269	17,9	1.000	-	-	275.180	-1.481	-0,5	67,8%
Eivissa	53.123	310	0,6	23.320	-1.160	-4,7	123	16	15,0	1.998	-	-	78.564	- 834	-1,1	19,4%
Formentera	4.652	-	-	2.888	-	-	-	-	-	-	-	-	7.540	-	-	1,8%
Menorca	23.452	-1.411	-5,7	20.110	-545	-2,6	168	35	26,3	820	-	-	44.550	-1.921	-4,1	11,0%
Balears	301.096	-4.105	-1,3	98.860	-451	-0,5	2.060	320	18,4	3.818	-	-	405.834	-4.236	-1,0	
Distrib.%	74,2%			24,4%			0,5%			0,9%			100%			100%

Font: Elaboració pròpia sobre dades de la Conselleria de Turisme.

QUADRE I-96.

Categoria dels allotjaments d'hostaleria de Balears, 2001										
Places (31.12.01)	Altres	1*	2*	3*	4*	5*	Total (places)	01/00	(%)	Distribució
Hotels	-	6.140	22.641	120.714	36.301	3.469	189.265	-973	-0,5	62,9
Hotel-Residència	-	1.361	1.968	2.366	715	58	6.468	-161	-2,4	2,1
Hotel-Apartament	-	106	3.616	45.952	19.975	218	69.867	-1.479	-2,1	23,2
Residència-Apartament	-	557	1.443	1.567	244	-	3.811	32	0,8	1,3
Hostal	-	4.766	3.402	1.008	-	-	9.176	-986	-9,7	3,0
Hostal-Residència	-	5.044	3.865	245	55	-	9.209	-367	-3,8	3,1
Ciutat vacacional	-	2.624	3.987	5.139	-	-	11.750	-	-	3,9
Altres	1.550	-	-	-	-	-	1.550	-171	-9,9	0,5
Total	1.550	20.598	40.922	176.991	57.290	3.745	301.096			
Variació places 01/00	-17,1	-1.500	-5.973	4.085	-1.332	786		-4.105		
Variació % 01/00	-9,9	-6,8	-12,7	2,4	-2,3	26,6			-1,3	
Distribució %	0,5	6,8	13,6	58,8	19,0	1,3				100

Font: Elaboració pròpia sobre dades de la Conselleria de Turisme.

QUADRE I-97.

Ocupació hotelera per mesos i per illes (i % de places obertes sobre places totals), 2001																
	Mallorca			Eivissa			Formentera			Menorca			Balears			
	S/Total	S/Obertes	PO. S/ PT	S/Total	S/Obertes	PO. S/ PT	S/Total	S/Obertes	PO. S/ PT	S/Total	S/Obertes	PO. S/ PT	S/Total	S/Obertes	PO. S/ PT	
Gener	11	52,6	21,4	3,6	62,8	5,8	3,5	15	2,3	1,6	59,1	2,7	8,5	53,3	16	
Febrer	19	67,9	27,3	4,6	70,8	6,5	3,5	15	2,3	2,9	61,7	4,7	13,8	67,8	20,3	
Març	36	68,3	52,6	4,2	63	6,5	6,8	22,6	29,9	3,9	77,1	5	25,5	67,6	37,7	
Abril	53	67,3	79,2	14,5	56,7	25,5	13,4	41,6	32,1	7,9	41,2	19,2	40	65,3	61,2	
Maig	74	75,2	98,7	64	70,4	90,9	41,1	42,8	96	76	77,5	98	72	74,1	97,1	
Juny	85	84,9	99,7	79,6	80,2	99,2	72,1	72,1	100	90,4	90,6	99,8	84,3	84,5	99,7	
Juliol	92	91,6	100	89,9	89,9	100	78	78	100	89,8	89,8	100	90,8	90,8	100	
Agost	94	93,5	100	95,3	95,3	100	96,4	96,4	100	97,3	97,3	100	94,3	94,3	100	
Setembre	88	87,6	100	83,5	83,5	100	74,3	74,3	100	91,3	91,3	100	87	87	100	
Octubre	64	65,2	97,5	49,6	56,7	87,4	48,7	56	86,9	56,6	61,9	91,4	59,9	63,2	94,7	
Novembre	12	54,3	21,7	4,4	65	6,8	0,5	2	2,3	2,3	52,7	4,3	9,1	54,9	16,5	
Desembre	12	40	15,3	2,9	55,6	5,3	0,5	2	2,3	2,1	56,9	3,7	5	41,8	11,9	
% Anual	53	78,1	67,4	41,1	78,6	52,3	35,9	66,8	53,8	43,5	83,7	52	49,2	78,6	62,6	

Font: Elaboració pròpia sobre dades de la Conselleria de Turisme.

tant observar que la planta oberta el mes de desembre a Balears fou tan sols de l'11,9% el 2001 (19,9% el 2000) (vegeu quadre I-97).

Per poder augmentar el grau d'ocupació hotelera caldria millorar la desestacionalització dels fluxos turístics, cosa que s'ha fet a Canàries i al Carib, destins que són receptors de moltes inversions d'hotelers de Balears, ja que segons la normativa vigent (Llei del turisme 1999) i la carestia dels solars no s'aconsegueixen pràcticament augments de capacitat hotelera a Balears.

8.2.3. ELS INGRESSOS PER TURISME

A l'estudi de la despesa turística realitzat per l'empresa IPD per al Govern de les Illes Balears, s'estima per al 2001 una despesa total agregada (en origen i destí) de 7.767 milions d'euros, és a dir, 1,3 bilions de ptes., per a 10.023.777 turistes i 94 milions d'estades, cosa que fa una estada mitjana de 9,4 dies.

Per altra banda, la sèrie anual de l'Estudi de la Despesa Turística a Balears elaborat pels professors del Departament d'Economia i Empresa de la UIB, A. Sastre i E. Aguiló, fou continuada també el 2001 (encara que en aquest any només per a ús propi i inèdit) i s'hi reflectí un total de despesa arribada a Balears de 6.184,4 milions d'euros, és a dir, 1,029 bilions de ptes., amb un augment del 2,2% sobre l'any 2000, en termes nominals. A pesar d'aquest augment nominal, en termes reals va suposar un descens de la despesa total anual de prop del -2,1% (resultat d'una baixada del -2,4% de les estades i un augment del 0,4% de la despesa real per persona /dia, que utilitza un deflactor del 5,4% per a un augment nominal d'aquesta despesa del 5,8%). L'estudi es basa en un total d'11.085.500 turistes i 112,9 milions d'estades, cosa que fa una estada mitjana de 10,18 dies (un -2% inferior a la del 2000). La mitjana de despesa turística per persona/dia, que arriba a Balears és de 54,91 euros (devers 9.137 ptes.), que sumades als 22,86 euros (3.804 ptes.) que no entren a Balears totalitzen una mitjana de despesa total del turista de 77,7 euros (12.941 ptes.) (vegeu quadre I-98).

QUADRE I-98.

Ingressos turístics arribats a Balears i despesa per persona i dia a Balears					
Any	Total euros	Total pessetes	% Var. interanual d'ingressos	Despesa mitjana/dia	Ingressos % sobre cost total de les vacances (per persona i dia)
	(milions corrents)	(milers de milions corrents)	(pta./eur. constants)	(pta.constants)	
1986	-	312,8	-	4.580	66,6
1987	-	356,7	8,9	4.579	67,1
1988	-	405,3	8,4	4.761	66,7
1989	-	383,8	-11,3	4.959	67,9
1990	-	347,7	-15,1	4.829	68,0
1991	-	370,0	2,2	5.242	69,8
1992	-	387,2	-3,4	5.217	71,5
1993	-	443,7	9,1	5.652	72,6
1994	-	584,9	9,8	6.183	71,3

1995	-	642,1	4,8	6.726	71,4
1996	-	670,0	0,9	7.065	71,7
1997	-	742,9	8,4	7.512	71,7
1998	-	850,7	10,7	7.965	71,2
1999	-	941,3	7,0	8.304	71,0
2000 (*)	6.050,4	1.006,7	-1,2	8.631	71,1
2001	6.184,4	1.029,0 (y)	-2,0	9.137	70,0 (z)

(x) - Comparatiu real 2000/99: ingressos en pessetes corrents 978,8 (sense afegir 2,7 milions d'estades d'espanyols per canvi metodològic el 2000).

(y) - Tot i no ser les dades oficials elaborades per l'IPD amb 5.586 milions d'euros, es continua amb l'elaboració sobre dades de la UIB per poder establir una comparació interanual. La xifra citada sense el turisme nàutic esportiu, que no es compta en l'estudi de la UIB, donaria un total de 5.258 milions d'euros.

(z) - Xifres estimatives.

Font: Elaboració pròpia sobre dades anuals de "La Despesa Turística a les Illes Balears" (UIB).

L'estudi sobre la despesa turística de l'IPD per al 2001 no té referent del 2000 per poder obtenir una comparació fiable, com és lògic, ja que arranca l'any 2001 amb una metodologia un poc distinta de l'utilitzada per a l'estudi de la UIB. Però per als dos estudis hi ha un fet comú i notable que incideix negativament en la competitivitat de Balears com a destí turístic, i en definitiva sobre el volum real d'ingressos rebuts. Es tracta d'un alt nivell d'IPTC, enregistrat els dos últims anys que reflecteix també un dels IPC més alts de les comunitats autònomes d'Espanya. (vegeu apartat 3. 4. 1 d'aquest capítol).

L'IPTC balear va augmentar el 5,1% el 2000 i el 5,4% el 2001, segons un estudi dels professors de la UIB, E. Aguiló i A. Sastre, per al Govern de les Illes Balears per al 2000 i d'E. Bardolet per al 2001. Un estudi del Centre de Recerca Econòmica de la Caixa d'Estalvis de Balears, basat en dades de l'INE, dona un augment del 6% de l'IPTC del 2001, la qual cosa representa 1,3 punts més que l'augment de la mitjana espanyola. Aquesta pèrdua de competitivitat s'agreuja pel fet que l'índex balear de l'IPCH (hoteler) i de l'IPCT (turístic) se situava en 121,2 i 111,6 (base 100 del 1999) respectivament, molt per damunt dels índexs d'altres països competidors del Mediterrani, fins i tot del de les Illes Canàries que enregistraren 109,9 i 110,1 respectivament⁶⁰. Per altra banda, hi ha diferències entre ambdós estudis, per al cost total agregat de les vacances és de 4,02 euros (669 ptes.) de més per a l'IPD, mentre que per a la despesa que arriba a Balears és només d'1,25 euros/dia (208 ptes.) de més per a la UIB. Aquesta última desviació es pot considerar mínima si tenim en compte les ja esmentades diferències metodològiques.

Segons la UIB, la part de la despesa turística que no arriba a Balears és aproximadament del 30% de la despesa total pagada pel turista (correspon a l'avió estranger, al cost/benefici del majorista de viatges) mentre que per a l'IPD seria una mica més alt amb el 34%. Una altra diferència, encara que de dubtosa comparació, és que segons la UIB de la despesa total arribada a Balears, el 57% es realitza a l'hotel o establiment d'allotjament (estada i extres) i el 43% fora (compres, excursions, etc.); mentre que per a l'IPD només prop del 34% de la despesa es realitza a l'hotel o establiment d'allotjament i el 63% fora de l'allotjament.

⁶⁰ Vegeu, *Conjuntura econòmica de les Illes Balears*. 4t trimestre 2001, Conselleria d'Hisenda i Pressuposts del Govern de les Illes Balears.

8.3. POLÍTICA TURÍSTICA

Davant l'atípic i inesperat augment del turisme dels anys noranta, el Govern de les Illes Balears, desbordat per l'increment real i potencial de la capacitat d'allotjament i per la saturació dels serveis públics bàsics (en especial aigua), va començar a elaborar normatives per neutralitzar augments irracionals via restriccions a la construcció d'habitatges i hotels a zones naturals protegides (LEN, 1991) i a zones costeres turístiques (POOT, 1994) i via limitacions a nivell sectorial (Llei general del turisme, 1999, una plaça d'allotjament nova a canvi d'una altra donada de baixa). Aquesta política restrictiva enfront del punt màxim del turisme a l'estiu i enfront d'una indeturable i creixent capacitat d'allotjament poblacional (per efecte de la immigració i de les segones residències) s'accentuà des de finals del 1999 amb l'inici del nou mandat polític de l'actual coalició governant (Pacte de Progrés). No obstant això, el vertader problema del sector turístic balear, ja abans de l'11-S, ha estat la falta de diàleg i d'acords entre els sectors privat i públic de Balears, cosa que ha deteriorat la capacitat de reacció d'aquesta CA, com a primer destí turístic espanyol i mediterrani, davant dels reptes de la crisi subsegüent a l'11-S i ha suposat una pèrdua d'imatge per l'excessiva proliferació de notícies negatives, en especial al mercat alemany.

Des de l'any 2001 ha existit una forta oposició per part de gran part del empresaris turístics, en especial els hotelers, amb motiu de la tramitació del nou impost turístic, anomenat "ecotaxa" (impost sobre estades en empreses turístiques d'allotjament) en preveure que tot o part d'aquest impost repercutiria sobre el seu compte de resultats, en no ser acceptat pels majoristes de viatges. El sector hotelier se sentí discriminat pel fet d'haver de suportar en solitari el pes de l'"ecotaxa", de la qual s'escapa prop d'un 25% de l'oferta d'allotjament no regulada. No obstant això, l'"ecotaxa" marca una nova etapa d'inversions públiques per a la protecció del medi ambient i per a la regeneració de zones turístiques, que probablement serà la pauta normal dels propers anys. Així i tot, seria desitjable i convenient que Balears arbitràs sistemes alternatius o complementaris de finançament d'unes inversions en medi ambient que cada any seran més costoses, si es desitja elevar el nivell de qualitat del turisme a Balears. El cost de l'"ecotaxa" per estada mitjana és de prop d'un euro, excepte per a nins de menys de 12 anys i s'ha començat a aplicar l'1 de maig del 2002. S'espera recaptar prop de 73 milions d'euros anualment.

Altament, l'objectiu del desenvolupament sostenible assumit pel CES (vegeu el preàmbul de la I part d'aquesta Memòria) defineix bé el gran canvi que es produeix al model turístic balear al principi d'aquest nou segle que, després de quasi cinquanta anys d'èxit sense precedents, ha arribat a un punt de consolidació i de recerca de noves vies de creixement, mitjançant la comercialització de nous productes de major qualitat i menor cost mediambiental, a fi de mantenir l'excel·lent ràtio "value for money" que ha estat la clau d'aquell èxit durant el segle passat.

9. COMERÇ

Presentam en aquest apartat un primer epígraf sobre l'estructura empresarial del comerç a Balears, i un segon apartat en el qual es recullen els principals resultats de l'enquesta que sobre el sector realitza cada any AFEDECO.

9.1. ESTRUCTURA EMPRESARIAL DEL SECTOR COMERÇ A BALEARS

Presentam a continuació la distribució del nombre d'empreses per sectors econòmics, per destacar la importància del comerç a Balears (vegeu quadre I-99).

QUADRE I-99.

**Distribució del nombre d'empreses per sectors,
comunitat autònoma de les Illes Balears**

SECTORS	Absolut	Percentatge
Indústria	5.327	7,46%
Construcció	11.456	16,04%
Comerç	18.552	25,97%
Resta de serveis	36.089	50,53%
TOTAL	71.424	100%

Font: INE, elaboració pròpia.

Si procedim a analitzar el pes del teixit empresarial de la branca del comerç en el total del sector serveis, podem observar la seva importància en el conjunt del teixit econòmic balear (26%).

QUADRE I-100.

Distribució nombre d'empreses del sector comerç en el sector serveis

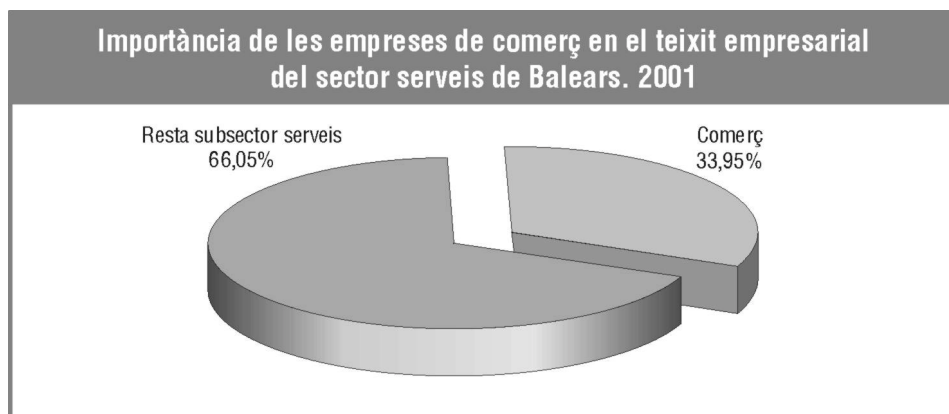
SECTOR serveis	Absolut	Percentatge
Comerç	18.552	33,95%
Altres empreses de serveis	36.089	66,05%
TOTAL serveis	54.641	100%

Font: INE, elaboració pròpia.

El percentatge d'empreses de comerç en el conjunt del sectors serveis és del 33,95%. Aquest percentatge és inferior respecte d'anys anteriors si el comparam amb el nombre total d'empreses d'altres serveis (vegeu quadre I-100 i gràfic I-27).

Segons les dades de l'Institut Nacional d'Estadística, el nombre total d'empreses del sector comerç l'any 2001 era de 18.552, de les quals 12.818 eren de comerç al detall, 3.951 de comerç a l'engròs, i 1.783 eren empreses de venda, manteniment i reparació de vehicles de motor, motocicletes i ciclomotors (vegeu quadre I-101).

GRÀFIC I-27.

Font: INE, elaboració pròpia.

QUADRE I-101.

Nombre de total d'empreses de comerç. 2001		
TIPUS	NOMBRE	PERCENTATGE
50. Venda, manteniment i reparació de vehicles de motor, motocicletes i ciclomotors	1.783	9,6%
51. Comerç a l'engròs i intermediaris de comerç, excepte de vehicles de motor i motocicletes	3.951	21,3%
52. Comerç de venda al detall, excepte el comerç de vehicles de motos, motocicletes i ciclomotors	12.818	69,1%
TOTAL	18.552	100%

Font: INE, elaboració pròpia.

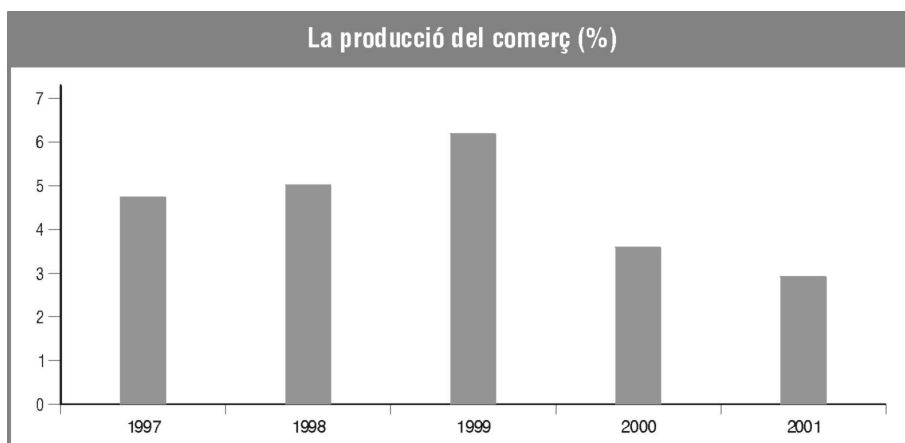
Quant a les dades de quantitat d'empreses en el sector hem de constatar que existeix un estancament del nombre respecte dels anys anteriors i que s'ha produït un efecte vaivé entre comerços de nova creació i comerços que desapareixen.

L'anàlisi de les dades sobre contractació permet afirmar que les contractacions de dependent de comerç representaren el 7,5% del total de la nova contractació a Balears i que se situaren en el cinquè lloc de la contractació més sol·licitada després de cambrer, personal de neteja, picapedrer i empleat administratiu (vegeu apartat 1. 7. 1. del capítol II).

9.2. ENQUESTA SOBRE EL COMERÇ

Recollim en aquest apartat els principals resultats de l'enquesta d'AFEDECO quant a la valoració de la producció, temporada, marxa del negoci, vendes, clients i poder de compra dels turistes.

GRÀFIC I-28.

Font: AFEDECO.

9.2.1. PRODUCCIÓ

La producció del comerç, si bé ha augmentat en termes reals un 2,81% (any 2001), disminueix respecte de l'any anterior (3,52%) i, es confirma la desacceleració que s'inicià l'any 2000 (vegeu quadre I-102 i gràfic I-28).

QUADRE I- 102.

Taxes de valoració anual en %

Anys	%
1997	4,60
1998	4,90
1999	6,10
2000	3,50
2001	2,81

Font: AFEDECO.

Dins del sector comerç hem de diferenciar entre les grans superfícies i la resta, ja que les grans superfícies continuen incrementant les vendes als seus establiments respecte de la resta del sector.

Durant l'any 2001 el clima empresarial ha continuat deteriorant-se, ja que s'ha observat com s'han reduït les expectatives d'augment de les vendes, fet que també es constata el primer semestre de l'any 2002, cosa que suposa un índex de confiança de l'empresari del sector comerç negatiu.

9.2.2. VALORACIÓ DE L'ANY 2001 I PRIMER SEMESTRE 2002

En analitzar la valoració de l'actual temporada a les zones estudiades, el 51,5% dels establiments comercials enquestats la valoren com a "dolenta" i "molt dolenta", el 31,3% valora aquesta evolució com a "regular" i sols el 15,7% en fa una estimació positiva (vegeu quadre I-103).

QUADRE I- 103.

Valoració de l'evolució experimentada en la temporada

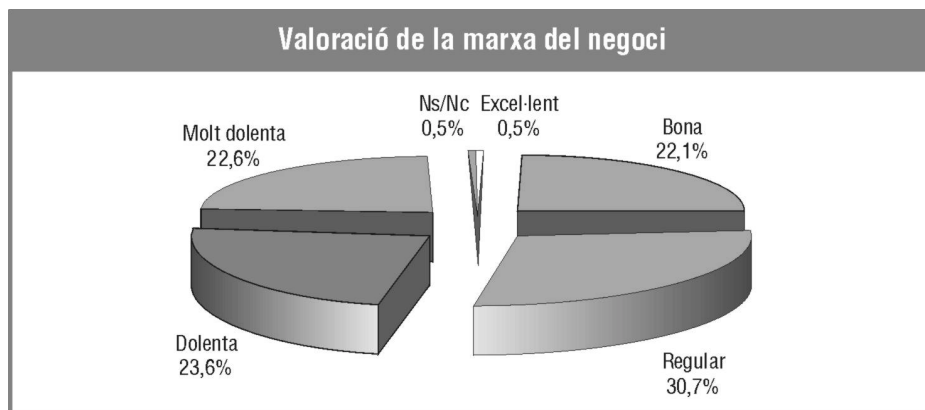
Excel·lent	0%
Bona	15,7%
Regular	31,3%
Dolenta	28,3%
Molt dolenta	23,2%
Ns/Nc	1,5%

Font: AFEDECO.

9.2.3. VALORACIÓ DE LA MARXA DEL NEGOCI

La valoració que tenen els comerciants de l'evolució experimentada al seu comerç durant l'any 2001 queda resumida de la següent manera: el 22,6% dels comerciants considera que l'evolució del seu comerç ha estat positiva, el 30,7% valora aquesta evolució com a regular i el 46,2% en fa una estimació negativa (vegeu gràfic I-29).

GRÀFIC I-29.

Font: AFEDECO.

Es pot afirmar el sentiment generalitzat de pessimisme dels comerciants sobre la valoració de la marxa del seu negoci durant l'exercici 2001 i inici del 2002.

9.2.4. EVOLUCIÓ VOLUM DE VENDES DE L'ESTABLIMENT

Amb relació al volum de vendes de l'establiment, i amb referència a l'any anterior els resultats reflecteixen que el 68,3% del total manifesta que han disminuït les seves vendes, només el 7% dels establiments afirmen que han augmentat les seves vendes (vegeu quadre I-104).

QUADRE I-104.

Volum de vendes

Superior a l'any passat	7%
Igual a l'any passat	24,6%
Inferior a l'any passat	68,3%

Font: AFEDECO.

9.2.5. MITJANA DE VENDES

Al quadre I-105 es pot constatar que als comerços on es redueixen les vendes, aquesta reducció és superior al 20% a més de la meitat dels comerços entrevistats.

QUADRE I-105.

Variació percentual - Volum de vendes

	Comerços que han augmentat les seves vendes	Comerços que han disminuït les seves vendes
Fins 10%	44,4%	23,7%
Entre 11% i 20%	55,6%	21,2%
Més del 20%	0%	55,1%

Font: AFEDECO.

La mitjana de vendes reflecteix una valoració negativa. S'ha produït una disminució mitjana del volum de vendes respecte de l'any anterior del 16,2% (vegeu quadre I-106).

QUADRE I-106.

Mitjana de venda

Increment mitjà	14,1%
Disminució mitjana	28,6%
Variació mitjana en el volum de vendes	-16,2%

Font: AFEDECO.

9.2.6. EVOLUCIÓ NOMBRE DE CLIENTS DE L'ESTABLIMENT

Amb relació al nombre de clients de l'establiment, i amb referència a l'any 2000, els resultats reflecteixen que el 64,8% del total manifesta que ha disminuït el nombre de clients a l'establiment comercial, només el 5,5% dels establiments afirma que ha estat superior el nombre de clients (vegeu quadre I-107).

QUADRE I-107.

Nombre de clients

Superior a l'any passat	5,5%
Igual a l'any passat	29,6%
Inferior a l'any passat	64,8%

Font: AFEDECO.

9.2.7. MITJANA NOMBRE DE CLIENTS

Al quadre I-108 es pot constatar que als comerços on es redueixen els clients, aquesta la reducció és superior al 20% en més de la meitat dels establiments comercials analitzats.

QUADRE I-108.

Variació percentual - Nombre de clients		
	Comerços que han augmentat les seves vendes	Comerços que han disminuït les seves vendes
Fins 10%	66.7%	21,1%
Entre 11% i 20%	33.0%	25,7%
Més del 20%	0.0%	53,2%

Font: AFEDECO.

Així mateix, s'ha produït una reducció mitjana del nombre de clients respecte de l'any anterior que es xifra en el 15,8% (vegeu quadre I-109).

QUADRE I-109.

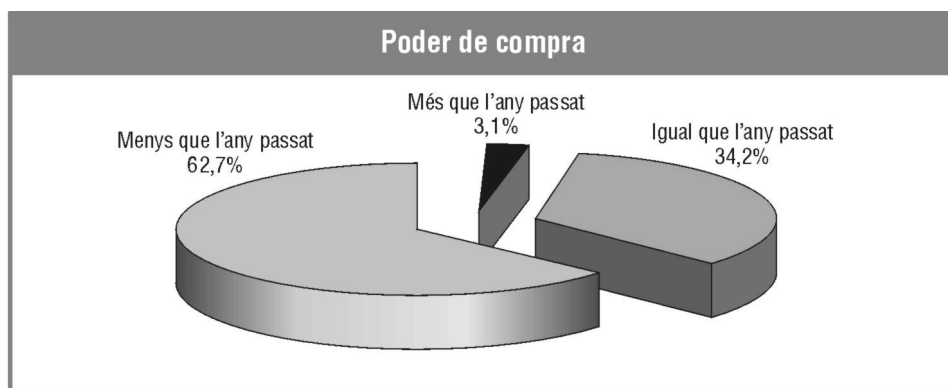
Mitjanes nombre de clients	
Increment mitjà	11,7%
Disminució mitjana	29,9%
Variació mitjana en el nombre de clients	- 15,8%

Font: AFEDECO.

9.2.8. PODER DE COMPRA DELS TURISTES

Quant al poder de compra dels turistes aquesta temporada, el 62,7% dels comerciants de les zones turístiques de Mallorca considera que és menor que en temporades anteriors, el 34,2% afirma que és igual a l'any anterior, mentre que la resta, 3,1% considera que és superior que l'any passat (vegeu gràfic I-30).

GRÀFIC I-30.

Font: AFEDECO.

Dels resultats globals d'aquesta enquesta que reflecteix el quadre I-110 se'n desprèn l'augment de la desconfiança econòmica dels empresaris del sector comerç, la reducció del nivell de confiança del qual respon a diferents factors, entre els quals s'han de destacar:

- Descens de les vendes.
- Increment dels costos.
- Menor demanda turística en termes reals produïda per una reducció de les economies dels països emissors de turistes a les Illes.
- Un nivell d'inflació més elevat respecte del conjunt de la mitjana nacional.

QUADRE I-110.

Resultats globals

Valoració temporada:

Positiva	15,7%
Regular	31,3%
Negativa	51,5%
Ns/Nc	1,5%

Valoració marxa comerç:

Positiva	22,6
Regular	30,7
Negativa	46,2
Ns/Nc	0,5

Evolució volum de vendes:

Superiors a l'any passat	7
Iguals a l'any passat	24,6
Inferiors a l'any passat	68,3

Mitjanes de venda

Increment mitjà	14,1
Disminució mitjana	28,6
Variació mitjana en el volum de vendes	-16,2

Evolució nombre de clients:

Superiors a l'any passat	5,5
Igual a l'any passat	29,6
Inferior a l'any passat	64,8

Mitjanes de nombre de clients

Increment mitjà	11,7
Disminució mitjana	29,9
Variació mitjana en el volum de vendes	-15,8

Poder adquisitiu dels turistes:

Superior a l'any passat	3,1
Igual a l'any passat	34,2
Inferior a l'any passat	62,7

Font: AFEDECO.

10. TRANSPORTS I COMUNICACIONS

A aquest apartat analitzam en primer lloc el subsector del transport en el qual desglossam l'anàlisi per al transport marítim, aeri, interior de viatgers, mercaderies per carretera i activitats annexes als transports. En segon lloc estudiam el subsector de les comunicacions tot diferenciant el que són els serveis postals, telegràfics i de missatgeria del que són els serveis de telecomunicacions.

10.1. TRANSPORTS

La producció real dels transports es frenà notablement l'any 2001, amb un creixement del 0,8%, taxa molt inferior a la de l'any anterior (3,8%) i, sobretot, a la corresponent al 1999, quan cresqué un 10,3%.

El transport exterior (trànsit de passatgers i de mercaderies per vies marítima i aèria) evolucionà amb atonia, amb un augment en conjunt del 0,6%, enfront del 4,7% de l'any anterior, com a conseqüència, sobretot, de la disminució del trànsit aeri de passatgers. El transport marítim creixé moderadament.

El transport interior creixé un 1,6%, també per davall de l'any anterior (3,2%), si bé el comportament dels segments és molt dispar: continuaren creixent a bon ritme el transport urbà i, sobretot, el ferrocarril, el trànsit del qual registrà una remarcable expansió. El transport regular de viatgers es recuperà. La resta de modalitats de transport es va reatreure. La producció agregada de les activitats annexes als transports registrà un lleu augment del 0,8%.

10.1.1. TRANSPORT MARÍTIM

El transport de passatgers per via marítima regular en règim de cabotatge creixé un 1,7% el 2001, amb un alentiment notablement del ritme de creixement després de l'augment de l'11,7% experimentat l'any anterior. En els cinc darrers anys el trànsit ha evolucionat clarament a l'alça, i ha passat d'1,1 milions a 1,73 milions de passatgers entre el 1997 i el 2001, si bé les taxes s'han anat desaccelerant (vegeu quadre I-111).

QUADRE I-111.

Transport de passtgers per via marítima regular. 1996-2001

Trànsit de cabotatge							
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	%Var.01/00
Eivissa (*)	182.031	220.166	286.334	331.096	368.234	398.581	8,24
Sant Antoni	220.210	106.329	111.068	102.694	189.732	176.598	-6,92
Total Pitiüses	402.241	326.495	397.402	433.790	557.966	575.179	3,08
Maó	110.249	102.674	114.081	124.400	139.603	137.521	-1,49
Ciutadella	42.042	51.854	69.592	77.401	90.510	98.959	9,33

Total Menorca	152.291	154.528	183.673	201.801	230.113	236.480	2,77
Palma	496.354	552.744	676.740	801.043	831.354	808.356	-2,77
Alcúdia	48.828	29.765	37.599	43.596	42.189	74.403	76,36
Cala Rajada	0	0	30.500	41.000	39.800	35.340	-11,21
Total Mallorca	545.182	582.509	744.839	885.639	913.343	918.099	0,52
Total Balears	1.099.714	1.063.532	1.325.914	1.521.230	1.701.422	1.729.758	1,67

(*) El trànsit regular entre Eivissa i Formentera s'ha inclòs en trànsit de badia.

Font: Autoritat Portuària de Balears; Servei de Ports del Govern de les Illes Balears.

El trànsit del port d'Eivissa augmentà un 8,2%, dins d'una tendència de ràpid creixement que ha suposat més que duplicar el moviment de passatgers en l'últim quinquenni. Sant Antoni retrocedí un 6,9%. En conjunt, les Pitiüses augmentaren un 3,1%, amb un total de més de 575.000 passatgers. A Menorca el trànsit creixé un 2,8%, gràcies a l'impuls del port de Ciutadella motivat per la major activitat de les línies que l'uneixen amb els ports d'Alcúdia i de Cala Rajada. En els cinc darrers anys el seu trànsit s'ha doblat. Maó presenta una evolució d'alces sostingudes però moderades, excepte el darrer any en què s'ha reduït un 1,5%. A Mallorca, el trànsit s'ha mostrat estabilitzat el 2001, amb un total de 918.000 passatgers. El port de Palma, amb més de 808.000 passatgers, absorbeix el 88% del total de l'illa i un 47% del total balear. Evolucionà amb gran dinamisme els anys 1998 i 1999, a causa de l'ampliació de l'afluència turística i de l'augment i millora de l'oferta a través dels bucs d'alta velocitat. De llavors ençà ha perdut impuls i el darrer any s'ha reduït un 2,8%. De forma contrària, el port d'Alcúdia ha experimentat una forta estirada, en una tendència a l'alça.

L'afluència turística per via marítima cresqué un 3,4%, després de diversos anys d'augment per damunt del 10%. Les arribades de turistes espanyols augmentaren un 4%, mentre que les arribades d'estrangers ho feren un 1,8%.

El trànsit de passatgers de creuers turístics registrà un augment del 2,7% el 2001, amb un total de 639.000 moviments. La màxima activitat es produí el 1999, després d'intenses alces a mitjans dels noranta. El port de Palma representà el 83% del trànsit total (vegeu quadre I-112).

QUADRE I-112.

Transport de passatgers de creuers turístics. 1996-2001							
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	%Var.01/00
Eivissa-La Savina	50.389	63.109	36.260	47.331	38.547	24.970	-35,22
Maó	37.505	69.841	70.745	93.152	76.630	82.902	8,18
Palma	281.556	442.585	392.502	582.257	507.486	531.411	4,71
Total Balears	369.450	575.535	499.507	722.740	622.663	639.283	2,67

Font: Autoritat Portuària de Balears.

El trànsit de passatgers en règim local o trànsit de badia, que reflecteix els moviments per motius turístics a excursions de dia, augmentà un 9,5%. L'any anterior ja havia

crescut un 13%. Es realitzaren 4,42 milions de moviments. El corredor Eivissa- La Savina absorbí el 43,3% del total i seguí creixent. El trànsit evolucionà amb dinamisme a Mallorca i també creixé, encara que amb menor intensitat, a les Pitiüses. A Menorca disminuí (vegeu quadre I-113).

QUADRE I-113

Transport de passatgers en règim de trànsit de badia

Nombre de passatgers embarcats i desembarcats

	2000	2001	%Variac.01/00
Eivissa (*)	877.716	965.785	10,0
Sant Antoni	505.388	472.650	-6,5
Cala Savina	877.716	950.282	8,3
Total Pitiüses	2.260.820	2.388.717	5,7
Maó	126.566	136.962	8,2
Ciutadella	36.600	31.898	-12,8
Fornells	18.323	3.611	-80,3
Total Menorca	181.489	172.471	-5,0
Palma	113.856	236.943	108,1
Alcúdia	31.300	67.000	114,1
Andratx	35.114	85.686	144,0
Sóller	978.614	839.790	-14,2
Pollença	124.752	328.650	163,4
Cala Rajada	109.570	66.972	-38,9
Portocristo	120.842	114.606	-5,2
Portocolom	10.388	24.490	135,8
Portopetro/Cala Figuera	27.500	36.242	31,8
Colònia de Sant Jordi	21.688	19.418	-10,5
Cala Bona	24.280	43.826	80,5
Total Mallorca	1.597.904	1.863.623	16,6
Total Balears	4.040.213	4.424.811	9,5

(*) Inclou el trànsit regular entre Eivissa i Cala Savina

Font: Autoritat Portuària de Balears; Servei de Ports del Govern de les Illes Balears.

El trànsit marítim de mercaderies, exclosos els transports especials, augmentà un 1,3%, cosa que suposa una intensa desacceleració després del fort augment del 1999 (17,4%) i, en menor mesura, del 2000 (8,3%). Els transports especials (que inclouen el transport d'automòbils i peces, la tara dels vehicles de càrrega horitzontal (ro-ro), la tara dels contenidors i la mercaderia de contenidors en trànsit), creixeren un 6,2%, així mateix molt per davall dels augments dels anys anteriors. En conjunt, el trànsit creixé un 2,7% enfront del 9,9% a l'any 2000, i es mogueren 10,81 milions de t. (vegeu quadre I-114).

Els productes energètics creixeren un 0,9%, lluny del 7,9% de l'any anterior. Els productes agroramaders i alimentaris també es desacceleraren ràpidament i registraren una taxa d'augment de l'1,4%, enfront del 10% de l'any anterior. Els materials de construcció, que ja l'any 2000 havien manifestat signes d'esgotament, es reduïren un

4,2%, després dels intensos augments dels anys finals dels noranta com a conseqüència del boom de la construcció.

QUADRE I-114.

Transport marítim de mercaderies**Mercaderies carregades i descarregades (tn)**

Grups de productes	2000	2001	% Variació 2001/2000
Ports que depenen de l'Autoritat Portuària de les Balears			
Energètics	2.983.245	3.009.447	0,88
Siderúrgics	226.242	238.662	5,49
Metal·lúrgics	179.329	204.506	14,04
Adobs	43.756	42.514	-2,84
Químics	90.608	95.725	5,65
Materials construcció	1.026.417	983.090	-4,22
Agroramaders i alimentaris	1.709.908	1.734.210	1,42
Altres mercaderies	1.121.831	1.129.755	0,71
Total mercaderies	7.381.336	7.437.909	0,77
Transports especials (1)	2.849.018	2.983.041	4,70
Total ports Autoritat Portuària	10.230.354	10.420.950	1,86
Ports que depenen del Govern de les Illes Balears			
Mercaderies	109.337	151.447	38,51
Transports especials (1)	185.481	239.798	29,28
Total ports Govern de les Illes Balears	294.818	391.245	32,71
Total mercaderies	7.490.673	7.589.356	1,32
Total transports especials (1)	3.034.499	3.222.839	6,21
Total general	10.525.172	10.812.195	2,73

(1) S'inclouen automòbils i peces, tara de vehicles càrrega horitzontal (ro-ro), tara de contenidors i mercaderia en contenidors en trànsit.

Font: Autoritat Portuària de Balears, Servei de Ports del Govern de les Illes Balears i elaboració pròpia.

El trànsit de mercaderies pels ports de les Pitiüses es mostrà encara molt actiu, amb un creixement en conjunt d'un 7,9%, encara que molt menys que l'any anterior (21,4%). Eivissa creix de forma sostinguda, el port de Sant Antoni segueix una tendència de fort creixement des del 1998. En el darrer any el seu trànsit ha augmentat un 21,6%. A Menorca, el trànsit augmentà un 6,8%, menys que l'any 2000 (9,6%), gràcies a l'estirada de Ciutadella. A Mallorca el trànsit augmentà un 1,3%, molt per davall del 8% de l'any anterior. Palma continuà creixent (2,9%), encara que molt menys que l'any anterior (10,9%). El port d'Alcúdia disminuí un 2,3%, després d'anys de forts augments (vegeu quadre I-115).

QUADRE I-115.

Transport marítim de mercaderies per illes i ports. 1997-2001

Mercaderies carregades i descarregades (tn)

	1997	1998	1999	2000	2001	% Variació 2001/2000
Eivissa (1)	908.797	975.725	1.051.432	1.280.228	1.351.114	5,5
Sant Antoni	223.188	125.970	189.741	226.844	275.756	21,6
Total Eivissa	1.131.985	1.101.695	1.241.173	1.507.072	1.626.870	7,9
Maó	634.839	690.959	824.907	892.814	910.333	2,0
Ciutadella	61.393	51.416	51.682	67.974	115.489	69,9
Total Menorca	696.232	742.375	876.589	960.788	1.025.822	6,8
Palma	4.193.730	4.199.658	4.956.340	5.497.011	5.658.840	2,9
Alcúdia	1.744.301	2.102.368	2.504.245	2.560.301	2.500.663	-2,3
Total Mallorca	5.938.031	6.302.026	7.460.585	8.057.312	8.159.503	1,3
Total Illes						
Balears	7.766.248	8.146.096	9.578.347	10.525.172	10.812.195	2,7

(1) No s'hi inclou el trànsit interior entre Eivissa i Formentera

Font: Autoritat Portuària de Balears, Servei de Ports del Govern de les Illes Balears i elaboració pròpia.

10.1.2. TRANSPORT AERI

El nombre d'entrades i sortides pels aeroports de les Illes es reduí en 200.000 passatgers, la qual cosa suposa un 0,75% menys, després del màxim al qual s'arribà l'any 2000. Es totalitzaren 26,46 milions de moviments. Aquest descens és el primer que es produeix en els darrers deu anys (vegeu quadre I-116).

A Eivissa i Mallorca es registraren descensos semblants, de prop de l'1%. A Menorca es registrà un moderat augment de l'1,9%.

El trànsit internacional, que l'any anterior s'havia estancat, disminuí un 1,5% el 2001, i es registraren 19,27 milions de moviments. El trànsit interior creixé un 1,8%, molt per davall de la taxa de l'any anterior (11,8%), i se situà en 7,04 milions de moviments. El trànsit xàrter continuà perdent pes específic a favor del trànsit regula. El primer disminuí un 3,5% i el segon augmentà un 2,6%.

L'afluència turística per via aèria disminuí un 1,7%. L'any anterior ja s'havia reduït lleugerament (0,2%). El turisme estranger descendí un 2%, mentre que l'espanyol augmentà un 0,8%. El turisme alemany disminuí un 7,8%, mentre que el britànic augmentà un 4,8%.

A les Pitiüses les entrades de turistes per via aèria disminuïren un 3,5%. A Mallorca la reducció fou de l'1,7%. A Menorca s'enregistrà un augment de l'1,4%.

QUADRE I-116.

Transport de passatger per via aèria. 1991-2001

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	%Var 01/00
Eivissa	2.533.061	2.569.016	2.745.132	3.231.756	3.359.220	3.285.815	3.539.817	3.829.439	4.185.633	4.475.435	4.426.961	-1,08
Mallorca	11.773.158	11.867.370	12.436.599	14.264.355	14.733.477	15.382.588	16.562.090	17.664.783	19.223.162	19.411.426	19.207.045	-1,05
Menorca	1.490.478	1.660.843	1.728.015	2.057.944	2.073.783	2.023.572	2.235.600	2.426.974	2.617.180	2.772.337	2.825.177	1,91
Total Balears	15.796.697	16.097.229	16.909.746	19.554.055	20.166.480	20.691.975	22.337.507	23.921.196	26.025.975	26.659.198	26.459.183	-0,75

Font: Conselleria de Turisme del Govern de les Illes Balears.

QUADRE I-117.

Transport de passatgers per ferrocarril. 1992-2001

Passatgers transportats en milers

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Palma-Inca-sa Pobla (1)	1.301,9	1.275,6	1.264,8	1.315,7	1.324,5	1.338,1	1.350,4	1.421,4	1.685,5	2.031,2
Sóller-Palma	762,9	862,3	930,7	974,8	1.029,5	1.056,9	1.076,0	1.117,8	1.042,9	978,4
Sóller-Port Sóller	504,3	536,5	545,1	560,8	566,4	608,1	615,9	622,4	634,1	756,3
Total	2.569,1	2.674,4	2.740,6	2.851,3	2.920,4	3.003,1	3.042,3	3.161,6	3.362,5	3.765,9

(1) El tram Inca-sa Pobla entrà en funcionament el 8.01.01

Font: Serveis Ferroviaris de Mallorca, Ferrocarril de Sóller, SA.

El trànsit en connexió (*hub*) a través de l'aeroport de Palma s'incrementà un 35,9% en moviments i un 44,2% en passatgers. En la darrera temporada totalitzà 469,1 mil moviments d'arribada i retorn Alemanya-Palma-Alemanya. El trànsit en connexió suposa la utilització, entre novembre i març, d'aquest aeroport com a centre de connexió entre vols procedents de diferents ciutats alemanyes i altres destinacions del sud espanyol i portuguès, la qual cosa millora les comunicacions insulars en temporada baixa (vegeu apartat 8.1 d'aquest capítol).

Les companyies aèries amb seu a Balears transportaren 18,35 milions de passatgers, un 7,8% més que l'any anterior, encara que el ritme de creixement es reduí pràcticament a la meitat. Dues de les companyies (Spanair i Air Europa) absorbiren prop del 80% del trànsit. Aquesta xifra correspon a la totalitat de trànsit generat, no només el relacionat amb les Illes Balears. La plantilla (5.308 persones) disminuí un 11,3%, com a conseqüència dels ajustos introduïts en algunes companyies.

10.1.3. VARIACIÓ DE LA PRODUCCIÓ DEL TRANSPORT MARÍTIM I AERI

La producció dels serveis de transport de viatgers disminuí un 0,4%, després de l'augment del 2,7% de l'any anterior. La producció del transport de mercaderies augmentà un 2,7%, molt per davall del 8,8% de l'any 2000. La producció agregada del transport marítim i aeri es mantengué a un nivell similar al de l'any anterior i enregistrà un lleu augment del 0,6%. Els anys 2000 i 1999 havia crescut un 4,7% i un 11,7%, respectivament.

10.1.4. TRANSPORT INTERIOR DE VIATGERS

En aquest apartat diferenciam l'anàlisi pel que fa al transport urbà, per ferrocarril, el transport regular i discrecional de viatgers per carretera, autotaxis i lloguer de cotxes amb conductor i sense i el transport de mercaderies per carretera.

10.1.4.1. Transport urbà

L'Empresa Municipal de Transports Urbans de Palma (EMT) transportà 26,99 milions de passatgers, un 5,5% més que l'any anterior, quan ja havia crescut un 6,6%. El nombre de línies en explotació també continuà augmentant i passà de 25 a 27. Els dos darrers anys han entrat en funcionament 6 línies addicionals.

10.1.4.2. Ferrocarril

La línia Palma-Inca-sa Pobla, que explota l'empresa pública Serveis Ferroviaris de Mallorca (SFM), ha experimentat un fort creixement de trànsit els dos darrers anys i ha passat de 1,42 milions de passatgers el 1999 a 2,03 el 2001, la qual cosa suposa un augment del 42,9%. Fins al 1999 el trànsit evolucionava lleugerament a l'alça amb un volum entorn d'1,3 milions de passatgers anuals. A principis de gener del 2001 entrà en funcionament el tram Inca-sa Pobla. En aquest darrer any s'han transportat 345.000

passatgers més (un 20,5%) que l'any anterior.

La línia Palma-Sóller-Port de Sóller és explotada pel Ferrocarril de Sóller, SA. L'any 2000 el tram turístic Palma-Sóller rompé la tendència de trànsit creixent que havia registrat durant la darrera dècada i disminuï un 6,7%. El 2001 ha tornat a retrocedir un 6,2%, i s'ha situat en 978.400 passatgers. En canvi, el tram Sóller-Port no només ha continuat creixent, sinó que el seu trànsit ha augmentat a fort ritme (19,3%), i ha sobrepassat els 756.000 passatgers (vegeu quadre I-117).

En conjunt, en ferrocarril s'han transportat en el darrer any prop de 3,77 milions de passatgers, un 12% més que el 2000.

Actualment és en curs el projecte de recondicionament del tram Inca-Manacor, que suposa una inversió global de 34 milions d'euros i l'entrada en servei del qual és previst per al 2003.

10.1.4.3. Transport regular de viatgers per carretera

El transport regular de viatgers, que els darrers anys ha crescut de forma sostinguda, augmentà també el 2001 (6,7%), encara que a menor ritme que l'any anterior (8,6%). Es transportaren 11,97 milions de passatgers (746.000 més) (vegeu quadre I-118).

QUADRE I-118.

Transport regular de viatgers per carretera				
	1999	2000	2001	% Var.01/00
Eivissa	3.357.364	3.669.313	3.717.267	1,3
Formentera	87.883	78.680	45.327	-42,4
Mallorca	5.736.631	6.220.000	6.894.280	10,8
Menorca	1.150.373	1.252.760	1.310.115	4,6
Total Balears	10.332.251	11.220.753	11.966.989	6,7

Font: Direcció General d'Obres Públiques i Transports del Govern de les Illes Balears.

A Mallorca, amb un total de 6,89 milions de passatgers, l'increment fou del 10,8%. Excepte a Formentera, el trànsit de la qual continua caient ràpidament, a Eivissa i Menorca el trànsit seguí augmentant, encara que a taxes menors que les dels anys anteriors.

10.1.4.4. Transport discrecional de viatgers per carretera

El nivell d'activitat d'aquest segment depèn fonamentalment de l'evolució de l'afluència i de la despesa turístiques. El creixent pes específic del turisme residencial i de les noves modalitats alternatives al turisme de sol i platja, genera una major demanda de cotxes de lloguer, en detriment del transport discrecional i dels taxis. En els anys anteriors, impulsat per una afluència turística creixent, el nombre de llicències havia augmentat cada any. En el darrer s'ha produït, per primera vegada des del 1995, una disminució del nombre de llicències, que han passat de 2.089 a 1.984 (un 5% menys). Esti-

mam que l'activitat s'ha reduït, amb referència al total balear, prop del 4%.

10.1.4.5. Autotaxis i lloguer de cotxes amb conductor i sense

El nombre de llicències d'autotaxis ha baixat un 1% i ha passat de 2.317 a 2.295. L'any anterior no havia variat. L'activitat d'aquest segment, que té problemes de sobreoferta en temporada baixa i acusa la competència dels cotxes de lloguer, s'ha reduït lleugerament durant el darrer any com a conseqüència de la menor aflluència turística i de la moderació del consum dels residents.

El nombre de llicències de cotxes de lloguer amb conductor no ha variat i és de 177. La seva activitat s'ha mantengut estabilitzada.

El nombre d'empreses de cotxes de lloguer ascendia a final del 2001 a 319 i havia augmentat un 7,8%. Aquest augment s'ha d'atribuir al procés administratiu de renovació de llicències per part d'empreses que anteriorment havien estat qualificades com a baixes temporals. La flota se situa prop dels 45.000 vehicles. El nivell d'activitat real, en base a dades publicades pel sector, s'ha reduït el darrer any. Els preus han tendit a baixar com a resultat de la pressió exercida pels majoristes de viatges, algun dels quals ha posat en funcionament la seva pròpia empresa de lloguer.

10.1.5. TRANSPORT DE MERCADERIES PER CARRETERA

El nombre de llicències de transport públic discrecional, integrat per transport lleuger (MDL) i pesant (MDP), creixé a fort ritme (10,2%), i se situà en 4.970 llicències a final d'any. L'any anterior ascendiren a 4.508, amb un increment del 2,6%.

Les llicències de transport privat, que l'any anterior havien augmentat un 15,6%, descendiren un 2%, i se situaren en 10.680 a final de l'any 2001.

El total d'autoritzacions corresponents a transport de mercaderies augmentà un 1,6%, amb una suma de 15.650 llicències.

El transport privat mixt de mercaderies i viatgers augmentà un 4,1%, molt per davall de la taxa de l'any anterior (26,5%), i sumà 1.460 llicències.

L'activitat d'aquest segment continuà creixent durant l'any, impulsada, sobretot, per la intensa activitat de la construcció, encara que el ritme d'augment (3,5%) es desaccelerà notablement amb relació a l'any anterior (8,2%). A Mallorca el creixement passà del 8,3% de l'any 2000 al 2,4% en el darrer any.

10.1.6. VARIACIÓ DE LA PRODUCCIÓ DELS TRANSPORTS INTERIORS

La producció agregada dels serveis de transport interior creixé a una taxa estimada de l'1,6%, la meitat que la corresponent a l'any anterior.

10.1.7. ACTIVITATS ANNEXES ALS TRANSPORTS

En aquest apartat analitzam els serveis d'aparcament, ports i aeroports i agències de viatges.

10.1.7.1. Serveis d'aparcament

L'indicador d'aquesta activitat va molt lligat a l'evolució del parc automobilístic, que ascendia a 738.368 vehicles a final d'any, 33.809 unitats més que a final del 2000, cosa que suposa un increment anual del 4,8%. Es matricularen 76.502 vehicles, un 5,5% més que l'any anterior, amb dades referides al total regional. Però l'evolució per illes fou molt diferent: mentre que a Mallorca s'enregistrà un augment de l'1,3%, a les Pitiüses i, sobretot, a Menorca s'enregistraren creixements molt vius (9,7% i 16,7%, respectivament).

10.1.7.2. Ports i aeroports

La producció dels serveis portuaris annexos als transports es desaccelerà intensament, i passà d'un augment del 10,5% el 2000 a un 2% el darrer any.

La producció dels serveis aeroportuaris es mantengué pràcticament estabilitzada.

10.1.7.3. Agències de viatges

L'activitat receptora acusà el descens de trànsit per via aèria i evolucionà lleugerament a la baixa. L'activitat emissora, que es movia a bon ritme, en línia amb els anys anteriors, acusà en el darrer trimestre els efectes de l'11 de setembre. En conjunt, la producció estimada es mantengué pràcticament sense variació.

10.1.7.4. Variació de la producció dels serveis annexos als transports

La producció dels serveis annexos als transports s'alentí notablement, i se situà en el 0,8%, molt per davall de la de l'any anterior (3,3%).

10.2. COMUNICACIONS

La producció real de les comunicacions augmentà un 4% l'any 2001, molt per davall del 9,7% enregistrat l'any anterior. Els serveis postals, telegràfics i de missatgeria continuaren creixent lleugerament a una taxa similar a la del 2000. Les telecomunicacions frenaren el seu ritme d'augment, perquè a Balears la telefonia mòbil, vertader motor del dinamisme dels darrers anys, ja mostrà signes de saturació com a conseqüència de l'elevat grau de penetració al qual s'ha arribat, molt superior a la mitjana europea. Continua l'expansió de les noves tecnologies pròpies de la societat de la informació. La penetració d'Internet es veié afavorida per la ràpida implantació de la tecnologia d'accés ràpid ADSL.

10.2.1. SERVEIS POSTALS, TELEGRÀFICS I DE MISSATGERIA

Els serveis postals públics, que l'any 2000 ja havien evolucionat amb atonia, reduïren la seva activitat un 2,2% el 2001. Els anys 1998 i 1999 registraren forts creixements (vegeu quadre I-119).

QUADRE I-119.

Serveis postals públics. 1996-2001

Correspondència nascuda i distribuïda en milers

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	% Var.01/00
Línia bàsica	123.388	128.522	138.503	147.569	148.149	148.560	0,3
Línia econòmica	35.175	31.303	32.991	40.970	42.451	37.933	-10,6
Línia urgent	1.498	1.458	1.404	1.420	1.328	1.200	-9,6
Total	160.061	161.283	172.898	189.959	191.928	187.693	-2,2

Font: Correos y Telégrafos. Prefectura Provincial Illes Balears.

L'activitat de la línia bàsica, que inclou cartes i targetes postals, publicitat, comunicacions d'empreses, de particulars i d'entitats financeres, es manté pràcticament estabilitzada (0,3%), igual que l'any 2000 (0,4%). Es produïren 148,56 milions de moviments, s'hi consideren tant la correspondència nascuda com la distribuïda, cosa que representa el 79,2% del total de la correspondència moguda pels serveis públics.

La línia econòmica, constituïda per impresos i paqueteria, descendí un 10,6%. L'any anterior havia augmentat un 3,6%. Es produïren 37,9 milions de moviments, un 20,2% del total.

La línia urgent, que perd posicions de forma continuada, es reduí un 9,6% (l'any precedent ja havia disminuït el 6,5%). Representà un 0,6% del total.

La pèrdua d'activitat dels serveis postals reflecteix la desacceleració de l'economia balear, però també, la creixent incidència dels serveis associats a les noves tecnologies de comunicació, en particular el correu electrònic i, en algunes línies obertes a la lliure competència, també els efectes de l'activitat dels serveis postals privats.

Els serveis postals privats, que fins a la completa liberalització dels serveis públics l'any 2003 no poden operar en la línia de correspondència interurbana de menys de 350 grams, han generat prop de 22,5 milions de moviments, cosa que suposa un augment del 19,7% i una ampliació de la quota de mercat, que ha passat del 9% l'any 2000 al 10,7% el 2001. La citada restricció provoca una disminució de la seva activitat en la línia bàsica i la recerca d'una posició competitiva en la línia econòmica -on no existeixen limitacions normatives- la producció de la qual ha augmentat de forma significativa. Els emergents serveis de comerç electrònic generen una creixent activitat de distribució de catàlegs i impresos.

En conjunt, la producció dels serveis postals públics i privats es mantengué pràcticament estabilitzada, i se situà en 210,1 milions de moviments, un 0,3% menys que el 2000, any que ja havia tengut un creixement baix (1,3%).

Els serveis privats de missatgeria i paqueteria continuaren evolucionant a l'alça, en línia amb l'expansió de les noves tecnologies de la comunicació. El trànsit amb origen o destí als Estats Units s'alentí després de l'11 de setembre. Les tarifes augmentaren per damunt del 5%.

Els serveis telegràfics augmentaren prop d'un 12%, després de diversos anys de descensos continuats, gràcies al major dinamisme dels telegrams interiors. Els internacionals continuaren caient ràpidament. Es totalitzaren 317.600 operacions.

La producció agregada dels serveis postals, telegràfics i de missatgeria creixé un 1,5% l'any 2001, una taxa anàloga a la de l'any anterior.

10.2.2. SERVEIS DE TELECOMUNICACIONS

A aquest apartat analitzam el marc del procés de liberalització de les telecomunicacions, l'estudi de l'evolució de la telefonia fixa i de la telefonia mòbil i s'hi fa una valoració de l'evolució de la producció de les telecomunicacions.

10.2.2.1. El procés de liberalització

A partir de l'1 de gener del 2001 entrà en vigor la norma que regula l'accés al denominat bucle local de Telefónica, que permet que els abonats triïn l'operador amb el qual desitgen realitzar les seves cridades. Si més no des d'un punt de vista formal, amb aquesta mesura quedà pràcticament culminat el procés de liberalització de les telecomunicacions a Espanya que s'havia iniciat l'1 de desembre del 1999. Aquest procés ha propiciat l'entrada al mercat d'un considerable nombre d'operadors i la contínua reducció dels preus dels serveis més exposats a la competència. Però la velocitat del procés real d'obertura del mercat tendeix a ser qüestionada, en base que a mitjans del 2001 l'operador dominant obtenia encara el 92% dels ingressos generats pel mercat de la veu.

L'agost del 2001 la Comissió del Mercat de les Telecomunicacions (CMT) aprovà les tarifes dels serveis ADSL minoristes de Telefónica, cosa que feu possible la prestació d'aquest servei d'accés ràpid a Internet a través de la xarxa telefònica convencional. Els experts consideren l'ADSL com un estadi intermedi o de transició en matèria d'accés ràpid a Internet, adequat a la demanda actual, enfront de la major fiabilitat i capacitat de la fibra òptica. En tot cas, aquesta tecnologia ha permès un progressiu avanç del mercat de la banda ampla a partir d'aquest moment.

10.2.2.2. Telefonia fixa

El nombre de línies en servei de Telefónica a Espanya ascendia a 20,65 milions a final d'any. Augmentaren només un 1,6%, enfront del 5,7% de l'any anterior, a causa

del descens de la xarxa bàsica, compensat en part per l'augment de la xarxa digital de serveis integrats (RDSI). El volum total de minuts cursats creix un 28,2% respecte del 2000, per la incidència d'Internet i de la interconnexió d'altres operadors fixos. Els preus baixaren un 7% de mitjana, segons dades de la mateixa companyia. En conjunt, a Espanya els ingressos per operacions de la primera operadora creixeren un 0,4%.

A Balears hi havia 450.963 línies de telefonia fixa a final de l'any 2001, segons dades facilitades per Telefónica, a 31 de març del 2002, el total de línies era de 461.864, de les quals 391.188 corresponien a línies de la xarxa de telefonia bàsica (RTB), la qual cosa suposa un 84,7% del total de telefonia fixa; 54.262 a línies RDSI (11,7%) i 16.414 a línies ADSL (3,6%). Entre finals de 1998 i del 2001 el nombre de línies de telefonia fixa ha crescut un 6,6%.

El volum de trànsit telefònic internacional es reduí com a conseqüència de la disminució de l'afluència turística i del desplaçament cap la telefonia mòbil.

A finals del 2001, segons dades de la Comissió Europea, una mitjana del 37,7% de les llars europees disposaven d'accés a Internet. El país amb major penetració era Holanda amb un 63,8% i el que en tenia menys era Grècia amb un 9,9%. La mitja espanyola ocupava el penúltim lloc amb un 24,7%.

A Balears, amb dades referides a abril-maig del 2001, el percentatge d'usuaris sobre la població era d'un 20,3%, el mateix que el corresponent al total espanyol, cosa que significa que el nombre d'usuaris excedia els 176.000. El creixement ha estat molt intens des del 1998 (a finals d'aquest any el percentatge de penetració era del 5,2%).

10.2.2.3. Telefonia mòbil

El mercat de la telefonia mòbil ha experimentat un creixement espectacular els darrers tres anys. A Espanya, a final de l'any 2001, el nombre d'usuaris havia superat els 30 milions, amb un augment del 26,4% durant aquest any. L'índex de penetració (nombre de telèfons per cada 100 habitants) se situà en el 71,3%. A final del 2000 aquest índex era del 59,2%.

A les Balears l'índex ajustat de penetració, exclosa la població flotant, se situà per damunt del 80%, coeficient que excedeix a la mitjana europea a final d'any (75,7%). El nombre d'usuaris ascendia a prop de 720.000. Donada l'elevada penetració a què s'ha arribat, que cada vegada deixa menys usuaris potencials de telefonia mòbil, el ritme de creixement es frenà al llarg del darrer any, i passà d'una taxa de creixement del 73,5% en el 2000 al 10,1% en el 2001. La demanda de serveis induïda pel turisme en la modalitat itinerant (*roaming*) continuà creixent, encara que a un ritme molt menor, en part pels mateixos motius de saturació ja esmentats en la població resident i també per la menor afluència turística.

Els preus dels serveis, que en els anys anteriors s'havien reduït intensament, registren lleus descensos

10.2.2.4. Variació de la producció de les telecomunicacions

Segons les nostres estimacions, la producció real agregada dels serveis de telecomunicacions augmentà un 4,3%, amb un alentiment notable en el ritme de creixement, després dels intensos augments dels dos anys anteriors (prop del 12% cada any), la qual cosa reflecteix la pèrdua d'impuls de la telefonia fixa convencional, només parcialment compensada pel dinamisme dels nous serveis relacionats amb Internet; i la saturació del mercat de la telefonia mòbil causada per la velocitat i l'abast de la seva expansió.

11. INSTITUCIONS FINANCERES

Començam aquest apartat amb l'anàlisi en primer lloc dels mercats monetaris per estudiar a continuació com s'han ajustat a la seva evolució les institucions financeres, els crèdits, els dipòsits i l'activitat avaladora de les Illes Balears

11.1. MERCATS MONETARIS

A aquest apartat diferenciam l'anàlisi pel que fa a la política monetària i a l'evolució dels mercats monetaris i institucions financeres.

11.1.1. POLÍTICA MONETÀRIA

El principal objectiu del Banc Central Europeu (BCE) és l'estabilitat de preus dins la zona euro. Per tal d'aconseguir aquest objectiu el BCE defineix una variable objectiu, que es determina agafant com a valor de referència la taxa de creixement de l'IPC harmonitzat dins la zona euro no superior al 2%. Aquesta variable objectiu va registrar valors superiors al 2% fins al mes de maig en què es va situar prop del 3,5%. A partir del segon semestre, la recessió econòmica internacional es va traduir en una menor pressió de la demanda i dels preus, per la qual cosa a finals del segon semestre els valors de la inflació es varen tornar a situar prop de l'objectiu del 2%.

Aquesta desacceleració de la inflació va permetre que a partir del 10 de maig el BCE s'orientàs cap a una política monetària més expansiva, tot seguint la política contràctica que ja seguia la Reserva Federal (vegeu apartat 1. 2. d'aquest capítol). Així, els tipus d'interès que s'havien situat en un màxim del 4,75% el 5 d'octubre del 2000, es varen situar el 8 de novembre del 2001, finalment, en el 3,25%, tot assolint el mateix valor que ja tenien el 3 de febrer del 2000 (vegeu apartat 3. 4. 2 d'aquest capítol).

La baixada d'un punt i mig dels tipus d'interès en la zona euro a partir del segon semestre de l'any no va tenir efectes expansius ni en el creixement del crèdit al sector

privat, ni en la recuperació de la producció industrial. L'alentiment de la recuperació econòmica al llarg del 2002 juntament amb el control de la inflació explica que el biaix de la política monetària del BCE no hagi sofert encara cap modificació, per la qual cosa els tipus d'interès no s'han mogut.

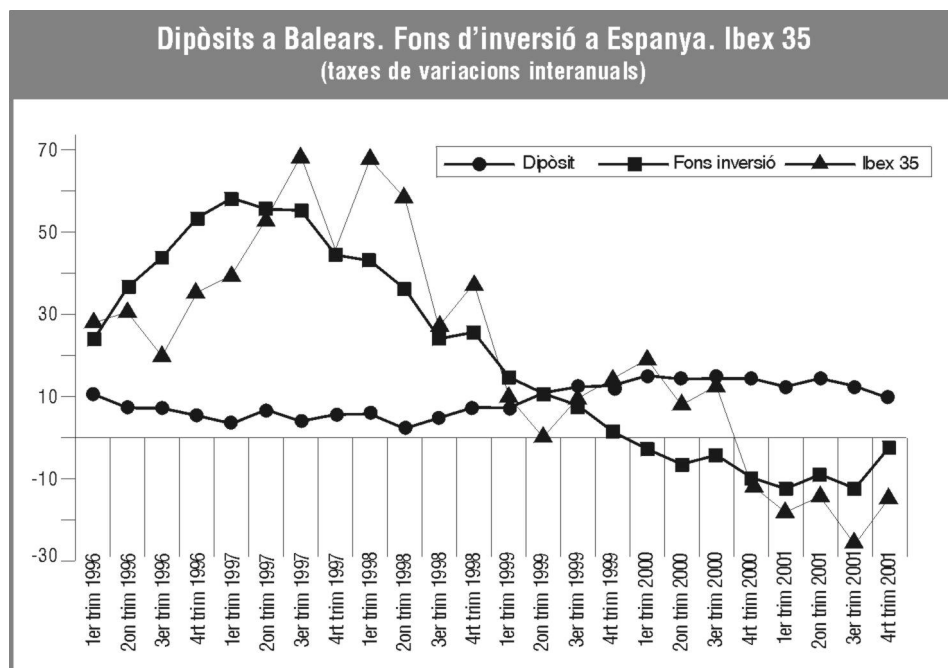
En el cas de l'economia espanyola un dels efectes més importants que ha tengut la davallada dels tipus d'interès ha estat el de perllongar l'onada expansiva del sector de la construcció (vegeu apartat 3. 2. 3 d'aquest capítol). En el cas de l'economia balear s'ha notat una major moderació, si bé la construcció ha continuat sent el sector que mostra una major taxa de creixement intersectorial (vegeu apartats 4. 3. 3 i 7.1 d'aquest capítol).

11.1.2. MERCATS BORSARIS I DIPÒSITS BANCARIS

La punxada de la bombolla especulativa de Wall Street a partir de la primavera del 2000 ha tengut efectes negatius per al conjunt de les borses mundials amb la consegüent davallada dels índexs de rendibilitat de la borsa, a la qual no és una excepció l'IBEX-35 de la borsa espanyola, tal com mostra el gràfic adjunt (vegeu gràfic I-31).

A partir del quart trimestre del 2000, l'IBEX-35 entrà en pèrdues i no es recuperà al llarg del 2001 ni al primer semestre del 2002. Aquesta pèrdua de rendibilitat de les inversions borsàries han provocat una reassignació de l'estalvi que ha fugit dels fons

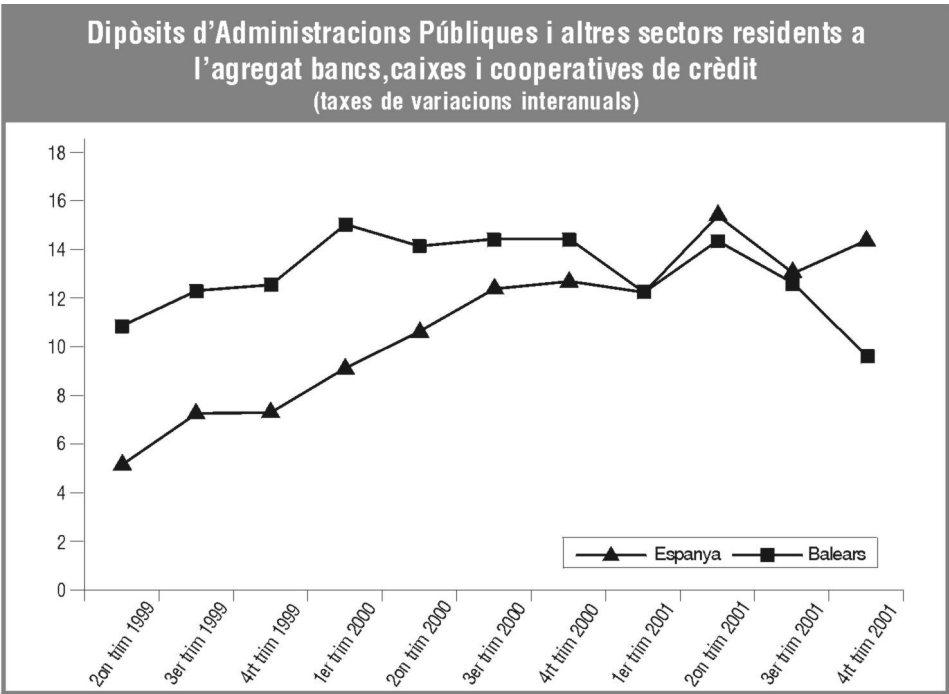
GRÀFIC I-31.

Font: Banco de España.

d'inversions per refugiar-se en els dipòsits bancaris, que presenten taxes positives de creixement, tant a Espanya com a Balears, si bé, en el cas de Balears a un ritme inferior a partir del 2001 (vegeu quadre I-120, gràfic I-32 i apartat 11.3.3).

GRÀFIC I-32.

Font: Banco de España.

QUADRE I-120.

Dipòsits a les Illes Balears i a Espanya (milions d'euros)					
	1999	2000	2001	00/99	01/00
				%	%
I	7.933	9.124	10.241	15,01	12,24
II	8.380	9.568	10.940	14,18	14,34
III	9.022	10.323	11.622	14,42	12,58
IV	9.127	10.441	11.440	14,40	9,57

Dipòsits a Espanya					
	1999	2000	2001	00/99	01/00
				%	%
I	425.675	464.501	521.380	9,12	12,25
II	429.219	474.848	548.130	10,63	15,43
III	435.900	490.164	553.963	12,45	13,02
IV	452.247	509.678	582.849	12,70	14,36

Font: Banco de España.

Aquest alentiment relatiu en el ritme de creixement dels dipòsits a Balears en els darrers anys es podria explicar per la caiguda de la capacitat de finançament del sector privat, especialment a partir del 1998 (vegeu apartat 4. 3. d'aquest capítol).

11.1.3. ENTITATS DE DIPÒSIT I NOMBRE D'OFICINES⁶¹

El Banco de España ofereix dades regionalitzades respecte del nombre d'oficines per entitats de dipòsit. Així, al quadre I-121 podem observar com les Illes Balears, amb 1067 oficines, representen el 2,76% del total de les de l'Estat.

QUADRE I-121.

Nombre d'oficines per entitats a les Illes Balears, 2001 (1)											
	Bancs			Caixes d'estalvi			Coop. de crèdit			Total	
	Total	% s/Comu-nitat	% s/Espanya	Total	% s/Comu-nitat	% s/Espanya	total	% s/Comu-nitat	% s/Espanya	total	% s/Espanya
Illes Balears	524	49,11	1,35	520	48,73	1,34	23	2,16	0,06	1.067	2,76
Espanya	14.756		38,15	19.829		51,27	4.09		1 0,11	38.676	

(1) dades referides a desembre 2001.

Font: Banco de España.

En el conjunt de la nostra comunitat, els bancs representen el 49,11% del total, amb 524 oficines, mentre que les caixes d'estalvi i cooperatives de crèdit representen el 48,73% i el 2,16% respectivament. En el conjunt de l'Estat, els bancs mantenen un percentatge inferior (38,15%), mentre que les caixes d'estalvis i les cooperatives de crèdit suposen un percentatge major (51,27% i 10,57% respectivament).

Durant l'any 2001 ha augmentat en 29 el nombre d'oficines d'entitats de dipòsit a la nostra comunitat. S'ha produït una disminució en el nombre de sucursals bancàries del -2,24% (-12 oficines), un increment del 8,11% de les oficines de les caixes d'estalvi (39 oficines) i del 9,52% de cooperatives de crèdit (2 oficines) (vegeu quadre I-122).

QUADRE I-122.

Percentatge de variació del nombre d'oficines a les Illes Balears (1)							
	Bancs		Caixes d'estalvi		Coop. de crèdit		
		% sobre any anterior		% sobre any anterior		% sobre any anterior	
1996	572	0,35	376	6,52	16	-5,88	
1997	572	0,00	376	0,00	16	0,00	
1998	550	-3,85	433	15,16	16	0,00	
1999	551	0,18	458	5,77	18	12,50	
2000	536	-2,72	481	5,02	21	16,67	
2001	524	-2,24	520	8,11	23	9,52	

(1) dades referides a desembre 2001

Font: Banco de España.

⁶¹ A partir d'aquest apartat hem seguit els criteris metodològics de l'anàlisi del sector financer feta a la *Memoria sobre la situación económica y social .Comunidad Valenciana 2001*. CES, València.

11.2. CRÈDITS

Analitzam a continuació l'evolució dels crèdits per comunitats autònomes i institucions financeres, així com, l'evolució del crèdit, dels efectes de comerç tornats i de les hipoteques.

11.2.1. CRÈDIT PER COMUNITATS AUTÒNOMES I INSTITUCIONS FINANCERES

El sector financer de les Illes Balears canalitza el 2,54% del crèdit concedit al total de l'Estat. Aquest percentatge correspon a un crèdit de 15.665 milions d'euros i es distribueix entre les administracions públiques (3,21%) i altres sectors residents (96,79%) en proporcions que no s'allunyen molt d'aquelles que es donen a l'àmbit nacional (5,07% i 94,93% respectivament). A la resta d'autonomies destaca la proporció del crèdit destinat a les administracions públiques a Ceuta (12,25%), Melilla (9,18%) i a Extremadura (8,70%), mentre que el crèdit dedicat al sector privat arriba al seu major percentatge a la comunitat foral de Navarra amb un 98,31% (vegeu quadre I-123).

Per altra banda, en analitzar aquesta variable en funció del tipus d'entitat de dipòsit que concedeix el crèdit, observam que a les Illes Balears la banca, que és la principal canalitzadora de crèdits en acaparar un 50,28% del volum total, manté un percentatge similar al de l'Estat en conjunt (50,77%). En canvi, el percentatge registrat per les caixes d'estalvi (48,80%) és superior al registrat a tot l'Estat (44,22%), a conseqüència de la poca importància que les cooperatives de crèdit tenen a les Illes (0,91% enfront del 5,01% que suposen al conjunt espanyol).

Respecte de la resta de comunitats autònomes, podem observar considerables divergències en l'estructura dels seus respectius sectors financers. En primer lloc destaca la posició de privilegi que ocupa la banca a la comunitat autònoma de Madrid, amb una quota de mercat del 66,55%, cosa que provoca que les cooperatives de crèdit obtenguin el seu pitjor registre a aquesta comunitat (0,44%). Les comunitats amb menor grau de participació de la banca són Navarra (30,39%) -que a la vegada registra la major quota de les cooperatives de crèdit (24,55%)- Aragó i Castella-La Manxa, ambdues per davall del 36%. Això fa que aquestes comunitats tinguin els més alts percentatges de participació de les caixes d'estalvi (53,92% i 54,02%), mentre que els pitjors registres per a aquestes siguin a Madrid (33,01%), Canàries (36,05%) i Astúries (36,24%).

11.2.2. EVOLUCIÓ DEL CRÈDIT

Els crèdits mostren un comportament expansiu trimestre a trimestre, si bé al llarg del tercer trimestre de cada any solen presentar un menor creixement. Es dona al tercer trimestre del 2001 fins i tot una petita reducció. En taxes interanuals de creixement es produeix una clara desacceleració del creixement del crèdit a partir del tercer trimestre del 2001 (vegeu apartat 11. 4).

QUADRE I-123.

Crèdit de bancs, caixes i cooperatives a AP i altres sectors residents (milions d'euros)

	Total	Adm. públiques		Altres sectors residents		BANCS							
						Total	Administr. Públiques		Altres sectors residents				
	1=2+3+4+7+10	T2	2=5+8+11	T1	T2	3=6+9+12	T1	T2	4=5+6	T1	T2	5	6
País Basc	38.550	6,25	903	2,34	2,89	37.646	97,65	6,42	18.629	48,32	5,94	421	18.208
Catalunya	116.939	18,94	5.744	4,91	18,37	111.195	95,09	18,97	54.373	46,50	17,35	3.608	50.765
Galícia	25.590	4,15	1.417	5,54	4,53	24.173	94,46	4,13	14.029	54,82	4,48	883	13.146
Andalusia	76.157	12,34	4.800	6,30	15,35	71.358	93,70	12,18	34.526	45,34	11,02	3.118	31.408
Astúries	11.179	1,81	962	8,61	3,08	10.216	91,39	1,74	6.297	56,33	2,01	719	5.578
Cantàbria	6.342	1,03	300	4,73	0,96	6.041	95,25	1,03	3.176	50,08	1,01	186	2.990
La Rioja	4.331	0,70	236	5,45	0,75	4.094	94,53	0,70	1.737	40,11	0,55	182	1.555
Múrcia	14.212	2,30	620	4,36	1,98	13.591	95,63	2,32	5.735	40,35	1,83	356	5.379
València	59.942	9,71	3.161	5,27	10,11	56.782	94,73	9,69	26.051	43,46	8,31	2.028	24.023
Aragó	16.327	2,64	1.128	6,91	3,61	15.200	93,10	2,59	5.860	35,89	1,87	711	5.149
Castella-La Manxa	16.065	2,60	840	5,23	2,69	15.225	94,77	2,60	5.307	33,03	1,69	283	5.024
Canàries	20.070	3,25	1.263	6,29	4,04	18.806	93,70	3,21	12.049	60,03	3,84	816	11.233
Navarra	8.859	1,44	150	1,69	0,48	8.709	98,31	1,49	2.692	30,39	0,86	64	2.628
Extremadura	8.675	1,41	755	8,70	2,41	7.921	91,31	1,35	3.915	45,13	1,25	446	3.469
Balears	15.665	2,54	503	3,21	1,61	15.162	96,79	2,59	7.877	50,28	2,51	314	7.563
Madrid	149.602	24,24	6.663	4,45	21,31	142.939	95,55	24,39	99.560	66,55	31,77	3.326	96.234
Castella i Lleó	27.533	4,46	1.719	6,24	5,50	25.814	93,76	4,41	11.058	40,16	3,53	833	10.225
Sense classificar	254	0,04	-	-	-	254	100,00	0,04	15	5,91	0,00		15
Total CA	616.291	99,84	31.163	5,06	99,66	585.128	94,94	99,85	312.885	50,77	99,83	18.293	294.592
Ceuta	498	0,08	61	12,25	0,20	437	87,75	0,07	262	52,61	0,08	39	223
Melilla	490	0,08	45	9,18	0,14	446	91,02	0,08	268	54,69	0,09	19	249
Total	617.279	100,00	31.269	5,07	100,00	586.010	94,93	100,00	313.414	50,77	100,00	18.351	295.064

T1: % s/comunitat autònoma

T2: % s/total Espanya

QUADRE I-123 (continuació)

Crèdit de bancs, caixes i cooperatives a AP i altres sectors residents (milions d'euros)										
CAIXES D'ESTALVI						COOPERATIVES DE CRÈDIT				
Total			Adm. públiques	Altres sectors residents	Total			Adm. públiques	Altres sectors residents	
7=8+9	T1	T2	8	9	10=11+12	T1	T2	11	12	
País Basc	15.323	39,75	5,61	455	14.868	4.597	11,92	14,86	27	4.570
Catalunya	61.526	52,61	22,54	2.134	59.392	1.040	0,89	3,36	2	1.038
Galícia	11.454	44,76	4,20	534	10.920	107	0,42	0,35	-	107
Andalusia	34.197	44,90	12,53	1.576	32.621	7.435	9,76	24,04	106	7.329
Astúries	4.051	36,24	1,48	239	3.812	830	7,42	2,68	4	826
Cantàbria	3.101	48,90	1,14	114	2.987	64	1,01	0,21	-	64
La Rioja	2.310	53,34	0,85	54	2.256	283	6,53	0,91	-	283
Múrcia	7.343	51,67	2,69	263	7.080	1.133	7,97	3,66	1	1.132
València	28.498	47,54	10,44	1.001	27.497	5.394	9,00	17,44	132	5.262
Aragó	8.804	53,92	3,23	385	8.419	1.664	10,19	5,38	32	1.632
Castella-La Manxa	8.679	54,02	3,18	499	8.180	2.079	12,94	6,72	58	2.021
Canàries	7.235	36,05	2,65	443	6.792	785	3,91	2,54	4	781
Navarra	3.992	45,06	1,46	70	3.922	2.175	24,55	7,03	16	2.159
Extremadura	4.290	49,45	1,57	303	3.987	471	5,43	1,52	6	465
Balears	7.645	48,80	2,80	188	7.457	143	0,91	0,46	1	142
Madrid	49.387	33,01	18,09	3.296	46.091	655	0,44	2,12	41	614
Castella i Lleó	14.451	52,49	5,29	837	13.614	2.024	7,35	6,54	49	1.975
Sense classificar	239	94,09	0,09		239	-	-	-	-	-
Total CA	272.526	44,22	99,85	12.391	260.135	30.880	5,01	99,84	479	30.400
Ceuta	217	43,57	0,08	22	195	19	3,82	0,06	-	19
Melilla	191	38,98	0,07	26	165	32	6,53	0,10	-	32
Total	272.934	44,22	100,00	12.439	260.495	30.931	5,01	100,00	479	30.452

T1: % s/comunitat autònoma.

T2: % s/total Espanya.

Font: Banco de España.

QUADRE I-124.

Estadística d'efectes de comerç tornats impagats. Illes Balears 2001 (milions d'euros)

	Total entitats		Bancs				Caixes d'estalvi				Cooperatives de crèdit			
	Efectes	Import	Efectes	% s/total efectes	Import	% s/total import	Efectes	%s/total efectes	Import	%s/total import	Efectes	%s/total efectes	Import	%s/total import
Total 2000	82.655	90,46	66.033	79,89	62,51	69,10	16.053	19,42	26,81	29,63	569	0,69	1,15	1,27
Gener	8.520	8,11	7.017	82,36	5,00	61,63	1.464	17,18	3,03	37,33	39	0,46	0,08	1,04
Febrer	8.379	7,30	7.080	84,50	5,31	72,76	1.249	14,91	1,92	26,34	50	0,60	0,07	0,91
Març	7.721	7,49	6.376	82,58	5,28	70,49	1.297	16,80	2,14	28,55	48	0,62	0,07	0,96
Abril	8.933	6,94	7.816	87,50	5,16	74,44	1.110	12,43	1,77	25,48	7	0,08	0,01	0,09
Maig	9.016	8,23	7.594	84,23	6,08	73,92	1.368	15,17	2,07	25,20	54	0,60	0,07	0,88
Juny	7.354	6,95	5.962	81,07	4,86	69,92	1.343	18,26	2,03	29,13	49	0,67	0,07	0,95
Juliol	6.730	7,36	5.230	77,71	4,71	64,00	1.460	21,69	2,52	34,20	40	0,59	0,13	1,80
Agost	6.016	6,47	4.517	75,08	4,39	67,94	1.444	24,00	1,97	30,39	55	0,91	0,11	1,67
Setembre	5.312	7,01	3.905	73,51	4,74	67,58	1.352	25,45	2,13	30,45	55	1,04	0,14	1,97
Octubre	4.996	8,01	3.675	73,56	5,50	68,69	1.266	25,34	2,36	29,43	55	1,10	0,15	1,88
Novembre	4.631	8,15	3.367	72,71	5,66	69,40	1.212	26,17	2,37	29,06	52	1,12	0,13	1,55
Desembre	5.047	8,44	3.494	69,23	5,81	68,80	1.488	29,48	2,51	29,70	65	1,29	0,13	1,50
Total 2001	51.244	92,03	34.822	67,95	61,72	67,07	15.906	31,04	29,09	31,61	516	1,01	1,23	1,33
Gener	5.039	7,25	3.416	67,79	5,11	70,42	1.568	31,12	2,03	28,00	55	1,09	0,11	1,57
Febrer	3.976	7,04	2.842	71,48	4,87	69,20	1.079	27,14	2,03	28,75	55	1,38	0,14	2,05
Març	4.286	8,52	3.078	71,82	6,09	71,56	1.202	28,04	2,40	28,23	6	0,14	0,02	0,21
Abril	3.638	7,98	2.550	70,09	5,73	71,89	1.077	29,60	2,22	27,88	11	0,30	0,02	0,23
Maig	4.440	7,98	2.973	66,96	5,27	66,04	1.417	31,91	2,60	32,61	50	1,13	0,11	1,36
Juny	4.287	7,55	2.927	68,28	4,92	65,21	1.305	30,44	2,51	33,28	55	1,28	0,11	1,51
Juliol	5.029	8,73	3.498	69,56	5,86	67,15	1.472	29,27	2,73	31,34	59	1,17	0,14	1,58
Agost	3.948	7,16	2.563	64,92	4,32	60,37	1.369	34,68	2,82	39,46	16	0,41	0,01	0,17
Setembre	3.707	7,04	2.448	66,04	4,38	62,17	1.202	32,43	2,49	35,44	57	1,54	0,17	2,48
Octubre	4.432	8,52	2.994	67,55	6,06	71,09	1.377	31,07	2,34	27,43	61	1,38	0,13	1,48
Novembre	4.032	7,22	2.651	65,75	4,50	62,36	1.368	33,93	2,70	37,47	13	0,32	0,01	0,17
Desembre	4.430	7,04	2.882	65,06	4,60	65,36	1.470	33,18	2,19	31,14	78	1,76	0,25	3,50

Font: INE.

11.2.2.1. Efectes de comerç tornats

Des de l'any 2000 s'ha reduït el nombre d'efectes tornats impagats des de 82.655 (amb un import total de 90,46 milions d'euros) a 51.244 efectes l'any 2001 (import de 92,03 milions d'euros) (vegeu quadre I-124).

L'any 2001 es va donar una reducció en termes de nombre d'efectes del 38% respecte del 2000, mentre que en import monetari hi va haver un augment de l'1,73% amb increments mensuals interanuals superiors al 10% al llarg de març, abril, juliol i agost (vegeu quadres I-124, I-125 i I-126).

QUADRE I-125.

Estadística d'efectes de comerç tornats impagats, Illes Balears (milions d'euros)

	00/99 i 01/00			
	Efectes	Import	Efectes	Import
1999	112.458	94,29		
2000	82.655	90,46	-26,50	-4,07
2001	51.244	92,03	-38,00	1,73

Font: INE.

La majoria d'efectes de comerç foren tornats a bancs, un 67,95% del total (34.822 efectes). En termes monetaris varen ser 61,72 milions d'euros, i suposaren un percentatge del 67,07%. A les caixes d'estalvi foren tornats un 31,04% del total (15.906 efectes) per un import monetari de 29,09 milions d'euros (31,61%). La resta, aproximadament un 1%, tant en nombre d'efectes com en termes monetaris, varen ser tornats per les cooperatives de crèdit.

Quant a l'evolució dels efectes impagats a bancs, l'evolució entre els anys 2000 i 2001 és molt semblant a la que sofreixen el total d'efectes impagats a totes les entitats financeres: en nombre d'efectes hi ha una reducció del 47,27%, que als darrers tres mesos de l'any tenen els menors valors (reduccions d'entre el 17,52% i el 21,27%) i en import monetari hi ha en aquest cas una petita reducció de l'1,25%, i és els mesos de novembre i desembre quan hi ha les majors reduccions percentuals, prop del 20% (vegeu quadre I-126).

QUADRE I-126.

Estadística d'efectes de comerç tornats impagats. Illes Balears Evolució 2000-2001. Variacions interanuals

	Total entitats		Bancs		Caixes d'estalvi		Cooperatives de crèdit	
	Efectes	Import	Efectes	Import	Efectes	Import	Efectes	Import
Total	-38,00	1,73	-47,27	-1,25	-0,92	8,52	-9,31	6,81
Gener	-40,86	-10,59	-51,32	2,16	7,10	-32,94	41,03	35,71
Febrer	-52,55	-3,54	-59,86	-8,26	-13,61	5,31	10,00	118,18

Març	-44,49	13,63	-51,73	15,36	-7,32	12,36	-87,50	-75,00
Abril	-59,27	14,99	-67,37	11,06	-2,97	25,85	57,14	200,00
Maig	-50,75	-2,99	-60,85	-13,34	3,58	25,51	-7,41	50,00
Juny	-41,71	8,56	-50,91	1,24	-2,83	24,04	12,24	72,73
Juliol	-25,27	18,53	-33,12	24,36	0,82	8,59	47,50	4,55
Agost	-34,38	10,69	-43,26	-1,64	-5,19	43,73	-70,91	-88,89
Setembre	-30,21	0,43	-37,31	-7,61	-11,09	16,90	3,64	26,09
Octubre	-11,29	6,46	-18,53	10,16	8,77	-0,77	10,91	-16,00
Novembre	-12,93	-11,43	-21,27	-20,40	12,87	14,21	-75,00	-90,48
Desembre	-12,23	-16,52	-17,52	-20,70	-1,21	-12,47	20,00	95,24

Font: INE.

El comportament d'aquestes dades a les caixes d'estalvi i a les cooperatives de crèdit és diferent. En el cas de les caixes d'estalvi es dona una reducció del 0,92% en nombre d'efectes i un augment del 8,52% en import monetari. Finalment, en el cas de les cooperatives de crèdit, hi ha una reducció del 9,31% del nombre d'efectes i un augment del 6,81% de l'import monetari.

11.2.2.2. Hipoteques

L'any 2001 es varen constituir un total de 24.218 garanties hipotecàries, un 95,39% de les quals foren sobre finques urbanes (23.101 hipoteques) i la resta, un 4,61%, es va constituir sobre finques rústiques (1.117 hipoteques). En termes monetaris, les hipoteques suposaren un total de 2.316,25 milions d'euros, dels quals 2.168 milions foren sobre finques urbanes (93,61%) i 148,19 milions d'euros foren sobre finques rústiques (6,40%) (vegeu quadre I-127).

Aquest total de garanties hipotecàries constituïdes va suposar una reducció del nombre d'hipoteques del 4,39%, tot i que l'import monetari va augmentar un 2,09% respecte de l'any anterior.

De les hipoteques constituïdes sobre finques urbanes destaca la importància d'aquelles que són sobre habitatges, un 82,55% del total (19.991 hipoteques) que suposen un import de 1.648,21 milions d'euros (71,16% de l'import total). En segon lloc, amb un 10,24% de les hipoteques constituïdes (2.479 hipoteques) trobam les que s'efectuen sobre oficines i garatges, les quals en termes monetaris suposen un 16,40% del total (379,85 milions d'euros). La resta (631 hipoteques amb el 2,61% del total) és sobre solars, i suposa 140,11 milions d'euros (6,05% del total). Dins aquestes, només les constituïdes sobre solars suposaren un augment en nombre d'hipoteques amb relació a les que s'havien constituït el 2000 (631 de l'any 2001 enfront de les 564 de l'any 2000), que augmentaren un 11,88%, encara que en termes monetaris sofrissin una disminució del 9,76%. En conjunt, les hipoteques sobre finques urbanes sofriren una disminució del 3,82% en nombre i un augment de l'1,27% en import total.

De les 1.117 hipoteques que es constituïren sobre finques rústiques, 1.102 ho feren sobre finques de secà (4,55% del total), la qual cosa suposà en termes monetaris 147,38

QUADRE I-127.

Constitució de garanties hipotecàries sobre béns immobles. Illes Balears (milions d'euros)														
	1999				2000				2001 (1)				2001/2000	
	Nombre		Import		Nombre		Import		Nombre		Import		Nombre	Import
	%/total	%/total	%/total	%/total	%/total	%/total	%/total	%/total						
Total hipoteques	24.156	100,00	1.859,48	100,00	25.331	100,00	2.268,85	100,00	24.218	100,00	2.316,25	100,00	-4,39	2,09
Sobre finques urbanes	22.957	95,04	1.743,58	93,77	24.019	94,82	2.141,06	94,37	23.101	95,39	2.168,17	93,61	-3,82	1,27
- sobre habitatges	19.198	79,48	1.285,37	69,13	20.308	80,17	1.573,23	69,34	19.991	82,55	1.648,21	71,16	-1,56	4,77
- sobre solars	1.079	4,47	151,72	8,16	564	2,23	155,26	6,84	631	2,61	140,11	6,05	11,88	-9,76
- sobre altres(oficines i garatges)	2.680	11,09	306,49	16,48	3.147	12,42	412,57	18,18	2.479	10,24	379,85	16,40	-21,23	-7,93
Sobre finques rústiques	1.199	4,96	115,91	6,23	1.312	5,18	127,79	5,63	1.117	4,61	148,19	6,40	-14,86	15,96
- sobre finques de secà	1.183	4,90	114,88	6,18	1.303	5,14	127,21	5,61	1.102	4,55	147,38	6,36	-15,43	15,85
- sobre finques de regadiu	16	0,07	1,02	0,05	9	0,04	0,58	0,03	15	0,06	0,82	0,04	66,67	40,02
Concedides per bancs	10.494	43,44	867,16	46,63	11.432	45,13	1.050,79	46,31	10.812	44,64	1.015,86	43,86	-5,42	-3,32
- sobre finques urbanes	9.957	41,22	814,37	43,80	10.800	42,64	997,65	43,97	10.406	42,97	966,70	41,74	-3,65	-3,10
- sobre finques rústiques	537	2,22	52,79	2,84	632	2,49	53,14	2,34	406	1,68	49,16	2,12	-35,76	-7,49
Concedides per caixes d'estalvis	12.507	51,78	904,92	48,67	12.949	51,12	1.142,92	50,37	12.918	53,34	1.254,17	54,15	-0,24	9,73
- sobre finques urbanes	11.931	49,39	852,33	45,84	12.331	48,68	1.075,35	47,40	12.265	50,64	1.159,61	50,06	-0,54	7,84
- sobre finques rústiques	576	2,38	52,59	2,83	618	2,44	67,57	2,98	653	2,70	94,56	4,08	5,66	39,94
Concedides per altres entitats i no consta	1.155	4,78	87,40	4,70	950	3,75	75,14	3,31	488	2,02	46,22	2,00	-48,63	-38,49
- sobre finques urbanes	1.069	4,43	76,88	4,13	888	3,51	68,06	3,00	430	1,78	41,75	1,80	-51,58	-38,66
- sobre finques rústiques	86	0,36	10,52	0,57	62	0,24	7,07	0,31	58	0,24	4,47	0,19	-6,45	-36,85

(1) Dades provisionals

Font: INE, elaboració pròpia.

milions d'euros (6,36%). Sobre finques de regadiu només es constituïren 15 hipoteques amb un import total de 0,82 milions d'euros (menys d'un 0,1% tant en nombre d'hipoteques com en import total). L'evolució interanual va significar una reducció del 15,43% en nombre d'hipoteques constituïdes sobre finques de secà, que així i tot varen augmentar en termes monetaris el 15,85%. Quant a les hipoteques constituïdes sobre finques de regadiu, sofriren un augment del 66,67% en nombre d'hipoteques i del 40,02% en termes monetaris.

Del total de garanties hipotecàries concedides l'any 2001, 10.812 (un 44,64%) varen ser concedides per bancs i suposaren un import de 1.015,86 milions d'euros (43,86%). La majoria de les hipoteques, tant en nombre com en import varen ser constituïdes per les caixes d'estalvi, 12.918 hipoteques (53,34%), amb un import total de 1.254 milions d'euros (54,15%). Les 488 restant (2,02%), amb el corresponent import total de 46,22 milions d'euros (2%) foren concedides per altres entitats.

De les concedides per bancs, un 42,97% del total eren sobre finques urbanes i tan sols l'1,68% restant fou sobre finques rústiques. En termes monetaris, aquests percentatges sofreixen petites variacions i l'import corresponent a les hipoteques sobre finques urbanes va ser del 41,74% i el corresponent a finques rústiques del 2,12%.

Les 12.918 hipoteques constituïdes per caixes d'estalvis es reparteixen entre finques urbanes i finques rústiques de la següent manera: un 50,64% en nombre d'hipoteques són sobre finques urbanes, que en import suposen un 50,06% del total. Les hipoteques restants (2,70%), amb un import del 4,08% del total, varen ser constituïdes sobre finques rústiques.

Les hipoteques que varen ser concedides per altres entitats sobre finques urbanes representen aproximadament el 2% del total, tant en termes de nombre d'hipoteques com en termes monetaris, mentre que les constituïdes sobre finques rústiques no arriben al 0,5% en cap dels dos casos.

Quant a l'evolució interanual de les entitats que constituïren aquestes hipoteques, només hi ha un clar creixement en importància en termes d'import a les caixes (augment del 9,73%). En nombre d'hipoteques també hi ha un petit augment del 5,66% en aquelles concedides per les caixes d'estalvi sobre finques rústiques. Cal destacar el fort retrocés de les hipoteques concedides per altres entitats (reducció del 48,63% en nombre d'hipoteques i del 38,49% en import monetari).

11.3. DIPÒSITS

Anàlogament a l'anàlisi desenvolupada per als crèdits, s'analitza l'evolució dels dipòsits per comunitats autònomes i institucions financeres, així com l'evolució de l'estructura dels dipòsits i la seva variació absoluta per entitats financeres i tipus de dipòsit.

11.3.1. DIPÒSITS PER COMUNITATS AUTÒNOMES I INSTITUCIONS FINANCERES

Els dipòsits realitzats a les Illes Balears representen el 2% i la seva distribució es diferencia de la dels crèdits que en el cas dels dipòsits la major quota de mercat l'ostenten les caixes d'estalvi (61,5%), enfront dels bancs (37,3%). La quota corresponent a les cooperatives de crèdit és similar a la dels crèdits (1,2%).

En aquest mateix ordre es reparteixen el mercat financer les entitats a l'àmbit nacional, encara que amb una menor presència de les caixes (46,8%), major en el cas de la banca (43,6%) i també major al cas de les cooperatives de crèdit (5,3%).

Quant al tipus de depositant es refereix, el sector privat efectua el 96,7% dels dipòsits, i el 3,3% restant és aportat pel sector públic. En aquest cas, les divergències respecte de la distribució que registra el conjunt de l'Estat són similars a les registrades pels crèdits, amb un biaix cap al sector privat a Balears, ja que a l'Estat els dipòsits públics arriben al 5,7% del total i els privats suposen el 94,3% restant.

Com podem observar al quadre I-128 són nombroses les comunitats autònomes en les quals, en considerar els dipòsits, són les caixes d'estalvi les que mantenen una posició de lideratge. Les excepcions són Astúries, Canàries, Madrid i Melilla, a causa del fort predomini de la banca al seu sector financer.

11.3.2. ESTRUCTURA DELS DIPÒSITS

A 31 de desembre del 2001, a totes les entitats financeres de Balears en conjunt hi havia un total de 11.440 milions d'euros en dipòsit. Tan sols 378 milions d'euros procedien de les administracions públiques (3,30%) i la resta, 11.062 milions eren d'altres sectors residents (96,70%). Aquests dipòsits dels altres sectors residents estaven distribuïts de la següent manera: el 24,76% eren dipòsits a la vista, el 23,99% eren dipòsits d'estalvi i, aproximadament la meitat, el 47,95%, eren a termini (vegeu quadre I-129).

Per tipus d'entitat, la majoria de dipòsits eren a les caixes d'estalvi, un total de 7.033 milions d'euros, que suposaven el 61,48% de tots els dipòsits. Les caixes són el tipus d'entitat on les administracions públiques tenen menor pes, tan sols 183 milions d'euros (un 2,60%). El 97,40% restant dels dipòsits efectuats a aquest tipus d'entitat els realitzen altres sectors residents (6.850 milions d'euros) i eren majoritàriament (un 51,74%) dipòsits a termini, un 27,74% eren dipòsits d'estalvi i un 17,92% eren a la vista.

QUADRE I-128.

Dipòsits d'AP i altres sectors residents a bancs, caixes i cooperatives per CA (milions d'euros)

BANCS														
	Total	Adm. públiques				Altres sectors residents			Total	Administr. Públiques				Altres sectors residents
	1=2+3=4+7+10	T2	2=5+8+11	T1	T2	3=6+9+12	T1	T2	4=5+6	T1	T2	5	6	
País Basc	40.426	6,9	2.729	6,8	8,2	37.697	93,2	6,9	12.853	31,8	5,1	908	11.945	
Catalunya	95.232	16,3	1.789	1,9	5,4	93.443	98,1	17,0	27.963	29,4	11,0	772	27.191	
Galícia	27.905	4,8	970	3,5	2,9	26.935	96,5	4,9	12.673	45,4	5,0	484	12.189	
Andalusia	59.574	10,2	2.067	3,5	6,2	57.507	96,5	10,5	18.917	31,8	7,4	1.003	17.914	
Astúries	12.792	2,2	272	2,1	0,8	12.520	97,9	2,3	6.409	50,1	2,5	147	6.262	
Cantàbria	5.924	1,0	215	3,6	0,6	5.709	96,4	1,0	2.597	43,8	1,0	97	2.500	
La Rioja	3.888	0,7	96	2,5	0,3	3.792	97,5	0,7	1.215	31,3	0,5	26	1.189	
Múrcia	11.529	2,0	358	3,1	1,1	11.171	96,9	2,0	2.980	25,8	1,2	122	2.858	
València	44.609	7,7	1.017	2,3	3,1	43.592	97,7	7,9	15.313	34,3	6,0	484	14.829	
Aragó	17.674	3,0	375	2,1	1,1	17.299	97,9	3,1	4.148	23,5	1,6	112	4.036	
Castella-La Manxa	18.784	3,2	503	2,7	1,5	18.281	97,3	3,3	4.942	26,3	1,9	148	4.794	
Canàries	14.748	2,5	1.429	9,7	4,3	13.319	90,3	2,4	6.894	46,7	2,7	592	6.302	
Navarra	9.897	1,7	585	5,9	1,8	9.312	94,1	1,7	2.183	22,1	0,9	302	1.881	
Extremadura	9.414	1,6	235	2,5	0,7	9.179	97,5	1,7	3.550	37,7	1,4	83	3.467	
Illes Balears	11.439	2,0	377	3,3	1,1	11.062	96,7	2,0	4.265	37,3	1,7	183	4.082	
Madrid	160.677	27,6	19.402	12,1	58,4	141.275	87,9	25,7	115.811	72,1	45,6	16.486	99.325	
Castella i Lleó	37.148	6,4	770	2,1	2,3	36.378	97,9	6,6	10.890	29,3	4,3	274	10.616	
Sense classificar	95	0,0	-	0,0	0,0	95	100,0	0,0	95	100,0	0,0	-	95	
Total CA.	581.752	99,8	33.186	5,7	99,9	548.566	94,3	99,8	253.697	43,6	99,8	22.223	231.474	
Ceuta	576	0,1	21	3,6	0,1	555	96,4	0,1	260	45,1	0,1	15	245	
Melilla	519	0,1	20	3,9	0,1	499	96,1	0,1	277	53,4	0,1	12	265	
Total	582.849	100,0	33.228	5,7	100,0	549.621	94,3	100,0	254.235	43,6	100,0	22.251	231.984	

Font: Banco de España.

QUADRE I-128 (CONTINUACIÓ)

Crèdit de bancs, caixes i cooperatives a AP i altres sectors residents (milions d'euros)

	CAIXES D'ESTALVI					COOPERATIVES DE CRÈDIT				
	Total			Adm. públiques	Altres sectors residents	Total			Adm. públiques	Altres sectors residents
	7=8+9	T1	T2	8	9	10=11+12	T1	T2	11	12
País Basc	21.321	52,7	7,8	1.577	19.744	6.252	15,5	20,2	244	6.008
Catalunya	65.931	69,2	24,2	1.014	64.917	1.338	1,4	4,3	3	1.335
Galícia	15.029	53,9	5,5	484	14.545	203	0,7	0,7	2	201
Andalusia	32.897	55,2	12,1	956	31.941	7.760	13,0	25,1	108	7.652
Astúries	5.302	41,4	1,9	114	5.188	1.081	8,5	3,5	11	1.070
Cantàbria	3.283	55,4	1,2	111	3.172	44	0,7	0,1	7	37
La Rioja	2.374	61,1	0,9	61	2.313	299	7,7	1,0	9	290
Múrcia	7.124	61,8	2,6	156	6.968	1.425	12,4	4,6	80	1.345
València	22.763	51,0	8,3	503	22.260	6.533	14,6	21,1	30	6.503
Aragó	11.570	65,5	4,2	240	11.330	1.956	11,1	6,3	23	1.933
Castella-La Manxa	10.800	57,5	4,0	278	10.522	3.042	16,2	9,8	77	2.965
Canàries	7.072	48,0	2,6	782	6.290	782	5,3	2,5	55	727
Navarra	5.638	57,0	2,1	278	5.360	2.076	21,0	6,7	5	2.071
Extremadura	5.248	55,7	1,9	147	5.101	616	6,5	2,0	5	611
Balears	7.033	61,5	2,6	183	6.850	141	1,2	0,5	11	130
Madrid	44.182	27,5	16,2	2.915	41.267	684	0,4	2,2	1	683
Castella i Lleó	23.852	64,2	8,7	439	23.413	2.406	6,5	7,8	57	2.349
Sense classificar	-	0,0	0,0	-	-	-	0,0	0,0	-	-
Total CA.	272.526	46,8	99,9	10.239	281.182	30.880	5,3	99,8	723	35.910
Ceuta	290	50,3	0,1	6	284	26	4,5	0,1	-	26
Melilla	225	43,4	0,1	8	217	17	3,3	0,1	-	17
Total	272.934	46,8	100,0	10.254	281.684	30.931	5,3	100,0	724	35.953

T1: % s/Comunitat Autònoma

T2: % s/total Espanya

Font: Banco de España.

QUADRE I-129.

Estructura dels dipòsits d'administracions públiques i altres sectors residents al sistema bancari de les Illes Balears per entitat i tipus de dipòsit ⁽¹⁾ (milions d'euros)

	1999		2000		2001	
Entitats de dipòsit	Total	%	Total	%	Total	%
Dipòsits d'AP i ASR (2)	9.127		10.441		11.440	
Dipòsits AP	403	4,42	478	4,58	378	3,30
Dipòsits ASR	8.724	95,58	9.963	95,42	11.062	96,70
Dipòsits vistaASR	2.471	27,07	2.513	24,07	2.832	24,76
Dipòsits d'estalviASR	2.464	26,99	2.495	23,90	2.744	23,99
Dipòsits a terminiASR	3.789	41,52	4.955	47,46	5.486	47,95
Bancs						
Dipòsits d'AP i ASR (2)	3.699	40,53	4.157	39,82	4.265	37,28
Dipòsits AP	244	6,58	255	6,13	183	4,29
Dipòsits ASR	3.455	93,42	3.902	93,87	4.082	95,71
Dipòsits vistaASR	1.491	40,30	1.371	32,98	1.538	36,06
Dipòsits d'estalviASR	753	20,36	737	17,73	765	17,93
Dipòsits a terminiASR	1.211	32,75	1.794	43,17	1.779	41,72
Caixes d'estalvi						
Dipòsits d'AP i ASR (2)	5.347	58,58	6.178	59,17	7.033	61,48
Dipòsits AP	156	2,93	218	3,52	183	2,60
Dipòsits ASR	5.191	97,07	5.960	96,48	6.850	97,40
Dipòsits vistaASR	961	17,97	1.116	18,07	1.260	17,92
Dipòsits d'estalviASR	1.694	31,67	1.738	28,13	1.951	27,74
Dipòsits a terminiASR	2.536	47,43	3.106	50,27	3.639	51,74
Cooperatives de crèdit						
Dipòsits d'AP i ASR (2)	81	0,89	106	1,02	141	1,23
Dipòsits AP	3	4,07	6	5,18	11	7,80
Dipòsits ASR	78	95,93	101	94,82	130	92,20
Dipòsits vistaASR	19	23,21	26	24,34	34	24,02
Dipòsits d'estalviASR	17	20,74	20	18,87	29	20,23
Dipòsits a terminiASR	42	51,98	55	51,70	68	47,96

(1) dades referides a 31 de desembre

(2) AP: administracions públiques. ASR: altres sectors residents

Font: Banco de España. Elaboració pròpia.

Als bancs hi havia en dipòsit 4.265 milions d'euros (un 37,28%), dels quals un 4,29% eren de les administracions públiques (183 milions d'euros) i el 95,71% (4.082 milions d'euros) eren d'altres sectors residents. D'aquests, un 41,72% eren a termini, un 36,06% a la vista i el 17,93% eren dipòsits d'estalvi.

Les cooperatives de crèdit són el tipus d'entitat amb un menor pes pel que fa als dipòsits efectuats, amb tan sols 141 milions d'euros (1,23%). Les cooperatives són el tipus d'entitat on les administracions públiques tenen major pes amb un 7,80% (11 milions d'euros). Els 130 milions corresponents als dipòsits d'altres sectors residents

(92,20%) eren repartits de la següent forma: 47,96% de dipòsits a termini, 24,02% de dipòsits a la vista i 20,23% de dipòsits d'estalvi.

11.3.3. EVOLUCIÓ DELS DIPÒSITS

Tal com ja hem esmentat es dona un comportament dispar de l'evolució dels dipòsits a Balears amb relació a Espanya. Així, mentre que a Balears ja es nota una desacceleració en el creixement interanual a partir del tercer trimestre del 2001, aquesta no es deixa sentir a Espanya (vegeu apartat 11. 1. 2 i quadre I-20).

Per altra banda, aquesta desacceleració es va accentuar a Balears al llarg del quart trimestre del 2001, ja que presenta taxa negativa de creixement. Aquestes taxes negatives se solen donar el primer trimestre de l'any, quan s'acusa l'efecte de la compensació bancària típic de final d'any (vegeu quadre I-133).

Així, les variacions absolutes del quart trimestre amb relació al tercer trimestre al llarg del trienni 1999-2001 són positives el 1999 i 2000 (105 i 118 milions d'euros), mentre que el 2001 la variació és negativa per un valor de 182 milions d'euros.

El quadre I-130 explica aquestes variacions en termes d'administracions públiques i altres sectors residents.

QUADRE I-130.

Variació absoluta dels dipòsits el quart trimestre (milions d'euros)

	1999	2000	2001
Variació absoluta	105	118	-182
Administracions públiques	155,9	184,9	26,8
Altres sectors residents	-50,9	-66,9	-208,8

Font: Banco de España. Elaboració pròpia.

Per tant, la variació absoluta negativa dels dipòsits el quart trimestre del 2001 es deu a l'important increment en la caiguda dels dipòsits per part d'altres sectors residents.

En el quadre I-131 es pot observar com la caiguda dels dipòsits al quart trimestre de l'any es va concentrar en termes nets només en els bancs. El 89% es concentrà en la caiguda dels dipòsits a la vista, la qual cosa pot traduir els efectes de la caiguda de la capacitat de finançament del sector privat (vegeu apartat 4. 4. 3. d'aquest capítol) com també podria anar associat a l'"efecte euro" amb la recuperació del consum al llarg del quart trimestre de l'any, especialment per la compra d'automòbils de luxe i l'avançament de compres importants⁶² (vegeu apartat 3. 3. 1 d'aquest capítol).

⁶² Cal destacar que aquesta situació es dona conjuntament amb una reducció del valor dels efectes de comerç tornats i impagats a finals d'any (vegeu quadre I-126).

QUADRE I-131.

Dipòsits. Variacions 4t trimestre 2001 (milers d'euros)

	Variació Absoluta	Bancs	Caixes d'estalvi	Cooperatives de Crèdit
Total	-181.979	-192.808	2.388	8.441
AP	26.803	2.454	22.731	1.618
ASR	-208.782	-195.262	-20.343	6.823
Dipòsits a la vista	-179.987	-170.981	-9.040	34
Dipòsits d'estalvi	71.345	22.326	45.914	3.105
Dipòsits a termini	-100.139	-46.606	-57.217	3.684

Font: Banco de España. Elaboració pròpia.

11.4. CRÈDITS I DIPÒSITS

És interessant observar la ràtio dipòsit/oficina, la qual veim que té el seu màxim valor en el cas de les caixes d'estalvi amb un 13,53 milions d'euros per oficina. Als bancs té un valor de 8,14 milions d'euros per oficina i a les cooperatives de crèdit 6,13 milions d'euros per oficina(vegeu quadre I-132).

QUADRE I-132.

Nombre de dipòsits, crèdits i oficines d'entitats de crèdit a Balears, 2001

	Bancs		Caixes d'estalvi		Coop.de crèdit	
	Total	% s/total	Total	% s/total	Total	% s/total
Dipòsits (1)	4.265	37,28	7.033	61,48	141	1,23
Crèdits (1)	7.877	50,28	7.645	48,80	143	0,91
Oficines	524	49,11	520	48,73	23	2,16
Ràtios						
Dipòsit/oficina (1)	8,14		13,53		6,13	
Crèdit/oficina (1)	15,03		14,70		6,22	

(1) milions d'euros.

Font: Banco de España.

Si comparam amb la ràtio crèdit/oficina, veim que aquesta és més elevat que l'anterior en cada un dels casos, i que adquireix el seu màxim en el cas dels bancs amb 15,03 milions d'euros per oficina. A les caixes d'estalvi suposa 14,70 milions d'euros per oficina i a les cooperatives 6,22 milions d'euros per oficina.

La diferència entre els dipòsits i els crèdits pot considerar-se una aproximació al flux de finançament o endeutament que l'economia balear manté amb la resta d'Espanya a través del sistema financer (vegeu quadre I-133).

QUADRE I-133.

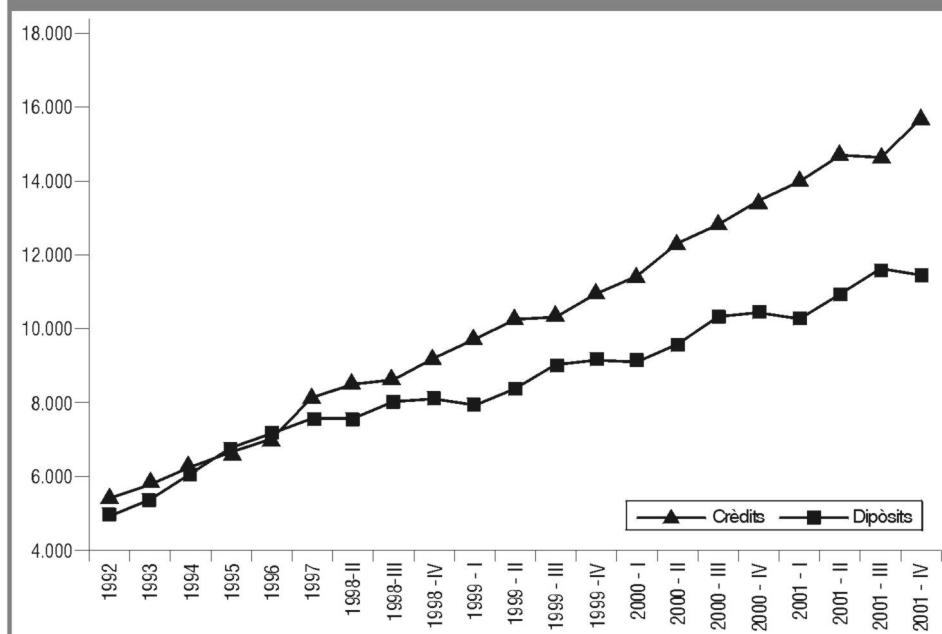
Crèdits i dipòsits a les Illes Balears

			Variació	
	Crèdits	Dipòsits	Crèdits	Dipòsits
	Milions d'euros		%	
1992	5.407	4.932		
1993	5.776	5.373	6,82	8,94
1994	6.242	6.075	8,07	13,07
1995	6.685	6.786	7,10	11,70
1996	7.009	7.154	4,85	5,42
1997	8.128	7.554	15,97	5,59
98 II	8.505	7.561	4,64	0,09
98 III	8.614	8.035	1,28	6,27
98 IV	9.192	8.110	6,71	0,93
99 I	9.703	7.933	5,56	-2,18
99 II	10.265	8.380	5,79	5,63
99 III	10.307	9.022	0,41	7,66
99 IV	10.945	9.127	6,19	1,16
00 I	11.416	9.124	4,30	-0,03
00 II	12.317	9.568	7,89	4,87
00 III	12.815	10.323	4,04	7,89
00 IV	13.452	10.441	4,97	1,14
01 I	13.992	10.241	4,01	-1,92
01 II	14.697	10.940	5,04	6,83
01 III	14.639	11.622	-0,39	6,23
01 IV	15.665	11.440	7,01	-1,57

Font: Banco de España.

GRÀFIC I-33.

Crèdits i dipòsits a les Balears (milions d'euros)

Font: Banco de España.

Com podem observar al gràfic I-33 les Illes Balears han mantengut tradicionalment un diferencial positiu dels crèdits sobre els dipòsits, excepte els anys 1995 i 1996 en què aquest diferencial va ser lleugerament negatiu i tradueix la gran capacitat de finançament del sector privat al llarg d'aquests anys. Contràriament, l'ampliació d'aquest diferencial a favor dels crèdits a partir del 1997 corre paral·lela a la caiguda de la capacitat de finançament del sector privat (vegeu apartat 4. 4. 3.).

11.5. ACTIVITAT AVALADORA DE LA SOCIETAT DE GARANTIA RECÍPROCA (SGR) DE LES ILLES BALEARS

La Societat de Garantia Recíproca de les Illes Balears va rebre a l'any 2001 un total de sol·licituds d'aval per valor de 222.424,82 euros enfront dels 153.097,06 que s'havien sol·licitat l'any anterior (increment del 45,28%), dels quals va concedir-ne 178.592,86 euros (un 80,29% del total sol·licitat), cosa que va suposar un augment del 48,71% respecte dels que s'havien concedit l'any 2000.

El volum de risc en vigor de la Societat de Garantia Recíproca de les Illes Balears (ISBA) l'any 2001 s'ha xifrat en 427.851,17 euros. Això suposa un augment del 7,26% respecte de l'any anterior. Aquest mateix any 2001 es va formalitzar un import de risc de 148.822,76 euros (increment interanual del 50,48%) i s'amortitzaren 119.857,08 euros (augment del 12,65% respecte de l'any 2000).

Quan consideram la distribució d'aquest risc per sectors, el de serveis aglutina el 25,55%, el comerç el 20,39%, el turisme el 18,60%, la indústria el 15,89%, la construcció el 10,86%, el transport i comunicacions el 5,72% i el sector primari el 2,98%. Els sectors del turisme i dels serveis són els que més han augmentat la seva participació al total d'aval que hi ha vigents respecte de l'any anterior (24,86% i 13,09% respectivament). De forma contrària, els dos únics sectors que han reduït aquesta participació han estat el de transports i comunicació (reducció del 6,82%) i el de comerç (reducció del 4,02%).

Si classifiquem els avals que s'han concedit pel seu import, observem que el 37,56% són avals per imports menors a 60.000 euros i el 32,28% són de més de 150.000 euros. La minoria dels avals, per tant, són els que corresponen a les quantitats intermèdies entre aquestes dues xifres. Si comparem aquestes dades amb les de l'any anterior, podem observar que els avals de més de 150.000 euros encara tenien més pes dins el total dels avals, ja que aquest 32,28% prové d'una reducció del 13,66% respecte de l'any 2000. En canvi els d'import inferior a 60.000 euros han sofert un augment del 27,21% en aquest mateix temps.

Quant a la classificació per terminis, és molt significativa la quantitat d'aval que es concedeixen per a períodes superiors a 6 anys (un 73,45% del total). Un 16,97% són per a terminis d'entre 3 i 6 anys, i finalment, el 9,58% restant són fins a 3 anys. En aquest

cas, aquesta mateixa classificació l'any anterior era molt semblant, només els avals concedits per a períodes inferiors a tres anys han augmentat relativament més que els de períodes superiors, un 30,57%.

Les garanties que s'aporten a la concessió d'un aval són en la seva gran majoria personals, exactament en un 68,17% dels casos. En el 31,83% restant s'aporten garanties hipotecàries. Aquesta distribució no va variar respecte de l'any 2000.

Gairebé la meitat d'aquests avals es fan servir per a finalitats d'inversió (49,53%). Per les finalitats de circulat i refinançament s'utilitzen respectivament en el 18,47% i el 6,97% dels casos. El darrer 25,03% són altres tipus d'avals. L'única finalitat per a la qual s'utilitzaren avals l'any 2001 que va reduir el seu pes relatiu va ser la de circulat, que va disminuir un 18,47%.

L'any 2001 el nombre de socis ha arribat a un total de 4.074, distribuïts entre els diferents sectors de la següent forma: un 31,8% són del sector del comerç, un 21,7% són de l'industrial, un 16,5% són del sector de serveis, i, en darrer lloc, s'ha de destacar que el 14,8% dels socis són del sector turístic. Finalment, la resta són dels sectors de transport i comunicacions, de construcció i del primari. Per illes estan molt desigualment distribuïts: a Mallorca hi ha el 72,9% del total de socis, a Menorca el 15% i a Eivissa-Formentera el 12,1%.

El volum de capital subscrit ha sofert un augment del 6,09% del total entre l'any 2000, en què aquest total era de 41.614,56 euros, i l'any 2001 quan el total fou de 44.147,03 euros. D'aquest capital que hi havia l'any 2001, 30.928,58 euros (un 70,06%) havia estat aportat per socis participants i els restants 13.218,45 euros (29,94%) pels socis protectors.

En darrer lloc, cal fer una petita referència a l'evolució que han tengut altres variables, com el nombre de socis avalats en mora, que el 2001 foren 777.515, amb un gran augment del 37,40% respecte del 2000; el risc dubtós que entre aquests dos anys va augmentar un 114,26%, de 16.366,91 euros a 35.068,12, la qual cosa suposava un coeficient de risc dubtós sobre risc viu del 8,20%; el nombre de socis fallits, que en aquest cas s'han reduït un 20,58%, sent la xifra per al 2001 la de 43.137 (el coeficient de fallença per a aquest any va ser del 0,06%); el tipus d'interès mitjà ponderat en operacions financeres formalitzades que s'ha reduït del 5,57% l'any 2000 a un 4,94% el 2001; i el termini mitjà de vigència dels avals que va ser de 70 mesos el 2001 (reducció interanual del 4,11%).

12. ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES I FINANÇAMENT AUTONÒMIC

L'exposició d'aquest apartat es divideix en tres grans blocs. En el primer s'analitzen els pressuposts de la comunitat autònoma, consells insulars, ajuntaments i Delegació Especial d'Hisenda de les Balears. En el segon s'analitza l'evolució del VAB de les administracions públiques i en el tercer es fa una sèrie de consideracions sobre el nou sistema de finançament autonòmic i la balança fiscal de Balears.

12. 1. ANÀLISI PRESSUPOSTÀRIA

Dividim aquest apartat en l'anàlisi pressupostària de la comunitat autònoma, consells insulars, ajuntaments de les Illes Balears, Ajuntament de Palma, Ajuntament de Calvià i Delegació Especial d'Hisenda a les Balears.

12.1.1. COMUNITAT AUTÒNOMA

En aquest apartat començam per fer una introducció al marc dels pressuposts de la comunitat autònoma, definim l'àmbit del pressupost i analitzam a continuació els pressuposts de l'Administració general i els pressuposts dels ens de dret públic i les societats públiques⁶³.

12.1.1.1 Introducció

Els pressuposts de la comunitat autònoma de les Illes Balears per a l'any 2001 s'aproven mitjançant la Llei 15/2000, de desembre, de pressuposts generals de la comunitat autònoma de les Illes Balears per a l'any 2001 (BOIB núm. 159 de 30 de desembre del 2000) que, juntament amb la Llei de finances, constitueix el marc normatiu al qual s'ha d'ajustar l'activitat econòmicofinancera de la comunitat autònoma. Tal com s'hi assenyalava a l'exposició de motius, inclou la totalitat de les despeses i dels ingressos del sector públic autonòmic i també la consignació de l'import dels beneficis fiscals que afecten els tributs.

La presentació dels crèdits pressupostaris s'adapta al mateix format que utilitza l'Administració general de l'Estat per tal d'homogeneïtzar-los als escenaris pactats de consolidació pressupostària.

Les eleccions autonòmiques del 13/07/99 varen significar un canvi substancial en les estructures polítiques i d'autogovern de la nostra comunitat autònoma i aquest fet va suposar que els pressuposts generals de la comunitat autònoma de les Illes Balears per

⁶³ Per a aquest apartat hem seguit els criteris metodològics de l'anàlisi del sector públic autonòmic feta a la *Memòria sobre a situació econòmica e social. Galicia 2001*. CES, Galicia.

al 2000 presentassin, tant a nivell orgànic com en l'estructura de programes, importants variacions respecte dels pressuposts inicials de l'exercici del 1999. Aquest fet s'ha accentuat als pressuposts de l'any 2001. Quant a l'estructura orgànica, les principals variacions afecten bàsicament l'aparició de dues noves entitats autònomes, les seccions 73 i 76 que corresponen a l'Institut Social de la Dona i al Servei d'Ocupació. Quant a programes hi ha una variació més substancial, atès que s'ha canviat l'estructura de codificació numèrica per una alfanumèrica, s'ha suprimit en la presentació l'estructura de subprogrames i, a la vegada, la mateixa estructura de programes ha experimentat un canvi notable en funció d'una anàlisi exhaustiva del programa d'actuació del Govern.

Quant a les innovacions normatives més rellevants d'aquesta llei, podem assenyalar la modificació de la regulació de les incorporacions de crèdit (que s'introdueix a la Llei 1/1986, de 5 de febrer de finances de la comunitat autònoma de les Illes Balears, per assegurar la vigència temporal il·limitada d'aquest punt), de les bases i convocatòries de subvencions (per garantir el seu finançament), dels límits dels avals concedits per la comunitat autònoma i el caràcter vinculant del pressupost d'explotació i de capital de les entitats autònomes i empreses públiques de la comunitat autònoma (per assolir una major flexibilitat i eficàcia en l'actuació).

En aquest capítol es fa l'anàlisi detallada dels pressuposts inicials de la comunitat autònoma de les Illes Balears per a l'exercici del 2001 amb la pertinent anàlisi comparativa respecte de l'any 2000.

Per a aquesta anàlisi s'estudia, en primer lloc, l'àmbit del pressupost i, en segon lloc, els pressuposts generals de la comunitat, tant des del costat dels ingressos, com del de les despeses, i s'aprofundeix en l'anàlisi de les actuacions previstes per a l'exercici objecte d'estudi a través dels capítols IV, VI i VII (transferències corrents, inversions reals i transferències de capital) del pressupost de despeses.

Per completar l'anàlisi pressupostària de la nostra comunitat, feim referència també als pressuposts dels diversos ens de dret públic i societats públiques així com també estudiam les actuacions previstes per a l'any 2001.

Per últim, s'estudia el compte financer del pressupost i el deute acumulat de la comunitat autònoma de les Illes Balears.

12.1.1.2. Àmbit del pressupost

En l'àmbit dels pressuposts generals de la comunitat autònoma de les Illes Balears per a l'any 2001 s'integren els pressuposts de la seva Administració general (en la qual hi ha incloses les diferents seccions i les entitats autònomes) així com els dels ens que formen l'Administració institucional d'aquesta comunitat autònoma (ens de dret públic, ja siguin empreses públiques no societàries com algun consorci, i societats públiques), i altres ens públics (empreses vinculades i consorcis o fundacions). El quadre I-134 detalla aquest àmbit.

QUADRE I-134.

Àmbit dels pressuposts de la CA de les Illes Balears 2001

Administració general		Administració institucional	
	Entitats autònomes	Ens de dret públic	Societats públiques
Seccions		Empresa pública no societària	Consorti
Parlament(1)			
Sindicatura de Comptes (1)			
Consell Consultiu de les Illes Balears (1)			
Presidència del Govern de les Illes Balears			
Conselleria de Turisme			BATUR
Conselleria d'Educació i Cultura	Institut d'Estudis Baleàrics		
Conselleria d'Hisenda i Pressuposts			Centre Balears Europa
Conselleria de Medi Ambient			IBANAT
			IBASAN
			IBAEN
Conselleria d'Interior			
Conselleria d'Obres Públiques, Habitatge i Transport			IBAVI
			SFM
Conselleria de Sanitat i Consum	SERBASA	GESMA	
Conselleria de Treball i Formació	SOIB		
Conselleria d'Agricultura i Pesca			BABSA
			SEMILA
Conselleria d'Economia, Comerç i Indústria			
		IDI	FICOBALSA
Conselleria d'Innovació i Energia			Parc BIT, SA
Conselleria de Benestar Social	IBAS		
	Institut Balear de la Dona		

(1) Els òrgans estatutaris són dependència funcional de l'Administració general.

Font: Govern de les Illes Balears. Conselleria de Presidència, Direcció General de Relacions Institucionals.

12.1.1 3. El pressupost de l'Administració general

En aquest apartat analitzam en primer lloc els capítols dels ingressos per passar seguidament a estudiar l'evolució de les despeses.

12.1.1.3.1. Ingressos

El pressupost d'ingressos per a l'any 2001 recull de forma sistematitzada el conjunt de recursos que permetran el finançament de la comunitat autònoma de les Illes Balears.

D'acord amb la Llei, els ingressos poden obtenir-se per diferents conceptes, inclòs el recurs a l'endeutament, i la seva classificació s'estructura de manera semblant a la de les despeses tot partint de conceptes econòmics, centres gestors i programes, i s'hi té en compte tant la seva casuística i tipologia com el centre productor. En aquest capítol, però, només s'analitzarà la classificació econòmica de la partida d'ingressos.

12.1.1.3.1.1. Anàlisi econòmica

El pressupost general d'ingressos de l'Administració general (en el qual queden incloses les entitats autònomes) de la comunitat autònoma de les Illes Balears es va estimar en 158.148,56 milions de pessetes (950,5 milions d'€), en contrast amb els 147.685 milions de pessetes (887,6 milions d'€) de l'any anterior, la qual cosa suposa un increment nominal del 7,08% sobre l'exercici anterior. Els ingressos no financers augmentaren un 8,45% mentre que els ingressos financers es reduïen un 72,17% amb relació a l'any precedent (vegeu quadre I-135).

QUADRE I-135.

Pressupost d'ingressos de la comunitat autònoma de les Illes Balears: distribució econòmica

	Ingressos					
Capítols	2000	2001	01/00		Valor relatiu	
			import		2000	2001
	(en milers de pessetes)				(%)	
I Imposts directes	54.889.000	58.608.000	3.719.000	6,78	37,17	37,06
II Imposts indirectes	38.566.000	41.500.003	2.934.003	7,61	26,11	26,24
III Taxes i altres ingressos	12.245.960	13.926.899	1.680.939	13,73	8,29	8,81
IV Transferències corrents	30.915.266	32.169.445	1.254.179	4,06	20,93	20,34
V Ingressos patrimonials	355.048	641.969	286.921	80,81	0,24	0,41
Total Operacions corrents	136.971.274	146.846.316	9.875.042	7,21	92,75	92,85
VI Alienació d'inversions reals	-	-	-	0,00	-	-
VII Transferències de capital	8.221.240	10.608.478	2.387.238	29,04	5,57	6,71
Total Ingressos no financers	145.192.514	157.454.794	12.262.280	8,45	98,31	99,56
VIII Actius financers	18.091	18.765	674	3,73	0,01	0,01
IX Passius financers	2.475.000	675.000	-1.800.000	-72,73	1,68	0,43

Total ingressos financers	2.493.091	693.765	-1.799.326	-72,17	1,69	0,44
Total operacions de capital	10.714.331	11.302.243	587.912	5,49	7,25	7,15
Total	147.685.605	158.148.559	10.462.954	7,08	100,00	100,00

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria d' Hisenda i Pressuposts.

La comunitat autònoma de les Illes Balears i les seves entitats autònomes de caràcter administratiu al llarg de l'exercici econòmic corresponent al 2001 preveien liquidar drets per un import de 157.473,56 pessetes (946,44 milions d'€). Atès que el total de la despesa prevista importava 158.148,56 milions de pessetes (950,5 milions d'€), es va preveure un recurs a l'endeutament per un import de 675 milions de pessetes (4,06 milions d'€) , amb la qual cosa els pressuposts quedaven equilibrats.

Així, en fer l'anàlisi per capítols, es pot observar com els capítols corresponents a les operacions corrents són els més importants pel que fa a pes relatiu sobre el total del pressupost, ja que representen en conjunt el 92,85% dels ingressos.

Els primers tres capítols del pressupost fan referència als impostos tant directes com indirectes, així com a les taxes i altres tributs.

De la mateixa manera que l'any 2000, l'any 2001 el rendiment de la tarifa complementària de l'impost sobre la renda de les persones físiques (IRPF) es va imputar al capítol I com a impost directe, un tram del qual va ser cedit a la comunitat autònoma amb potestat normativa en matèria de mínim exempt, tipus i escala de gravamen i deduccions de la quota. El mateix conveni es va seguir pel que fa al rendiment del tram dels ingressos territorials i del fons de garantia de l'IRPF.

Pel que fa als impostos directes, cal diferenciar els rendiments de la tarifa complementària de l'IRPF i la participació al tram territorialitzat i fons de garantia d'aquest impost amb el de la resta dels tributs cedits. Per a aquests darrers, es preveia una recaptació estimada per al 2001 d'un total de 14.300 milions de pessetes (85,94 milions d'€) corresponents a les previsions dels rendiments dels tributs següents: impost general sobre successions i donacions, impost extraordinari sobre el patrimoni de les persones físiques i impost sobre instal·lacions que incideixen en el medi ambient.

Els rendiments prevists per aquests tributs en el seu moment per a l'any 2000 i els estimats per al 2001 foren els que es detallen en el quadre I-136.

QUADRE I-136.

Rendiments previstos dels tributs cedits exceptuant l'IRPF				
Imposts directes	2000	2001	01/00	
				import
	(en milers de pessetes)			(%)
Impost general sobre successions i donacions	6.200.000	7.000.000	800.000	12,90
Impost general sobre patrimoni	3.850.000	4.000.000	150.000	3,90
Impost sobre instal·lacions incidents en el medi ambient	3.000.000	3.300.000	300.000	10,00
Total	13.050.000	14.300.000	1.250.000	9,58

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria d' Hisenda i Pressuposts

Pel que fa a la previsió dels rendiments de la tarifa complementària i del tram territorialitzat i fons de garantia de l'IRPF es va passar d'una estimació de 41.839 milions de pessetes (251,46 milions d'€) per l'any 2000 a 44.308 milions de pessetes (266,30 milions d'€) per al 2001, la qual cosa suposa un increment percentual de 5,9%, com es detalla en el quadre I-137.

QUADRE I-137.

Rendiments previstos de l'IRPF a les Illes Balears				
IRPF	2000	2001	01/00	
				import
	(en milers de pessetes)			(%)
Tarifa complementària	20.922.000	23.588.000	2.666.000	12,74
Tram territorial	17.544.000	19.376.000	1.832.000	10,44
Fons de garantia	3.373.000	1.344.000	- 2.029.000	-60,15
Total	41.839.000	44.308.000	2.469.000	5,90

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria d' Hisenda i Pressuposts

La recaptació prevista en concepte d'impostos indirectes, capítol II, augmentava amb relació al 2000 un 7,61%. Les estimacions realitzades es feren d'acord amb els ritmes d'execució i de recaptació al llarg de l'exercici 2000, especialment pel que fa a l'impost sobre transmissions patrimonials, a un nivell que permeté pressuposar un alt percentatge d'increment per a l'exercici 2001.

A més, cal afegir en aquest capítol que la reducció que s'aprecia en la previsió de l'impost sobre la plena i el recàrrec sobre la taxa estatal del joc deriva del fet que per a aquest impost s'ha establert un tipus impositiu del 0%, tot i que per contra s'ha incrementat el tipus de gravamen de les taxes corresponents. Les previsions de recaptació per a cada una de les figures impositives d'aquest capítol i la seva comparació amb la realitzada inicialment per al 2000 són les que es reflecteixen en el quadre I-138.

QUADRE I-138.

Recaptació prevista d'impostos indirectes				
	2000	2001	01/00	
	import			
	(en milers de pessetes)		import	
			(%)	
Imp. sobre transmissions patrimonials	23.006.000	25.500.000	2.494.000	10,84
Imp. sobre actes jurídics documentats	8.260.000	10.200.000	1.940.000	23,49
Imp. sobre la plena i recàrrec sobre la taxa estatal del joc	2.100.000	300.000	-1.800.000	-85,71
Cànon de sanejament	5.200.000	5.500.000	300.000	5,77
Total	38.566.000	41.500.000	2.934.000	7,61

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria d' Hisenda i Pressuposts.

En matèria de taxes, prestacions patrimonials de caràcter públic i tributs propis de la Hisenda de la comunitat autònoma es preveia l'actualització del tipus de quantia fixa en funció del creixement de l'índex de preus al consum previst en la Llei de pressuposts generals de l'Estat per a l'any 2001, i que s'havia estimat en un 2%.

Amb relació al capítol III, taxes i altres ingressos, cal tenir en compte que inclou el rendiment de les taxes del joc, amb una previsió que inclou els increments esmentats (en el paràgraf anterior) de 10.764 milions de pessetes (64,70 milions d'€), la qual cosa suposa 2.264 milions de pessetes (13,61 milions d'€) més que l'estimació realitzada per a l'any precedent. Això implica un creixement de la recaptació prevista per aquest capítol del 13,73%.

Les dotacions del capítol IV, transferències corrents, experimenten globalment un increment del 4,06%. De manera resumida, aquest capítol contempla les previsions corresponents a la participació en els ingressos generals de l'Estat (PIE), que sumaren un total de 26.508 milions de pessetes (159,31 milions d'€), amb un increment del 8,79% respecte de l'any anterior, les relatives al finançament de les competències transferides de l'IMSERSO i altres transferències que en general tenen caràcter finalista. En el quadre I-139 es pot veure una comparació de les previsions per aquests conceptes.

QUADRE I-139.

Transferències corrents previstes				
	2000	2001	01/00	
	import			
	(en milers de pessetes)		import	
			(%)	
Participació als ingressos generals de l'Estat	24.366.000	26.508.000	2.142.000	8,79
Finançament transferències IMSERSO	2.765.735	2.812.232	46.497	1,68
Altres	3.783.531	2.849.213	-934.319	-24,69
Total	30.915.266	32.169.445	1.254.178	4,06

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria d' Hisenda i Pressuposts.

El capítol V, ingressos patrimonials, bàsicament conté les previsions dels ingressos corresponents a bestretes i préstecs concedits, interessos de dipòsits, rendes de béns

immobles i productes de concessions i aprofitaments especials. La seva previsió suposa un increment del 80,81%, encara que en valor absolut representa només una quantitat lleugerament superior als 286 milions de pessetes (1,72 milions d'€). La participació d'aquest capítol en el total d'ingressos suposa únicament el 0,41%, participació semblant a la que tenia l'any 2000 i que era del 0,24%.

El capítol VII, transferències de capital, suposa un 6,71% del total dels ingressos prevists i essencialment conté les previsions corresponents a les aportacions de la Unió Europea pels diferents programes i actuacions cofinançades amb la comunitat autònoma, a més d'altres procedents de l'Administració central i dels fons europeus d'Orientació i Garantia Agrària que gestiona la comunitat autònoma. Dels 10.608 milions de pessetes (63,76 milions d'€) ingressats sota aquest concepte o capítol, 1.615 milions (9,70 milions d'€) corresponen a les rebudes de l'Administració de l'Estat, 3 milions (18 mil €) de corporacions locals, 32 milions (192 mil €) d'empreses privades i 8.956 milions (53,84 milions d'€) de l'exterior.

Les transferències de capital rebudes de l'exterior són les corresponents als fons europeus, que, per a la comunitat autònoma de les Illes Balears l'any 2001, evolucionaren de la manera següent:

- Les transferències estimades del FEDER suposaren un total de 2.940 milions de pessetes (17,67 milions d'€).
- Les transferències estimades del FEOGA sumaren 4.529 milions de pessetes (27,22 milions d'€), de les quals 4.186 milions de pessetes (25,16 milions d'€) corresponen a la secció Garantia i 343 milions de pessetes (2,06 milions d'€) a la secció Orientació.
- Les transferències estimades de l'IFOP ascendien a 281,6 milions de pessetes (1,69 milions d'€).
- Les transferències estimades de l'FSE pujaren a 1.208 milions de pessetes (7,26 milions d'€).
- L'import restant de les transferències estimades s'ingressaria en concepte d'altres transferències de la UE.

Les previsions d'ingressos per al capítol VIII, variació d'actius financers, corresponen al reintegrament de préstecs concedits per l'extingit Patronat per a la Millora de l'Habitatge Rural i importen un total de 18,76 milions de pessetes (112,78 milers d'€), amb una participació del 0,01% sobre el total de previsió d'ingressos.

En el capítol IX, variació de passius financers, per a l'exercici del 2001 es contempla l'emissió de deute o concertació de préstecs per un import total de 675 milions de pessetes (4,06 milions d'€), import idèntic a la quantia de les despeses previstes en concepte d'amortització, amb la qual cosa no es produeix cap tipus d'increment del nivell d'endeutament de la comunitat autònoma.

12.1.1.3.2. Despeses

Els crèdits corresponents a l'estat de despeses dels pressuposts de la comunitat autònoma de les Illes Balears per a l'exercici 2001, com és habitual, es presenten en tres nivells d'agregació corresponents a la classificació econòmica, funcional per programes i orgànica.

Quant al fons, aquest pot considerar-se el primer pressupost en el qual, tot i considerar que s'inclouen compromisos assumits al seu moment pels governs anteriors, es pot apreciar de forma clara la diferència quant a concepció de la política econòmica de l'actual govern respecte dels anteriors, la qual cosa es fa palesa si s'analitzen els objectius i les activitats incloses en els programes, així com la distribució funcional de la despesa.

12.1.1.3.2.1. Anàlisi econòmica

La distribució econòmica del pressupost de la comunitat autònoma per al 2001, així com la seva comparació amb la de l'exercici 2000 és la que es detalla en el quadre següent. Aquesta, presenta els crèdits agrupats d'acord amb la seva naturalesa econòmica distingint entre operacions corrents (capítols I, II, III i IV) i operacions de capital (capítols VI, VII, VIII i IX).

A la vegada, els crèdits destinats a operacions corrents es desagreguen en despeses de funcionament (despeses de personal i compra de béns corrents i serveis), en despeses financeres i en transferències corrents. Les operacions de capital distingeixen entre les inversions reals (inversions directes realitzades per la mateixa Administració), les transferències de capital i les variacions d'actius i passius financers.

L'import total del projecte de pressupost de despeses per a l'exercici econòmic del 2001 va ascendir a un total de 158.148,56 milions de pessetes (650,5 milions d'€), la qual cosa suposa un 7,08% d'increment respecte de l'exercici precedent (vegeu quadre I-140).

QUADRE I-140.

Pressupost de despeses de la comunitat autònoma de les Illes Balears: distribució econòmica (milers de ptes)

Capítols	Despeses					
	2000	2001	01/00 import	Valor relatiu (%)	Valor relatiu	
					2000	2001
I Despeses de personal	53.622.975	57.458.725	3.835.750	7,15	36,31	36,33
II Despeses corrents en béns i serveis	8.519.160	8.825.622	306.462	3,60	5,77	5,58
III Despeses financeres	4.127.802	4.473.521	345.719	8,38	2,79	2,83
IV Transferències corrents	33.075.310	36.131.782	3.056.472	9,24	22,40	22,85
Total Operacions corrents	99.345.247	106.889.650	7.544.403	7,59	67,27	67,59

VI Inversions reals	24.497.531	25.549.092	1.051.561	4,29	16,59	16,16
VII Transferències de capital	21.865.091	24.039.701	2.174.610	9,95	14,81	15,20
Total Despeses no financeres	145.707.869	156.478.443	10.770.574	7,40	98,66	98,94
VIII Variació actius financers	1.002.735	995.115	-7.620	-0,76	0,68	0,63
IX Variació passius financers	975.000	675.000	-300.000	-30,77	0,66	0,43
Total despeses financeres	1.977.735	1.670.115	-307.620	-15,55	1,34	1,06
Total operacions de capital	48.340.357	51.258.908	2.918.551	6,04	32,73	32,41
Total	147.685.604	158.148.558	10.462.954	7,08	100,00	100,00

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria d'Hisenda i Pressuposts.

El conjunt de les operacions corrents, amb una dotació pressupostària de 106.889,65 milions de pessetes (642,42 milions d'€) va experimentar un increment del 7,59% amb relació al 2000, creixement molt semblant al del global del pressupost, del qual excedeix només en 0,49 punts. Quant a pes relatiu sobre el total, les operacions corrents passaren del 67,27% l'any 2000 a un 67,59% al pressupost del 2001, percentatge, així mateix, sensiblement semblant i només 0,32 punts percentuals per sobre del de l'exercici anterior. S'hi constata així l'esforç per contenir la despesa corrent, tot i que des de l'assumpció de les competències en matèria d'educació universitària, aquesta despesa i els seu corresponent creixement vegetatiu condicionen fortament el manteniment del nivell d'operacions de capital, més encara si tenim en compte que els escenaris de consolidació pressupostària signats amb el Govern central impedeixen el recurs a l'endeutament com a font de finançament d'aquest tipus d'operacions i, en general del conjunt del pressupost.

Pel que fa a una anàlisi individualitzada d'aquestes operacions corrents per capítols, les despeses de personal, capítol I, experimenten un creixement del 7,15%, 0,07 punts per sobre de l'increment general. En aquest increment s'inclouen els purament vegetatius derivats de l'increment retributiu aplicat al personal amb caràcter general d'acord amb el percentatge establert pel text de la Llei de pressuposts, els derivats del venciment de nous triennis i els increments retributius derivats de la tercera fase del procés d'homologació del personal docent així com la consolidació dins del pressupost dels processos d'homologació d'altres col·lectius de personal transferit divers i que dins de l'any 2000 s'equipararen al cent per cent. En termes de pes relatiu sobre el total, la seva participació de les despeses de personal passa d'un 36,31% l'any 2000 a un 36,33% el 2001, amb un increment de 0,02 punts.

El capítol II, despeses en béns corrents i serveis, experimenta un creixement xifrat en un 3,6%, el que suposa un decrement de 3,48 punts per sota del creixement global del pressupost. Quant a la participació percentual sobre el total, aquest capítol també min-

va el seu pes relatiu en 0,19 punts i passa del 5,77% l'any 2000 a un 5,58% en el pressupost del 2001.

La càrrega financera, capítol III, derivada de les operacions d'endeutament de la comunitat autònoma, es manté prop del 2,8% del total del pressupost. Concretament, amb un increment en valor absolut del 8,38% respecte de l'exercici 2000, se situa en el 2,83% amb una variació de tan sols 0,04 punts.

Quant al capítol IV, transferències corrents, succeeix pràcticament el mateix, ja que es mantenen entre el 22% i el 23%, i s'incrementa la seva participació relativa en 0,45 punts amb la qual cosa se situa en el 22,85% i amb increment del 9,24% respecte de l'exercici 2000. Un dels factors del creixement d'aquest capítol, igual que va passar l'any 2000, està localitzat a la/es partida/es corresponents al finançament dels centres d'educació concertada.

Amb relació a les operacions de capital, amb una dotació de 51.258,91 milions de pessetes (308,07 milions d'€), el seu increment quedava xifrat en un 6,04%, la qual cosa les situa 1,04 punts per sota del creixement global del pressupost, que es justifica pel que s'ha esmentat abans referent a les operacions corrents, concretament, una reducció en 300 milions de pessetes es podria justificar en funció de la disminució de l'endeutament contemplat entre ambdós pressuposts. La participació del conjunt de les operacions de capital sobre l'import total queda fixada en un 32,41%, 0,32 punts per sota del que representava al pressupost del 2000.

Per la seva part, per al capítol VI, inversions reals, es va preveure un increment del 4,29% amb relació a l'exercici 2000, amb la qual cosa el seu pes relatiu sobre el total passava del 16,59% al 16,16% amb una variació negativa de 0,43 punts i amb un increment en termes absoluts de quasi 1.051 milions de pessetes.

Per a l'exercici 2001 la previsió de dotacions per a transferències de capital (capítol VII), va pujar a un total de 24.039,7 milions de pessetes (144,48 milions d'€), amb un increment del 9,95% respecte de la consignació de l'any anterior. En termes absoluts l'increment total va ser de 2.174,6 milions de pessetes (13,07 milions d'€). Si s'analitzen les dades conjuntes del capítol VI i VII, resulta que aquests dos capítols considerats conjuntament experimenten un increment del 6,96%, pràcticament idèntic al del global del pressupost. Quant a pes relatiu sobre el total, l'any 2001 va representar un 31,36% mentre que l'exercici precedent havia suposat un 31,39%, això és indicatiu del manteniment de l'esforç inversor dels pressuposts.

En el capítol VIII, variació d'actius financers, es preveu una reducció del 0,76%, tot passant de 1.002,7 milions de pessetes (6,03 milions d'€) l'any 2000 a 995,12 milions de pessetes (5,98 milions d'€) l'any 2001, la qual cosa suposa un pes relatiu sobre el total del 0,63%, amb una minva de 0,05 punts en la seva participació percentual sobre el total del pressupost.

La variació de passius financers (capítol IX), despeses relatives al pagament de l'amortització del deute emès i préstecs rebuts, passà de 975 milions de pessetes (5,86 milions d'€) l'any 2000 a 675 milions de pessetes (4,06 milions d'€) l'any següent, amb una reducció del 30,77%. El seu pes relatiu també es reduiria del 0,66% al 0,43%.

12.1.1.3.2.2. Anàlisi funcional

Quant a la classificació funcional i per programes, val a dir que, en l'actual sistema pressupostari, la unitat bàsica la constitueix el programa d'actuació. Un programa es pot descriure com el conjunt d'activitats dissenyades per aconseguir uns objectius prefixats tot partint dels mitjans dels quals es disposa. Els programes s'agrupen en subfuncions que, a la vegada, s'agrupen en funcions i aquestes en grups de funció que constitueixen les grans àrees d'actuació dins les quals es desenvolupa l'actuació de l'Administració autònoma de les Illes Balears.

A l'estat de despeses dels pressuposts generals de la nostra comunitat autònoma per l'any 2001 es mantingueren els mateixos nou grups de funció ja establerts en exercicis anteriors. Així mateix es varen mantenir l'estructura i denominació de les funcions i subfuncions que, d'altra banda, coincideixen amb les de l'Estat, amb la finalitat d'una homogeneïtzació a l'hora de consolidar la despesa de les administracions públiques. Per a l'exercici 2001, la distribució funcional del pressupost de despeses a nivell de grups de funció i la seva comparació amb l'exercici precedent es detalla en el quadre I-141.

QUADRE I-141.

Pressupost general de despeses:distribució funcional (milers de pta)							
Grup de funció/funció	2000	2001	01/00		Valor Relatiu		
			import	(%)	2000	2001	
0 Deute públic	5.083.311	5.128.509	45.198	0,89	3,44	3,24	
01 Deute públic	5.083.311	5.128.509	45.198	0,89	3,44	3,24	
1 Serveis de caràcter general	9.638.061	8.021.907	-1.616.154	-16,77	6,53	5,07	
11 Alta direcció de la CAIB							
i del Govern	3.376.815	2.108.524	-1.268.291	-37,56	2,29	1,33	
12Administració general	5.069.611	4.563.683	-505.928	-9,98	3,43	2,89	
13Relacions exteriors	1.191.636	1.349.700	158.064	13,26	0,81	0,85	
2 Defensa, protecció civil i							
seguretat ciutadana	227.667	667.148	439.481	193,04	0,15	0,42	
22 Seguretat i protecció civil	227.667	667.148	439.481	193,04	0,15	0,42	
3 Seguretat, protecció i							
promoció social	15.656.515	16.209.651	553.136	3,53	10,60	10,25	
31 Seguretat i protecció social	9.135.625	9.961.188	825.563	9,04	6,19	6,30	
32 Promoció social	6.520.890	6.248.463	-272.427	-4,18	4,42	3,95	
4 Producció de béns públics							
caràcter social	80.726.002	83.459.530	2.733.528	3,39	54,66	52,77	

41 Sanitat	7.549.292	8.741.157	1.191.865	15,79	5,11	5,53
42 Educació	59.134.979	61.723.161	2.588.182	4,38	40,04	39,03
43 Habitatge i Urbanisme	2.262.281	1.365.712	-896.569	-39,63	1,53	0,86
44 Benestar comunitari	8.846.356	8.217.232	-629.124	-7,11	5,99	5,20
45 Cultural	2.821.748	3.267.831	446.083	15,81	1,91	2,07
46 Altres serveis comutaris de caràcter social	111.344	144.437	33.093	29,72	0,08	0,09
5 Producció de béns públics caràcter econòmic	14.304.965	16.681.637	2.376.672	16,61	9,69	10,55
51 Infraestructura bàsica i transports	10.876.385	12.553.785	1.677.400	15,42	7,36	7,94
52 Comunicacions	123.150	816.916	693.766	563,35	0,08	0,52
53 Infraestructures agràries	3.137.002	2.626.142	-510.860	-16,28	2,12	1,66
54 Investigació científica, tècnica i aplicada	-	376.108	376.108		-	0,24
55 Informació bàsica i estadística	168.428	308.686	140.258	83,27	0,11	0,20
6 Regulació econòmica de caràcter general	2.086.716	2.739.630	652.914	31,29	1,41	1,73
61 Regulació econòmica	2.036.357	2.710.057	673.700	33,08	1,38	1,71
62 Regulació comercial	-	-	0	0,00	-	-
63 Regulació financera	50.359	29.573	-20.786	-41,28	0,03	0,02
7 Regulació econòmica de sectors productius	12.958.852	18.096.961	5.138.109	39,65	8,77	11,44
71 Agricultura, ramaderia i pesca	6.042.854	8.166.028	2.123.174	35,14	4,09	5,16
72 Indústria	2.143.827	2.908.941	765.114	35,69	1,45	1,84
73 Energia	100.001	1.626.312	1.526.311	1526,30	0,07	1,03
75 Turisme	3.837.080	4.326.687	489.607	12,76	2,60	2,74
76 Comerç	835.090	1.068.993	233.903	28,01	0,57	0,68
9 Transferències a altres administracions	7.003.515	7.143.586	140.071	2,00	4,74	4,52
91 Transferències a consells insulars	7.003.515	7.143.586	140.071	2,00	4,74	4,52
Total	42.011.450	53.220.724	11.209.274	26,68	100,00	100,00

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria d' Hisenda i Pressuposts.

Els quatre grups de funció més importants dels pressuposts generals de les Illes Balears per a l'exercici econòmic corresponent al 2001, d'acord amb la seva dotació presupostària, són el grup de funció 4, producció de béns públics de caràcter social, amb gairebé un import de 83.459 milions de pessetes (501,60 milions d'€) i un pes relatiu sobre el total del 52,77%; el grup de funció 7, regulació econòmica de sectors productius, amb una dotació de 18.096 milions de pessetes (108,76 milions d'€) equivalent a l'11,44% del total; el grup de funció 5, producció de béns públics de caràcter econòmic, amb una dotació superior als 16.681 milions de pessetes (100,26 milions d'€) i una participació percentual relativa del 10,55%; i el grup de funció 3, seguretat, protecció i promoció social, amb més de 16.209 milions de pessetes (97,42 milions d'€) i una

participació percentual del 10,25%. Aquests, van seguits del grup 1, serveis de caràcter general, amb una dotació que sobrepassa els 8.021 milions de pessetes (48,21 milions d'€) equivalents al 5,07% del total; els grups de funció 9, transferències a altres administracions; i 0, deute públic, amb dotacions que sobrepassen els 7.143 i 5.128 milions de pessetes (42,93 i 30,82 milions d'€) respectivament. Ja per sota dels 3.000 milions, es troben els grups de funció corresponents a la regulació econòmica de caràcter general i defensa, protecció civil i seguretat ciutadana amb unes dotacions de 2.739,6 i 667,1 milions de pessetes (16,46 i 4,01 milions d'€) i una participació sobre el total de l'1,73 i el 0,42% respectivament.

Amb relació al pressupost de l'any 2000 cal assenyalar l'important variació experimentada pel grup de funció 7, regulació econòmica de sectors productius, que passa d'ocupar la quarta posició l'any 2000 a la segona en l'exercici següent, amb un increment del seu pes percentual des del 8,77% fins a l'11,44%. Així, aquest grup de funció s'hauria incrementat un 39,65%, que en termes absoluts suposa més de 5.138 milions de pessetes (30,89 milions d'€). D'altra banda, el grup de funció 3, seguretat, protecció i promoció social, hauria passat d'ocupar la segona posició l'any 2000 a ocupar la quarta l'any 2001, amb unes dotacions que experimenten un increment del 3,53%, tot i que la seva participació sobre el total experimenti una variació negativa de 0,35 punts i queda xifrada en el 10,25% enfront del 10,60% de l'any precedent.

Els grups de funció 4 i 5, mantengueren la primera i tercera posició amb unes participacions sobre el total del pressupost del 52,77% i el 10,55% respectivament. El primer d'aquests grups va experimentar un creixement del 3,39% que en termes absoluts va suposar més de 2.733 milions de pessetes (16,43 milions d'€), mentre que el segon amb un 16,61% incrementava la seva dotació en més de 2.376 milions de pessetes (14,28 milions d'€).

La resta de grups de funció varen mantenir la mateixa posició que a l'exercici 2000. Per a aquests grups cal esmentar d'una banda el notable increment experimentat pels grups de funció 2 que gairebé va triplicar la seva dotació, tot i que en termes absoluts l'increment només suposa 439,4 milions de pessetes (2,64 milions d'€) i el corresponent al grup de funció 6 que es va xifrar en un 31,29%, gairebé 653 milions de pessetes (3,92 milions d'€). D'altra banda, és també remarcable la reducció experimentada quant a les dotacions consignades al grup de funció 1 xifrada en un 16,77% i que en termes absoluts representa una disminució de més de 1.616 milions de pessetes (9,71 milions d'€).

12.1.1.3.2.3. Anàlisi orgànica

La classificació orgànica del pressupost permet conèixer la distribució dels crèdits entre les diferents seccions pressupostàries. Cadascuna de les seccions està dividida en centres gestors els quals se subdivideixen a la vegada en centres de cost.

L'estructura orgànica està constituïda per un total de 25 seccions pressupostàries, de

les quals 13 pertanyen a l'Administració general en sentit estricte (seccions 11 a 23, és a dir, Presidència i resta de conselleries), 5 corresponen a entitats autònomes (Institut d'Estudis Baleàrics, Institut Balear de la Dona, Servei Balear de la Salut, institut Balear d'Afers Socials i Servei d'Ocupació de les Illes Balears), es mantenen dues seccions per a serveis comuns generals i de personal, una secció per a deute públic, una secció per a ens territorials i tres seccions per a altres institucions de la comunitat autònoma, que corresponen al Parlament de les Illes Balears, la Sindicatura de Comptes i el Consell Consultiu de les Illes Balears.

La distribució del pressupost de despeses per l'any 2001 a nivell orgànic es detalla al quadre I-142. Les dotacions pressupostàries assignades a cadascuna de les entitats autònomes hi apareixen com a subseccions pressupostàries que es desprenen de les seccions pressupostàries o conselleries de les quals depenen.

QUADRE I-142.

Pressupost de despeses de les Illes Balears: classificació orgànica (milers ptes)						
Seccions	2000	2001	01/00 import	(%)	Valor relatiu	
					2000	2001
02 Parlament de les Illes Balears	1.660.781	1.742.160	81.379	4,90	1,12	1,10
03 Sindicatura de Comptes	80.100	82.500	2.400	3,00	0,05	0,05
04 Consell Consultiu de les Illes Balears	52.459	55.135	2.676	5,10	0,04	0,03
11 Presidència del Govern de les Illes Balears	3.002.316	3.320.925	318.609	10,61	2,03	2,10
12 Conselleria de Turisme	3.837.080	4.326.687	489.607	12,76	2,60	2,74
13 Conselleria d'Educació i Cultura	60.760.106	63.072.294	2.312.188	3,81	41,14	39,88
71 Institut d'Estudis Baleàrics	29.035	31.386	2.351	8,10	0,02	0,02
14 Conselleria d'Hisenda i Pressuposts	1.992.014	1.989.252	-2.762	-0,14	1,35	1,26
15 Conselleria de Medi Ambient	12.200.467	13.206.902	1.006.435	8,25	8,26	8,35
16 Conselleria d'Interior	966.399	1.431.279	464.880	48,10	0,65	0,91
17 Conselleria d'Obres Públiques, Habitatge i Transports	10.914.520	12.091.741	1.177.221	10,79	7,39	7,65
18 Conselleria de Sanitat i Consum	3.160.871	3.570.531	409.660	12,96	2,14	2,26
74 Servei Balear de la Salut	4.559.409	5.425.300	865.891	18,99	3,09	3,43
19 Conselleria de Treball	7.737.526	6.309.918	-1.427.608	-18,45	5,24	3,99
76 Servei d'Ocupació de les Illes Balears	-	-	0			
20 Conselleria d'Agricultura	7.426.540	8.443.252	1.016.712	13,69	5,03	5,34
21 Conselleria d'Economia, Comerç i Industria	3.260.810	4.262.600	1.001.790	30,72	2,21	2,70

22 Conselleria d'Energia i Noves Tecnologies	1.480.352	2.529.098	1.048.746	70,84	1,00	1,60
23 Conselleria de Benestar Social	5.736.794	6.719.409	982.615	17,13	3,88	4,25
73 Institut Balear de la Dona	-	184.745	184.745		-	0,12
75 Institut Balear d'Afers Socials	4.459.781	5.338.629	878.848	19,71	3,02	3,38
31 Serveis comuns: despeses diverses	1.600.092	1.017.722	-582.370	-36,40	1,08	0,64
32 Ens territorials	7.003.515	7.143.586	140.071	2,00	4,74	4,52
34 Deute públic	5.083.311	5.128.509	45.198	0,89	3,44	3,24
36 Serveis comuns: despeses de personal	681.326	725.000	43.674	6,41	0,46	0,46
Total	147.685.604	158.148.560	10.462.956	7,08	100,00	100,00

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria d' Hisenda i Pressuposts.

En el pressupost de la comunitat autònoma de les Illes Balears per a l'exercici 2001, les seccions pressupostàries amb major pes relatiu sobre el total del pressupost són la Conselleria d'Educació i Cultura, amb un 39,88%, la Conselleria de Medi Ambient amb un 8,35%, la Conselleria de Benestar Social amb un 7,74%, la Conselleria d'Obres Públiques, Habitatge i Transports amb un 7,65%, la Conselleria de Sanitat i Consum amb un 5,69% i la Conselleria d'Agricultura i Pesca amb un 5,34%. Amb participacions entre el 2% i el 5% es troben les seccions corresponents a Presidència, Turisme, Treball i Formació, Economia, Comerç i Indústria, Ens territorials i Deute públic. La resta de seccions pressupostàries tenen participacions relatives per sota del 2%.

12.1.1.4. Anàlisi de les actuacions previstes

El 54,21% del pressupost general de l'any 2001 (més de 515 milions d'€) correspon a les actuacions previstes a realitzar a través de les inversions reals (153,55 milions d'€), les transferències de capital (144,48 milions d'€) i les transferències corrents (217,15 milions d'€).

12.1.1.4.1. Inversions

Quant a les inversions reals, les dotacions previstes en el capítol VI de l'estat de despeses, a més de les classificacions a què hem fet referència en els apartats abans esmentats, estan agrupades i classificades per criteris de territorialització en funció de l'àmbit insular en el qual es du a terme la despesa d'acord amb el que estableix la Llei 1/1986, de finances de la comunitat autònoma de les Illes Balears, a l'article 39.3.

La territorialització recollida en aquest pressupost es correspon, tant per raons d'homogeneïtat com a nivell de la mateixa operativa pressupostària, amb els codis que s'han utilitzat en anteriors pressuposts.

La territorialització de la inversió és un aspecte molt problemàtic en qualsevol pressupost. El criteri que s'ha seguit per territorialitzar el capítol VI és l'adaptació del codi

territorial corresponent a l'àmbit insular on es produeix la inversió. En aquest sentit, cal destacar que una territorialització sota aquest criteri només permet territorialitzar la inversió realitzada en matèria d'infraestructures i, fins i tot així, és discutible que es pugui assegurar que la rendibilitat de la inversió repercuteixi exclusivament sobre el territori al qual s'ha imputat. D'altra banda, el criteri de territorialització usat, aplicat a altres tipus d'inversions diferents a les de dotació d'infraestructura pot conduir a lectures errònies de les dades; malgrat que la despesa efectuada es realitzi en un lloc determinat, això no implica que els efectes es manifestin només en aquest lloc. Aquest fet justifica, en part, l'existència d'un codi 0 "Indeterminat", ja sigui perquè a priori és impossible la determinació física del lloc on es produirà la inversió, ja sigui perquè, fins i tot sabent-ho, la territorialització conduiria a desvirtuar totalment les dades territorialitzades.

Amb aquestes prevencions i tot tenint en compte aquestes consideracions és com han de fer-se les lectures de les dades de la territorialització de la inversió que per al pressupost de l'exercici 2001 és la que es reflecteix al quadre I-143.

QUADRE I-143.

Territorialització de la inversió (milers ptes)

Codi/denominació	2000	2001	01/00	(%)	Valor relatiu	
Total inversió	24.497.531	25.549.092	1.051.561	4,29	100,00	100,00
0 Indeterminat	3.931.098	5.084.862	1.153.764	29,35	16,05	19,90
1 Mallorca	15.613.866	15.708.407	94.541	0,61	63,74	61,48
2 Menorca	2.395.023	2.265.512	-129.511	-5,41	9,78	8,87
3 Eivissa- Formentera	2.557.544	2.490.311	-67.233	-2,63	10,44	9,75

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria d' Hisenda i Pressuposts.

D'aquest quadre se'n desprèn que del total d'inversions reals que es realitzen a la comunitat autònoma de les Illes Balears, el 61,48% es realitzen a l'illa de Mallorca, s'ha de tenir en compte que és l'illa més gran i la que té un major nombre d'habitants, i per tant, la de major activitat social i econòmica de l'arxipèlag.

Per poder fer una anàlisi més profunda de la inversió duita a terme l'any 2001, és interessant desagregar-la d'acord amb la seva classificació orgànica, és a dir, distribuir aquesta inversió en funció de la secció pressupostària o centre de cost que la du a terme.

El quadre I-144 reflecteix que el 98,33% de les inversions corresponen a les seccions pressupostàries relatives a les conselleries del Govern de les Illes Balears, mentre que l'1,67% restant queda a càrrec de les seves entitats autònomes. Per tant, es pot concloure que és l'Administració general en sentit estricte la que s'encarrega de realitzar les inversions adequades per assolir les actuacions previstes.

QUADRE I-144.

**Inversions reals de la CA de les Illes Balears 2001:
distribució orgànica (milers ptes)**

Seccions	Indeterminat Mallorca		Menorca	Eivissa i Formentera	Total	Valor relatiu
Parlament de les Illes Balears	300.196				300.196	1,17
Sindicatura de comptes	-	-	-	-	-	-
Consell Consultiu de les Illes Balears	2.500				2.500	0,01
Presidència del Govern de les Illes Balears	287.196	653.871			941.067	3,68
C. de Turisme	712.005	648.731	1		1.360.737	5,33
C. d'Educaió i Cultura	361.900	2.455.788	212.000	225.500	3.255.188	12,74
C. d'Hisenda i Pressuposts	28.063	193.000	10.000	10.000	241.063	0,94
C. de Medi Ambient	792.963	3.836.892	481.523	455.024	5.566.402	21,79
C. d'Interior	156.162	92.790			248.952	0,97
C. d'Obres Públiques, Habitatge i Transports	452.266	3.717.787	856.417	1.090.952	6.117.422	23,94
C. de Sanitat i Consum	158.268	340.500	70.250	87.053	656.071	2,57
C. de Treball i Formació		1.372.501	470.001	470.001	2.312.503	9,05
C. d'Agricultura i Pesca	391.428	513.741	70.000	20.000	995.169	3,90
C. d'Economia, Comerç i Indústria	185.764	135.000			320.764	1,26
C. d'Innovació i Energia	940.789	279.500			1.220.289	4,78
C. de Benestar Social	70.457	875.723	93.974	88.466	1.128.620	4,42
Serveis Comuns: despeses diverses	457.601				457.601	1,79
Ens Territorials						-
Deute públic						-
Serveis Comuns: despeses de personal						-
Institut d'Estudis Balearics		150			150	0,00
Institut Balear de la Dona		8.001	501	501	9.003	0,04
Servei Balear de la Salut	10.000	13.600		42.611	66.211	0,26
Institut Balear d'Afers Socials	80.000	268.136	845	203	349.184	1,37
Servei d'Ocupació de les Illes Balears					-	-
Total	5.084.862	15.708.407	2.265.512	2.490.311	25.549.092	100,00

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria d' Hisenda i Pressuposts.

Quant a les inversions de més importància quantitativa, cal destacar les dutes a terme per les conselleries de: Obres Públiques, Habitatge i Transport, Medi Ambient, Educació i Cultura, Treball i Formació, Turisme, Innovació i Energia i Benestar Social, per ordre d'importància. Això serveix com a indicador de la línia de prioritat en les actuacions que preveu la comunitat autònoma per a l'exercici objecte d'estudi.

Més concretament, les inversions previstes més remarcables pel que fa a la seva quantia foren aquelles destinades a la planificació, construcció, conservació i explotació de carreteres (amb una dotació de 33,20 milions d'€) i ordenació territorial i urbanisme (amb una dotació d'1,80 milions d'€); al sanejament i depuració d'aigües així

com a la protecció, control i defensa del domini públic hidràulic (amb dotacions de 15,53 milions d'€ i 2,52 milions d'€ respectivament); a la conservació i millora del medi natural i planificació forestal (4,13 milions d'€), gestió de les instal·lacions portuàries (3,70 milions d'€) i a la gestió de residus (2,41 milions d'€); al Pla integral per a la formació (dotat amb 12,80 milions d'€); a l'adequació, millora i promoció de l'oferta turística de les Illes Balears (2,10 milions d'€); a la planificació, regulació i desenvolupament energètic (3,31 milions d'€) i a l'ordenació, regulació i desenvolupament de les telecomunicacions (2,64 milions d'€).

Per a la Conselleria de Benestar Social s'havien previst diverses actuacions per valor de 6,22 milions d'€ totes elles repartides entre les diferents direccions generals d'aquesta conselleria (DG de Joventut, d'Esports, de Cooperació, de Menors, etc.).

Quant al finançament d'aquestes inversions, cal fer menció de la participació dels fons europeus en el cofinançament d'algunes activitats o programes. En aquest sentit i a grans trets, es varen finançar les inversions en infraestructures i béns d'ús general relatives al sector de la pesca mitjançant el programa IFOP 2000/2006, mentre que l'FSE per a l'Objectiu 3, va servir per cofinançar els programes de formació per a la protecció i atenció als menors així com el Pla integral de formació per a l'ocupació.

12.1.1.4.2. Transferències

Les actuacions més rellevants de les transferències corrents i de capital, corresponents a l'Administració general, estan recollides en el quadre I-145 classificades d'acord amb la secció que les ha duit a terme.

QUADRE I-145.

Transferències corrents i de capital de la CA de les Illes Balears 2001: distribució orgànica

Seccions	Transferències corrents		Transferències de capital	
	(en milers de pts.)	(%)	(en milers de pts.)	(%)
Parlament de les Illes Balears	165.455	0,46	-	-
Sindicatura de comptes	-	-	-	-
Consell Consultiu de les Illes Balears	-	-	-	-
Presidència del Govern de les Illes Balears	78.036	0,22	476.500	1,98
C. de Turisme	410.230	1,14	1.909.038	7,94
C. d'Educació i Cultura	18.285.945	50,61	649.007	2,70
C. d'Hisenda i Pressuposts	44.619	0,12	24.033	0,10
C. de Medi Ambient	537.427	1,49	5.279.161	21,96
C. d'Interior	10.425	0,03	314.500	1,31
C. d'Obres Públiques, Habitatge i Transports	807.843	2,24	3.131.808	13,03
C. de Sanitat i Consum	229.759	0,64	407.777	1,70
C. de Treball i Formació	2.871.943	7,95	-	-
C. d'Agricultura i Pesca	510.318	1,41	5.622.608	23,39
C. d'Economia, Comerç i Indústria	571.934	1,58	2.522.745	10,49

C. d'Innovació i Energia	466.795	1,29	215.614	0,90
C. de Benestar Social	3.128.321	8,66	890.909	3,71
Serveis comuns: despeses diverses	45.000	0,12	184.220	0,77
Ens territorials	5.273.811	14,60	1.869.775	7,78
Deute públic	-	-	-	-
Serveis comuns: despeses de personal	-	-	-	-
Institut d'Estudis Baleàrics	2.000	0,01	-	-
Institut Balear de la Dona	104.000	0,29	1	-
Servei Balear de la Salut	1.662.901	4,60	452.000	1,88
Institut Balear d'Afers Socials	925.020	2,56	90.005	0,37
Servei d'Ocupació de les Illes Balears	-	-	-	-
Total	36.131.782	100,00	24.039.701	100,00

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria d' Hisenda i Pressuposts.

12.1.1.4.2.1. Transferències corrents

Quant a la distribució orgànica de les dotacions previstes pel capítol IV del pressupost de despeses, transferències corrents, destaquen per la seva quantia les transferències dutes a terme per la Conselleria d'Educació i Cultura, que realitza el 50,61% del total de transferències, els ens territorials (14,6%), la Conselleria de Benestar Social (8,66%), la Conselleria de Treball i Formació (7,95%) i el Servei Balear de la Salut (4,6%).

Més concretament s'han de destacar les transferències corrents en matèria d'educació (107,18 milions d'€), les transferències realitzades a favor d'altres administracions públiques (31,70 milions d'€) i les dutes a terme en matèria de seguretat, protecció i promoció social (37.83 milions d'€). Són també d'importància aquelles dutes a terme en matèria de sanitat, infraestructures bàsiques i transports i cultura, tot i que amb menor percentatge de participació sobre el total que les anteriorment esmentades (vegeu quadre I-146).

QUADRE I-146.

Transferències corrents de la CA de les Illes Balears 2001: distribució funcional (en milers)

	Import		
	Pessetes	Euros	Valor relatiu
Serveis de caràcter general	726.050	4.363,65	2,01
Alta direcció de la CAIB i del Govern	193.455	1.162,69	0,54
Administració General	85.195	512,03	0,24
Relacions exteriors	447.400	2.869,23	1,24
Defensa, protecció civil i seguretat ciutadana	-	-	-
Seguretat, protecció i promoció social	6.294.882	37.833,00	17,42
Seguretat i protecció social	3.183.639	19.134,06	8,81
Promoció social	3.111.243	18.698,95	8,61
Producció de béns públics de caràcter social	20.841.934	125.262,55	57,68
Sanitat	1.873.962	11.262,74	5,19
Educació	17.833.645	107.182,37	49,36

Habitatge i Urbanisme	4.000	24,04	0,01
Benestar comunitari	368.761	2.216,30	1,02
Cultura	754.300	4.533,43	2,09
Altres serveis comunitaris i socials	7.266	43,67	0,02
Producció de béns públics de caràcter econòmic	1.154.195	6.936,85	3,19
Infraestructures bàsiques i transports	803.843	4.831,19	2,22
Comunicacions	48.000	288,49	0,13
Infraestructures agràries	187.366	1.126,09	0,52
Investigació científica, tècnica i aplicada	114.986	691,08	0,32
Informació bàsica i estadística	-	-	-
Regulació econòmica de caràcter general	44.619	268,17	0,12
Regulació econòmica	24.610	147,91	0,07
Regulació financera	20.009	120,26	0,06
Regulació econòmica de sectors productius	1.796.291	10.795,93	4,97
Agricultura, ramaderia i pesca	510.318	3.067,07	1,41
Indústria	571.934	3.437,39	1,58
Energia	303.809	1.825,93	0,84
Turisme	410.230	2.465,53	1,14
Comerç	-	-	-
Tranferències a altres administracions públiques	5.273.811	31.696,24	14,60
Total	36.131.782	217.156,39	100,00

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria d' Hisenda i Pressuposts.

D'entre les actuacions previstes mitjançant les transferències corrents, cal fer referència, per la seva participació sobre el total, a aquelles previstes pels serveis complementaris a l'ensenyament (70,70 milions d'€) i per la política i actuacions en matèria universitària (32 milions d'€); les corporacions locals (consells insulars i ajuntaments); la protecció i acció social (12,42 milions d'€) i el Pla integral de formació per a l'ocupació (10,12 milions d'€); l'assistència hospitalària (10 milions d'€); l'ordenació i inspecció del transport terrestre (4,83 milions d'€); i la promoció, difusió i serveis de cultura (2 milions d'€).

Les transferències corrents de l'Administració general es finançaren, bàsicament, amb transferències finalistes de l'Estat i amb les dotacions corresponents a la participació als ingressos generals de l'Estat.

12.1.1.4.2.2. Transferències de capital

Pel que fa a les transferències de capital, cal fer especial menció a les realitzades per les conselleries d'Agricultura i Pesca i Medi Ambient, que conjuntament representen el 45,35% de la despesa total en aquest capítol. Així mateix, foren importants les transferències dutes a terme per les conselleries d'Obres Públiques, Habitatge i Transports (13,03%), Economia, Comerç i Indústria (10,49%) i Turisme (7.94%).

Quant a la distribució funcional de les transferències del capítol VII, transferències de capital, s'han de destacar les realitzades en matèria d'agricultura, ramaderia i pesca (33 milions d'€), de benestar comunitari (23,63 milions d'€), de turisme (11,47 milions d'€), transferències a altres administracions públiques (11,24 milions d'€), d'infraestructures bàsiques i transport (10,80 milions d'€), d'indústria (9,36 milions d'€) i d'ha-

bitatge i urbanisme (7,10 milions d'€) (vegeu quadre I-147).

QUADRE I-147.

**Transferències de capital de la CA de
les Illes Balears 2001: distribució funcional (en milers)**

	Import		
	Pessetes	Euros	Valor relatiu
Serveis de caràcter general	1.162.220	6.985,08	4,83
Alta direcció de la CAIB i del Govern	-	-	-
Administració General	571.220	3.433,10	2,38
Relacions exteriors	591.000	3.661,98	2,46
Defensa, protecció civil i seguretat ciutadana	313.000	1.881,17	1,30
Seguretat, protecció i promoció social	304.953	1.832,80	1,27
Seguretat i protecció social	279.952	1.682,55	1,16
Promoció social	25.001	150,26	0,10
Producció de béns públics de caràcter social	7.313.176	43.953,07	30,42
Sanitat	859.777	5.167,36	3,58
Educació	639.007	3.840,51	2,66
Habitatge i Urbanisme	1.181.029	7.098,13	4,91
Benestar comunitari	3.931.332	23.627,78	16,35
Cultura	687.031	4.129,14	2,86
Altres serveis comunitaris i socials	15.000	90,15	0,06
Producció de béns públics de caràcter econòmic	2.774.400	16.674,48	11,54
Infraestructures bàsiques i transports	1.797.415	10.802,68	7,48
Comunicacions	-	-	-
Infraestructures agràries	951.985	5.721,55	3,96
Investigació científica, tècnica i aplicada	25.000	150,25	0,10
Informació bàsica i estadística	-	-	-
Regulació econòmica de caràcter general	59.033	354,80	0,25
Regulació econòmica	59.033	354,80	0,25
Regulació financera	-	-	-
Regulació econòmica de sectors productius	10.243.144	61.562,54	42,61
Agricultura, ramaderia i pesca	5.490.747	33.000,05	22,84
Indústria	1.558.000	9.363,77	6,48
Energia	320.614	1.926,93	1,33
Turisme	1.909.038	11.473,55	7,94
Comerç	964.745	5.798,23	4,01
Transferències a altres administracions públiques	1.869.775	11.237,57	7,78
Total	24.039.701	144.481,51	100,00

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria d' Hisenda i Pressuposts.

Les actuacions més importants, en funció de la seva quantia, previstes a través d'aquestes transferències són les que es varen realitzar per al foment del sector agrari de les Illes mitjançant l'ordenació de les produccions i la regulació dels mercats (24,40 milions d'€); per al sanejament i la depuració d'aigües (20,86 milions d'€); per a la direcció i els serveis generals de turisme (9,26 milions d'€); per a l'ordenació territorial i urbanisme (7,12 milions d'€); per a la promoció i ajuts de rehabilitació i accés a l'habitatge (7,10 milions d'€); per a la promoció industrial i tecnològica (6,04 milions d'€); per a l'ordenació, reforma i modernització de les estructures del comerç (5,80 milions d'€); per a la conservació i millora del medi natural (4,90 milions d'€); i per a

l'administració general de sanitat i consum així com per a la política i actuacions en matèria universitària (3,95 i 3,84 milions d'€ respectivament).

Les transferències de capital de l'Administració general es finançaren, entre altres fonts, a través dels fons propis i de les aportacions de la Unió Europea pels diferents programes i actuacions cofinançades amb la comunitat autònoma, com ara el programa IFOP 2000/2006 per al sector pesquer, a més d'altres procedents de l'Administració central i dels fons europeus d'Orientació i Garantia Agrària que gestiona la comunitat autònoma.

12.1.1.5. Els pressuposts dels ens de dret públic i les societats públiques

Els pressuposts dels ens de dret públic (integrats d'una banda per un seguit d'empreses públiques no societàries: IBATUR, IBAEN, IBASAN, IBANAT, IBAVI, SFM, IDI i GESMA; i de l'altra, d'un consorci: el Centre Balears Europa) així com els de les societats públiques (empreses públiques de la comunitat autònoma de les Illes Balears en forma de societat anònima) s'enquadren en els pressuposts de la conselleria del Govern de les Illes Balears de la qual depenen. És per això que l'anàlisi dels pressuposts d'aquestes institucions es considera d'interès.

De manera agregada, el pressupost d'aquestes institucions per a l'exercici 2001 ascendia a un total de 39.794 milions de pessetes (239 milions d'€) i la seva distribució econòmica és la que es reflecteix al quadre I-148.

De la seva anàlisi es dedueix que, per la part d'ingressos, el capítol IX, passius financers, és el més important quant al seu pes relatiu, ja que representa el 47,5% del total d'ingressos. Anàlogament, el capítol VI de despeses, inversions reals, és el més important i representa el 60,46% sobre el total.

Quant a la distribució orgànica del pressupost d'aquestes entitats, el quadre següent mostra el volum de pressupost amb què va comptar cada una de les seccions, tot entenent per secció l'ens o societat pública.

Així, l'ens de dret públic amb major pressupost i, per tant, amb major pes sobre el pressupost total d'aquestes entitats l'any 2001 va ser l'IBAVI amb un pressupost de 8.243 milions de pessetes (49,54 milions d'€), seguit del SFM i l'IBASAN, ambdós amb més de 7.000 milions de pessetes (42,07 milions d'€) de pressupost (vegeu quadre I-149).

QUADRE I-148.

Pressupost dels ens públics i les societats públiques 2001: distribució econòmica

Capítols	Ingressos								
	Entitats de dret públic			Societat públiques			Total		
	Pessetes	Euros	Valor relatiu	Pessetes	Euros	Valor relatiu	Pessetes	Euros	Valor relatiu
	(en milers)	(en milers)	(%)	(en milers)	(en milers)	(%)	(en milers)	(en milers)	(%)
III Taxes, preus públics i altres	6.987.679	41.996,80	19,29	-	-	-	6.987.679	41.996,80	17,56
IV Tranferències corrents	4.062.441	24.415,76	11,22	878.009	5.276,94	24,58	4.940.450	29.692,70	12,42
V Ingressos patrimonials	267.000	1.604,70	0,74	365.738	2.198,13	10,24	632.738	3.802,83	1,59
VI Alienació d'inversions	1.375.041	8.264,16	3,80	250.000	1.502,53	7,00	1.625.041	9.766,69	4,08
VII Transferències de capital	5.242.592	31.508,61	14,47	459.410	2.761,11	12,86	5.702.002	34.269,72	14,33
VIII Actius financers	849.288	5.104,32	2,34	154.700	929,77	4,33	1.003.988	6.034,09	2,52
IX Passius financers	17.438.481	104.807,38	48,14	1.463.818	8.797,72	40,98	18.902.299	113.605,10	47,50
Total	36.222.522	217.701,73	100,00	3.571.675	21.466,20	100,00	39.794.197	239.167,94	100,00

Capítols	Despeses								
	Pessetes	Euros	Valor relatiu	Pessetes	Euros	Valor relatiu	Pessetes	Euros	Valor relatiu
	(en milers)	(en milers)	(%)	(en milers)	(en milers)	(%)	(en milers)	(en milers)	(%)
I Despeses de personal	4.671.575	28.076,73	12,90	561.943	3.377,35	15,73	5.233.518	31.454,08	13,15
II Despeses corrents	4.176.087	25.098,79	11,53	401.422	2.412,59	11,24	4.577.509	27.511,38	11,50
III Despeses financeres	1.721.213	10.344,70	4,75	272.937	1.640,38	7,64	1.994.150	11.985,08	5,01
IV Tranferències corrents	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VI Inversions reals	21.979.064	132.096,84	60,68	2.081.651	12.510,97	58,28	24.060.715	144.607,81	60,46
VII Transferències de capital	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VIII Actius financers	-	-	-	99.000	595,00	2,77	99.000	595,00	0,25
IX Passius financers	3.674.583	22.084,69	10,14	154.722	929,90	4,33	3.829.305	23.014,59	9,62
Total	36.222.522	217.701,74	100,00	3.571.675	21.466,20	100,00	39.794.197	239.167,94	100,00

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria d' Hisenda i Pressuposts.

QUADRE I-149.

Pressupost dels ens públics i societats públiques: distribució orgànica

Seccions	Pessetes	Euros
	(en milers)	
Institut Balear de Turisme	1.500.000	9.015,18
Centre Balears Europa	281.960	1.694,61
Institut Balear de l'Aigua i l'Energia	4.060.308	24.402,95
Institut Balear de Sanejament	7.516.426	45.174,63
Institut Balear de la Natura	1.011.492	6.079,19
Institut Balear de l'Habitatge	8.243.331	49.543,42
Serveis Ferroviaris de Mallorca	7.814.370	46.965,31
Institut d'Innovació Empresarial	1.090.734	6.555,45
Gestió Sanitària de Mallorca	4.703.901	28.271,02
Total ens de dret públic	36.222.522	217.701,76
Fires i Congressos de Balears, SA	508.828	3.058,12
Parc Bit Desenvolupament, SA	2.141.356	12.869,81
Institut de Biologia Animal de Balears, SA	766.846	4.608,84
Serveis de Millora Agrària, SA	154.645	929,44
Total societats públiques	3.571.675	21.466,21
Total Pressupost	39.794.197	239.167,97

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria d' Hisenda i Pressuposts.

D'entre les societats públiques, la més important pel que fa al volum de pressupost va ser el Parc Bit Desenvolupament, SA., amb un pressupost de 2.141 milions de pessetes (12,87 milions d'€), seguit de l'Institut de Biologia Animal de Balears, SA., que va comptar amb un pressupost de 766,85 milions de pessetes (4,61 milions d'€).

Quant a la despesa funcional dels ens o entitats de dret públic, les més importants de les actuacions previstes en els seus pressuposts són les que fan referència al sanejament, depuració i proveïment d'aigües (69,58 milions d'€); a la promoció i ajuts per a la rehabilitació i accés a l'habitatge (49,54 milions d'€); a l'ordenació i inspecció del transport terrestre (46,97 milions d'€); a l'assistència hospitalària (28,27 milions d'€); i a l'adequació, millora i promoció de l'oferta turística (9,02 milions d'€).

12.1.1.6. El compte financer

El pressupost general (Administració general incloses les seves entitats autònomes) de la comunitat autònoma de les Illes Balears per a l'any 2001 (950,5 milions d'€) representa el 5,24% del PIB balear a preus bàsics (pessetes corrents) i suposa la quantitat de 1.173,3 € per habitant (un 4,4% més que l'any 2000).

L'estimació dels ingressos no financers (ingressos corrents més ingressos de capital) es varen situar en 157.455 milions de pessetes (946,32 milions d'€), amb una variació

respecte de l'any 2000 del 8,45%, mentre que l'estimació de les despeses no financeres (despeses corrents més despeses de capital) ascendia a 156.478 milions de pessetes (940,45 milions d'€), amb un increment del 7,4% amb relació a l'exercici anterior. El total de la despesa financera (despeses per variacions d'actius i passius financers) es preveia en 1.670 milions de pessetes (10,04 milions d'€).

L'estalvi per les operacions corrents (ingressos corrents menys despeses corrents) va ascendir a 39.957 milions de pessetes (240,14 milions d'€), la qual cosa suposa un augment del 6,19% respecte de l'any 2000; mentre que el dèficit per les operacions de capital (ingressos de capital menys despeses de capital) va pujar a 38.980 milions de pessetes (234,28 milions d'€), la qual cosa representa un 2,2% sobre l'exercici anterior.

Contràriament a l'any 2000, l'any 2001 presentava una situació inicial de superàvit de caixa no financer (estalvi corrent menys dèficit per les operacions de capital), que es va xifrar en 976,35 milions de pessetes (5,87 milions d'€) (vegeu quadre I-150).

QUADRE I-150.

Pressuposts generals de la comunitat autònoma de les Illes Balears: Compte financer

Concepte	2000	2001	01/00	
			import	(%)
	(en milers de pessetes)			
1. Ingressos corrents	136.971.274	146.846.316	9.875.042	7,21
Imposts directes	54.889.000	58.608.000	3.719.000	6,78
Imposts indirectes	38.566.000	41.500.003	2.934.003	7,61
Taxes, preus públics i altres ingressos	12.245.960	13.926.899	1.680.939	13,73
Transferències patrimonials	30.915.266	32.169.445	1.254.179	4,06
Ingressos patrimonials	355.048	641.969	286.921	80,81
2. Despesa corrent	99.345.247	106.889.650	7.544.403	7,59
Despeses de personal	53.622.975	57.458.725	3.835.750	7,15
Despeses corrents en béns i serveis	8.519.160	8.825.622	306.462	3,60
Despeses financeres	4.127.802	4.473.521	345.719	3,83
Transferències corrents	33.075.310	36.131.782	3.056.472	9,24
3. Estalvi corrent	37.626.027	39.956.666	2.330.639	6,19
4. Ingressos de capital	8.221.240	10.608.478	2.387.238	29,04
Alienació d'inversions reals	-	-	-	0,00
Tranferències de capital	8.221.240	10.608.478	2.387.238	29,04
5. Despeses de capital	46.362.622	49.588.793	3.226.171	6,96
Inversions reals	24.497.531	25.549.092	1.051.561	4,29
Tranferències de capital	21.865.091	24.039.701	2.174.610	9,95
6. Dèficit previsible de caixa no financer	-515.355	976.351	1.491.706	-289,45
7. Variació neta d'actius financers	-984.644	-976.350	8.294	-0,84
Ingressos per variació d'actius	18.091	18.765	674	3,73
Despeses per variació d'actius	1.002.735	995.115	-7.620	-0,76
8. Variació neta de passius financers	1.500.000	0	-1.500.000	-100,00
Ingressos per variació de passius	2.475.000	675.000	-1.800.000	-72,73
Despeses per variació de passius	975.000	675.000	-300.000	-30,77
9. Finançament dèficit de caixa no financer	515.356	-976.350	-1.491.706	-289,45

Font: Govern de les Illes Balears, Conselleria d'Hisenda i Pressuposts.

La despesa per operacions no financeres de capital ascendí a la xifra de 49.589 milions de pessetes (298 milions d'€), un 6,96% superior a la de l'any anterior, i equivalent a l'1,64% del PIB balear a preus bàsics, (pessetes corrents). En termes de capacitat o necessitat de finançament, la comunitat autònoma de les Illes Balears registrà una necessitat de finançament (estalvi corrent menys despeses de capital) de 9.632,1 milions de pessetes (57,89 milions d'€), equivalents al 0,3 % del PIB balear a preus corrents⁶⁴.

L'endeutament brut (deute públic) ascendia, l'any 2001, als 5.128,51 milions de pessetes (30,82 milions d'€), xifra a la qual se li varen aplicar 675 milions de pessetes en concepte d'amortització del deute (despeses per variació de passius financers). Així, l'endeutament net (endeutament brut menys amortització) per a aquest any va ser de 4.453,5 milions de pessetes (26,77 milions d'€), un 8,4% superior al de l'exercici 2001.

La ràtio d'estalvi net (estalvi corrent–endeutament net)/ despeses de capital) va passar del 72,3% de l'exercici anterior al 71,6% l'any 2001, cosa que significa que, tot i haver-se reduït respecte de l'any anterior, la nostra comunitat autònoma denota una forta capacitat d'estalvi net.

La càrrega financera del deute públic (despeses financeres més despeses per variació de passius) en els pressuposts del 2001 es va situar en 4.473 milions de pessetes (26,88 milions d'€) de despesa financera i 675 milions de pessetes (4,06 milions d'€) d'amortització del deute (despeses per variació de passius). La càrrega financera va ascendir, doncs, a la xifra de 5.148 milions de pessetes (30,94 milions d'€), la qual cosa suposa el 3,5% dels ingressos corrents pressupostats.

12.1.1.7. Deute acumulat

Pel que fa al deute, el quadre I-151 reflecteix el nivell d'endeutament de les comunitats autònomes els anys 2000 i 2001 (referida al quart trimestre de cada any). Tal i com es pot apreciar, el deute acumulat a les Illes Balears de l'any 2001, d'acord amb l'avanç del Banco de España, va ser de 371 milions d'€, un 3,05% superior que el de l'any anterior. Aquesta quantitat representa el 0,9% del deute total de les comunitats autònomes espanyoles.

⁶⁴ Aquesta necessitat de finançament de la comunitat autònoma contrasta amb la capacitat de finançament del conjunt de les administracions públiques a Balears (vegeu apartat 4. 4. 3 d'aquest capítol).

QUADRE I-151.

Deute de les CA 2000-01 (1): valors absoluts i ràtio deute/habitant

	2000		2001	
	Deute acumulat	Deute/hab (2)	Deute acumulat	Deute/hab (3)
	(en milions d'€)	(en €)	(en milions d'€)	(en €)
Andalusia	6.894	939,23	7.113	960,70
Aragó	923	775,69	935	779,33
Astúries	605	561,97	653	607,26
Balears	360	425,72	371	422,25
Canàries	844	491,76	919	515,90
Cantàbria	227	427,37	259	481,77
Castella-La Manxa	603	347,70	595	339,02
Castella i Lleó	1.086	438,06	1.260	508,18
Catalunya	9.415	1.503,51	9.644	1.516,03
Extremadura	613	573,21	710	661,46
Galícia	3.019	1.105,09	3.080	1.127,00
La Rioja	140	529,95	156	576,92
Madrid	4.710	904,83	6.916	1.287,31
Múrcia	598	520,30	687	577,13
Navarra	648	1.191,71	646	1.161,32
País Basc	1.734	826,27	1.243	591,49
València	5.877	1.426,20	6.520	1.551,42
Total	38.296	945,59	41.707	1.014,35

(1) dades corresponents al quart trimestre de cada any. Per cada CA s'inclouen les unitats que s'ocupen de l'Administració general, les universitats del seu àmbit i aquells ens de dret públic i societats públiques depenents de la CA, que es classifiquen com administracions públiques.

(2) a partir de les dades de la revisió padronal de l'1-1-2000

(3) a partir de les dades de la revisió padronal de l'1-1-2001

Font: CES de Galícia i Banco de España.

El nivell d'endeutament per habitant es va veure reduït amb relació a l'exercici precedent, ja que l'any 2001 va ser de 422,25 € mentre que l'any 2000 havia estat de 425,72 €, amb una variació del -0,82%. Cal destacar que només Castella-La Manxa presenta un deute per habitant inferior al de Balears.

12.1.2. CONSELLS INSULARS

12.1. 2.1. Anàlisi pressupostària

La suma dels pressuposts inicials dels tres consells insulars va experimentar un creixement del 8,12% respecte de l'any 2000 i es va situar en un total de 30.030,2 milions de pessetes (180,49 milions d'€). Aquest creixement, reflectit en el quadre I-152, correspon a un augment dels nivells d'activitat i de producció de serveis dels consells insulars.

QUADRE I-152.

Pressuposts ordinaris dels consells insulars (sumatori)

INGRESSOS	Consells insulars		00/01 (%)
	2000 (en milers de pessetes)	2001	
I Imposts directes	1.017.000	1.042.000	2,46
II Imposts indirectes	-	-	0,00
III Taxes i altres ingressos	1.592.363	1.575.050	-1,09
IV Transferències corrents	17.940.306	20.146.468	12,30
V Ingressos patrimonials	359.690	438.992	22,05
Operacions corrents	20.909.359	23.202.510	10,97
VI Inversions reals	-	-	0,00
VII Transferències de capital	4.291.296	3.303.243	-23,02
VIII Variació d'actius financers	65.000	65.000	0,00
IX Variació de passius financers	2.509.595	3.459.443	37,85
Operacions de capital	6.865.891	6.827.686	-0,56
Total ingressos	27.775.250	30.030.196	8,12
DESPESES			
I Remuneració de personal	8.851.107	9.732.254	9,96
II Compra de béns i serveis	4.520.999	5.616.206	24,22
III Interessos	409.478	679.503	65,94
IV Transferències corrents	4.340.759	5.097.404	17,43
Operacions corrents	18.122.343	21.125.367	16,57
VI Inversions reals	4.691.128	4.070.205	-13,24
VII Transferències de capital	3.786.247	3.466.715	-8,44
VIII Variació d'actius financers	65.000	65.000	0,00
IX Variació de passius financers	1.109.405	1.302.969	17,45
Operacions de capital	9.651.780	8.904.889	-7,74
Total despeses	27.774.123	30.030.256	8,12

Font: Direcció General d'Economia, Institut Balear d'Estadística.

Els conceptes d'ingressos corrents que varen presentar els increments més important varen ser els ingressos patrimonials (22,05%) i les transferències corrents (12,30 %). La previsió d'ingressos per taxes i altres ingressos va disminuir en un 1,09%, en contrast amb l'increment que havia sofert l'any anterior respecte de l'any 1999 (35,45%).

Tots els capítols corresponents a despeses corrents varen experimentar variacions positives respecte de l'any 2000 i, més concretament, els epígrafs de despesa corrent que varen presentar major increment varen ser el d'interessos (65,94%) i el de compra de béns i serveis (24,22%).

Quant a les operacions de capital, pel cantó dels ingressos, la variació de passius financers va ser la partida que major increment va experimentar durant l'any 2001. Contràriament a allò que havia succeït l'exercici anterior, l'any 2001 les transferències de capital es varen reduir en un 23,02%.

També succeí el mateix en el pressupost de despeses. Així, l'any 2001 es reduïren les previsions de despesa per inversions reals i per transferències de capital, mentre que l'increment més pronunciat es produí en la despesa per variació de passius financers.

Finalment, cal indicar que el saldo previst d'ingressos i pagaments per variacions de passius financers es va situar en 2.156,47 milions de pessetes (12,96 milions d'€). Altrament dit, l'augment previst de l'endeutament net va ser un 54% superior al de l'any precedent.

En fer l'anàlisi desagregada per cada un dels consells insulars, s'observa que, com és natural, el Consell Insular de Mallorca disposà, l'any 2001, d'un pressupost quantitativament bastant més important que aquells que corresponen als consells insulars de Menorca i Eivissa i Formentera (vegeu quadre I-153).

Concretament, el pressupost del Consell Insular de Mallorca va ser de 19.272,2 milions de pessetes (115,83 milions d'€), un 7,09% superior al de l'exercici precedent, mentre que els pressuposts dels consells insulars de Menorca i Eivissa i Formentera foren de 4.904,83 i 5.853,17 milions de pessetes (29,48 i 35,18 milions d'€) respectivament. Cal fer menció especial a l'increment que el pressupost previst per a l'any 2001 pel Consell Insular d'Eivissa i Formentera experimentà respecte de l'any 2000, que en termes relatius suposà el 19,22%.

12.1.2.2. Compte financer

Els pressuposts dels consells insulars de les Illes Balears per a l'any 2001, de manera conjunta representen el 0,1% del PIB balear a preus bàsics, (pessetes corrents), mentre que els de l'any anterior havien representat el 0,99%.

L'estimació dels ingressos no financers (ingressos corrents més ingressos no financers de capital) es va situar en 26.505,75 milions de pessetes (159,30 milions d'€), un 5,18% superior a la de l'exercici precedent, mentre que l'estimació de les despeses no financeres (despeses corrents més despeses no financeres de capital) ascendí a 28.662,29 milions de pessetes (172,26 milions d'€), amb un increment del 7,75% amb relació a la de l'any anterior. El total de la despesa financera (despeses per variació d'actius i passius financers) es preveia en 1.367,97 milions de pessetes (8,22 milions d'€).

L'estalvi per les operacions corrents (ingressos corrents menys despeses corrents) va ascendir a la xifra de 2.077,14 milions de pessetes (12,48 milions d'€), això significà una reducció del 0,025% respecte de l'any 2000; mentre que el dèficit per les operacions

QUADRE I-153.

Pressuposts ordinaris dels consells insulars 2001

Ingressos

	C.I. Mallorca			C.I. Menorca			C.I. Eivissa i Formentera		
	2000	2001	00/01	2000	2001	00/01	2000	2001	00/01
	(en milers de pessetes)		(%)	(en milers de pessetes)		(%)	(en milers de pessetes)		(%)
I Imposts directes	850.000	875.000	2,94	80.000	80.000	0,00	87.000	87.000	0,00
II Imposts indirectes	-	-	0,00	-	-	0,00	-	-	0,00
III Taxes i altres ingressos	896.947	879.797	-1,91	158.301	186.521	17,83	537.115	508.732	-5,28
IV Transferències corrents	11.858.428	12.717.795	7,25	2.563.586	3.396.637	32,50	3.518.292	4.032.036	14,60
V Ingressos patrimonials	304.840	387.782	27,21	11.850	11.750	-0,84	43.000	39.460	-8,23
Operacions corrents	13.910.215	14.860.374	6,83	2.813.737	3.674.908	30,61	4.185.407	4.667.228	11,51
VI Inversions reals	-	-	0,00	-	-	0,00	-	-	0,00
VII Transferències de capital	2.081.245	2.011.830	-3,34	1.485.991	625.578	-57,90	724.060	665.835	-8,04
VIII Variació d'actius financers	25.000	25.000	0,00	40.000	40.000	0,00	-	-	0,00
IX Variació de passius financers	1.980.000	2.375.000	19,95	529.595	564.339	6,56	-	520.104	
Operacions de capital	4.086.245	4.411.830	7,97	2.055.586	1.229.917	-40,17	724.060	1.185.939	63,79
Total	17.996.460	19.272.204	7,09	4.869.323	4.904.825	0,73	4.909.467	5.853.167	19,22

no financeres de capital (ingressos no financers de capital menys despeses no financeres de capital) va pujar a 4.233,68 milions de pessetes (25,44 milions d'€), la qual cosa el situà un 1,58% sobre l'exercici anterior.

Tal i com havia succeït l'any 2000, l'any 2001 presentava una situació inicial de dèficit de caixa no financer (estalvi corrent menys dèficit no financer de capital) que es va xifrar en 2.156,54 milions de pessetes (12,96 milions d'€). Per la qual cosa, la dotació per al finançament del dèficit de caixa no financer (variació neta de passius financers menys variació neta d'actius financers) per a l'any 2001 es preveia de 1.400,2 milions de pessetes (8,42 milions d'€).

La despesa per operacions no financeres de capital ascendí a la xifra de 7.536,92 milions de pessetes (45,30 milions d'€), un 11,09% inferior a la de l'any anterior, i equivalent al 0,25% del PIB balear a preus bàsics, (pessetes corrents)⁶. En termes de capacitat o necessitat de finançament, els consells insulars de les Illes Balears registren una necessitat de finançament (estalvi corrent menys despeses no financeres de capital) de 5.459,78 milions de pessetes (32,81 milions d'€), equivalents al 0,18% del PIB balear a preus corrents.

L'endeutament brut (deute públic) per al conjunt dels consells insulars ascendia, l'any 2001, a 1.880 milions de pessetes (11,30 milions d'€), xifra a la qual es varen aplicar 1.302,97 milions de pessetes en concepte d'amortització del deute (despeses per variació de passius financers). Així, l'endeutament net (endeutament brut menys amortització) per a aquest any va ser de 577,37 milions de pessetes (3,47 milions d'€), un 41% superior al de l'exercici 2001.

La ràtio d'estalvi net (estalvi corrent menys endeutament net / despeses no financeres de capital) va passar del 21% de l'exercici anterior al 14,74% l'any 2001.

La càrrega financera del deute públic (interessos més despeses per variació de passius) en els pressuposts del 2001 es va xifrar en 679,5 milions de pessetes (4,08 milions d'€) d'interessos i 1.302,97 milions de pessetes (7,83 milions d'€) d'amortització del deute (despeses per variació de passius). La càrrega financera va ascendir, doncs, a 1.982,47 milions de pessetes (11,92 milions d'€), la qual cosa suposà el 6,6% dels ingressos corrents pressupostats.

12.1.3. AJUNTAMENTS

En aquest apartat analitzam els pressuposts consolidats dels ajuntaments de les Illes Balears, i per separat, el de l'Ajuntament de Palma i el de l'Ajuntament de Calvià.

12.1.3.1 Anàlisi pressupostària

El conjunt dels ajuntaments de les Illes Balears es va dotar d'uns pressuposts equili-

QUADRE I-153 (continuació)

Pressuposts ordinaris dels consells insulars 2001

Despeses

	C.I. Mallorca			C.I. Menorca			C.I. Eivissa i Formentera		
	2000	2001	00/01	2000	2001	00/01	2000	2001	00/01
	(en milers de pessetes)		(%)	(en milers de pessetes)		(%)	(en milers de pessetes)		(%)
I Remuneració de personal	5.926.867	6.365.221	7,40	1.316.785	1.525.099	15,82	1.607.455	1.841.934	14,59
II Compra de béns i serveis	3.032.274	3.313.314	9,27	496.615	909.760	83,19	992.110	1.393.132	40,42
III Interessos	360.168	474.309	31,69	49.310	88.018	78,50	-	117.176	
IV Transferències corrents	2.960.992	3.468.298	17,13	777.169	960.527	23,59	602.598	668.579	10,95
Operacions corrents	12.280.301	13.621.142	10,92	2.639.879	3.483.404	31,95	3.202.163	4.020.821	25,57
VI Inversions reals	2.390.642	2.342.159	-2,03	1.331.880	531.700	-60,08	968.606	1.196.346	23,51
VII Transferències de capital	2.289.356	2.147.010	-6,22	758.193	683.705	-9,82	738.698	636.000	-13,90
VIII Variació d'actius financers	25.000	25.000	0,00	40.000	40.000	0,00	-	-	0,00
IX Variació de passius financers	1.011.161	1.136.893	12,43	98.244	166.076	69,04	-	-	0,00
Operacions de capital	5.716.159	5.651.062	-1,14	2.228.317	1.421.481	-36,21	1.707.304	1.832.346	7,32
Total	17.996.460	19.272.204	7,09	4.868.196	4.904.885	0,75	4.909.467	5.853.167	19,22

Font: Direcció General d'Economia, Institut Balear d'Estadística.

brats que varen sumar un total d'ingressos de 121.431,79 milions de pessetes amb un increment de l'11,07% respecte de l'any anterior (vegeu quadre I-154).

QUADRE I-154.

**Pressuposts inicials dels ajuntaments de les Illes Balears:
distribució econòmica**

Capítols	Ingressos		
	2000	2001	01/00
	(en milers de pessetes)		(%)
I Imposts directes	39.184.141	42.194.153	7,68
II Imposts indirectes	5.442.872	6.949.857	27,69
III Taxes i altres ingressos	24.325.124	27.843.624	14,46
IV Transferències corrents	18.634.162	21.188.546	13,71
V Ingressos Patrimonials	2.972.790	3.250.849	9,35
Operacions corrents	90.559.089	101.427.029	12,00
VI Alienació d'inversions reals	4.122.496	1.655.461	-59,84
VII Transferències de capital	6.557.616	10.004.454	52,56
VIII Variació d'actius financers	857.056	441.936	-48,44
IX Variació de passius financers	7.226.873	7.902.907	9,35
Operacions de capital	18.764.041	20.004.758	6,61
Total ingressos	109.323.130	121.431.787	11,08
Capítols	Despeses		
	2000	2001	01/00
	(en milers de pessetes)		(%)
I Remuneracions del personal	33.324.537	36.777.699	10,36
II Béns corrents i serveis	32.352.954	35.598.178	10,03
III Interessos	2.364.194	3.170.341	34,10
IV Transferències corrents	11.662.399	12.875.876	10,41
Operacions corrents	79.704.084	88.422.094	10,94
VI Inversions reals	21.431.986	26.352.606	22,96
VII Transferències de capital	2.281.430	1.619.110	-29,03
VIII Variació d'actius financers	264.470	284.010	7,39
IX Variació de passius financers	5.640.854	4.747.147	-15,84
Operacions de capital	29.618.740	33.002.873	11,43
Total despeses	109.322.824	121.424.967	11,07

Font: Direcció General d'Economia, Institut Balear d'Estadística.

La suma dels pressuposts va preveure un dèficit inicial no financer de 3.306,82 milions de pessetes (19,88 milions d'€), un 51,79% superior al dèficit de l'any anterior, i un dèficit sense càrrega d'interessos de 136,48 milions de pessetes (820,25 milers d'€), que contrasta amb el saldo amb superàvit de l'exercici precedent.

Pel que fa als ajuntaments més importants (aquells amb pressupost superior a 2.000 milions de pessetes), s'observa clarament com els municipis de Palma i Calvià són els que disposen d'un major pressupost amb relació a la resta de municipis de les Illes. L'Ajuntament de Palma comptà amb unes previsions d'ingressos per a l'any 2001 de 36.890 milions de pessetes (221,71 milions d'€), amb un increment del 16,92%, mentre que el de Calvià comptava amb un pressupost inicial de 15.331,29 milions de pessetes (92,14 milions d'€), un 6,38% més que l'any anterior (vegeu quadre I-155).

QUADRE I-155.

Pressuposts inicials propis dels ajuntaments de les Illes Balears

	2000	2001	Variació
	(en milers de pessetes)		(%)
Alcúdia	3.437.255	2.949.321	-14,20
Calvià	14.412.199	15.331.286	6,38
Felanitx	1.480.450	2.201.000	48,67
Inca	2.787.443	2.185.739	-21,59
Llucmajor	3.283.465	4.394.949	33,85
Manacor	4.779.479	4.290.342	-10,23
Marratxí	2.777.500	3.030.350	9,10
Palma	31.551.824	36.890.000	16,92
Pollença	2.300.000	2.400.000	4,35
Sóller	1.702.958	2.206.581	29,57
Resta	20.098.697	23.194.881	15,40
Mallorca	88.611.270	99.074.449	11,81
Ciutadella	3.003.880	3.392.086	12,92
Maó	2.920.081	3.421.017	17,15
Resta	4.409.307	4.442.784	0,76
Menorca	10.333.268	11.255.887	8,93
Eivissa	3.583.105	4.619.105	28,91
Santa Eulàlia des Riu	2.100.040	2.107.400	0,35
Resta	4.695.447	4.374.946	-6,83
Eivissa-Formentera	10.378.592	11.101.451	6,96
Total	109.323.130	121.431.787	11,08

Font: Direcció General d'Economia, Institut Balear d'Estadística.

12.1.3.2. Compte financer

Els pressuposts del conjunt dels ajuntaments de les Illes Balears per a l'any 2001 representaren el 4,02% del PIB balear a preus bàsics (pessetes corrents), mentre que per a l'any anterior havien representat el 3,88%.

L'estimació dels ingressos no financers (ingressos corrents més ingressos no financers de capital) es varen situar en 113.086,94 milions de pessetes (679,66 milions d'€), un 11,7% per sobre de l'exercici precedent, mentre que l'estimació de les despeses no financeres (despeses corrents més despeses no financeres de capital) ascendia a

116.393,81 milions de pessetes (699,54 milions d'€), amb un increment del 12,55% amb relació a l'any anterior. El total de la despesa financera (despeses per variació d'actius i passius financers) es preveia en 5.031,16 milions de pessetes (30,24 milions d'€).

L'estalvi per les operacions corrents (ingressos corrents menys despeses corrents) va ascendir a 13.004,94 milions de pessetes (78,16 milions d'€), amb un augment del 19,8% respecte de l'any 2000; mentre que el dèficit per les operacions no financeres de capital (ingressos no financers de capital menys despeses no financeres de capital) va pujar a 16.311,81 milions de pessetes (98,04 milions d'€), la qual cosa representà un creixement del 25,15% sobre l'exercici anterior.

Tal i com havia succeït l'any 2000, l'any 2001 presentava una situació inicial de dèficit de caixa no financer (estalvi corrent menys dèficit no financer de capital), que es va xifrar en 3.306,87 milions de pessetes (19,87 milions d'€). Per la qual cosa la dotació per al finançament del dèficit de caixa no financer (variació neta de passius financers menys variació neta d'actius financers) per a l'any 2001 es preveia de 2.997,83 milions de pessetes (18,02 milions d'€).

La despesa per operacions no financeres de capital ascendí a 27.971,72 milions de pessetes (168,11 milions d'€), un 17,96% superior a la de l'any anterior i equivalent al 0,93% del PIB balear a preus bàsics, (pessetes corrents). En termes de capacitat o necessitat de finançament, els ajuntaments de les Illes Balears registren una necessitat de finançament (estalvi corrent menys despeses no financeres de capital) de 14.966,79 milions de pessetes (89,95 milions d'€), equivalents al 0,50% del PIB balear a preus corrents.

L'endeutament brut (deute públic) per al conjunt dels ajuntaments de la comunitat autònoma de les Illes Balears ascendia l'any 2001 a 7.479 milions de pessetes (44,95 milions d'€), xifra a la qual es varen aplicar 4.747 milions de pessetes en concepte d'amortització del deute (despeses per variació de passius financers). Així, l'endeutament net (endeutament brut menys amortització) per a aquest any va ser de 2.732 milions de pessetes (16,42 milions d'€), un 24% superior al de l'exercici 2001.

La ràtio d'estalvi net (estalvi corrent menys endeutament net / despeses no financeres de capital) va passar del 36,5% de l'exercici anterior al 36,73% l'any 2001.

La càrrega financera del deute públic (interessos més despeses per variació de passius) en els pressuposts del 2001 es va situar en 3.170,34 milions de pessetes (19,05 milions d'€) d'interessos i 4.747,15 milions de pessetes (28,53 milions d'€) d'amortització del deute (despeses per variació de passius). La càrrega financera va ascendir, doncs, a la xifra de 7.917,49 milions de pessetes (47,59 milions d'€), la qual cosa suposa el 6,53% dels ingressos corrents pressupostats.

12.1.3.3. Ajuntament de Palma

L'Ajuntament de Palma va aprovar per a l'exercici del 2001 uns pressuposts equilibrats que sumaven un total de 36.890 milions de pessetes (221,71 milions d'€), un 16,92% superiors als de l'any 2000. Això implica que la variació percentual fou molt més important que la de l'any 2000 respecte de 1999, que va ser d'un 9,86% (vegeu quadre I-156).

QUADRE I-156.

Pressuposts ordinaris consolidats de l'Ajuntament de Palma

	2000	2001	00/01
	(en milers de pessetes)		
I Imposts directes	14.000.040	14.559.908	4,00
II Imposts indirectes	1.285.172	2.137.171	66,29
III Taxes i altres ingressos	6.727.656	7.794.193	15,85
IV Transfèrencies corrents	7.360.487	8.111.552	10,20
V Ingressos patrimonials	847.508	287.468	-66,08
Operacions corrents	30.220.863	32.890.292	8,83
VI Inversions reals	1.000.001	347.528	-65,25
VII Transferències de capital	175.760	3.527.180	1.906,82
VIII Variació d'actius financers	155.200	125.000	-19,46
IX Variació de passius financers	-	-	
Operacions de capital	1.330.961	3.999.708	200,51
Total ingressos	31.551.824	36.890.000	16,92
I Remuneracions del personal	12.385.735	11.783.883	-4,86
II Béns corrents i serveis	10.692.051	10.384.907	-2,87
III Interessos	876.820	1.197.174	36,54
IV Transferències corrents	4.369.816	6.712.900	53,62
Operacions corrents	28.324.422	30.078.864	6,19
VI Inversions reals	2.172.992	6.047.819	178,32
VII Transferències de capital	175.000	534.360	205,35
VIII Variació d'actius financers	155.200	125.000	-19,46
IX Variació de passius financers	724.210	103.957	-85,65
Operacions de capital	3.227.402	6.811.136	111,04
Total despeses	31.551.824	36.890.000	16,92

Font: Direcció General d'Economia, Institut Balear d'Estadística.

Les previsions d'ingressos per operacions corrents varen augmentar un 8,83% mentre que les de les operacions de capital s'incrementaren un 200,51%. Per tercer any consecutiu es va preveure un recurs a l'endeutament igual a zero i un estalvi corrent de 2.811,43 milions de pessetes (16,90 milions d'€).

Les partides més expansives varen ser les transferències de capital i els impostos indirectes, amb variacions percentuals respecte de l'exercici precedent del 1.906,82% i 66,29% respectivament.

Les despeses previstes per operacions corrents varen incrementar-se un 6,19% a causa, sobretot, de l'augment de les transferències corrents i dels interessos (53,62% i 36,54% respectivament).

Els pressuposts varen preveure un superàvit no financer de 103,96 milions de pessetes (624,79 mil €) i un superàvit no financer sense càrrega d'interessos de 105,15 milions de pessetes (631,99 mil €).

12.1.3.4. Ajuntament de Calvià

El pressupost inicial consolidat de l'Ajuntament de Calvià per a l'any 2001 va ascendir a 15.331 milions de pessetes (92,15 milions d'€), amb un increment del 6,38% respecte de l'any anterior (vegeu quadre I-157).

QUADRE I-157.

Pressuposts ordinaris consolidats de l'Ajuntament de Calvià			
	2000	2001	00/01
	(en milers de pessetes)		
I Imposts directes	4.486.111	5.446.150	21,40
II Imposts indirectes	650.265	600.300	-7,68
III Taxes i altres ingressos	3.215.418	4.515.649	40,44
IV Transfèrencies corrents	1.529.810	1.885.859	23,27
V Ingressos patrimonials	483.305	393.276	-18,63
Operacions corrents	10.364.909	12.841.234	23,89
VI Inversions reals	1.280.000	150.000	-88,28
VII Transferències de capital	53.924	74.156	37,52
VIII Variació d'actius financers	43.366	43.366	0,00
IX Variació de passius financers	2.670.000	2.222.530	-16,76
Operacions de capital	4.047.290	2.490.052	-38,48
Total ingressos	14.412.199	15.331.286	6,38
I Remuneracions del personal	2.952.069	4.817.981	63,21
II Béns corrents i serveis	3.334.092	4.815.397	44,43
III Interessos	338.000	444.268	31,44
IV Transferències corrents	2.910.211	1.315.099	-54,81

Operacions corrents	9.534.372	11.392.745	19,49
VI Inversions reals	2.610.399	2.580.530	-1,14
VII Transferències de capital	419.062	31.351	-92,52
VIII Variació d'actius financers	43.366	70.951	63,61
IX Variació de passius financers	1.805.000	1.255.709	-30,43
Operacions de capital	4.877.827	3.938.541	-19,26
Total despeses	14.412.199	15.331.286	6,38

Font: Ajuntament de Calvià i Direcció General d'Economia, Institut Balear d'Estadística.

Aquest pressupost consolidat integrava els pressuposts de l'Ajuntament de Calvià (13.550 milions de pessetes), de l'organisme autònom administratiu Fundació Municipal d'Escoles Infantils (278,34 milions de pessetes), de l'empresa municipal Calvià 2000 SA., que es dedica a la prestació de serveis de recollida de fems, neteja, distribució d'aigua i depuració (4.587,98 milions de pessetes), i de l'empresa municipal Llar de Calvià SA. que gestiona la residència de persones grans (231,24 milions de pessetes).

En el pressupost d'ingressos a nivell consolidat varen augmentar els capítols d'imposts directes (21,4%), el de taxes i altres ingressos (40,44%), els de transferències corrents (23,27%) i les transferències de capital (37,52%). El capítol de variació d'actius financers no va variar i els d'imposts indirectes, ingressos patrimonials, inversions reals i la variació de passius financers varen disminuir.

En contrast amb l'important augment que havia experimentat l'any 2000, el capítol de variació de passius financers (endeutament), l'any 2001 aquest concepte experimentà una reducció del 16,76%, cosa que es pot explicar per la reducció de les inversions reals en un 88,28%, que tant havia augmentat l'any anterior a causa de la necessitat de finançar la inversió municipal, indicador del gran esforç inversor duit a terme, sobretot per a la construcció d'habitatge social.

En el pressupost de despeses, les retribucions de personal varen experimentar l'increment més important (63,21%), seguides de la compra de béns i serveis (44,43%) i de la càrrega o costos financers (31,44%). En canvi, varen disminuir les transferències tant corrents com de capital (54,81% i 92,52% respectivament).

Els pressuposts de l'any 2001 varen preveure, doncs, un superàvit no financer de 1.448,49 milions de pessetes (8,71 milions d'€) i un superàvit no financer sense càrrega d'interessos de 1.892,76 milions de pessetes (11,38 milions d'€).

12.1.4. DELEGACIÓ ESPECIAL D'HISENDA DE LES BALEARS

La recaptació d'imposts obtenguda per la Delegació Especial d'Economia i Hisenda de les Illes Balears es va elevar a 292.773 milions de pessetes⁶⁵ (1.759,60 milions d'€) i va ser superior a la del 2000⁶⁶ en un 3,13% (vegeu quadre I-158).

QAUDRE I-158.

Ingressos de la Delegació Especial d'Hisenda de les Illes Balears			
	2000	2001	00/01
	(en milions de pessetes)		
Imp. sobre renda de persones físiques	126.074	144.276	14,44
Imp. sobre societats	61.130	63.506	3,89
Resta del capítol I	4.384	5.206	18,75
Capítol I: Imposts directes	191.588	212.988	11,17
Imp. sobre el valor afegit	73.064	62.604	-14,32
Imp. especials	10.359	7.470	-27,89
Renda de duanes	491	161	-67,21
Resta capítol II	6.580	7.547	14,70
Capítol II: Imposts indirectes	90.494	77.782	-14,05
Taxa sobre el joc	3	6	100,00
Altres ingressos	1.800	1.997	10,94
Capítol III: Taxes i altres ingressos	1.803	2.003	11,09
Total d'ingressos tributaris	283.885	292.773	3,13

Nota: Aquestes dades corresponen als períodes gener-novembre dels anys 2000 i 2001

Font: Delegació Especial d'Hisenda de les Illes Balears, Agència Estatal de l'Administració Tributària (Servei d'Auditoria Interna).

L'augment mesurat en termes absoluts va ser de 8.888 milions de pessetes (53,42 milions d'€). Per l'Estat l'increment va ser del 4,69%. La participació de Balears en el conjunt de l'Estat és del 1,68%.

Els ingressos per impostos directes varen sumar un total de 212.988 milions de pessetes (1.280.08 milions d'€), gràcies a un augment de l'11,17%, major que el del conjunt estatal (5,97%). L'impost sobre la renda de les persones físiques va generar un volum d'ingressos de 144.276 milions de pessetes (867,12 milions d'€), superior al del 2000 en un 14,44%; mentre que l'impost sobre societats generarà uns ingressos de 63.506 milions de pessetes (381,70 milions d'€), un 3,89% superior al de l'any anterior. Per la seva part, en el conjunt de l'Estat, l'increment dels ingressos derivats d'aquests impostos va ser de l'11,07 % i -0,62 % respectivament.

⁶⁵ Per a l'exercici 2001 no es disposa de les dades del mes de desembre, per tant, feim referència a les dades acumulades fins al mes de novembre del 2001.

⁶⁶ Variació mesurada respecte del mateix període (gener-novembre) de l'any 2000.

Els ingressos per impostos indirectes varen decreïxer un 14,05% i es varen situar en 77.782 milions de pessetes (467,48 milions d'€). En el conjunt de l'Estat varen augmentar un 3,43%. La recaptació d'ingressos derivats de l'aplicació de l'impost sobre el valor afegit (IVA) va ascendir a 62.604 milions de pessetes (376,26 milions d'€), amb una reducció del 14,32%.

La recaptació tributària per taxes i altres conceptes va incrementar-se en un 11,09%, i se situà en 2.003 milions de pessetes (12,04 milions d'€). En l'àmbit de l'Estat la variació va ser més petita, però també positiva (4,54%).

12.2. APORTACIONS DE LES ADMINISTRACIONS AUTONÒMICA I LOCALS A LA PRODUCCIÓ I A LA DEMANDA

Les administracions públiques varen incrementar els nivells d'activitat i el volum real de la producció. Així, al conjunt de les administracions autonòmica i locals de les Illes Balears, d'acord amb les seves previsions pressupostàries, varen genera un valor afegit brut de 109.469,15 milions de pessetes corrents amb un augment del 8,59% respecte de l'any anterior.

La producció final o demanda de consum va assolir els 167.831,52 milions de pessetes corrents i va augmentar un 9,62%; mentre que la producció global o demanda agregada es va elevar a 223.803,43 milions de pessetes, amb un increment relatiu del 9,85% i un creixement absolut de 20.075,37 milions de pessetes.

12.3. FINANÇAMENT AUTONÒMIC⁶⁷

El Consell de Política Fiscal i Financera de 27 de juliol del 2001, així com els respectius consells posteriors del 16 de novembre del 2001 i del 22 de novembre del 2001, han aprovat el nou sistema de finançament autonòmic. Aquest sistema es configura mitjançant tres trams o subsistemes de finançament: un tram corresponent a les competències comunes, un tram relatiu al finançament de la sanitat i un tram corresponent a la matèria de serveis socials (abans INSERSO).

La forma de construir el sistema és la següent. En primer lloc s'estableix una xifra de referència o de partida del sistema per a cadascun dels trams considerats. Aquesta xifra es calcula per a cada comunitat autònoma en base a unes variables socioeconòmiques que seran detallades tot seguit. La xifra no es rep directament del pressupost de l'Estat, sinó que en un primer moment es concreta en l'equivalent de la recaptació dels tributs que se cedeixen. I en la mesura que la capacitat fiscal que se cedeix no sigui suficient per compensar la xifra de referència, es tanca el sistema mitjançant l'atribució d'una transferència del pressupost general de l'Estat coneguda com a Fons de Sufficiència, que

⁶⁷ Text aprovat pel plenari del CES dia 27 de juny del 2002.

de fet és l'equivalent de l'anterior participació en els ingressos de l'Estat. Tot això es refereix a l'any base del 1999, que era l'últim liquidat en el moment de desenvolupar la negociació. En el cas que en una comunitat autònoma la capacitat fiscal resulti ser superior a la xifra de finançament, el Fons de Suficiència passa a tenir signe negatiu.

Segons l'Acord de 27 de juliol, les variables emprades per a la determinació del finançament en l'àmbit de les competències comunes han estat les següents, amb indicació entre parèntesi de la seva ponderació: població de dret (94%); superfície (4,2%); dispersió de la població (1,2%); insularitat (0,6%). D'altra banda, s'ha d'afegir que el sistema ha previst unes quantitats addicionals *ad hoc* en aquelles comunitats autònomes de baixa densitat demogràfica i/o menor nivell de renda per habitant.

Pel que fa al finançament en matèria sanitària, les variables han estat: població protegida (75%); població major de seixanta-cinc anys (24,5%); insularitat (0,5%). Quant a les matèries de l'antic INSERSO (gestió de serveis socials de la Seguretat Social), l'única variable ha estat la de població major de seixanta-cinc anys (per tant: 100% de ponderació).

El sistema, així mateix, i pel que s'ha esmentat abans, és el marc pel qual l'Estat cedeix a les comunitats autònomes determinada capacitat de gestió i normativa, que, no obstant això, és variable segons la naturalesa de la cessió i les característiques pròpies de cada impost. A més, s'aprofundeix en la cooperació entre les comunitats autònomes i l'Agència Estatal d'Administració Tributària.

Més en concret, els resultats fonamentals del sistema aprovat foren els següents:

- S'incrementà la xifra global de referència o de partida, també coneguda com restricció financera inicial. Això fou un avanç substancial del procés negociador, atès que en un principi es va tendir a partir dels resultats del sistema vigent sense intenció d'introduir-hi cap millora financera rellevant. Concretament, l'augment per a les Illes Balears és de 24.081 milions de pessetes (144,7 milions d'euros).
- S'ha reconegut la importància de la població de dret com a element central del nou sistema i s'ha emprat el seu vertader valor. En efecte, la població rep una ponderació del 94% i el seu valor atribuït a cada comunitat autònoma fou l'últim conegut per l'Institut Nacional d'Estadística, que era el corresponent al 1999. Convé recordar que en el sistema vigent fins a l'any 2001 (sistema 1997-2001) la població era teòricament fixada en els valors de l'any 1988.
- Se cedeix el rendiment de les figures tributàries següents:
 - El 33% de l'impost sobre la renda de les persones físiques
 - El 35% de l'impost sobre el valor afegit (IVA)
 - El 40% de l'impost sobre la cervesa

- El 40% de l'impost sobre alcohols i begudes derivades
- El 100% de l'impost sobre l'electricitat
- El 100% de l'impost especial sobre determinats mitjans de transport
- El 100% del nou impost minorista sobre hidrocarburs.

Cal precisar que en el marc de l'Acord del Consell de Política Fiscal i Financera, la cessió de l'IVA i dels impostos especials es va condicionar directament a l'assumpció de la competència en matèria sanitària.

- Així mateix, se cedeix capacitat normativa a les comunitats autònomes en el tram de l'esmentat 33%, així com en els impostos clàssics ja cedits (transmissions patrimonials, actes jurídics documentats, successions i donacions, patrimoni), amb determinades limitacions. D'altra banda, en els casos de l'impost de successions i donacions i en el de l'impost de transmissions patrimonials i actes jurídics documentats, les competències actuals de les comunitats autònomes en matèria de gestió i liquidació ja no seran exercides "per delegació" de l'Estat, sinó que les comunitats tendran capacitat de regulació plena en aquesta matèria. A més, se cedeix certa capacitat normativa dins l'impost especial sobre determinats mitjans de transport, i en el cas del nou impost minorista sobre hidrocarburs es preveu l'existència d'un tram autonòmic.
- S'acordà també una major participació de les comunitats autònomes en l'Agència Estatal d'Administració Tributària.
- També es va acordar la reforma dels tribunals economicoadministratius mitjançant la incorporació de funcionaris de les comunitats autònomes en qualitat de vocals oponents.
- En l'àmbit del finançament de la sanitat, ha estat creat independentment un Fons de Desplaçats i un mecanisme de compensació entre comunitats autònomes, de finançament estatal, per permetre una coordinació adequada per a la compensació dels costos que suposa aquest fenomen.

Com a valoració general, la major capacitat fiscal de la comunitat autònoma per comparació a la resta d'Espanya i, particularment, la més estreta elasticitat i sensibilitat dels esmentats impostos amb l'evolució de l'economia, permet preveure raonablement que les perspectives d'evolució en els pròxims anys són fonamentalment molt més favorables si les Balears formen part del sistema que si en queden fora.

Malgrat que el procés assolit per arribar a la seva aprovació s'ha considerat com un procés negociador, a la pràctica es va tractar d'una negociació un tant desigual, amb una preeminència patent de les posicions estatals. Un exemple palès d'aquesta realitat va ser el fet que el Ministeri d'Hisenda imposàs una regla de modulació que ha impedit

que el finançament de la comunitat autònoma de les Illes Balears pogués créixer en el moment inicial de manera més ajustada, d'acord amb les variables socioeconòmiques emprades en la determinació del finançament. Aquesta modulació ha estat aplicada també a la comunitat autònoma de Madrid, i pel que fa a les Balears va crear una situació de controvèrsia dins el Consell de Política Fiscal i Financera. Finalment el poder desigual de l'Estat i la majoria derivada de les regles de vot del Consell de Política Fiscal i Financera varen permetre a aquest darrer imposar una norma que s'ha considerat com a mínim molt desajustada amb relació a la situació socioeconòmica real de les Balears.

D'acord amb la informació que va donar en el seu moment la Conselleria d'Hisenda i Pressuposts, aquesta modulació es va produir dins l'àmbit de les competències comunes, i en concret va suposar una detracció teòrica de finançament de 20.000 milions de pessetes aproximadament, per la qual cosa, finalment es pot assenyalar que en termes tècnics l'impacte objectiu de les variables socioeconòmiques fou retallat apreciablement. Potser el problema fonamental des del punt de vista del conjunt de les finances públiques el va plantejar la comunitat autònoma de Madrid, a la qual també se li va aplicar la mateixa regla de modulació, però amb un abast financer molt més ampli. Per tant, això va arrossegar injustament la comunitat autònoma de les Illes Balears, i ni tan sols unes propostes realistes i possibilistes que el conseller d'Hisenda i Pressuposts va fer durant la negociació del dia 27, que alleugerien la modulació, no foren ateses.

Igualment fou simptomàtic el condicionament de l'assumpció de les figures tributàries (IVA i impostos especials) al fet que la comunitat autònoma disposàs de la competència de sanitat, la qual cosa és evident que condicionà en gran mesura la negociació posterior de la transferència en el si de la Comissió Mixta de Transferències.

Per altra banda, la negociació del Consell de Política Fiscal i Financera també es va haver d'afrontar des d'una anàlisi objectiva dels avantatges i inconvenients de quedar dins o fora del nou sistema, atesa la situació de precarietat en què restaria la comunitat autònoma de les Illes Balears si n'hagués quedat literalment al marge.

En efecte, tal com també va fer palès la Conselleria d'Hisenda i Pressuposts, les conseqüències immediates d'una decisió de no integrar-se dins el nou sistema haurien estat les següents:

- La quantia del finançament a partir de l'any 2002 hauria estat no tan sols igual (sense cap guany), sinó realment inferior a la que es rebia del sistema vigent.
- La no-possibilitat d'accedir a l'assumpció de les noves figures tributàries d'imposició indirecta (IVA i impostos especials).
- La pèrdua de la cessió del tram del 15% de l'impost sobre la renda de les persones físiques, que, aprovada el 1996, només era vàlida per al sistema del quinquenni anterior (1997-2001).

- La pèrdua de les deduccions fiscals autonòmiques sobre l'impost de la renda de les persones físiques actualment en vigor.

Un aspecte de darrera hora, posterior als acords del Consell de Política Fiscal i Financera, va venir determinat per una esmena presentada durant la tramitació al Senat de la llei destinada a regular el nou sistema de finançament. L'esmena va vincular l'acceptació del conjunt del sistema al fet que la comunitat autònoma assolís, en Comissió Mixta de Transferències, la competència en matèria sanitària. Aquesta vinculació inicialment no era pactada dins l'Acord de 27 de juliol, però en fou necessària l'admissió per poder obtenir els beneficis del conjunt del sistema.

En tot cas, i ateses les circumstàncies de la negociació, els resultats assolits es poden qualificar de moderadament positius, tant per l'augment de finançament com per l'assumpció d'un nou sistema fiscal que potencialment pot resultar favorable a la nostra comunitat autònoma.

No obstant això, no s'ha de perdre de vista que el sistema de finançament autonòmic constitueix un vessant particular de la qüestió més general dels assumptes financers de la comunitat autònoma de les Illes Balears. Aquesta qüestió, de fet, s'entén millor en el marc de la reflexió sobre la balança fiscal de les Illes Balears i l'actuació del sector públic, tant estatal com de la Unió Europea, en el territori balear.

Pel que fa a l'actuació fiscal (és a dir, incloent-hi tant el vessant dels ingressos com el de les despeses) del sector públic central s'ha de recordar que aquest origina fluxos fiscals interregionals, en la mesura que a les distintes regions el saldo entre ingressos i despeses públiques no és nul o equilibrat.

La relació entre el que els ciutadans d'un territori aporten per la via impositiva al sector públic central i els beneficis que en reben (en forma monetària o de serveis públics) determina la magnitud i el signe d'aquests saldos, també designats amb el terme de balança fiscal.

La imputació territorial de la despesa pública, qualsevol que sigui la metodologia emprada, pot ser relativament senzilla, però sempre que hi hagi informació precisa procedent del sistema comptable públic sobre la regionalització de totes les partides de despesa. Aquest és un punt extremadament rellevant, ja que constitueix l'essència de la realització o no d'aquesta feina de càlcul dels saldos fiscals, si es vol fer amb unes certes garanties de rigor científic i metodològic.

Metodològicament, els fluxos fiscals de qualsevol regió es representen esquemàticament com a dos corrents de signe invers: d'una banda, hi haurà una sortida de recursos derivada de l'acció tributària de l'Administració pública central i, de l'altra, els ciutadans d'aquesta regió obtindran uns pagaments o beneficis de l'Administració central per diverses vies.

D'aquesta manera, el saldo dels fluxos fiscals originats en una regió o, el que és el mateix, el saldo de la balança fiscal regional s'obté com a diferència entre la despesa que l'Administració central fa en aquesta regió i el volum dels ingressos detrets d'aquesta regió per finançar el conjunt de la despesa pública realitzada. Si la despesa que fa l'Estat a les Balears és quantitativament menor que els ingressos que les Balears aporten a l'Estat, parlem de dèficit de balança fiscal.

Una bona metodologia que es pot emprar és la del flux del benefici, que en síntesi implica assignar la despesa pública feta a la regió on resideix el beneficiari d'aquesta, i això independentment del lloc on es produeix el servei públic o en què es realitza la inversió.

S'ha d'assenyalar que, d'acord amb la informació disponible, des del 1997 l'Estat ha deixat de facilitar informació en aquest sentit i no hi ha constància que hi hagi hagut cap canvi en aquest aspecte.

En aquest context, tal com es va fer palès a la Comissió no permanent del Parlament balear que durant l'any 2000 i 2001 va estudiar la qüestió de la balança fiscal de les Balears, s'ha pogut analitzar el saldo a la nostra comunitat autònoma fins a l'any 1996, mitjançant un conegut estudi emprès i coordinat pel professor Castells, de la Universitat de Barcelona. Més enllà d'aquesta dada, i pel que abans s'ha esmentat, hi ha aproximacions al dèficit o superàvit fiscal, realitzades internament per la Conselleria d'Hisenda i Pressupost, si bé, com aquest mateix departament ha assenyalat, s'han de prendre amb molta precaució.

Per a l'exercici econòmic del 1996, el dèficit de balança fiscal de les Balears assoleix els 137.707 milions de pessetes, com a resultat de contrastar uns ingressos de 532.023 milions amb unes despeses realitzades per l'Estat a les Balears per un import de 394.316 milions de pessetes.

Si prenem com a referència la mitjana de dèficit fiscal del període 1991-1996, aleshores, i en pessetes de l'any 1996, parlariem d'un dèficit de la balança fiscal de les Balears envers l'Estat de 116.037 milions de pessetes, la qual cosa representa un 7,48% sobre el VAB.

Com ja s'ha dit, la sèrie de l'equip dirigit pel professor Castells acaba aquí. No obstant això, recentment la Fundació de les Caixes d'Estalvi Confederades (FUNCAS) ha presentat un estudi, que sense entrar en consideracions sobre la metodologia emprada, ha registrat com a conclusió que la solidaritat de les Balears envers les regions de menor nivell de renda, per a l'any 2000, se situaria prop dels 1.925 milions d'euros, xifra òbviament de gran relleu.

Un altre vessant del problema de la balança fiscal balear és el que es refereix a la

situació creditora/deutora envers la Unió Europea⁶⁸. La qüestió és molt important, atès que en l'àmbit de l'Estat espanyol la majoria de les regions, i en especial les de menor nivell de renda per habitant (però no solament aquestes), poden finançar un gran ventall de les seves necessitats d'inversió i de formació amb els fons procedents de la Unió Europea a través de les seves polítiques (agrària, pesquera, regional i altres de més específiques).

Això no obstant, aquesta no és exactament la situació de les Illes Balears. D'acord amb un estudi per al període 1993-1996, publicat per l'Institut d'Estudis Autònomic de la Generalitat de Catalunya, es demostrà que les Illes Balears no són receptores netes de fons, sinó al contrari, són contribuents netes al pressupost de la Unió Europea (en concret, en un 1,29% del PIB), al contrari que el conjunt espanyol.

En aquest àmbit, el problema fonamental de les Illes Balears és l'enfocament de la política regional de la Unió Europea, que afavoreix un concepte de cohesió vinculat a la renda i no als desequilibris econòmics territorials. Per tant, és important afegir que en la perspectiva de l'ampliació, aquest desajust envers la Unió Europea no farà més que incrementar-se.

⁶⁸ Vegeu E. Aguiló i J. Rosselló, *Els fluxos financers de les Illes Balears amb la Unió Europea*, Parlament de les Illes Balears, 2002.